

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI—1962

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

10

Martie—iunie 1905

0 000008 95566

BCU IASI

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI—1962

I. 25.447
Biblioteca Calinicuți de
Marxism-Leninism
II 13790

-

P R E F A Ț Ă

Volumul de față cuprinde lucrările scrise de V. I. Lenin în perioada martie-iunie 1905, în condițiile dezvoltării continue a revoluției burghezo-democratice din Rusia.

Marea revoluție populară a pus în fața social-democrației din Rusia „cerințe pe care istoria nu le-a pus niciodată și nicăieri în fața unui partid muncitoresc în perioada revoluției democratice“, a scris Lenin (volumul de față, pag. 218). În fața partidului se punea sarcina conducerii politice a clasei muncitoare în cursul revoluției, a făuririi alianței dintre proletariat și țărănime, a unirii tuturor forțelor revoluționare în vederea luptei împotriva absolutismului, a organizării insurecției armate a întregului popor.

Îndeplinirea acestor sarcini era legată de mari dificultăți. Partidul trecea printr-o criză, provocată de acțiunile antipartinice, scizioniste ale menșevicilor. Menșevicii sabotau îndeplinirea hotărârilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. ; acaparând instituțiile centrale ale partidului, ei au pornit o luptă înverșunată împotriva bolșevicilor, au căutat să dezorganizeze munca organizațiilor de partid, să submineze unitatea de acțiune a clasei muncitoare ; în coloanele „Iskrei“ menșevice se desfășura o propagandă deșănțată în favoarea oportunismului în problemele organizatorice și tactice. Trei probleme principale, spunea Lenin, avea de rezolvat partidul în acea perioadă : să iasă din criza prin care trecea, să revizuiască formele organizatorice de muncă a partidului potrivit cu schimbările intervenite în condițiile lui de activitate și să traseze linia tactică a partidului în cursul revoluției.

Lenin considera că numai convocarea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. poate oferi o ieșire din criză. El socotea că numai congresul va putea să pună capăt activității dezorganizatoare a menșevicilor, să unească rîndurile partidului, să stabilească strategia și tactica lui. Lenin milita pentru convocarea cît mai grabnică a Congresului al III-lea. El a desfășurat o intensă muncă pregătitoare, în special în martie și la începutul lunii aprilie 1905, scriind articole pentru ziarul „Vpered”, făcînd la Geneva o serie de expuneri în legătură cu pregătirea congresului, întocmind proiecte de rezoluții, trimițînd comitetelor de partid din Rusia scrisori în legătură cu alegerea delegaților la congres. La propunerea lui, au fost invitate la congres toate comitetele, atît cele bolșevice cît și cele menșevice ; dar menșevicii au refuzat să participe la lucrările Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și s-au întrunit la Geneva într-o conferință separată. Două congrese – două partide, așa a caracterizat Lenin situația. Ideea convocării Congresului al III-lea, emisă de Lenin, s-a bucurat de sprijinul fierbinte al organizațiilor locale de partid. Din cele 28 de comitete, 21 s-au pronunțat pentru convocarea congresului. Bolșevicii erau urmași de principalele organizații de partid, și anume de organizațiile din Petersburg, Moscova, Tula, Ural, Tver, Caucaz etc.

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a avut loc la Londra între 12 și 27 aprilie (25 aprilie și 10 mai) 1905. La congres au participat 38 de delegați ; 24 de delegați cu vot deliberativ reprezentau 21 de comitete. Erau reprezentate toate organizațiile mari ale partidului. În prima ședință Lenin a fost ales președinte al congresului și a condus apoi toate lucrările lui. El a scris proiectele principalelor rezoluții, proiecte care se publică în volumul de față. El a prezentat raportul cu privire la participarea social-democrației la guvernul revoluționar provizoriu, precum și raportul asupra rezoluției cu privire la sprijinirea mișcării țărănești, a rostit cuvîntări cu privire la insurecția armată, cu privire la atitudinea față de tactica guvernului în ajunul revoluției, cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate, cu privire la statutul partidului, precum și cu prilejul discutării raportului de activitate al C.C. și în legătură cu alte probleme. Volumul de față cuprinde 70 de documente referitoare

la congres, dintre care 43 se publică pentru prima oară în Operele lui V. I. Lenin.

Rezoluțiile scrise și prezentate de Lenin la congres, cuvântările și intervențiile sale în timpul lucrărilor acestuia, precum și alte lucrări cuprinse în volum arată în chip grăitor cum aplica V. I. Lenin în mod creator învățătura marxistă, cum dezvoltă el teoria revoluționară și-o îmbogățește cu noi concluzii și teze. În hotărârile sale, congresul a adoptat întru totul punctul de vedere leninist în problema caracterului, a forțelor motrice și a perspectivelor primei revoluții ruse, ca revoluție burghezo-democratică în epoca imperialismului.

Pe baza unei adânci analize a legilor dezvoltării sociale și a raportului forțelor de clasă și ținând seama de experiența mișcării revoluționare din Rusia și din alte țări, Lenin a elaborat planul strategic al partidului în perioada revoluției. Acest plan, adoptat de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., prevedea că proletariatul în alianță cu țărănimea, după ce va fi izolat burghezia, trebuie să lupte pentru victoria revoluției burghezo-democratice : pentru răsturnarea absolutismului și instaurarea republicii democratice, pentru lichidarea tuturor rămășițelor iobăgiei. Piatra unghiulară a planului strategic al bolșevicilor o constituie ideea leninistă a hegemoniei proletariatului în revoluția democratică, concluzia că „proletariatul, fiind prin situația lui clasa cea mai înaintată și singura clasă consecvent revoluționară, este implicit chemat să joace rolul conducător în mișcarea revoluționară general-democratică din Rusia“ (pag. 118).

Orientarea bolșevicilor spre făurirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea, ca o condiție extrem de importantă a victoriei revoluției, și-a găsit expresia concretă în rezoluția leninistă cu privire la atitudinea față de mișcarea țărănească. În această rezoluție se spunea că P.M.S.D.R. își propune să sprijine în modul cel mai energic toate acțiunile revoluționare ale țărănimii, inclusiv confiscarea pământurilor moșierești, bisericesti și mănăstirești, precum și a domeniilor coroanei și ale statului. Poziția partidului față de mișcarea țărănească a fost fundamentată în articolele lui Lenin „Marx despre «cernii peredel» de tip american“ și „Programul agrar al liberalilor“ —, precum și în raportul prezentat la congres în legătură cu această problemă. În rapor-

tu prezentat la congres, Lenin a arătat că teza cu privire la sprijinirea tuturor acțiunilor revoluționare ale țărănimii, inclusiv confiscarea pământurilor moșierești, constituie o concretizare și o dezvoltare – pe baza experienței mișcării revoluționare și a luării în considerare a revendicărilor țărănimii – a programului agrar adoptat de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. La propunerea lui Lenin, Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a lansat lozincă creării de comitete țărănești revoluționare în scopul înlăturării tuturor transformărilor revoluționare-democratice și a subliniat necesitatea unei organizări de sine stătătoare a proletariatului agricol, a unirii lui cu proletariatul orășenesc sub steagul partidului social-democrat și a alegerii unor reprezentanți ai săi în comitetele țărănești.

Lenin arăta că hegemonia proletariatului în revoluție și făurirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănime presupun izolarea de masă a burgheziei liberale, scoaterea țărănimii de sub influența ideologică și politică a acestei burghezii. Sprijinindu-se pe indicațiile lui Lenin, Congresul al III-lea al partidului a adoptat o rezoluție cu privire la atitudinea față de burghezia liberală, stabilind că social-democrația trebuie să demaște caracterul contrarevoluționar al acestei burghezii, fără a renunța însă la folosirea diferitelor manifestări ale burgheziei liberale împotriva țarismului.

În conformitate cu planul strategic, Lenin a elaborat linia tactică a partidului, care a fost și ea aprobată de congres. Congresul a stabilit că sarcina principală și imediată a partidului și a clasei muncitoare este organizarea insurecției armate. Într-o rezoluție a congresului se arăta că este necesar să se explice proletariatului nu numai latura politică a insurecției, ci și latura ei practică-organizatorică, rolul grevelor politice de masă la începutul și chiar în cursul insurecției, să se ia măsuri energice pentru înarmarea proletariatului, să se elaboreze un plan de insurecție armată și de conducere nemijlocită a acesteia din urmă. Luând cuvântul la congres în această problemă, Lenin a subliniat că trebuie să se acorde atenție sarcinilor practice legate de pregătirea insurecției și să se generalizeze experiența existentă în domeniul luptei armate.

Una dintre problemele fundamentale privind linia tactică a bolșevicilor, examinate în lucrările incluse în volumul de față, este aceea a guvernului revoluționar provizoriu și a participării social-democrației la un asemenea guvern. Acestei probleme îi sint consacrate articolele : „Social-democrația și guvernul revoluționar provizoriu“, „Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii“, proiectele de rezoluții și raportul prezentat de Lenin în această problemă la Congresul al III-lea al partidului, precum și articolul „Despre guvernul revoluționar provizoriu“ și însemnarea „Un tablou al guvernului revoluționar provizoriu“, pe care le-a scris după congres. Materialele pregătitoare pentru aceste articole și intervențiile lui Lenin la congres, publicate în volumul de față, arată cât de profund a studiat Lenin, sub aspectul ei istoric, teoretic și politic, problema guvernului revoluționar provizoriu.

Problema puterii de stat care urma să ia naștere în urma victoriei revoluției burghezo-democratice din Rusia a fost abordată de Lenin de pe pozițiile marxismului creator. În opoziție cu menșevicii, care susțineau că revoluția burghezo-democratică trebuie să se soldeze cu venirea la putere a burgheziei, Lenin arăta că în urma răsturnării țarismului trebuie să fie instaurată dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, al cărei organ politic va fi guvernul revoluționar provizoriu. Numai cu această condiție poate fi asigurată victoria deplină a revoluției și dezvoltarea ei ulterioară. Sarcinile guvernului revoluționar provizoriu constau în : reprimarea împotrivirii contrarevoluției, conducerea întregii vieți a țării pînă la întrunirea adunării constituante pe care el o va convoca, înfăptuirea programului-minimum al P.M.S.D.R., pregătirea condițiilor pentru trecerea la revoluția socialistă.

Lenin considera că participarea reprezentanților social-democrației la guvernul revoluționar provizoriu alături de democrația revoluționară este nu numai posibilă, ci, în anumite condiții favorabile, chiar necesară. El a criticat aspru poziția menșevicilor, care susțineau un punct de vedere diametral opus, învinuiau pe bolșevici de millerandism, afirmau că social-democrații se vor pune într-o situație falsă dacă vor accepta să intre într-un guvern chemat să înfăptuiască sarcini

burghezo-democratice. Lenin a arătat că Millerand a intrat într-un guvern burghez reacționar și a sprijinit politica lui, îndreptată împotriva clasei muncitoare, în timp ce participarea social-democraților la un guvern revoluționar-democratic are drept scop să asigure reprimarea energică a contra-revoluției, apărarea intereselor proprii ale clasei muncitoare și dezvoltarea ulterioară a revoluției. Poziția menșevicilor, scria Lenin, „nu este punctul de vedere al avangărzii proletariatului, ci al cozii lui ; aceștia nu sînt conducători politici, ci flecari politici, nu sînt revoluționari, ci filistini“ (pag. 30).

Sprijinindu-se pe diferite enunțări făcute de Marx și Engels, Lenin a arătat care sînt condițiile în care social-democrații pot participa la guvern : în primul rînd, este nevoie de un control riguros exercitat de partid asupra împuterniciților săi și de apărarea fermă a independenței social-democrației ; în al doilea rînd, nici o clipă nu trebuie să se piardă din vedere țelul înfăptuirii revoluției socialiste. În același timp, presiunea exercitată asupra guvernului prin acțiuni întreprinse de sus, de împuterniciții social-democrației, trebuie să se îmbine cu presiunea exercitată asupra acestui guvern prin acțiuni întreprinse de jos, de masele populare. Guvernul revoluționar trebuie să se sprijine „pe paturile de jos ale poporului, pe masele clasei muncitoare și ale țărănimii, — fără aceasta el nu se poate menține, fără activitatea revoluționară de sine stătătoare a poporului el nu este decît un zero, mai puțin decît un zero“ (pag. 340).

Tezele lui Lenin cu privire la guvernul revoluționar provizoriu și la participarea social-democraților la un asemenea guvern au constituit un pas înainte în dezvoltarea teoriei revoluționare și au îmbogățit arsenalul tactic al marxismului. Ele au o importanță principială și constituie adevărate directive pentru partidele comuniste și muncitorești, care luptă împotriva forțelor reacționare, pentru democrație, pentru independența națională a popoarelor.

Rezoluțiile leniniste ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. urmăreau să asigure victoria deplină a revoluției burghezo-democratice din Rusia și transformarea ei în revoluție socialistă. Lenin a arătat că îndeplinirea de către proletariat a rolului conducător în revoluția democratică îi va asigura cele mai avantajoase condiții de luptă pentru socialism, că „revoluția de-

mocratică nu este decât prima treaptă spre eliberarea totală a muncii de sub jugul oricărei exploatari, spre înfăptuirea marelui țel socialist" (pag. 342).

Ideile hegemoniei proletariatului, ale dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii, ale transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă au fost multilateral dezvoltate și fundamentate de Lenin în cartea sa „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”, care va intra în volumul următor.

O mare însemnătate a avut adoptarea de către congres a noului statut al partidului și a rezoluțiilor în problemele construcției de partid. Aceste hotărâri porneau de la considerentul că rolul de hegemon în revoluție poate fi îndeplinit de proletariat „numai dacă e strâns unit într-o forță politică unitară și de sine stătătoare, sub steagul partidului muncitoresc social-democrat, care conduce lupta lui nu numai pe planul ideologic, ci și pe terenul practic” (pag. 118). Congresul a adoptat paragraful 1 din statutul partidului în formularea pe care i-a dat-o Lenin, renunțând la formularea pe care i-a dat-o Martov, ceea ce a avut o importanță uriașă în lupta pentru întărirea partidului de tip nou. În locul celor două centre (C.C. și O.C.), congresul a creat un centru conducător unic al partidului – Comitetul Central. Drepturile Comitetului Central și cele ale comitetelor locale au fost delimitate mai precis. La congres, Lenin a cerut insistent să se depună toate eforturile pentru a întări legătura partidului cu masele clasei muncitoare și a atras atenția asupra necesității de a introduce muncitori social-democrați în comitetele locale ale partidului și în conducerea lui centrală.

Congresul a condamnat concepțiile oportuniste, menșevice în problemele organizatorice și tactice. În același timp, ținând seama de necesitatea unirii forțelor proletariatului în perioada revoluției, congresul a admis ca la munca organizațiilor de partid să participe și membri de partid – în special muncitori – care au aderat la menșevici, cu condiția însă ca ei să se supună hotărârilor congresului și cerințelor statutului, să se supună disciplinei de partid. La propunerea lui Lenin, congresul a însărcinat Comitetul Central să dizolve

organizațiile menșevice care nu se vor supune hotărîrilor Congresului al III-lea al partidului.

După cum a arătat Lenin, Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a marcat începutul unei faze noi în istoria mișcării social-democrate din Rusia. El a fost primul congres bolșevic. În hotărîrile lui și-au găsit întruchiparea principiile organizatorice și tactice leniniste. Congresul a pus capăt crizei din partid, a adoptat un nou statut al partidului, a stabilit strategia și tactica partidului în revoluția democratică.

În lucrările : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“, „Congresul al III-lea“ și „Al treilea pas înapoi“, scrise după congres și incluse în volumul de față, precum și în referatele ținute la Geneva și la Paris, Lenin scoate la iveală însemnătatea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., explică hotărîrile adoptate de el, critică rezoluțiile oportuniste ale conferinței organizate de menșevici.

Congresul al III-lea, bolșevic, al partidului și conferința menșevică au discutat aceleași probleme, dar hotărîrile adoptate în legătură cu ele sînt principial diferite. Menșevicii se tirau în coada burgheziei liberale. Ei negau hegemonia proletariatului și rolul conducător al partidului proletar în revoluția burghezo-democratică, contestau necesitatea și posibilitatea alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, se ridicau împotriva organizării insurecției armate și împotriva participării social-democrației la guvernul revoluționar provizoriu. Linia preconizată de menșevici ducea la înfrîngerea revoluției, la subordonarea intereselor proletariatului față de interesele burgheziei și însemna de fapt o trădare a cauzei clasei muncitoare ; „codismul“ neoiskriștilor, scria Lenin, nu face decît să dea apă la moară burgheziei. Caracterizînd hotărîrile adoptate de conferința menșevicilor, Lenin a spus că în cuprinsul lor „dezorganizarea e ridicată la rangul de principiu“ și a calificat conferința drept un „al treilea pas înapoi“.

Lenin atribuie o mare importanță informării muncitorilor vest-europeni asupra liniei politice a bolșevicilor, asupra hotărîrilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. ; el s-a îngrijit de publicarea „Înștiințării“ cu privire la congres și de editarea principalelor rezoluții ale congresului în limbile germană

și franceză. Liderii oportuniști ai social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a în frunte cu Kautsky au luat atitudine împotriva hotărîrilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și a publicării lor în presa socialistă din Europa occidentală. Kautsky denatura situația din P.M.S.D.R., lua apărarea menșevicilor și defăima în fel și chip lucrările Congresului al III-lea. În scrisoarea redacției O.C. al P.M.S.D.R. – ziarul „Proletarii” – către redacția ziarului „Leipziger Volkszeitung”, scrisă de Lenin, se protesta cu energie împotriva acestor acțiuni ale lui Kautsky, împotriva încercării de a înăbuși glasul bolșevicilor în presa social-democrată germană.

După congres, Lenin a continuat să lămurească și să fundamenteze planul strategic și linia tactică a bolșevicilor în perioada revoluției. În articolele: „Luptă revoluționară și samsarlic liberal”, „Sarcinile democratice ale proletariatului revoluționar”, „Primii pași ai trădării burgheze”, „Lupta proletariatului și slugărnicia burgheziei” și în alte articole, Lenin a dezvoltat, în legătură cu situația politică concretă și cu sarcinile partidului, teza privitoare la hegemonia proletariatului, la necesitatea izolării burgheziei liberale. El cerea ca fiecare manifestare a liberalilor să fie folosită pentru a arăta poporului adevărata față a liberalismului burghez, care chiar de la începutul revoluției a căutat să ajungă la o înțelegere cu țarismul; Lenin demasca esența contrarevoluționară a burgheziei liberale ruse, tranzacțiile încheiate de ea cu țarul în spatele poporului și în dauna lui.

Lenin a smuls masca falsului „democratism” de pe fața partidului constituțional-democrat (cadet), a scos la iveală esența politică de clasă a acestui partid. „Denumirea de «partid constituțional-democrat» – scria el – este menită să ascundă caracterul monarhist al partidului. Într-adevăr, cine nu știe că întregul partid, atît partea sa patronală – fracțiunea zemstvelor, cît și partea reprezentată prin «Uniunea eliberării», se pronunță pentru *monarchie*?” (pag. 256). Lenin spunea că, în momentul ascuțirii luptei dintre absolutism și popor, burghezia liberală manevrează cu abilitate: pe de o parte, ea cochetează cu poporul revoluționar (pe care-l momește cu „democratismul”), cerînd concesiuni din partea absolutismului,

iar pe de altă parte se sprijină pe absolutism și se declară împotriva „exceselor“ poporului revoluționar.

Lenin sublinia că oamenii muncii nu trebuie să aștepte ca îmbunătățirea situației lor să vină de la burghezia liberală. „Soarta revoluției ruse – scria el – depinde acum de proletariat. Numai el poate pune capăt acestui tîrg. Numai el poate să ridice printr-un efort eroic masele, să dezbinе armata, care șovăie, să atragă de partea sa țărăimea și să cucerească cu arma în mînă libertatea pentru întregul popor, strivind fără cruțare pe dușmanii libertății și azvîrlind la o parte pe venali și nestatornicii fanfaroni burghezi ai libertății“ (pag. 301).

Lenin învăța partidul că toate formele de luptă și de organizare trebuie folosite pentru luminarea politică și atragerea acelor muncitori care nu și-au găsit încă locul în revoluție, explicîndu-li-se punctul de vedere social-democrat și demonstrîndu-li-se necesitatea unei organizații de partid de sine stătătoare a proletariatului. Acestei probleme, Lenin i-a consacrat articolul „O nouă uniune muncitorească revoluționară“. Este necesar, spunea el, să avem o atitudine cît se poate de atentă, plină de tact și cît mai tovarășească față de muncitorii care sînt întru totul atașați luptei proletare, dar pe care-i desparte de noi faptul că le lipsește concepția social-democrată, că au prejudecăți împotriva marxismului, că în rîndurile lor mai dăinuie concepții învechite. Arătînd că nu este admisibilă ignorarea acestor muncitori care gîdesc altfel, Lenin a formulat o teză dintre cele mai importante despre lupta pentru unitatea clasei muncitoare. „Nu trebuie să uităm – scrie el – că social-democrația poate fi puternică numai prin unitatea maselor largi ale proletariatului și că, din cauza relațiilor capitaliste, care fărîmîțează, dezbină și abrutițează, această unitate nu se creează dintr-o dată, ci numai printr-o muncă perseverentă și cu o răbdare fără margini“ (pag. 287). Lenin a pus în fața bolșevicilor sarcina de a învăța să exercite influența conducătoare a partidului revoluționar-marxist asupra întregii mase a proletariatului.

Sprijinindu-se pe hotărîrile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., bolșevicii au desfășurat o intensă muncă politică și organizatorică în rîndurile maselor proletare, concentrîndu-și atenția asupra pregătirii politice, și în special asupra

pregătirii tehnice-organizatorice a insurecției armate a întregului popor. În presa bolșevică și în organizațiile de partid erau amplu dezbătute probleme militare. Din inițiativa lui Lenin, ziarul „Proletarii“ a început să publice sistematic articole și materiale referitoare la problemele luptei armate a proletariatului. Lenin cerea membrilor de partid să-și însușească temeinic cunoștințe militare. El a luat măsuri energice pentru organizarea achiziționării și trimerii de arme în Rusia.

În foile volante „1 Mai“ (apărută înainte de congres) și „Trei constituții sau trei forme de orînduire de stat“, Lenin a explicat, într-o formă simplă și accesibilă maselor, care sînt sarcinile proletariatului și ale țărănimii în perioada revoluției și a chemat la luptă pentru răsturnarea absolutismului, pentru republică democratică.

Evenimentele revoluționare care s-au succedat în toată țara în primăvara și în vara anului 1905 au confirmat justetea hotărîrilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Sub influența agitației și propagandei desfășurate de bolșevici, lupta grevistă a muncitorimii lua un caracter ofensiv tot mai pronunțat și se distingea printr-un grad înalt de organizare. Deosebit de ascuțite au devenit luptele revoluționare în centre industriale ca Ivanovo-Voznesensk, Odesa, Lodz, Harkov, Ekaterinoslav, Nijni-Novgorod. Greva de la Ivanovo-Voznesensk, care a izbucnit la începutul lunii mai, a durat 72 de zile. În fruntea luptei textiliștilor se afla Comitetul din Nord al P.M.S.D.R., creat de bolșevici, și grupul său din Ivanovo-Voznesensk. Pentru conducerea grevei a fost ales un Soviet al împuterniciților (deputaților) muncitorilor, care în cursul luptelor revoluționare a devenit unul dintre primele Soviete de deputați ai muncitorilor, aceste organe ale insurecției și germei ai puterii noi, revoluționare, după cum le-a definit Lenin.

Greva politică de masă de la Lodz s-a transformat în insurecție armată. Timp de trei zile s-au dat pe străzile orașului adevărate bătălii între muncitori și trupele țariste. Muncitorii din Lodz, scria Lenin, au arătat „nu numai o nouă pildă de entuziasm și eroism revoluționar, ci și forme superioare de luptă“ (pag. 308-309). În semn de protest împotriva faptului că la Lodz s-a tras în muncitori, muncitorii din Varșovia au declarat grevă generală. Greve au fost declarate

și în orașele Tiflis, Baku, Batum, precum și într-o serie de alte orașe.

Prin lupta sa revoluționară, prin acțiunile sale ofensive, proletariatul a arătat un exemplu țărănimii. Mișcarea țărănească a cuprins gubernia Orel, Kursk, Voronej, regiunea Volgăi, Ținutul baltic, Polonia, Ucraina, Gruzia. Îndeplinind hotărârile Congresului al III-lea al partidului, bolșevicii și-au intensificat munca la sate.

Avântul mișcării revoluționare din țară a avut repercusiuni și asupra armatei țariste, în rîndurile căreia au izbucnit o serie de răscoale. Primii care s-au răscolit au fost matrozii de pe cuirasatul „Potemkin“. Din inițiativa lui Lenin, Comitetul Central a trimis la Odesa pe M. I. Vasiliev-Iujin, cu însărcinarea de a stabili legătura cu organizația social-democrată care conducea răscoala din flota Mării Negre și de pe cuirasat. V. I. Lenin i-a dat lui Vasiliev-Iujin instrucțiuni în sensul că trebuie să convingă pe matrozi să acționeze energetic și rapid, să pună stăpînire pe oraș, să înarmeze pe muncitori, să-și asigure sprijinul activ al țăranilor și să atragă de partea sa restul flotei. Vasiliev-Iujin nu a reușit să îndeplinească această sarcină: cînd a sosit la Odesa, crucișătorul „Potemkin“ părăsise deja portul. Răsculații de pe „Potemkin“ n-au știut să atragă de partea lor întreaga flotă și să-și unească acțiunile cu cele ale muncitorilor din Odesa. Comitetul bolșevic din oraș era slăbit de pe urma arestărilor, acțiunile sale erau nehotărîte, iar menșevicii nici nu se gîndeau să organizeze pe muncitorii din Odesa în vederea sprijinirii răscoalei din rîndurile flotei.

Răscoala de pe crucișătorul „Potemkin“ a speriat atît de tare guvernul țarist, încît acesta s-a grăbit să ceară puterilor europene ajutor pentru înăbușirea revoluției. În articolul „Țarul Rusiei caută ocrotire împotriva propriului său popor la sultanul Turciei“, Lenin a calificat drept culme a rușinii pentru țarism faptul că a solicitat Romîniei și Turciei „*ajutor polițienesc* împotriva matrozilor răsculați“. În numele C.C. al P.M.S.D.R., Lenin a adresat Biroului socialist internațional o scrisoare, ce se publică în volumul de față, în care ruga să se lanseze un apel către muncitorii din toate țările să împiedice sugrumarea revoluției din Rusia,

Răscoala de pe crucișătorul „Potemkin“ a produs o impresie puternică atât în Rusia cât și în lumea întreagă. Cu toate că răscoala n-a fost încununată de succes, Lenin a atribuit acestei răscoale o importanță deosebit de mare. În legătură cu aceste evenimente, el a scris extrem de importantul articol „Armată revoluționară și guvern revoluționar“.

Lenin a arătat că răscoala de la Odesa și trecerea unei părți din armată – a crucișătorului „Potemkin“ – de partea revoluției au marcat un nou și important pas înainte în dezvoltarea mișcării revoluționare împotriva absolutismului. Pentru prima oară în istorie, o mare unitate din forțele armate ale țarismului, un întreg crucișător, a trecut deschis de partea revoluției. Ne aflăm, a scris Lenin, în fața unui fapt extrem de semnificativ: o încercare de a crea un nucleu al armatei revoluționare.

Dezvoltând învățătura marxistă cu privire la revoluție, Lenin a tras – pe baza generalizării experienței mișcării revoluționare din Rusia – concluzia extrem de importantă că pentru victoria revoluției este necesară crearea unei armate revoluționare. Armata revoluționară este necesară pentru lupta de ordin militar și pentru conducerea militară a maselor populare împotriva forței militare a absolutismului și a statelor capitaliste care-l ajută. Dar armata revoluționară este necesară nu numai în lupta pentru răsturnarea vechii puteri, a absolutismului, ea este necesară și ca reazem al noii puteri – guvernul revoluționar.

Lenin îndemna pe bolșevici să sprijine pe toate căile încercările de creare a unei armate revoluționare, să explice celor mai largi mase ale proletariatului și țărănimii importanța armatei revoluționare în lupta pentru libertate, să ajute diferitele detașamente ale acestei armate să unească forțele care vor zdrobi absolutismul.

Războiul împotriva asupritorilor și înrobitorilor poporului, scria Lenin, este un război drept, război legitim al oamenilor muncii în societatea capitalistă. „Proletariatul a început în Rusia acest mare război de eliberare și va ști să-l continue, formînd el însuși detașamente ale armatei revoluționare, întărind detașamentele de soldați și matrozi care au trecut de partea noastră, atrăgînd pe țărani, insuflînd noilor cetățeni ai Rusiei, care se formează și se călesc în focul

războiului civil, eroismul și entuziasmul unor luptători pentru libertatea și fericirea întregii omeniri" (pag. 339).

În articolele sale, Lenin a subliniat de repetate ori că răsturnarea absolutismului țarist va ușura lupta proletariatului din toate țările împotriva capitalismului, că revoluția din Rusia va fi prologul, semnalul revoluției socialiste în Apus.

Secțiunea „Materiale pregătitoare“ cuprinde 24 de documente : planuri, însemnări și ciorne de articole, de expuneri făcute de Lenin. În afară de „Planul foii volante de 1 Mai“, în Operele lui V. I. Lenin aceste documente se publică pentru prima oară. O mare parte dintre ele reprezintă materiale în legătură cu Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., în special în problema guvernului revoluționar provizoriu.

Un interes deosebit de mare prezintă planul referatului asupra Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., al articolului „Scurt istoric al sciziunii din partid“, în care sînt arătate principalele etape ale luptei dinăuntru partidului, începînd din 1900 și pînă la Congresul al III-lea inclusiv. Volumul se încheie cu însemnarea „Proiect de foaie volantă“, în care Lenin formulează lozincile și țelurile guvernului revoluționar, care sînt, după cum subliniază el, temelia „formeii populare de guvernămînt“.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.*

SOCIAL-DEMOCRAȚIA
ȘI GUVERNUL REVOLUȚIONAR
PROVIZORIU ¹

Publicat în zilele de 5 și 12 aprilie
(23 și 30 martie) 1905
în ziarul „Vpered” nr. 13 și 14

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

I

Nu mai departe decît acum cinci ani, multora dintre reprezentanții social-democrației lozinca „jos absolutismul!“ li se părea a fi prematură, mai presus de înțelegerea masei muncitorești. Acești reprezentanți au fost pe bună dreptate calificați drept oportuniști. S-a căutat să li se explice și pînă la urmă s-au lămurit și ei că au rămas în urma mișcării, că nu înțeleg sarcinile partidului ca detașament de avangardă al clasei, ca conducător și organizator al acesteia, ca exponent al mișcării în ansamblul ei, al țelurilor ei principale și fundamentale. Aceste țeluri pot fi vremelnic estompate de munca curentă de fiecare zi, dar nu trebuie să-și piardă niciodată semnificația de stea călăuzitoare pentru proletariatul angajat în luptă.

Iată însă că a venit timpul cînd vîlvătaia revoluționară a cuprins întreaga țară, cînd și cei mai sceptici s-au convins de inevitabilitatea răsturnării absolutismului în viitorul cel mai apropiat. Și, parcă printr-o ironie a istoriei, social-democrația se vede încă o dată nevoită să aibă de-a face cu similare încercări reacționare, oportuniste de a trage înapoi mișcarea, de a-i minimaliza sarcinile, de a-i estompa lozincile. Polemica cu exponenții acestor încercări devine o sarcină la ordinea zilei și (contrar părerii multora, care nu prea au la inimă polemica înăuntrul partidului) capătă o imensă importanță *practică*. Căci cu cît ne apropiem de înlăptuirea nemijlocită a sarcinilor noastre politice imediate, cu atît mai imperioasă devine necesitatea de a înțelege cît mai clar aceste sarcini, cu atît mai dăunătoare devin orice echivocuri, orice reticență sau superficialitate în această problemă,

Or, printre social-democrații din tabăra neoiskristă sau (ceea ce e aproape același lucru) din tabăra rabocedelistă² dănuie destulă superficialitate. Jos absolutismul ! – asupra acestei lozinci sînt toți de acord, nu numai toți social-democrații, ci și toți democrații, și chiar toți liberalii, dacă ar fi să dăm crezare actualelor lor declarații. Dar ce înseamnă aceasta ? Cum anume urmează să se producă răsturnarea actualei cîrmuiri ? Cine trebuie să convoace acea adunare constituantă pe care astăzi sînt gata s-o adopte ca lozincă – inclusiv recunoașterea votului universal etc. – și osvobojenistii (vezi nr. 67 al revistei „Osvobojenie“³) ? În ce anume trebuie să constea garanția efectivă că această adunare va fi desemnată prin alegeri libere, care să exprime interesele întregului popor ?

Cine nu-și dă un răspuns clar și precis la aceste întrebări nu înțelege semnificația lozincii „jos absolutismul !“. Aceste întrebări ne duc însă inevitabil la problema guvernului revoluționar provizoriu ; nu este greu de înțeles că, în condițiile absolutismului, desemnarea unei adunări constituante prin alegeri generale într-adevăr libere, cu asigurarea deplină a unui vot într-adevăr universal, egal, direct și secret, este nu numai puțin probabilă, ci de-a dreptul imposibilă. Și dacă, formulînd revendicarea practică a răsturnării imediate a guvernului absolutist, nu aruncăm vorbe în vînt, trebuie să știm clar *cu ce alt guvern* vrem noi să înlocuim guvernul care urmează să fie răsturnat, sau, cu alte cuvînte, cum concepem noi atitudinea social-democrației față de un guvern revoluționar provizoriu ?

În această problemă, oportuniștii social-democrației de astăzi, adică neoiskristii, trag partidul înapoi tot atît de perseverent cum au făcut-o acum cinci ani rabocedeliștii în problema luptei politice în general. Vederile lor reacționare asupra acestei chestiuni au fost expuse cit se poate de încheșat în broșura lui Martînov „Două dictaturi“, pe care „Iskra“⁴ (nr. 84) a aprobat-o și a recomandat-o printr-o notă specială și asupra căreia am atras în repetate rînduri atenția cititorilor noștri.

Chiar la începutul broșurii sale, Martînov caută să ne speție cu următoarea perspectivă înspăimîntătoare : dacă o puternică organizație a social-democrației revoluționare ar fi

în stare „să declanșeze și să înfăptuiască insurecția armată a întregului popor“ împotriva absolutismului, cum visa Lenin, „nu este oare evident că imediat după revoluție voința întregului popor ar da tocmai acestui partid mandatul de a forma un guvern provizoriu? Nu este oare evident că tocmai acestui partid, și nu altuia, i-ar încredința poporul soarta imediată a revoluției?“

E de necrezut, dar așa e. Viitorul istoriograf al social-democrației ruse va trebui să constate cu surprindere că chiar la începutul revoluției ruse girondinii social-democrației au căutat să sperie proletariatul revoluționar, zugrăvind-i o asemenea perspectivă! Întregul conținut al broșurii lui Martînov (și al unei serii întregi de articole și pasaje din articole apărute în noua „Iskra“) se rezumă la zugrăvirea „grozăviilor“ acestei perspective. Conducătorului ideologic al neo-iskriștilor i se năzărește aici „luarea puterii“, i se nălucește sperietoarea „iacobinismului“, a bakunismului, tkacevismului⁵ și a altor isme teribile cu care diferitele dădace revoluționare caută cu tot dinadinsul să sperie pruncii politici*. Și toate astea nu se fac, bineînțeles, fără „citate“ din Marx și Engels. Sărmanii Marx și Engels, cite abuzuri nu s-au făcut și nu se mai fac cu citatele din operele lor! Vă amintiți desigur: adevărul că „orice luptă de clasă este o luptă politică“⁶ a fost invocat pentru a justifica îngustimea și primitivitatea sarcinilor noastre politice și a metodelor noastre de agitație și de luptă politică. Acum este adus Engels ca martor fals în favoarea codismului. El scria în „Războiul fără-nesc german“: „Cel mai rău lucru care i se poate întâmpla conducătorului unui partid extremist este să fie silit să preia conducerea într-o epocă în care mișcarea încă nu este coaptă pentru dominația clasei pe care o reprezintă și pentru realizarea măsurilor pe care le reclamă dominația acestei clase“⁷. E de ajuns să citești cu atenție începutul acestui lung citat reprodus de Martînov, pentru a te convinge cât de mult denaturează codistul nostru ideea autorului. Engels vorbește despre *puterea care asigură dominația unei clase*. Oare nu este clar acest lucru? În ceea ce privește proletariatul, aceasta este deci o putere care asigură dominația proletariatului, adică

* În manuscris: „...cu care babele ce se lipsesc de revoluție caută cu tot dinadinsul să sperie pruncii politici“. — Nota red.

dictatura proletariatului în vederea înlăptuirii revoluției socialiste. Martînov nu înțelege acest lucru, confundînd guvernul revoluționar provizoriu din perioada răsturnării absolutismului cu asigurarea dominației proletariatului în perioada răsturnării burgheziei, confundînd dictatura democratică a proletariatului și a țărănimii cu dictatura socialistă a clasei muncitoare. Or, din pasajul care urmează după acest citat, ideea lui Engels reiese și mai clar. Conducătorul unui partid extremist – spune el – va fi nevoit „să apere... interesele unei clase străine lui și să mulțumească propria sa clasă *cu fraze și promisiuni și cu asigurarea că interesele acelei clase străine sînt propriile ei interese*. Cine ajunge în această situație falsă este pierdut fără posibilitate de scăpare”⁸.

Cuvintele subliniate arată limpede că Engels pune în gardă tocmai împotriva acestei situații false, care este o consecință a neînțelegerii de către conducător a intereselor reale ale clasei „proprii” și a conținutului de clasă real al revoluției. Pentru mai multă claritate, vom încerca să explicăm acest lucru pe înțelesul preaiștețului nostru Martînov printr-un exemplu simplu. Cînd narodovoliștii, crezînd că reprezintă interesele „muncii”, căutau să se încredințeze pe ei înșiși și să încredințeze și pe alții că în viitoarea adunare constituantă a Rusiei 90% din țărani vor fi socialiști, ei se puneau într-o situație falsă, care trebuia să ducă inevitabil la pieirea lor politică definitivă, deoarece aceste „promisiuni și asigurări” nu corespundeau realității obiective. În realitate, ei ar fi promovat interesele democrației burgheze, „interesele unei clase străine”. Nu ți se pare, respectabile Martînov, că în capul d-tale începe să se facă lumină? Atunci cînd, zugrăvind transformările agrare care vor avea loc inevitabil în Rusia, socialiștii-revoluționari⁹ le prezintă drept „socializare”, drept „trecere a pămîntului în miinile poporului”, drept începutul „folosirii egalitare a pămîntului”, ei se pun într-o situație falsă, care trebuie să ducă inevitabil la pieirea lor politică definitivă, deoarece în realitate transformările spre care tind ei vor asigura dominația unei clase străine, a burgheziei țărănești, astfel încît frazele, promisiunile și asigurările lor vor fi cu atît mai repede infirmate de realitate, cu cît mai repede va înainta dezvoltarea revoluției. Nici acum nu înțelegi despre ce este vorba, respectabile Martînov? Nici

acum nu înțelegi că în *esență* Engels arată aici cât de funestă este *neînțelegerea* sarcinilor istorice reale ale revoluției, că, în consecință, spusele lui Engels sînt aplicabile narodo-voliștilor și „socialiștilor-revoluționari“ ?

II

Engels atrage atenția asupra primejdiei pe care o prezintă neînțelegerea de către conducătorii proletariatului a caracterului *neproletar* al revoluției, iar mintosul de Martînov deduce de aici că primejdios ar fi ca conducătorii proletariatului, care atît prin program și tactică (adică prin întreaga propagandă și agitație) cît și prin organizare s-au delimitat de democrația revoluționară, să joace un rol conducător în crearea republicii democratice. Engels vede primejdia în posibilitatea ca conducătorul să confunde conținutul pseudosocialist al revoluției cu conținutul ei democratic real, în timp ce mintosul de Martînov deduce de aici că primejdios ar fi ca proletariatul împreună cu țărănimea să-și asume în mod conștient dictatura în înfăptuirea republicii democratice, — această ultimă formă a dominației burgheze și cea mai bună formă pentru lupta de clasă a proletariatului împotriva burgheziei. Engels vede primejdia în existența unei situații false în care una se spune și alta se face, cînd se promite dominația unei clase, dar în realitate se asigură dominația unei alte clase ; Engels vede în această falsitate inevitabilitatea unei pieiri politice definitive, în timp ce mintosul de Martînov deduce de aici primejdia unei pieiri de pe urma faptului că partizanii burghezi ai democrației vor împiedica proletariatul și țărănimea să asigure o republică cu adevărat democratică. Mintosul de Martînov nu e nicidecum în stare să înțeleagă că o *astfel* de pieire, pieirea unui conducător al proletariatului, pieirea a mii de proletari în lupta pentru o republică cu adevărat democratică, fiind o pierdere fizică, nu numai că nu este o pierdere politică, ci e, dimpotrivă, o mare cucerire politică a proletariatului, o puternică afirmare a hegemoniei sale în lupta pentru libertate. Engels vorbește despre pieirea politică a aceluia care se abate inconștient de pe drumul său de clasă pe un drum de clasă străin, în timp ce mintosul de Martînov, citîndu-l cu venerație pe Engels, vor-

bește despre pieirea aceluia care va merge mereu înainte pe drumul său just de clasă.

Deosebirea dintre punctul de vedere al social-democrației revoluționare și cel al codismului apare aici cât se poate de clar. Martînov și noua „Iskră“ dau înapoi în fața sarcinii proletariatului și a țărănimii de a înfăptui o revoluție democratică cât mai radicală; ei fug de o conducere social-democrată a acestei revoluții, dînd astfel, fie și în mod inconștient, pe mîinile democrației burgheze interesele proletariatului. Din ideea justă a lui Marx că noi trebuie să pregătim nu un partid de guvernămînt, ci un partid de opoziție al viitorului, Martînov trage concluzia că trebuie să facem opoziție codistă *actualei* revoluții. La aceasta se rezumă înțelepciunea lui politică. Iată raționamentul lui, asupra căruia am recomanda insistent cititorului să reflecteze :

„Proletariatul nu poate căpăta puterea politică în stat, nici în întregime și nici în parte, atîta timp cît nu a înfăptuit revoluția socialistă. Aceasta este teza de netăgăduit care ne desparte de jaurismul oportunist...“ (Martînov, pag. 58) — și care, vom adăuga noi, dovedește incontestabil incapacitatea respectabilului Martînov de a înțelege despre ce este vorba. A pune în aceeași oală participarea proletariatului la un guvern care se opune revoluției socialiste și participarea proletariatului la revoluția democratică înseamnă a da dovadă de o totală neînțelegere a problemei în discuție. Este ca și cum ai pune în aceeași oală participarea lui Millerand la guvernul asasinului Galliffet și participarea lui Varlin la Comună, care a apărut și a salvat republica.

Dar ascultați mai departe, pentru a vă da seama cum se încurcă autorul nostru : „...Dar dacă așa stau lucrurile, este evident că proxima revoluție nu va putea realiza nici un fel de forme politice *împotriva voinței întregii* burghezii (subliniat de Martînov), deoarece ea va fi stăpîna zilei de mîine...“ În primul rînd, de ce se vorbește aici numai de forme politice, cînd în fraza precedentă era vorba de puterea proletariatului în general, inclusiv de revoluția socialistă ? De ce nu vorbește autorul de realizarea formelor economice ? Pentru că, fără să-și dea seama, el a și sărit de la revoluția socialistă la cea democratică. Dar dacă așa stau lucrurile (aceasta în al doilea rînd), greșește profund autorul

atunci cînd vorbește tout court (pur și simplu) de „voința întregii burghezii“, pentru că perioada revoluției democratice se caracterizează tocmai prin deosebirea de voință a diferitelor pături ale burgheziei care abia se eliberează de absolutism. A vorbi despre revoluția democratică și a te mărgini la simpla contrapunere a proletariatului burgheziei este o pură ineptie*, deoarece această revoluție marchează tocmai perioada de dezvoltare socială în care masa societății se află propriu-zis între proletariat și burghezie, formînd o vastă pătură mic-burgheză țărănească. Tocmai pentru că revoluția democratică nu este încă înfăptuită, această pătură vastă are mult mai multe interese comune cu proletariatul în opera de realizare a formelor politice decît „burghezia“ în sensul propriu și îngust al acestui cuvînt. Neînțelegerea acestui lucru simplu constituie una din principalele surse ale confuziei lui Martinov.

Mai departe : „...Dacă așa stau lucrurile, înseamnă că printr-o simplă intimidare a majorității elementelor burgeze lupta revoluționară a proletariatului nu poate să ducă decît la restaurarea absolutismului în forma lui inițială, iar proletariatul, firește, nu se va opri în fața perspectivei unui asemenea rezultat, el nu va renunța la intimidarea burgheziei nici în cazul cel mai rău, adică în cazul cînd, în urma unei concesiі pseudoconstituționale, lucrurile ar evolua în mod cert spre o înviorare și întărire a puterii absolutiste în descompunere. Se înțelege însă de la sine că, pornind de la luptă, proletariatul nu are în vedere acest cel mai rău caz“.

Înțelegi ceva, cititorule? Proletariatul nu va renunța la o intimidare care duce la restaurarea absolutismului în cazul cînd va exista pericolul unei concesiі pseudoconstituționale! E ca și cum aș spune : mă așteaptă plaga egipteană a unei discuții de o zi cu Martinov ; de aceea, în cazul cel mai rău, voi recurge la o intimidare care nu poate duce decît la o discuție de două zile cu Martinov și cu Martov. Asta-i curată bazaconie, stimabile !

Ideea care i s-a năzărit lui Martinov atunci cînd scria ineptia reprodusă mai sus constă în următoarele : dacă în perioada revoluției democratice proletariatul se va apuca să amenințe

* În manuscris figurează, în loc de „pură ineptie“, „o mare prostie“. —
Nota red.

burghezia cu revoluția socialistă, asta nu poate să ducă decît la reacțiune, care va slăbi și cuceririle democratice. Atît și nimic mai mult. Este clar că nu poate fi vorba nici de o restaurare a absolutismului în forma lui inițială și nici de vreo hotărîre a proletariatului de a recurge, în cazul cel mai rău, la o acțiune care ar fi o prostie incalificabilă. Totul se rezumă iarăși la acea deosebire dintre revoluția democratică și cea socialistă pe care Martînov o uită, la existența acelei imense populații țărănești și mic-burgheze care este capabilă să sprijine revoluția democratică, dar care în momentul de față nu este capabilă să sprijine revoluția socialistă.

Să ascultăm ce mai spune mintosul nostru Martînov : „...Este evident că în unele privințe lupta dintre proletariat și burghezie în ajunul revoluției burgheze trebuie să se deosebească de aceeași luptă în stadiul ei final, în ajunul revoluției socialiste...” Da, acest lucru este evident, și dacă Martînov ar fi încercat să afle în ce anume constă această deosebire, probabil că n-ar fi scris galimatia citată mai sus și ar fi renunțat chiar la întreașa sa broșură.

„...Lupta pentru influență asupra desfășurării și rezultatele revoluției burgheze își poate găsi expresia numai în aceea că proletariatul va exercita o presiune revoluționară asupra voinței burgheziei liberale și radicale, că pătura «de jos», mai democratică, a societății va constrînge «vîrfurile» acesteia din urmă să consimtă ca revoluția burgheză să fie dusă pînă la sfîrșitul ei logic. Această luptă își va găsi expresia în aceea că în fiecare caz proletariatul va pune în fața burgheziei dilema : ori înapoi în strînsoarea absolutismului, sufocantă pentru ea, ori înainte împreună cu poporul“.

Această tiradă este punctul central al broșurii lui Martînov. Ea cuprinde miezul broșurii, toate „ideile“ ei fundamentale. Și care sînt aceste înțelepte idei ? Priviți : ce este această pătură „de jos“ a societății, acest „popor“ de care și-a adus, în sfîrșit, amînte înțeleptul nostru ? Este tocmai pătura mic-burgheză orășenească și țărănească, care numără multe milioane de oameni și care este pe deplin capabilă să acționeze ca democrație revoluționară. Și ce este această *presiune* pe care proletariatul împreună cu țărănimca o exercită asupra vîrfurilor societății, ce este acest mers înainte al proletaria-

tului împreună cu poporul în pofida vîrfurilor societății? Este tocmai *dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii*, împotriva căreia pledează codistul nostru! Cu singura deosebire că el se teme să-și ducă pînă la capăt ideea, se teme să spună lucrurilor pe nume și de aceea folosește cuvinte pe care nu le înțelege, repetă timid, cu ridicole și searbede înflorituri*, lozinci al căror sens real îi scapă. De aceea numai un codist poate să pătească, în partea cea mai „interesantă“ a concluziilor sale finale, o nostimadă ca aceasta: presiune revoluționară exercitată și de proletariat și de „popor“ asupra vîrfurilor societății, dar fără dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, — așa ceva e capabil să spună numai unul ca Martînov! El vrea ca proletariatul să amenințe vîrfurile societății că va merge înainte împreună cu poporul, dar ca în același timp proletariatul să hotărască ferm, împreună cu conducătorii săi neoiscriști, să nu meargă înainte pe calea democratică, deoarece aceasta este calea dictaturii revoluționar-democratice. Martînov vrea ca proletariatul să exercite o presiune asupra voinței vîrfurilor societății, manifestîndu-și propria lui lipsă de voință. Martînov vrea ca proletariatul să smulgă vîrfurilor „consimțămîntul“ de a duce pînă la sfîrșitul ei logic, democrat-republican, revoluția burgheză, dar să-l smulgă manifestîndu-și propria sa teamă de a-și asuma împreună cu poporul sarcina de a duce pînă la capăt revoluția, de a-și asuma puterea și dictatura democratică. Martînov vrea ca proletariatul să fie avangarda în revoluția democratică, și de aceea mintosul de el caută să sperie proletariatul cu perspectiva participării la un guvern revoluționar provizoriu, în cazul cînd insurecția va fi încununată de succes!

Aceasta este culmea codismului reacționar. Trebuie să ne închinăm pînă la pămînt în fața lui Martînov, ca în fața unui sfînt, pentru că a dus pînă la limita extremă tendințele codiste ale noii „Iskra“ și le-a exprimat, într-un mod atît de pregnant și de sistematic, într-o problemă politică fundamentală și de cea mai arzătoare actualitate**.

* Am arătat deja cît de absurdă este ideea că proletariatul ar putea, fie și în cazul cel mai rău, să împingă înapoi burghezia.

** Articolul era deja cules cînd am primit nr. 93 al ziarului „Iskra“, asupra căreia va trebui să revenim¹⁰.

III

De unde provine confuzia lui Martînov ? Din faptul că el confundă revoluția democratică cu cea socialistă, că uită rolul păturii intermediare a poporului (masa mic-burgheză a sărăcimii de la orașe și de la sate, „semiproletarii“, semiproprietarii), care se află între „burghezie“ și „proletariat“, că nu înțelege adevăratul sens al programului-minimum adoptat de noi. Martînov a auzit că unui socialist nu-i șade bine să participe la un guvern burghez (cînd proletariatul luptă pentru revoluția socialistă) și s-a grăbit „să interpreteze“ asta în sensul că nu se cade să participi, împreună cu democrația burgheză revoluționară, la revoluția democratică și la dictatura necesară pentru înfăptuirea deplină a unei asemenea revoluții. Martînov a citit programul-minimum adoptat de noi, dar n-a observat că distincția riguroasă care se face acolo între transformările realizabile în cadrul societății burgheze și transformările socialiste are nu numai o semnificație pur livrescă, ci și una cît se poate de practică, legată de viață* ; el n-a observat că în perioada revoluției acest program urmează să fie supus unei verificări imediate și să fie aplicat în practică. Martînov nu s-a gîndit că renunțarea la ideea dictaturii revoluționar-democratice în perioada prăbușirii absolutismului echivalează cu renunțarea la înfăptuirea programului-minimum al partidului nostru. Într-adevăr, amintiți-vă numai de toate transformările economice și politice formulate în acest program, amintiți-vă de revendicările referitoare la republică, la înarmarea poporului, la separarea bisericii de stat, de revendicarea libertăților democratice depline, a unor reforme economice radicale. Nu este oare clar că înfăptuirea acestor transformări în cadrul orînduirii burgheze este de neconceput fără o dictatură revoluționar-democratică a claselor de jos ? Nu este oare clar că aici e vorba nu numai de proletariat în opoziție cu „burghezia“**, ci de „clasele de jos“, care constituie motorul

* În manuscris : „...are nu numai semnificația pur livrescă, dogmatică, pe care i-o atribuie cu tot dinadinsul bucherii marxismului, ci una cît se poate de practică, legată de viață...“. — *Nota red.*

** În manuscris, după cuvintele „cu burghezia“, urmează : „(cum afirmă bucherul, care aplică nelalocul lor categoriile pure, pe deplin cristalizate, ale orînduirii burgheze în ajunul prăbușirii ei)“. — *Nota red.*

activ al oricărei revoluții democratice? Aceste clase sînt : proletariatul *plus* sărăcimea de la orașe și de la sate, care numără zeci de milioane de oameni și ale cărei condiții de existență au un caracter mic-burghez. Este neîndoielnic că mulți dintre reprezentanții acestei mase aparțin burgheziei. Dar și mai neîndoielnic este că interesul acestei mase reclamă înfăptuirea deplină a democratismului și că cu cît această masă este mai luminată, cu atît mai inevitabilă este lupta ei pentru deplina lui înfăptuire. Un social-democrat nu va uita, desigur, niciodată dubla natură economică a masei mic-burgheze de la orașe și de la sate ; el nu va uita niciodată necesitatea unei organizații de clasă separate și de sine stătătoare a proletariatului, care luptă pentru socialism. Dar el nu va uita totodată că această masă are, „în afară de trecut, și un viitor ; în afară de prejudecată, și judecată“¹¹, care o împinge înainte, spre dictatura revoluționar-democratică ; el nu va uita că luminarea masei se datorește nu numai cărții și chiar nu atît cărții, cît însuși mersului revoluției, care deschide ochii masei și constituie pentru ea o școală politică. În aceste condiții, o teorie care renunță la ideea dictaturii revoluționar-democratice nu poate fi calificată altfel decît ca o justificare filozofică a înapoierii politice*.

Un social-democrat revoluționar va respinge cu dispreț o asemenea teorie. În ajunul revoluției el nu se va limita să indice „cazul cel mai rău“ care se poate ivi în cursul ei**. Nu, el va indica de asemenea posibilitatea unui deznodămint dintre cele mai bune. El va visa – și, dacă nu este un filistin înveterat, e dator să viseze – că, după uriașa experiență a Europei, după gigantica desfășurare de energie a clasei muncitoare din Rusia, vom reuși să aprindem, mai vie ca oricînd, făclia luminii revoluționare în fața masei neștiutoare și oropsite și că – datorită faptului că avem în urma noastră o serie întregă de generații revoluționare din Europa – vom reuși să înfăptuim, într-o măsură mai deplină

* În manuscris : „...ca o contemplare filozofică a «posteriorului» proletariatului rus”. — *Nota red.*

** În manuscris, după cuvîntul „ei”, urmează : „(și nu va afirma, desigur, niciodată că acest caz, adică cazul cel mai rău, ar consta în «restaurarea absolutismului în forma sa inițială, restaurare imposibilă și de neconceput»)”. — *Nota red.*

ca oricînd, toate transformările democratice, întregul nostru program-minimum ; vom reuși să facem ca revoluția rusă să fie nu o mișcare de scurtă durată, de cîteva luni, ci o mișcare care să dureze ani de-a rîndul, ca ea să nu se soldeze doar cu mici concesiile din partea deținătorilor puterii, ci să ducă la răsturnarea lor totală. Și dacă aceasta va reuși, atunci... atunci vîlvătaia revoluției va cuprinde Europa : muncitorul european, care lîncezește sub apăsarea reacțiunii burgheze, se va ridica la rîndul său și ne va arăta „cum se face asta“ ; atunci avîntul revoluționar al Europei se va răsfrînge asupra Rusiei și va face ca perioada de cîteva ani revoluționari să se transforme într-o epocă de cîteva decenii revoluționare, atunci... dar vom mai avea nu o dată prilejul să vorbim despre ceea ce vom face „atunci“, să vorbim nu din blestemata depărtare geneveză, ci în fața unor adunări de mii de muncitori pe străzile Moscovei și ale Petersburgului, în fața adunărilor libere ale „mujiștilor“ ruși.

IV

Filistinilor de la noua „Iskră“ și „stăpînului gîndurilor ei“, bunul nostru bucher Martînov, asemenea visurii le sînt, bineînțeles, străine și li se par, desigur, ciudate. Ei se tem de înlăptuirea deplină a programului-minimum al social-democrației printr-o dictatură revoluționară a poporului de jos. Ei se tem pentru propriul lor nivel de conștiință, se tem să nu-și piardă firul călăuzitor din manualul pe care l-au învățat pe de rost (dar pe care nu l-au aprofundat), se tem că nu vor fi în stare să distingă pașii judicioși și îndrăzneți ai transformărilor democratice de salutarile aventuriere ale anarhismului sau ale socialismului narodnic, care ignorează existența claselor. Inima lor de filistini le spune pe bună dreptate că, în condițiile unei înaintări rapide e mai greu să distingi calea cea justă și să rezolvi repede problemele noi și complexe decît în cadrul rutinar al muncii mărunte, de fiecare zi. De aceea ei șoptesc instinctiv : Ducă-se pe pustii ! Treacă de la noi paharul dictaturii revoluționar-democratice !

Să ne salvăm viața, domnilor, mai bine să mergeți „în pas mărunț, în mici zigzaguri“ !..

Nu-i de mirare că Parvus, care sprijinise generos pe neokriști cît timp a fost vorba mai ales de cooptarea celor mai vechi și merituoși, în cele din urmă a început să se simtă prost într-o asemenea societate de mlaștină. Nu-i de mirare că în această societate el a început să simtă tot mai des taedium vitae, silă de viață. În cele din urmă, el s-a răzvrătit și nu s-a limitat să susțină lozincă „organizării revoluției“, lozincă care a speriat de moarte noua „Iskră“ ; nu s-a limitat la apelurile pe care „Iskra“ le-a tipărit în foi volante, fără a menționa însă, avînd în vedere grozăviile lor „iacobine“, că sînt publicații ale partidului muncitoresc social-democrat *. Nu. Scuturîndu-se de coșmarul preînțeleptei teorii akselrodiste (sau luxemburgiste ?) a organizării-proces, Parvus a reușit în cele din urmă să facă un pas înainte, în loc să dea înapoi, ca racul. El a refuzat să facă „o muncă de Sisif“¹² corectînd la infinit prostiile martinoviste și martoviste, și s-a declarat fățiș (din păcate, împreună cu Troțki) adept al ideii de dictatură revoluționar-democratică **, al ideii că, după răsturnarea absolutismului, social-democrația este datoare să participe la guvernul revoluționar provizoriu. Parvus are de o mie de ori dreptate cînd spune că social-democrația nu trebuie să se teamă să meargă curajos înainte, nu trebuie să se teamă ca, mină în mină cu democrația burgheză revoluționară, să dea dușmanului „lovituri“ comune, cu condiția obligatorie (cît se poate de oportun enunțată) de a nu contopi organizațiile ; să mergem separat, să lovim laolaltă ; să nu ascundem deosebirea de interese ; să ne supraveghem aliatul ca pe un dușman al nostru etc.

Dar cu cît e mai vie simpatia noastră pentru toate aceste lozinci ale social-democratului revoluționar care s-a dezis de

* Nu știu dacă cititorii noștri au observat un fapt caracteristic : în noianul de maculatură editată de noua „Iskră“ sub formă de foi volante au fost și foi bune, semnate de Parvus. Redacția „Iskrei“ s-a dezis tocmai de aceste foi, nementionînd că sînt publicații ale partidului nostru și nici că au apărut în editura ei.

** În manuscris : „El s-a declarat fățiș (din păcate, împreună cu flecarul Troțki, în prefața la searbăda lui broșură „Înainte de 9 ianuarie“) pentru ideea de dictatură revoluționar-democratică...“. — Nota red.

codiști *, cu atât mai neplăcut ne-au impresionat unele note false ce se fac auzite la Parvus. Și nu din spirit de șicană relevăm aceste mici inexactități, ci fiindcă socotim că aceleia căruia i s-a dat mult i se va cere mult. Cel mai primejdios lucru în momentul de față ar fi ca poziția justă a lui Parvus să fie compromisă prin propria lui imprudență. Printre frazele în orice caz imprudente care se întîlnesc în suscitata prefață a lui Parvus la broșura lui Troțki găsim următoarele : „Dacă vrem să separăm proletariatul revoluționar de celelalte curente politice, trebuie să fim capabili să ne situăm din punct de vedere ideologic în fruntea mișcării revoluționare“ (just), „să fim mai revoluționari decît toți ceilalți“. Această din urmă teză este greșită. Adică este greșită dacă o luăm în înțelesul general pe care i-l imprimă fraza lui Parvus ; este greșită din punctul de vedere al cititorului care vede în această prefață o lucrare de sine stătătoare, independentă de Martînov și de neiskriști, de care Parvus nici nu pomeneste. Dar dacă privim această teză într-un mod dialectic, adică relativ, concret, sub toate aspectele, fără a imita exemplul diletanților în ale publicisticii, care nici după ani și ani de la apariția unei lucrări nu se sfiesc să smulgă din contextul ei fraze izolate și să le denatureze sensul, apare limpede că ea, teza lui Parvus, este îndreptată împotriva codismului și, în această măsură, este justă (vezi îndeosebi cuvintele următoare ale lui Parvus : „dacă vom rămîne în urma dezvoltării revoluționare etc.). Este cert însă că cititorul nu poate avea în vedere numai pe codiști, iar printre prietenii periculoși ai revoluției mai există în tabăra revoluționarilor, în afară de codiști, și alți oameni, cu totul alți oameni : există „socialiștii-revoluționari“, există oameni care, asemenea lui Nadejdin, se lasă duși de torentul eveni-

* În manuscris există o notă de subsol cu următorul cuprins : „În ceea ce privește broșura lui Troțki, prefațată de Parvus și editată de tipografia partidului, «Iskra» păstrează în fond o tăcere foarte semnificativă. Ei, firește, nu-i convine să descurce itele : Martînov trage hăis, Parvus cea, iar noi vom păstra tăcerea pînă cînd Plehanov îl va scoate din încurcătură pe Martov ! Aceasta se numește la noi «conducere ideologică a partidului» ! În legătură cu aceasta, aș vrea să relev următoarea ciudățenie „formalistă“. Înțelepții din Consiliul partidului nostru au hotărît ca denumirea partidului să figureze numai pe coperta broșurilor editate din însărcinarea unor organizații de partid. Ar fi interesant de aflat de la acești înțelepți care organizație a cerut editarea broșurilor scrise de Nadejdin, de Troțki și de alții ? Sau poate că au dreptate aceia care afirmă că sus-menționata «hotărîre» nu este decît o meschină manevră de cerc împotriva editurii lui Lenin ?“. — Nota red.

mentelor și cedează neputincioși în fața frazeologiei revoluționare, sau oameni la care instinctul înlocuiește concepția revoluționară despre lume (bunăoară Gapon). Pe ei Parvus i-a uitat, și i-a uitat pentru că în expunerea, în dezvoltarea tezelor sale gândirea nu i-a fost liberă, ci încătușată de plăcuta amintire a martinovismului, împotriva căruia el se străduiește să-l pună în gardă pe cititor. Expunerea lui Parvus nu este suficient de concretă, deoarece el nu ține seama de totalitatea diferitelor curente revoluționare existente în Rusia, care sînt inevitabile în perioada revoluției democratice și care oglindesc în chip firesc insuficienta delimitare a claselor sociale într-o astfel de perioadă. Într-o asemenea vreme, idei socialiste confuze, uneori chiar reacționare, voalează în modul cel mai firesc programele democrat-revoluționare și se camuflează sub paravanul unei frazeologii revoluționare (amintiți-vă de socialiștii-revoluționari și de Nadejdin, care, după cît se pare, și-a schimbat numai denumirea, trecînd de la „socialiștii-revoluționari“ la noua „Iskră“). În asemenea condiții, noi, social-democrații, nu putem lansa și nu vom lansa niciodată lozinca : „să fim mai revoluționari decît toți ceilalți“. Nici nu ne va trece prin minte să ținem pasul cu revoluționarismul unui democrat rupt de orice bază de clasă, îmbătat de frazeologie și avid de lozinci ieftine, care au priză (în special în domeniul agrar) ; dimpotrivă, vom avea întotdeauna o atitudine critică față de acest revoluționarism, vom dezvălui sensul real al cuvintelor, conținutul real al marilor evenimente idealizate, arătînd că în momentele cele mai furtunoase ale revoluției este nevoie de o apreciere lucidă a claselor și a nuanțelor dinăuntru lor.

La fel de greșite sînt – și din același motiv – tezele lui Parvus că „în Rusia guvernul revoluționar provizoriu va fi un guvern al democrației muncitorești“, că „dacă social-democrația se va afla în fruntea mișcării revoluționare a proletariatului rus, acest guvern va fi un guvern social-democrat“, că guvernul provizoriu social-democrat „va fi un guvern unitar, cu o majoritate social-democrată“. Așa ceva e cu neputință dacă avem în vedere nu episoade întâmplătoare, trecătoare, ci o dictatură revoluționară cît de cît durabilă, cît de cît capabilă să lase o urmă în istorie. Așa ceva e cu neputință, pentru că numai o dictatură revoluționară care se

sprijină pe imensa majoritate a poporului poate fi cît de cît trainică (desigur nu în mod absolut, ci relativ). Proletariatul rus însă constituie în momentul de față minoritatea populației din Rusia. El poate deveni o majoritate uriașă, covârșitoare, numai unindu-se cu masa semiproletarilor, a semiproprietarilor, adică cu masa sărăcimii mic-burgheze de la orașe și de la sate. Iar această compoziție a bazei sociale a dictaturii revoluționar-democratice, care este posibilă și de dorit, se va răsfrînge, desigur, și asupra componenței guvernului revoluționar, va impune ca în acest guvern să intre, poate chiar într-un număr precumpănitor, cei mai diferiți reprezentanți ai democrației revoluționare. Ar fi extrem de dăunător să ne facem vreo iluzie în această privință. Dacă flecarul de Troțki scrie acum (din păcate, alături de Parvus) că „preotul Gapon s-a putut ivi o singură dată“, că „nu este loc pentru un al doilea Gapon“, aceasta se datorește exclusiv faptului că e flecar. Dacă în Rusia n-ar fi loc pentru un al doilea Gapon, n-ar fi loc la noi nici pentru o revoluție democratică cu adevărat „mare“, care să meargă pînă la capăt. Pentru a putea deveni mare, pentru a putea reedita anii 1789–1793, iar nu anii 1848–1850, și pentru a-i depăși, ea trebuie să ridice la viață activă, la eforturi eroice, la „creație istorică temeinică“ mase uriașe, să le ridice dintr-o beznă cumplită, dintr-o umilință fără seamăn, dintr-o stare de nemaipomenită sălbăticiune și totală abrutizare. Ea le și ridică și va reuși să le ridice definitiv; însuși guvernul prin împotrivirea lui convulsivă înlesnește aceasta, dar e de la sine înțeles că nici vorbă nu poate fi de o conștiință politică matură, de o conștiință social-democrată a acestor mase și a numeroșilor lor lideri ridicați „spontan“ din rîndurile poporului și chiar ale țărănimii. Ele nu pot deveni dintr-o dată social-democrate, fără să treacă printr-o serie de încercări revoluționare, și nu pot nu numai pentru că sînt neștiutoare (revoluția, repetăm, luminează mințile cu o repeziciune uimitoare), ci și pentru că situația lor de clasă se deosebește de cea a proletariatului, pentru că în momentul de față logica obiectivă a dezvoltării istorice pune în fața lor sarcinile revoluției democratice și nicidecum ale celei socialiste.

La această revoluție proletariatul revoluționar va participa cu toată energia, respingind fără ezitare jalnicul codism al unora și frazeologia revoluționară a altora, introducînd în virtejul amețitor al evenimentelor orientare și conștiință de clasă, mergînd înainte cu fermitate și curaj, fără a se teme de dictatura revoluționar-democratică, ci dorind-o cu pasiune, luptînd pentru republică și libertate republicană deplină, pentru reforme economice radicale, spre a-și crea astfel o arenă de luptă pentru socialism cu adevărat largă și cu adevărat demnă de secolul al XX-lea.

DICTATURA REVOLUȚIONAR-DEMOCRATICĂ A PROLETARIATULUI ȘI A ȚĂRĂNIMII

Problema participării social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu a fost pusă la ordinea zilei nu atât de mersul evenimentelor, cât de raționamentele teoretice ale unor social-democrați de o anumită orientare. În două foiletoane (apărute în nr. 13 și 14) am analizat raționamentele lui Martînov *, primul care a ridicat această problemă. Se constată că interesul pe care-l stîrnește această problemă este atât de mare, iar nedumeririle provocate de aceste raționamente (vezi în special nr. 93 al ziarului „Iskra“) sînt atât de profunde, încît ne vedem obligați să ne ocupăm de ea încă o dată. Indiferent de felul în care ar aprecia social-democrații probabilitatea ca într-un viitor apropiat să fim puși în fața necesității de a rezolva nu numai teoretic această problemă, este cert în orice caz că partidul trebuie să aibă o idee cât se poate de clară despre țelurile sale imediate. Fără un răspuns clar la această problemă este de pe acum cu neputință o propagandă și o agitație consecventă, lipsită de ezitări sau de reticențe.

Să încercăm să reconstituim fondul problemei controversate. Dacă urmărim nu simple concesiile din partea absolutismului, ci doborîrea lui efectivă, trebuie să tindem spre înlocuirea cîrmuirii țariste cu un guvern revoluționar provizoriu, care, pe de o parte, să convoace o adunare constituantă pe baza dreptului de vot cu adevărat universal, direct, egal și secret, iar pe de altă parte să fie în stare să asigure în fapt o libertate deplină în timpul alegerilor. Și atunci se

* Vezi volumul de față, pag. 1—19. — *Nota red.*

КАВКАЗСКИЙ СОЮЗЪ РОС. СОЦ.-ДЕМ. РАБОЧЕЙ ПАРТИИ.

Пролетаріи всѣхъ странъ, соединяйтесь!

Брошюры по партійнымъ вопросамъ № 2.

РЕВОЛЮЦИОННАЯ ДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ ДИКТА- ТУРА ПРОЛЕТАРИАТА И КРЕСТЬЯНСТВА.

(Перепеч. изъ № 14 „Впередъ“).

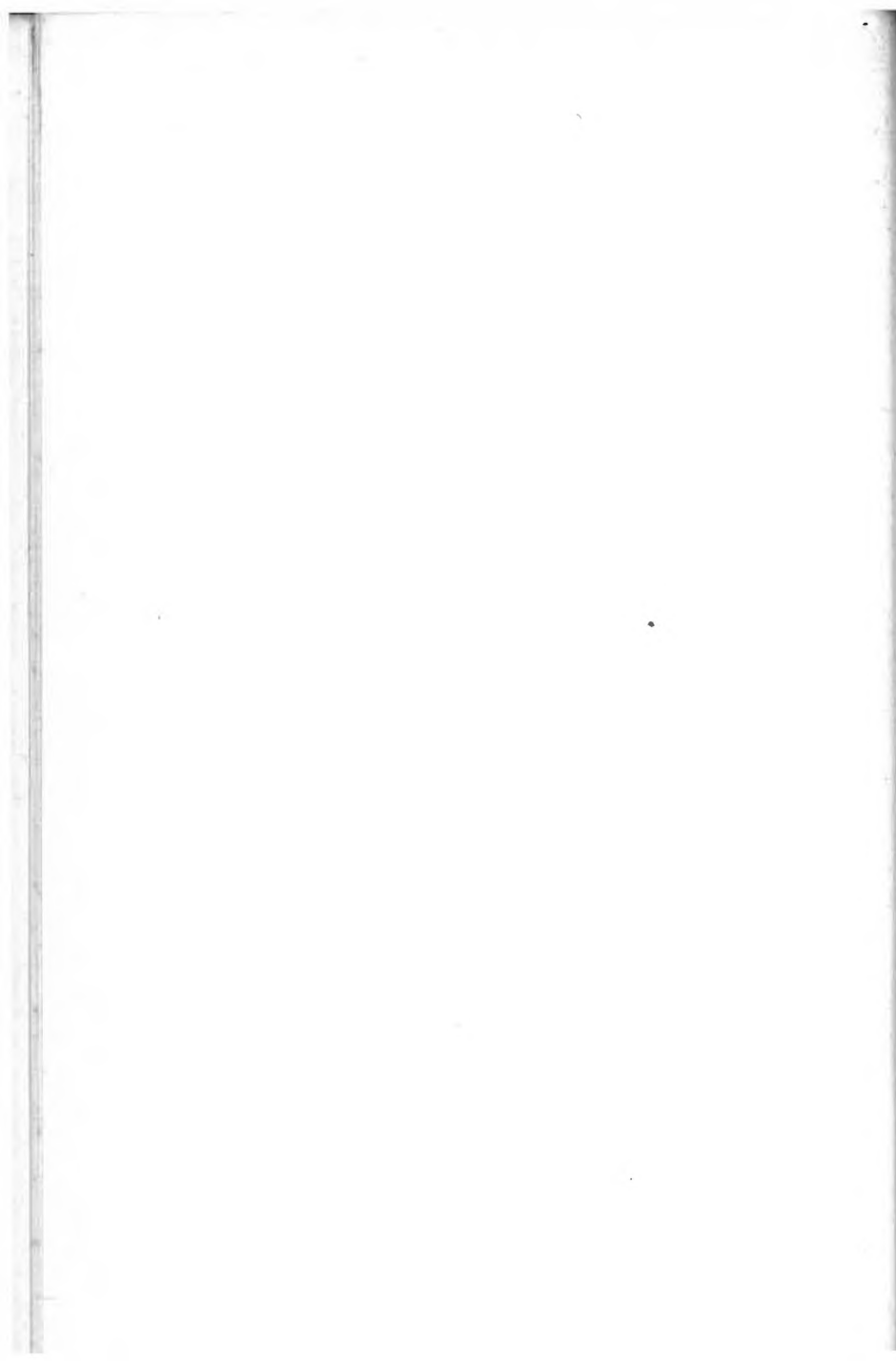
Издание Союзнаго Комитета.

Типографія Союза.

1905.

Соперта broşurii lui V. I. Lenin
„Dictatura revoluţionară-democratică a proletariatului
şi a ţărănimii”. — 1905.

pune întrebarea : este admisibil ca partidul muncitoresc social-democrat să participe la un astfel de guvern revoluționar-provizoriu ? Pentru prima oară această întrebare a fost pusă de reprezentanții aripii oportuniste a partidului nostru, și anume de Martînov, încă înainte de 9 ianuarie, întrebare la care el, iar după dînsul și „Iskra“, a dat un răspuns negativ. Martînov a căutat să ducă la absurd concepțiile social-democraților revoluționari, încercînd să-i sperie cu perspectiva că, în cazul cînd organizarea revoluției va fi încununată de succes, în cazul cînd insurecția armată a poporului va fi condusă de partidul nostru, *vom fi nevoiți* să participăm la guvernul revoluționar provizoriu. Or, o asemenea participare ar fi o inadmisibilă „luare a puterii“, un „jaurèsism vulgar“, de neiertat pentru un partid social-democrat de clasă.

Să examinăm mai îndeaproape raționamentele adepților acestei concepții. Făcînd parte din guvernul provizoriu, ni se spune, social-democrația va deține puterea ; or, social-democrația, ca partid al proletariatului, nu poate să dețină puterea fără a încerca să înfăptuiască programul-maximum al partidului nostru, adică fără a încerca să înfăptuiască revoluția socialistă. În prezent însă o asemenea încercare ar duce inevitabil la înfrîngerea social-democrației, care n-ar face decît să se discrediteze, să dea reacțiunii apă la moară. De aceea, spun ei, participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu este inadmisibilă.

La baza acestui raționament stă confundarea revoluției democratice cu revoluția socialistă, confundarea luptei pentru republică (inclusiv toate revendicările din programul-minimum al partidului nostru) cu lupta pentru socialism. Dacă ar încerca să-și propună ca scop imediat revoluția socialistă, social-democrația într-adevăr n-ar face decît să se discrediteze. Tocmai împotriva unor asemenea idei confuze și vagi ale „socialiștilor-revoluționari“ din Rusia a luptat ea întotdeauna. Tocmai de aceea a subliniat ea întotdeauna caracterul burghez al revoluției iminente în Rusia, tocmai de aceea a cerut să se facă o distincție netă între programul-minimum, care are un caracter democratic, și programul-maximum, care are un caracter socialist. Unii social-democrați, înclinați să cedeze în fața spontaneității, pot uita în

timpul revoluției toate aceste lucruri, dar partidul în întregul său nu le poate uita. Adepții acestei păreri greșite cad într-o atitudine de ploconire în fața spontaneității, închipuindu-și că mersul lucrurilor va sili social-democrația ca într-o asemenea situație să pășească, împotriva voinței ei, la îndeplinirea revoluției socialiste. Dacă ar fi așa, ar însemna că programul nostru nu este just, că nu corespunde „mersului lucrurilor“; tocmai de asta se tem cei care se ploconesc în fața spontaneității, — ei se tem că programul nostru nu este just. Dar teama lor (a cărei explicare psihologică am încercat s-o schițăm în foiletoanele noastre) e complet lipsită de temei. Programul nostru este just. Însuși mersul lucrurilor îl va confirma negreșit, și pe măsura desfășurării evenimentelor îl va confirma tot mai mult. Însuși mersul lucrurilor ne „va impune“ necesitatea absolută a unei lupte înverșunate pentru republică; el este acela care va îndruma practic în această direcție forțele noastre, forțele proletariatului politicește activ. Însuși mersul lucrurilor ne va impune în mod inevitabil în cursul revoluției democratice un număr atât de mare de aliați din rîndurile micii burghezii și ale țărănimii, ale căror nevoi reale vor cere tocmai îndeplinirea programului-minimum, încît temerile sugerate de eventualitatea unei treceri prea rapide la programul-maximum sînt de-a dreptul ridicole.

Pe de altă parte însă, tocmai acești aliați din tabăra democrației mic-burgheze provoacă noi temeri în rîndurile social-democrațiilor de o anumită orientare, și anume temeri în legătură cu „jaurèsismul vulgar“. Participarea la guvern alături de democrația burgheză este interzisă de rezoluția Congresului de la Amsterdam¹³, o asemenea participare înseamnă jaurèsism, adică trădarea inconștientă a intereselor proletariatului, transformarea proletariatului într-o anexă a burgheziei, coruperea lui cu mirajul puterii, care în realitate este, fără doar și poate, inaccesibilă în cadrul societății burgheze.

Acest al doilea raționament e la fel de greșit ca și primul. El arată că autorii lui au învățat pe dinafară niște rezoluții bune, dar nu le-au înțeles semnificația; — ei au învățat pe de rost citeva formule anti-jaurèsiste, pe care însă nu le-au aprofundat și de aceea le aplică cu totul nelalocul

lor ; - ei și-au însușit litera, dar nu spiritul ultimelor învățăminte trase de social-democrația revoluționară internațională. Cine vrea să aprecieze de pe poziții materialist-dialectice esența jaurèsismului trebuie să facă o distincție netă între motivele subiective și condițiile istorice obiective. Subiectiv, Jaurès a vrut să salveze republica, încheind în acest scop o alianță cu democrația burgheză. Condițiile obiective ale acestei „experiențe” erau următoarele : în Franța republica era deja o realitate și nu era amenințată de nici o primejdie serioasă ; clasa muncitoare avea toată posibilitatea să-și dezvolte propria sa organizație politică de clasă și nu folosea îndeajuns această posibilitate, în parte tocmai sub influența numeroaselor exhibiții parlamentare spectaculoase ale liderilor săi ; în fapt istoria pusese deja în mod obiectiv în fața clasei muncitoare sarcinile revoluției socialiste, de la care cei de teapa lui Millerand căutau să *abată* proletariatul, *ademenindu-l* cu promisiunea unor reforme sociale mărunte.

Să luăm acum cazul Rusiei. Subiectiv, social-democrații revoluționari de felul vperediștilor sau al lui Parvus vor să asigure victoria republicii, încheind în acest scop o alianță cu democrația burgheză revoluționară. Condițiile obiective de aici se deosebesc de cele din Franța ca cerul de pământ. Obiectiv, mersul istoriei a pus acum proletariatul rus în fața sarcinii înfăptuirii revoluției burghezo-democratice (pentru mai multă concizie desemnăm prin cuvântul „republică” întregul conținut al acestei revoluții) ; în fața aceleiași sarcini se află întregul popor, adică întreaga masă a micii burghezii și a țărănimii ; fără această revoluție nu poate fi concepută dezvoltarea cît de cît largă a unei organizații proprii de clasă, în vederea revoluției socialiste.

Imaginați-vă în mod concret toată deosebirea dintre condițiile obiective și spuneți ce trebuie să credem despre niște oameni care uită această deosebire, lăsîndu-se seduși de coincidența unor cuvinte, de asemănarea unor litere, de identitatea motivării subiective.

Deoarece Jaurès, în Franța, s-a prosternat în fața reformei sociale burgheze, invocînd fără temei scopul subiectiv al luptei pentru republică, noi, social-democrații ruși, trebuie să renunțăm la ideea de a lupta cu hotărîre pentru re-

publică ! La aceasta și numai la aceasta se reduce înțelepciunea neoiscriștilor.

Într-adevăr, nu este oare clar că pentru proletariat lupta pentru republică este de neconceput fără o alianță cu masa mic-burgheză a poporului ? Nu este oare clar că fără dictatura revoluționară a proletariatului și a țărănimii nu există nici cea mai mică șansă de succes în această luptă ? Una dintre principalele deficiențe ale concepției pe care o analizăm este rigiditatea, schematismul ei, faptul că se pierde din vedere condițiile epocii revoluționare. Să lupți pentru republică și să renunți totodată la dictatura revoluționară-democratică e același lucru ca și cum Oiiama s-ar decide să-l atace pe Kuropatkin lângă Mukden, renunțând dinainte la ideea de a intra în Mukden. Căci dacă noi, poporul revoluționar, adică proletariatul și țărănimea, vrem „să lovim laolaltă“ absolutismul, este clar că tot împreună trebuie să-l răpunem definitiv, să-l nimicim, împreună să respingem inevitabilele încercări de a-l restaura ! (Pentru a evita eventuale nedumeriri, precizăm încă o dată că prin republică înțelegem nu numai și chiar nu atât forma de guvernământ, cât totalitatea prefacerilor democratice prevăzute în programul-minimum al partidului nostru.) Trebuie să ai despre istorie o concepție cu adevărat școlărească ca să-ți închipui că lucrurile ar putea evolua fără „salturi“, în linie dreaptă, lent și uniform ascendentă : mai întâi ar fi rîndul mării burghezii liberale – mici concesiuni din partea absolutismului, apoi ar veni rîndul micii burghezii revoluționare – republica democratică, și la urmă rîndul proletariatului – revoluția socialistă. Acest tablou este just în linii generale, „à la longue“, cum spun francezii, pentru un interval de vreo sută de ani (de pildă, pentru Franța din 1789 pînă în 1905), dar numai un virtuos al filistinismului și-ar putea întocmi pe baza acestor criterii propriul său plan de acțiune într-o epocă revoluționară. Chiar dacă absolutismul rus nu va reuși să scape acum acordînd un simulacru de constituție, dacă va fi nu numai zdruncinat, ci efectiv *doborît*, nu încapă îndoială că pentru apărarea acestei cuceriri va fi nevoie de o uriașă încordare a energiei revoluționare a tuturor claselor progresiste. Și această „apărare“ nu este altceva decît dictatura revoluțio-

nară a proletariatului și a țărănimii ! Cu cât mai mari vor fi cuceririle noastre acum, cu cât mai energic vom apăra cuceririle dobândite, cu atât mai puține cuceriri ne va putea răpi apoi reacțiunea, care va urma inevitabil, cu atât mai scurte vor fi aceste intervale de reacțiune, cu atât mai ușoară va fi sarcina luptătorilor proletari care ne urmează.

Și într-un asemenea moment se găsesc oameni care încă înainte de începerea luptei vor să măsoare precis cu arșinul, „à la Ilovaiski“, o modestă părticică a viitoarelor cuceriri, oameni care încă înainte de căderea absolutismului și chiar înainte de 9 ianuarie și-au pus în cap să înfricoșeze clasa muncitoare din Rusia cu sperietoarea înfiorătoare a dictaturii revoluționar-democratice ! Și acești teșghetari au pretenția să se numească social-democrați revoluționari...

A participa la guvernul provizoriu împreună cu democrația burgheză revoluționară - se vaită ei - înseamnă a consacra orînduirea burgheză, a consacra menținerea închisorilor și a poliției, a șomajului și a mizeriei, a proprietății și a prostituției. Este un argument demn de niște anarhiști sau de niște narodnici. Social-democrația nu respinge lupta pentru libertate politică pe motivul că aceasta este o libertate politică burgheză. Social-democrația privește dintr-un punct de vedere istoric „consacrarea“ orînduirii burgheze. Când Feuerbach a fost întrebat dacă aprobă materialismul lui Büchner, Vogt și Moleschott, el a răspuns : aprob materialismul în raport cu trecutul, dar nu în raport cu viitorul. La fel consacră și social-democrația orînduirea burgheză. Ea nu s-a temut și nu se va teme niciodată să spună că consacră orînduirea burgheză republican-democrată în comparație cu orînduirea burgheză absolutist-iobăgăstă. Dar ea „consacră“ republica burgheză numai ca ultimă formă a dominației de clasă, o consacră ca cea mai comodă arenă pentru lupta proletariatului împotriva burgheziei, o consacră nu pentru închisorile și poliția ei, nu pentru proprietatea și prostituția ei, ci pentru a putea duce nestingherit, pe o bază largă, lupta împotriva acestor drăgălașe instituții.

Firește, departe de noi gîndul de a afirma că participarea noastră la guvernul revoluționar provizoriu nu implică

nici un fel de riscuri pentru social-democrație. Nu există și nici nu poate exista vreo formă de luptă, vreo situație politică care să nu implice riscuri. Dacă-ți lipsește instinctul revoluționar de clasă, dacă nu ai o concepție științifică unitară despre lume, dacă nu ești om cu scaun la cap (să nu le fie cu supărare tovarășilor neoiscriști), e riscantă și participarea la greve – ea poate duce la „economism“, și participarea la lupta parlamentară – ea poate duce la cretinism parlamentar¹⁴, și sprijinirea democrației liberale de zemstvă – ea poate duce la „planul unei campanii a zemstvelor“. E riscant chiar să citești extrem de folositoare lucrări ale lui Jaurès și Aulard despre istoria revoluției franceze – o astfel de lectură poate avea ca rezultat o broșură ca aceea a lui Martînov despre cele două dictaturi.

Desigur, dacă social-democrația ar uita o singură clipă faptul că proletariatul constituie o clasă distinctă de cea a micii burghezii, dacă ar încheia într-un moment nepotrivit o alianță dezavantajoasă pentru noi cu vreunul dintre partidele intelectualității mic-burgeze, care nu sînt demne de încredere, dacă social-democrația ar pierde din vedere o singură clipă țelurile sale de sine stătătoare și necesitatea de a pune pe primul plan (în toate situațiile și conjuncturile politice, la toate cotiturile și răsturnările politice) dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului și a organizației sale politice de sine stătătoare, – participarea la un guvern revoluționar provizoriu ar fi extrem de periculoasă. Dar în aceste condiții, repetăm, este tot atît de periculos orice pas politic. Cît de neîntemeiată este legarea acestor eventuale pericole de actuala formulare a sarcinilor imediate ale social-democrației revoluționare este un lucru de care se poate convinge oricine, pe baza unor fapte dintre cele mai elementare. Nu ne vom referi la noi, nu ne vom apuca să reproducem numeroasele declarații, avertismente și precizări făcute în ziarul „Vpered“ în legătură cu problema pe care o examinăm, – ne vom referi la Parvus. Pronunțîndu-se pentru participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu, el subliniază cu toată energia condițiile pe care nu trebuie să le uităm niciodată : să lovim laolaltă, dar să mergem

separat, să nu contopim organizațiile, să-l supraveghem pe aliat ca pe un dușman etc. Nu insistăm amănunțit asupra acestui aspect al problemei, pe care l-am examinat într-unul din foiletoane.

Nu, în momentul de față adevărata primejdie politică ce amenință social-democrația nu-i de loc acolo unde o caută neoiscriștii. Nu ideea dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii trebuie să ne sperie, ci spiritul codismului și al anchilozării*, care are efecte dizolvante asupra partidului proletariatului și care își găsește expresia în tot felul de teorii despre organizarea-proces, înarmarea-proces etc. Luați, de exemplu, cea mai recentă încercare a „Iskrei“ de a face distincție între guvernul revoluționar provizoriu și dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii. Nu este acesta un model de scolastică moartă? Născocitorii unor asemenea distincții știu să înșire cuvinte frumoase, dar sînt absolut incapabili să gîndească. Raportul dintre aceste două noțiuni este în realitate aproximativ același ca raportul dintre forma juridică și conținutul de clasă. Cine spune: „guvern revoluționar provizoriu“ subliniază aspectul juridic-constituțional al problemei, faptul că acest guvern își are originea nu în lege, ci în revoluție, caracterul provizoriu al guvernului, care este legat de viitoarea adunare constituantă. Dar, oricare ar fi forma, oricare ar fi originea, oricare ar fi condițiile, este clar în orice caz că guvernul revoluționar provizoriu nu poate să nu se sprijine pe anumite clase. E de ajuns să ne aducem aminte de acest adevăr elementar pentru a ne da seama că guvernul revoluționar provizoriu nu poate fi decît dictatura revoluționară a proletariatului și a țărănimii. Prin urmare, distincția făcută de „Iskra“ nu face decît să tragă partidul înapoi, de la sarcina analizării concrete a intereselor de clasă în revoluția rusă la discuții sterile.

* În manuscris: „...spiritul codismului, al filistinismului, bucherismului, schematismului și anchilozării“.

Aici, precum și în cele ce urmează, se reconstituie în note de subsol, după manuscris, principalele pasaje modificate pentru ziar de M. S. Olminski. — Nota red.

Sau să luăm un alt raționament al „Iskrei“. În legătură cu lozincă „Trăiască guvernul revoluționar provizoriu !“, ea remarcă sentențios : „îmbinarea cuvintelor «trăiască» și «guvern» este ceva care spurcă gura“. Nu este aceasta o frază găunoasă ? * Ei vorbesc de răsturnarea absolutismului și în același timp se tem să nu-și spurce gura salutînd guvernul revoluționar ! Te miri, zău, că nu se tem să-și spurce gura salutînd republica : într-adevăr, republica presupune în mod necesar un guvern, și nici un social-democrat nu s-a îndoit vreodată că este vorba tocmai de un guvern burghez. Atunci ce diferență este între a saluta guvernul revoluționar provizoriu și a saluta republica democratică ? Trebuie oare ca social-democrația, conducătorul politic al clasei mai revoluționare, să fie aidoma unei anemice și isterice fete bătrîne, care insistă afectat asupra necesității frunzei de viță ? E permis să saluți ceea ce presupune un guvern burghezo-democrat, dar să saluți de-a dreptul un guvern democrat-revoluționar provizoriu nu e permis ?

Închipuiți-vă următorul tablou : insurecția muncitorilor din Petersburg a învins. Absolutismul a fost răsturnat. Este proclamat guvernul revoluționar provizoriu. Muncitorii înarmați jubilează strigînd : trăiască guvernul revoluționar provizoriu ! La o parte stau neokriștii și, îndreptîndu-și spre cer ochii plini de inocență, bătîndu-se cu pumnii în piepturile lor cu inimi sensibile și morale, rostesc : mulțumim ție, doamne, că nu sîntem asemenea acestor păcătoși, că nu ne-am spurcat gura cu asemenea împerecheri de cuvinte...

Nu, tovarăși, de o mie de ori nu ! Nu vă temeți că vă veți spurca participînd în modul cel mai energic și fără nici o ezitare, împreună cu democrația burgheză revoluționară, la revoluția republicană. Nu exagerați primejdiile legate de această participare, cărora proletariatul nostru organizat le poate face foarte bine față. Cîteva luni de dictatură revoluționară a proletariatului și a țărănimii vor aduce mai mult

* În manuscris, după cuvintele „frază găunoasă“, urmează : „Și nu ne dă ea oare dreptul de a constata existența unui proces de putrezire ideologică în rîndurile unei părți dintre social-democrați ? Acesta nu este punctul de vedere al avangăzii proletariatului, ci al cozii lui ; aceștia nu sînt conducători politici, ci flecări politici, nu sînt revoluționari, ci filistinii“. — Nota red.

decît decenii de pașnică și abrutizantă atmosferă de stagnare politică. Dacă în condiții de robie politică clasa muncitoare din Rusia a știut să mobilizeze după 9 ianuarie mai bine de un milion de proletari la o acțiune colectivă, fermă și perseverentă, — în condițiile dictaturii revoluționar-democratice vom mobiliza zeci de milioane de oameni din rîndurile sărăcimii de la orașe și de la sate, vom face din revoluția politică rusă prologul revoluției socialiste europene.

„Vpered” nr. 14
din 12 aprilie (30 martie) 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

OBICEIURI FRANCO-RUSE DE „A UNGE“ !

Sub acest titlu, ziarul social-democrat german „Vorwärts“¹⁵ a publicat zilele acestea un document extrem de prețios : originalul unei scrisori a d-lui Jules Gouin, directorul unei mari uzine constructoare de mașini din Batignolles (suburbie a Parisului), adresată unui funcționar de minister din Petersburg. Prin intermediul acestui domn, uzina franceză a primit o comandă de 114 locomotive. Valoarea totală a comenzii (cîte 27 700 de franci pe o locomotivă) este de 3 000 000 de franci, adică de aproximativ 1 200 000 de ruble. Pentru mijlocirea obținerii comenzii, destoinicul funcționar de minister (care ocupă, probabil, adăugăm noi, un post destul de înalt) capătă, după cum se vede din scrisoare, în primul rînd, 20% din prețul de cumpărare. Aceasta reprezintă aproximativ 25 000 de ruble. Din cuprinsul scrisorii (pe care din lipsă de spațiu n-o redăm în întregime) reiese că din această sumă intermediarul a și încasat 13 000 de franci, iar restul urmează să fie plătit la diferite termene. În afară de aceasta, modificările care trebuie aduse locomotivelor de tip normal pentru ca să poată circula pe căile ferate din Rusia se plătesc separat. Reprezentantul firmei pariziene la Petersburg se obligă să comunice din timp acestui funcționar cît de mare este această plată suplimentară cerută de uzină. Dacă însă funcționarul „va reuși să scoată“ de la guvernul rus un preț mai mare decît cel cerut de fabrică, diferența va reveni, potrivit înțelegerii, aceluiași funcționar pentru serviciile sale de „intermediar“. În traducerea germană a scrisorii franceze asta se numește

Vermittlungsgebühr, „comision pentru servicii de intermediar“. În realitate, bineînțeles, sub această expresie se ascunde cea mai nerușinată pungășie și fraudă în dauna statului, săvârșită în comun de un capitalist francez și de un funcționar public rus, printr-o înțelegere intervenită între ei.

„Vorwärts“ spune, pe bună dreptate, că această scrioare aruncă o lumină vie asupra corupției din Rusia și asupra felului în care capitalul străin trage foloase din această corupție. Scrisoarea arată negru pe alb care este practica obișnuită în relațiile „de afaceri“ ale națiunilor capitaliste civilizate. Și în Europa se fac peste tot asemenea lucruri, dar nicăieri ele nu se fac cu atîta nerușinare ca în Rusia, nicăieri corupția nu se bucură de atîta „siguranță politică“ (siguranța de a nu fi descoperit) ca în Rusia absolutistă. Este explicabil – încheie social-democrații germani – de ce industria europeană este interesată în menținerea absolutismului rus, cu funcționarii lui neresponsabili, care aranjează în secret afaceri bănoase! Este explicabil de ce birocrăția rusă nici nu vrea să audă de constituție, care o amenință cu instituirea controlului public asupra administrației. Din acest exemplu se poate deduce ce averi „cîștigă“ birocrăția rusă de pe urma războiului ruso-japonez, cît bănet a intrat în buzunarele funcționarilor de la ministerele din Petersburg chiar și numai cu prilejul cumpărării de către Rusia a unor transoceanice germane! Calamitatea care s-a abătut asupra poporului e o mină de aur pentru furnizorii armatei și pentru funcționarii corupți.

„Vpered“ nr. 14
din 12 aprilie (30 martie) 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

NOTA REDACȚIEI ZIARULUI „VPERED“
LA REZOLUȚIA ADOPTATĂ
DE UN GRUP DE MUNCITORI
DE LA UZINA METALURGICĂ
DIN PETERSBURG ¹⁶

Din partea redacției. Publicăm această rezoluție adoptată de un grup de tovarăși muncitori, considerind că ea constituie o manifestare caracteristică a stării de spirit care în anumite condiții poate să cuprindă o parte considerabilă a proletariatului aflat în luptă *. Este neîndoielnic că scindarea partidului, în special când e ținută în ascuns, aduce mari prejudicii mișcării muncitorești. După cum se vede din rezoluția de la Harkov, publicată în numărul de față ¹⁷, în Rusia există menșevici care în înțelegerea datoriei lor față de partid dau dovadă de mult mai multă bună-credință decît cei din străinătate. Același lucru reiese și din noua declarație a Comitetului Central și a Biroului Comitetelor Majorității ¹⁸. Ne exprimăm încă o dată urarea ca ultima încercare de unificare să fie încununată de succes.

„Vpered“ nr. 14
din 12 aprilie (30 martie) 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

* Prima frază îi aparține lui M. S. Olminski. — Nota red.

OAMENI CARE DAU VINA PE ALȚII *

În nr. 92 al ziarului „Iskra“ a fost publicat un articol intitulat „Zigzagurile unei linii ferme“, în care se încearcă să se demonstreze că în realitate ziarul „Vpered“ nici nu urmează cu fermitate și fără abatere linia și principiile vechii „Iskre“¹⁹, ci, dimpotrivă, merge în zigzag pe urmele noii „Iskre“. În fond, această afirmație este atât de amuzantă, că nici nu merită s-o luăm în serios. Ceea ce caracterizează aici noua „Iskră“ nu e conținutul polemicii sale, care e lipsită de orice conținut, ci procedeele folosite. Aceste procedee merită osteneala să le examinăm mai îndeaproape ; analiza lor ne arată că există polemică și polemică. Vechea „Iskră“ nu era iubită pentru polemica ei, dar nimănui nu i-a trecut vreodată prin minte să conteste acestei polemici caracterul ei principal. Noua „Iskră“ este disprețuită pentru polemica ei, deoarece atât masa activiștilor-practicieni cât și rabocedeliștii consecvenți și „împăciunitoriști“, în frunte cu Plehanov, își dau seama de caracterul neprincipal al acestei polemici.

În cele ce urmează ne propunem să arătăm cititorului cu ce procedee operează această polemică.

Să urmărim pas cu pas afirmațiile „Iskrei“. „Vpered“ împinge partidul spre sciziune – declară ea. Nu este adevărat. Toți cei care au studiat criza din partidul nostru nu pe baza celor aflate din auzite, ci pe bază de documente, știu că tocmai minoritatea este aceea care imediat după Congresul al II-lea²⁰ a scindat partidul, dar a făcut-o pe ascuns, creînd o organizație secretă. Spunînd acum un neadevăr, „Iskra“

* Întîrziat din lipsă de spațiu.

dă dovadă de ipocrizie. O sciziune fățișă poate stârni un sentiment de ură ; o sciziune ascunsă nu poate stârni decît dispreț. „Vpered“ nu vrea o sciziune ascunsă, asta-i totul.

Apoi, ei vor să ne prindă cu o contradicție în problema autonomismului și a centralismului. În lucrarea „Doi pași“*, pretind ei, Lenin susținea că autonomismul este un principiu al oportunistului, pe cînd acum chiar Biroul Comitetelor Majorității se pronunță pentru o cît mai largă autonomie a comitetelor locale. Lenin susținea că birocratismul în raport cu democratismul este totuna cu principiul organizatoric al social-democrației revoluționare în raport cu principiul organizatoric al oportuniștilor, pe cînd acum chiar Biroul Comitetelor Majorității vorbește despre birocratism. Acesta este conținutul acuzației care ni se aduce. La rîndul ei, aceasta din urmă este și ea clădită pe un neadevăr patent. În cartea sa „Doi pași“ (și mai înainte în „Scrisoare către redacția «Iskrei»**), Lenin a specificat, a declarat, a amintit și a subliniat de zeci și sute de ori că frazeologia folosită împotriva birocratismului, pentru autonomism etc. este extrem de vagă și poate fi în mod arbitrar interpretată în sensurile cele mai diferite. În fond – spunea Lenin de sute de ori –, sub această frazeologie nu se ascunde altceva decît dorința de cooptare. Acum aceste cuvinte ale sale și-au găsit o confirmare deplină, și exclusiv în documente scrise. Dar dacă acceptăm să considerăm aceste cuvinte în lumina principiilor (*dacă* acceptăm !), spunea Lenin, vedem următoarele. Privit în general, birocratismul poate însemna cancelarism, tărăgăneală, scriptologie, formalism. Un astfel de birocratism este dăunător, spunea Lenin, și își ilustra cuvintele cu cunoscutul proiect de statut al lui Martov. Unui cititor care posedă măcar un pic de bunăcredință îi este clar că despre un asemenea birocratism vorbește Biroul Comitetelor Majorității, iar învinuirea că „Vpered“ se contrazice se dovedește a fi puerilă. Birocratismul poate consta în încălcarea drepturilor legitime și „firești“, dacă se poate spune așa, ale oricărei opoziții, în folosirea unor mijloace nepermise în lupta împotriva minorității. Un astfel de birocratism este posibil, spunea Lenin, dar el nu

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 187—414. — Nota red.

** Op. cit., pag. 94—99.

are nimic principial. Un asemenea birocratism trebuie combătut, și anume prin elaborarea unor garanții constituționale pentru ocrotirea drepturilor minorității. Astfel de garanții au fost propuse pentru prima oară în mod limpede, direct și fățiș de către cei tari ca piatra – sau, cum li se spune acum, de către vperedişti – în cunoscuta declarație a celor 22²¹, care a apărut acum 7 luni, în august, fără ca de atunci neoiscriștii să fi făcut vreo încercare de a-și preciza fără echivoc atitudinea față de această declarație.

Dar, în afară de aceste moduri de a concepe birocratismul, antiautonomismul etc., este posibil un mod cu adevărat principial de a le concepe, în cadrul căruia ele nu sînt privilegiate ca niște cazuri izolate de folosire a unor mijloace nepermise, de exagerări etc., ci ca principii generale ale întregii organizații. Un asemenea mod de a le concepe au vrut să ne impună menșevicii împotriva voinței noastre, în pofida împotrivrării noastre. Atît în „Scrisoare către redacția «Iskrei»” cît și în „Doi pași”, Lenin a avertizat de sute de ori împotriva unui asemenea mod de a concepe, care estompează mersul concret și real al crizei și al sciziunii. În „Scrisoare către redacția «Iskrei»”, Lenin spunea deschis : lăsați fleacurile, domnilor, în proporție de 9/10 e vorba aici de cirovăile ! Pentru aceste cuvinte Lenin a fost atacat cu furie, iar Organul Central s-a apucat să demonstreze că e vorba aici de principii. Ei bine, dacă-i așa, atunci *principiul* autonomismului este într-adevăr un principiu oportunist de organizare social-democrată, a răspuns Lenin și vor răspunde întotdeauna vperediştii. Dacă-i așa, atunci zarva voastră împotriva birocratismului este pe plan principial întru totul identică cu zarva jauriștilor în Franța, a bernsteinienilor în Germania și a reformiștilor în Italia. Iată cum stau lucrurile ; pentru a te convinge de aceasta, este suficient să studiezi criza din partid pe bază de documente, și nu pe baza celor auzite de la prieteni. Încă la Congresul al II-lea, Lenin a spus bundistului Liber (vezi procesele-verbale) că, împotriva centralismului în chestiunile mărunte, el va susține autonomia „unui oarecare” comitet din Tula * ; Lenin n-a făcut nici o obiecție împotriva asigurării acestei autonomii în § 8 al statutului partidului

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 261. — Nota red.

nostru. Dar nici Lenin, nici Biroul Comitetelor Majorității n-au preconizat vreodată *principiul* autonomismului; campionii acestuia au fost Akimov, Liber, neoiskriștii. Când te adresezi unui cititor neinformați este, desigur, ușor să încurci lucrurile luând la întâmplare din diferite pasaje cuvinte spuse în situații cu totul diferite și având un sens cu totul diferit, dar ziarurile care folosesc în polemică asemenea metode sînt privite ca și ziarul „Novoe Vremea“²².

Luată broșura apărută sub pseudonimul „Muncitor“. În ce constă esența problemei pe care o încurcă „Iskra“? În aceea că, cu zarva pe care au stîmrit-o în jurul principiului autonomismului etc., oamenii lipsiți de principii au nimerit-o cu oîștea-n gard, căci răspunsul nu putea fi altul decît revendicarea principiului eligibilității. Văzînd că au nimerit-o cu oîștea-n gard, ei au început să bată în retragere. Vperedîștii însă au spus și spun: a jongla cu fraze goale și cu „principiile“ autonomismului și democratismului e ceva nedemn, dar dacă este nevoie ca statutul să sufere unele modificări judicioase, concrete, în spiritul democratismului posibil în condițiile Rusiei, sîntem gata să le discutăm deschis. Adresîndu-se autorului broșurii menționate mai sus, „Vpered“ îl soma să indice în publicațiile social-democrate măcar un singur pasaj în care necesitatea primirii muncitorilor în comitetele de partid să fie arătată cu aceeași claritate ca la Lenin*. Derutat de neoiskriști, autorul a răspuns în scris că primește provocarea, dar în realitate s-a văzut că nu înțelege ce înseamnă a primi o provocare, căci nu a fost în stare să indice nicăieri vreun alt pasaj, ci s-a limitat să amenințe că „o să-i arate“ el lui Lenin sau că „o să se răfuiească cu el“. Firește că „Vpered“ n-a găsit de cuviință să răspundă la aceste teribile amenințări.

Luată apoi problema alegerii unui centru unic. În lucrarea sa „Doi pași“, Lenin, pretînd ei, spune că ideea alegerii unui centru unic a fost susținută de oportuniști, iar acum Biroul Comitetelor Majorității se pronunță pentru alegerea unui asemenea centru. Din nou aceeași grosolană denaturare, care mizează pe cititorul neinformați sau neatent. Oricine își va da osteneala să citească „Doi pași“, va vedea (la pag. 28,

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 164. — Nota red.

pe care foiletonistul de la „Iskra“ o ocolește cu grijă) că, încă cu mult înainte de apariția primului articol scris de un bolșevic împotriva celor două centre (articolul lui Readovoi în „Divergențele noastre“), Lenin a scris că ideea celor două centre „ținea seama de nevoile vremelnice (ascultați !) și speciale ale mișcării muncitorești social-democrate ruse în condițiile robiei politice, care impuneau crearea în străinătate a unei baze inițiale de operații în vederea atacului revoluționar“. „Prima idee – se spune în continuare în „Doi pași“ despre ideea centralismului în general –, singura (ascultați !) principială, trebuia (potrivit planului vechii „Iskre“) să stea la baza întregului statut ; a doua, ca idee de ordin particular, generată de împrejurările vremelnice ale locului și modului de acțiune, și-a găsit expresia într-o aparentă derogare de la principiul centralismului, în crearea a două centre“ (pag. 28) *. Lăsăm acum pe cititor să aprecieze procedeele polemice pe care le folosește această „Novoe Vreamea“ a partidului nostru ! „Iskra“ încearcă pur și simplu să-l înșele pe cititor, ascunzându-i 1) că Lenin a relevat de mult semnificația vremelnică, *particulară* a ideii celor două centre ; 2) că de aceea apărarea de către oportuniști a ideii unui centru unic Lenin n-a explicat-o niciodată prin principii generale, ci exclusiv prin „împrejurările vremelnice ale locului și modului de acțiune“, împrejurări care erau de așa natură, încât *în fapt* aripa oportunistă a partidului a susținut și trebuia să susțină ideea unui centru unic. Este fapt cert că vechea „Iskră“ era bastionul luptei împotriva oportunismului. Nu mai puțin cert este de asemenea faptul că la congres aripa oportunistă a constituit minoritatea. Ce-i de mirare deci că acum, când noua „Iskră“ s-a dovedit a fi oportunistă, când Rusia a dat dovadă de mai multă fermitate principială și consecvență partinică decât străinătatea, acum „împrejurările vremelnice“ s-au schimbat ? Nu ne-ar mira cîtuși de puțin dacă rabocedeliștii, Martinov, „mlaștina“ și neokriștii s-ar pronunța (să zicem, de pildă, la Congresul al III-lea) pentru două centre, iar toți bolșevicii (sau aproape toți) pentru un centru unic. Aceasta n-ar fi decît o schimbare a

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 227. — Nota red.

metodelor de luptă pentru aceleași principii ale social-democrației revoluționare, principiile vechii „Iskre“, pentru care Lenin și bolșevicii au luptat și luptă fără abatere, schimbare corespunzătoare „împrejurărilor vremelnice“. Numai oameni de teapa celor de la „Novoe Vreemea“ pot vedea „un miracol“ într-o asemenea cotitură. (Am spus că pentru alegerea unui centru unic ar putea să se pronunțe aproape toți bolșevicii. Rămâne de văzut cum se vor desfășura lucrurile la Congresul al III-lea. În rîndurile noastre există diferite păreri asupra semnificației „împrejurărilor vremelnice ale locului și modului de acțiune“, iar la congres vom confrunța toate aceste păreri și „vom face bilanțul“.)

Credem că din cele spuse pînă aici procedeele polemice ale noii „Iskre“ reies îndeajuns de clar, așa încît acum putem fi mai concisi. „Iskra“ afirmă că Biroul Comitetelor Majorității a încălcat disciplina de partid, convocînd congresul în pofida prevederilor statutului, peste capul Consiliului partidului²³. Această afirmație nu corespunde realității, căci Consiliul a încălcat statutul cu mult înainte, declarînd că refuză să convoace congresul. Acest lucru noi l-am arătat de mult, în mod deschis, în presă (Orlovski)²⁴. După ce menșevicii au rupt în două partidul printr-o sciziune ascunsă și, recurgînd la înșelăciune, s-au eschivat să convoace congresul, nu ne-a mai rămas altă ieșire practică din această situație absurdă decît aceea de a convoca congresul împotriva voinței centrelor. „Iskra“ afirmă că articolul de fond „Sarcini noi și forțe noi“ * din nr. 9 al ziarului „Vpered“, insistînd asupra necesității de a lărgi considerabil numărul diferitelor organizații de partid, contrazice ideea cuprinsă în formularea pe care a dat-o Lenin § 1 din statut, întrucît, susținîndu-și ideea la congres, Lenin a vorbit despre nevoia de a restrînge noțiunea de partid. Această obiecție a ziarului „Iskra“ poate fi recomandată ca un exercițiu de logică de curs secundar, pentru inițierea liceenilor în arta polemicii. Bolșevicii au spus și spun că partidul trebuie să fie restrîns la o sumă sau la un complex de organizații de partid, pentru ca după aceea numărul acestor organizații să fie sporit (vezi

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 299—311. — Nota red.

procesele-verbale ale congresului și lucrarea „Doi pași“, pag. 40 și altele, în special pag. 40-41 și 46) *. Noua „Iskra“ confundă lărgirea *cadrelor* partidului cu lărgirea *noțiunii* de partid, lărgirea *numărului organizațiilor de partid* cu lărgirea partidului *dincolo de cadrul organizațiilor de partid!* Pentru a lămurii acest lucru, care dă unora atîta bătaie de cap, vom da un exemplu nu prea greu de înțeles : să admitem, pentru simplificare, că întreaga armată se compune exclusiv din oameni care aparțin unei singure arme ; aceasta înseamnă că efectivul armatei trebuie să fie redus în așa fel, încît să cuprindă numai oameni care au dat dovadă că știu într-adevăr să tragă cu arma, fără a se îngădui cuiva să se limiteze la declarații și asigurări că posedă pregătirea militară necesară ; după aceea trebuie depuse toate eforturile pentru a mări numărul celor în stare să reușească la proba de tragere cu arma. Nu vi se pare că acum începeți să pricepeți un pic despre ce este vorba, domnilor neiskriști ?

Atacînd ziarul „Vpered“, „Iskra“ scrie : „Înainte se cereau numai social-democrați consecvenți, care să fie recunoscuți ca atare ; acum sînt admise în sanctuar toate elementele, cu excepția celor conștient nesocial-democrate“. În nr. 9 al ziarului „Vpered“ puteți citi : „Toate aceste cercuri, în afară de cele conștient nesocial-democrate, trebuie ori să intre de-a dreptul în rîndurile partidului, ori să se alătore partidului (subliniat de autor). În cazul din urmă, nu le putem pretinde nici să adopte programul nostru, nici să stabilească raporturi organizatorice obligatorii cu noi...“ ** Nu este oare limpede că „Iskra“ pur și simplu denaturează lucrurile, confundînd ceea ce „se cerea înainte“ pentru a fi primit în partid cu ceea ce „se admite acum“ pentru un grup care se alătură partidului ? Bolșevicii spuneau înainte și spun și acum în „Vpered“ că autoîncadrarea în partid este ceva propriu anarhismului de intelectual, că membrii de partid trebuie să recunoască nu numai în vorbe „raporturile organizatorice obligatorii“. Numai acela care vrea cu tot dinadinsul să creeze confuzie poate să nu înțeleagă acest lucru.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 243-246 și 250-251. — Nota red.

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 310. — Nota red.

Lozinca ziarului „Vpered“ glăsuia : pentru noile sarcini organizați forțe noi în organizațiile de partid sau, cel puțin, în organizațiile care se alătură partidului. Lozinca „Iskrei“ este : „deschideți cât mai larg porțile“. Unii spun : primiți noi tiraliori în regimentele voastre, organizați în detașamente auxiliare pe cei ce învață să tragă. Alții spun : deschideți cât mai larg porțile ! să intre în armată cine vrea !

În problema organizării revoluției și a organizării înarmării, „Iskra“ vrea să ne convingă acum că nu există divergențe între ea și „Vpered“. Noi însă îi vom pune mai întâi întrebarea : dar cum rămâne cu Parvus ? Dacă sceleratul „Vpered“ a inventat divergențele, de ce nu vă explicați deschis cu neiskristul Parvus, care nu poate fi bănuțit că vrea să caute nod în papură „Iskrei“ ? Chiar voi ați fost nevoiți să recunoașteți primii că sînteți în dezacord cu Parvus ! Atunci de ce să vă ascundeți după deget ? În fond, noua „Iskră“ aduce acum ziarului „Vpered“ obiecții întru totul asemănătoare cu acelea pe care „Rabocee Delo“ le aducea vechii „Iskre“. Recomandăm insistent tovarășilor care se interesează de istoria partidului lor să recitească „Rabocee Delo“, în special nr. 10. Revistei „Rabocee Delo“ i s-a arătat că minimalizează sarcinile luptei politice. „Rabocee Delo“ a obiectat : iar „Iskra“ nu apreciază îndeajuns lupta economică. Noii „Iskre“ i se arată că minimalizează asemenea sarcini ca : organizarea revoluției, înfăptuirea insurecției, înarmarea muncitorilor, participarea social-democrației la guvernul revoluționar provizoriu. Noua „Iskră“ obiectează : iar „Vpered“ nu apreciază îndeajuns caracterul spontan al revoluției și al insurecției, precumpănirea politicii asupra „tehnicii“ (înarmarea). Poziția codistă similară duce la argumente similare. Sub paravanul perorărilor pe tema că vechile sarcini sînt deosebit de importante, oamenii aceștia își camuflează nepriceperea de a formula o lozință călăuzitoare în problema noilor sarcini. Ei spicuiesc din context diferite propoziții pentru a arăta că chiar oponentul recunoaște importanța vechilor sarcini, importanța adevărilor elementare ale social-democrației. Desigur, tovarăși * neiskristi, noi prețuim foarte mult adevărurile elementare ale social-democra-

* În manuscris, în loc de „tovarăși“ figurează „domnilor“. — Nota red.

ției, dar nu vrem să rămînem veșnic la adevăruri elementare. Asta e tot. Nici lui Parvus, nici Biroului Comitetelor Majorității și nici ziarului „Vpered“ nu le-ar trece vreodată prin minte să conteste adevărul elementar că muncitorii se pot înarma, se vor înarma și trebuie să se înarmeze singuri, în afara organizațiilor și a partidului. Dar dacă „Iskra“ formulează ca lozincă faimoasa ei „autoînarmare“, nu-i de mirare că această ploconire în fața spontaneității stîrnește zîmbete generale. Dacă „Iskra“, corectîndu-l pe Parvus, descoperă o nouă sarcină, demnă de arhiprofunde lucrări ale lui Krievski și Akimov, și anume sarcina „de a înarma pe muncitori cu nevoia arzătoare de a se autoînarma“, — ea este, firește, luată în deridere. Dacă într-un moment ca cel de astăzi, cînd vechilor sarcini ale social-democrației li s-au adăugat sarcini noi: înarmarea maselor, lupte de stradă etc., „Iskra“ se grăbește să minimalizeze aceste sarcini (a căror înfăptuire se află abia la început), vorbind cu un aer de superioritate despre „tehnică“ și despre rolul ei secundar, — dacă, în loc de *a completa* cu sarcinile noi ale „tehnicii“ sarcinile politice vechi, obișnuite și permanente ale partidului, „Iskra“ se lansează în raționamente pe tema *separării* unora de celelalte, e de la sine înțeles că toată lumea nu vede în aceste raționamente altceva decît noi variante de codism.

În încheiere am vrea să relevăm, ca o curiozitate, încercarea „Iskrei“ de a se descotorosi de bunul renume pe care și l-a dobîndit cu faimoasa teorie a evitării panicii. Chiar „Iskra“ numește acum „faimoasă“ problema de care vorbim, încercînd să demonstreze că și Biroul Comitetelor Majorității propovăduiește „evitarea panicii“ atunci cînd în manifestul său cu privire la insurecție recomandă o atitudine prudentă în ceea ce privește distrugerea bunurilor micilor burghezi (atunci cînd nu e neapărat necesară), pentru a nu-i speria degeaba²⁵. „Iskra“ jubilează: iată că nici voi nu vreți să speriați lumea!

Nu-i așa că e minunat? Acordul cu zemții de a evita orice panică cu prilejul unei manifestații pașnice este pus pe același plan cu sfatul de a se evita în timpul insurecției distrugeri de bunuri, atunci cînd nu sînt impuse de necesitate! La aceasta se adăugă faptul că în primul caz avem

de-a face cu „demonstrații de tip superior“, pe când în cel de-al doilea – cu odioasa și josnica „tehnică“ a luptei de stradă a muncitorilor înarmați... O mică întrebare, prieteni *: cum se explică faptul că orice social-democrat ** este și va fi de acord cu sfatul de a nu speria degeaba mica burghezie în timpul insurecției? Și de ce, dimpotrivă, planul vostru privitor la campania zemstvelor a devenit, după cum recunoașteți chiar voi, „faimos“ în rîndurile social-democraților? De ce au protestat împotriva lui chiar din propriile voastre rînduri oameni ca Parvus și mulți alții? De ce și astăzi voi înșivă vă jenați să publicați acest faimos plan? Oare nu pentru că sfaturile cuprinse în faimoasa voastră scrisoare au fost pe atît de ridicole și de deplasate, pe cît de incontestabile și de unanim recunoscute de social-democrație sînt sfaturile Biroului?

*Scris în martie 1905, înainte de
30 ale lunii (12 aprilie)*

*Publicat la 20 (7) aprilie 1905
în ziarul „Vpered“ nr. 15*

*Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul*

* În manuscris, în loc de „prieteni“, figurează „domnilor“. — *Nota red.*
** Pînă în momentul de față, numai anarhiștii s-au declarat împotriva acestei recomandări. În foaia lor, ei au atacat ziarul „Vpered“, dînd dovadă de o totală neînțelegere a deosebirii dintre revoluția democratică și cea socialistă.

PROGRAMUL AGRAR AL LIBERALILOR

Ziarele legale au relatat de mult că la Moscova a avut loc o consfătuire la care au participat reprezentanți ai zemstvelor veniți din toate colțurile Rusiei. „Moskovskie Vedomosti”²⁶ a încercat chiar să facă zarvă cu acest prilej, țipînd că guvernul tolerează în Rusia congrese revoluționare, că trebuie convocat un congres al partidului monarhist etc. ; dar nimeni n-a dat acestei zarve prea multă atenție, deoarece poliția are acum prea mult de furcă cu frămîntări mult mai grave. La rîndul lor, zemții nu par să fi depășit cadrul dezideratelor constituționale obișnuite. Consfătuirea lor prezintă totuși un interes considerabil, deoarece în cadrul ei a fost discutată și problema agrară. Reproducem în întregime tezele pe care, potrivit relatărilor apărute în ziare, consfătuirea le-a adoptat cu majoritate de voturi²⁷ :

„1) Intervenția statului în viața economică trebuie să se extindă și asupra domeniului relațiilor agrare. 2) Întocmirea unei legislații agrare corespunzătoare este condiționată de o transformare radicală (?). 3) La baza reformei agrare care urmează să fie înfăptuită trebuie să stea următoarele principii : I. Îmbunătățirea situației economice a clasei agricultorilor prin răscumpărarea obligatorie, de la proprietarii funciari, a terenurilor necesare pentru completarea loturilor de pămînt în interesul diferitelor categorii de grupuri cu pămînt puțin (această problemă va fi studiată de o comisie formată din cîteva persoane). II. Pămînturile statului și o parte din pămînturile coroanei trebuie să constituie fondul funciar al statului ; mărirea acestui fond prin cumpărări și răscumpărări de terenuri de la proprietarii funciari și exploatarea lui în interesul populației muncitoare. III. Reglementarea condițiilor de arendare, prin intervenția statului în relațiile dintre proprietari și arendași. IV. Crearea unor comisii de arbitraj alcătuite din reprezentanți ai statului și ai organizațiilor

obștești în vederea îmfăptuirii măsurilor agrare potrivit principiilor arătate mai sus. V. Organizarea justă, pe baze largi, a strămutării și colonizării populației rurale, înlesniri în ceea ce privește folosirea diferitelor forme de credit, reorganizarea băncii țărănești și sprijinirea cooperăției. VI. Revizuirea radicală a legislației cu privire la hotărnicie, în sensul de a înlesni, accelera și ieftini hotărnicirea pământurilor, de a favoriza lichidarea intercalării pământurilor moșieresti și a loturilor țărănești, de a înlesni schimbul de terenuri etc.“

Înainte de a analiza pe puncte acest program extrem de instructiv, am dori să ne oprim puțin asupra semnificației lui generale. Fără îndoială, însuși faptul că reprezentanți ai clasei moșierilor au adoptat un astfel de program demonstrează mai grăitor decât orice raționamente lungi că, în comparație cu toate națiunile capitaliste vest-europene deja formate, Rusia se distinge printr-o particularitate esențială. Problema este de a ști în ce anume constă această particularitate. Constă ea oare în existența unei orînduiri semisocialiste bazate pe obște și, corespunzător cu aceasta, în lipsa unei intelectualități burgheze și a unei democrații burgheze la noi în țară, cum credeau vechii socialiști-narodnici și cum mai cred, în parte, „socialiștii-revoluționari“? Sau în existența a numeroase rămășițe feudale care încătușează satul nostru, făcînd să fie cu neputință o dezvoltare largă și liberă a capitalismului și generînd o stare de spirit narodnicistă chiar în rîndurile democrației burgheze? Un socialist care aprofundează cit de cit lucrurile nu-și va îngădui să se eschiveze de la această problemă, recurgînd la subterfugii ambigue, sau pretextînd că, din cauza caracterului ei prea abstract și pur teoretic, această problemă ar fi nelocul ei într-o epocă revoluționară, sau referindu-se la răscoalele țărănești, care explică îndeajuns tendința moșierilor de a preveni evenimentele. Tocmai într-o epocă revoluționară ambiguitatea sau lipsa de principii în problemele teoretice echivalează cu un faliment ideologic total, căci tocmai acum e nevoie de o concepție generală bine gîndită și precis formulată, care să-i permită socialistului să domine evenimentele în loc de a fi dominat de ele. Nici referirea la răscoalele țărănești nu ne oferă nimic, căci conținutul acestui program, adoptat acum de proprietarii funciari politicește organizați în uniunile de zemstve, reflectă dorziderate care decenii de-a rîndul au

fost formulate de întreaga presă liberală și de toți fruntașii liberali. Programul narodnic a devenit programul moșierilor, — acest fapt dă un răspuns politic clar la problema pusă de noi. Într-o epocă revoluționară, controversele teoretice pe teme sociale se soluționează prin acțiunile deschise ale diferitelor clase.

Să examinăm acum mai îndeaproape programul agrar al liberalilor. Presa noastră legală înclină să-l aprecieze elogios. „*Ekonomiceskaia Gazeta*“, de pildă, „constată că zemții au formulat un program agrar mult mai radical“ (nu zău!) „decît ne puteam aștepta pornind de la ideea curentă despre actuala compoziție a cercurilor grupate în jurul zemstvelor“ (adică un program radical din punctul de vedere al domnilor moșieri?). „Aceasta denotă — continuă ziarul — că grupul politic al zemților dă dovadă de tact politic și de o înțelegere profundă a fenomenelor care se petrec în jurul nostru...“²⁸

Tactul și înțelegerea de care dau dovadă domniile moșieri se rezumă la faptul că, atunci cînd țăraniile au început să intervină activ și categoric în domeniul relațiilor agrare, moșierii au început să vorbească de necesitatea unei intervenții din partea statului. Mereu aceeași poveste veche și veșnic nouă! În Rusia intervenția statului în domeniul relațiilor agrare constituie un fenomen permanent: cînd se face în interesul claselor de sus, în limbaj polițienesc asta se numește „ordine“; cînd intervenția începe de jos, se vorbește de „dezordine“. Dar, dați-mi voie, ce fel de intervenție doresc moșierii? Din programul lor reiese că ei cer exclusiv să se intervină în relațiile de proprietate și în relațiile de folosință a pămîntului. Toate măsurile preconizate de ei, începînd cu răscumpărările de terenuri și terminînd cu creditele și cu schimbul de terenuri, au în vedere exclusiv pe beneficiarii folosinței economice a pămîntului, adică au în vedere diferitele categorii de gospodari. Dar muncitorii agricoli fără gospodărie? Se știe doar că încă în ultimul deceniu al secolului trecut se considera că numai în cele 50 de gubernii „interioare“ ale Rusiei erau cel puțin 3 500 000 de muncitori agricoli, a căror principală sursă de existență o constituia munca salariată în agricultură. Acum, desigur, numărul muncitorilor salariați agricoli este și mai mare, și trebuie să

adăugăm că printre ei majoritatea covârșitoare o constituie cei care sînt complet sau aproape complet lipsiți de gospodărie. În afară de muncitorii agricoli fără casă proprie și de cei fără pămînt, încă acum 10 ani se considera că, în guberniile menționate, din aproximativ 10 000 000 de *gospodării* țărănești, peste 3 000 000 nu aveau cai. Toți aceștia sînt gospodari numai cu numele. Salarii mai mari, o zi de muncă mai scurtă și condiții de muncă mai igienice – iată interesul lor vital. Domnii moșieri preferă să nu pomenască despre o intervenție în relațiile dintre întreprinzători și muncitori. Și putem fi siguri că nimeni nu se va gîndi în mod serios la o astfel de intervenție atîta timp cît muncitorii agricoli nu vor interveni ei înșiși.

Noi, social-democrații, trebuie să acordăm maximum de atenție *acestei* intervenții. Așa cer atît interesele practice imediate ale mișcării, cît și principiile noastre generale. Caracterul burghezo-democratic al liberalismului rus și al narodnicismului rus s-a manifestat și se manifestă, printre altele, tocmai în faptul că interesele micii gospodării țărănești estompează complet interesele muncii salariate în agricultură. Desigur, narodnicul convins, iar uneori și „socialist-revoluționar“ înclină să vadă în aceasta ceva cît se poate de firesc, dat fiind că (în imaginația lor, dar nu și în viața țaranului) munca salariată are un caracter „secundar“, iar pe măsura dezvoltării „tradițiilor de obște“, pe măsura extinderii „concepțiilor bazate pe principiul muncii“ și a „folosinței egalitare“, acest rol *ar putea* să dispară cu desăvîrșire. Dar oricît de înflăcărate și de sincere ar fi și oricît de socialist ar suna declarațiile cu care ei își motivează această înclinare, în realitate ea denotă numai mărginirea mic-burgheză a orizontului lor, și nimic mai mult. Acest soi de visare, propriu atît țaranului rus cît și intelectualului rus, e o visare mic-burgheză. Florile acestei visări narodnice sînt tocmai acele flori imaginare care împodobesc unul dintre lanțurile omenirii muncitoare, iar critica social-democrată trebuie să smulgă fără cruțare aceste flori, „nu pentru ca omul să poarte lanțul dezolant și prozaic, ci pentru ca el să scuture lanțul și să culeagă floarea vie“²⁹.

Noi privim cu toată simpatia mișcarea țărănească. Am considera ca un mare cîștig atît pentru întreaga dezvoltare

socială a Rusiei cît și pentru proletariatul rus dacă, ajutată de noi, țărănimea ar reuși să ia de la moșieri, pe cale revoluționară, *întregul* lor pămînt. Dar chiar și *în acest caz*, cel mai bun dintre toate, masa muncitorilor salariați agricoli ar putea doar să descrească vremelnic ca număr, nicidecum însă să dispară cu desăvîrșire. *Cbiar și în acest caz* interesele de sine stătătoare ale muncitorilor salariați agricoli nu ar înceta să fie de sine stătătoare.

Trecerea pămîntului în mîinile țărănimii n-ar desființa cîtuși de puțin dominația modului de producție capitalist în Rusia ; dimpotrivă, ea ar crea o bază mai largă pentru dezvoltarea lui, ar face ca tipul acestei dezvoltări să se apropie mai mult de tipul american decît de cel italian, de pildă. Deosebirile patrimoniale dintre țărani, de pe acum enorme, dar relativ puțin vizibile exclusiv din cauză că întreaga țărănime geme sub apăsarea orînduirii absolutiste-feudale, nu ar dispărea cîtuși de puțin. Lărgirea pieței interne, dezvoltarea enormă a schimburilor și a economiei de mărfuri, creșterea rapidă a industriei și a orașelor, — toate aceste urmări inevitabile ale unei îmbunătățiri considerabile a situației țărănilor ar duce în mod necesar la o accentuare a deosebirilor patrimoniale. Cu cît mai răspîndite sînt la noi iluziile în această privință, cu atît mai energic trebuie să lupte împotriva lor social-democrația dacă vrea într-adevăr să reprezinte interesele mișcării muncitorești în ansamblu, și nu într-un singur stadiu al ei *.

Atîta timp cît nu se va produce o revoluție socialistă deplină, nici un fel de măsuri în domeniul transformărilor agrare, oricît de radicale și de revoluționare ar fi ele, nu vor înlătura clasa muncitorilor salariați agricoli. Visul de a transforma pe toți oamenii în mic-burghezi este o platitudine reacționară. Iată de ce este necesar ca încă de pe acum să dezvoltăm conștiința de clasă a muncitorilor salariați agricoli, să creăm o organizație de clasă de sine stătătoare a acestor muncitori. Valul grevist de la orașe poate și trebuie să se extindă asupra satului nu numai sub forma răscoalelor țărănești, ci și sub forma unor adevărate greve muncitorești, în special în timpul cositului și al secerișului. Revendicările

* Comp. articolul lui Marx din 1846, publicat mai jos. (Vezi volumul de față, pag. 53—60. — *Nota red.*)

specific muncitorești din programul nostru, pe care muncitorii de la orașe le prezintă într-o mulțime de cazuri patronilor lor, trebuie să fie prezentate, cu modificările corespunzătoare deosebirii dintre condițiile de trai, și de către muncitorii agricoli. Trebuie să ne folosim de faptul că deocamdată nu există încă în Rusia nici un fel de legi speciale care să pună pe muncitorul agricol într-o situație de inferioritate față de muncitorul de la oraș (dacă facem abstracție de legea cu privire la părăsirea arbitrară a lucrului). Trebuie să facem ca valul avântului proletar să genereze în rândurile muncitorilor agricoli o stare de spirit specific proletară și metode proletare de luptă.

Pătura mic-burgheză a populației de la sate, țărănimca în sensul propriu și îngust al acestui cuvânt, nu poate să nu fie revoluționară în anumite perioade istorice. Revoluționarismul ei de astăzi rezultă în mod necesar din întregul ansamblu al condițiilor „vechii ordini”, și noi trebuie să depunem toate eforturile pentru a-l întreține și a-l dezvolta. Dar cu aceeași necesitate condițiile de viață ale noii ordini, ale Rusiei capitaliste noi, libere, vor determina trecerea unei părți a micilor burghezi de la sate de partea „ordinii”, și cu cât mai mult pământ vor lua acum țărani de la moșieri, cu atât mai repede se va întâmpla acest lucru. O clasă cu adevărat revoluționară, o clasă revoluționară pînă la capăt, în orice condiții, poate fi, la sate, numai proletariatul sătesc. Transformarea țaranului sărac, oprimat, într-un fermier liber și energic de tip european este o uriașă cucerire democratică, dar noi, socialiștii, nu vom uita nici un moment că această cucerire va aduce un folos real cauzei eliberării depline a omenirii de sub orice asuprire numai atunci cînd și numai în măsura în care fermierul va avea în fața lui un proletar agricol conștient, liber și organizat.

Domnii moșieri liberali trec sub tăcere problema muncitorului agricol. În ceea ce-l privește pe viitorul fermier, ei au toată grija să-l transforme cît mai repede și cu cît mai puțină pagubă pentru buzunarul lor (ar fi, poate, mai just să se spună: cu un eventual folos pentru buzunarul lor) într-un aliat al lor, într-un proprietar, într-un stîlp al ordinii. Cu ce mizere pomeni speră ei să scape! Singura măsură revoluționară, confiscarea pămînturilor coroanei, ei o limitează

la o parte din aceste pământuri, temîndu-se să rostească cuvîntul confiscare și trecînd sub tăcere pământurile bisericesti. Promițînd cîte un petec de pămînt celor cu pămînt puțin, ei stau ferm pe poziția răscumpărării, fără a preciza într-o formă sau alta cine va plăti prețurile acestor pământuri supuse răscumpărării. Ei consideră, desigur, ca ceva de la sine înțeles, că de plătit va plăti țăranul, așa cum a fost la faimoasa răscumpărare din 1861. Moșierii vor ceda la prețuri exorbitante cele mai proaste dintre terenurile lor - iată ce promite reforma propusă de ei. Toate măsurile preconizate în ceea ce privește creditele, cooperația, schimbul de terenuri etc. nu depășesc cadrul îngust al intereselor de proprietar. Cît privește arenda, care este una dintre problemele cele mai spinoase ale gospodăriei țărănești, ei se limitează la formula extrem de vagă a „reglementării“, prin care se poate înțelege orice, inclusiv majorarea arenzilor sub pretextul reglementării, și noi am văzut mai sus ce înțelegeau și ce înțeleg prin „ordine“ reprezentanții claselor guvernante.

Dar cel mai important și cel mai periculos sub raport politic este, după părerea noastră, punctul din programul liberal care prevede crearea unor „comisii de arbitraj alcătuite din reprezentanți ai statului și ai organizațiilor obștești“. Problema modului de înfăptuire a transformărilor agrare are o importanță enormă, deoarece tocmai de modul de înfăptuire depinde concret și efectiv cît de serios va fi caracterul transformărilor. Datorită narodnicilor, noi ne-am obișnuit ca și în această problemă (ca și în multe altele) să dăm cea mai mare atenție avantajului economic, ignorînd sau subapreciînd aspectul politic al chestiunii. Acest punct de vedere, firesc pentru un mic-burghez și de înțeles pentru un „gospodar“, este absolut inadmisibil pentru un social-democrat. Unui social-democrat îi sînt indiferente schimbările care se produc în cadrul claselor sau categoriilor de gospodari și de proprietari, dacă aceste schimbări nu sînt însoțite de un avantaj politic care să ușureze lupta de clasă a proletariatului. Din punctul de vedere al celor înclinați spre visare mic-burgheză au importanță tot felul de proiecte utopice cu privire la „folosința egalitară“ a pămîntului etc. Din punctul de vedere al social-democratului, toate aceste proiecte utopice nu sînt decît gratuite și dăunătoare exerciții mintale,

care distrag conștiința socială de la condițiile reale ale unor cuceriri democratice reale. Social-democrații nu vor uita niciodată că clasele guvernante se străduiesc întotdeauna și pretutindeni să dezbină și să corupă pe oamenii muncii, aruncându-le mizere pomeni economice. În domeniul transformărilor agrare, această politică le este deosebit de lesnicioasă și ele o practică cu multă dibăcie.

Cu atât mai categoric și mai hotărât trebuie să insistăm deci asupra revendicării *fundamentale* din programul nostru agrar: crearea de comitete țărănești revoluționare care să efectueze chiar ele transformări agrare cu adevărat radicale (și nu „radicale” în manieră moșierească). Fără aceasta, orice reformă agrară se va transforma în mod necesar și inevitabil într-o nouă înșelătorie, într-o nouă capcană, cum s-a întâmplat cu faimoasa „reformă” din 1861. Or, crearea unor „comisii de arbitraj alcătuite din reprezentanți ai statului și ai organizațiilor obștești” (?) nu înseamnă decât pregătirea directă a unei asemenea capcane! Prin „societate” subînțelegem moșierimea, iar prin „stat” – birocrăția. Comisii alcătuite din „reprezentanți ai statului și ai organizațiilor obștești” înseamnă comisii alcătuite din *moșieri și birocrați*, și nimic altceva.

Iată punctul asupra căruia trebuie să concentrăm imediat agitația noastră la sate. Ați auzit, țărani? Iar vor să vă fericescă pe cale birocratică, să vă „reglementeze” viața printr-un amestec din partea moșierilor, „să răscumpere” pământ pentru voi după modelul vechii răscumpărări de tristă amintire! Moșierii sînt foarte buni, nespuse de buni: văzînd că sînt amenințați să li se ia pămînturile fără plată, ei acceptă cu mărinimie să le *vîndă*, – cu preț bun, desigur... Sînteți de acord cu un asemenea amestec al moșierimii și al birocrăției? Ori vreți să vă luați soarta *în propriile voastre mâini* și să vă croiți voi înșivă o viață liberă? Atunci uniți-vă cu proletariatul de la orașe, luptați pentru republică, ridicați-vă la insurecție, care o să vă aducă un guvern revoluționar și comitete țărănești revoluționare!

MARX DESPRE „CERNÎI PEREDEL“ * DE TIP AMERICAN

În nr. 12 al ziarului „Vpered“ ** a fost menționată critica făcută de Marx poziției lui Kriege în problema agrară. Această critică a fost făcută nu în 1848, cum se spune greșit în articolul tov. — B, ci în 1846. Unul dintre colaboratorii lui Marx, Hermann Kriege, pe atunci încă foarte tânăr, emigrase în 1845 în America, unde a fondat revista „Volks-Tribun“ ³⁰ în vederea propagării comunismului. Dar el și-a desfășurat propaganda în așa fel, încît Marx s-a văzut nevoit să se ridice cu hotărîre, în numele comuniștilor germani, împotriva compromiterii partidului comunist de către Hermann Kriege. Critica îndreptată împotriva orientării lui Kriege, publicată în 1846 în revista „Westphälische Dampfboot“ ³¹ și retipărită apoi în volumul al doilea al operelor lui Marx, editate de Mehring, prezintă un interes enorm pentru social-democrații ruși contemporani.

Ca și astăzi în Rusia, însăși desfășurarea mișcării sociale în America punea atunci pe primul plan problema agrară, și era vorba nu de o societate capitalistă dezvoltată, ci de crearea condițiilor inițiale, fundamentale pentru o adevărată dezvoltare a capitalismului. Această din urmă împrejurare este deosebit de importantă atunci cînd vrem să facem o paralelă între atitudinea lui Marx față de ideea americană a „împărțirii pămînturilor“ și atitudinea social-democraților ruși față de actuala mișcare țărănească.

* Vezi adnotarea 71. — *Nota trad.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 370. — *Nota red.*

În revista sa, Kriege nu furniza nici un fel de material pentru studierea particularităților sociale concrete ale rînduieiilor din America, pentru lămurirea adevăratului caracter al mișcării de atunci a reformatoților în domeniul agrar, care urmăreau desființarea rentei. În schimb, Kriege (aidoma „socialiștilor-revoluționari“ de la noi) îmbrăca problema revoluției agrare în fraze pompoase, grandilocvente. „Orice sărac – scria Kriege – va fi imediat transformat într-un membru folositor al societății omenesci de îndată ce i se va asigura posibilitatea unei munci productive. Această posibilitate îi va fi asigurată o dată pentru totdeauna din moment ce societatea îi va da o bucată de pămînt de pe urma căreia se va putea întreține împreună cu familia lui. Dacă această imensă suprafață de pămînt (cei 1 400 000 000 de acri care constituie domeniile statului în America de Nord) va fi sustrasă comerțului și atribuită în cantități limitate muncii *, se va pune capăt dintr-o dată sărăciei în America“...

La aceasta, Marx obiectează : „Ne-am fi putut aștepta ca Kriege să înțeleagă că nu stă în puterea legiuitorului să stăvilască prin decrete evoluarea rînduieiilor patriarhale, dorate de Kriege, și transformarea lor în rînduiei industriale sau să arunce înapoi în starea de barbarie patriarhală statele industriale și comerciale de pe coasta de răsărit a Statelor Unite“.

Avem, așadar, în fața noastră un adevărat plan american de împărțire a pămînturilor : sustragerea din circuitul comercial a unor mari întinderi de pămînt, dreptul la pămînt, limitarea posesiunii sau folosinței pămîntului. Și chiar de la început Marx face utopismului o critică lucidă, arătînd inevitabilitatea transformării rînduieiilor patriarhale în rînduiei industriale, adică inevitabilitatea dezvoltării capitalismului, ca să ne exprimăm în limbaj contemporan. Ar fi însă o mare greșeală să se creadă că visurile utopice ale participanților la mișcare îl fac pe Marx să adopte în genere o atitudine negativă față de însăși această mișcare. Nici gînd de așa ceva ! Încă pe atunci, chiar la începutul activității sale

* Amintiți-vă de cele scrise de „Revoluționarii Rossiei“ **, începînd cu nr. 8, despre trecerea pămîntului de la capital la muncă, despre importanța pe care o au în Rusia domeniile statului, despre folosința egalitară a pămîntului, despre ideea burhează a atragerii pămîntului în circuitul comercial etc. Intocmai ca la Kriege !

publicistice, Marx știa să separe conținutul progresist real al unei mișcări de înzorzonatele ei veșminte ideologice. În secțiunea a doua a criticii sale, intitulată : „Economia (adică economia politică) a revistei «Volks-Tribun» și atitudinea ei față de Tînăra Americă”, Marx scria :

„Recunoaștem întru totul că mișcarea național-reformiștilor americani este justificată din punct de vedere istoric. Știm că această mișcare tinde să ajungă la un rezultat care, e drept, ar da în momentul de față un impuls dezvoltării industrialismului societății burgheze moderne, dar care, ca rod al unei mișcări proletare – ca atac împotriva proprietății funciare în general și în actualele condiții din America în special, – va trebui să ducă, în cele din urmă, datorită propriilor lui consecințe, la comunism. Kriege, care împreună cu comuniștii germani din New York s-a alăturat mișcării împotriva rentei, îmbracă acest simplu fapt în tradiționala lui frazeologie comunistă exaltată, fără să analizeze însă conținutul pozitiv al mișcării. Prin aceasta, el dovedește că nu-i este de loc clară legătura dintre «Tînăra Americă» și condițiile sociale din America. În afară de pasajele citate ocazional, vom mai da încă un exemplu de felul cum îmbracă el într-o pompoasă frazeologie umanitaristă planurile, preconizate de mișcarea agrară, pentru o parcelare a proprietății funciare pe scara întregii Americi.

În nr. 10 al revistei «Volks-Tribun», în articolul «Ce vrem», se spune : «Ei – adică național-reformiștii americani – spun că pămîntul este patrimoniul comun al tuturor oamenilor... și vor ca puterea legislativă a poporului să ia măsuri ca cei 1 400 000 000 de acri de pămînt care nu au ajuns încă în mîinile tîlharilor de speculanți să rămînă un bun comun inalienabil al întregii omeniri». Pentru ca «acest patrimoniu comun», acest «bun comun inalienabil» să rămînă al întregii omeniri, el adoptă planul național-reformiștilor : «să se pună la dispoziția fiecărui țaran, indiferent din ce țară ar fi el, 160 de acri de pămînt american pentru a trăi de pe urma lui». În nr. 14, în articolul «Răspuns lui Conze», acest plan este expus în felul următor : «Din acest bun încă intact al poporului, nimeni nu trebuie să primească în stăpînire mai mult de 160 de acri, dar cu condiția ca pămîntul să fie lucrat personal de cel care îl primește». Așa-

dar, pentru că acest pământ să rămână un «bun comun inalienabil», și anume «al întregii omeniri», trebuie începută imediat împărțirea lui. Kriege își închipuie că va putea interzice prin lege consecințele inevitabile ale acestei împărțiri : concentrarea, progresul industrial etc. 160 de acri de pământ i se paș ceva invariabil, ca și cum valoarea acestei suprafețe de pământ n-ar varia în funcție de calitatea lui. Chiar dacă «țărani» nu vor face schimb de pământ între ei și cu alte persoane, vor trebui totuși să schimbe produsele pământului lor ; or, dacă lucrurile vor ajunge pînă aici, curînd se va dovedi că unii «țărani», chiar fără capital, datorită muncii lor și fertilității naturale mai mari a celor 160 de acri ai lor vor aduce din nou pe alți țărani în situația de argați ai lor. În cazul acesta nu este oare totuna dacă «pământul» sau produsele pământului «vor ajunge în mîinile tîlharilor de speculanți» ? Să examinăm în mod serios acest dar pe care Kriege îl face omenirii. 1 400 000 000 de acri de pământ urmează «să rămînă ca bun comun inalienabil al întregii omeniri», revenind fiecărui «țaran» cîte 160 de acri. Putem calcula, așadar, cît e de mare «întreaga omenire» a lui Kriege : exact 8 750 000 de «țărani» sau, socotind cîte 5 suflete de familie, 43 750 000 de oameni. Putem calcula de asemenea cît va dura «eternitatea» la capătul căreia «proletariatul în calitate de reprezentant al omenirii va fi luat în stăpînire întregul pământ», cel puțin în Statele Unite. Dacă populația Statelor Unite va crește în același ritm ca pînă acum (adică se va dubla în 25 de ani), această «eternitate» va dura ceva mai puțin de 40 de ani. În acest răstimp, cei 1 400 000 000 de acri vor fi ocupați, iar generațiile viitoare nu vor mai avea ce să ia în «stăpînire». Întrucît însă împărțirea gratuită a pământului va face ca imigrația să crească foarte mult, s-ar putea întîmpla ca «eternitatea» lui Kriege să se termine mai curînd, mai ales cînd te gîndești că o suprafață de pământ pentru 44 000 000 de oameni nu ar ajunge nici măcar pentru canalizarea actualului pauperism din Europa, unde din 10 oameni unul este pauper : numai insulele britanice numără 7 000 000 de pauperi. O naivitate teoretică asemănătoare găsim și în nr. 13, în articolul «Către femei»,

în care Kriege afirmă că, dacă orașul New York ar ceda cei 52 000 de acri de pământ de care dispune în Long Island, New Yorkul ar scăpa «dintr-o dată» și pentru totdeauna de pauperism, de mizerie și de criminalitate.

Dacă Kriege ar fi înțeles că mișcarea pentru eliberarea pământului este o primă formă, necesară în anumite condiții, a mișcării proletariatului, că este o mișcare care, datorită condițiilor de existență ale clasei de la care pornește, trebuie să se transforme în mod inevitabil într-o mișcare comunistă, dacă ar fi arătat de ce în America tendințele comuniste trebuiau să se manifeste la început sub această formă agrară, care la prima vedere este în contradicție cu orice comunism, nu am fi avut nimic de obiectat împotriva acestui mod de a vedea lucrurile. Dar Kriege declară că această formă a mișcării unor anumiți oameni reali, formă care nu are decît o semnificație subordonată, este o cauză a întregii omeniri. El prezintă această cauză drept scopul final suprem al oricărei mișcări în general, cu toate că știe că realitatea este alta, și în felul acesta transformă într-o absurditate bombastică de cea mai pură speță țelurile bine determinate ale mișcării. În același articol din nr. 10 el își continuă imperturbabil imnul triumfal : «În felul acesta s-ar împlini, în sfîrșit, visurile de veacuri ale europenilor ; li s-ar pregăti de partea aceasta a oceanului un pământ pe care n-ar trebui decît să-l ia în primire și să-l facă să rodească prin munca mîinilor lor, pentru a putea striga cu mîndrie tuturor tiranilor din lume : aceasta e coliba mea, pe care n-ați clădit-o voi, aceasta este vatra mea, al cărei foc îl pizmuiți !»

Kriege ar fi putut adăuga : acesta este mormanul meu de gunoi, produs de mine, de femeia mea și de copiii mei, de argatul meu și de vitele mele. Cine sînt însă europenii care și-ar vedea realizate aici «visurile» ? În nici un caz muncitorii comuniști ! Poate doar niște prăvăliași și meșteri-breslași faliți sau niște țărani ajunși la sapă de lemn, care aspiră la fericirea de a redeveni în America mic-burghezi și țărani ! Și care este visul ce se va realiza cu ajutorul celor 1 400 000 000 de acri ? Acela de a transforma pe toți oamenii în proprietari privați, vis la fel de irealizabil și tot

atit de comunist ca și acela de a transforma pe toți oamenii în împărați, regi și papi”.

Critica lui Marx e mușcătoare și sarcastică. El biciuiește în concepțiile lui Kriege exact aceleași trăsături pe care le vedem azi la „socialiștii-revoluționari” de la noi: domnia frazeologiei, utopii mic-burgheze care sînt prezentate drept utopism revoluționar superior, neînțelegerea bazelor reale ale orînduirii economice contemporane și ale dezvoltării ei. Marx, care pe atunci nu era decît un viitor economist, relevă cu admirabilă perspicacitate rolul schimbului, al economiei de mărfuri. Țăranii vor face schimb dacă nu cu pămîntul lor, atunci cu produsele acestuia – spune el –, și prin aceasta a spus totul! Acest mod de a pune problema este în foarte multe privințe aplicabil atît mișcării țărănești din Rusia, cît și ideologilor ei „socialiști” mic-burghezi.

Totodată, însă, Marx este departe de „a nega” pur și simplu această mișcare mic-burgheză, de a o ignora în mod doctrinar, de a se teme, aidoma multor bucheri, să nu-și murdărească miinile venind în atingere cu democrația mic-burgheză revoluționară. Ridiculizînd fără cruțare absurditatea veșmintelor ideologice ale mișcării, Marx caută să stabilească în mod lucid, din punct de vedere materialist, conținutul istoric *real* al acestei mișcări, consecințele ei inevitabile, care vor surveni în virtutea condițiilor obiective, independent de voința și de conștiința, de visurile și de teoriile unor persoane sau altora. De aceea Marx nu blamează, ci aprobă în întregime faptul că comuniștii sprijină această mișcare. Privind lucrurile din punct de vedere dialectic, adică examinînd mișcarea sub toate aspectele, ținînd seama și de trecut și de viitor, Marx relevă latura revoluționară a atacului împotriva proprietății funciare și consideră mișcarea mic-burgheză ca o formă inițială sui-generis a mișcării proletare, comuniste. Ceea ce visați să obțineți prin această mișcare, spune Marx adresîndu-se lui Kriege, nu veți reuși să obțineți; în locul fraternității se va instaura izolarea mic-burgheză, în locul inalienabilității loturilor țărănești – atragerea pămîntului în circuitul comercial, iar în loc de a da o lovitură tilharilor de speculanți înfăptuirea acestui plan va însemna o lăr-

gire a bazei pentru dezvoltarea capitalismului. Dar răul capitalist, pe care zadarnic vă închipuiți că-l veți putea evita, este din punct de vedere istoric un bine, deoarece va accelera enorm dezvoltarea socială și va apropia nespus de mult ivirea unor forme noi, superioare ale mișcării comuniste. Lovitura dată proprietății funciare va înlesni inevitabilele lovituri ulterioare împotriva proprietății în general; acțiunea revoluționară a unei clase de jos, întreprinsă în vederea unei transformări menite să aducă vremelnice o bunăstare modestă și nici pe de parte generală, va înlesni inevitabila acțiune revoluționară ulterioară pe care clasa cea mai de jos o va întreprinde în vederea unei transformări menite să asigure efectiv tuturor oamenilor muncii fericirea umană deplină.

Noi, social-democrații ruși, trebuie să luăm ca model felul în care Marx a pus problema în critica îndreptată împotriva lui Kriege. Caracterul mic-burghez real al actualei mișcări țărănești din Rusia este neîndoielnic; noi trebuie să depunem toate eforturile pentru a explica acest lucru, să combatem implacabil și intransigent orice iluzii pe care diferiții „socialiști-revoluționari“ sau socialiști primitivi le nutresc în această privință. Țelul nostru permanent, pe care nu trebuie să-l pierdem din vedere nici un moment, trebuie să fie organizarea separată a unui partid de sine stătător al proletariatului, partid care de-a lungul tuturor revoluțiilor democratice să tindă spre înfăptuirea revoluției socialiste depline. Dar a ignora din această cauză mișcarea țărănească înseamnă a da dovadă de filistinism și pedantism iremediabil. Caracterul democrat-revoluționar al acestei mișcări este neîndoielnic, și noi trebuie să depunem toate eforturile pentru a o sprijini și dezvolta, pentru a o face conștientă din punct de vedere politic și a-i imprima un caracter de clasă bine determinat, trebuie s-o împingem înainte, să mergem împreună cu ea, mână în mână pînă la capăt, — căci noi mergem mult mai departe de punctul final al oricărei mișcări țărănești, mergem pînă la lichidarea definitivă a însăși împărțirii societății în clase. Se poate spune că nicăieri în lume țărănimea nu îndură atîtea suferințe, atîta asuprire și

batjocură ca în Rusia. Cu cât mai crîncenă a fost această asuprire, cu atît va fi acum mai puternică trezirea țărănimii, cu atît mai irezistibil va fi asaltul ei revoluționar. Proletariatul revoluționar conștient este dator să sprijine din toate puterile acest asalt, pentru a nu lăsa piatră pe piatră din vechea, blestemata și înrobita Rusie iobăgîstă-absolutistă, pentru a crea o nouă generație de oameni liberi și îndrăzneți, pentru a crea o țară nouă, republicană, în care lupta noastră proletară pentru socialism să se desfășoare în toată amploarea ei.

„Vpered” nr. 15
din 20 (7) aprilie 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

CONSILIUL PARTIDULUI A FOST DEMASCAT

Zilele acestea a apărut, ca extras din nr. 95 al ziarului „Iskra“, o hotărîre a „Consiliului partidului“, datată : Geneva, 7 aprilie 1905. Această hotărîre este o înșirare de „abateri de la adevăr“. Să relevăm principalele dintre ele *.

Ni se spune că Consiliul s-a străduit să împiedice ca lupta dinăuntru partidului să submineze unitatea lui. Nu este adevărat. Din documente care n-au fost și nu pot fi contestate toți membrii partidului trebuie să știe că, acum un an și mai bine, în ianuarie 1904, Lenin și Vasiliev, membri ai C.C., au propus Consiliului să adreseze întregului partid un apel în care să se ceară să se pună capăt boicotului, iar diferitele cercuri să înceteze a-și însuși pe ascuns banii care aparțin întregului partid **. *Consiliul a respins această propunere.* În schimb, el a participat direct la *scindarea pe ascuns* a partidului, aprobînd lupta pentru „cooptare“ dusă de organizația secretă a minorității³³. După cum reiese azi incontestabil dintr-o serie de documente, această luptă a fost dusă de pe timpul Congresului al II-lea, adică din august 1903, pînă în noiembrie sau decembrie 1904.

* În manuscris : „După cum era de așteptat, această hotărîre reprezintă o înșirare de denaturări dintre cele mai grosolane. Oricine își va da osteneală să verifice documentele referitoare la această chestiune, de multă vreme publicate spre cunoștință generală, se va convinge lesne de adevărul spuselor noastre. Noi ne vom limita să arătăm pe scurt principalele «abateri de la adevăr» ale «Consiliului» nostru”.

Aici, precum și în cele ce urmează, se reconstituie în note de subsol, după manuscris, principalele pasaje modificate pentru ziar de M. S. Olinski. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 116—118. — *Nota red.*

Așadar, din ianuarie 1904 Consiliul a încetat să fie forul superior al partidului, devenind o unealtă a organizației secrete a minorității *. Existența acestei organizații a fost recunoscută în public și în presă nu numai de Comitetul Central împăciuitorist, ci chiar și de „Iskra“, în perioada trecerii C.C. de partea minorității ³⁴.

Ca unealtă a organizației secrete a minorității, Consiliul a depus toate eforturile pentru a se eschiva ** de la convocarea congresului general al partidului, pe care o cereau comitetele. Timp de un an și jumătate, activitatea social-democrată din Rusia a fost frînată datorită acțiunilor dezorganizatoare ale minorității din străinătate ***. Timp de un an și jumătate, comitetele din Rusia au dus cu dîrzenie o luptă neîncetată pentru convocarea congresului, împotriva Consiliului de la Geneva, care fie că ascunde rezoluțiile comitetelor, fie că le restituie însoțite de cele mai grosolane injurii („escroci, comedie ieftină, fabricare de documente“, — toate acestea sînt expresii spicuite dintr-o scrisoare a lui Martov; vezi broșura lui Orlovski: „Consiliul împotriva partidului“ ****. Fiecare pas important în această chinuitoare luptă dusă împotriva comportării promotorilor sciziușii nemărturisite ***** este fixat acum în documente apărute în presă. Încă în octombrie 1904, adică acum o jumătate de an, a fost dovedit, de pildă, în broșura lui Orlovski „Consiliul împotriva partidului“, că Consiliul, fără a arăta motivele, s-a eschivat ***** să convoace congresul, deși după statut era obligat s-o facă. După aceasta, numeroase comitete de partid din Rusia și-au exprimat, unul după altul, neîncrederea formală în Consiliu și în toate instituțiile centrale. Dar Consiliul n-a dat nici o atenție acestor luări de poziție, batjocorind fără pic de jenă partidul. Consiliul era o unealtă a minorității. Acum, în hotărîrea sa din

* În manuscris: „Așadar, cu începere din ianuarie 1904, Consiliul n-a făcut decît să înșele fără pic de jenă întregul partid, fiind de fapt nu un Consiliu al partidului, ci o unealtă a organizației secrete a minorității“. — *Nota red.*

** În manuscris: „...pentru a se eschiva prin înșelăciune...“. — *Nota red.*

*** În manuscris, după cuvintele „minorității din străinătate“, urmează: „care își trimitea acoliții în Rusia“. — *Nota red.*

**** În manuscris: „...care nu se jenează să ascundă rezoluțiile comitetelor, bucurîndu-se tot timpul de sprijinul pe care i-l acordă în această nobilă acțiune așa-zisii membri împăciuitoriști ai C.C.“. — *Nota red.*

***** În manuscris: „...împotriva comportării nedemne și josnice a eroilor sciziușii nemărturisite...“. — *Nota red.*

***** În manuscris: „...Consiliul, recurgînd în înșelăciune, s-a eschivat...“. — *Nota red.*

7 aprilie 1905, Consiliul recunoaște de-a dreptul că este *una din părțile în litigiu*, dar în același timp nu se sfiște să uzeze de titlul, de drepturile și împuternicirile de instituție a întregului partid, refuzând să înapoieze partidului mandatul pe care acesta i l-a dat ! Aceasta a fost de la un capăt pînă la altul un flagrant abuz de încredere*.

Cînd în cele din urmă comitetele de partid din Rusia, văzînd că Consiliul refuză să convoace congresul, *l-au convocat ele însele* prin intermediul „Biroului“, pe care l-au ales în cadrul a trei conferințe, *pînă și Comitetul Central, care trecuse de partea menșevicilor*, s-a grăbit să-și îndrepte greșeala**. *Comitetul Central din Rusia*, care nu numai că nu avea vreo simpatie pentru comitetele majorității, ci chiar lupta împotriva lor, *văzînd cum stau lucrurile în Rusia*, cunoscînd precumpănirea efectivă a majorității în Rusia, a fost totuși nevoit să recunoască imparțialitatea ireproșabilă a Biroului Comitetelor Majorității în problema convocării congresului, a fost nevoit să se ridice împotriva Consiliului. În apelul său din 12 martie 1905 către întregul partid, C.C. din Rusia, așa cum am mai arătat în presă și cum știu din această declarație toți activiștii din Rusia, *se ridică fățiș împotriva Consiliului*, arătînd, la punctul 5 al acestei declarații, că „rezoluția adoptată de Consiliu la 8 martie (nr. 89 al ziarului „Iskra“) împotriva convocării congresului nu este considerată ca un motiv suficient pentru a se suspenda activitatea desfășurată în vederea organizării lui“.

Ce înseamnă aceste cuvînte, pe care Consiliul nostru se încapăținează să le treacă sub tăcere ? Ele înseamnă că, știind cum stau lucrurile în Rusia și controlînd, probabil, afirmațiile Consiliului din străinătate, C.C. din Rusia constată că aceste afirmații nu corespund adevărului***, consideră că motivele invocate împotriva convocării congresului nu sînt decît simple născociri, consideră *dovedit* faptul că această convocare este cerută de marea majoritate a comitetelor din Rusia, care au avut posibilitatea să se informeze asupra situației.

* In manuscris, după cuvîntul „încredere“ urmează : „și o nerușinată înșelare a partidului“. — *Nota red.*

** In manuscris : „...Comitetul Central și-a dat seama cit de eronată și de falsă este tactica sa și s-a grăbit s-o îndrepte“. — *Nota red.*

*** In manuscris : „...sînt false...“. — *Nota red.*

Iată, aşadar, de ce Consiliul nostru trece sub tăcere declaraţia făcută de C.C. la punctul 5. Consiliul tace pentru că în cuprinsul acestui punct Comitetul Central recunoaşte deschis, în faţa întregului partid, inexactitatea afirmaţiilor Consiliului, falsificarea de către Consiliu a opiniei publice * a partidului.

De aceea în zadar încearcă Consiliul să inducă încă o dată în eroare partidul, propunând consfătuiri sau înţelegeri între părţile în litigiu. În Rusia a şi fost încheiată o asemenea înţelegere. Centrul din Rusia al menşevicilor era C.C., acest lucru a fost declarat chiar de „Iskra“, şi anume în înştiinţarea cu privire la adoptarea de către organizaţiile menşevice a declaraţiei din iulie a C.C. Centrul din Rusia al majorităţii era Biroul Comitetelor Majorităţii. Centrele din Rusia ale celor două părţi în litigiu au încheiat deja o înţelegere cu privire la convocarea unui congres comun. De aici reiese că în Rusia sînt menşevici care ţin la partinitate şi la unitatea partidului ceva mai mult decît menşevicii din străinătate. De aici reiese că, prin intermediul centrului lor, adică prin intermediul Comitetului Central, înşişi menşevicii din Rusia demască Consiliul din străinătate şi-i întorc spatele. De aici reiese că, după înţelegerea intervenită între centrele din Rusia ale celor două părţi în litigiu, nici vorbă nu mai poate fi de vreo înţelegere cu Consiliul din străinătate, adică cu gentlemanii care stau la Geneva.

De aceea greşeşte Consiliul nostru atunci cînd vorbeşte de o viitoare răsturnare a lui de către C.C. Această răsturnare nu ţine de viitor, ci de trecut. Punctul 5 al apelului din 12 martie 1905 al C.C. către partid arată tuturor aceluia care ştiu să înţeleagă sensul celor citite că această răsturnare a şi avut loc. Rusia, reprezentată prin centrele unite ale ambelor părţi, a răsturnat străinătatea. Acum Consiliul partidului reprezintă nu partidul, ci numai un grup de persoane care locuiesc la Geneva **.

* În manuscris : „...recunoaşte deschis, în faţa întregului partid, falsitatea afirmaţiilor Consiliului, falsificarea de către Consiliu a argumentelor opiniei publice...”. — *Nota red.*

** În manuscris : „Rusia, reprezentată prin centrele unite ale bolşevicilor şi menşevicilor, a şi răsturnat străinătatea. Acum Consiliul partidului reprezintă nu partidul, ci numai pe cei trei gentlemani de la Geneva”. — *Nota red.*

Cît de justă este această descriere a stării de lucruri din partid se vede deosebit de clar din următoarele. Consiliul declară că hotărîrea sa din 7 aprilie 1905 a fost adoptată în unanimitate. Citind aceste cuvinte, membrii de partid își închipuie, desigur, că la adoptarea acestei hotărîri au participat și cei doi membri care reprezintă în Consiliu Comitetul Central. În realitate însă, această supoziție pe care Consiliul vrea s-o sugereze cititorului rămîne sub un mare semn de întrebare*.

*Dovadă : după cum am mai arătat în nr. 13 al ziarului „Vpered“, nu ni s-a dat încă cuvenita dezlegare pentru a putea publica înțelegerea intervenită între Biroul Comitetelor Majorității și C.C., dar în același timp ni s-a comunicat că cel puțin unul dintre punctele acestei înțelegeri va putea fi publicat în cazul cînd Consiliul partidului va adopta o hotărîre îndreptată împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului.

Cazul prevăzut a devenit un fapt împlinit.

De aceea publicăm acum primul punct al înțelegerii încă nepublicate :

„Înțelegere între Biroul Comitetelor Majorității și Comitetul Central semnată la 12 martie 1905 :

Punctul întii : Comitetul de Organizare, format din reprezentanți ai C.C. și ai Biroului Comitetelor Majorității, organizează neîntîrziat Congresul al III-lea al partidului, independent de orice rezoluție pe care ar adopta-o Consiliul în problema convocării congresului“.

E limpede, nu-i așa ?

C.C. a precizat în mod expres** că nu se va supune rezoluțiilor viitoare ale Consiliului, dar a hotărît să se abțină un timp de la publicarea acestei clauze pentru eventualitatea că în mod excepțional Consiliul va proceda cinstit. Aceasta înseamnă că menșevicii din Rusia mai credeau încă în posibi-

* În manuscris : „...supoziția pe care Consiliul vrea s-o sugereze cititorului este falsă. Și în această privință Consiliul caută să înșele partidul. După înțelegerea intervenită la 12 martie 1905, reprezentanța C.C. în Consiliu ori a lipsit cu desăvârșire, ori a fost falsificată de Consiliu“. — Nota red.

** În manuscris : „C.C. a presupus dinainte că Consiliul va înșela încă o dată partidul. De aceea Comitetul Central a precizat în mod expres...“ — Nota red.

litatea unor acțiuni cinstitute din partea Consiliului, fie și cu titlul de excepție.

Menșevicii din Rusia, reprezentați prin centrul lor din Rusia, au suferit acum o deziluzie.

Acum este, așadar, pe deplin dovedit că însuși C.C., care are o atitudine cu totul favorabilă Consiliului, a fost nevoit să demaște pînă la capăt pe colegul său din străinătate.

În încheiere, nu ne rămîne acum decît să punem cititorilor o mică întrebare : ce trebuie să credem, după toate acestea, despre membrii de la Geneva ai Consiliului, care au declarat, în presă și în public *, că hotărîrea Consiliului din 7 aprilie 1905 a fost adoptată în unanimitate ?

„Vpered” nr. 15
din 20 (7) aprilie 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, contruntat cu manuscrisul

* În manuscris : „...despre cei trei membri de la Geneva ai Consiliului : Plehanov, Akselrod și Martov, care au declarat în presă și în public...”
— Nota red.

TOCMEALA ÎN JURUL CONSTITUȚIEI

După cum pe bună dreptate se spune în cercurile aristocratice din Petersburg, Bulîghin urmărește acum să câștige timp. El caută să amîne, pe cît posibil, reformele promise de țar și să le reducă la nimicuri care să nu micșoreze cîtuși de puțin puterea țarului autocrat și a birocrației autocrate. După cum am mai arătat în „Vpered“ *, el pregătește în loc de constituție o Cameră consultativă lipsită de orice drepturi. Acum avem o confirmare a celor spuse de noi, și anume textul proiectului lui Bulîghin, publicat de ziarul liberal german „Vossische Zeitung“ ³⁵. Potrivit informațiilor acestui ziar, autorii proiectului sînt : Bulîghin, Ermolov, Șcerbatov, Meșcerski, contele Șeremetev și prințul Urusov. Conținutul proiectului este următorul :

Pentru discutarea (numai pentru discutarea !) și elaborarea tuturor proiectelor de legi se creează două instituții : 1) Consfătuirea de stat și 2) Adunarea de stat. Dreptul de inițiativă legislativă aparține fiecăruia dintre membrii Consfătuirii de stat, precum și oricărui grup de douăzeci de membri ai Adunării. Proiectele de legi sînt discutate și adoptate de către Adunare, apoi înaintate Consfătuirii și, în cele din urmă, *supuse aprobării țarului*. Țarul hotărăște în ce formă proiectele urmează să devină legi, sau le respinge în întregime.

„Constituția“ lui Bulîghin nu îngreădește, așadar, cîtuși de puțin absolutismul, ci introduce Camere pur consultative : o

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 388. — Nota red.

Camera superioară și o Camera inferioară ! Camera superioară, sau Consfătuirea de stat, este alcătuită din 60 de membri electivi, aleși de adunările nobilimii din 60 de gubernii (inclusiv cele din Polonia), precum și din membri numiți de țar din rândurile funcționarilor și ofițerilor. Numărul total al membrilor Camerei superioare nu poate trece de 120. Durata mandatului membrilor aleși este de trei ani. Ședințele Consfătuirii sînt publice sau secrete, la aprecierea Consfătuirii însăși.

Camera inferioară, sau Adunarea de stat, este alcătuită numai din membri electivi (miniștrii și directorii de departamente au dreptul de a participa la ședințele ambelor camere), și anume cîte 10 membri aleși de fiecare din cele 34 de gubernii cu zemstve (în total 340) ; cîte 8 membri aleși de fiecare din cele 3 gubernii cu instituții de zemstvă, dar fără instituții nobiliare (în total 24) ; cîte 8 de fiecare din cele 9 gubernii de nord-vest (72) ; cîte 5 de fiecare din cele 10 gubernii poloneze (50) ; cîte 5 de fiecare din cele 3 gubernii baltice (15) ; 30 din partea Siberiei ; 30 din partea Caucazului ; 15 din partea Asiei centrale și a regiunii de dincolo de Marea Caspică ; 32 din partea Finlandei ; 20 din partea marilor orașe (Petersburg - 6, Moscova - 5, Varșovia - 3, Odesa - 2, Lodz, Kiev, Riga și Harkov - cîte 1) ; 10 din partea clerului ortodox ; cîte 1 din partea catolicilor, luteranilor, armenilor, mahomedanilor și evreilor. În total, deci 643 de membri. Această Adunare alege un comitet executiv format dintr-un președinte, doi vicepreședinți și 15 membri. Alegerea se face pe termen de trei ani. Comitetul executiv este o instituție permanentă ; Adunarea se întrunește numai de două ori pe an, în februarie-martie și în octombrie-noiembrie. Ședințele sînt publice sau secrete, la aprecierea Adunării. Pe toată durata mandatului lor, membrii Adunării se bucură de imunitate. Pot fi aleși numai supuși ruși care au 25 de ani împliniți și știu să vorbească și să scrie rusește. Ei primesc un salariu de 3 000 de ruble pe an.

Alegerile se vor desfășura în felul următor : în fiecare din cele 34 de gubernii cu zemstve, 2 deputați se aleg de către adunarea nobilimii, 3 de către adunarea gubernială a zemstvelor, 1 din partea orașelor, prin intermediul unor delegați

speciali, 3 din partea țăranilor, prin intermediul unor delegați speciali, și 1 din partea negustorilor, tot prin intermediul unor delegați. După aceleași principii se aleg și deputații din partea guberniilor fără zemstve, — nu mai reproducem aici toate aceste stupide instituții birocratice-polițienești. Pentru a ilustra în ce fel urmează să se desfășoare alegerile indirecte, vom arăta numai modul cum se aleg deputații țăranilor în guberniile cu zemstve.

Fiecare plasă alege cite 3 delegați. Delegații plășilor se adună în capitala județului și, *sub președinția mareșalului nobilimii* (1), aleg 3 delegați de gradul al doilea. Acești delegați se adună în capitala guberniei, unde, sub președinția mareșalului gubernial al nobilimii, aleg 3 deputați ai țăranilor exclusiv din rîndurile țăranilor. Alegerile se fac, așadar, în trei trepte !

Nu lucrează prost d-l Bulighin ! Nu degeaba primește el leafă de la țar. După cum vede cititorul, constituția lui Bulighin este pur și simplu o bătaie de joc la adresa reprezentanței populare. Puterea absolutistă, așa cum am mai arătat, nu este prin nimic îngrădită. Ambele Camere au un caracter pur consultativ, iar dreptul de a decide aparține în întregime și exclusiv țarului. Aceasta înseamnă să îmbii, dar să nu dai nimic. În primul rînd, „reprezentanța“ are un caracter prin excelență *nobiliar, moșieresc*. În Camera superioară nobilii au prin alegeri jumătate din voturi, iar în Camera inferioară aproape jumătate (în guberniile cu zemstve, din cei 10 membri aleși din partea fiecărei gubernii 2 sînt aleși direct de nobili, iar 3 de adunările zemstvelor, care sînt în fond tot adunări ale nobilimii). Țăranii sînt aproape cu totul înlăturați de la alegeri. Prin sîta alegerilor în trei trepte, poporul de jos e cu multă grijă cernut înainte de a fi admis în Adunare.

În al doilea rînd, deosebit de frapantă este *excluderea totală a muncitorilor*. Întregul sistem de reprezentare al acestui parlament arhidocil este bazat pe principiul împărțirii în stări sociale. O „stare“ a muncitorilor nu există, și nici nu poate exista. În alegerile de reprezentanți ai orașelor și ai negustorimii, sîta deasă a variațelor categorii de delegați nu lasă să treacă decît burghezia industrială și comercială,

și extrem de instructiv este faptul că, chiar în comparație cu nobilimea, această burghezie este vădit împinsă pe planul al doilea. După cum se vede, slugile țarului nu prea se tem de liberalismul moșieresc : ele sînt destul de perspicace pentru a vedea sub poleiala de liberalism natura socială profund conservatoare a „moșierului sălbatic“.

Este extrem de folositor ca muncitorii și țărani să cunoască în amănunt constituția lui Bulighin. Cu greu ar putea fi arătate într-un mod mai grăitor baza de clasă și adevăratele tendințe ale puterii țariste, pretins situată deasupra claselor. Cu greu s-ar putea imagina un material ilustrativ mai bun pentru lecțiile asupra dreptului de vot universal, direct, egal și secret.

Este interesant de asemenea să examinăm în lumina prevederilor acestui simulacru de „constituție“ birocrato-moșierească ultimele știri cu privire la atitudinea partidelor politice din Rusia. Abstracție făcînd de partidele extremiste – adică de teroriști și de reacționari –, un corespondent englez (care frecventează, probabil, „societatea“ și de aceea nu vede poporul de jos, nu vede pe muncitori) enumeră trei partide : 1) partidul conservator sau panslavist (sistemul „slavofil“ : țarului – forța puterii de stat ; supușilor – forța opiniei, adică o adunare reprezentativă cu vot pur consultativ) ; 2) partidul liberal sau „oportunist“ (șeful lui e Șipov ; programul, ca la toți oportuniștii = „a sta între două scaune“) și 3) partidul radical *sau* (e caracteristic acest „sau“ !) constituțional, care cuprinde majoritatea zemților, profesorilor „și studenților“ (?). Programul lor prevede votul universal și secret.

Conservatorii, scrie el, se întrunesc acum la Petersburg, liberalii la începutul lunii mai la Moscova, iar radicalii – tot atunci – la Petersburg. În cercurile guvernamentale se consideră că votul universal și secret echivalează cu „*proclamarea republicii*“. Dintre toate partidele, partidul „radicalilor“ este cel mai numeros.

Proiectul lui Bulighin pare a nu fi altceva decît proiectul partidului conservator. Proiectul osvobojeniștilor seamănă foarte mult cu programul partidului „radical sau constituțional“ (care în realitate nu e de loc radical și e prea puțin constituțional). În sfîrșit, partidul „liberal“, al lui Șipov, vrea,

probabil, un pic mai mult decît oferă Bulighin și un pic mai puțin decît cer constituționaliștii.

Tîrgul merge de minune. Tocmeala e în toi. Distingii domni din societatea bună își spun prețul, îl cer pe al lor și mult versații domni de la curte. Fiecare vrea ca celălalt să mai lase din preț, iar apoi... să bată palma, *cît timp nu au intervenit încă muncitorii și țărani.*

Guvernul duce un joc abil : pe conservatori îi sperie cu liberalii, pe liberali îi sperie cu „radicalii“ osvobojeniști, iar pe osvobojeniști îi sperie cu republica. Tradus în limba de clasă a intereselor și a interesului principal – exploatarea muncitorilor de către burghezie –, acest joc înseamnă : fiți rezonabili, domnilor moșieri și negustori, să cădem la învoială, să împărțim cu binele puterea, pe cale pașnică și amiabilă, cît timp nu e prea tîrziu, cît timp nu s-au pornit o adevărată revoluție populară, cît timp nu s-au ridicat la luptă întregul proletariat și întreaga țărănime, pe care nu-i poți mulțumi cu simulacre de constituții, cu alegeri indirecte și cu alte cîrpele birocratice.

Proletariatul conștient nu trebuie să-și facă nici un fel de iluzii. Numai în el, numai în proletariat, sprijinit de țărănime, numai în insurecția lor armată, numai în lupta lor îndirjită sub lozincă „moarte sau libertate !“ stă chezașia eliberării reale a Rusiei de întreaga orînduire iobăgistă-absolutistă.

Scris la 2 (15) aprilie 1905

Publicat în ziarul „Vpered“ nr. 16
din 30 (17) aprilie 1905
Semnat : K-v

*Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul*

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE TOV. PLEHANOV, PREȘEDINTELE CONSILIULUI P.M.S.D.R.³⁶

Stimate tovarășe !

La 4 (17) aprilie, C.C. a înștiințat Consiliul partidului că numește ca reprezentanți ai săi în Consiliu pe tovarășii Iohansen și Valerian, rugînd totodată să se convoace cît mai curînd posibil o ședință a Consiliului în componența prevăzută de statutul partidului.

Neprimind nici un răspuns, ne-am permis să vă adresăm dv. o rugăminte în același sens, și la 22 (9) aprilie am primit un răspuns în care ne faceți cunoscut că refuzați să convocați o ședință a Consiliului atîta timp cît noi „vom continua să încălcăm statutul partidului și să uzurpăm funcțiile Consiliului“.

Situația creată prin refuzul de a convoca o ședință oficială a Consiliului ne pune în imposibilitatea de a face Consiliului partidului o serie de comunicări, și, întrucît, după părerea noastră, amînarea lor nu mai este posibilă, ne vedem nevoiți să vă adresăm, în fața întregului partid, o expunere scrisă a principalelor declarații pe care urma să le facem la cea mai apropiată ședință a Consiliului.

1) Comitetul Central declară Consiliului partidului că pînă la 4 (17) aprilie s-au pronunțat pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului următoarele organizații de partid cu drepturi depline : comitetele din Petersburg și Moscova, Uniunea de nord, comitetele din Nijni-Novgorod, Tver, Tula și Riga, Uniunea din Siberia, comitetele din Voronej, Saratov și Odesa, Uniunea din Caucaz (8 voturi), comitetele din Nikolaev, Ural, Orel-Breansk, Kursk, Smolensk, Polesie, din

nord-vest, Harkov și Samara, în total 21 de organizații, care au laolaltă dreptul la 48 de voturi. Pentru convocarea congresului s-a pronunțat de asemenea Comitetul Central, hotărînd să trimită la congres un delegat, precum și pe reprezentanții săi în Consiliul partidului.

Din partea comitetelor din Astrahan, Kazan, Kuban și din regiunea Donului, din partea Uniunii muncitorilor din industria minieră și siderurgică, din partea Comitetului din Ekaterinoslav, a Uniunii din Crimeea, a Ligii, a redacției Organului Central și a celor 3 membri din străinătate ai Consiliului nu s-au primit rezoluții sau au fost primite rezoluții în sensul că nu este de dorit să fie convocat congresul.

În sfîrșit, Comitetul din Kiev, deși a adoptat la 25 martie o rezoluție împotriva convocării congresului, a ales după aceea un delegat la congres și l-a trimis în străinătate.

Prin urmare, din cele 75 de voturi* care reprezintă la congres întregul partid, 52 (fără a socoti Comitetul din Kiev) s-au pronunțat pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului.

În aceste condiții, Comitetul Central consideră necesar să insiste, prin reprezentanții săi în Consiliul partidului, ca acesta să îndeplinească imediat obligația categorică, prevăzută în § 2 din statutul partidului, de a convoca congresul atunci cînd acest lucru este cerut de organizațiile de partid care au laolaltă dreptul la jumătate din voturile la congres.

Întrucît, potrivit datelor de care dispune C.C., pînă în momentul de față s-au pronunțat pentru convocarea congresului mai multe voturi decît minimumul prevăzut de statut (52 din 75), înștiințarea cu privire la convocarea congresului trebuie să fie publicată de Consiliu imediat și fără rezerve, fără nici un fel de condiții sau cerințe preliminare, neprevăzute de statutul partidului.

2) Comitetul Central este profund convins că o problemă atît de importantă cum este convocarea congresului partidului în momentul prin care trec acum partidul și întreaga Rusie nu poate fi rezolvată numai pe cale pur formală, chiar dacă acest lucru este sincer dorit de toți membrii Consiliului

* Vezi lista organizațiilor cu drepturi depline publicată în nr. 89 al ziarului „Iskra”.

partidului. Statutul partidului nostru nu este suficient de precis elaborat în această privință, așa încît, de pildă, în ceea ce privește termenul înăuntrul căruia Consiliul partidului *este obligat* să convoace congresul, în cazul cînd convocarea lui este cerută de numărul de voturi prevăzut de statut, acesta din urmă nu cuprinde nici o indicație. În această problemă, ca și în altele, instituțiile centrale ale partidului sînt nevoite să recurgă la *interpretarea* statutului și să țină seama nu numai de voința formal exprimată a partidului, care, după cum reiese din cele spuse la punctul 1, s-a și pronunțat pentru convocarea congresului, ci și de starea de lucruri realmente existentă atît în cadrul partidului cît și în Rusia în general.

C.C. consideră de datoria sa să aducă la cunoștință Consiliului partidului că în Rusia dezvoltarea crizei din partid a luat proporții atît de mari, încît duce la stagnarea a aproape întregii munci de partid. În cadrul comitetelor situația a devenit extrem de confuză. Nu există aproape nici o problemă de ordin tactic sau organizatoric care să nu provoace în organizațiile locale extrem de acute divergențe între fracțiuni, divergențe care de cele mai multe ori se datoresc nu atît fondului problemelor, cît faptului că opoziții aparțin unor părți diferite ale partidului. În rîndurile majorității activiștilor de partid, nici Consiliul partidului, nici O.C. și nici C.C. nu se bucură de autoritatea necesară; pretutindeni apar organizații paralele, care-și frîncează reciproc munca și discreditează partidul în ochii proletariatului. Pentru tovarășii ocupați mai ales cu munca publicistică, care se poate desfășura neîntrerupt chiar într-o atmosferă de neîncredere din partea unei părți considerabile a partidului, situația fără ieșire, insuportabilă, în care se află acum întreaga muncă de partid nu este poate atît de evidentă cum este pentru activiștii centrului practic, care în activitatea lor din Rusia se lovesc în fiecare zi de greutatea din ce în ce mai mari. A sosit un moment în care contradicțiile interne din viața noastră de partid s-au dezvoltat în așa măsură încît au început să apese asupra cadrului îngust al statutului pe care ni l-a dat Congresul al II-lea al partidului și care, după cum vedem acum cu toții, este departe de a fi perfect.

Este nevoie de forme noi sau, cel puțin, de modificarea celor vechi, iar acest lucru îl poate face singurul legiuitor al partidului social-democrat – congresul partidului, deoarece el și numai el poate statornici norme *unanım obligatorii*, pe care nu le poate da nici o conferință și nici o înțelegere cu caracter parțial. Conștiente de importanța unei reglementări cât mai rapide a crizei din partid prin convocarea unui congres, cele mai multe dintre comitetele din Rusia au și luat toate măsurile, inclusiv alegerea și trimiterea de delegați, în vederea ținerii cât mai urgente a congresului; și așa au procedat nu numai comitetele majorității, primele care s-au pronunțat pentru convocarea congresului, ci și majoritatea comitetelor minorității, a grupurilor și organizațiilor periferice. Partidul s-a pronunțat pentru convocarea congresului, a cheltuit sume enorme și a depus mari eforturi pentru pregătirea lui. Neavînd nici un drept formal să amîne acum – cînd obligativitatea convocării congresului este neîndoielnică – anunțarea convocării lui, instituțiile centrale ale partidului sînt moralmente obligate să facă totul pentru ca această cheltuire de forțe ale partidului să nu se irosească în zadar. Reținerea în străinătate, pentru un timp nedeterminat, a zeci de tovarășii delegați dintre cei mai activi, de care Rusia are în prezent atîta nevoie, și cu atît mai mult întoarcerea lor în țară de la un congres care nu va fi avut loc numai pentru că tovarășii de la O.C. n-au vrut să se abată de la litera statutului nostru pentru a respecta spiritul lui, pentru a salvarda interesul suprem al păstrării unității partidului, ar însemna o irosire de neiertat a forțelor de partid și ar constitui o dovadă a incapacității conducătorilor partidului de a face față sarcinilor pe care viața de partid le-a pus acum în fața lor. Cînd formele devin perimate, cînd partidul în plină creștere și dezvoltare este stînjenit de aceste forme, este inadmisibil să se considere că unica salvare constă în a repeta neîncetat că litera statutului e sfîntă. Aceasta nu este o ieșire din criză; singura ieșire poate fi numai convocarea congresului partidului.

3) Pe baza § 6 din statutul partidului, care dă în atribuția Comitetului Central organizarea și conducerea tuturor acțiunilor de însemnătate generală pentru partid, C.C. declară că dreptul de a lua măsuri pregătitoare și de a înde-

plini întreaga activitate practică de organizare a congreselor partidului constituie un drept inalienabil al său, care nu poate fi limitat. Comitetul Central ca unicul centru practic al partidului consideră că orice încercare din partea altor instituții de partid de a se amesteca în această activitate constituie o încălcare a statutului partidului și de aceea o respinge ca un atentat la drepturile sale. Cit privește drepturile acordate prin § 2 din statut Consiliului partidului în ceea ce privește convocarea congreselor de partid, Comitetul Central le înțelege în sensul că Consiliul anunță convocarea congresului și controlează activitatea efectiv depusă de C.C.

Pe baza celor expuse mai sus, C.C. consideră că înțelegerea sa cu Biroul Comitetelor Majorității în ceea ce privește convocarea Congresului al III-lea al partidului contravine statutului partidului numai în măsura în care exprimă (vezi § 1 al înțelegerii) intenția de a convoca congresul chiar și fără o prealabilă anunțare formală a lui de către Consiliul partidului.

4) Fiind informat că 18 organizații de partid cu drepturi depline, fără a socoti și C.C., au adoptat rezoluții în care se pronunță pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului, la 12 martie Comitetul Central a hotărât să aducă acest lucru la cunoștința Consiliului, în care scop i-a trimis următoarea declarație: „C.C. aduce la cunoștința Consiliului partidului că în momentul de față (12 martie) 18 comitete de partid cu drepturi depline (fără a socoti și C.C.), adică mai mult de jumătate din voturile deliberative a căror prezență la Congresul al III-lea este asigurată în baza prevederilor statutului partidului, s-au pronunțat pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului. Se așteaptă ca în viitorul cel mai apropiat alte câteva comitete să adopte rezoluții asemănătoare. În aceste condiții, C.C. consideră necesară convocarea imediată a congresului și adresează Consiliului partidului rugămintea de a anunța convocarea lui, adoptând hotărârile necesare în acest scop. Toate documentele în legătură cu această problemă pe care le posedă C.C. vor fi în scurt timp înaintate Consiliului partidului“. Paralel cu aceasta, încă la 10 martie C.C. a dat indicații tov. Vadim, agentul său, să plece imediat în străinătate cu scopul de a informa asupra stării de lucruri Consiliul partidului, la ale

cărui ședințe tov. Vadim a fost împuternicit să participe ca reprezentant al C.C. Printr-un nefericit concurs de împrejurări, tov. Vadim a fost arestat înainte de a ajunge la graniță. Cît privește documentul reprodus aici, în care C.C. constată existența unor rezoluții care obligă Consiliul să anunțe imediat convocarea congresului, potrivit informațiilor neoficiale pe care tov. Iohansen și Valerian, membri ai C.C., le-au primit la 4 (17) aprilie a.c. de la tov. Deutsch, acest document n-a ajuns la destinație. Ulterior, tov. Deutsch a rectificat această informație, arătînd că documentul a fost primit la Locarno, dar după ședința din 7 aprilie a Consiliului. Deoarece noi, reprezentanții C.C., n-am fost admiși la ședința Consiliului, sîntem în imposibilitatea de a stabili de ce această declarație a C.C. a fost prezentată membrilor Consiliului cu o întîrziere atît de mare. Dar chiar dacă a fost primită după ședința de la Locarno a celor trei membri ai Consiliului, datîndu-se importanța documentului care constată existența condițiilor necesare pentru convocarea congresului, tovarășii de la O.C. și cel de-al cincilea membru al Consiliului ar fi trebuit să se întrunească imediat și să adopte hotărîrea prescrisă de statutul partidului său, în orice caz, avînd în vedere lipsa reprezentantului C.C., care fusese arestat înainte de a ajunge la graniță, să oprească publicarea hotărîrii din 7 aprilie.

5) Comitetul Central contestă valabilitatea hotărîrilor adoptate de Consiliul partidului cu începere din februarie 1905 și pînă în prezent, întrucît, după ce tovarășii Bem și Vtorov au plecat din străinătate la sfîrșitul lunii ianuarie, C.C. n-a împuternicit pe nimeni să-l reprezinte în Consiliul partidului. Cu mult înainte de actualul conflict dintre C.C. și membrii din străinătate ai Consiliului, și anume la 14 februarie 1904, plenara C.C. a adoptat o hotărîre în care § 4 din statut, referitor la reprezentarea C.C. în Consiliu, este precizat în sensul că reprezentanții C.C. în Consiliul partidului trebuie să fie împuterniciți de întregul colegiu și că chiar membrii C.C. care dintr-un motiv sau altul se află în străinătate nu au dreptul de a participa la ședințele Consiliului, dacă nu există în această privință o hotărîre adoptată de plenara C.C.

Aceste lămuriri date de C.C. au stat la baza reprezentării C.C. în străinătate, iar din februarie 1904 toți reprezentanții C.C., fără excepție, au participat la ședințele Consiliului partidului numai în urma confirmării lor prealabile de către plenara C.C. Tov. Glebov și Lenin, tov. Glebov cînd a venit a doua oară în străinătate, tov. Bem, care pînă la plecarea sa în Rusia a reprezentat în Consiliu Comitetul Central, tov. Vtorov, care în ianuarie a fost trimis în străinătate cu mandatul de a discuta cu redacția O.C. anumite probleme și de a participa la ședințele Consiliului, — toți aceștia și-au primit împuternicirile nu de la unul sau altul dintre membrii C.C. sau de la cei care au deținut înaintea lor calitatea de reprezentanți ai C.C. în Consiliul partidului, ci de la plenara C.C. Ceea ce a determinat Comitetul Central să adopte susmenționata hotărîre din 14 februarie 1904 și s-o aplice riguros în toată activitatea sa practică ulterioară este faptul că un asemenea sistem de reprezentare a C.C. în Consiliu constituia unicul mijloc de a evita ca în Consiliul partidului să intervină în numele C.C. tovarăși care nu au legături destul de strînse cu C.C. și care nu cunosc în amănunt politica lui în toate problemele vieții de partid. Mai mult chiar : numirea a 2 membri în Consiliu *exclusiv de către plenara C.C.* constituia unicul mijloc de a asigura centrului de partid care activează în Rusia posibilitatea de a exercita în Consiliul partidului o influență care să se apropie cît de cît de aceea de care se bucură tovarășii din O.C., care precumpănesc în Consiliu nu numai numeric, ci și prin prestigiul pe care l-au asigurat unora dintre ei anii îndelungați de luptă glorioasă dusă în primele rînduri ale social-democrației ruse și internaționale. Acordînd întotdeauna considerația cuvenită acestor tovarăși membri ai Consiliului, C.C. nu și-ar fi îndeplinit însă datoria față de întregul partid dacă ar fi tolerat, fie și pentru scurt timp, ca în Consiliul partidului hotărîrile să fie adoptate de un colegiu alcătuit exclusiv din tovarăși care, deși au merite deosebite și sînt demni de tot respectul, prin forța împrejurărilor însă nu pot participa la munca practică nemijlocită ce se desfășoară în Rusia. Întrucît cererea noastră de a se convoca o ședință a Consiliului a fost respinsă, n-am avut posibilitatea de a stabili pe ce bază tov. Deutsch,

pe care tov. Vtorov l-a desemnat ca reprezentant provizoriu al C.C. în „comisia tehnică“ din străinătate, s-a considerat în drept să reprezinte în Consiliul partidului Comitetul Central, cu a cărui activitate din Rusia el nu a avut niciodată nici un fel de legătură. Comitetul Central contestă că tov. Deutsch ar fi avut mandatul să-l reprezinte în Consiliul partidului, deoarece un asemenea mandat n-a fost în prealabil confirmat de C.C., și chiar dacă am presupune că tov. Vtorov (pe atunci doar agent al C.C.) sau chiar vreunul din membrii C.C. l-ar fi rugat pe tov. Deutsch să reprezinte C.C. în Consiliul partidului, aceasta nu înlătură nulitatea mandatului tov. Deutsch, deoarece un asemenea mandat poate fi acordat numai de plenara Comitetului Central, ceea ce nu s-a întâmplat în cazul tov. Deutsch. Pe baza celor de mai sus, C.C. consideră că toate hotărârile adoptate de Consiliul partidului după plecarea din străinătate a tovarășilor Bem și Vtorov au fost luate fără participarea C.C. și cere reexaminarea tuturor problemelor într-o ședință viitoare, la care să fie invitați reprezentanți autorizați ai C.C.

6) Comitetul Central contestă Consiliului partidului dreptul de a judeca vreunul dintre centrele de partid și de a cere să se supună necondiționat tuturor hotărârilor Consiliului. Potrivit statutului, sarcina Consiliului este de a coordona și unifica activitatea C.C. și a redacției O.C., iar în caz de litigiu între Consiliu și unul din centre, soluționarea litigiului este, evident, de competența exclusivă a congresului extraordinar al partidului. Votul Consiliului partidului nu poate fi decisiv în divergențele existente între el însuși și vreunul dintre centre, pentru că în acest caz Consiliul ar fi în același timp judecător și parte interesată. Or, refuzînd să convoace o ședință a Consiliului partidului cu participarea reprezentanților C.C., cei trei membri ai Consiliului (membri ai redacției O.C.) nu numai că au condamnat în fapt Comitetul Central, dar l-au și sancționat, răpindu-i dreptul de a fi reprezentat în Consiliul partidului, drept care nu i se poate lua decît cu încălcarea statutului.

Se iau și alte măsuri pentru a sili C.C. să se supună cu orice preț hotărârilor adoptate de trei membri ai Consiliului (membri ai redacției O.C.). Astfel, la cererea legitimă a C.C. adresată propriului său agent din străinătate, tov. Deutsch,

de a preda toate chestiunile de ordin tehnic și financiar ale C.C. tovarășului Valerian, membru al C.C., însărcinat să se ocupe de ele, tov. Deutsch a răspuns cu un refuz, invocând conflictul dintre C.C. și Consiliu.

Așadar, dacă în § 1 al înțelegerii sale cu Biroul Comitetelor Majorității C.C. s-a declarat pentru convocarea congresului chiar în cazul unui refuz din partea Consiliului și în felul acesta a intrat în contradicție cu statutul, la rîndul lor cei trei membri ai Consiliului au încălcat de două ori statutul, răpînd Comitetului Central dreptul de a participa la ședințele Consiliului și dreptul de a conduce și controla propria sa activitate tehnică și financiară în străinătate (încălcarea §§ 2 și 6 din statutul partidului).

Constatînd în fața partidului sus-arătatul conflict dintre C.C. și Consiliul partidului (reprezentat numai prin cei doi membri din partea O.C. plus cel de-al cincilea membru al Consiliului), conflict care nu poate fi soluționat în lumina prevederilor cuprinse în statutul partidului, și avînd în vedere că președintele Consiliului partidului refuză să convoace Consiliul, Comitetul Central declară că prin acest act al său, care încalcă în mod grosolan statutul, președintele Consiliului, tov. Plehanov, lipsește Consiliul partidului de posibilitatea de a funcționa și implicit desființează în fapt în mod samavolnic Consiliul partidului.

Cererea ca Comitetul Central să se supună necondiționat Consiliului partidului, pe care dv., tovarășe, o formulați ca o condiție obligatorie fără de care Consiliul nu poate fi convocat, se rezumă de fapt la amînarea congresului pentru un timp nedeterminat și la încălcarea voinței clar exprimate a partidului.

Punînd lealitatea sa față de partid mai presus de lealitatea față de cei trei membri din străinătate ai Consiliului, C.C. supune acest conflict judecării partidului însuși.

23 (10) aprilie 1905

Comitetul Central al P.M.S.D.R.

PARTIDUL MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA

*Proletari din toate țările, uniți-vă !*1 MAI ³⁷

Tovarăși muncitori ! Se apropie ziua marii sărbători a muncitorilor din lumea întreagă. La 1 Mai muncitorii sărbătorească trezirea lor la lumină și la cunoaștere, unirea lor într-o alianță frățească în vederea luptei împotriva oricărei asuprii, împotriva oricărei samavolnicii, împotriva oricărei exploatați, pentru o orînduire socială socialistă. Toți cei care muncesc, care prin munca lor hrănesc pe cei bogați și pe cei sus-puși, toți cei care pentru o plată mizeră își duc viața muncind peste puterile lor și nu se folosesc niciodată de roadele muncii lor, toți cei care trăiesc asemenea animalelor de povară în mijlocul luxului și strălucirii civilizației noastre, își dau cu toții mina în lupta pentru eliberarea și fericirea muncitorilor. Jos vrajba dintre muncitorii de naționalități diferite sau de religii diferite ! De această vrajbă profită numai jefuitorii și tiranii, care trag foloase din ignoranța și dezbinarea proletariatului. Evreul și creștinul, armeanul și tătarul, polonezul și rusul, finlandezul și suedezul, letonul și germanul merg cu toții împreună sub steagul unic al socialismului. Toți muncitorii sînt frați, iar unirea lor strînsă este singura cheazășie a binelui și fericirii întregii omeniri muncitoare și asuprite. În ziua de 1 Mai această alianță a muncitorilor din toate țările - social-democrația internațională - își trece în revistă forțele și-si strînge rîndurile în vederea unei noi lupte înverșunate, neobosite, pentru libertate, egalitate și fraternitate.

Tovarăși ! Noi, în Rusia, ne aflăm în ajunul unor mari evenimente. Am intrat în focul luptei finale împotriva guver-

nului țarist absolutist și trebuie să ducem această luptă pînă la sfîrșitul ei victorios. Priviți ce calamități a adus întregului popor rus acest guvern de sclerați și de tirani, guvernul curtenilor venali și al slugilor capitalului ! Guvernul țarist a tîrît poporul rus într-un război nebucesc împotriva Japoniei. Sute de mii de vieți tinere au fost smulse poporului și nimicite în Extremul Orient. Nu găsim cuvinte pentru a descrie toate calamitățile pe care le aduce cu sine acest război. Și pentru ce se poartă războiul ? Pentru Manciuria, pe care prădalnicul nostru guvern țarist a răpit-o Chinei ! Pentru pămînt străin se varsă sînge rusesc și ni se ruinează țara. Tot mai grea devine viața muncitorului și țăranului, tot mai tare le strîng capitaliștii și cinovnicii lațul de gît, — iar guvernul țarist trimite poporul să cotropească pămînturi străine. Incapabilii generali ai țarului și venalii săi cinovnici au dus la pieire flota rusă, au irosit sute și mii de milioane din avutul poporului, au prăpădit armate întregi, — iar războiul continuă și cere mereu alte jertfe. Poporul se ruinează, industria și comerțul stagnează, țara e amenințată de foamete și de holeră, — iar guvernul țarist absolutist, în orbirea lui dementă, continuă să meargă pe vechiul drum ; pentru a salva un mănunchi de sclerați și de tirani, el e gata să ducă țara de rîpă și începe, pe lîngă războiul împotriva Japoniei, un al doilea război, un război împotriva întregului popor rus.

Rusia n-a trăit încă niciodată asemenea momente de trezire din somn, din starea de asuprire și de sclavie, ca cel de acum. S-au pus în mișcare toate clasele societății, de la muncitori și țărani pînă la moșieri și capitaliști ; de pretutindeni, din Petersburg și din Caucaz, din Polonia și din Siberia, se aud glasuri pline de indignare. Pretutindeni poporul cere încetarea războiului, înstituirea unei cîrmuiri populare libere, convocarea unei Adunări constituante alcătuite din deputați aleși de toți cetățenii, fără excepție, care să aducă la cîrmă un guvern al poporului și să salveze țara de prăpastia în care o tirăște absolutismul țarist. Duminică 9 ianuarie, 200 000 de muncitori din Petersburg, în frunte cu preotul Gheorghe Gapon, s-au dus la țar ca să-i prezinte aceste revendicări ale poporului. Țarul i-a primit pe muncitori ca pe niște dușmani ; din ordinul său mii de muncitori neînarmați au fost împuș-

cați pe străzile Petersburgului. Lupta clocotește acum în toată Rusia, muncitorii fac greve, cerind libertate și o viață mai bună, la Riga și în Polonia curg valuri de sînge, în regiunea Volgăi și în sudul țării se ridică la luptă țărani. Lupta pentru libertate devine o luptă a întregului popor.

Guvernul țarist și-a pierdut mințile. El umblă după împrumuturi pentru continuarea războiului, dar nimeni nu-i mai acordă credit. El promite să convoace reprezentanți ai poporului, dar în realitate totul rămîne neschimbat, prigoana este aceeași, aceeași este samavolnicia birocrăției, întruniri populare libere nu există, ziare libere, puse în slujba poporului, nu există, închisorile, în care lîncezesc luptătorii pentru cauza muncitorimii, nu-și deschid porțile. Guvernul țarist caută să asmută un popor împotriva altuia ; el a pus la cale un măcel la Baku, asmuțind pe tătari împotriva armenilor, iar acum pregătește noi pogromuri împotriva evreilor, ațîțind împotriva lor ura elementelor înapoiate.

Tovarăși muncitori ! Noi nu vom mai tolera o asemenea batjocură la adresa poporului rus. Ne vom ridica în apărarea libertății, vom da o ripostă tuturor aceluia care vor să abată mînia poporului de la adevăratul nostru dușman. Ne vom răscula cu arma în mîină pentru a doborî guvernul țarist și a cuceri libertatea pentru întregul popor. La arme, muncitori și țărani ! Organizați pe ascuns întruniri, formați drujine, înarmați-vă cum puteți, trimiteți oameni de încredere să ceară sfatul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia ! Anul acesta ziua de 1 Mai să fie pentru noi sărbătoarea insurecției populare ; să ne pregătim pentru această zi, să așteptăm semnalul pentru atacul decisiv împotriva tiranului. Jos guvernul țarist ! Noi îl vom doborî și vom aduce la cîrmă un guvern revoluționar provizoriu, care va convoca o Adunare constituantă a reprezentanților poporului. Să-și aleagă poporul deputați, prin vot universal, egal, direct și secret. Să iasă din închisori și să se întoarcă din locurile de deportare toți luptătorii pentru libertate. Să-și țină liber întrunirile poporul, iar ziarele lui să se tipărească fără supraveghearea exercitată de blestemata birocrăție. Să se înarmeze întregul popor, să se dea arme tuturor muncitorilor, pentru ca poporul să-și decidă singur soarta și să nu lase să i-o

decidă un mănunchi de jefuitori. Să se creeze la sate comitete țărănești libere, pentru a doborî puterea moșierimii iobăgiste, pentru a izbăvi poporul de împilarea funcționărească, pentru a restitui țăranilor pămînturile ce le-au fost luate.

Iată ce vor social-democrații, iată obiectivele pentru care îndeamnă ei poporul să lupte cu arma în mînă : pentru libertate deplină, pentru o republică democratică, pentru ziua de muncă de 8 ore, pentru comitete țărănești. Pregătiți-vă deci pentru lupta cea mare, tovarăși muncitori, opriți în ziua de 1 Mai fabricile și uzinele sau puneți mîna pe arme, după cum vă vor sfătui comitetele Partidului muncitoresc social-democrat. Ceasul insurecției încă n-a sunat, dar nu mai e departe. Privirile muncitorilor din lumea întreagă sînt ațintite asupra eroicului proletariat rus, care a făcut nenumărate sacrificii pentru cauza libertății. Muncitorii din Petersburg au proclamat deja în memorabila zi de 9 ianuarie : libertate sau moarte ! Muncitori din toată Rusia, să repetăm această mare chemare la luptă, să nu dăm înapoi în fața unor sacrificii oricît de mari, să mergem prin insurecție spre libertate, prin libertate spre socialism !

Trăiască 1 Mai, trăiască social-democrația revoluționară internațională !

Trăiască libertatea muncitorilor și a țăranilor ! Trăiască republica democratică ! Jos absolutismul țarist !

1905

*Biroul Comitetelor Majorității
Redacția ziarului „Vpered“*

*Scris înainte
de 12 (25) aprilie 1905
Publicat în foaie volantă în 1905*

*Se tipărește după textul
foii volante*

ÎN LEGĂTURĂ CU CONGRESUL AL III-LEA

Știrea că C.C. a aderat la poziția Biroului Comitetelor Majorității în problema convocării unui congres general a provocat din partea „Iskrei” (nr. 94) o avalanșă de injurii, țipete isterice, noi suspiciuni de ordin personal, palavre despre forța grupurilor minorității etc.³⁸ La toate aceste ieșiri violente, demne de faimosul congres al Ligii³⁹, noi, bineînțeles, nu vom răspunde. În ceea ce privește însă fondul problemei, merită să fie relevate numai următoarele două puncte. Dacă congresul va avea loc, spune „Iskra”, el nu va fi decât o *conferință a unor curente separate*. Cu alte cuvinte, neoiskriștii recunosc că s-au desprins de partid, recunosc că sciziunea este un fapt împlinit. Pentru noi, recunoașterea deschisă a acestui fapt este întotdeauna de preferat unei mișcări sciziuni pe ascuns. Dar cum vine asta, domnilor? Voi înșivă recunoașteți că sînteți o parte a partidului, desprinsă de cealaltă parte, dar în același timp păstrați cu modestie titluri și denumiri care aparțin întregului partid („O.C.”, „Consiliu”), păstrați sume de bani strînse de la tovarășii din străinătate pentru întregul partid, păstrați o tipografie care aparține întregului partid! * Este asta cinstit?

În al doilea rînd „Iskra” obișnuiește să considere scindat partidul cînd e vorba de responsabilitatea instituțiilor centrale în fața partidului, dar în același timp îl consideră unit cînd e vorba de puterea instituțiilor centrale asupra

* În manuscris, pasajul care începe cu cuvintele „în același timp păstrați sume de bani” și se încheie cu cuvintele „întregul partid!” este în întregime tăiat. — *Nota red.*

partidului. La fel și acum. Pe de o parte, „curente care s-au separat“. Pe de altă parte, „congresul poate fi convocat numai de Consiliu“. Foarte bine, domnilor ! Dar de ce tace „Consiliul“ vostru ? De ce n-a răspuns la declarația din 4 martie 1905 a Comitetului Central ? De ce nici nu pomeniți de Consiliu în nr. 94 al „Iskrei“ ? N-au oare membrii partidului tot dreptul să se întrebe : dar mai există acest Consiliu al lor ? este el în stare să se întrunească și să ia hotăriri ?

Scris în aprilie 1905

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

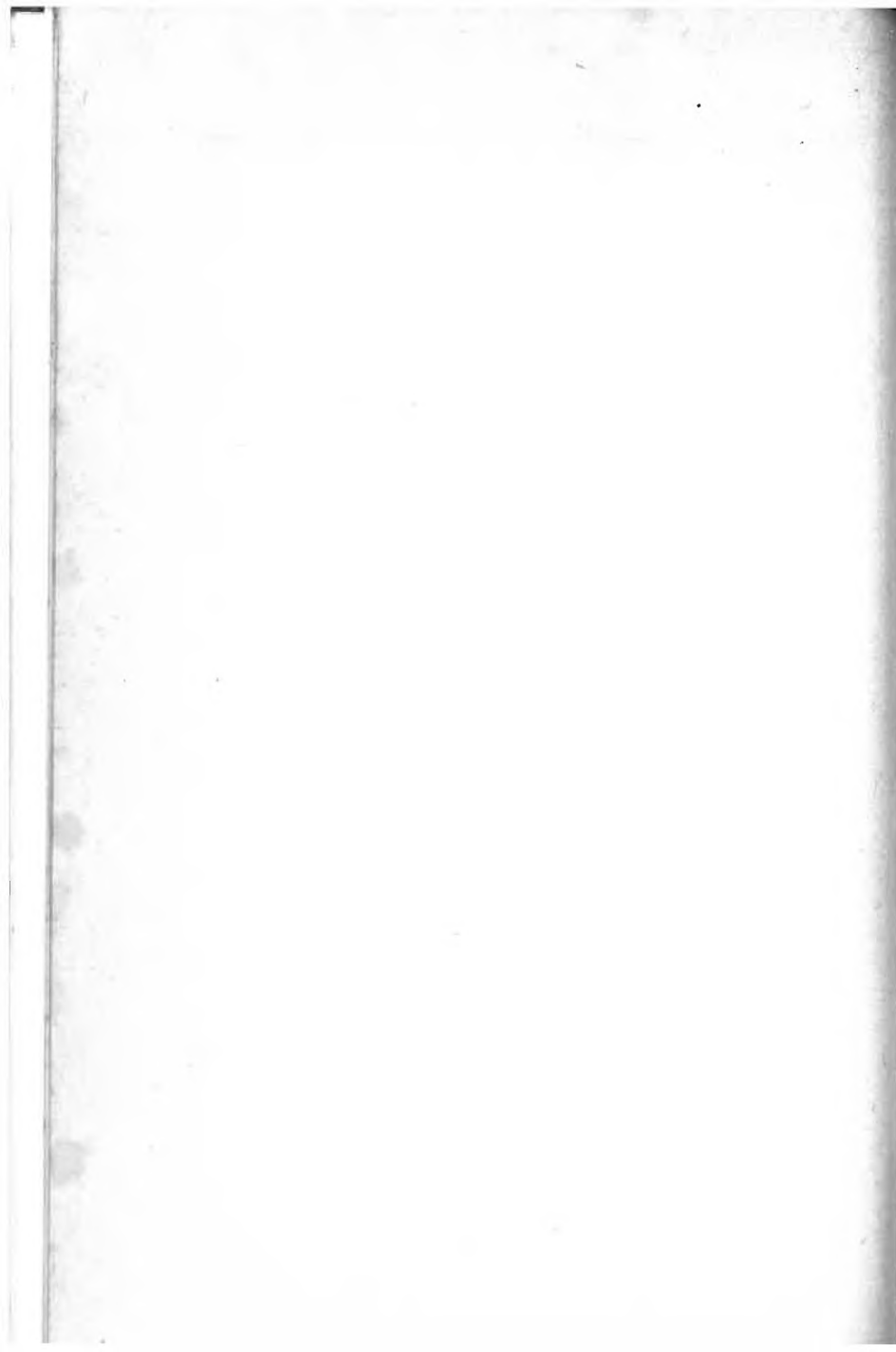
CONGRESUL AL III-LEA

AL P.M.S.D.R. ⁴⁰

12 — 27 APRILIE (25 APRILIE — 10 MAI) 1905

Cuvântările, rapoartele, intervențiile și proiectele de rezoluție au fost publicate în 1905 în cartea: „Congresul al III-lea ordinar al P.M.S.D.R. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C., Geneva; intervenția în cadrul discutării proiectului de rezoluție cu privire la ședințele plenare ale C.C., proiectul de rezoluție și intervenția în legătură cu rezoluția cu privire la partea care s-a rupt de partid au fost publicate pentru prima oară în 1924, în cartea: „Congresul al III-lea ordinar din 1905 al P.M.S.D.R. Textul integral al proceselor-verbale”; intervenția pe marginea raportului comisiei de validare asupra reprezentării la congres a Comitetului din Kazan a fost publicată pentru prima oară în 1937, în cartea: „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”; o parte din documente au fost publicate pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”

Se tipărește după textul cărților;
o parte din documente se tipăresc
după manuscrise

Россійская Соц.-Дем. Рабочая Партія
ПРОЛЕТАРИА ВСѢХЪ СТРАНЪ, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

ТРЕТІЙ ОЧЕРЕДНОЙ СЪѢЗДЪ

Росс. Соц.-Дем. Рабочей Партія.

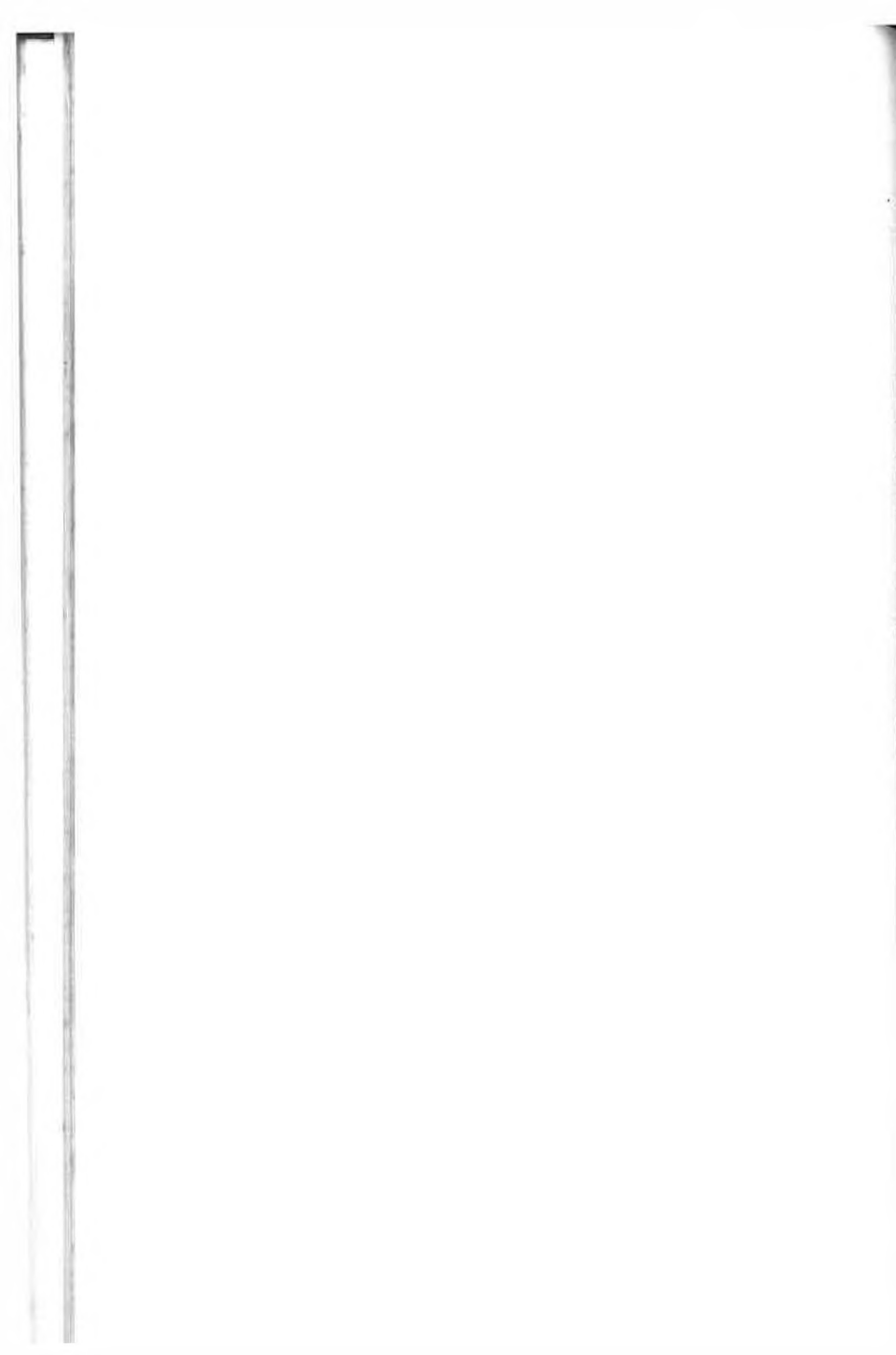
ПОЛНЫЙ ТЕКСТЪ ПРОТОКОЛОВЪ.

Издание Центральнаго Комитета.

ЖЕНЕВА

Типографія Партія. 6, Quai du Cheval Blanc, 6.
1905.

Coperta cărții „Congresul al III-lea ordinar al P.M.S.D.R.
Textul integral al proceselor-verbale”.
Editat de C.C., Geneva, 1905.
Micsorai.

I

PROIECTE DE HOTĂRÎRI
ALE COMITETULUI DE ORGANIZARE
PENTRU CONVOCAREA
CONGRESULUI AL III-LEA
PRIVIND REPREZENTAREA
UNOR ORGANIZAȚII ⁴¹

Caucaz.

Comitetul de organizare, examinînd problema delegației din Caucaz pe baza datelor apărute în presă și a mărturiilor depuse de o serie de tovarăși din Caucaz, a adoptat în unanimitate următoarea hotărîre :

1. Printre voturile deliberative la congres trebuie socotite și cele 8 voturi ale delegației din Caucaz ; aceasta este unica soluție justă a problemei, deoarece statutul Comitetului Uniunii din Caucaz a fost aprobat de C.C. încă în toamna anului 1903, iar prin acest statut s-a acordat Comitetului Uniunii din Caucaz, în calitate de Comitet al Uniunii, dreptul de a avea la congres 8 voturi deliberative.

2. Cît privește declarațiile făcute de tov. Glebov în ședința Consiliului și hotărîrea adoptată de acesta din urmă în mai 1904 în sensul ca, pînă la clarificarea chestiunii, să se considere deocamdată drept voturi deliberative voturile celor patru comitete distincte din Caucaz (comitetele din Baku, Batum, Tiflis și Imereto-Mingrelia), hotărîre și declarații care sînt în contradicție cu cele stabilite la punctul 1 de mai sus, Comitetul de organizare nu este de părere că aceste declarații ale lui Glebov și hotărîrea Consiliului ar putea constitui o piedică în calea adoptării concluziei menționate mai sus la punctul 1, întrucît este evident că tov. Glebov nu cunoștea adevărata stare de lucruri și de aceea, fără să vrea, a indus în eroare Consiliul.

3. Considerînd ca un fapt cert că în momentul de față se află aici trei delegați din Caucaz cu șase voturi deliberative, C.O. constată că în ceea ce privește cel de-al patrulea delegat

cu două voturi deliberative, tov. Leonov, membru al Comitetului Uniunii din Caucaz, declară următoarele : Comitetul Uniunii din Caucaz intenționa să lase la latitudinea Comitetului din Batum confirmarea acestui al patrulea delegat. Când Comitetul din Batum a dat în această chestiune un răspuns vag și evaziv, Comitetul Uniunii din Caucaz, într-o ședință la care a participat Leonov, și-a exprimat dorința ca, în cazul când la congres nu va fi un delegat special din partea Comitetului din Batum, voturile deliberative ale celui de-al patrulea delegat să fie transmise tov. Kamenev (Iurii).

4. Avînd în vedere cele de mai sus, C.O. supune congresului problema celui de-al patrulea delegat din partea Comitetului Uniunii din Caucaz.

Kremenciug.

În ceea ce privește dreptul Comitetului din Kremenciug de a fi reprezentat la congres, Comitetul de organizare constată :

1) Comitetul din Kremenciug a fost confirmat de Comitetul Central abia în august 1904, după cum declară tov. Mark, membru al C.C. care a participat la ședința C.C. în cadrul căreia a avut loc această confirmare.

2. Pe lista publicată de Consiliul partidului în nr. 89 al „Iskrei“, printre cele 33 de organizații cu drepturi depline nu figurează Comitetul din Kremenciug.

Pe baza celor de mai sus, C.O. hotărăște : Comitetul din Kremenciug nu face parte din rîndul organizațiilor cu drepturi depline care au drept de vot deliberativ la congresul de față.

Ekaterinoslav.

Comitetul de organizare, după ce a ascultat raportul tov. Morozov, delegat al Comitetului din Ekaterinoslav al majorității, și a luat cunoștință de comunicarea scrisă a tov. Evghenii, membru al vechiului Comitet din Ekaterinoslav, a adoptat în unanimitate următoarea hotărîre :

Comitetul de organizare nu vede nici un temei pentru a considera că atît din punct de vedere formal, cît și din punctul de vedere al continuității și al legăturilor cu mîncătorii locali, actualul Comitet din Ekaterinoslav al majorității ar fi mai puțin legal decît comitetul minorității.

Avînd în vedere însă că Comitetul de organizare nu are posibilitatea să asculte explicațiile părții celeilalte, el nu adoptă nici o hotărîre în ceea ce privește votul deliberativ al delegatului din partea Comitetului din Ekaterinoslav al majorității, lăsînd ca în această problemă să hotărască congresul.

În ceea ce privește dreptul Comitetului din Kazan și al Comitetului din Kuban de a fi reprezentate la congres, C.O. nu a adoptat nici o hotărîre, întrucît voturile Comitetului Central și ale Biroului Comitetelor Majorității s-au împărțit.

Biroul Comitetelor Majorității consideră că aceste comitete nu pot fi recunoscute drept comitete cu drepturi depline deoarece nu figurează pe lista celor confirmate pînă la 1 aprilie 1905, prezentată în ședința din mai 1904 a Consiliului (din partea C.C. au participat ca delegați Lenin și Glebov). Chiar dacă aceste două comitete au fost confirmate de Comitetul Central după luna mai 1904, trebuie să treacă un an pînă vor primi dreptul de a fi reprezentate. În afară de aceasta, la plenara din iulie 1904 a Comitetului Central nu a putut avea loc o confirmare a acestor comitete, căci procesele-verbale ale acestei plenary au fost în întregime aduse de Glebov în străinătate și predate lui Lenin, iar în cuprinsul lor nu se spune nimic despre o confirmare a comitetelor din Kazan și Kuban. În sfîrșit, nici în ședința din august sau septembrie a C.C., la care a participat tov. Mark, membru al C.C., nu s-a vorbit de loc despre confirmarea comitetelor din Kazan și Kuban.

Comitetul Central consideră că, din moment ce aceste comitete figurează pe lista „Iskrei“, publicată, probabil, în numele Consiliului partidului, nu avem motive de a considera că aceste comitete nu se bucură de drepturi depline.

*Scris în aprilie,
nu mai tîrziu de 11 (24) ale lunii*

Se tipărește după manuscris

2

PROIECT DE REZOLUȚIE AL C.O.
CU PRIVIRE LA CONSTITUIREA
CONGRESULUI ⁴²

În ceea ce privește punctul din înțelegerea intervenită între C.C. și Biroul Comitetelor Majorității potrivit căruia deschiderea congresului poate avea loc atunci cînd vor fi prezenți $\frac{3}{4}$ din numărul delegaților trimiși de comitetele din Rusia, C.O. hotărăște :

Ambele părți care au participat la formarea Comitetului de organizare consideră că rațiunea acestui punct consta în aceea că atît C.C. cît și Biroul Comitetelor Majorității trebuiau să ia cele mai energice măsuri pentru a asigura o reprezentare cît mai deplină la congres, precum și pentru a garanta în fața partidului că C.C. și Biroul Comitetelor Majorității și-au propus să organizeze un congres general al partidului, și nu congresul unei fracțiuni. Prin adoptarea acestui punct nu s-a urmărit cîtuși de puțin anularea prevederilor §. 6 din statutul partidului, potrivit căruia congresul este valabil constituit dacă sînt prezenți delegați care au jumătate din numărul total al voturilor deliberative. Cît privește plenitudinea reprezentării la congres, s-au luat toate măsurile necesare în acest scop. Nu s-au primit știri numai din partea Comitetului din Astrahan și a celui din Crimeea. Alegerea delegaților și trimiterea lor în străinătate (în două cazuri mandatele au fost transmise unor tovarăși din străinătate, lui Parvus și unei persoane desemnate de redacția „Iskrei” în numele Comitetului din Kuban) au fost efectuate de Comitetul din regiunea Donului, de Comitetul Uniunii muncitorilor din industria minieră și siderurgică, de comitetele din Kiev, Kuban, Tver, Harkov, Smolensk, Siberia și Ekaterinoslav. Laolaltă cu delegații prezenți din partea celor 19 co-

mitete, am avea împreună cu cele 9 comitete menționate 28 de comitete, adică peste $\frac{3}{4}$ din cele 34 de comitete (34 este cifra maximă a organizațiilor cu drepturi depline care au figurat inițial pe lista C.O.).

Dacă cei nouă delegați ai comitetelor sus-menționate nu s-au prezentat la congres cu toate că au primit din partea comitetelor cuvenitele mandate și cu toate că au sosit în străinătate, absența lor la congres nu poate fi imputată Comitetului de organizare, ci se datorește faptului că toate străduințele C.O. de a asigura o reprezentare deplină la congres au fost zădărnice de acțiunile antistatutare întreprinse de trei membri ai Consiliului partidului.

*Scriș în aprilie,
nu mai tirzlu de 11 (24) ale lunii*

Se tipărește după manuscris

3

INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ
CU RAPORTUL COMISIEI DE VALIDARE
PRIVIND REPREZENTAREA LA CONGRES
A COMITETULUI DIN KAZAN ⁴³

13 (26) APRILIE

Se invocă declarația mea *. Tovarășul sosit de la Kazan spunea că este foarte posibil ca el să fi fost ales. Ar fi de dorit să fie invitat ca membru al comitetului. Sfirșitul rezoluției propuse de comisie mi se pare ciudat, aș propune să fie modificat.

*Publicat pentru prima oară
în 1937, în cartea
„Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.
Procesele-verbale”*

*Se tipărește după textul
apărut în carte*

* Vezi volumul de față, pag. 105. — *Nota red.*

4

AMENDAMENT
LA PROPUNEREA COMISIEI DE VALIDARE
PRIVIND REPREZENTAREA LA CONGRES
A COMITETULUI DIN KAZAN

13 (26) APRILIE

Se propune următorul amendament : „Nu ca delegat, ci ca membru al unui comitet care nu e reprezentat la congres, dar care s-a pronunțat pentru convocarea lui“.

*Publicat pentru prima oară
în 1931, în „Culegeri din Lenin“,
vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

5

INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ
CU PROBLEMA DISCUTĂRII RAPORTULUI
COMITETULUI DE ORGANIZARE

13 (26) APRILIE

Aș propune să se ia act de declarația tov. Sosnovski și a altora în sensul că e de dorit ca dezbaterile pe marginea raportului C.O. să fie limitate numai la aspectul formal. Rezoluția tov. Andreev nu-și atinge scopul⁴⁴. Tovarășii au spus că vor să discute numai din punctul de vedere al valabilității convocării congresului, și nu sub aspectul stării de fapt. A discuta raportul sub aspectul stării de fapt nu înseamnă altceva decât a discuta criza din partid. Biroul va invita pe vorbitori să nu depășească cadrul discutării valabilității convocării congresului.

6

PROIECT DE REZOLUȚIE
ÎN LEGĂTURĂ CU DISCUTAREA RAPORTULUI
COMITETULUI DE ORGANIZARE

În momentul de față, congresul discută raportul C.O. numai din punctul de vedere al valabilității convocării congresului*.

Prezentat la 13 (26) aprilie

* În procesul-verbal întocmit în ședință, sfârșitul acestui proiect de rezoluție sună astfel : „...al valabilității convocării congresului și al constituirii lui definitive, și nu din punctul de vedere al crizei din partid”. -- *Nota red.*

7

CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA VALABILITATEA
CONVOCĂRII CONGRESULUI

13 (26) APRILIE

Vreau să răspund la observațiile făcute în legătură cu valabilitatea convocării congresului. S-a spus că C.C. era de părere că convocarea congresului este contrară statutului. S-a spus că însuși C.C. a calificat drept „mesaj de pocăință” mesajul pe care l-a trimis Consiliului partidului. Dar a avut oare Comitetul Central de ce să se pocăiască? Convocarea congresului este întru totul valabilă. E adevărat că după *litera* statutului ea poate fi considerată nevalabilă: dar am cădea într-un formalism caricatural dacă am interpreta astfel statutul. Într-adevăr, potrivit spiritului statutului, convocarea congresului este întru totul valabilă. Nu partidul există pentru Consiliul partidului, ci Consiliul partidului există pentru partid. Încă la Congresul al II-lea, în legătură cu incidentul cu Comitetul de organizare ⁴⁵, s-a spus – și chiar tov. Plehanov a fost acela care a spus – că disciplina în relațiile cu un colegiu inferior trece pe planul al doilea în raport cu disciplina în relațiile cu un colegiu superior. C.C. a arătat că este gata să se supună Consiliului partidului dacă Consiliul se va supune partidului, adică congresului. E o cerere cu totul legitimă. Dar Consiliul partidului a respins această cerere. Ni se mai spune că C.C. a pus la îndoială loialitatea Consiliului partidului și și-a exprimat neîncrederea în el. Se știe însă că în toate țările cu regim constituțional, cetățenii au dreptul să-și exprime neîncrederea în orice funcționar public sau în orice instituție. Acesta este un drept inalienabil al lor. În sfârșit, chiar dacă C.C. a procedat împotriva prevederilor statutului, cădea oare aceasta Consiliului partidului

dreptul de a proceda în același mod ? În ce constă garanția respectării punctului din statut care prevede că Consiliul partidului e obligat să convoace congresul atunci când convocarea lui este cerută de jumătate din voturile comitetelor cu drepturi depline ? Statutul partidului social-democrat din Germania conține un punct care dă comisiei de control dreptul de a convoca congresul în cazul când conducerea partidului refuză să-l convoace. La noi nu există un asemenea punct ; de aceea garantarea convocării congresului revine în întregime partidului însuși. Din spiritul statutului și chiar din litera lui, dacă îl privim în ansamblu, reiese clar că Consiliul partidului este mandatarul comitetelor de partid. Mandatarul comitetelor refuză să îndeplinească voința mandanților săi. Dacă mandatarul nu îndeplinește voința partidului, acestuia din urmă nu-i rămâne decît să-și înlăturească singur voința. De aceea comitetele partidului nostru au avut nu numai dreptul, ci chiar datoria de a convoca ele însele congresul. Și eu afirm că convocarea congresului a fost făcută cu respectarea prevederilor statutului. Cine este judecător în acest litigiu dintre Consiliul partidului și comitete ? Chiar comitetele, partidul. Partidul și-a exprimat de mult voința. Amînările și tergiversările din partea centrelor din străinătate n-au fost în stare s-o schimbe. Comitetele au fost datoare să convoace congresul, și el a fost convocat cu respectarea statutului.

Răspund acum tovarășului Tigrov. Tov. Tigrov spune că nu se cuvine să judecăm Consiliul partidului, pe cînd Comitetul de organizare, în raportul său, se erijează în judecător al acestuia. Cred că tov. Tigrov greșește atunci cînd afirmă că nu poate fi cineva judecat în lipsă. În politică ești în permanență nevoit să judeci în lipsă. Nu judecăm noi mereu, în publicistica noastră, la adunările noastre, pretutindeni, pe socialiștii-revoluționari, pe bundiști și pe alții ? Ce altceva ne rămîne decît să-i judecăm în lipsă ? Consiliul partidului doar nu vrea să vină la congres ; în acest caz ar urma ca în general să nu judecăm niciodată pe nimeni. Pînă și instanțele oficiale judecă în lipsă dacă inculpatul nu vrea să se prezinte în fața judecății.

8

PROIECT DE ORDINE DE ZI
A CONGRESULUI AL III-LEA
AL PARTIDULUI ⁴⁶

A) Probleme de tactică.

1. Insurecția armată.

[2. Participarea social-democrației la guvernul revoluționar provizoriu.] *

2. Pregătirea în vederea unei acțiuni politice deschise a social-democrației.

3. Atitudinea social-democrației față de politica guvernului în ajunul revoluției, în timpul revoluției și după revoluție.

4. Atitudinea față de mișcarea țărănească.

B) Atitudinea față de celelalte partide și curente.

5. Atitudinea față de partea care s-a rupt de Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.

6. Atitudinea față de partidele și organizațiile social-democrate naționale din Rusia.

7. Atitudinea față de liberali.

8. Atitudinea față de socialiștii-revoluționari.

C) Organizarea partidului.

9. Statutul partidului.

10. Relațiile dintre muncitori și intelectuali în organizațiile de partid.

* În manuscris, textul cules cu petit și pus între paranteze drepte este tăiat. — *Nota red.*

D) Activitatea internă a partidului.

11. Rapoartele delegaților.

12. Îmbunătățirea propagandei și agitației.

[13. 1 Mai.] *

14. Alegerea persoanelor cu munci de conducere.

15. Publicarea proceselor-verbale și intrarea în funcțiune a noilor instituții.

Prezentat la 13 (26) aprilie

*Publicat pentru prima oară
în 1934, în „Culegeri din Lenin”,
vol. XXVI*

Se tipărește după manuscris

* În manuscris, textul cules cu petit și pus între paranteze drepte este tăiat. — *Nota red.*

9

INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII
ORDINII DE ZI A CONGRESULUI

13 (26) APRILIE

N-aș avea nimic împotriva propunerii tovarășilor Mihailov, Voinov și Zimin⁴⁷, dar se creează primejdia ca congresul să piardă prea mult timp cu dezbaterile pe marginea ordinii de zi. La congresele social-democrației germane, ordinea de zi cuprinde 5-6 puncte ; la Congresul al II-lea, noi am ajuns la 25 de puncte. Dezbaterile noastre amenință de pe acum să ia o mare amploare. Propun să se ia ca bază o ordine de zi bine precizată.

10

INTERVENȚIE ÎN CADRUL
DISCUTĂRII SISTEMULUI DE LUCRU
AL CONGRESULUI

13 (26) APRILIE

Ar fi primejdios să înlocuim prin comisii ședințele congresului. În cadrul comisiilor se discută multe probleme interesante, care apoi se pierd pentru că nu sînt consemnate în procesele-verbale. Dispunem de prea puțin timp pentru ca aceste comisii să poată lucra temeinic, și nu este de dorit să-l prelungim în detrimentul lucrărilor congresului. Este util să se aleagă chiar acum o comisie pentru pregătirea rezoluțiilor, spre a îndruma astfel cît de cît mersul lucrărilor. Trebuie să creăm de asemenea o comisie pentru examinarea rapoartelor. Nu cred să fie nevoie de comisii pentru problema organizatorică, pentru problema agrară și pentru problema insurecției armate. Avem vechiul statut, avem proiectul lui Ivanov, avem părerea tov. N. F.⁴⁸, material este suficient.

II

PREZENTAREA UNUI PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA ALEGEREA UNOR COMISII
PENTRU EXAMINAREA RAPOARTELOR
DELEGAȚILOR ȘI PREGĂTIREA PROIECTELOR
DE REZOLUȚII

13 (26) APRILIE

Propun următoarea rezoluție : „Congresul alege : 1) o comisie pentru examinarea rapoartelor delegaților și pregătirea lor spre a fi aduse la cunoștința congresului ; 2) o comisie pentru desemnarea raportorilor și pregătirea proiectelor de rezoluție în principalele probleme de pe ordinea de zi“.

Din cuvântările delegaților m-am convins că numai în felul acesta vom putea lucra cu folos. Dacă adoptăm sistemul discuției generale și al dezbaterii ulterioare în cadrul comisiilor, se va repeta ceea ce s-a întâmplat la Congresul al II-lea. Trebuie să ne preocupăm de publicarea pe cât posibil integrală a lucrărilor congresului, în vederea unei mai bune informări a partidului. Dată fiind atmosfera de suspiciuni de care este înconjurat congresul nostru, este deosebit de necesar ca dezbaterile să fie pe cât posibil deschise și consemnate în procesele-verbale.

12

DECLARAȚII
PREZENTATE COMISIEI DE VALIDARE
A CONGRESULUI

I

Către comisia de validare

În ședința din 24 aprilie 1905 a C.O. am uitat să propun ca la congres să fie invitat cu vot consultativ tov. Arnatski (acesta este *adevăratul* său (N.B.) nume de familie), membru al Comitetului din Kazan⁴⁹. Rog comisia să examineze această propunere.

Tov. Arnatski se află în străinătate, în Franța, și mi-a declarat că este de acord să vină la congres pe cont propriu. El va pleca foarte curînd în Rusia și ar putea deci în scurtă vreme să informeze comitetul său asupra lucrărilor congresului. Cu toate eforturile depuse, Comitetul de organizare nu a reușit să obțină vreun răspuns din partea Comitetului din Kazan. De aceea, în momentul de față nu mai există aproape nici o speranță în ceea ce privește participarea la congres a Comitetului din Kazan. Zadarnice au fost și încercările întreprinse de noi, din străinătate, de a intra în legătură cu Comitetul din Kazan; scrisorile noastre au rămas fără răspuns. Nici Arnatski n-a reușit să comunice de aici cu Comitetul din Kazan. Dată fiind imposibilitatea de a avea la congres un *delegat* din partea Comitetului din Kazan, n-ar fi oare cazul să-l invităm cu vot *consultativ* pe tov. Arnatski, ca *membru* al acestui comitet?

Lenin

2

Către comisia de validare

Într-o ședință a C.O. am comunicat rugămintea exprimată în scris de tov. Filatov (acesta este adevăratul său nume de familie), care solicită să fie admis cu vot consultativ la congres. Tov. Filatov este autorul articolelor despre insurrecție apărute în „Vpered” sub pseudonimul V.S. La congres el a prezentat o scrisoare și o broșură-raport intitulată „Aplicarea tacticii și a fortificației în insurrecția populară” (acest material se află într-un geamantan rămas la Boulogne). În privința tovarășului Filatov rog să fie consultați tovarășii Belski și Voinov, care au lucrat împreună cu el la Paris⁵⁰.

Lenin

Prezentat la 14 (27) aprilie

*Publicat pentru prima oară
în 1931, în „Culegeri din Lenin”,
vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

13

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII
RAPORTULUI COMISIEI DE VALIDARE ⁵¹

14 (27) APRILIE

I

Consider că ar fi nerațional ca organizațiile să fie confirmate imediat de către congres. Mă declar împotriva propunerii de a se acorda drept de vot deliberativ. Cît privește afirmația că aceasta ar fi un *coup d'état*, nu sînt de acord cu tov. Kamski.

2

Din încheierea comisiei de validare reiese că în total avem în partid 75 de voturi deliberative, așa încît este în afară de orice îndoială că, în actuala sa compoziție, congresul nostru trebuie să fie considerat valabil constituit. Ținînd seama de atmosfera de suspiciuni care înconjură în prezent congresul nostru, trebuie să considerăm lăudabilă tendința „liberală” a comisiei de validare de a confirma un număr cît mai mare de comitete, spre a spori astfel majoritatea statutară cerută pentru ca congresul să se poată declara valabil constituit. Din acest punct de vedere sînt dispus chiar să declar că primesc cu simpatie acest „liberalism”; pe de altă parte însă, trebuie să fim prudenți și deopotrivă de nepărtinitori față de toți, așa încît, pornind de la aceste considerente, nu pot să nu dezaproab faptul că comisia de validare a confirmat Comitetul din Kazan și Comitetul din Kuban. În nr. 89 al „Iskrei” le găsim trecute pe lista comitetelor cu drepturi depline, dar pe lista organizațiilor cu drepturi depline, consemnată în procesele-verbale ale Consiliului partidului, ele nu figurează. În ședința Consiliului partidului, tov. Martov a

dat citire listei comitetelor cu drepturi depline existente la 1 septembrie 1904.

(Se citește un extras din procesele-verbale ale Consiliului partidului):

„Martov dă citire rezoluției propuse de el:

«I. Potrivit § 2 din statut, Consiliul partidului este obligat să convoace congresul dacă acest lucru este cerut de organizații de partid care au laolaltă dreptul la jumătate din numărul voturilor la congres. Potrivit § 3 nota 1 din statut, au dreptul de a fi reprezentate la congres numai organizațiile care au fost confirmate cu cel puțin 1 an înainte de congres.

Consiliul stabilește că, la calcularea numărului organizațiilor care s-au pronunțat pentru convocarea congresului, dreptul de vot al unei organizații poate fi recunoscut numai în cazul când de la confirmarea ei a trecut același termen de 1 an. Organizațiile reprezentate la Congresul al II-lea și cele alese de el se consideră sub acest raport organizații cu drepturi depline din momentul adoptării statutului partidului. Cît privește organizațiile care n-au fost reprezentate la Congresul al II-lea, data confirmării lor este aceea la care au fost confirmate de C.C.

II. În virtutea celor de mai sus, se consideră că pînă în septembrie 1904 au drept de vot în problema convocării congresului numai: 1) C.C., 2) O.C., 3) Liga din străinătate, 4—20) comitetele: din Petersburg, Moscova, Harkov, Kiev, Odesa, Nikolaev, regiunea Donului, Ekaterinoslav, Saratov, Ufa (astăzi Comitetul din Ural), Comitetul de nord, comitetele din Tula, Tver, Nijni-Novgorod, Baku, Batum, Tiflis (pînă la expirarea termenului de 1 an de la confirmarea Uniunii din Caucaz), 21—23) Uniunea din bazinul Donețului, Uniunea din Siberia și Uniunea din Crimeea.

Acestea fiind organizațiile cu drepturi depline, numărul voturilor la care ele au dreptul la congres este de 46. Împreună cu cele 5 voturi la care au dreptul membrii Consiliului partidului, numărul total al voturilor la congres este de 51, așa încît pentru convocarea lui este nevoie de 26 de voturi, adică de voturile a 13 dintre organizațiile cu drepturi depline enumerate mai sus. Comitetul Central este invitat să comunice Consiliului partidului datele la care au fost confirmate de el noile comitete apărute după congres».

Prima parte a rezoluției a fost adoptată în unanimitate.

Apoi tov. Glebov, într-o cuvîntare rostită la aceeași ședință, a dat citire listei comitetelor nou create.

(Cuvîntarea tov. Glebov, consemnată în procesele-verbale ale Consiliului partidului):

„Sînt de acord cu tov. Martov și nu-mi rămîne decît să indic comitetele nou create : comitetele din Smolensk și din Astrahan, confirmate în septembrie 1903 ; Comitetul din Voronej (Casa de ajutor pentru sprijinirea luptei muncitorilor) — în ianuarie 1904 ; Comitetul din Riga — în ianuarie ; Comitetul din Polesie — în aprilie ; Comitetul din Nord-Vest — în aprilie ; Comitetul din Kursk — în ianuarie ; Comitetul din Orel-Breansk — în septembrie 1903 ; Comitetul din Samara — în septembrie 1903 ; Comitetul din Ural (Ufa) — în aprilie“.

Aceste fapte au fost publicate în broșura tov. Orlovski „Consiliul împotriva partidului“, și pînă în prezent Consiliul partidului nu le-a dezmințit, nu a publicat datele la care au fost confirmate comitetele contestate, ceea ce arată, desigur, că nu există dovezi în sprijinul unei asemenea confirmări. În aceeași ședință a Consiliului partidului, tov. Martov a arătat într-una din cuvîntările sale că, după părerea lui, în august urmează să fie confirmate încă două comitete, și anume Comitetul din Kremenciug și cel din Poltava, dar nici de data aceasta n-a spus nimic despre comitetele din Kazan și din Kuban.

Apoi, după declarația din iulie⁵², tov. Glebov mi-a trimis textul integral al proceselor-verbale de ședință ale C.C., din care însă nu reiese nici confirmarea Comitetului din Kazan, nici a celui din Kuban ; nici în ședințele ulterioare ale C.C., după cum atestă tov. Letnev, membru al C.C., nu s-a pus chestiunea confirmării lor ; e adevărat că tov. Zimin, membru al C.C., își amintește vag de o confirmare a Comitetului din Kazan și a celui din Kuban, dar nu poate să spună nimic precis.

Hotărîrea prin care comisia, avînd în vedere că în fapt s-a stabilit că aceste comitete funcționează de mai bine de un an, le recunoaște calitatea de comitete cu drepturi depline, este o hotărîre greșită și de aceea propun ca acestor comitete să nu li se acorde drept de vot la congres.

14

PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA CONFIRMAREA
COMITETULUI DIN KAZAN
ȘI A CELUI DIN KUBAN ⁵³

Congresul hotărăște ca la constituirea congresului să nu se țină seama de votul Comitetului din Kazan și al celui din Kuban, dar să le confirme pe acestea ca comitete cu drepturi depline cu începere din momentul de față.

Prezentat la 14 (27) aprilie

Se tipărește după manuscris

15

PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA MODALITATEA VOTĂRII
LA CONGRES ⁵⁴

Cu începere din acest moment, toate votările la congres se efectuează în conformitate cu § 7 din regulament, socotindu-se separat voturile deliberative și cele consultative.

Prezentat la 14 (27) aprilie

16

PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA ATITUDINEA P.M.S.D.R.
FAȚĂ DE INSURECȚIA ARMATĂ ⁵⁵

Avînd în vedere :

1) că proletariatul, fiind prin însăși situația lui clasa cea mai înaintată și consecvent revoluționară, este implicit chemat să joace rolul de conducător și îndrumător în mișcarea revoluționară general-democratică din Rusia ;

2) că numai îndeplinirea acestui rol în timpul revoluției va asigura proletariatului poziția cea mai avantajoasă în lupta sa ulterioară pentru socialism, împotriva claselor avute din Rusia burghezo-democratică pe cale de a se naște ;

3) că proletariatul poate îndeplini acest rol numai dacă este organizat, sub steagul social-democrației, într-o forță politică de sine stătătoare și dacă în cadrul grevelor și al demonstrațiilor acționează cît mai unit, -

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. stabilește că una dintre principalele sarcini ale partidului în actualul moment revoluționar este de a organiza forțele proletariatului în vederea luptei directe împotriva absolutismului, prin greve politice de masă și insurecție armată, și de a crea în vederea acestui scop un aparat de informare și de conducere ; de aceea congresul trasează atît Comitetului Central cît și comitetelor și uniunilor locale sarcina de a proceda la pregătirea grevei politice de masă, precum și la organizarea de grupuri speciale pentru procurarea și distribuirea de arme, elaborarea

planului de insurecție armată și de conducere nemijlocită a acesteia din urmă. Îndeplinirea acestei sarcini nu numai că nu trebuie să dăuneze activității generale de trezire a conștiinței de clasă a proletariatului, ci, dimpotrivă, trebuie să contribuie la adâncirea ei și să-i asigure succesul.

Scris la 14 (27) aprilie 1905

17

CUVÎNTARE
CU PRIVIRE LA INSURECȚIA ARMATĂ

15 (28) APRILIE

S-a spus aici că pe planul principiilor problema este destul de clară. Nu-i mai puțin adevărat însă că în publicațiile social-democrate au apărut declarații (vezi „Iskra“ nr. 62 și prefața tov. Akselrod la broșura semnată „Muncitor“) care denotă că problema nu este chiar atât de clară. „Iskra“ și Akselrod au vorbit despre complotism și și-au exprimat temerea că oamenii se vor gândi prea mult la insurecție. În realitate însă ei s-au gândit prea puțin... În prefața la susamintita broșură, tov. Akselrod spune că poate fi vorba numai de o insurecție a „maselor abrutizate ale poporului“. Viața a arătat că nu este vorba de o insurecție a „maselor abrutizate“, ci de o insurecție a masei conștiente, care știe să lupte în mod organizat. Întreaga istorie a ultimului an a arătat că noi am subapreciat importanța insurecției și inevitabilitatea ei. Trebuie să acordăm atenție laturii practice a problemei. În această privință este deosebit de importantă experiența practicienilor și a muncitorilor din Petersburg, din Riga și din Caucaz. De aceea aș fi de părere ca tovarășii să ne împărtășească experiența lor, ceea ce va imprima debaterilor noastre un caracter practic, și nu scolastic. Trebuie să aflăm care este starea de spirit a proletariatului, să știm dacă muncitorii se consideră capabili să lupte și să conducă lupta. Trebuie să facem bilanțul experienței colective, care pînă în prezent n-a fost încă generalizată.

18

PROIECT DE REZOLUȚIE SUPLIMENTARĂ CU PRIVIRE LA INSURECȚIA ARMATĂ

Pe baza experienței practicienilor și ținând seama de starea de spirit a masei muncitorești, congresul stabilește că pregătirea insurecției nu înseamnă numai pregătirea de arme și crearea de grupuri etc., ci și, în egală măsură, acumularea de experiență prin încercări de a întreprinde în practică diferite acțiuni armate, de pildă acțiuni ale unor detașamente armate care să atace poliția și armata cu prilejul unor adunări populare deschise, sau atacuri ale unor detașamente înarmate împotriva închisorilor, a instituțiilor guvernamentale etc. Lăsînd întru totul la aprecierea centrelor locale și a Comitetului Central al partidului stabilirea limitelor unor asemenea acțiuni și alegerea celor mai potrivite prilejuri pentru înfăptuirea lor, bîzîndu-se în întregime pe tactul tovarășilor, care vor ști să evite o inutilă irosire a forțelor în acte teroriste izolate și mărunte, congresul atrage atenția tuturor organizațiilor de partid asupra necesității de a ține seama de susmenționatele indicații ale experienței.

*Scris în aprilie 1905,
nu mai tîrziu de 16 (29) ale lunii*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

19

CUVÎNTARE
CU PRIVIRE LA INSURECȚIA ARMATĂ

16 (29) APRILIE

În cadrul dezbaterilor problema a fost pusă pe terenul practic : acela al stării de spirit a maselor. Tov. Leskov are dreptate cînd spune că starea de spirit diferă. Dar are dreptate și tov. Jarkov cînd spune că trebuie să ținem seama de faptul că insurecția va avea loc neapărat, oricare ar fi atitudinea noastră față de ea. Se pune întrebarea : există oare divergențe principiale între rezoluțiile propuse ? Eu nu văd nici una. Deși sînt considerat a fi extrem de ostil oricărei împăciuirii, voi încerca totuși să împac și să pun de acord cele două rezoluții, îmi voi asuma sarcina de a le împăca. Nu am nimic împotriva amendamentului la rezoluția tov. Voinov. Nici în completarea propusă nu văd o divergență principială. Dintr-o participare cît mai energică nu decurge încă hegemonia. După părerea mea, tov. Mihailov s-a exprimat mai pozitiv ; la el hegemonia este subliniată, și chiar într-o formă concretă. Proletariatul din Anglia este chemat să înfăptuiască revoluția socialistă, acest lucru este neîndoielnic ; dar tot atît de neîndoielnică este incapacitatea lui de a o înfăptui în momentul de față, cînd din punct de vedere social el nu este organizat și cînd e supus acțiunii de corupere din partea burgheziei. Aceeași idee o găsim și la tov. Voinov ; participarea cea mai energică este, fără îndoială, și cea mai decisivă. Nu se poate afirma cu certitudine dacă proletariatul va fi acela care va hotărî soarta revoluției. Același lucru se poate spune și despre rolul de conducător. În rezoluția sa, tov. Voinov se exprimă mai prudent. Social-democrația poate să organizeze insurecția, poate chiar să hotărască soarta ei,

dar nu se poate spune dinainte dacă îi va fi asigurat rolul conducător ; aceasta va depinde de forța și de gradul de organizare a proletariatului. Mica burghezie poate fi mai bine organizată și diplomații ei se pot dovedi mai tari, mai bine pregătiți. Tov. Voinov e mai prudent, el spune : „poți îndeplini“, pe cînd tov. Mihailov spune : „vei îndeplini“. Este posibil ca soarta revoluției să fie hotărîtă de proletariat, dar acest lucru nu se poate afirma cu certitudine. Tovarășii Mihailov și Sosnovski au comis ei înșiși greșeala pe care au atribuit-o tov. Voinov : „Nu te lăuda cînd pleci la război“. „Pentru a asigura este necesar“ – spune Voinov, pe cînd ei spun : „este necesar și suficient“. Cît privește crearea de grupuri speciale de luptă, pot spune că eu le consider necesare. N-avem de ce să ne temem de crearea unor grupuri speciale.

20

REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA INSURECȚIA ARMATĂ

Avînd în vedere :

1) că proletariatul, fiind prin situația lui clasa cea mai înaintată și singura clasă consecvent revoluționară, este implicit chemat să joace rolul conducător în mișcarea revoluționară general-democratică din Rusia :

2) că în momentul de față această mișcare a și dus la necesitatea insurecției armate ;

3) că la această insurecție proletariatul va participa inevitabil în modul cel mai energic, ceea ce va hotărî soarta revoluției din Rusia ;

4) că proletariatul poate avea rolul conducător în această revoluție numai dacă e strîns unit într-o forță politică unitară și de sine stătătoare, sub steagul partidului muncitoresc social-democrat, care conduce lupta lui nu numai pe planul ideologic, ci și pe terenul practic ;

5) că numai îndeplinirea acestui rol poate asigura proletariatul cele mai prielnice condiții de luptă pentru socialism, împotriva claselor avute din Rusia burghezo-democratică ; -

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. consideră că una dintre cele mai importante și mai urgente sarcini ale partidului în actualul moment revoluționar este aceea de a organiza proletariatul în vederea luptei directe împotriva absolutismului, prin insurecție armată.

De aceea congresul trasează tuturor organizațiilor de partid sarcina :

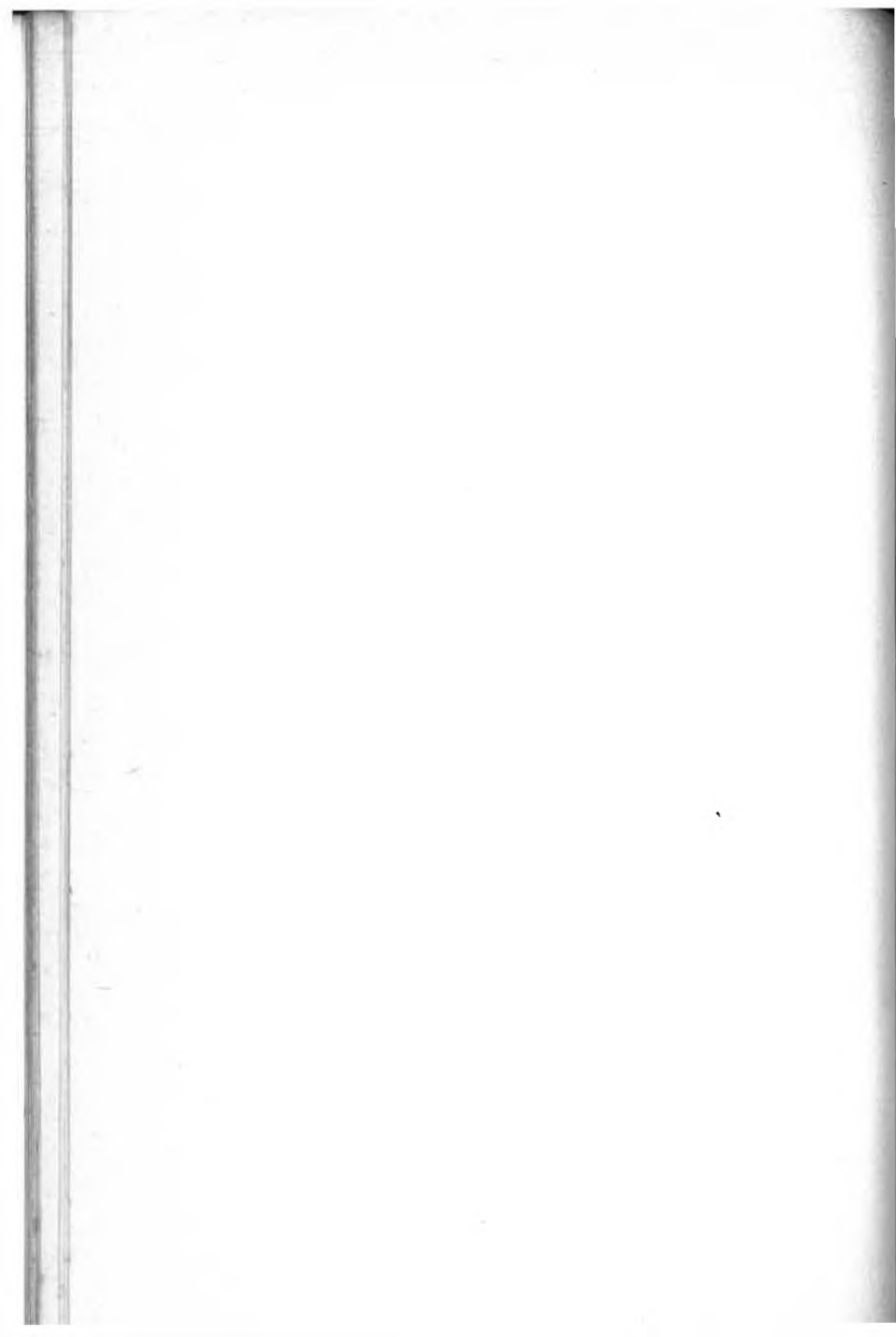
Примечание к резолюции

Эта резолюция, выходящая из ~~руководства~~
 руководства партии, является не только
 и организационная ~~часть~~ ~~результатом~~ ~~работы~~
 редакционной комиссии, но и сама
 является частью программы, ~~которая~~
 в отношении организационной работы
 и организации в России;

Эта резолюция в отношении
 работы ~~партии~~ ~~и~~ ~~ее~~
~~организации~~ ~~и~~ ~~ее~~
~~организации~~ ~~и~~ ~~ее~~;

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin
 „Rezoluție cu privire la insurecția armată”. Aprilie 1905

Micșorat

a) de a lămuri proletariatului, prin propagandă și agitație, nu numai importanța politică, ci și latura practică-organizatorică a apropiatei insurecții armate,

b) de a lămuri, în cadrul acestei propagande și agitații, rolul grevelor politice de masă, care pot avea o mare importanță la începutul și chiar în cursul insurecției,

c) de a lua cele mai energice măsuri pentru înarmarea proletariatului, precum și pentru elaborarea unui plan de insurecție armată și de conducere nemijlocită a acesteia din urmă, creînd în acest scop, pe măsura necesității, grupuri speciale de activiști de partid.

Scris la 16 (29) aprilie 1905

Se tipărește după manuscris

21

ADAOS LA REZOLUȚIA
CU PRIVIRE LA ATITUDINEA
FAȚĂ DE POLITICA GUVERNULUI
ÎN AJUNUL ȘI ÎN TIMPUL
REVOLUȚIEI ⁵⁶

Poate că tov. Aleksandrov se va declara satisfăcut cu următoarele modificări (aproximative) în rezoluția lui Șmidt :

1) În loc de a spune : (congresul) „hotărăște“, să se spună : congresul *confirmă* vechea tactică a social-democrației stabilită de Congresul al II-lea, explicînd în amănunt cum trebuie să fie aplicată în momentul actual (sau ceva în acest gen);

2) să se adauge la această rezoluție încă un punct, care să aibă aproximativ următorul conținut :

Cît privește concesiile, reale sau aparente, pe care absolutismul zdruncinat le face acum democrației în general și clasei muncitoare în special, partidul muncitoresc social-democrat trebuie să *le folosească*, pe de o parte, pentru a *consolida* în mâinile poporului fiecare îmbunătățire a situației economice și fiecare lărgire a libertății, în vederea intensificării luptei, iar pe de altă parte pentru a demasca neîncetat în fața proletariatului țelurile reacționare ale guvernului, care tinde să dezbine, să corupă clasa muncitoare și să-i abată atenția de la interesele ei vitale în perioada revoluției.

Scris la 16 (29) aprilie 1905

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI

Se tipărește după manuscris

22

CUVÎNTARE
CU PRIVIRE LA ATITUDINEA
FAȚĂ DE TACTICA GUVERNULUI
ÎN AJUNUL REVOLUȚIEI

18 APRILIE (1 MAI)

Ne aflăm într-o situație dificilă. Avem trei rezoluții și trei amendamente. Rezoluțiile cresc și se dezvoltă, și acest proces nu este cîtuși de puțin reglementat. Tema s-a dovedit a fi mai vastă decît a presupus raportorul. Rezoluția va trebui să fie retrimisă în comisie, cu toate că tov. Sergheev pare a lua în zeflema această propunere. Problema acțiunii deschise a fost atinsă de toți vorbitorii. Raportul corespunde temei, dar el trebuie completat. În problema participării la diverse asociații s-au ciocnit aici două păreri. Congresul nu poate da indicații categorice în privința participării la diverse asociații. Trebuie să folosim orice mijloace pentru agitație. Din experiența cu comisia Șidlovski nu se poate deduce necesitatea unei atitudini categoric negative⁵⁷. Se spune că rezoluția nu aduce nimic nou. Lucrurile bune trebuie spuse și repetate mereu. Părerea tov. Zimin e prea rigidă. Nu se poate răspunde categoric dacă trebuie sau nu să participăm la un zemski sobor. Totul va depinde de conjunctura politică, de sistemul electoral și de alte condiții concrete, care nu pot fi prevăzute dinainte. Se spune că zemski sobor e o înșelătorie. Așa e, dar pentru a putea demasca înșelătoria, ești uneori nevoit să participi la alegeri. Nu se poate da nimic altceva decît o directivă generală. Repet, după părerea mea, toate rezoluțiile trebuie retrimise în comisie, lărgind totodată componența ei.

PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA
SOCIAL-DEMOCRAȚIEI LA UN GUVERN
REVOLUȚIONAR PROVIZORIU ⁵⁸

Avînd în vedere :

1) că pentru a putea duce împotriva burgheziei o luptă cu adevărat de masă, liberă și deschisă, proletariatul are nevoie de libertate politică cît mai largă și deci de instaurarea unui regim republican cît mai deplin ;

2) că un număr din ce în ce mai mare de reprezentanți ai diferitelor pături burgheze și mic-burgheze ale populației, ai țărănimii etc. formulează în momentul de față lozinci democrat-revoluționare care decurg în mod firesc și inevitabil din nevoile fundamentale ale masei poporului, nevoi a căror satisfacere – imposibilă în condițiile absolutismului – este absolut necesară în virtutea cerințelor dezvoltării obiective a întregii vieți social-economice din Rusia ;

3) că social-democrația revoluționară internațională a recunoscut întotdeauna necesitatea ca proletariatul să sprijine în modul cel mai energic burghezia revoluționară în lupta ei împotriva tuturor claselor și instituțiilor reacționare, cu condiția ca partidul proletariatului să fie cu totul de sine stătător și să aibă o atitudine riguros critică față de aliații săi vremelnici ;

4) că răsturnarea guvernului absolutist din Rusia este imposibilă fără înlocuirea lui cu un guvern revoluționar provizoriu și că numai o asemenea înlocuire poate să asigure o libertate reală și justa exprimare a voinței întregului popor la instaurarea noului regim politic în Rusia, precum și înfăptuirea programului nostru imediat de reforme politice și economice ;

5) că fără înlocuirea guvernului absolutist cu un guvern revoluționar provizoriu, care să se sprijine pe toate clasele și elementele claselor democrat-revoluționare din Rusia, nu este posibilă cucerirea republicii și atragerea de partea revoluției a păturilor înapoiate și neevoluate ale proletariatului și în special ale țărănimii, pături ale căror interese sînt în vădită contradicție cu regimul iobăgist-absolutist și care, în bună parte, numai sub apăsarea atmosferei politice abrutizante se cramponează de absolutism sau nu participă la lupta împotriva lui ;

6) că în condițiile cînd în Rusia există un partid muncitoresc social-democrat, care, deși abia la începutul dezvoltării sale, este totuși un partid organizat și capabil, în special în condiții de libertate politică, să controleze și să îndrumeze comportarea reprezentanților săi într-un guvern revoluționar provizoriu, pericolul ca acești reprezentanți să se abată de la linia justă de clasă nu este de neînălțurat, —

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. consideră posibilă participarea unor împuterniciți ai partidului la un guvern revoluționar provizoriu în scopul de a duce împreună cu democrația burgheză revoluționară o luptă necruțătoare împotriva tuturor tentativelor contrarevoluționare, precum și în scopul de a apăra interesele de clasă de sine stătătoare ale proletariatului, condiția acestei participări fiind controlul riguros exercitat de partid asupra împuterniciților săi și apărarea fermă a independenței partidului muncitoresc social-democrat, care tinde spre revoluție socialistă deplină și care sub acest raport este ostil tuturor partidelor și claselor burghezo-democratice.

*Scris înainte de 18 aprilie
(1 mai) 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V*

Se tipărește după manuscris

24

RAPORT CU PRIVIRE
LA PARTICIPAREA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI
LA UN GUVERN REVOLUȚIONAR
PROVIZORIU

18 APRILIE (1 MAI)

Sarcina mea este de a expune aici problema participării social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu. La prima vedere ar putea să pară curios că se pune o asemenea problemă. După toate aparențele, treburile social-democrației merg strălucit, iar probabilitatea participării ei la un guvern revoluționar provizoriu este foarte mare. În realitate, lucrurile nu stau astfel. A discuta această eventualitate din punctul de vedere al îmfăptuirii ei practice imediate înseamnă a da dovadă de donquijotism. Dar această problemă ne este impusă nu atât de cerințele situației practice, cât de o polemică care se desfășoară în presă. Nu trebuie să pierdem din vedere faptul că această problemă a fost pentru prima oară ridicată de Martînov încă *înainte de 9 ianuarie*. Iată ce scrie el în broșura sa intitulată „Două dictaturi“ (pag. 10-11) :

„Imaginează-ți un moment, cititorule, că utopia lui Lenin s-a realizat. Imaginează-ți că partidul, al cărui cadru a fost în așa măsură restrîns încît din rîndurile lui nu fac parte decît revoluționari de profesie, a reușit «să pregătească, să fixeze și să îmfăptuiască insurrecția armată a întregului popor». Nu este oare evident că, imediat după revoluție, voința întregului popor *ar da* tocmai acestui partid mandatul de a forma un guvern provizoriu? Nu este oare evident că tocmai acestui partid, și nu altuia, va încredința poporul soarta imediată a revoluției? Nu este oare evident că, în dorința de a justifica încrederea pe care i-a acordat-o mai înainte poporul, acest partid ar fi nevoit, ar fi *obligat* să ia în mîinile lui puterea și s-o păstreze pînă în momentul cînd va fi consolidat prin măsuri revoluționare triumful revoluției?“

Un asemenea mod de a pune problema este de necrezut, dar în realitate așa a fost ea pusă : Martînov consideră că, dacă am reuși să pregătim cit se poate de bine și să declanșăm insurecția, ne-am trezi într-o situație disperată. Dacă am expune în fața unui străin această controversă, el n-ar crede niciodată că este posibil un asemenea mod de a pune problema și nu ne-ar înțelege. Numai cine cunoaște istoria concepțiilor social-democrației ruse, precum și caracterul concepțiilor „codiste“ ale revistei „Rabocce Delo“ poate să înțeleagă controversa noastră. Această problemă a devenit o problemă teoretică extrem de actuală, a cărei elucidare este absolut necesară. Este vorba aici de problema clarității țărilor noastre. Aș vrea să vă rog pe dv., tovarăși, ca, atunci când veți expune în fața practicienilor din Rusia conținutul dezbaterilor noastre, să subliniați în mod deosebit modul în care a pus Martînov această problemă.

În nr. 96 al ziarului „Iskra“ a apărut un articol semnat de Plehanov. Noi îl prețuim și îl prețuim deosebit de mult pe Plehanov pentru toate „ofensele“ pe care le-a adus oportuniștilor și care i-au atras numeroase dușmăanii ce-i fac cinste. Dar pentru apărarea lui Martînov nu-l putem prețui. Aici apare în fața noastră un alt Plehanov. El își intitulează articolul : „În legătură cu problema luării puterii“. Aceasta restrânge în mod artificial cadrul problemei. Noi n-am pus-o niciodată în felul acesta. Plehanov prezintă lucrurile în așa fel încît reiese că „Vpered“ ar fi numit pe Marx și pe Engels „virtuozi ai filistinismului“. În realitate însă lucrurile stau cu totul altfel ; e la mijloc o mică substituție. „Vpered“ a subliniat în mod expres justetea concepției generale a lui Marx în această problemă. Cuvintele despre filistinism se refereau la Martînov sau la L. Martov. Oricît de dispuși sîntem să apreciem foarte mult pe toți colaboratorii lui Plehanov, totuși Martînov nu este Marx. Păcat că Plehanov caută să disimuleze martînovismul.

Martînov susține că de pe urma unei participări decisive la insurecție se va ivi pentru noi marea primejdie ca proletariatul să ne oblige să luăm puterea. Acest raționament își are logica lui, ce-i drept, o logică de-a-ndoaselea. În legătură cu această ciudată subliniere a pericolului unei victorii în lupta împotriva absolutismului, „Vpered“ cere ca Mar-

tinov și L. Martov să precizeze despre ce anume vorbesc ei : despre dictatura socialistă sau despre dictatura democratică ? Ni se citează din Engels celebrele cuvinte cu privire la situația periculoasă a unui conducător care a obținut puterea în numele unei clase încă nematurizate pentru dominație deplină⁵⁹. Am explicat în „Vpered“ că Engels arată cât de periculoasă este situația unui conducător atunci când constată *post factum* neconcordanța dintre principii și realitate, dintre vorbă și faptă. O asemenea neconcordanță duce la picire în sensul de faliment politic, și nu de înfrângere fizică *. Va trebui să afirmați (aceasta este ideea lui Engels) că revoluția este socialistă, în timp ce în realitate e numai democratică. Dacă noi am făgădui astăzi proletariatului din Rusia că-i putem asigura chiar acum dominația deplină, am cădea în greșeala pe care o comit socialiștii-revoluționari. Noi, social-democrații, am făcut întotdeauna haz de această greșeală a socialiștilor-revoluționari, care spuneau că revoluția „nu va fi burgheză, ci democratică“. Noi am spus întotdeauna că revoluția nu va duce la slăbirea burgheziei, ci la întărirea ei, dar că în același timp va crea proletariatului condițiile necesare pentru a putea duce cu succes lupta pentru socialism.

Dar din moment ce este vorba de o revoluție democratică, avem în fața noastră două forțe : absolutismul și poporul revoluționar, adică proletariatul, ca principala forță luptătoare, și țărănimea, plus tot felul de elemente mic-burghize. Interesele proletariatului nu coincid cu interesele țărânimii și ale micii burghezii. Social-democrația a subliniat întotdeauna că aceste deosebiri de clasă în sinul poporului revoluționar sînt inevitabile. În condițiile unei lupte aprige, obiectul luptei poate să treacă din mină în mină. Poporul revoluționar tinde să instaureze puterea absolută a poporului, în timp ce toate elementele reacționare apără puterea absolută a țarului. De aceea o revoluție victorioasă nu poate să nu ducă la instaurarea dictaturii democratice a proletariatului și a țărânimii, ale căror interese în lupta *împotriva puterii absolute a țarului* coincid. Atît „Iskra“ cît și „Vpered“ sînt de acord asupra lozincii „să mergem separat, dar să

* Vezi volumul de față, pag. 5—7. — Nota red.

lovim laolaltă“, cu deosebirea că „Vpered“ adaugă : dacă lovim laolaltă, atunci tot laolaltă să-l răpunem definitiv pe dușman și să respingem încercările lui de a recuceri pozițiile pierdute. După răsturnarea absolutismului, lupta nu numai că nu va înceta, ci va deveni și mai ascutită. Abia atunci forțele reacționare se vor organiza cu adevărat în vederea luptei. Dacă lansăm lozinca insurecției, nu trebuie să speriem social-democrația cu eventualitatea unei victorii a insurecției. După ce vom fi instaurat puterea absolută a poporului, va trebui s-o și apărăm, iar aceasta nu este altceva decât dictatura revoluționar-democratică. Nu avem nici un motiv să ne temem de ea. Cucerirea republicii este pentru proletariat o cucerire uriașă, deși, spre deosebire de revoluționarul burghez, social-democratul nu vede în republică un „ideal absolut“, ci numai garanția libertății necesare pentru a putea duce pe scară largă lupta pentru socialism. Parvus spune că în nici o țară cucerirea libertății n-a fost plătită cu jertfe atât de mari. Acest lucru este adevărat. El este confirmat și de presa burgheză din Europa, care urmărește cu atenție evenimentele din Rusia. Împotrivirea pe care absolutismul o opune celor mai elementare reforme este nespuse de înverșunată, și cu cât acțiunea e mai puternică, cu atât mai puternică e reacția. De aici reiese marea probabilitate a prăbușirii totale a absolutismului. Întreaga problemă a dictaturii revoluționar-democratice are vreun sens numai în cazul răsturnării complete a absolutismului. S-ar putea ca la noi să se producă o reeditare a evenimentelor din 1848-1850, adică absolutismul să nu fie răsturnat complet, ci doar îngădit, astfel încât să se transforme într-o monarhie constituțională. Atunci nici vorbă nu va putea fi de o dictatură democratică. Dar dacă guvernul absolutist va fi într-adevăr răsturnat, el va trebui să fie înlocuit cu un alt guvern. Iar acest alt guvern nu poate fi decât un guvern revoluționar provizoriu. El se poate sprijini numai pe poporul revoluționar, adică pe proletariat și pe țărănime. El nu poate fi altceva decât o dictatură, adică nu o organizație de „ordine“, ci o organizație de război. Cine pornește la asaltul unei cetăți nu poate renunța la continuarea luptei nici după ce va cuceri cetatea. Una din două ; ori vrem să cucerim cetatea pentru a o pă-

stra, ori nu pornim la asalt și declarăm că nu dorim decât un loșor în apropierea cetății.

Trec la Plehanov. El folosește o metodă profund greșită. Eschivându-se de la problemele principale importante, el recurge la tertipuri mărunte și folosește în parte procedeele substituiri (Т о в. Б а р с о в : „Аșa e!“). „Vpered“ afirmă că, în linii generale, schema lui Marx este justă (schema înlocuirii absolutismului la început printr-o monarhie burgheză, iar apoi printr-o republică democratică mic-burgheză), dar dacă pe baza acestei scheme vom încerca să precizăm dinainte limitele la care ne vom opri, vom fi niște filistini. Prin urmare, încercarea lui Plehanov de a-l apăra pe Marx nu e decât „*verlorene Liebesmühe*“ (osteneală zadarnică). Luând apărarea lui Martinov, Plehanov se referă la „Adresa“ Organului Central al Ligii comuniștilor către membrii Ligii⁶⁰. Greșită este la Plehanov și expunerea acestei „Adrese“. El trece sub tăcere faptul că „Adresa“ a fost scrisă într-un moment când, cu toată insurecția victorioasă din 1848 a proletariatului din Berlin, victoria deplină a poporului nu mai era posibilă. Monarhia burghezo-constituțională înlocuise deja absolutismul, și de aceea nici vorbă nu mai putea fi de un guvern provizoriu care să se sprijine pe întregul popor revoluționar. Tot sensul „Adresei“ constă în aceea că, după nereușita insurecției populare, Marx sfătuiește clasa muncitoare să se organizeze și să se pregătească. Pot oare aceste sfaturi să ajute la clarificarea situației din Rusia înainte de începerea insurecției? Sînt ele de natură să elucideze problema noastră litigioasă, care presupune o insurecție proletară victorioasă? „Adresa“ începe astfel: „...În cursul celor doi ani revoluționari, 1848-1849, Liga comuniștilor s-a afirmat în două feluri: întii prin faptul că membrii ei au participat pretutindeni energic la mișcare..., de asemenea prin faptul că concepția ei despre mișcare“ (expusă, printre altele, în „Manifestul Comunist“) „s-a dovedit a fi singura justă“... „În același timp a slăbit considerabil organizația, odinioară solidă, a Ligii. O mare parte dintre membrii care au participat direct la mișcarea revoluționară au crezut că vremea asociațiilor secrete a trecut și că este suficientă numai activitatea publică. Diferitele circumscripții și comuni-

tăți au lăsat să slăbească legăturile lor cu Organul Central (Conducerea Centrală – *Zentralbehörde*) și treptat le-au întrerupt cu totul. Astfel, în timp ce partidul democrat, partid al micii burghezii, se organiza tot mai bine în Germania, partidul muncitoresc își pierdea singurul său suport solid, rămânea organizat cel mult în câteva localități, pentru scopuri locale, și din această cauză, în cadrul mișcării generale (in *der allgemeinen Bewegung*) a ajuns cu totul sub dominația și conducerea democraților mic-burghezi“ („*Ansprache*“*, pag. 75).

Prin urmare, în 1850 Marx constată că în cursul revoluției din 1848, deja încheiată în acel moment, democrația burgheză a câștigat pe linia organizării, în timp ce partidul muncitoresc a pierdut. E de la sine înțeles că toată atenția lui Marx se concentrează asupra necesității de a evita ca partidul muncitoresc să ajungă din nou în coada burgheziei. „...Este de cea mai mare importanță acum, când o nouă revoluție se apropie, ca partidul muncitoresc să acționeze cât mai organizat, mai unitar și mai independent, dacă nu vrea să fie din nou exploatat de burghezie și să ajungă iar la remorca ei, ca în 1848“ („*Ansprache*“, pag. 76).

Tocmai această mai bună organizare a democrației burgheze îi dă lui Marx certitudinea că ea va dobîndi o preponderență absolută în cazul când se va produce imediat o nouă revoluție. „Nu încapе îndoială că în decursul dezvoltării ulterioare a revoluției, democrația mic-burgheză va dobîndi pentru un moment (für einen Augenblick) o influență preponderentă în Germania“ („*Ansprache*“, pag. 78). Ținînd seama de toate acestea, vom înțelege de ce în „*Ansprache*“ Marx nu spune absolut nimic despre o participare a proletariatului la un guvern revoluționar provizoriu. De aceea este complet greșită afirmația lui Plehanov că Marx „nu admitea cîtuși de puțin că reprezentanții politici ai proletariatului ar putea să lucreze laolaltă cu reprezentanții micii burghezii la crearea unei noi orînduiri sociale“ („*Iskra*“ nr. 96). Nu este adevărat. Marx nu pune problema participării la un guvern revoluționar provizoriu, iar Plehanov prezintă lucrurile în așa fel ca și cum Marx ar rezolva această pro-

* „Adresa“. — Nota trad.

blemă într-un sens negativ. Marx spune : noi, social-democrații, am fost mereu în coadă ; sîntem mai prost organizați, trebuie să ne organizăm în mod de sine stătător pentru eventualitatea că, în urma unei noi revoluții, democrația mic-burgheză va ajunge la putere. Din aceste premise ale lui Marx, Martînov trage următoarea concluzie : Noi, social-democrații, organizați azi mai bine decît democrația mic-burgheză și formînd fără îndoială un partid de sine stătător, trebuie să ne temem că, în cazul unei insurecții încununată de succes, *vom fi nevoiți* să participăm la un guvern revoluționar provizoriu. Da, tov. Plehanov, una e marxismul și alta e martînovismul. Pentru a arăta mai pregnant cît de mult se deosebește situația Rusiei în 1905 de cea a Germaniei în 1850, vom examina încă cîteva pasaje interesante din „Adresă”. Marx nici nu vorbește măcar de o dictatură democratică a proletariatului, deoarece el credea că imediat după revoluția mic-burgheză va urma nemijlocit dictatura socialistă a proletariatului. De pildă, în legătură cu problema agrară, el spune că democrația vrea să creeze o clasă țărănească mic-burgheză, dar că atît în interesul proletariatului agricol cît și în propriul lor interes muncitorii trebuie să combată acest plan. Ei trebuie să ceară ca proprietatea funciară feudală confiscată să rămînă proprietate de stat și să fie destinată creării de colonii muncitorești, în care proletariatul agricol asociat să lucreze folosind toate avantajele marii agriculturi. Este clar că, nutrînd asemenea planuri, Marx *nu putea* vorbi de dictatură democratică. El scria aceste rînduri nu în așunul revoluției, ca reprezentant al proletariatului organizat, ci după revoluție, ca reprezentant al muncitorilor care se organizează. Marx subliniază, ca o sarcină primordială, că „după răsturnarea cîrmuirilor existente, Organul Central va pleca de îndată ce se va putea în Germania, va convoca imediat un congres și va supune acestuia proiectele necesare pentru centralizarea cluburilor muncitorești”. Prin urmare, ideea de partid muncitoresc de sine stătător, care nouă ne-a intrat în sînge, era pe atunci nouă. Nu trebuie să uităm că în 1848, cînd redacta un ziar liber și extrem de revoluționar („Neue Rheinische Zeitung”⁶¹), Marx nu se sprijinea pe nici o organizație munci-

torească. Ziarul acesta era sprijinit de burghezi radicali, care erau cît pe-aci să-l ducă de ripă, cînd, după zilele din iunie, Marx a atacat în coloanele lui burghezia din Paris. De aceea se și vorbește atît de mult în această „Adresă“ despre organizarea de sine stătătoare a muncitorilor. Marx spune că, alături de noile cîrmuri oficiale, muncitorii trebuie să instituie cîrmuri muncitorești revoluționare, atît sub forma de cluburi muncitorești și comitete muncitorești, cît și sub forma de consilii și administrații comunale. El arată că muncitorii trebuie să fie înarmați și să formeze o gardă muncitorească de sine stătătoare. În punctul 2 din program se subliniază că în alegerile pentru desemnarea reprezentanței naționale, alături de candidații burghezi, trebuie să fie propuși și candidați ai muncitorilor, pe cît posibil dintre membrii Ligii. Faptul că Marx a fost nevoit să demonstreze necesitatea de a propune candidați proprii dovedește cît de slabă era această Ligă. Din tot ce am spus pînă acum reiese că Marx n-a pomenit și n-a rezolvat problema participării la un guvern revoluționar provizoriu, pentru că pe atunci această problemă nu putea avea nici o însemnătate practică, toată atenția fiind concentrată exclusiv asupra organizării unui partid muncitoresc de sine stătător.

În același articol din „Iskra“, Plehanov afirmă de asemenea că „Vpered“ nu aduce nici un fel de dovezi în ceea ce privește fondul problemei și că se limitează la repetarea cîtorva sloganuri preferate, că „Vpered“ ar vrea să-l critice pe Marx. Așa să fie oare? Nu vedem noi oare că, dimpotrivă, „Vpered“ pune problema pe un teren concret, ținînd seama de forțele sociale reale care luptă în Rusia pentru înfăptuirea revoluției democratice? Plehanov însă nici nu pomenește de condițiile concrete din Rusia. Tot bagajul lui se rezumă la cîteva citate folosite nelalocul lor. E de necrezut, dar așa e. Situația din Rusia se deosebește atît de mult de cea din Europa occidentală, încît Parvus a putut chiar să se întrebe unde-i democrația noastră revoluționară. Deoarece nu poate dovedi că „Vpered“ vrea să-l „critice“ pe Marx, Plehanov aduce în scenă pe Mach și pe Avenarius. Nu înțeleg de loc ce legătură au cu problema revoluției sociale acești doi autori, pentru care n-am nici cea mai mică

simpatie. Ei au scris lucrări despre organizarea individuală și socială a experienței, sau ceva în acest gen, dar nu s-au ocupat cîtusi de puțin de problema dictaturii democratice. Să fi aflat oare Plehanov că Parvus a devenit adept al lui Mach și Avenarius ? (Rîsete.) Sau poate că Plehanov se află într-o situație de așa natură, încît nu-i rămîne decît să-și îndrepte, netam-nesam, atacurile împotriva lui Mach și Avenarius. Plehanov spune apoi că Marx și Engels au încetat curînd să creadă că revoluția socială este aproape. Liga comuniștilor s-a destrămat. S-au iscat ciorovăieli între emigranți, pe care Marx și Engels le-au explicat prin aceea că existau revoluționari, dar nu exista revoluție. Plehanov scrie în „Iskra“ : „Ei (Marx și Engels, care au încetat să creadă că revoluția socială este aproape) ar fi definit sarcinile politice ale proletariatului pornind deja de la supoziția că regimul democratic va rămîne dominant în decursul unei perioade destul de îndelungate. Dar tocmai de aceea ei ar fi condamnat într-un mod și mai categoric participarea socialiștilor la un guvern mic-burghez“ („Iskra“ nr. 96). Dar pentru care motive ? Nicî un răspuns. Plehanov substituie din nou dictatura socialistă dictaturii democratice, adică repetă greșeala lui Martînov, asupra căreia „Vpered“ a atras de multe ori și în modul cel mai energic atenția cititorilor. Fără o dictatură democratică a proletariatului și a țărănimii nu poate fi republică în Rusia. Făcînd această afirmație, „Vpered“ a demonstrat-o printr-o analiză a situației reale. Din păcate, Marx n-a cunoscut această situație și n-a scris nimic despre ea. De aceea analiza acestei situații nu poate fi nici confirmată, nici infirmată numai cu citate din Marx. Iar despre condițiile concrete Plehanov nu ne spune absolut nimic.

Și mai puțin potrivit este al doilea citat din Engels. În primul rînd, este foarte ciudat că Plehanov se referă la o scrisoare particulară, fără a indica unde și cînd a fost publicată⁶². I-am fi foarte recunoscători pentru publicarea unor scrisori ale lui Engels, dar am dori să vedem textul lor integral. Totuși avem unele date pentru a putea judeca adevăratul sens al scrisorii lui Engels.

În al doilea rînd, știm precis că situația din Italia ultimului deceniu al secolului trecut nu seamăna de loc cu cea din Rusia. De mai bine de patruzeci de ani Italia se bucura deja de libertate. În Rusia, clasa muncitoare nici nu poate să viseze la așa ceva fără o revoluție burgheză. În Italia, așadar, clasa muncitoare avea de mult timp posibilitatea să-și dezvolte o organizație de sine stătătoare în vederea revoluției socialiste. Turati e un Millerand al Italiei. De aceea este foarte posibil ca încă de pe atunci Turati să fi exprimat idei millerandiste. Această presupunere este întru totul confirmată de faptul că, chiar după spusele lui Plehanov, Engels a trebuit să-i explice lui Turati deosebirea dintre revoluția burghezo-democratică și revoluția socialistă. Engels se temea deci ca nu cumva Turati să se trezească în situația falsă a conducătorului care nu înțelege sensul social al revoluției la care participă. În ceea ce-l privește însă pe Plehanov, trebuie să constatăm încă o dată că el confundă revoluția democratică cu revoluția socialistă.

Dar poate că la Marx și Engels am putea găsi un răspuns, nu în problema situației concrete din Rusia, ci în aceea a principiilor generale ale luptei revoluționare a proletariatului? „Iskra“, cel puțin, a ridicat o asemenea problemă generală.

În nr. 93 citim: „Calea cea mai bună pentru organizarea proletariatului într-un partid de opoziție față de statul burghezo-democratic este aceea a dezvoltării revoluției burgheze prin acțiuni întreprinse *de jos*, prin intermediul presiunii exercitate de proletariat asupra democrației aflate la putere“. Și „Iskra“ adaugă: „«Vpered» ar vrea ca presiunea exercitată de proletariat asupra revoluției (?) să vină nu numai de jos, nu numai din stradă, ci și de sus, din saloanele guvernului provizoriu“. Această formulare este justă: „Vpered“ vrea într-adevăr acest lucru. Ne aflăm aici în fața unei probleme generale de principiu: admisibile sînt numai acțiunile revoluționare întreprinse de jos, sau și cele întreprinse de sus? La această problemă generală se poate găsi răspuns în lucrările lui Marx și Engels.

Mă refer la interesantul articol al lui Engels: „Bakuniștii la lucru“⁶³ (1873). Engels descrie pe scurt revoluția din

1873 din Spania, cînd țara a fost cuprinsă de insurecția intransigenților, adică a republicanilor extremiști. Engels subliniază că pe atunci nici vorbă nu putea fi de eliberarea imediată a clasei muncitoare. Sarcina consta în a accelera pentru proletariat parcurgerea stadiilor preliminare care pregătesc revoluția socialistă, de a înlătura piedicile care stau în calea acesteia. Republica oferea posibilitatea de a atinge acest scop. Clasa muncitoare din Spania putea folosi această posibilitate numai printr-o participare activă la revoluție, participare care pe atunci era împiedicată de influența bakuniștilor și, printre altele, de ideea grevei generale, idee preconizată de ei și căreia Engels i-a făcut o critică atît de temeinică. Engels descrie, printre altele, evenimentele care au avut loc la Alcoy, oraș cu 30 000 de muncitori industriali. La un moment dat proletariatul a ajuns aici stăpîn pe situație. Și ce a făcut el atunci? Contrar principiilor bakunismului, el a fost nevoit să participe la guvernul revoluționar provizoriu. „Bakuniștii – spune Engels – au propagat ani de-a rîndul ideea că orice acțiune revoluționară de sus în jos e dăunătoare; totul trebuie să fie organizat și înfăptuit de jos în sus“.

Iată deci cum a răspuns Engels la problema generală ridicată de „Iskra“ în ceea ce privește acțiunea „de sus și de jos“. *Principiul „Iskrei“*; „numai de jos și niciodată de sus“ e un principiu anarhist. Trăgînd concluzii din evenimentele revoluției din Spania, Engels spune: „Bakuniștii au fost nevoiți să arunce peste bord propriile lor principii, principiul că instituirea unui guvern revoluționar nu este decît o nouă înșelătorie și o nouă trădare a intereselor clasei muncitoare“ (cum vrea să ne convingă acum Plehanov). „În pofida acestor principii, bakuniștii au fost nevoiți să participe la comitetele guvernamentale din diferite orașe, și încă în calitate de minoritate neputincioasă, copleșită numericăște și exploatată politicăște de burghezie“. *Lui Engels îi displace, așadar, numai faptul că bakuniștii erau în minoritate, iar nu faptul că participau la aceste comitete.* În încheierea broșurii, Engels spune că exemplul bakuniștilor „ne arată cum nu trebuie făcută o revoluție“.

Dacă Martov și-ar limita activitatea revoluționară numai la acțiuni întreprinse de jos, el ar repeta greșeala bakuniștilor.

Dar, după ce a născocit divergențe principiale cu „Vpered“, „Iskra“ ajunge ea însăși la punctul nostru de vedere. Astfel, Martinov spune că proletariatul împreună cu poporul trebuie să silească burghezia să ducă revoluția pînă la capăt. Dar aceasta nu este altceva decît dictatura revoluționară a „poporului“, adică a proletariatului și a țărănimii. Burghezia nici nu se gîndește să ducă revoluția pînă la capăt. Poporul însă, în virtutea condițiilor sale sociale de viață, trebuie să dorească acest lucru. Dictatura revoluționară îi va lumina mințile și îl va atrage în viața politică.

În nr. 95 al „Iskrei“ citim :

„Dar dacă, independent de voința noastră, dialectica lăuntrică a revoluției ne-ar aduce totuși, în cele din urmă, la putere, într-o perioadă cînd condițiile naționale pentru înfăptuirea socialismului nu sînt încă coapte, noi nu am da înapoi. Ne-am propune să sfărîmăm cadrul național îngust al revoluției și să împingem pe calea revoluției Occidentul, așa cum cu o sută de ani în urmă Franța a împins pe această cale Răsăritul“.

Așadar, chiar „Iskra“ recunoaște că, dacă am avea ghinionul să învingem, am fi nevoiți să procedăm tocmai așa cum arată „Vpered“. *Reiese deci că în problema practică „Iskra“ merge pe urmele lui „Vpered“ și își subminează propria ei poziție.* Un singur lucru nu înțeleg : cum pot fi tîrîți la putere, împotriva propriei lor voințe, Martov și Martinov ? Este pur și simplu o absurditate.

„Iskra“ citează exemplul Franței. Dar este vorba de Franța iacobină. A face din iacobinism o sperietoare în timp de revoluție e o mare prostie. După cum am mai arătat, dictatura democratică nu e o organizație de „ordine“, ci o organizație de război. Chiar dacă am pune stăpînire pe Petersburg și l-am ghilotina pe Nicolaie, am avea apoi de înfruntat cîteva Vandee⁶⁴. Și Marx înțelegea foarte bine acest lucru atunci cînd pomenea în 1848, în „Noua gazetă renană“, despre iacobini. El spunea : „Întreaga teroare franceză nu a fost altceva decît o manieră plebeiană de a sfîrși o dată cu dușmanii burgheziei : absolutismul, feudalismul

mul...“⁶⁵ Preferăm și noi să sfîrșim cu absolutismul rus printr-o manieră „plebeiană“ și lăsăm „Iskrei“ maniera girondină. Revoluția rusă are o conjunctură excepțional de favorabilă (războiul antipopular, conservatorismul asiatic al autocrației etc.). Și această conjunctură ne dă dreptul să sperăm că insurecția va fi încununată de succes. Starea de sipirit revoluționară a proletariatului crește văzînd cu ochii. Și într-un asemenea moment, martînovismul nu este numai o prostie, ci o adevărată crimă, deoarece frînează avîntul energiei revoluționare a proletariatului, îi taie acestuia entuziasmul revoluționar. (L e a d o v : „Foarte just !“.) Este aceeași greșală pe care, în altă situație, a comis-o în partidul german Bernstein, dar nu în problema dictaturii democratice, ci în aceea a dictaturii socialiste.

Ca să vă puteți face o idee precisă despre felul cum arată în realitate aceste faimoase „saloane“ ale guvernului revoluționar provizoriu, voi cita încă un singur izvor. În articolul „Die Reichsverfassungskampagne“*, Engels descrie cum a participat el la revoluție în apropierea acestor „saloane“⁶⁶. El descrie, de pildă, insurecția din Prusia renană, care era unul dintre cele mai industriale centre ale Germaniei. În această regiune, spune el, șansele de victorie ale partidului democrat erau deosebit de mari. Sarcina consta în a arunca pe malul drept al Rinului toate forțele disponibile, a da insurecției o extindere mai mare și a încerca în această regiune crearea unui nucleu al armatei revoluționare, folosind în acest scop Landwehrul. O asemenea propunere a și fost făcută de Engels atunci cînd s-a dus la Elberfeld ca să facă tot posibilul pentru realizarea planului său. În legătură cu aceasta, Engels reproșează liderilor mic-burhezi că n-au știut să organizeze insurecția, să procure banii necesari, de pildă, pentru întreținerea muncitorilor care luptau pe bariade etc. Trebuia să se acționeze mai energic, spune Engels. În primul rînd trebuia dezarmată garda civilă din Elberfeld și, cu armele ei, înarmați muncitorii, apoi trebuia instituit un impozit obligatoriu pentru întreținerea muncitorilor astfel înarmați. Dar aceste propuneri, spune Engels, au pornit nu-

* „Campania pentru constituția imperiului“. — Nota trad.

mai și numai de la mine. Onorabilul Comitet de securitate nu s-a arătat de loc dispus să admită asemenea „măsuri teroriste“.

Prin urmare, în timp ce așa-ziii noștri Marx și Engels (adică Martînov și Martov) (*hohote de rîs*) ne sperie cu iacobinismul, Engels biciuia mica burghezie revoluționară pentru disprețul ei față de metodele „iacobine“. Engels înțelegea că a face pregătiri de luptă și a renunța – în timp de război – la visteria statului și la puterea de stat înseamnă a te juca în chip nedemn cu cuvintele. De unde veți lua bani pentru insurecție dacă ea va deveni o insurecție populară, domnilor neoiscriști? Doar nu din visteria statului? Asta ar fi ceva burghez! Ar fi pur și simplu iacobinism!

În legătură cu insurecția de la Baden, Engels scrie: „Guvernul insurecțional a găsit o armată gata pregătită, arsenale pline, o visterie bogată și o populație cu aproape aceleași vederi“. Toată lumea a înțeles post factum ce anume trebuia făcut în asemenea condiții. Trebuia organizată o armată pentru apărarea Adunării naționale, trebuiau întreprinse acțiuni pentru respingerea austriecilor și a prusienilor, pentru extinderea insurecției în statele vecine și „pentru a pune înspăimîntata așa-zisă Adunare națională germană în situația de a fi terorizată de o populație răscolată și de o armată răscolată... Mai trebuia apoi să fie centralizată forța insurecției, să i se pună la dispoziție mijloacele bănești necesare și, prin desființarea imediată a tuturor servitutiilor feudale, marea majoritate a populației agricole să fie antrenată în insurecție. Toate acestea trebuiau înfăptuite imediat, pentru a se imprima insurecției un caracter energic. Opt zile după instituirea Comitetului din Baden era deja prea târziu“.

Sintem convinși că, în momentul izbucnirii insurecției în Rusia, social-democrații revoluționari, urmînd exemplul lui Engels și înrolîndu-se ca soldați ai revoluției, vor da aceleași sfaturi „iacobine“. „Iskra“ noastră însă preferă să scrie despre culoarea plicurilor pentru buletinele de vot, punînd pe planul al doilea problema guvernului revoluționar provizoriu și a apărării revoluționare a Adunării consti-

tuante. „Iskra“ noastră nu vrea în nici un caz să acționeze „de sus“.

De la Karlsruhe, Engels a plecat în Palatinat. Din guvernul provizoriu făcea parte prietenul său D'Ester (care l-a eliberat o dată pe Engels de sub starea de arest). „Despre o participare oficială la această mișcare complet străină partidului nostru – spune Engels –, nici vorbă nu putea fi... Trebuia să ocup în această mișcare singurul loc pe care-l putea ocupa un colaborator al «Noii gazete renane», locul de soldat“. Am mai vorbit despre destrămarea Ligii comuniștilor, care l-a pus pe Engels în situația de a nu avea aproape nici un fel de legături cu organizațiile muncitorești. În lumina acestui fapt devine cu totul explicabil citatul următor : „Mi-au fost propuse o mulțime de funcții civile și militare – scrie Engels –, pe care n-aș fi ezitat nici o clipă să le primesc dacă ar fi fost vorba de o mișcare proletară. În condițiile de atunci însă le-am refuzat pe toate“.

După cum vedeți, Engels nu se temea să acționeze de sus, nu se temea de eventualitatea ca gradul de organizare și forța proletariatului să crească în așa măsură încât să-l ducă pe el la o participare la guvernul provizoriu. Dimpotrivă, el regreta că, din cauza totalei lipse de organizare a muncitorilor, mișcarea nu era destul de eficace și nu avea un caracter destul de proletar. Dar chiar și în aceste condiții Engels a ocupat un loc în cadrul mișcării : a servit în armată ca aghiotant al lui Willich, și-a asumat sarcina de a aduce muniții, a transportat – biruind greutatea nemaipomenite – praf de pușcă, plumb, cartușe etc. „Să mor pentru republică, acesta era țelul meu pe atunci“, scria Engels.

Vă las pe voi, tovarăși, să judecați dacă acest tablou al guvernului provizoriu, zugrăvit după cuvintele lui Engels, seamănă cu acele „saloane“ cu care noua „Iskră“ încearcă să îndepărteze de noi pe muncitori. (Aplauze.) (Vorbitoarea dă citire proiectului său de rezoluție și explică conținutul ei.)

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU

Avînd în vedere :

1) că atît interesele imediate ale proletariatului din Rusia cît și interesele luptei sale pentru țelurile finale ale socialismului cer o libertate politică cît mai deplină, și deci înlăturarea formei absolutiste de guvernare și înlocuirea ei printr-o republică democratică ;

2) că insurecția armată a poporului, în cazul cînd va fi pe deplin încununată de succes, adică în cazul răsturnării absolutismului, va duce în mod necesar la instaurarea unui guvern revoluționar provizoriu, singurul în stare să asigure libertatea deplină de agitație și să convoace o adunare constituantă care, aleasă prin vot universal, direct, egal și secret, să exprime într-adevăr voința suverană a poporului ;

3) că în Rusia această revoluție democratică nu va slăbi, ci va întări dominația burgheziei, care la un moment dat va încerca neapărat, fără a se da în lături de la nimic, să răpească proletariatului din Rusia o parte cît mai mare din cuceririle dobîndite în perioada revoluționară, -

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. hotărăște :

a) Trebuie popagată în rîndurile clasei muncitoare ideea necesității unui guvern revoluționar provizoriu ; totodată trebuie dezbătute în cadrul adunărilor muncitorești condițiile înfăptuirii neîntîrziate și depline a tuturor revendicărilor politice și economice imediate, cuprinse în programul nostru ;

b) în cazul cînd insurecția poporului va fi victorioasă, iar absolutismul va fi complet răsturnat, este admisibil ca

împuțerniciți ai partidului nostru să participe la guvernul revoluționar provizoriu în scopul reprimării necruțătoare a tuturor tentativelor contrarevoluționare și al apărării intereselor de sine stătătoare ale clasei muncitoare ;

c) condițiile indispensabile ale unei astfel de participări sînt un control riguros exercitat de partid asupra împuțerniciților săi și apărarea fermă a independenței social-democrației, care tinde spre o revoluție socialistă deplină și ca atare este incontestabil ostilă tuturor partidelor burgheze ;

d) indiferent dacă participarea social-democrației la guvernul revoluționar provizoriu va fi sau nu posibilă, este necesar ca în păturile cele mai largi ale proletariatului să fie propagată ideea că proletariatul înarmat și condus de social-democrație trebuie să exercite o presiune permanentă asupra guvernului provizoriu, în scopul apărării, consolidării și extinderii cuceririlor revoluției.

Prezentat la 18 aprilie (1 mai)

Se tipărește după manuscris

26

ADAOS LA REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU

Încă un argument în favoarea participării la guvernul revoluționar provizoriu :

- că a respinge de pe acum, în mod necondiționat, orice participare la guvernul revoluționar provizoriu, după cum recomandă aripa dreaptă a partidului nostru, înseamnă a condamna inevitabil la nehotărîre, inconsecvență și fărîmițare activitatea proletariatului revoluționar în direcția pregătirii, organizării și înlăptuirii insurecției armate ; -

*Scris nu mai tîrziu
de 19 aprilie (2 mai) 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

27

CUVÎNTARE ÎN LEGĂTURĂ
CU AMENDAMENTELE LA REZOLUȚIA
CU PRIVIRE LA GUVERNUL
REVOLUȚIONAR PROVIZORIU

19 APRILIE (2 MAI)

În linii generale împărtășesc părerea tov. Zimin. Este firesc că eu, ca publicist, am dat atenție formulării teoretice a problemei. Importanța scopului luptei este foarte just arătată de tov. Zimin și sînt întru totul de acord cu el. Nu poți lupta fără a urmări să cucerești obiectivul pentru care se dă lupta...

Amendamentul tov. Zimin la punctul al 2-lea : „că înfăptuirea etc. ...unui guvern provizoriu, singurul în stare“ etc. este foarte judicios și-l adopt fără nici o obiecție. Aceiași lucru în ceea ce privește amendamentul la punctul al 3-lea ; aici e foarte bine să se arate că în actualele condiții social-economice întărirea burgheziei este inevitabilă. — La punctul a) al dispozitivului rezoluției, expresia „proletariatul va cere“ este mai reușită decît formularea mea, întrucît centrul de greutate este mutat asupra proletariatului. La punctul b) este foarte bine să se arate că totul depinde de raportul de forțe. Dacă se adoptă această formulare, cred că amendamentul tov. Andreev nu-și mai are rostul. În legătură cu aceasta, aș vrea să cunosc părerea tovarășilor din Rusia dacă expresia „revendicări imediate“ este clară și dacă n-ar trebui să adăugăm în paranteză cuvintele „programul-minimum“. La punctul c) figurează în textul meu cuvîntul „este“, iar la tov. Zimin — „se pune“ ; evident că aici e nevoie de o modificare de stil. Acolo unde se vorbește despre controlul exercitat de partid, mi se pare că vechea mea formulare : „apărarea independenței social-democrației“ este mai bună decît formula „păstrarea independenței social-de-

mocrației“, propusă de tov. Zimin. Sarcina noastră este nu numai de „a păstra“ independența social-democrației, ci și de a o „apăra“ în permanență. Amendamentul propus de tov. Sosnovski la același punct nu face decît să înrăutățească formularea, care în felul acesta devine mai vagă. Amendamentele tov. Andreev sînt cuprinse în diferitele puncte ale rezoluției mele și a tov. Zimin. De altfel nu cred că ar fi bine să introducem în formulare expresia „guvernul provizoriu“ la plural, cum propune tov. Andreev. Desigur, se poate întîmpla să avem mai multe guverne provizorii, dar această eventualitate nu trebuie accentuată, deoarece sîntem departe de a tinde spre o asemenea fărîmițare. Noi vom fi întotdeauna pentru un guvern revoluționar rus unic ; ca atare ne vom strădui să creăm „un singur centru, și acest centru trebuie să fie în Rusia“. (Rîsete.)

PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA ACȚIUNEA POLITICĂ DESCHISĂ
A P.M.S.D.R.

Avînd în vedere :

1) că mișcarea revoluționară din Rusia a și zdruncinat și dezorganizat întrucîtva cîrmuirea absolutistă, care se vede nevoită să îngăduie într-o măsură relativ largă libertatea de acțiune politică a claselor ce-i sînt ostile ;

2) că de această libertate de acțiune politică se bucură cel mai mult și aproape exclusiv clasele burgheze, întărindu-și astfel și mai mult vechea lor precumpănire economică și politică asupra clasei muncitoare și mărind astfel pericolul ca proletariatul să se transforme într-o simplă anexă a democrației burgheze ;

3) că în rîndurile maselor muncitorești se dezvoltă din ce în ce mai larg și (răbufnește, se manifestă) tendința de a acționa deschis, în mod de sine stătător, pe arena politică, chiar și (în cazuri mai puțin importante chiar și) fără nici o participare a social-democrației ;

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. atrage atenția tuturor organizațiilor de partid asupra necesității :

a) de a folosi orice acțiune politică deschisă întreprinsă de societate* și de popor în presă, în cadrul asociațiilor și al adunărilor, ca prilej de a opune revendicărilor general-democratice revendicările de clasă de sine stătătoare ale proletariatului, de a dezvolta conștiința lui de clasă, de a-l

* Aici, ca și în alte locuri din acest volum, Lenin folosește cuvîntul „societate” nu în sensul obișnuit, ci într-un sens mai restrîns, prin care se subînțelege pătura politiceste activă din rîndurile claselor dominante (burghezia liberală, intelectuali, funcționari din aparatul de stat etc.). — Nota trad.

organiza în cursul acestor acțiuni într-o forță socialistă de sine stătătoare ;

b) de a folosi toate căile legale și semilegale pentru a crea asociații, uniuni și organizații muncitorești, urmărindu-se totodată să se asigure (pe o cale sau alta) social-democrației o influență precumpănitoare în aceste uniuni, transformarea lor în puncte de sprijin ale viitorului partid muncitoresc social-democrat legal din Rusia ;

c) de a lua măsuri ca, paralel cu păstrarea și dezvoltarea aparatului lor conspirativ, organizațiile noastre de partid să procedeze imediat la pregătirea formelor potrivite de trecere, în toate cazurile când acest lucru este posibil, la acțiuni deschise ale social-democrației, fără a se opri nici în fața unei ciocniri cu forța armată a guvernului.

Scris la 19 aprilie (2 mai) 1905

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V*

Se tipărește după manuscris

29

INTERVENȚIE
ÎN CADRUL DISCUTĂRII REZOLUȚIEI
CU PRIVIRE LA ACȚIUNEA POLITICĂ DESCHISĂ
A P.M.S.D.R. ⁶⁷

19 APRILIE (2 MAI)

Tov. Sergheev nu are dreptate. În fața noastră stă problema unitară a schimbării caracterului activității social-democrației, ceea ce se și constată în rezoluția

30

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII
PROIECTULUI DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE
LA ATITUDINEA FAȚĂ DE TACTICA GUVERNULUI
ÎN AJUNUL REVOLUȚIEI

19 APRILIE (2 MAI)

I

Mă raliez la părerea tov. Belski ⁶⁸. Noi diminuăm noțiunea de revoluție când folosim acest cuvânt pentru a desemna pur și simplu cucerirea unor drepturi mărunte.

2

Sînt de acord că expresia „cale revoluționară“ exprimă mai energic ideea de luptă, dar prin aceasta se diminuează noțiunea de revoluție. Propun ori să fie înlocuită cu expresia „în pofida legii“, ori să se șteargă cuvintele „program-minimum“, care urmează după ea, deoarece s-ar putea înțelege că vrem să facem în acest mod toată revoluția.

31

RAPORT
ASUPRA REZOLUȚIEI CU PRIVIRE
LA SPRIJINIREA MIȘCĂRII ȚĂRĂNEȘTI ⁶⁹

19 APRILIE (2 MAI)

Avînd în vedere declarația prezentată de 17 tovarăși ⁷⁰ în sensul că este neapărat necesar ca lucrările congresului să fie accelerate, voi căuta să fiu cît se poate de scurt. La drept vorbind, în problema discutată nu există puncte care să provoace divergențe principiale ; asemenea puncte n-au existat nici chiar pe vremea crizei din partid, care a fost bogată în divergențe „principiale“.

În afară de aceasta, proiectul de rezoluție a fost publicat mai de mult în ziarul „Vpered“, așa încît mă voi limita pur și simplu la susținerea acestei rezoluții.

Problema sprijinirii mișcării țărănești se împarte propriu-zis în două probleme : 1) principiile teoretice și 2) experiența practică a partidului. Această din urmă problemă va fi tratată de cel de-al doilea raportor, tov. Barsov, care cunoaște foarte bine mișcarea țărănească cea mai înaintată : mișcarea din Guria. Cît privește principiile teoretice ale problemei, totul se reduce acum la repetarea lozincilor deja elaborate de social-democrație, pe care trebuie să le aplicăm actualei mișcări țărănești. Această mișcare se extinde și crește văzînd cu ochii. Guvernul reia vechile încercări de a înșela pe țărani prin pseudoconcesii. Acestei politici de corupere trebuie să-i opunem lozincile partidului nostru.

După părerea mea, aceste lozinci au fost formulate în următorul proiect de rezoluție :

„Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, ca partid al proletariatului conștient, tinde spre izbăvirea deplină a tuturor oamenilor muncii de orice exploatare și spri-

jină orice mișcare revoluționară îndreptată împotriva actualei orînduiri sociale și politice. De aceea P.M.S.D.R. sprijină în modul cel mai energic și mișcarea țărănească contemporană, susținînd toate măsurile revoluționare care pot îmbunătăți situația țărănimii, fără a se da în lături, în vederea acestui scop, de la exproprierea pămîntului moșieresc. Totodată P.M.S.D.R., fiind partidul de clasă al proletariatului, urmărește cu toată hotărîrea să creeze o organizație de clasă de sine stătătoare a proletariatului sătesc, fără să uite nici o clipă de sarcina de a-i explica antagonismul care există între interesele lui și acelea ale burgheziei sătești, de a-i explica că numai lupta comună a proletariatului sătesc și a celui orășenesc împotriva întregii societăți burgheze poate duce la revoluția socialistă, singura care este în stare să izbăvească cu adevărat de mizerie și exploatare întreaga masă a țărănimii sărace.

Ca lozincă practică de agitație în nîndurile țărănimii și ca mijloc de a introduce un maximum de conștiință în această mișcare, P.M.S.D.R. propune crearea imediată a unor comitete țărănești revoluționare în vederea sprijinirii, sub toate aspectele, a tuturor prefacerilor democratice și a realizării lor concrete. Și în aceste comitete P.M.S.D.R. va tinde spre organizarea de sine stătătoare a proletarilor de la sate, pe de o parte pentru a sprijini întreaga țărănime în toate manifestările ei democrat-revoluționare, iar pe de altă parte pentru a apăra adevăratele interese ale proletariatului sătesc în lupta lui împotriva burgheziei sătești“ („Vpered“ nr II) *.

Acest proiect a fost discutat și în comisia pentru problema agrară, creată de delegați — încă înainte de începerea congresului — în vederea pregătirii lucrărilor lui. Cu toată marea diversitate de păreri, s-au conturat cîteva nuanțe principale, asupra cărora mă voi opri în cele ce urmează. Esența măsurilor revoluționare posibile și necesare în problema agrară se reduce, potrivit proiectului de rezoluție, la „îmbunătățirea situației țărănimii“. Prin aceasta, așadar, rezoluția exprimă clar convingerea generală a tuturor social-democraților că înfăptuirea acestor măsuri în nici un caz nu poate însemna transformarea bazelor înseși ale orînduirii so-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 354—355. — Nota red.

cial-economice contemporane. Aceasta este ceea ce ne deosebește pe noi de socialiștii-revoluționari. Mișcarea revoluționară a țărănimii poate duce la o îmbunătățire considerabilă a situației ei, dar nu la înlocuirea capitalismului printr-un alt mod de producție.

Rezoluția vorbește despre măsuri care să nu se dea în lături de la exproprierea pământurilor moșierești. Se spune că această formulare modifică programul nostru agrar. Socot că această părere nu este justă. Firește, formularea poate fi îmbunătățită : nu partidul nostru, ci țărănimea nu se va da în lături de la expropriere ; dar partidul nostru sprijină țărănimea, — o va sprijini și atunci când ea nu se va da în lături de la asemenea măsuri. În loc de expropriere ar trebui să folosim noțiunea mai îngustă de „confiscare“, căci sîntem categoric împotriva oricărei răscumpărări. Noi nu ne vom da niciodată în lături de la măsuri de confiscare a pământului. Dar dacă facem abstracție de aceste îndreptări de amănunt, constatăm că rezoluția noastră nu conține o modificare a programului agrar. Toți autori social-democrați s-au pronunțat întotdeauna în sensul că punctul cu privire la pământurile rășluite nu pune nici o limită mișcării țărănești, nu o îngustează și nu o limitează cituși de puțin. Atît Plehanov cît și eu am arătat în presă că partidul social-democrat nu va sfătui niciodată pe țărani să se abțină de la folosirea unor măsuri revoluționare în domeniul prefacerilor agrare, inclusiv „cernii peredel“⁷¹. Noi nu modificăm, așadar, programul nostru agrar. Noi trebuie să ne pronunțăm acum în mod categoric în problema practică a sprijinirii necondiționate a țărănilor, pentru a înlătura orice posibilitate de nedumeriri și răstălmăciri. La ordinea zilei se află acum problema țărănească, iar partidul proletariatului trebuie să declare oficial că sprijină prin toate mijloacele această mișcare și că nu înțelege să-i limiteze cituși de puțin amploarea.

Rezoluția vorbește apoi despre necesitatea delimitării intereselor proletariatului sătesc și a creării unei organizații separate a acestuia. În fața unei adunări de social-democrați nu e nevoie să pledăm în sprijinul acestui adevăr elementar. În comisia agrară s-a spus că ar fi de dorit să se precizeze că noi sprijinim grevele muncitorilor agricoli și ale țărănilor,

mai ales în timpul secerişului, al cositului etc. În principiu nu putem avea, bineînțeles, nimic împotriva unei asemenea precizări. Să se pronunțe practicienii asupra eventualei importanțe a unei asemenea indicații pentru viitorul apropiat.

Rezoluția mai vorbește despre crearea de comitete țărănești revoluționare.

În nr. 15 al ziarului „Vpered“ a fost dezvoltată mai pe larg ideea că revendicarea creării imediate de comitete țărănești revoluționare trebuie să devină punctul central al agitației *. Despre „îmbunătățirea traiului“ vorbesc acum pină și reacționarii, dar ei sînt pentru metoda birocratică de așa-zisă îmbunătățire, pe cînd social-democrația trebuie să se pronunțe, desigur, pentru calea revoluționară. Sarcina principală este de a introduce conștiința politică în mișcarea țărănească. Țăranii simt vag ce le trebuie, dar nu știu să facă o legătură între dezideratele și revendicările lor și sistemul politic general. De aceea panglicarii politici îi pot amăgi foarte ușor, mutînd problema de pe terenul prefacerilor politice pe acela al „îmbunătățirilor“ economice, care sînt în fapt irealizabile fără prefaceri politice. De aceea lozinka creării de comitete țărănești revoluționare este singura justă. Fără o legislație revoluționară aplicată de aceste comitete, țăranii nu vor putea niciodată să păstreze ceea ce vor cuceri acum. Ni se obiectează că și în acest punct avem o modificare a programului agrar, care nu vorbește de comitete țărănești revoluționare și nici de sarcinile lor în domeniul prefacerilor democratice. Această obiecție este inconsistentă. Nu modificăm programul, ci îl aplicăm la un anumit caz concret. Din moment ce este neîndoielnic că în condițiile actuale comitetele țărănești nu pot să nu fie revoluționare, înseamnă că, arătînd acest lucru, noi nu facem decît să aplicăm programul la situația revoluționară, dar nu îl modificăm. De pildă, în programul nostru se spune că noi admitem autodeterminarea națiunilor ; dacă condițiile concrete ne vor obliga să ne pronunțăm pentru autodeterminarea unei anumite națiuni, pentru independența ei deplină, aceasta nu va fi o modificare, ci o aplicare a programului.

* Vezi volumul de față, pag. 52. — Nota red.

Comitetele țărănești sînt o instituție elastică, utilă atît în condițiile actuale cît și, să zicem, sub un guvern provizoriu revoluționar, cînd aceste comitete ar deveni organe ale acestuia. Se spune că aceste comitete ar putea deveni reacționare în loc de a fi revoluționare. Dar noi, social-democrații, n-am uitat niciodată de dubla natură a țaranului și de posibilitatea unei mișcări țărănești reacționare, îndreptată împotriva proletariatului. Nu despre asta e vorba acum, ci de faptul că în prezent comitetele țărănești, create în vederea sancționării prefacerilor agrare, nu pot fi decît revoluționare. În momentul de față mișcarea țărănească este fără îndoială o mișcare democrat-revoluționară. Se spune : după ce vor ocupa pămîntul, țaranii se vor liniști. Se poate. Dar guvernul absolutist nu se va putea liniști dacă țaranii vor ocupa pămîntul, și aceasta este esențialul. Această ocupare poate fi sancționată numai de un guvern revoluționar sau de comitete țărănești revoluționare.

În sfîrșit, partea finală a rezoluției definește încă o dată poziția social-democrației în cadrul comitetelor țărănești, subliniind necesitatea de a merge împreună cu proletariatul agricol și de a-l uni în cadrul unor organizații separate și de sine stătătoare. Nici la sate nu poate fi altă clasă consecvent revoluționară în afară de proletariat.

Confrunțat cu manuscrisul

32

PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA SPRIJINIREA
MIȘCĂRII ȚĂRĂNEȘTI

Avînd în vedere :

1) că mișcarea țărănească care se extinde acum, deși spontană și lipsită de conștiință politică, se îndreaptă totuși inevitabil împotriva orînduirii politice existente și *împotriva claselor privilegiate* ;

2) că una din sarcinile social-democrației este acum de a sprijini orice mișcare revoluționară îndreptată împotriva orînduirii sociale și politice existente ;

3) că, în virtutea celor de mai sus, social-democrații trebuie să contribuie ca trăsăturile (particularitățile) democrat-revoluționare ale mișcării țărănești să se manifeste clar, să se dezvolte și să se afirme din plin ;

4) că social-democrația, ca partid al proletariatului, trebuie să tindă, în toate cazurile și în orice împrejurări, spre organizarea de sine stătătoare a proletariatului agricol, explicîndu-i totodată că interesele lui sînt diametral opuse intereselor burgheziei sătești, -

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. însărcinează toate organizațiile de partid :

a) să propage în păturile cele mai largi ale proletariatului hotărîrea P.M.S.D.R. de a sprijini în modul cel mai energic mișcarea țărănească contemporană, *fără a limita cîtuși de puțin* amploarea manifestărilor ei revoluționare, inclusiv confiscarea pămînturilor moșierești ;

b) să lanseze, ca lozincă practică de agitație în rîndurile țărănimii și ca mijloc pentru a introduce maximum de conștiință în mișcarea țărănească, planul creării imediate a unor comitete țărănești revoluționare, menite să înfăptuiască în

interesul țărănimii toate prefacerile democratice revoluționare și s-o izbăvească de asuprirea polițienească-birocrațică și moșierească ;

c) să îndemne pe țărani să refuze a presta serviciul militar, să înceteze cu desăvârșire plata birurilor și să nu recunoască autoritățile, cu scopul de a dezorganiza astfel absolutismul și de a sprijini asaltul revoluționar împotriva lui ;

d) să tindă, în cadrul comitetelor țărănești, la organizarea de sine stătătoare a proletariatului sătesc și la realizarea unei cât mai strînse apropieri a acestuia de proletariatul orășenesc în cadrul partidului social-democrat unic al clasei muncitoare.

Prezentat la 20 aprilie (3 mai)

— III съезд Рос. С. Д. П. поручает всем делегатам влиять на французских

а) пропаламидировать в широких слоях народа, это союзничество, ставя своей задачей самую широкомасштабную поддержку всех революционных предприятий крестьянства, свободных групп и его союзников, в том числе до конгресса инициативных, казенных, церковных, монастырских и удельных семей;

б) как практический метод агитации среди крестьянства и как средство всеобщей мобилизации социальности в крестьянское движение, в одобрение необходимости. Немедленно организовать революционные крестьянские комитеты со штабом во главе с делегатами в революционно-государственных мероприятиях в интересах крестьянства и в целях борьбы с помещиками-землевладельцами и политическими иными

~~а) делегатам влиять на французских делегатов в целях мобилизации социальности в крестьянское движение~~

Pagina a doua a manuscrisului lui V. I. Lenin
„Rezoluție cu privire la atitudinea față de mișcarea țărănească”. —
Aprilie 1905

Місґорат

33

REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA ATITUDINEA
FAȚĂ DE MIȘCAREA ȚĂRĂNEASCĂ

Avînd în vedere :

1) că mișcarea țărănească care se extinde acum, deși spontană și lipsită de conștiință politică, se îndreaptă totuși inevitabil împotriva orînduirii politice existente și împotriva tuturor rămășițelor iobăgiei în general ;

2) că una din sarcinile social-democrației este aceea de a sprijini orice mișcare revoluționară îndreptată împotriva orînduirii sociale și politice existente ;

3) că, în virtutea celor de mai sus, social-democrația trebuie să tindă să curețe conținutul democrat-revoluționar al mișcării țărănești de orice adaosuri reacționare, dezvoltînd conștiința revoluționară a țăranilor și ducînd pînă la capăt revendicările lor democratice ;

4) că social-democrația, ca partid al proletariatului, trebuie să tindă, în toate cazurile și în orice împrejurări, spre organizarea de sine stătătoare a proletariatului agricol, explicîndu-i totodată că interesele lui sînt diametral opuse intereselor burgheziei sătești ;

– Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. însărcinează toate organizațiile de partid :

a) să propage în păturile cele mai largi ale poporului hotărîrea social-democrației de a sprijini în modul cel mai energic toate acțiunile revoluționare întreprinse de țărănime în scopul de a-și îmbunătăți situația, inclusiv confiscarea pămînturilor moșierești, bisericesti, mănăstirești, a pămînturilor statului și ale coroanei ;

b) să lanseze, ca lozincă practică de agitație în rîndurile țărănimii și ca mijloc pentru a introduce maximum de conștiință în mișcarea țărănească, lozinca creării imediate a unor comitete țărănești revoluționare, menite să înfăptuiască toate prefacerile democratice revoluționare în vederea izbăvirii țărănimii de asuprirea polițienească-birocrațică și moșierească ;

c) să îndemne țărănimea și proletariatul agricol să organizeze tot felul de demonstrații politice, să recurgă la refuzul colectiv de a plăti dările și impozitele, de a presta serviciul militar și de a îndeplini deciziile și dispozițiile guvernului și ale agenților lui, cu scopul de a dezorganiza astfel absolutismul și de a sprijini asaltul revoluționar împotriva lui ;

d) să acționeze în direcția organizării de sine stătătoare a proletariatului agricol, a unirii lui cît mai strînse cu proletariatul orășenesc sub steagul partidului social-democrat, urmărind totodată ca reprezentanții ai proletariatului agricol să fie aleși în comitetele țărănești.

Prezentat la 20 aprilie (3 mai)

Se tipărește după manuscris

34

CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA RELAȚIILE
DINTRE MUNCITORI ȘI INTELLECTUALI
ÎN CADRUL ORGANIZAȚIILOR
SOCIAL-DEMOCRATE

20 APRILIE (3 MAI)

Nu pot fi de acord cu tovarășii care au spus că nu este indicat să lărgim cadrul acestei probleme. Eu socot, dimpotrivă, că este foarte indicat. S-a spus aici că purtători ai ideilor social-democrate au fost mai ales intelectualii. Inexact. În perioada „economismului“, purtători ai ideilor revoluționare au fost muncitorii, și nu intelectualii. Acest fapt este confirmat și de autorul broșurii apărute sub pseudonimul „Muncitor“, cu o prefață scrisă de tov. Akselrod.

Tov. Sergheev a afirmat aici că principiul electiv nu va lărgi posibilitățile de informare. Inexact. Dacă principiul electiv ar fi aplicat *in mod efectiv*, el ar lărgi, fără îndoială, posibilitățile de informare. S-a arătat apoi că în fruntea sciziunilor au stat de obicei intelectualii. Această constatare este extrem de importantă, dar nu rezolvă problema. De multă vreme recomand eu în scrierile mele ca în cadrul comitetelor să fie introduși cât mai mulți muncitori *. Perioada de după Congresul al II-lea se caracterizează printr-o insuficiență îndeplinire a acestei îndatoriri, — iată impresia pe care mi-au lăsat-o discuțiile avute cu practicienii. Dacă în Comitetul din Saratov a fost introdus un singur muncitor, înseamnă, că tovarășii de acolo n-au știut să găsească în rândurile muncitorilor oameni potriviți. Este neîndoielnic că acest lucru se datorește și sciziunii dinăuntrul partidului: lupta pentru comitete a avut repercusiuni dăunătoare asupra

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 9. — Nota red.

muncii practice. Tocmai de aceea ne-am străduit din răspun-
terea să grăbim convocarea congresului.

Viitorului centru îi revine sarcina de a organiza o parte
considerabilă dintre comitetele noastre. Trebuie să biruim
inertăia tovarășilor din comitete. (Aplauze și ru-
m o a r e.)

Tov. Sergheev vociferează, pe cînd tovarășii care nu fac
parte din comitete aplaudă. Cred că trebuie să privim pro-
blema mai larg. Sarcina de a introduce în comitete muncitori
nu este numai o sarcină pedagogică, ci și una politică. Muncito-
rii au instinct de clasă și, după ce capătă oarecare deprin-
deri politice, devin destul de repede social-democrați fermi.
Aș dori din toată inima ca în cadrul comitetelor noastre să
existe cîte 8 muncitori la fiecare 2 intelectuali. Dacă reco-
mandarea făcută în literatura de partid, în sensul ca să fie
introduși în comitete cît mai mulți muncitori, s-a dovedit a
fi insuficientă, ar fi de dorit ca o asemenea recomandare să
fie făcută de congres. Dacă veți avea o directivă clară și
precisă dată de congres, veți dispune de un mijloc radical de
luptă împotriva demagogiei : iată voința precisă a congre-
sului.

35

CĂTRE PREZIDIUL CONGRESULUI ⁷²

Consider că adoptarea unei rezoluții (cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali) este oportună.

Lenin

Scris la 20 aprilie (3 mai) 1905

*Publicat pentru prima oară în 1934,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XXVI*

Se tipărește după manuscris

36

CUVÎNTARE ȘI INTERVENȚII
ÎN CADRUL DISCUTĂRII STATUTULUI
PARTIDULUI.⁷³

21 APRILIE (4 MAI)

I

Trebuie să mărturisesc că argumentele pe care tov. Ivanov le invocă în sprijinul ideii de a se crea un centru unic mi se par inconsistente⁷⁴. (Citește argumentarea tov. Ivanov):

„În ceea ce privește §§4 și 5. Sistemul celor două centre arbitrate de Consiliu este condamnat de viața însăși. Istoria crizei din partidul nostru ne arată clar că acest sistem creează un teren mult prea favorabil pentru tot felul de divergențe, ciorovăieli și intrigi de palat. El înseamnă subordonarea Rusiei față de străinătate: din cauza căderilor, Comitetul Central nu are o componență stabilă; redacția O.C. este stabilă; Consiliul se află în străinătate. Toate obiecțiile mai importante aduse ideii creării unui centru unic, bazate pe ruptura existentă între Rusia și străinătate, pe de o parte nu fac decât să confirme posibilitatea și probabilitatea unei sciziuni între cele două centre, iar pe de altă parte vor deveni în mare măsură lipsite de temei dacă congresul va stabili obligativitatea unor consfătuiri periodice între membrii din Rusia și cei din străinătate ai C.C.“.

Frumoasele însușiri de care se vorbește aici s-au dovedit a fi însă în aceeași măsură inerente atât Organului Central din străinătate cât și Comitetului Central „neoaș rusesc“. În toată argumentarea tov. Ivanov văd o eroare, pe care logica o definește cu cuvintele: *post hoc, ergo propter hoc**. Pentru că cele trei centre s-au comportat — cu iertăciune fie zis — într-un mod cât se poate de execrabil, să hotărîm ca de aci înainte să avem un singur centru. Nu văd aici pe „*propter*“! Nu mecanismul a fost cauza calamităților noastre, ci persoanele: adevărul este că anumite persoane, camuflându-se sub

* — după aceasta, deci din cauza aceasta. — Nota trad.

paravanul unei interpretări formaliste a statutului, s-au eschivat să aducă la îndeplinire voința congresului. Parcă „neaoș rusescul“ C.C. nu s-a transformat „dialectic“ în contrariul său ? Tov. Ivanov judecă în felul următor : străinătatea s-a comportat lamentabil, – trebuie s-o punem sub „stare de asediu“ și „s-o strângem în chingi“. După cum se știe, eu am fost întotdeauna și pentru „starea de asediu“ și pentru „strângerea în chingi“ ; de aceea nu am nimic de obiectat împotriva unor asemenea măsuri. Dar parcă C. C. n-a meritat din plin același tratament ? Apoi, cine se va apuca să conteste că O.C. poate avea o componentă stabilă, pe când C.C. nu poate ? Orice s-ar spune, asta-i realitatea. În ceea ce privește însă latura practică, mă abțin de la orice polemică : înainte am avut un Consiliu, iar acum vom avea o consfătuire (a părții din Rusia a C.C. cu cea din străinătate). Nu sînt decît trei litere în plus. Căruța noastră se lasă tot înspre dreapta, în partea O.C., – tov. Ivanov pune în dreapta propteli pentru viitor, dar după părerea mea ar trebui să punem propteli și în stînga, în partea C.C. M-aș ralia la propunerea tov. Mihailov cu privire la dizolvarea comitetelor, dar nu știu, zău, ce se înțelege prin periferie. Trebuie să ne descotorosim de „ședințomani“ și de „păstrători de sigiliu“, dar cum să definim precis noțiunea de periferie ? „ $\frac{2}{3}$ din voturile periferiei !“ – dar cine îi poate ține evidența exactă ! Trebuie, de asemenea, să pun în gardă congresul împotriva tendinței de a băga în statut tot felul de paragrafe. E ușor să scrii paragrafe frumoase, dar în practică ele se dovedesc a fi, de cele mai multe ori, superflue. Nu trebuie să transformăm statutul într-o colecție de deziderate pioase...

2

Este mai practică propunerea tov. Kitaev ca numărul voturilor necesare pentru convocarea unui congres extraordinar să fie egal cu jumătate din numărul voturilor de la congresul precedent.

3

Dimpotrivă, prin stabilirea numărului voturilor necesare pentru convocarea congresului, lucrurile se simplifică. După fiecare congres se stabilește un număr necesar de voturi. Ar trebui doar să se adauge o notă în care să se prevadă că lista comitetelor confirmate de C.C. se publică în O.C.

4

Lista organizațiilor nou confirmate se publică neîntârziat în O.C. al partidului, cu indicarea datei la care au fost confirmate de C.C.

5

Mă pronunț pentru formularea inițială a § 6, publicată în „Vpered”⁷⁵, altfel rezultă o nepotrivire.

6

Mă raliez la părerea tov. Petrov și a celorlalți. Propunerea tov. Belski ar trebui introdusă într-o notă⁷⁶.

7

Eu am fost pentru acordarea dreptului de a dizolva comitete, dar în Consiliul partidului, în momentul când vrajba noastră fracționistă s-a întetit, m-am pronunțat împotriva lui, pentru că a face uz de acest drept era într-o anumită măsură o necuviință. Dacă acest paragraf are în vedere comitetele compuse din intelectuali, mă pronunț întru totul în favoarea lui. Intelectualii trebuie întotdeauna ținuti din scurt. Ei sînt întotdeauna inițiatorii a tot felul de ciorovăieli; de aceea propun ca în locul cuvîntului „periferie” să punem „muncitorii organizați” (vorbitorul își prezintă în scris amendamentul): „§ 9. Un comitet local trebuie să fie dizolvat de C.C. în cazul cînd pentru dizolvarea lui se vor pronunța $\frac{2}{3}$ din numărul muncitorilor locali care fac parte din organizații de partid”.

Pe o mică periferie de intelectuali nu ne putem bizui, dar pe sute de muncitori organizați putem și trebuie să ne bazuim. În strînsă legătură cu acest paragraf vreau să pun problema evidenței. În această privință ar trebui să luăm exemplul de la Bund⁷⁷, care cunoaște întotdeauna, cu precizie, cîți muncitori organizați are. Iar dacă Comitetul nostru Central va ști întotdeauna cîți muncitori organizați sînt în organizația respectivă, el va trebui să țină seama de părerea lor și, la cererea lor, va fi obligat să dizolve comitetul local.

8

În interesul O.C. trebuie să mă pronunț pentru amendamentul tov. Kitaev. În condiții cînd ziarul apare săptămînal, este necesar să fim la curent cu evenimentele și să avem suficient material⁷⁸.

9

Mă declar pentru cooptare în unanimitate⁷⁹. C.C. nu are prea mulți membri, și este necesar ca în interesul muncii pozitive și al conducerii politice să-i asigurăm o componentă unitară.

10

Sînt de acord cu tov. Kuznețov : § 13 din statut trebuie eliminat. Totodată e necesar să adoptăm rezoluția corespunzătoare prezentată biroului de către tov. Belski⁸⁰.

37

INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII
PROIECTULUI DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE
LA ȘEDINȚELE PLENARE ALE C.C.⁸¹

21 APRILIE (4 MAI)

Eu sînt pentru rezoluția lui Maximov. Dacă e greu să ne întrunim o dată la 3 luni, termenul poate fi prelungit la 4 luni. Orice membru din străinătate al C.C. trebuie să știe totul și să participe la adoptarea de hotărîri în principalele probleme. Dacă e greu să ne întrunim cu toții, ședința poate avea loc și în cazul cînd nu sînt prezenți toți membrii.

*Publicat pentru prima oară
în 1924, în cartea „Congresul al III-lea
ordinar din 1905 al P.M.S.D.R.
Textul integral al
proceselor-verbale”.*

*Se tipărește după textul
apărut în carte*

38

INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ
CU RAPORTUL COMISIEI DE VALIDARE
CU PRIVIRE LA REPREZENTAREA
COMITETULUI DIN KAZAN ⁸²

22 APRILIE (5 MAI)

Lenin citează o hotărîre consemnată în procesele-verbale ale Congresului al II-lea, din care reiese că Comitetul din Kazan a fost trecut în categoria organizațiilor care, pentru a dobîndi drepturi depline, aveau nevoie de o confirmare formală. Întrucît pînă în prezent nu s-a produs o asemenea confirmare formală, nu există nici un temei pentru a se reveni asupra unei hotărîri deja adoptate de congres. Reprezentantul Comitetului din Kazan trebuie să rămînă la congres numai ca delegat cu vot consultativ, iar comitetul, potrivit propunerii comisiei, urmează să primească chiar acum confirmarea formală.

PROIECT DE REZOLUȚIE
CĂ PRIVIRE LA RELAȚIILE DINTRE
MUNCITORI ȘI INTELLECTUALI ÎN CADRUL
ORGANIZAȚIILOR SOCIAL-DEMOCRATE

Avînd în vedere :

1) că aripa dreaptă a partidului nostru își continuă și astăzi încercările sistematice, începute încă pe vremea „economismului“, de a semăna vrajbă și neîncredere între muncitorii și intelectualii care fac parte din partid, încercările de a prezenta organizațiile noastre de partid drept organizații compuse exclusiv din intelectuali, oferind astfel dușmanilor social-democrației un argument de care ei profită cu abilitate, încercările de a învinui organizațiile social-democrate că tind să încătușeze prin disciplină de partid inițiativa clasei muncitoare, încercările de a face paradă de principiul electiv, de cele mai multe ori fără a întreprinde pași serioși pentru aplicarea lui efectivă ;

2) că aplicarea *neîngrădită* a principiului electiv, care este posibilă și necesară în condiții de libertate politică, nu e realizabilă în condițiile absolutismului, dar că și în condițiile absolutismului aplicarea sistemului electiv ar fi posibilă pe o scară mult mai largă decît aceea pe care se practică astăzi dacă n-ar împiedica-o dezlănarea formală a organizației de partid și dezorganizarea ei reală, pe care tot aripa dreaptă a social-democrației le datorează partidul nostru, -

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., considerînd că sarcina sa este ca, printr-o serie de reforme organizatorice, să pregătească pentru viitoarele congrese condițiile în vederea introducerii efective - în măsura posibilului - a principiului electiv în viața de partid, amintește încă o dată aderenților conștiinți ai partidului muncitoresc social-democrat că sarcina

lor este de a întări prin toate mijloacele legătura dintre partid și masa clasei muncitoare, ridicînd pături tot mai largi de proletari și semiproletari la un nivel de conștiință social-democrată deplină, dezvoltînd inițiativa lor social-democrată revoluționară, urmărind ca masa muncitorească să ridice din rîndurile ei cît mai mulți muncitori capabili să conducă mișcarea și organizațiile de partid ca membri ai centrelor locale și ai centrului întregului partid, creînd cît mai multe organizații muncitorești care să facă parte din partidul nostru și căutînd ca organizațiile muncitorești care nu doresc sau nu au posibilitatea să intre în partid să i se alăture cel puțin.

Prezentat la 22 aprilie (5 mai)

40

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII
PROIECTELOR DE REZOLUȚII CU PRIVIRE
LA RELAȚIILE DINTRE MUNCITORI ȘI
INTELECTUALI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIILOR
SOCIAL-DEMOCRATE

22 APRILIE (5 MAI)

I

În dorința de a evita o fărâmițare a dezbaterilor, mă pronunț împotriva examinării separate a rezoluțiilor și propun să fie trimise la comisie, cu indicația de a se elabora pe baza lor o rezoluție unică. Cît privește părerea tov. Kitaev că comitetele trebuie să fie formate exclusiv din organizatori, țin să arăt că numai cu organizatori nu poate funcționa un comitet.

2

În această privință nu sînt de acord cu tov. Sergheev : tocmai asemenea rezoluții lipsesc. Dezideratele pioase ale publicațiilor nu sînt de ajuns. În afară de aceasta, rezoluțiile n-au fost respinse, ci trecute la un alt punct de pe ordinea de zi. Se invocă faptul că muncitorilor li s-a dat dreptul de a răsturna comitetul cu consimțămîntul C.C. Asta-i prea puțin : e nevoie de o directivă, și nu de demagogie. Tov. Sergheev interpretează greșit poziția ziarului „Vpered“, citînd de acolo un pasaj în care se spune că „vorbele frumoase nu țin de cald“. Tocmai concizia formulării acestui paragraf din statut ne obligă să adoptăm o rezoluție care să dea o anumită directivă. Eu mă pronunț împotriva propunerii tov. Andreev⁸³. Este greșită afirmația că nu „economistii“ și „menșevicii“ au introdus demagogia. Dimpotrivă, tocmai ei au procedat ca niște demagogi. Rezoluția nu este decît un avertisment împotriva demagogiei. De aceea insist ca rezoluția să fie menținută.

3

N-am putut să stau liniștit când s-a spus că nu există muncitori care să poată activa ca membri ai comitetelor. Problema este târăgănată la infinit ; se vede că în partid ceva nu este în regulă. Muncitorii trebuie introduși în comitete. Mă surprinde faptul că, deși la congres nu sînt decît trei publiciști, iar toți ceilalți sînt membri ai comitetelor, publiciștii sînt pentru introducerea de muncitori în comitete, în timp ce, din motive inexplicabile, membrii comitetelor se agită atît de mult.

Declarațiile tovarășilor Golubin și Mihailov sînt extrem de prețioase ⁸¹.

41

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII
REZOLUȚIEI SUPLIMENTARE LA STATUTUL
PARTIDULUI CU PRIVIRE LA CONFERINȚELE
PERIODICE ALE REPREZENTANȚILOR
DIFERITELOR ORGANIZAȚII DE PARTID ⁸⁵

22 APRILIE (5 MAI)

I

N-aș avea nimic împotriva acestei propuneri, dar nu credeți că ar însemna să supraîncărcăm Comitetul Central cerându-i să se ocupe de organizarea acestor conferințe ?

Propun ca în loc de „C.C. să organizeze“ să se spună : „atît Comitetul Central cît și comitetele locale să organizeze“, iar în loc de „conferințe ale reprezentanților comitetelor locale“ să se spună : „conferințe ale reprezentanților diferitelor organizații ale partidului nostru“.

2

Exact. Mă pronunț împotriva adaosurilor care nu introduc decît formalism și tărăgăneală.

42

PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA PARTEA CARE S-A RUPT
DE PARTID ⁸⁶

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. însărcinează Comitetul Central să ia toate măsurile în vederea pregătirii și elaburării condițiilor pentru fuzionarea cu partea care s-a rupt de P.M.S.D.R. ; confirmarea definitivă a acestor condiții trebuie să fie rezervată viitorului congres al partidului.

N. B.: nu se publică

Prezentat la 23 aprilie (6 mai)

*Publicat pentru prima oară în 1924,
în cartea „Congresul al III-lea
ordinar din 1905 al P.M.S.D.R.
Textul integral al
proceselor-verbale”*

Se tipărește după manuscris

43

INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ
CU REZOLUȚIA LUI RUMEANȚEV
CU PRIVIRE LA PARTEA CARE S-A RUPT
DE PARTID ⁸⁷

23 APRILIE (6 MAI)

Prima parte îmi pare a fi inacceptabilă : cum să nu se facă agitație cînd în partid există o sciziune ? Cît despre dizolvarea comitetelor menșevice, sînt de acord că aici trebuie procedat cu maximum de precauție.

*Publicat pentru prima oară în 1924,
în cartea „Congresul al III-lea
ordinar din 1905 al P.M.S.D.R.
Textul integral al
proceselor-verbale”*

*Se tipărește după textul
apărut în carte*

44

INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII
REZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA
ATTITUDINEA FAȚĂ DE ORGANIZAȚIILE
SOCIAL-DEMOCRATE NAȚIONALE ⁸⁸

. 23 APRILIE (6 MAI)

Ni se propune ceva inacceptabil. Ce vrea în fond tov. Mihailov? Ca acordurile să poată fi încheiate numai de C.C. laolaltă cu comitetele locale? Se știe însă că hotărârile generale ale C.C. sînt obligatorii pentru comitetele locale. Ar fi greșit să se țină seama de cazul izolat în care Comitetul Central menșevic a încurcat lucrurile. Trebuie să dăm și comitetelor locale posibilitatea de a-și manifesta inițiativa. Trebuie să încredințăm și comitetelor locale sarcina de a coordona cu organizațiile social-democrate activitatea pe plan local. Dacă C.C. nu se va afla în condiții care să facă imposibilă găsierea lui, el va fi, firește, întotdeauna întrebat.

45

**INTERVENȚIE ÎN PROBLEMA
ATITUDINII FAȚĂ DE LIBERALI**

23 APRILIE (6 MAI)

Problema acordurilor cu liberalii nu este actuală. Noi, în Rusia, ne aflăm în ajun de insurecție, iar în aceste condiții un acord este puțin probabil. Chiar dacă se vor găsi unele grupuri de osvobojenșiști sau de studenți cu tendințe liberale care nu vor refuza să lupte cu arma în mână, doar n-o să încheiem acorduri cu Struve.

Completează comunicările făcute de tov. Voinov în legătură cu congresul de la Moscova al zemstvelor (citează din „Times”) ⁸⁹.

46

CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA ACORDURILE PRACTICE CU SOCIALIȘTII-REVOLUȚIONARI

23 APRILIE (6 MAI)

Trebuie să aduc la cunoștința congresului o încercare nereușită de a încheia un acord cu socialiștii-revoluționari. Acum cîtva timp a venit în străinătate tov. Gapon. S-a întîlnit cu socialiștii-revoluționari, apoi cu cei de la „Iskra“, iar pe urmă și cu mine. Mi-a spus că se situează pe punctul de vedere al social-democrației, dar că din anumite motive nu consideră posibil să declare deschis acest lucru. I-am răspuns că diplomația e un lucru foarte bun, dar nu între revoluționari. Nu voi reda aici convorbirea care a avut loc între noi, întrucît conținutul ei a fost expus în „Vpered“*. El mi-a făcut impresia unui om, fără îndoială, devotat revoluției, inteligent și plin de inițiativă, dar, din păcate, lipsit de o concepție consecvent revoluționară.

Peste cîtva timp am primit de la tov. Gapon o scrisoare prin care eram invitat la o conferință a organizațiilor socialiste, menită, potrivit intenției lui, să coordoneze activitatea acestor organizații. Iată lista celor 18 organizații care, după cum reiese din această scrisoare, au fost invitate la conferința inițiată de tov. Gapon :

1) Partidul socialiștilor-revoluționari. 2) P.M.S.D.R. „Vpered“. 3) P.M.S.D.R. „Iskra“. 4) Partidul socialist polonez. 5) Social-democrația din Polonia și Lituania. 6) P.P.S. „Proletariat“. 7) P.M.S.D. din Letonia. 8) Bundul. 9) Organizația muncitorească social-democrată armeană. 10) Federația revoluționară armeană (Droșak). 11) Gromada socialistă bielorusă.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 283—286. — Nota red.

12) Uniunea social-democrată letonă. 13) Partidul finlandez al rezistenței active. 14) Partidul muncitoresc finlandez. 15) Partidul gruzin al revoluționarilor social-federaliști. 16) Partidul revoluționar ucrainean. 17) Partidul social-democrat lituanian. 18) Partidul socialist ucrainean⁹⁰.

Am arătat atit tov. Gapon cît și unuia dintre socialiștii-revoluționari de vază că compoziția îndoielnică a conferinței poate să complice lucrurile. La această conferință socialiștii-revoluționari vor avea o precumpănire enormă. Convocarea conferinței a întîrziat mult. După cum reiese din documentele pe care mi le-a prezentat tov. Gapon, „Iskra“ a răspuns că preferă acorduri directe cu partidele organizate. O aluzie „fină“ la adresa ziarului „Vpered“, care ar fi, zic ei, un dezorganizator etc. Pînă la urmă „Iskra“ nu s-a prezentat la conferință. Noi, reprezentanții redacției ziarului „Vpered“ și ai Biroului Comitetelor Majorității, ne-am prezentat la conferință. Aici ne-am dat seama că este o conferință regizată de socialiștii-revoluționari. Partidele muncitorești ori nu fuseseră de loc invitate, ori nu existau nici un fel de date din care să se vadă că au fost invitate. Astfel, Partidul finlandez al rezistenței active era reprezentat, dar nu era reprezentat Partidul muncitoresc finlandez.

Cînd am întrebat cum se explică acest fapt, ni s-a răspuns că invitația adresată Partidului muncitoresc finlandez a fost trimisă prin Partidul rezistenței active, deoarece, după cum a afirmat socialistul-revoluționar care îmi dădea aceste lămuriri, ei n-au știut cum să le-o transmită direct. Or, cine cunoaște cît de cît starea de lucruri din străinătate știe că cu Partidul muncitoresc finlandez se poate intra în legătură fie și prin intermediul lui Branting, conducătorul P.M.S.D. din Suedia. La conferință au participat reprezentanți ai P.P.S., dar n-a fost nici un reprezentant al Social-democrației din Polonia și Lituania. Și era imposibil de aflat dacă au fost sau nu invitați. După cum ne-a spus același socialist-revoluționar, din partea Social-democrației lituaniene și a Partidului revoluționar ucrainean nu s-a primit nici un răspuns.

Chiar de la început a fost ridicată problema națională. P.P.S. a pus problema convocării mai multor adunări constituante. Aceasta mă îndreptățește să spun că pe viitor va trebui ori să refuzăm orice participare la asemenea conferințe, ori

să organizăm conferințe la care să participe reprezentanții partidelor muncitorești ale unei singure naționalități, ori să invităm la conferințe reprezentanți ai comitetelor locale de partid din regiunile cu populație nerusă. Dar sînt departe de a deduce de aici că asemenea conferințe ar fi imposibile din cauza divergențelor principiale. Trebuie doar ca în cadrul lor să fie discutate numai probleme de ordin practic.

De aici, din străinătate, nu putem controla compoziția conferințelor etc. Este necesar să fie reprezentat centrul din Rusia, și neapărat cu participarea unor reprezentanți ai comitetelor locale. Ceea ce ne-a determinat să părăsim conferința a fost problema letonilor. Părăsind conferința, am prezentat următoarea declarație :

„Importantul moment istoric prin care trece Rusia pune în fața partidelor și a organizațiilor social-democrate și democrat-revoluționare care acționează în țară sarcina încheierii unui acord practic, cu scopul de a mări eficacitatea atacului împotriva regimului absolutist.

De aceea, atribuind o importanță deosebit de mare conferinței ce se convoacă în acest scop, noi trebuie, firește, să privim cu toată seriozitatea problema compoziției sale.

Din păcate, la conferința convocată de tov. Gapon, această condiție necesară pentru ca lucrările ei să fie rodnice n-a fost respectată în suficientă măsură, și din această cauză noi am fost nevoiți, chiar de la începutul constituirii ei, să luăm măsuri care să asigure consfătuirii un succes real.

Caracterul pur practic al conferinței cerea, de pildă, mai întii de toate, ca la lucrările ei să fie invitate să participe numai organizații care reprezintă într-adevăr o forță reală în Rusia.

Or, sub aspectul caracterului real al unora dintre organizații, compoziția conferinței s-a dovedit a fi complet nesatisfăcătoare. Printre organizațiile reprezentate la conferință a fost chiar una al cărei caracter fictiv e în afara oricărei îndoieli. Este vorba de Uniunea social-democrată letonă.

Reprezentanțul P.M.S.D. din Letonia a cerut ca această Uniune să nu fie admisă, dînd cererii sale un caracter ultimativ.

După ce, la o consfătuire specială a reprezentanților celor patru organizații social-democrate, ținută cu participarea delegaților «Uniunii», caracterul fictiv al acesteia din urmă a fost stabilit cu toată certitudinea, noi, adică reprezentanții celorlalte organizații și partide social-democrate prezente la conferință, ne-am considerat datori să ne alăturăm acestei cereri ultimative.

Dar chiar de la primii pași ne-am lovit de împotrivirea dîră a tuturor partidelor democrat-revoluționare, care, prin refuzul lor de

a satisface cererea noastră ultimativă, au dat preferință unui grup fictiv, în dauna unei serii de organizații social-democrate cunoscute.

În sfârșit, însemnătatea practică a conferinței a fost și mai mult diminuată prin absența unei serii întregi de alte organizații social-democrate, a căror participare, după cum am reușit să stabilim, n-a fost asigurată prin măsuri corespunzătoare.

Nevoști fiind, din aceste motive, să părăsim conferința, ne exprimăm totodată convingerea că nereușita primei încercări nu va pune capăt tendinței persistente de a o repeta în viitorul cel mai apropiat și că sarcina încheierii unui acord practic, pe care o au în fața lor toate partidele revoluționare, va fi îndeplinită de viitoarea conferință, la care vor participa organizațiile care activează efectiv în Rusia, și nu organizații fictive.

Pentru P.M.S.D. din Letonia — *F. Rozin*

Pentru «Vpered» — P.M.S.D.R. — *N. Lenin*

Pentru Comitetul Central al Bundului — *I. Gheifin*
V. Vinițki

Pentru Organizația M.S.D.^{*} armeană — *Lerr*“.

3 aprilie 1905

După vreo 10-15 zile, tov. Gapon mi-a trimis următoarea misivă :

„Dragă tovarășe ! Transmițându-vă alăturatele două declarații adoptate de conferința care vă este cunoscută, vă rog să le aduceți la cunoștința Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., care urmează să se întrunească curînd. Consider de datoria mea să menționez că, în ceea ce mă privește, accept aceste declarații cu unele rezerve în problema programului socialist și a principiului federalist.

Gheorghi Gapon“

O dată cu această misivă mi-au fost transmise două documente interesante, în care merită să fie subliniate următoarele pasaje :

„Aplicarea principiului federativ în relațiile dintre naționalitățile care rămîn în cadrul aceluiași stat...

Socializarea, adică trecerea sub administrare obștească și în folosința populației agricole muncitoare a tuturor pămînturilor a căror cultivare se bazează pe exploatarea muncii altuia ; formele concrete, fazele succesive și proporțiile în care va fi îndeplinită această măsură urmează să fie stabilite de partidele diferitelor naționalități, potrivit cu particularitățile condițiilor locale din țara lor ; dezvoltarea economiei sociale, municipale și a celei comunitare...

...Pîine celor flămînzi !

Pământul și bogățiile lui să aparțină tuturor oamenilor muncii !
 ...O adunare constituantă formată din reprezentanți ai tuturor regiunilor imperiului rus, cu excepția Poloniei și a Finlandei !

...Pentru Caucaz, ca parte autonomă, federativă a Rusiei, convocarea unei adunări constituante..."

După cum atestă citatele reproduse mai sus, rezultatul conferinței a confirmat în totul temerile care ne-au determinat s-o părăsim. Avem în fața noastră o copie a programului socialist-revoluționar cu fel de fel de concesiile făcute partidelor neproletare naționaliste. Ar fi fost ciudat să participăm, fără partidele proletare naționale, la rezolvarea problemelor ridicate în cadrul conferinței. Ea a formulat, de pildă, revendicarea unei adunări constituante aparte pentru Polonia. Noi nu putem fi nici pentru, nici contra. Programul nostru recunoaște principiul autodeterminării naționalităților. Dar fără participarea social-democrației din Polonia și Lituania nu se poate adopta o hotărâre în această problemă. Conferința a fracționat adunarea constituantă, și aceasta fără participarea partidelor muncitorești ! Nu putem admite ca în asemenea probleme să se adopte hotărâri practice fără participarea partidului proletar. În același timp însă consider că divergențele principiale nu exclud totuși posibilitatea unor conferințe practice, cu condiția ca, în primul rând, ele să se țină în Rusia, în al doilea rând, cu participarea exclusivă a partidelor și organizațiilor verificate a fi forțe reale, și în al treilea rând, separând problemele naționale, sau, în orice caz, invitând la conferință reprezentanți ai comitetelor locale din regiunile în care există partide naționale social-democrate și nesocial-democrate.

Trec la rezoluția cu privire la acordurile practice cu socialiștii-revoluționari (citește proiectul prezentat de tov. Voinov) :

„Având în vedere :

1) că partidul socialiștilor-revoluționari reprezintă aripa revoluționară extremă a democrației ruse-burgheze ;

2) că în momentul de față este în general de dorit ca social-democrația să încheie cu organizația socialiștilor-revoluționari acorduri vremelnice în vederea luptei împotriva absolutismului ;

3) că în nici un caz acordurile de acest fel nu trebuie să îngreudească independența deplină a partidului muncitoresc social-democrat

sau să știrbească integritatea și puritatea tacticii lui proletare și a principiilor lui, —

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. însărcinează Comitetul Central și comitetele locale să încheie, în caz de nevoie, acorduri de luptă vremelnice cu organizațiile socialiștilor-revoluționari, se precizează că acordurile locale pot fi încheiate numai sub controlul direct al C.C.“

Sînt de acord cu acest proiect, dar ar fi de dorit să aten-uăm întrucîtva partea finală, punînd, de pildă, „sub con-trolul C.C.“ în locul cuvintelor „sub controlul direct al C.C.“.

47

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII
RAPORTULUI DE ACTIVITATE AL C.C. ⁹¹

25 APRILIE (8 MAI)

I

Într-adevăr, raportul de activitate al C.C. se ocupă mai mult de latura tehnică a activității C.C. decât de politica lui. Începînd din 1900 urmăresc activitatea aparatului central al partidului, și trebuie să constat că s-a realizat un progres imens. Dacă acesta nu ne mulțumește totuși, e pentru că pe deplin mulțumiți vom fi, desigur, numai în condițiile dictaturii proletariatului, și poate că nici atunci ! Nu trebuie să uitați că „cooptarea“ continuă să aducă prejudicii ! C.C. vorbește prea puțin despre politica lui, deoarece nu poate să spună nimic bun despre ea. Principala lui greșeală este lupta împotriva convocării congresului. Dacă congresul ar fi fost convocat cu un an în urmă, el ar fi fost mai conciliant decât acum. Și eu sînt pentru dizolvare, dar într-un singur caz sînt categoric împotriva ei, și anume atunci cînd ar fi determinată de agitația pentru congres, dar asupra acestui lucru nu vreau să insist ; mai multă bucurie îți face un păcătos pocăit ⁹² decât 99 drept-credincioși. Cît privește reproșurile la adresa mea, nu pot să spun decât că un publicist nu-i în stare să facă nimic fără partid.

2

Mi se reproșează că mă contrazic în ceea ce privește judecata *. Dacă am fi avut un congres comun, problema unei

* Lenin se referă la următoarele cuvinte cu care se încheia raportul prezentat de C.C. la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. : „Noi însă, membrii vechiului C.C., depunînd aici, la Congresul al III-lea, mandatul pe care partidul ni l-a încredințat la Congresul al II-lea, vom ține minte că în afară de jude-

judcăți s-ar fi pus și mai înainte ; acum însă toate dezbaterele precedente au arătat clar despre ce este vorba. C.C. nu ne poate prezenta o dare de seamă politică pentru că s-a încurcat. ieșirea din situația ce se crease a fost pentru C.C. aceeași ca și mai înainte – congresul, care s-a întrunit însă mai târziu decît ar fi trebuit. Cînd „inculpatul își recunoaște vina“, ancheta nu mai este necesară.

cata contemporaneității există și judecata istoriei". (Vezi cartea „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale", Editura de stat pentru literatură politică, Moscova, 1959, pag. 426.) — *Nota trad.*

48

PROPUNERI
ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGEREA C.C.

25 APRILIE (8 MAI)

Propun să se stabilească mai întâi cîți tovarăși urmează să fie aleși, alegerile să se facă prin vot secret, iar după aceea să se decidă în ce măsură rezultatele votării urmează să fie date publicității.

49

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE
LA MOMENTUL INTRĂRII COMITETULUI CENTRAL
ÎN EXERCIȚIUL FUNCȚIUNILOR SALE

Congresul hotărăște că noul Comitet Central ales de el intră imediat în exercițiul funcțiilor sale⁹³.

Prezentat la 25 aprilie (8 mai)

Se tipărește după manuscris

50

INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ
CU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE
ALE CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R.

25 APRILIE (8 MAI)

Președintele atrage atenția asupra faptului că nu se poate stabili cu anticipație în ce măsură să fie prescurtate procesele-verbale ale congresului. Trebuie omise toate dezbatările referitoare la ordinea de zi ; în continuare, președintele arată că aparatul tehnic din străinătate urmează să fie reorganizat, ceea ce poate afecta rapiditatea editării proceselor-verbale ale congresului.

51

PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA PUBLICAREA ÎNȘTIINȚĂRII
DESPRE CONGRESUL AL III-LEA AL P.M.S.D.R.
ȘI A PROCESELOR-VERBALE
ALE CONGRESULUI⁹⁴

Congresul însărcinează C.C. să publice imediat o scurtă înștiințare despre Congresul al III-lea, împreună cu textul integral al programului, al statutului și al rezoluțiilor.

Congresul însărcinează C.C. să urgenteze la maximum publicarea acestei înștiințări.

Congresul însărcinează comisia pentru publicarea proceselor-verbale ale congresului⁹⁵ : 1) să stabilească în mod definitiv textele care, din considerente de conspirație, nu pot fi publicate în nici un caz ; 2) să stabilească în ce mod și în ce limite urmează a fi adusă la cunoștința membrilor de partid partea nepublicată a proceselor-verbale ale Congresului al III-lea ; 3) să facă prescurtările necesare în vederea publicării, omițând exclusiv dezbaterile referitoare la ordinea de zi a ședințelor sau micile amendamente care au fost prezentate la diferite rezoluții și care au fost respinse de congres.

Prezentat la 25 aprilie (8 mai)

52

PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA EVENIMENTELE
DIN CAUCAZ ⁹⁶

Avînd în vedere :

1) că specificul condițiilor vieții sociale și politice din Caucaz a favorizat acolo crearea celor mai combative organizații ale partidului nostru ;

2) că atît la orașe cît și la sate starea de spirit revoluționară a majorității populației din Caucaz și-a găsit expresia într-o insurecție populară împotriva absolutismului ;

3) că guvernul absolutist a și început să trimită trupe și artilerie în Guria, pregătindu-se să înăbușe fără cruțare toate focarele importante ale insurecției ;

4) că o victorie a absolutismului asupra insurecției populare din Caucaz, victorie care este înlesnită de compoziția alogenă a populației de acolo, va periclita în modul cel mai serios succesul insurecției în întreaga Rusie ; -

Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia trimite, în numele proletariatului conștient din Rusia, salutul său fierbinte eroicului proletariat și eroicei țărâni din Caucaz și însărcinează Comitetul Central și comitetele locale ale partidului să ia cele mai energice măsuri pentru a răspîndi cît mai larg - prin broșuri, mitinguri, adunări muncitorești, convorbiri în cadrul cercurilor etc. - știrile referitoare la situația din Caucaz, precum și pentru a sprijini la timp cu forță armată lupta populației din Caucaz.

Prezentat la 26 aprilie (9 mai)

53

INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII REZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA EVENIMENTELE DIN CAUCAZ

26 APRILIE (9 MAI)

I

Nu este adevărat că partidul își asumă obligația de a începe insurecția atunci când în Caucaz va izbucni revoluția. Noi nu facem decît să însărcinăm Comitetul Central să sprijine mișcarea*.

2

În linia generală, mă raliez la amendamentul tov. Petrov⁹⁷, cu toate că nu conține o chemare revoluționară**.

* În textul editat de comisia pentru publicarea proceselor-verbale, sfîrșitul acestei intervenții are următorul cuprins:

„Noi nu facem decît să însărcinăm Comitetul Central să sprijine mișcarea; dată fiind situația din Caucaz, nu se poate deduce de aici că C.C. trebuie să se limiteze la agitație și propagandă. Atrag atenția tuturor tovarășilor asupra acestui alineat.

Deoarece nimeni nu mai cere cuvîntul, dezbaterile sînt declarate închise“.

— *Nota red.*

** În textul editat de comisia pentru publicarea proceselor-verbale, această intervenție are următorul cuprins: „Lenin. Ar trebui poate să adăugăm «proletariatului și țărănimii din Rusia». Ribkin a spus chiar acum că în această rezoluție s-ar putea arăta că în Caucaz insurecția nu trebuie începută înainte ca Rusia să aibă posibilitatea de a o sprijini. Pentru aceasta însă ar trebui modificată întreaga rezoluție. Importante sînt indicațiile tovarășilor din partea locului; în linia generală, mă raliez la amendamentul tov. Petrov, cu toate că nu conține o chemare revoluționară“. — *Nota red.*

DESPRE DĂRI DE SEAMĂ BILUNARE DIN PARTEA ORGANIZAȚIILOR DE PARTID

Dări de seamă bilunare din partea *tuturor* organizațiilor de partid, și mai ales din partea tuturor organizațiilor *muncitorești* de partid, ar avea o importanță enormă pentru întărirea componenței partidului și a coeziunii lui organizatorice, precum și în special pentru restructurarea reprezentării partidului (la congrese) după numărul muncitorilor organizați.

Aceste dări de seamă ar putea fi publicate – în extras – în O.C. al partidului, dându-ne astfel un foarte prețios material cu privire la viața reală, nedenaturată a partidului.

Ar putea fi publicate și cifre care să arate numărul membrilor cercurilor, grupurilor etc., indicînd, de exemplu, fiecare grup sau fiecare organizație printr-o literă sau două. Aceste dări de seamă cu privire la componența organizațiilor noastre de partid ar oferi un bun material de verificare. (Obiecția că vor ocupa mult spațiu este neîntemeiată. Socotînd două litere, precum și cele două cifre care indică numărul de membri – de exemplu : ab 13, cd 41, ef 17 etc. –, obținem la un rînd de coloană de ziar *unsprezece* informații de acest fel).

Congresul ar trebui să împartă în două intervalul de timp dintre Congresul al III-lea și Congresul al IV-lea (1 an). În cursul primei jumătăți, *fiecare* organizație de partid, inclusiv cea mai elementară celulă muncitorească a partidului nostru, trebuie să se constituie și să *stabilească* neapărat legături regulate cu centrul, să *organizeze* neapărat trimiterea unor dări de seamă bilunare regulate. Spun : să *stabilească*, să *organizeze*, deoarece nu e de ajuns să se ia adresa și să se scrie ;

trebuie controlate adresele, trebuie urmărit ca dările de seamă să ajungă la destinație etc. etc. Pentru această statornicire a unei practici noi, a trimiterii cât se poate de regulate a noilor dări de seamă (bilunare), un termen de 4-5 luni * poate fi considerat, fără doar și poate, suficient. Este cert că, *dacă se va depune toată stăruința*, treaba asta poate fi îndeplinită într-un termen *de trei ori* mai scurt.

Apoi, în a doua jumătate a anului, dărilor de seamă bilunare ale organizațiilor de partid li se poate acorda un rol, ca să zicem așa, constituțional, în sensul ca restructurarea reprezentării partidului la Congresul al IV-lea să fie pusă în funcție directă de aceste dări de seamă. De exemplu, Congresul al III-lea, să zicem, hotărăște în aprilie 1905 : sînt considerate organizații de partid care au dreptul de a fi luate în considerare la restructurarea reprezentării partidului la Congresul al IV-lea numai acele organizații care vor prezenta cu regularitate centrului dări de seamă bilunare începînd de la 1 septembrie 1905. Numai pe baza acestor dări de seamă, prezentate pentru o perioadă de cel puțin trei luni (adică minimum 6 dări de seamă), va fi stabilită la Congresul al IV-lea reprezentarea partidului la congrese proporțional cu numărul muncitorilor organizați în uniunile social-democrate din fiecare localitate. De aceea numărul membrilor trebuie să fie indicat neapărat în fiecare dare de seamă.

*Scris în aprilie 1905,
nu mai tîrziu de 20 ale lunii (3 mai)*

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V*

Se tipărește după manuscris

* În limitele acestui termen, *fiecare* organizație trebuie să comunice centrului cifrul ei (două sau trei litere = *denumirea* organizației) și să obțină ca cel puțin o dare de seamă să fie publicată în O.C., pentru ca *toți* membrii acestei organizații să se convingă că are legături cu centrul.

SOFISME POLITICE

Deși se află abia la începutul ei, revoluția rusă vedește de pe acum cât se poate de clar trăsăturile obișnuite ale revoluțiilor politice ale burgheziei. Clasele de jos duc lupta, iar cele de sus trag foloasele. Tot greul nemaipomenit al luptei revoluționare a căzut și cade în întregime pe umerii proletariatului ca clasă și ai unora dintre elementele provenite din rindurile tineretului intelectual burghez. Nouă zecimi din libertățile (mai exact : fărâmele de libertate) în parte deja cucerite devin apanajul vîrfurilor societății, claselor nemunci-toare. În Rusia domnește astăzi, în pofida legii, o incompara-bil mai mare libertate a cuvîntului, a întrunirilor și a presei decît acum 10 ani, decît acum un an, dar într-o măsură cît de cît largă se bucură de ea numai ziarele burgheze, numai adunările „liberale“. Muncitorii se avîntă spre libertate, cro-indu-și adesea drum în domenii care pînă acum le erau ne-cunoscute și considerate cu totul inaccesibile, dar această in-filtrare a elementului proletar nu infirmă, ci confirmă ideea noastră. Gradul de participare activă la lupta politică este invers proporțional cu gradul de participare activă la cule-gerea roadelor luptei. Raportul dintre mișcarea legală și cea ilegală (adică dintre cea admisă de lege și cea interzisă de lege) este cu atît mai „avantajos“, cu cît este mai avantajoasă situația unei clase sau alteia în orînduirea social-economică dată. Mișcarea burgheziei liberale a luat, mai cu seamă după 9 ianuarie, o extindere atît de mare în forme *tolerate* de lege, încît intensitatea mișcării liberale ilegale scade sub ochii noștri uimitor de repede. Mișcarea proletariatului, *cu toate că*

într-unul din momentele ei cele mai importante a îmbrăcat o formă arhi-, „legală“ (prezentarea unei petiții către țar din partea muncitorimii din Petersburg), s-a dovedit a fi cu totul ilegală și a fost supusă unei arhicrâncene represiuni militare. Mișcarea clasei muncitoare s-a lărgit incomparabil mai mult, dar raportul dintre elementul legal și cel ilegal aproape că nu s-a schimbat în favoarea celui dintii.

De unde provine această deosebire? Tocmai din faptul că întreaga orînduire social-economică a Rusiei asigură roadele cele mai mari aceluia care muncește cel mai puțin. În condițiile capitalismului nici nu poate fi altfel. Aceasta este o lege a capitalului, căreia îi este subordonată nu numai viața economică, ci și cea politică. Mișcarea claselor de jos întărește forțele revoluționare; ea ridică la luptă o masă populară care, pe de o parte, este capabilă să sfărîme cu adevărat întregul edificiu putred, iar pe de altă parte, nefiind prin specificul situației sale în nici un fel legată de acest edificiu, îl va dărnici fără cea mai mică ezitare. Mai mult, chiar fără a fi pe deplin conștientă de țelurile ei, ea este totuși capabilă și dornică să dărîme acest edificiu, deoarece situația ei este fără ieșire, deoarece veșnica asuprire o împinge pe calea revoluționară, iar de pierdut nu-și poate pierde decât lanțurile. Această forță populară, proletariatul, inspiră atîta teamă stăpînitorilor putredului edificiu, pentru că însăși situația proletariatului are în ea ceva amenințător pentru toți exploatorii. Din această cauză, cea mai mică mișcare a proletariatului, oricît de modestă ar fi ea la început, oricît de neînsemnat ar fi motivul care a provocat-o, amenință în mod inevitabil să-și depășească țelurile imediate și să devină pentru întreaga orînduire veche o mișcare neînduplecată, distructivă.

Mișcarea proletariatului, datorită particularităților fundamentale ale situației acestei clase în condițiile capitalismului, are tendința irezistibilă de a se transforma într-o înverșunată luptă pentru tot, pentru victorie deplină asupra tuturor forțelor întunericului, exploatării și înrobirii. Datorită aceluiași cauze (adică particularităților fundamentale ale situației burgheziei), mișcarea burgheziei liberale are, dimpotrivă, tendința spre compromisuri în loc de luptă, spre oportunism în

loc de radicalism, spre o modestă luare în considerare a celor mai probabile și mai accesibile dobândiri imediate în locul „nesăbuitei“, îndrăzneței și neînduplecatei pretenții la victorie deplină. Cine luptă cu adevărat luptă, firește, pentru a cuceri *totul*; cine preferă luptei compromisul arată, firește, din capul locului „fărimiturile“ cu care este dispus să se mulțumească în cazul cel mai bun (în cazul cel mai rău, el se mulțumește chiar și cu lipsa oricărei lupte, sau, cu alte cuvinte, se împacă pentru mult timp cu stăpînitorii lumii vechi).

Iată de ce este cît se poate de firesc că social-democrația, ca partid al proletariatului revoluționar, acordă o atenție atît de mare *programului* său, definește atît de minuțios, cu mult înainte, țelul ei final – eliberarea deplină a oamenilor muncii –, se arată atît de vigilentă față de orice tentative de a diminua acest țel final *; din aceleași motive social-democrația este atît de riguros de dogmatică și doctrinar de intransigentă cînd e vorba de a separa de țelul final țelurile economice și politice mărunte, imediate. Cine luptă pentru a cuceri *totul*, cine luptă pentru victorie deplină trebuie să se ferească de primejdia ca cuceririle mărunte să-l lege de mîini, să-l abată din drum, să-l facă să uite ceea ce e încă relativ departe, dar fără de care toate micile cuceriri nu sînt decît deșertăciunea deșertăciunilor. Unui partid al burgheziei, oricît de sincer ar milita pentru libertate și democrație, îi este, dimpotrivă, inexplicabilă și străină această grijă pentru programe, atitudinea veșnic critică față de micile îmbunătățiri treptate **.

Acestea sînt ideile pe care ni le-a sugerat „Proiectul de constituție rusă“, publicat zilele acestea de redacția revistei „Osvojojenie“ sub titlul: „Legea fundamentală a Imperiului rus“. Acest proiect, de multă vreme cunoscut în Rusia,

* In manuscris: „...țelul eliberării depline a tuturor oamenilor muncii de sub jugul oricărei asupriri, se arată atît de vigilentă față de orice tentative de a diminua, de a minimaliza sau de a aplatiza acest țel“.

Aici, precum și în cele ce urmează, se reconstituie în note de subsol, după manuscris, principalele pasaje modificate pentru ziar de M. S. Olinski. — *Nota red.*

** In manuscris: „...unui partid al burgheziei, oricît de liberal și de progresist ar fi, oricît de sincer ar milita pentru libertate și democrație, îi este, dimpotrivă, inexplicabilă și străină această rigurozitate în definirea țelurilor finale, această grijă pentru programe, această atitudine veșnic nemulțumită, veșnic critică față de micile îmbunătățiri treptate“. — *Nota red.*

a fost publicat acum cu adnotări și cu o expunere de motive, ca „unica ediție completă, definitivă și revăzută chiar de autori“. Reiese, așadar, că proiectul nu aparține „Uniunii eliberării“; el a fost elaborat de un grup privat care face parte din această Uniune. Aceasta ne arată o dată în plus teama, proprie liberalismului*, de a formula un program clar, precis, fățiș declarat. Partidul liberal are în țară mult mai multe mijloace bănești și forțe publicistice, mult mai multă libertate de mișcare pe arena legală decît social-democrația, dar în același timp inferioritatea lui față de social-democrație în ceea ce privește precizia programului este de-a dreptul izbitoare. Liberalii se eschivează pur și simplu să-și formuleze programul; ei preferă să publice în organul lor declarații izolate, contradictorii (de pildă, în problema votului universal), sau „proiecte“ elaborate de grupuri private, care nu angajează cituși de puțin întregul partid (sau întreaga „Uniune a eliberării“) ca un singur tot. Această preferință nu poate fi, desigur, pur întâmplătoare; ea este rezultatul inevitabil al situației sociale a burgheziei, ca clasă, în societatea modernă, clasă strînsă, ca într-un clește, între absolutism și proletariat și scindată în fracțiuni din cauza unor meschine deosebiri de interese. Sofismele politice decurg cît se poate de firesc din această situație.

Asupra unuia dintre aceste sofisme am dori să atragem acum atenția cititorilor. Trăsăturile fundamentale ale proiectului de constituție al osvobojeniștilor sînt bine cunoscute: se menține monarhia, de republică nici nu se discută măcar (probabil că „oamenii politici realiști“ ai burgheziei consideră că aceasta nu este o problemă serioasă!), se creează un sistem parlamentar *bicameral*, bazat pe votul universal, *direct*, egal și secret pentru Camera inferioară și cu alegeri *indirecte* pentru Camera superioară. Membrii Camerei superioare sînt desemnați prin votul adunărilor zemstvelor și al dumelor orașenești. Considerăm că e de prisos să insistăm asupra amănuntelor acestui proiect. Ceea ce prezintă interes este concepția lui generală și apărarea lui „principială“.

* În manuscris: „...proprie liberalismului rus, și nu numai celui rus...“. — *Nota red.*

Generoșii noștri liberali vor ca puterea de stat să fie cât mai egal și „mai drept“ împărțită între trei forțe : monarhul, Camera superioară (Camera zemstvelor), Camera inferioară (Camera reprezentanților poporului) : birocrația absolutistă, burghezia, „poporul“ (adică proletariatul, țărănimea și mica burghezie în general). În cugetul lor, publiciștii liberali visează să înlocuiască lupta dintre aceste trei forțe, dintre diferitele lor combinații, printr-o „justă“ îmbinare a lor în cadrul unei unități... pe hîrtie ! Trebuie urmărită o dezvoltare treptată, echilibrată, trebuie justificat din punctul de vedere al conservatismului dreptul de vot universal (prefața d-lui Struve la proiectul pe care-l examinăm) ; garanția reală a intereselor claselor cîrmuitoare (adică conservatismul real) trebuie s-o constituie monarhia și Camera superioară, iar tot acest eșafodaj pretins ingenios, dar în realitate cît se poate de naiv, trebuie drapat cu sofisme grandilocvente. Multă, foarte multă vreme de aici încolo proletariatul rus va mai avea de-a face cu sofismele liberale. E timpul să le cunoască mai îndeaproape !

Apărarea sistemului bicameral liberalii o încep printr-o analiză a obiecțiilor ce i-ar putea fi aduse. Simptomatic este faptul că aceste obiecții sînt în întregime luate din sfera obișnuită a ideilor liberalo-narodniciste pe care le propagă larg presa noastră legală. Societatea rusă, zic ei, are „un caracter profund democratic“ ; în Rusia nu există o clasă superioară, puternică prin merite politice, bogăție etc., căci nobilimea a fost la noi o stare socială ostășească, fără „ambiiții politice“, și chiar pozițiile ei economice sînt „subminate“. Din punctul de vedere al social-democratului, e ridicol chiar să se ia în serios această înșirare de fraze narodniciste, care nu conține nici un dram de adevăr. Privilegiile politice ale nobilimii din Rusia sînt îndeobște cunoscute ; forța ei se manifestă cît se poate de clar în tendințele partidului conservator și moderat, sau șipovist ; pozițiile ei economice sînt „subminate“ numai de burghezie, cu care nobilimea se contopește, dar toată această subminare nu împiedică cîtuși de puțin ca în mîinile nobilimii să fie concentrate mijloace uriașe, care-i permit să jecmănească zeci de milioane de oameni ai muncii.

Muncitorii conștiinței nu trebuie să-și facă iluzii în această privință ; pălăvrăgeala narodnicistă pe tema rolului neînsemnat al nobilimii ruse le este necesară liberalilor numai pentru a îndulci pilula viitoarelor privilegii constituționale ale nobilimii. O asemenea logică liberală este inevitabilă : pentru a se putea afirma că privilegiile nobilimii* constituie o neînsemnată abatere de la democratism, este necesar ca nobilimea noastră să fie înfățișată ca o stare socială lipsită de însemnătate.

Data fiind situația burgheziei, care se află între ciocan și nicovală, sînt de asemenea psihologicește inevitabile frazele idealiste cu care operează acum într-o manieră atît de scorbădă liberalismul nostru în genere și îndeosebi filozofii lui preferați. „Pentru mișcarea de eliberare din Rusia – citim în expunerea de motive – democrația este nu numai un fapt, ci și un postulat moral-politic. Mai presus de justificarea istorică a oricărei forme sociale, ea pune justificarea morală...” E o mostră care ilustrează destul de grăitor frazeologia pompoasă, lipsită de orice conținut, cu care liberalii noștri își „justifică” pregătirile în vederea trădării democrației ! Ei se plîng că „reprezentanții elementelor celor mai extremiste aduc partidului liberal rus *grava imputare* (?) că tinde să pună în locul absolutismului birocratic un absolutism burghezo-nobiliar“; – dar în același timp fac ca unica instituție cu adevărat democratică din proiectul lor, Camera reprezentanților poporului, să împartă puterea atît cu monarhia cît și cu Camera superioară, Camera zemstvelor !

Iată acum argumentele lor „morale” și „moral-politice” în favoarea Camerei superioare. În primul rînd, „sistemul bicameral există pretutindeni în Europa, cu excepția Greciei, Serbiei, Bulgariei și Luxemburgului...” Deci nu pretutindeni, din moment ce există o serie de excepții. Apoi, ce fel de argument este acesta ? În Europa sînt foarte multe instituții antidemocratice... înseamnă oare aceasta că „profund-democraticul” nostru liberalism trebuie să le copieze în programul său ? Al doilea argument : „e periculos să concentrezi puterea legislativă în mîinile unui singur organ”, trebuie creat un alt organ, care să îndrepte greșelile, hotărîrile „prea pri-

* În manuscris : „...privilegiile politice ale nobilimii”. — Nota red.

pite“ ale celui dintii ; „...de ce să fie Rusia mai îndrăzneată decât Europa ?“ Așadar, liberalismul rus nu vrea să fie mai îndrăzneț decât cel european, care de teama proletariatului și-a pierdut *în mod vădit* întregul său caracter progresist ! Halal de așa lideri ai mișcării „de eliberare“ ! Rusia n-a făcut încă nici măcar un singur pas cît de cît serios pe calea spre libertate, iar liberalii au și început să se teamă de „pripeală“. Parcă prin aceste argumente, domnilor, nu se poate justifica și renunțarea la votul universal ?

Al treilea argument : „unul dintre cele mai grave pericole care amenință în Rusia orice orînduire politică este transformarea acesteia într-un regim de centralizare iacobină“. Ce grozăvie ! După cum se vede, oportuniștii liberali nu ezită să împrumute de la oportuniștii social-democrației, de la neoiskriști, armele de luptă împotriva democratismului păturilor de jos ale poporului. Stupida gogoriță a „iacobinismului“, fluturată de Akselrod, de Martinov & Co., face un bun serviciu osvobojdeniștilor. Dar dați-mi voie, domnilor, dacă v-ați teme într-adevăr de excesul de centralism (și nu de „excesul“ de democratism consecvent), ce rost ar avea *limitarea* votului universal în alegerile pentru instituțiile *locale*, de zemstvă și orașenești ?? Și totuși voi îl limitați. Articolul 68 din proiectul vostru prevede că „oricine are dreptul de a participa la alegerile pentru Camera reprezentanților poporului are același drept de a participa la alegerile pentru instituțiile locale *dacă a avut domiciliu stabil în județul (sau în orașul respectiv o anumită perioadă de timp, care nu trebuie să depășească termenul de un an*“. Acest articol introduce un *cens* și face ca în realitate dreptul de vot să nu fie universal, căci este îndeobște cunoscut că tocmai muncitorii, muncitorii agricoli și zilerii sînt de cele mai multe ori nevoiți să pribegească din oraș în oraș, din județ în județ, fără a avea domiciliu stabil. Capitalul aruncă masele muncitorești de la un capăt la celălalt al țării, le răpește posibilitatea de a avea un domiciliu stabil, iar pentru aceasta clasa muncitoare trebuie să-și piardă o parte din drepturile ei politice !

Această limitare a votului universal este prevăzută tocmai pentru instituțiile de zemstvă și orașenești care aleg Camera superioară, Camera zemstvelor. În lupta împotriva pretenșelor excesive ale centralismului iacobin se recurge la o dublă abatere de la democratism: prima, limitarea votului *universal* prin introducerea criteriului cenșitar al domiciliului stabil, iar cea de-a doua, renunțarea la principiul votului *direct* prin introducerea alegerilor indirecte! Nu reiese oare de aici cât se poate de clar că gogorița iacobinismului servește numai oportuniștilor de tot soiul? *

Da, nu degeaba și-a exprimat d-l Struve simpatia față de principiile neoiskriștilor, acești girondini ai social-democrației, nu degeaba l-a elogiât el pe Martinov, faimosul luptător împotriva „iacobinismului“. Dușmanii social-democrației ai iacobinismului au netezit și netezesc pur și simplu calea pentru burghezi liberali.

Afirmația osvobojeniștilor că tocmai Camera superioară, aleasă de instituțiile de zemstvă, este în măsură să exprime „principiul descentralizării“, să reflecte „eterogeneitatea diferitelor părți ale Rusiei“, este un nonsens flagrant. Descentralizarea nu-și poate găsi expresia într-o limitare a dreptului de vot universal; eterogeneitatea nu-și poate găsi expresia într-o limitare a principiului alegerilor directe. Nu aceasta este problema care ne interesează aici și pe care osvobojeniștii caută s-o estompeze. Ceea ce interesează aici este că, în sistemul lor, Camera superioară nu va putea să nu devină, *prin excelență* și mai ales, un organ al nobilimii și burgheziei, căci prin efectul criteriului cenșitar al domiciliului stabil și prin sistemul alegerilor indirecte numai proletariatul va fi în cea mai mare măsură înlăturat de la alegeri. Acest lucru este atât de clar pentru orice om cât de cât inițiat în problemele politice, încât chiar autorii proiectului prevăd o obiecție inevitabilă.

„Dar – citim în expunerea de motive –, ni se va obiecta că, indiferent de modul în care vor fi organizate alegerile, *marii proprietari funciari și clasa întreprinzătorilor* au toate

* În manuscris: „...oportuniștilor de tot soiul, trădătorilor politici de tot soiul?“. — Nota red.

șansele să rămână factorul precumpănit în viața locală. Noi sîntem de părere“ (ce părere profund democratică !) „că și aici se manifestă teama exagerată față de «elementul burghez». Nu e nimic nedrept (!!) în faptul că clasa proprietarilor funciari și a industriașilor va căpăta într-o măsură suficientă (!) posibilitatea de a-și reprezenta interesele (elementului burghez votul universal nu-i este suficient !), de vreme ce o dată cu aceasta se deschide celorlalte grupuri ale populației o largă posibilitate de reprezentare. Inadmisibile din punct de vedere moral și periculoase din punct de vedere politic sînt numai privilegiile...”

Este bine ca muncitorii să-și întipărească bine în minte această morală „liberală“. Ea le permite să facă paradă de democratism, să condamne „privilegiile“ și să justifice criteriul cenșitar al domiciliului stabil, alegerile indirecte, monarhia... Probabil că monarhia nu constituie un „privilegiu“, sau constituie un privilegiu admisibil din punct de vedere moral și nepericulos din punct de vedere politic !

Bine o mai încep liderii mișcării „de eliberare“ de la noi, proveniți din rîndurile societății !* Pînă și în cele mai îndrăznețe proiecte ale lor, care nu angajează cituși de puțin întregul lor partid, ei născocesc dinainte argumente pentru justificarea reacțiunii, apără privilegiile burgheziei, demonstrînd prin sofisme că privilegiul nu este privilegiu. Pînă și în activitatea lor publicistică cea mai puțin legată de calcule materiale și cea mai depărtată de obiective politice imediate, ei au și început să prostitueze noțiunea de democratism și să calomnieze pe cei mai consecvenți dintre democrații burghezi - iacobinii din perioada marii revoluții franceze. Dar ce va fi mai departe ? Ce ne va mai fi dat să auzim din gura practicienilor politici ai burgheziei liberale, care sînt răspunzători în fața partidului, dacă cei mai idealști dintre liberali se ocupă de pe acum cu pregătirea teoretică a trădării ? Dacă cele mai îndrăznețe deziderate ale stîngii extreme a osvobođenismului nu depășesc cadrul unei

* Aici, ca și în alte locuri din acest volum, Lenin folosește cuvîntul „societate“ nu în sensul obișnuit, ci într-un sens mai restrîns, prin care se subînțelege pătura politiceste activă din rîndurile claselor dominante (burghezia liberală, intelectuali, funcționari din aparatul de stat etc.). — Nota trad.

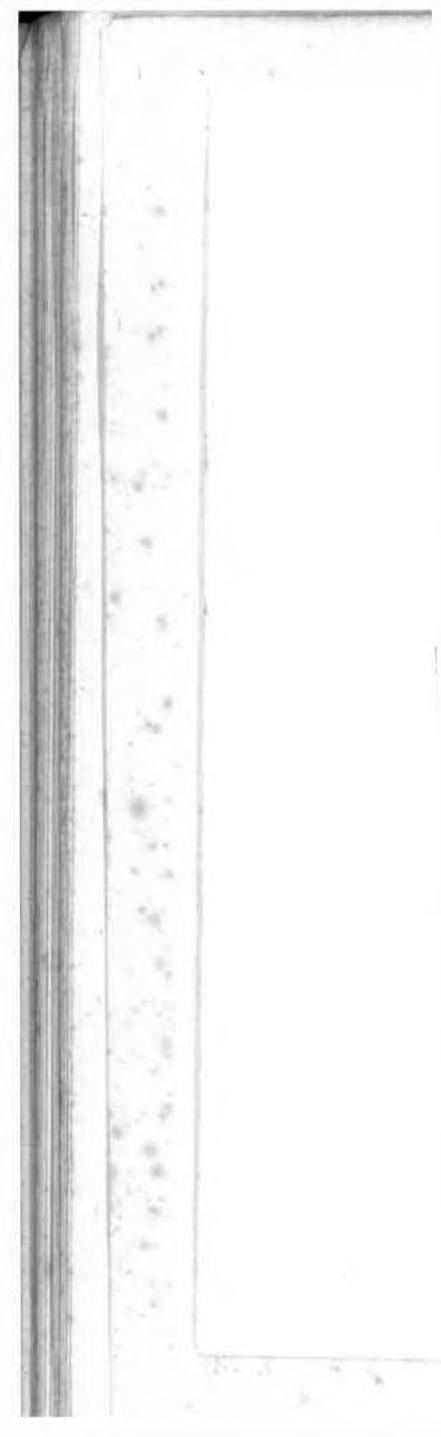
monarhii cu un parlament bicameral ; dacă numai la atita se ridică prețul *pe care-l cer* ideologii liberalismului, atunci la ce preț *vor încheia târgul* afaceriștii liberalismului ?

Proletariatului revoluționar sofismele politice ale liberalismului îi oferă un material prețios, deși nu prea voluminos, care îi va permite să vadă adevărata natură de clasă chiar și a elementelor înaintate ale burgheziei.

„Vpered” nr. 18
din 18 (5) mai 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

Pagina întâi a ziarului bolșevic „Proletarii” nr. 1 din 27 (14) mai 1905, cuprinzând articolul lui V. I. Lenin „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia”, precum și principalele rezoluții ale congresului.

ÎNȘTIINȚARE CU PRIVIRE LA CONGRESUL AL III-LEA AL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA

Tovarăși muncitori ! De curînd a avut loc Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., care trebuie să marcheze începutul unei noi faze în istoria mișcării muncitorești social-democrate din țara noastră. Rusia trece printr-un mare moment istoric. Revoluția a izbucnit și ia o amploare din ce în ce mai mare, cuprinzînd noi localități și noi pături ale populației. În fruntea forțelor de luptă ale revoluției se află proletariatul. El a și făcut cele mai mari sacrificii pentru cauza libertății și se pregătește acum pentru bătălia decisivă împotriva absolutismului țarist. Reprezentanții conștienți ai proletariatului știu că libertatea nu va aduce oamenilor muncii izbăvirea de mizerie, de asuprire și exploatare. Burghezia, care astăzi se pronunță pentru cauza libertății, a doua zi după revoluție va căuta să răpească muncitorilor o parte cît mai mare din cuceririle lor și va acționa ca dușman neîmpăcat al revendicărilor socialiste ale proletariatului. Dar noi nu ne temem de o burghezie liberă, unită și întărită. Noi știm că libertatea ne va da posibilitatea să ducem deschis, pe scară largă, o luptă de masă pentru socialism. Știm că dezvoltarea economică va submina cu o forță implacabilă — și cu cît se va desfășura mai liber, cu atît va submina mai repede — puterea capitalului și va pregăti victoria socialismului.

Tovarăși muncitori ! Pentru a putea atinge acest țel mareț trebuie să unim pe toți proletarii conștienți în cadrul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Partidul nostru a început să se formeze cu ani în urmă, imediat după largă mișcare muncitorească din anii 1895 și 1896. În 1898 s-a în-

trunit primul congres, care a înființat Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia și i-a fixat sarcinile. În 1903 a avut loc Congresul al II-lea, care a dat partidului un program, a adoptat o serie de rezoluții cu privire la tactică și a încercat pentru prima oară să creeze o organizație unitară de partid. E adevărat că partidul n-a izbutit să rezolve dintr-o dată această din urmă sarcină. Minoritatea Congresului al II-lea a refuzat să se supună majorității și a început o acțiune de scindare care a pricinuit mult rău mișcării muncitorești social-democrate. Primul pas pe calea sciziunii a fost refuzul de a îndeplini hotărârile Congresului al II-lea, refuzul de a activa sub conducerea instituțiilor centrale create de el : ultimul pas a fost refuzul de a participa la lucrările Congresului al III-lea. Congresul al III-lea a fost convocat de către Biroul ales de majoritatea comitetelor care activează în Rusia și de către C.C. al partidului. La congres au fost invitate toate comitetele, precum și grupurile care s-au rupt de partid și organizațiile periferice care nu erau mulțumite de comitete : majoritatea lor covârșitoare, inclusiv aproape toate comitetele și organizațiile minorității, și-au ales delegații și i-au trimis în străinătate la congres. S-a făcut, așadar, tot ce se putea face, în condițiile polițienești de la noi, pentru convocarea unui congres general al partidului, și numai refuzul celor trei membri din străinătate ai fostului Consiliu al partidului a atras după sine boicotarea congresului de către întreaga minoritate a partidului. După cum se vede dintr-o rezoluție a congresului pe care o publicăm mai jos⁹⁸, Congresul al III-lea declară că asupra acestor trei membri cade întreaga răspundere pentru scindarea partidului. Cu toate acestea, și fără a ține seama de absența minorității, Congresul al III-lea a luat toate măsurile necesare pentru ca minoritatea să poată conlucra cu majoritatea în cadrul aceluiași partid. Congresul al III-lea a calificat drept greșită reîntoarcerea la concepțiile învechite, perimate ale „economismului“, conturată în partidul nostru, stabilind însă totodată garanții precise și bine determinate în ceea ce privește drepturile oricărei minorități, garanții consfințite prin statutul partidului și obligatorii pentru toți membrii lui. Minoritatea are acum dreptul neîngrădit, garantat prin statutul partidului, de a-și apăra

concepțiile, de a duce o luptă ideologică, cu condiția ca controversele și divergențele să nu ducă la dezorganizare, să nu stînjenească munca pozitivă, să nu ne fărîmițeze forțele, să nu împiedice lupta comună împotriva absolutismului și a capitaliștilor. Dreptul de a edita literatură de partid este acordat acum prin statut oricărei organizații de partid cu drepturi depline. Comitetul Central al partidului are acum obligația de a transporta orice publicații de partid, dacă acest lucru este cerut de cinci comitete cu drepturi depline, adică de a șasea parte din numărul total al comitetelor de partid cu drepturi depline. Autonomia comitetelor este mai precis definită, membrii comitetelor sînt declarați intangibili, în sensul că Comitetul Central nu mai are dreptul de a exclude pe cineva din comitetele locale și de a introduce în ele noi membri fără avizul comitetului respectiv. Singura excepție de la această regulă o constituie cazul cînd $\frac{2}{3}$ din numărul muncitorilor organizați cer destituirea comitetului: în acest caz, potrivit statutului adoptat de Congresul al III-lea, această destituire este obligatorie pentru C.C. dacă $\frac{2}{3}$ din membrii lui sînt de acord cu hotărîrea muncitorilor. Fiecare comitet local are dreptul de a acorda organizațiilor periferice titlul de organizații de partid. Organizațiile periferice au dreptul de a propune candidați pentru comitete. Potrivit dorinței majorității partidului, limitele partidului au fost definite cu mai multă precizie. În locul celor două sau trei centre a fost creat un centru unic. Tovarășilor care activează în Rusia le-a fost asigurată o precumpănire netă asupra părții din străinătate a partidului. Într-un cuvînt, Congresul al III-lea a făcut totul pentru a înlătura orice posibilitate de reproșuri pe tema că majoritatea abuzează de preponderanța ei, pe tema înăbușirii mecanice, pe tema despotismului instituțiilor centrale ale partidului etc. etc. Tuturor social-democraților le-a fost creată posibilitatea deplină de a activa laolaltă, de a intra cu încredere în rîndurile unui partid unitar, suficient de larg și de viabil, suficient de consolidat și de puternic pentru a paraliza tradițiile vechiului spirit de cerc, pentru a șterge urmele fricțiunilor și ale măruntelor conflicte de altă dată. Chemăm deci pe toți militanții social-democrației care prețuiesc într-adevăr partinitatea să răspundă la apelul Congresului al III-lea, iar

hotărârile lui să constituie punctul de plecare pentru refacearea unității partidului, pentru înlăturarea oricărei dezorganizări, pentru stringerea rindurilor proletariatului. Sîntem convinși că muncitorii conștienți, care știu mai bine ca oricine cît de rodnică este munca atunci cînd se lucrează în bună înțelegere și armonie, care au simțit mai mult ca oricine tot răul disensiunilor, șovăielilor și luptelor intestinale, vor stăruia acum cu toată energia asupra recunoașterii generale și necondiționate a disciplinei de partid de către toți membrii partidului, atît în veriga de jos cît și în cea de sus !

Străduindu-se să păstreze în toate hotărârile sale organizatorice și tactice o legătură de continuitate cu lucrările Congresului al II-lea, Congresul al III-lea a căutat să țină seama de noile sarcini ale momentului în rezoluțiile cu privire la pregătirea partidului în vederea unor acțiuni deschise, la necesitatea unei cît mai energice participări practice la insurecția armată și a conducerii acesteia de către partid, în sfîrșit, în rezoluția cu privire la atitudinea partidului față de guvernul revoluționar provizoriu. Congresul a atras atenția tuturor membrilor de partid că orice ezitare a guvernului, orice lărgire de drept sau de fapt a libertății noastre de activitate trebuie folosită pentru întărirea organizării de clasă a proletariatului, pentru pregătirea acțiunilor lui deschise. Dar în afară de aceste sarcini generale și fundamentale ale partidului muncitoresc social-democrat, momentul revoluționar prin care trecem acum cere ca partidul să-și asume rolul de luptător de avangardă pentru libertate, rolul de avangardă în insurecția armată împotriva absolutismului. Cu cît mai acerbă devine împotrivirea pe care cîrmuirea țaristă o opune năzuinței spre libertate a poporului, cu atît mai puternic crește forța asaltului revoluționar, cu atît mai probabilă este victoria deplină a democrației în frunte cu clasa muncitoare. Înfăptuirea unei revoluții victorioase și apărarea cuceririlor ei pun în fața proletariatului sarcini uriașe. Dar proletariatul nu se sperie de aceste sarcini uriașe. El va înlătura cu dispreț pe toți aceia care îi prezic nenorociri de pe urma victoriei sale. Proletariatul din Rusia va ști să-și facă datoria pînă la capăt. El va ști să se situeze în fruntea insurecției armate a poporului. Pe el nu-l va speria

greaua sarcină a participării la un guvern revoluționar provizoriu, dacă va trebui să-și asume o astfel de sarcină. El va ști să zădărnicească toate tentativele contrarevoluționare, să strivească fără cruțare pe toți dușmanii libertății, să facă zid în jurul republicii democratice, să obțină pe cale revoluționară împlinirea întregului nostru program-minimum. Proletarii din Rusia nu numai că nu trebuie să se teamă de un asemenea deznodământ, ci trebuie să-l dorească din toată inima. Biruind în revoluția democratică iminentă, vom face prin aceasta un uriaș pas înainte spre țelul nostru socialist, vom izbăvi întreaga Europă de jugul apăsător al unui stat militarist reacționar și vom ajuta pe frații noștri, muncitorii conștienți din lumea întreagă, care gem de atîta timp sub apăsarea reacțiunii burgheze și care acum reinvie moralicește văzînd succesele revoluției în Rusia, să pornească mai repede, cu mai multă hotărîre și curaj pe drumul care duce la socialism. Iar cu ajutorul proletariatului socialist din Europă vom ști nu numai să apărăm republica democratică, ci să și pornim cu pași de șapte poște pe drumul care duce la socialism.

Înainte, deci, tovarăși muncitori, la luptă organizată, unită și dîrză pentru libertate !

Trăiască revoluția !

Trăiască social-democrația revoluționară internațională !

Comitetul Central al P.M.S.D.R.

CU PRIVIRE LA CONSTITUIREA CONGRESULUI ⁹⁹

În completarea acestei rezoluții, adoptate la începutul congresului, C.C. consideră necesar să adauge, pe baza datelor ulterioare, următoarele : numărul total al voturilor valide ale partidului nostru a fost definitiv stabilit de congres la 71, din care 62 de voturi aparținând celor 31 de organizații cu drepturi depline și 9 voturi aparținând instituțiilor centrale ale partidului. Comitetele din Kremenciug, Kazan și Kuban congresul nu le-a recunoscut calitatea de comitete cu drepturi depline. La congres au participat cu drept de vot deliberativ delegații comitetelor din Petersburg, Moscova, Tver (la sfârșitul congresului), Riga, Tula, Nijni-Novgorod, Ural, Samara, Saratov, Voronej, Nikolaev, Odesa, Polessie, Kursk, Orel-Breansk, precum și ai comitetelor de Nord, de Nord-Vest și ai Uniunii din Caucaz (8 voturi, ceea ce echivalează cu patru comitete). În total 21 de organizații cu 42 de voturi, apoi delegații C.C. și reprezentanții C.C. în Consiliul partidului, laolaltă 4 voturi. În total 46 de voturi din 71. Cu drept de vot consultativ au participat delegații trimiși de comitetul din Arhanghelsk, de Uniunea din Ural (cel de-al doilea delegat, care a sosit la sfârșitul congresului), de comitetele din Kazan și Odesa ; delegații grupurilor din Ekaterinoslav, Harkov și Minsk, delegații redacției ziarului „Vpered“ și ai Comitetului Organizației din străinătate. Delegatul Comitetului din Kremenciug și-a exprimat dorința de a participa la lucrările congresului, dar a sosit prea târziu. În afară de aceasta, după începerea lucrărilor Congresului al III-lea, delegații au primit un document din care reiese că, datorită eforturilor depuse de Comitetul de

organizare pentru a convoca un congres al întregului partid, au sosit în străinătate reprezentanți ai organizațiilor : grupul din Petersburg al C.C., grupul din Odesa al C.C., comitetele din Nikolaev, Harkov, Kiev, Ekaterinoslav, Kuban, Comitetul din regiunea Donului, Uniunea din bazinul Donetului, Uniunea din Siberia, organizațiile periferice ale comitetelor din Moscova și Sormovo, Comitetul din Smolensk, Uniunea din Crimeea și Uniunea social-democrată din Ucraina. Acest document este o scrisoare adresată „Tovarășilor care s-au întrunit la congres în urma invitației Comitetului de organizare“, scrisoare semnată de reprezentanții tuturor organizațiilor menționate mai sus. De aici se vede că Comitetul de organizare a reușit într-adevăr să asigure posibilitatea ținerii unui congres al întregului partid, în înțelesul deplin al cuvântului.

Congresul a avut în total 26 de ședințe. Pe ordinea de zi au figurat următoarele probleme de tactică : 1) Insurecția armată. 2) Atitudinea față de politica guvernului în ajunul și în momentul revoluției. 3) Atitudinea față de mișcarea țărănească. Apoi probleme organizatorice : 4) Relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor de partid. 5) Statutul partidului. Apoi probleme privind atitudinea față de alte partide și organizații, și anume : 6) Atitudinea față de partea care s-a rupt de P.M.S.D.R. 7) Atitudinea față de partidele social-democrate naționale. 8) Atitudinea față de „socialiștii-revoluționari“. 9) Atitudinea față de liberali. Apoi 10) Îmbunătățirea muncii de propagandă și agitație. 11) Darea de seamă a C.C. 12) Dărilor de seamă ale delegațiilor comitetelor locale. 13) Alegerile. 14) Măsuri cu privire la publicarea proceselor-verbale și a hotărârilor congresului și la intrarea în funcțiune a noului Comitet Central.

Publicarea proceselor-verbale ale congresului a fost încredințată unei comisii speciale, aleasă de congres, care și-a și început lucrările.

C.C. al P.M.S.D.R.

CONGRESUL AL III-LEA

Îndelungata și dirza luptă desfășurată în rindurile P.M.S.D.R. pentru convocarea congresului s-a încheiat în sfârșit. Congresul al III-lea a avut loc. O analiză amănunțită a tuturor lucrărilor lui va fi cu puțință abia după publicarea proceselor-verbale ale congresului. Deocamdată ne propunem să schițăm, pe baza „Înștiințării” * publicate și a impresiilor culese de participanții la congres, principalele jaloane ale dezvoltării partidului, așa cum s-a oglindit ea în rezoluțiile Congresului al III-lea.

Trei probleme principale stăteau în fața partidului proletariatului conștient din Rusia în ajunul Congresului al III-lea. În primul rînd, problema crizei din partid. În al doilea rînd, problema – mai importantă – a formei de organizare a partidului în general. În al treilea rînd, problema – de însemnătate primordială – a tacticii noastre în momentul revoluționar prin care trecem. Să vedem cum au fost rezolvate aceste trei probleme, luîndu-le în ordinea importanței lor.

Criza din partid s-a rezolvat de la sine prin însuși faptul convocării congresului. După cum se știe, la baza crizei stătea refuzul persistent al minorității Congresului al II-lea de a se supune majorității lui. Caracterul dureros și durabil al acestei crize a fost determinat de tergiversarea convocării Congresului al III-lea, de existența în partid a unei sciziuni de fapt, care era ținută în secret, păstrîndu-se cu fățarnicie, de ochii lumii, o unitate aparentă, în timp ce majoritatea

* Vezi volumul de față, pag. 205—209. — Nota red.

făcea eforturi desperate pentru a grăbi găsierea unei ieșiri directe din situația imposibilă ce se crease. Congresul a găsit această ieșire, punind tăios în fața minorității problema recunoașterii hotărârilor majorității, adică a restabilirii efective a unității partidului sau a ruperii ei fățișe, totale. Minoritatea a rezolvat problema în sensul din urmă, preferind sciziunea. Faptul că, în pofida voinței clar exprimate a majorității organizațiilor de partid cu drepturi depline, Consiliul a refuzat să participe la congres, faptul că întreaga minoritate a refuzat să se prezinte la congres au constituit, cum se arată și în „Înștiințare“, ultimul pas pe calea sciziunii. Nu vom insista aici asupra aspectului formal al valabilității convocării congresului, care este pe deplin demonstrată în cuprinsul „Înștiințării“. Argumentul că, fiind convocat nu de Consiliu, adică nu așa cum prevede statutul, congresul nu este valabil constituit, abia dacă mai poate fi luat în serios după întreaga istorie a conflictului din partid. Pentru oricine și-a însușit principiile care stau la baza oricărei organizații de partid e clar că disciplina față de un colegiu inferior este condiționată de disciplina față de un colegiu superior; disciplina față de Consiliu este condiționată de subordonarea Consiliului față de mandanții săi, adică față de comitete în totalitatea lor, față de congresul partidului. Cine nu acceptă acest adevăr elementar ajunge inevitabil la concluzia absurdă că nu mandatarii sînt răspunzători în fața mandanților lor și trebuie să le dea socoteală, ci invers. Dar, repetăm, asupra acestei chestiuni nu face să insistăm prea mult nu numai pentru că numai cine nu vrea poate să nu înțeleagă așa ceva, ci și pentru că, din momentul în care sciziunea s-a produs, controversa dintre adversari în jurul aspectului formal al chestiunii devine o scolastică deosebit de aridă și de inutilă.

Minoritatea s-a rupt acum de partid, acesta este un fapt împlinit. E probabil că o parte din această minoritate se va convinge din rezoluțiile și, mai mult încă, din procesele-verbale ale congresului cît de puerile sînt basmele despre înăbușirea pur mecanică etc., se va convinge că noul statut conține prevederi care garantează pe deplin drepturile minorității în general, se va convinge cît de dăunătoare e sci-

ziunea, — și se va întoarce în partid. Cealaltă parte se va mai încăpățâna, poate, un timp să nu recunoască congresul partidului. Acestei părți nu ne rămâne decît să-i dorim să se cristalizeze cît mai curînd într-o organizație bine înche-gată, cu o tactică proprie și cu un statut propriu. Cu cît acest lucru va fi făcut mai repede, cu atît mai ușor va fi pentru toată lumea, pentru masa largă a activiștilor de partid să înțeleagă cauzele sciziunii și s-o aprecieze în mod just, cu atît mai ușor vor putea fi realizate, în funcție de necesitățile muncii locale, înțelegeri practice între partid și organizația care s-a rupt de el, cu atît mai repede, în sfir-șit, se va contura calea spre inevitabila restabilire viitoare a unității partidului.

Să trecem acum la problema a doua, la normele organi-zatorice generale ale partidului. Congresul al III-lea a mo-dificat destul de substanțial aceste norme, reexaminînd în-tregul statut al partidului. Această reexaminare a atins trei puncte principale : a) modificarea § 1 din statut ; b) defi-nirea precisă a drepturilor C.C. și a autonomiei comitetelor, cu lărgirea acesteia din urmă ; c) crearea unui centru unic. Cît privește faimoasa problemă a § 1 din statut, ea a fost îndeajuns elucidată în literatura de partid. Caracterul eronat al argumentelor principiale invocate în apărarea formulării ambigue a lui Martov a fost demonstrat pe deplin. Încerca-rea lui Kautsky de a sprijini această formulare nu cu argu-mente principiale, ci invocînd considerentul că e mai comodă din punctul de vedere al condițiilor conspirative din Rusia, n-a avut și nu putea să aibă succes. Cine a activat în Rusia știe foarte bine că asemenea considerente de comoditate nu există. Nu ne rămîne acum decît să așteptăm primele rezul-tate practice ale *muncii* colective a partidului pe linia apli-cării noului § 1 din statut. Subliniem că aplicarea lui necesi-tă încă multă, foarte multă muncă. Pentru ca cineva să se considere membru de partid „sub controlul uneia dintre organizațiile partidului“ nu e nevoie de nici o muncă, căci această formulă nu este decît o vorbă goală și în tot răs-timpul dintre Congresul al II-lea și al III-lea n-a fost altceva decît o vorbă goală. Dar pentru a crea o rețea largă de or-ganizații de partid de tot felul, începînd cu organizații în-guste și conspirative și terminînd cu organizații cît mai largi

și mai puțin conspirative, pentru aceasta e nevoie de o muncă organizatorică perseverentă, îndelungată și pricepută, care cade acum în sarcina Comitetului nostru Central și, într-o măsură și mai mare, în sarcina comitetelor noastre locale. Lor le va reveni sarcina de a conferi unui număr mai mare de organizații titlul de organizații de partid, de a evita cu acest prilej orice inutilă târăgănare sau căutare de nod în papură, de a propaga mereu și neîncetat în rîndurile muncitorilor ideea necesității de a se crea cît mai multe și mai variate organizații muncitorești care să intre în partidul nostru. Nu avem aici posibilitatea de a insista mai pe larg asupra acestei probleme interesante. Menționăm doar că într-o epocă revoluționară este deosebit de necesar ca social-democrația să se delimiteze net de toate celelalte partide democratice. O asemenea delimitare este de neconceput fără o muncă permanentă pentru sporirea numărului organizațiilor de partid și întărirea legăturilor dintre ele. La întărirea acestei legături trebuie să contribuie, printre altele, dările de seamă bilunare, stabilite de congres. E de dorit ca hotărîrea cu privire la aceste dări de seamă să nu rămînă pe hîrtie, ca introducerea lor să nu sugereze practicienilor toate grozăviile birocratismului și ale formalismului, ca practicienii să se deprindă la început cu puțin, fie și cu o simplă comunicare a numărului de membri ai fiecărei organizații de partid, oricît de mică și de îndepărtată de centru ar fi ea. „Orice început este greu“, spune proverbul, dar pe urmă se va vedea cît de prețioasă este deprinderea de a întreține legături organizatorice regulate.

Asupra problemei centrului unic nu vom insista prea mult. Congresul al III-lea a respins sistemul „celor două centre“ cu aceeași majoritate covârșitoare cu care Congresul al II-lea l-a adoptat. Motivele acestei hotărîri vor fi lesne înțelese de toți aceia care urmăresc cu atenție istoria partidului nostru. Congresele mai mult consfințesc rezultate deja obținute decît creează ceva nou. Pe vremea Congresului al II-lea redacția „Iskrei“ era și se considera a fi bastionul fermității, — ei i s-a dat precumpănirea. La nivelul de dezvoltare a partidului în perioada aceea, precumpănirea tovarășilor din Rusia asupra celor din străinătate părea încă problematică. După Congresul al II-lea tocmai redacția din străinătate s-a dovedit

a fi lipsită de fermitate, în timp ce partidul a crescut, incontestabil și într-o măsură considerabilă, tocmai în Rusia. În aceste condiții numirea redacției Organului Central de către Comitetul Central al partidului nu putea să nu fie primită cu simpatie de masa activiștilor de partid.

În sfârșit, încercările de a delimita mai precis drepturile C.C. și cele ale comitetelor locale, de a delimita lupta ideologică de ciorovăielile dezorganizatoare decurgeau și ele în mod necesar din întreaga desfășurare a evenimentelor în perioada de după Congresul al II-lea. Aici avem în fața noastră o consecutivă și sistematică „acumulare a experienței de partid“. Scrisoarea pe care Plehanov și Lenin au trimis-o la 6 octombrie 1903* redactorilor nemulțumiți oglindește tendința de a face distincție între resentimente și divergențe. Ultimatumul din 25 noiembrie 1903¹⁰⁰ al C.C. exprimă aceeași tendință, concretizată în propunerea de a se crea un grup de publiciști. Declarația pe care reprezentanții C.C. în Consiliul partidului au prezentat-o la sfârșitul lunii ianuarie 1904** constituie o încercare de a îndemna întregul partid să facă distincție între formele ideologice de luptă și tactica boicotului etc. Scrisoarea pe care Lenin a adresat-o la 26 mai 1904*** membrilor din Rusia ai C.C. conține o recunoaștere a necesității de a garanta în mod formal drepturile minorității. În cunoscuta „declarație a celor 22“ (din toamna anului 1904) se face același lucru, într-o formă mai pregnantă, mai precizată și mai categorică. E foarte firesc că pe acest drum a mers și Congresul al III-lea, care „a risipit definitiv, prin hotărâri oficiale, mirajul stării de asediu“. Nu vom reproduce aici conținutul acestor hotărâri oficiale, adică modificările aduse statutului partidului, deoarece ele se văd din statut și din cuprinsul „Înștiințării“. Relevăm numai două aspecte. În primul rând, ne îngăduim să sperăm că garantarea dreptului de a edita literatură de partid și asigurarea comitetelor împotriva „dizolvării“ vor înlesni revenirea în partid a organizațiilor social-democrate naționale care s-au rupt de el. În al doilea rând, proclamarea intangibili-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 340. — Nota red.

** Op. cit., pag. 116—118.

*** Op. cit., pag. 415—419.

tății componenței comitetelor ne-a obligat să prevenim eventualitatea unor încercări de a se abuza de această intangibilitate, adică inconvenientul pe care-l prezintă „inamovibilitatea” unui comitet cu totul inapt. Astfel a luat naștere § 9 din noul statut al partidului, care stabilește condițiile în care poate fi dizolvat un comitet, dacă acest lucru este cerut de $\frac{2}{3}$ din numărul total al muncitorilor care fac parte din organizațiile locale ale partidului. Rămîne ca experiența să ne arate cît de practică este această regulă.

În sfîrșit, trecînd la ultimul și cel mai important obiect al lucrărilor congresului, la stabilirea tacticii partidului, trebuie să arătăm că nu este aici locul să înșirăm diferitele rezoluții și să le examinăm amănunțit conținutul. Vom avea, poate, prilejul să facem acest lucru în articole speciale, consacrate principalelor rezoluții. Aici însă este necesar să descriem situația politică generală pe care a trebuit s-o analizeze congresul. Desfășurarea și deznodămîntul revoluției care a început în Rusia pot fi de două feluri. Este posibil ca, făcînd unele concesii neînsemnate, acordînd o constituție de felul celei „șipoviste”¹⁰¹, guvernul țarist să mai reușească să scape din cleștele în care e strîns. Un asemenea deznodămînt este puțin probabil, dar dacă situația internațională a absolutismului se va ameliora, de pildă, în cazul unei păci relativ favorabile, dacă trădarea burgheziei față de cauza libertății se va realiza repede printr-o tranzacție cu puternicii zilei, dacă inevitabila explozie sau inevitabilele explozii revoluționare se vor solda cu înfrîngerea poporului, — atunci se va ajunge la un asemenea deznodămînt. Pe noi, social-democrații, ca și pe întregul proletariat conștient, ne așteaptă în acest caz multe zile cenușii de cruntă dominație pseudoconstituțională a burgheziei ca clasă, de înăbușire în fel și chip a activității politice proprii a muncitorilor, de înceată propășire economică în noile condiții. Noi, bineînțeles, nu vom descuraja, oricare ar fi deznodămîntul revoluției; vom profita de orice schimbare de condiții pentru a lărgi și întări organizația de sine stătătoare a partidului muncitoresc, pentru a educa politicește proletariatul în vederea noii lupte. De această sarcină a ținut, de altfel, seama congresul în rezoluția cu privire la acțiunea deschisă a P.M.S.D.R.

Este posibil – și mai probabil – un alt deznodământ al revoluției, și anume acea victorie „deplină a democrației în frunte cu clasa muncitoare“ despre care se vorbește în „Înștiințare“ *. Este de prisos să mai spunem că noi vom face tot ce ne stă în puteri pentru ca să se ajungă la acest rezultat, pentru ca să fie înlăturate condițiile care favorizează primul deznodământ. Condițiile istorice obiective evoluează și ele într-un sens favorabil revoluției ruse. Războiul absurd și rușinos strânge tot mai tare lațul de gîtul guvernului țarist și creează un moment neobișnuit de favorabil pentru lichidarea revoluționară a militarismului, pentru propagarea largă a lozincii înarmării poporului în locul armatelor permanente, pentru înfăptuirea grabnică a acestei măsuri, pe care masa populației o întîmpină cu simpatie. Dominația îndelungată și neîngrădită a absolutismului a acumulat în popor o cantitate de energie revoluționară nemaivăzută, desigur, în istorie: alături de uriașa mișcare muncitorească crește și se lărgește răscoala țărănimii, își strânge rîndurile democrația mic-burgheză, reprezentată mai ales prin liber-profesioniști. Ironia istoriei pedepsește absolutismul, făcînd ca pînă și forțele sociale care au față de el o atitudine prietenească – de pildă clericalismul – să fie nevoite să se organizeze în parte împotriva lui, sfărîmînd sau lărgînd cadrul birocratismului polițienesc. Frămîntările din sînul clerului, năzuința lui spre noi forme de viață, desprinderea clericilor, apariția socialiștilor creștini și a democraților creștini, fierberea din rîndurile „eterodocșilor“, ale sectanților etc. – toate acestea dau apă la moară revoluției, creînd un teren extrem de favorabil pentru agitația în favoarea separării totale a bisericii de stat. Aliții cu sau fără voie, conștienți sau inconștienți ai revoluției cresc și se înmulțesc vîzînd cu ochii. Probabilitatea victoriei poporului asupra absolutismului devine tot mai mare.

Această victorie este posibilă numai ca urmare a unor eroice încordări de forțe din partea proletariatului. Ea pune în fața social-democrației cerințe pe care istoria nu le-a pus niciodată și nicăieri în fața unui partid muncitoresc în perioada revoluției democratice. Noi nu avem în față căile bătătorite ale muncii de pregătire lentă, ci mărețele, grandioasele

* Vezi volumul de față, pag. 208. — *Nota red.*

sarcini privind organizarea insurecției, concentrarea forțelor revoluționare ale proletariatului, unirea lor cu forțele întregului popor revoluționar, efectuarea atacului armat, crearea unui guvern revoluționar provizoriu. În rezoluțiile care au fost acum aduse la cunoștința generală, Congresul al III-lea a căutat să țină seama de aceste sarcini noi și să dea organizațiilor de proletari conștienți directive corespunzătoare.

Rusia se apropie de deznodământul luptei seculare a tuturor forțelor populare progresiste împotriva absolutismului. Nimeni nu se mai îndoiește acum că proletariatul va participa în modul cel mai energic la această luptă și că tocmai participarea lui la luptă va hotărî deznodământul revoluției din Rusia. Noi, social-democrații, va trebui să arătăm acum că sîntem demni reprezentanți și conducători ai clasei celei mai revoluționare, s-o ajutăm să cucerească cea mai largă libertate — cheazășia mersului nostru victorios spre socialism.

„Proletarii” nr. 1
din 27 (14) mai 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

REVOLUȚIE VICTORIOASĂ

În ultimul timp aveți adeseori prilejul să auziți și să citiți aceste cuvinte. Dar care este propriu-zis sensul lor real? Noțiunea de „revoluție“ nu trebuie divinizată (cum vor face inevitabil și au și început să facă revoluționarii burghezi). Noi nu trebuie să ne facem iluzii, nu trebuie să creăm mituri; concepția materialistă a istoriei și punctul de vedere de clasă în nici un caz nu îngăduie așa ceva.

Nu-i mai puțin adevărat însă că sub ochii noștri se desfășoară o luptă între două forțe, o luptă pe viață și pe moarte; este o luptă între două forțe, căci obiectul luptei s-a redus în cele din urmă la puterea absolută a țarului, respectiv puterea absolută a poporului. Aceste două forțe sînt revoluția și contrarevoluția.

Sarcina noastră este, așadar, să ne dăm precis seama care este (1) conținutul de clasă al acestor forțe sociale; (2) care este acum, în momentul de față, conținutul real, economic al luptei dintre ele.

Răspunsul concis la aceste întrebări (răspuns care trebuie dezvoltat pe larg) este următorul:

forțele revoluționare = proletariatul și țărănimia (țărănimia ca principal reprezentant al micii burghezii *revoluționare*; rolul *revoluționar* infim al intelectualității).

Revoluția victorioasă = dictatura democratică a proletariatului și a țărănimii.

Conținutul revoluției = crearea unui regim politic democratic, căruia să-i corespundă pe plan economic: (1) dezvoltarea liberă a capitalismului; (2) lichidarea rămășițelor iobăgiei; (3) ridicarea nivelului de trai și a nivelului cultural al

masei populației, mai ales al păturilor ei de jos. [America și Rusia, pauperism și capitalism].

Mythenbildung*, ca urmare inevitabilă a poziției istorice a democrației burgheze. [Comp. rezoluțiile avocaților¹⁰².] Toți sînt „socialiști“ ...

Unwälzung**, Umsturz***... unde ? la intelectuali ?? la avocați ? — Nil****. Numai la proletari și la țărani. Ce poate consolida cuceririle lor ?? Numai republica, dictatura democratică.

Scris în mai-Iunie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

* — Creare de mituri. — Nota trad.

** — Revoluție. — Nota trad.

*** — Răsturnare. — Nota trad.

**** — Nihil — nimic. — Nota trad.

SCRISOARE CĂTRE
BIROUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL ¹⁰³

Geneva, 2 iunie 1905

Către Biroul socialist internațional

Dragi tovarăși ! Acum câteva săptămîni a avut loc Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. În curînd va apărea în limbile franceză și germană și va fi trimisă Biroului o broșură specială ¹⁰⁴ cuprinzînd traducerea rezoluțiilor congresului. Potrivit unei hotărîri a congresului, ziarul „Iskra“ a încetat să fie Organul Central al partidului. De acum înainte Organul Central al partidului va fi ziarul săptămînal „Proletarii“ ¹⁰⁵, care apare la Geneva.

Fiînd, potrivit noului statut, instituția centrală unică a partidului nostru, C.C. va numi pe reprezentantul partidului în Biroul internațional. Vă rugăm ca pe viitor să vă adresați reprezentantului C.C., tov. Ulianov : 3, rue de la Colline, Genève.

Primiți, dragi tovarăși, salutul nostru frățesc.

Pentru C.C. al P.M.S.D.R., *N. Lenin (V. Ulianov)*

Publicat în 1905
în toate volanță hectografiată

Se tipărește după textul
foii volante

SFATURILE BURGHEZIEI CONSERVATOARE

Acum cîteva săptămîni a avut loc la Moscova Congresul al II-lea al zemstvelor. Ziarelor ruseşti nu li se permite să publice nimic despre acest congres. Ziarele engleze relatează o serie întregă de amănunte furnizate de martori oculari care au asistat la congres şi care au transmis telegrafic nu numai cuprinsul hotărîrilor lui, ci şi conţinutul cuvîntărilor rostite de reprezentanţii diferitelor nuanţe. Esenţa hotărîrilor adoptate de cei 132 de reprezentanţi ai zemstvelor se rezumă la aceea că ei s-au declarat pentru proiectul de constituţie publicat de d-l Struve, proiect pe care noi l-am analizat în nr. 18 al ziarului „Vpered“ („Sofisme politice“)*. Acest proiect preconizează o reprezentanţă naţională formată din două Camere, cu menţinerea monarhiei. Camera superioară urmează să fie alcătuită din delegaţi ai zemstvelor şi dumelor orăşeneşti, cea inferioară va fi aleasă prin vot universal, direct, egal şi secret. Ziarele noastre legale, nevoite să treacă sub tăcere congresul, au şi început să publice informaţii amănunţite despre acest proiect; de aceea analiza lui capătă astăzi o importanţă deosebit de mare.

Cît priveşte congresul propriu-zis, vom mai avea probabil nu o dată prilejul de a reveni asupra lui. Deocamdată semnalăm doar, pe baza ştirilor apărute în ziarele engleze, un fapt deosebit de interesant survenit la acest congres: divergenţa sau sciziunea produsă între partidul „liberal“, sau oportunist, sau şipovist, şi partidul „radical“. Divergenţa s-a produs în problema votului universal, pe care primul dintre

* Vezi volumul de faţă, pag. 195—204. — Nota red.

aceste partide îl respinge. Duminică 7 mai (24 aprilie) a devenit cunoscut că 52 de delegați la congres îl urmează pe Șipov și sînt hotărîți să părăsească congresul dacă votul universal va fi admis. Luni vreo 20 dintre ei au votat alături de majoritate pentru votul universal. Apoi a fost adoptată în unanimitate o rezoluție cu privire la convocarea unei adunări constituante aleasă prin vot universal, cu care prilej o majoritate considerabilă s-a pronunțat, în afară de aceasta, pentru votul direct și împotriva participării (la Adunarea constituantă) a unor reprezentanți ai dumelor orășenești și ai zemstvelor. *Deocamdată*, așadar, șipoviștii au fost înfrinți la congresul zemstvelor. Majoritatea a ajuns la concluzia că menținerea monarhiei și preîntîmpinarea revoluției sînt posibile numai dacă va fi acordat votul universal, direct, egal și secret, contrabalansat prin alegeri indirecte și cu vot inegal într-una din cele două Camere.

Extrem de instructiv este felul în care acest congres și această hotărîre sînt apreciate de burghezia conservatoare engleză. „Nouă, ca străini, — scrie „Times“ — ne este absolut imposibil să apreciem semnificația politică a acestui congres remarcabil atîta timp cît nu vom afla din surse sigure în ce măsură se bucură el de sprijin în rîndurile masei largi a poporului rus. Acest congres poate să însemne începutul unei adevărate prefaceri constituționale ; el poate fi prima treaptă pe drumul spre revoluție ; el poate fi un simplu foc de artificii, față de care birocrăția a avut o atitudine tolerantă, știind că se va stinge fără a o prejudicia cîtuși de puțin“.

Foarte justă caracterizare ! Într-adevăr, mersul viitor al revoluției ruse este departe de a putea fi determinat de un eveniment ca acest congres. „Sprijinul masei largi a poporului“ se află încă sub semnul întrebării, nu atît în sensul că sprijinul din partea poporului ar fi problematic (el este incontestabil), cît în sensul intensității pe care o are acest sprijin. Dacă guvernul va înfrînge insurecția, congresul liberal se va dovedi a nu fi altceva decît un simplu foc de artificii. Iar liberalii moderați din Europa dau, bineînțeles, sfatul de a se adopta calea de mijloc — cale de aur : o constituție moderată, care să preîntîmpine revoluția. Dar dezorientarea guvernului le inspiră temeri și nemulțumire. Ziarului „Times“ i se pare bizară interzicerea publicării hotărîrilor congresului,

căci delegații, întorși în județele lor, au toată posibilitatea să informeze întreaga societate rusă asupra hotărârilor adoptate. „Interzicerea congresului, arestarea zemților veniți la congres, folosirea acestuia din urmă ca paravan pentru o reformă de fațadă, — toate măsurile de acest fel ar fi fost de înțeles din partea guvernului. Dar să permiți zemților să se întrunească și să se întoarcă acasă, iar apoi să încerci să treci sub tăcere hotărârile lor, — asta-i pur și simplu o prostie“.

Prostia guvernului țarist, care vedește dezorientarea și neputința lui (pentru că într-un moment revoluționar dezorientarea este cel mai sigur simptom de neputință), inspiră capitalului european serioase îngrijorări („Times“ este organul City-ului, organul magnaților financiari ai celui mai bogat oraș din lume). Această dezorientare mărește probabilitatea unei revoluții adevărate, victorioase, atotbiruitoare, care inspiră groază burgheziei europene. Burghezia europeană re-proșează absolutismului dezorientarea lui, iar liberalilor „lipsa de moderație“ în revendicările lor! „Să-ți schimbi opiniile în decurs de numai cinci zile — scrie, plin de indignare, ziarul „Times“ — și să adopți hotărâri extremiste (votul universal), și aceasta într-o problemă în care cele mai competente adunări legislative din Europa ar ezita să se pronunțe chiar în decursul unei sesiuni întregi!“ Capitalul european sfătuiește pe cel rusesc să ia exemplu de la el. Nu ne îndoiim că acest sfat va fi ascultat, dar credem că nu mai înainte ca absolutismul să *fi fost îngrădit*. La timpul său, burghezia europeană a avut față de absolutism o atitudine și mai „lipsită de moderație“, și mai revoluționară decât aceea a burgheziei ruse. „Intransigența“ absolutismului rus și lipsa de moderație a liberalismului rus nu se datoresc lipsei lor de experiență, cum s-ar putea deduce din felul în care pune „Times“ problema, ci unor condiții care nu depind de voința lor: situației internaționale, politicii externe și, mai presus de toate, moștenirii lăsate de istoria Rusiei, care a pus absolutismul într-o situație lipsită de ieșire și a acumulat sub mantia lui contradicții și conflicte pe care Europa occidentală nu le-a cunoscut. Faimoasa trăinicie și forță de altădată a țarismului rus determină în mod necesar vigoarea asaltului revoluționar împotriva lui. Acest lucru e foarte neplăcut pentru toți adepții evoluției treptate și pentru toți oportuniștii,

el inspiră teamă chiar și multor social-democrați din tabăra codiștilor, dar aceasta este realitatea.

„Times“ deplinge înfringerea lui Șipov. Nu mai departe decît în noiembrie el era încă șeful recunoscut al partidului reformei ! Iar acum... „iată ce repede își devorează revoluția propriii săi copii“. Sărmanul Șipov ! Să fii înfrînt și să mai fii poreclit și odraslă a revoluției, – ce nedreptate a soartei ! „Radicalii“, care au provocat căderea lui Șipov la congresul zemstvelor, stîrnesc indignarea ziarului „Times“. Ei – scrie îngrozit „Times“ – se călăuzesc după principiile teoretice ale Convenției din Franța. Doctrina egalității și a drepturilor egale pentru toți cetățenii, a suveranității poporului etc. „s-a dovedit a fi, după cum au și arătat evenimentele, una din născocirile cele mai dăunătoare ale nefastei sofistici pe care Jean-Jacques Rousseau a lăsat-o moștenire omenirii“. „Aceasta e principala piatră unghiulară, rădăcina iacobinismului, a cărui simplă prezență are urmări fatale pentru reușita oricărei reforme juste și salutare“.

În tendința lor de a face uz de gogorița „iacobinismului“, oportuniștii liberalismului se îmbrățișează înduioșător cu oportuniștii social-democrației. În epoca revoluției democratice, numai reacționarii inveterați sau filistinii incorigibili pot recurge la gogorița iacobinismului.

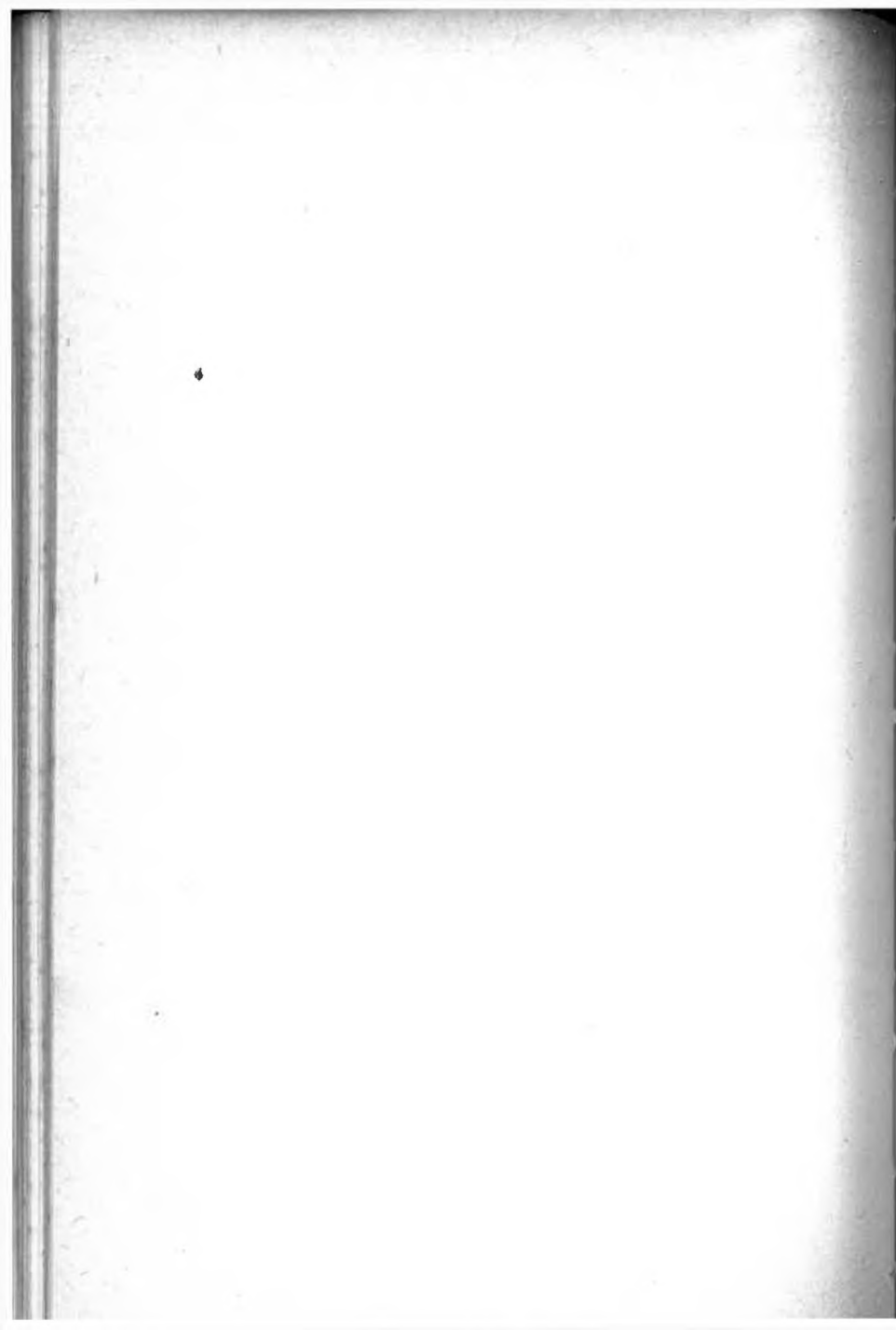
„Proletarii“ nr. 2
din 3 iunie (21 mai) 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

DESPRE GUVERNUL
REVOLUȚIONAR PROVIZORIU ¹⁰⁶

Publicat în zilele de 3 și 9 iunie
(21 și 27 mai) 1905,
în ziarul „Proletarii” nr. 2 și 3

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

ARTICOLUL INTII
INCURSIUNEA ISTORICĂ A LUI PLEHANOV

Congresul al III-lea al partidului a adoptat o rezoluție în problema guvernului revoluționar provizoriu. Această rezoluție consfințește poziția pe care ne-am situat noi în ziarul „Vpered“. În cele ce urmează ne propunem să facem o analiză amănunțită a tuturor obiecțiilor formulate împotriva poziției noastre și să lămurim sub toate aspectele adevăratul sens principial și adevărata semnificație practică a rezoluției adoptate de congres. Să începem, așadar, cu încercarea lui Plehanov de a pune această problemă pe un teren strict principial. Articolul lui Plehanov este intitulat : „Cu privire la problema luării puterii“. El critică „tactica orientată (evident de „Vpered“) spre luarea puterii politice de către proletariat“. În realitate însă, după cum știe foarte bine oricine cunoaște ziarul „Vpered“, acesta n-a pus niciodată problema *luării puterii* și n-a preconizat nici o „tactică orientată spre luarea ei“. Plehanov vrea să substituie problemei efectiv discutate o altă problemă, născocită ; pentru a ne convinge de acest lucru, e de ajuns să ne amintim cum a decurs controversa.

Martînov a ridicat primul această problemă în faimoasa sa lucrare „Două dictaturi“. El a afirmat că, dacă partidul nostru își va asuma rolul conducător în insurecție, înseamnă că în caz de succes el va fi nevoit să participe la un guvern revoluționar provizoriu, ceea ce este inadmisibil din punct de vedere principial și nu poate avea decît urmări nefaste și compromițătoare. „Iskra“ a susținut poziția lui Martînov. „Vpered“ a obiectat că un asemenea deznodămînt este, dim-

potrivă, cel mai dezirabil, că participarea social-democrației la guvernul revoluționar provizoriu, echivalând cu o dictatură democratică a proletariatului și a țărănimii, este admisibilă, că fără o asemenea dictatură nu va putea fi apărută republica. Rezultă, așadar, că, răspunzând la problema *pusă de Martînov*, ambele părți în litigiu admiteau două premise și nu erau de acord asupra concluziilor care decurg din ele: ambele admiteau 1) rolul conducător al partidului proletariatului în insurecție; 2) victoria insurecției și răsturnarea totală a absolutismului; ele nu erau de acord asupra concluziilor tactice care decurg din aceste premise. Seamănă oare aceasta a „tactică orientată (II) spre luarea (??) puterii”? Nu este oare clar că Plehanov caută să *ocolească* formularea martînovistă a problemei, așa cum a fost discutată de „Iskra” și de „Vpered”? Problema controversată era aceea dacă înfăptuirea victorioasă a insurecției poate fi periculoasă, nefastă, din moment ce poate duce la necesitatea de a participa la un guvern revoluționar provizoriu. Plehanov își exprimă dorința de a angaja o controversă pe tema dacă tactica trebuie să fie *orientată* spre luarea puterii. Ne temem că dorința lui Plehanov (care este de înțeles numai din punctul de vedere al unuia care vrea să escamoteze formularea martînovistă a problemei) va rămîne o dorință deșartă, deoarece nimeni n-a discutat și nu discută această problemă.

Ce rost are această substituire a problemei în întreaga argumentare a lui Plehanov se vede cît se poate de limpede din episodul cu „virtuozii filistinismului”. Lui Plehanov nu-i dă pace această expresie folosită de „Vpered”. De vreo șapte ori revine el la această expresie și, plin de nobilă indignare, caută să încredințeze pe cititorii săi că ziarul „Vpered” s-a încumetat să aplice lui Marx și Engels acest nu prea măgulitor epitet, că „Vpered” începe „să-l critice” pe Marx etc. etc. Înțelegem foarte bine că Plehanov, care și-a propus să-l reabiliteze pe Martînov și să facă ziarului „Vpered” „o critică nimicitoare”, ar fi fost încîntat dacă „Vpered” ar fi spus măcar ceva care să semene cu ineptia pe care i-o atribuie dînsul. Dar în realitate „Vpered” *n-a spus nimic de felul acesta*, și oricărui cititor atent îi va fi ușor să-l demaște pe

Plehanov, care, agățându-se de un fleac, a reușit să încurce o interesantă problemă principială.

Oricît de plicticoasă ar fi îndatorirea de a răspunde căutătorilor de nod în papură, ne vedem totuși nevoiți să lămurim în mod amănunțit în ce constă de fapt acest episod cu faimoșii „virtuozi ai filistinismului”. „Vpered” a judecat în felul următor. Noi toți vorbim despre cucerirea republicii. Pentru a o cuceri în fapt, trebuie să începem „să lovim laolaltă” absolutismul, – noi, adică poporul revoluționar, proletariatul și țărănimia. Dar aceasta încă nu e de ajuns. Nu e de ajuns nici chiar „să răpunem laolaltă” absolutismul, adică să doborîm de tot guvernul absolutist. Mai trebuie „să respingem laolaltă” inevitabilele încercări desperate de a restaura absolutismul doborît. Aplicat la epoca revoluționară, acest „să respingem laolaltă” nu înseamnă altceva decît dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, înseamnă participarea proletariatului la guvernul revoluționar. De aceea oamenii care caută să sperie clasa muncitoare cu perspectiva posibilă a acestei dictaturi, adică oameni ca Martinov și L. Martov de la noua „Iskră”, intră în contradicție cu propria lor lozincă în care se proclamă necesitatea luptei pentru republică și a revoluției duse pînă la capăt. În fond acești oameni raționează în așa fel ca și cum ar vrea să limiteze, să restrîngă lupta lor pentru libertate, ca și cum ar vrea să-și măsoare dinainte o foarte modestă bucățică din viitoarele cuceriri, vreun simulacru de constituție în loc de republică. Asemenea oameni, spunea „Vpered”, aplatizează în spirit filistin cunoscuta teză marxistă cu privire la cele trei forțe principale ale revoluției în secolul al XIX-lea (și al XX-lea) și la cele trei stadii principale ale ei. Potrivit acestei teze, primul stadiu al revoluției îl constituie îngrădirea absolutismului, ceea ce satisface burghezia; al doilea – cucerirea republicii, ceea ce satisface „poporul”, adică țărănimia și mica burghezie în general; al treilea – revoluția socialistă, singura care este de natură să satisfacă proletariatul. „Acest tablou este just în linii generale”, scria „Vpered”. În fața noastră se conturează, într-adevăr, perspectiva unei ascensiuni pe aceste trei trepte diferite ale schemei, diferite în funcție de clasele care, în cazul cel mai bun, ne pot însoți în această ascensiune. Dar dacă, ținînd seama de

schema marxistă justă a celor trei trepte, o vom înțelege în sensul că încă *înainte de a începe ascensiunea* trebuie să ne stabilim anticipat o limită foarte modestă, de pildă, cel mult o singură treaptă, dacă încă înainte de a începe ascensiunea „ne vom întocmi”, pe baza acestei scheme, „*un plan de activitate pentru perioada revoluționară*”, nu vom fi decât niște virtuozii ai filistinismului.

Acesta este raționamentul pe care-l puteți găsi în nr. 14 al ziarului „Vpered” *. Iată însă că Plehanov s-a gândit să se lege de cuvintele subliniate din pasajul final. Prin aceasta – declară el triumfător – „Vpered” l-a făcut filistin pe Marx, căci tocmai pe baza acestei scheme și-a întocmit Marx planul de activitate în toila unei epoci revoluționare !

Dovada ? Dovadă este faptul că în 1850, când poporul revoluționar din Germania suferise o înfrângere în lupta sa din 1848–1849, nereușind să răpună definitiv absolutismul, când burghezia liberală obținuse deja un simulacru de constituție și trecuse de partea reacțiunii, – într-un cuvânt, când mișcarea democrat-revoluționară din Germania urcase numai o singură treaptă, prima treaptă, și se oprise, nefiind în stare să urce mai sus... Marx a spus că o nouă ascensiune revoluționară va însemna o urcare pe treapta a doua.

Zimbești, cititorule ? Într-adevăr, silogismul lui Plehanov a ieșit puțin cam... cum să mă exprim mai delicat ?... puțin cam „dialectic”. *Deoarece* într-un moment concret al unei revoluții democratice concrete Marx a spus că, după ce mișcarea democrat-revoluționară a urcat prima treaptă, ea trebuie să urce treapta a doua, *de aceea* numai niște „critici” ai lui Marx îi pot numi filistini pe aceia care încă înainte de a urca prima treaptă ne sperie cu înspăimântătoarea perspectivă de a sări (în cazul unei insurecții bine organizate, încununate de succes) două trepte deodată.

Da, da, urită treabă e „critica” lui Marx..., dar cu nimic mai frumoase nu sînt nici referirile nefericite la Marx. Martînov l-a interpretat într-un mod nefericit pe Marx. Plehanov l-a apărut într-un mod nefericit pe Martînov.

Ar fi însă greșit dacă vreun cititor înclinat să caute nod în papură ar deduce de aici că noi am propovădui „o tactică

* Vezi volumul de față, pag. 26–27. — Nota red.

orientată" spre salturi obligatorii peste o treaptă, indiferent de raportul de forțe sociale. Noi nu propovăduim nici o tactică de felul acesta. Combatem doar influența pe care o exercită asupra proletariatului niște oameni care pot vorbi despre republică și despre revoluție dusă pînă la capăt și care în același timp se sperie pe ei înșiși și sperie și pe alții cu eventualitatea participării la o dictatură democratică. În nr. 14 al ziarului „Vpered” am relevat deja că, după actuala perioadă de avînt revoluționar, va urma, desigur, în mod inevitabil, o perioadă de reacțiune, dar cu cît mai mari vor fi acum cuceririle noastre și cu cît mai necruțător vom strivi și nimici forțele contrarevoluționare în perioada dictaturii democratice eventuale (și de dorit), cu atît mai puține libertăți ne va răpi această reacțiune. Tot în nr. 14 al ziarului „Vpered” am relevat că însăși problema instaurării acestei dictaturi are sens numai dacă se presupune că evenimentele vor evolua în așa fel încît revoluția democratică va ajunge la răsturnarea totală a absolutismului, la republică, și nu se va opri la jumătatea drumului.

Să trecem acum de la episodul cu „virtuozii filistinismului” la conținutul celebrei „Adrese” (a Organului Central al Ligii comunistilor către membrii Ligii, martie 1850), citată de Plehanov. În această extrem de interesantă și de instructivă „Adresă” (care ar trebui tradusă în întregime în limba rusă), Marx examinează situația politică concretă ce se crease în Germania în 1850, arată probabilitatea unei noi explozii politice, constată că în caz de revoluție este inevitabilă trecerea puterii în mâinile partidului democrat republican, mic-burghez, și analizează tactica proletariatului. Examinînd în special tactica lui înainte de revoluție, în timpul ei și după victoria democrației mic-burgheze, Marx insistă asupra necesității creării „unei organizații independente, secrete și deschise, a partidului muncitoresc”, luptă din răsputeri împotriva „coborîrii acesteia la rolul de anexă a democrației burgheze oficiale”, subliniază importanța înarmării muncitorilor, a formării unei gărzi proletare de sine stătătoare, necesitatea ca proletarii să supravegheze atent acțiunile trădătoarei democrații mic-burgheze etc.

În tot cuprinsul „Adresei” nu se spune nimic despre participarea partidului muncitoresc la guvernul revoluționar provi-

zoriu sau despre dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii. Plehanov deduce de aici că lui Marx, „după cât se vede, nici prin gând nu-i trecea că reprezentanții politici ai proletariatului revoluționar ar putea să lucreze împreună cu reprezentanții micii burghezii la făurirea unei noi orînduiri sociale“. Logica acestei concluzii șchioapătă. Marx nici *nu pune* problema participării partidului muncitoresc la un guvern revoluționar provizoriu, iar Plehanov conchide că Marx o rezolvă, în general și în principiu, într-un sens categoric negativ. Marx vorbește numai despre o situație concretă, iar Plehanov trage o concluzie generală, fără a examina cîtusi de puțin aspectul concret al problemei. E de ajuns însă să arunci o privire asupra unor pasaje din „Adresa“, omise de Plehanov, pentru a vedea cît de greșite sînt concluziile lui.

„Adresa“ a fost scrisă pe baza experienței celor doi ani revoluționari 1848 și 1849. Rezultatele acestei experiențe sînt formulate de Marx în felul următor : „În același timp (adică în anii 1848-1849) a slăbit considerabil organizația, odinioară solidă, a Ligii. O mare parte dintre membrii care au participat direct la mișcarea revoluționară au crezut că vremea asociațiilor secrete a trecut și că este suficientă numai activitatea publică. Diferitele circumscripții și comunități (Gemeinden) au lăsat să slăbească legăturile lor cu Organul Central și treptat le-au întrerupt cu totul. Astfel, în timp ce partidul democrat, partid al micii burghezii, se organiza tot mai bine în Germania, partidul muncitoresc își pierdea singurul său suport solid, rămînea organizat cel mult în câteva localități, pentru scopuri locale, și din această cauză, în cadrul mișcării generale, a ajuns cu totul sub dominația și conducerea democrațiilor mic-burghezi“*. Iar în pagina următoare a „Adresei“, Marx declară : „Acum, cînd o nouă revoluție se apropie, este de cea mai mare importanță ca partidul muncitoresc să acționeze cît mai organizat, mai unitar și mai independent, dacă nu vrea să fie din nou exploatat de burghezie și să ajungă iar la remorca ei, ca în 1848“.

* Ansprache der Zentralbehörde an den Bund, von März 1850, K. Marx : „Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln“, 1885, Anhang IX, S. 75. (Adresa Organului Central către Ligă, martie 1850, K. Marx : „Dezvăluiri în procesul comuniștilor de la Colonia“, 1885, anexa IX, pag. 75. — Nota trad.)
Sublinierile făcute în ambele citate ne aparțin.

Să examinăm mai îndeaproape semnificația acestor afirmații categorice ! După 2 ani de revoluție, după victoria insurecției populare din Berlin, după convocarea parlamentului revoluționar, după ce o parte a țării se aflase în stare de insurecție fătășă și puterea trecuse vremelnic în mâinile unor guverne revoluționare, Marx constată înfrângerea poporului revoluționar, relevînd totodată că, în ceea ce privește organizarea de partid, democrația mic-burgheză a realizat *progrese*, în timp ce partidul muncitoresc se află în *regres*. Nu arată oare aceasta cît se poate de clar că e vorba de o situație politică în care n-avea nici un rost să se pună problema participării partidului muncitoresc la guvern ? După o perioadă revoluționară de 2 ani, în care Marx a editat legal, timp de nouă luni, ziarul cel mai revoluționar al partidului muncitoresc, el este nevoit să constate dezorganizarea totală a acestui partid, lipsa totală a unui șuvoi proletar cît de cît pronunțat în cadrul curentului general (frățiile muncitorești ale lui Stephan Born¹⁰⁷ sînt prea neînsemnate), căderea totală a proletariatului nu numai sub dominația completă a burgheziei, ci și sub conducerea ei ! Evident că relațiile economice erau încă extrem de puțin dezvoltate, marea industrie era aproape inexistentă, o mișcare muncitorească de sine stătătoare, de proporții cît de cît largi nu exista, mica burghezie domina în mod exclusiv. Se înțelege că, în asemenea condiții, un autor care analiza situația concretă nici nu se putea gîndi la eventualitatea unei participări a partidului muncitoresc la un guvern provizoriu. Se înțelege că, în „Adresa“ sa, Marx a trebuit – iertată fie-mi expresia – să le bage în cap membrilor Ligii comuniștilor adevăruri care astăzi nouă ni se par elementare. Marx a trebuit să demonstreze necesitatea pentru muncitori de a desemna în alegeri candidați proprii, independent de democrația burgheză. Marx a trebuit să spulbere frazeologia democratică pe tema că separarea muncitorilor ar duce la o „scindare“ a partidului democratic (vă rog să rețineți : nu poți scinda decît ceva care ieri încă era unit și care ideologiceste continuă să fie unit !). Marx a trebuit să *atragă atenția* membrilor Ligii comuniștilor să nu se lase antrenaji de această frazeologie. În numele Organului Central al Ligii, el a trebuit să promită că, îndată ce va fi posibil, va fi convocat un congres al partidului mun-

citoresc, care va avea drept sarcină centralizarea cluburilor muncitorești ; în cursul anilor revoluționari 1848-1849 nu existau încă condiții care să facă posibilă convocarea unui congres aparte al partidului muncitoresc !

Concluzia care se poate trage de aici e cât se poate de clară : în celebra sa „Adresă“, Marx nu atinge de loc problema dacă în principiu participarea proletariatului la un guvern revoluționar provizoriu este sau nu admisibilă. Examinînd exclusiv situația concretă ce se crease în Germania în 1850, Marx nici nu pomenește măcar despre o participare a Ligii comuniștilor la un guvern revoluționar, deoarece în condițiile de atunci nici prin gînd nu-i putea trece ideea unei asemenea participări, în numele partidului muncitoresc, la exercitarea unei dictaturi democratice.

Iată care este ideea lui Marx : noi, social-democrații germani din 1850, nu sîntem organizați ; am suferit o înfrîngere în prima perioadă a revoluției, am ajuns să fim în întregime la remorca burgheziei ; cu orice preț trebuie să ne organizăm în mod independent ; altfel riscăm ca și la o viitoare victorie a partidului mic-burghez, care și-a întărit organizația și este puternic, să fim tot în coadă.

Iată acum care este ideea lui Martînov : noi, social-democrații ruși din 1905, sîntem organizați într-un partid de sine stătător și vrem să întreprindem primul asalt împotriva fortăreței țarismului, să pornim în fruntea poporului mic-burghez. Dar dacă vom organiza bine de tot asaltul și dacă vom reuși, ferească sfîntul, să-l înfăptuim cu succes, s-ar putea să fim nevoiți să participăm la un guvern revoluționar provizoriu sau chiar la o dictatură democratică, participare care este însă în principiu inadmisibilă.

Crede oare Plehanov cu toată seriozitatea că va reuși să convingă pe cineva că-l poți apăra pe Martînov referindu-te la Marx ? El își închipuie probabil că cititorii „Iskrei“ sînt niște naivi. Cît despre noi, vom spune numai atît : una este marxismul și alta martînovismul.

Înainte de a termina cu „Adresa“, mai trebuie să examinăm următoarea părere greșită a lui Plehanov. El arată

pe bună dreptate că în martie 1850, când a fost scrisă „Adresă”, Marx era convins de șubrezenia totală a capitalismului, iar revoluția socialistă i se părea „foarte apropiată”. Cînd însă Marx și-a îndreptat greșeala : la 15 septembrie 1850 el s-a despărțit de Schapper (împreună cu Willich, Schapper a rămas în minoritate în cadrul Ligii și a ieșit din rîndurile ei), care era atît de influențat de revoluționarismul sau utopismul burghezo-democratic încît spunea : „trebuie să venim numaidecît la putere, sau, de nu, ne putem duce la culcare”. Marx i-a obiectat lui Schapper că e inadmisibil să consideri drept forță motrice a revoluției numai propria ta voință și nu condițiile reale. Proletariatul va trebui să mai treacă, poate, prin încă 15, 20 sau 50 de ani de războaie civile și de ciocniri internaționale „nu numai pentru a schimba aceste condiții, ci și pentru ca ei înșiși, proletarii, să se schimbe și să devină capabili de dominație politică”¹⁰⁸. Plehanov redă pe scurt această schimbare intervenită în concepțiile lui Marx și conchide :

„Ei” (adică Marx și Engels, după această „schimbare”) „ar fi definit sarcinile politice ale proletariatului pornind de la presupunerea că regimul democratic va rămîne dominant în decursul unei perioade destul de îndelungate. *Dar tocmai de aceea ei ar fi condamnat într-un mod și mai categoric participarea socialiștilor la un guvern mic-burhez*” („Iskra” nr. 96).

Această deducție a lui Plehanov este cu totul greșită. Ea se reduce în fapt la acea confuzie între dictatura socialistă și dictatura democratică pe care nu o dată i-am reproșat-o lui L. Martov și lui Martînov. În 1850 Marx și Engels nu făceau distincție între dictatura democratică și cea socialistă, sau, mai bine zis, nu vorbeau de loc despre cea dintîi, deoarece capitalismul li se părea a fi extrem de șubred, iar socialismul aproape. De aceea ei nu făceau pe atunci nici o distincție între program-minimum și program-maximum. Dacă se face însă o asemenea distincție (cum facem astăzi noi toți, marxiștii, combătînd revoluționarismul burghezo-democratic al „socialiștilor-revoluționari”, care nu o înțeleg), problema dictaturii socialiste și cea a dictaturii democratice trebuie examinate *separat*. Nefăcînd acest lucru, Plehanov procedează

inconsecvent. Recurgînd la o formulare evazivă, vorbind în general despre „participarea socialiștilor la un guvern mic-burghez“, el nu face decît să substituie problema dictaturii socialiste problemei dictaturii democratice, clar și precis formulate. El confundă (ca să folosim o comparație făcută de „Vpered“ *) participarea la guvern a lui Millerand alături de Galliffet, în perioada din ajunul revoluției socialiste, cu participarea lui Varlin la guvernul revoluționar, alături de democrații mic-burghezi care au apărat republica și au salvat-o.

În 1850 Marx și Engels considerau că socialismul este aproape ; de aceea ei subapreciau cuceririle democratice, care li se păreau cît se poate de trainice, dată fiind victoria sigură a partidului democratic mic-burghez¹⁰⁹. 25 de ani mai tîrziu, în 1875, Marx arăta că orînduirea din Germania este o orînduire nedemocratică – „absolutism împoțonotat cu forme parlamentare“¹¹⁰. 35 de ani mai tîrziu, în 1885, Engels prezicea că, la proxima zguduire europeană, în Germania va veni la putere democrația mic-burgheză¹¹¹. De aici decurge o concluzie diametral opusă tezei pe care vrea s-o demonstreze Plehanov : dacă Marx și Engels ar fi contat pe inevitabilitatea unei dominații relativ îndelungate a orînduirii democratice, ei ar fi atribuit o importanță *cu atît mai mare* dictaturii democratice a proletariatului și a țărănimii în scopul consolidării republicii, al lichidării totale a tuturor rămășițelor de absolutism și al curățirii complete a terenului în vederea bătăliei pentru socialism. *Cu atît mai mult* ar fi condamnat ei pe codiștii care în ajunul revoluției democratice se apucă să sperie proletariatul cu *eventualitatea* unei dictaturi revoluționar-democratice.

Plehanov însuși simte cît de slabă îi e poziția, bazată pe o rătălmăcire a „Adresei“. De aceea el adaugă prudent că, făcînd această incursiune istorică, n-are pretenția să dea în această problemă o soluție peremptorie, deși trage concluzii cu caracter vădit „peremptoriu“, fără a aduce în sprijinul lor altoeva decît o referire care nu are nici o legătură cu problema în discuție și fără a încerca măcar să analizeze aspectul concret al problemei, așa cum a fost pusă de ziarul

* Vezi volumul de față, pag. 8. — Nota red.

„Vpered“. Plehanov se străduiește să atribuie ziarului „Vpered“ atît dorința de „a critica“ pe Marx cît și punctul de vedere al lui Mach și Avenarius. Această tentativă ne face să zîmbim : tare șubredă trebuie să fie poziția lui Plehanov dacă el nu-și poate găsi o țintă printre afirmațiile reale ale ziarului „Vpered“ și este nevoit să născocească în acest scop lucruri care n-au nici o legătură cu ziarul „Vpered“ sau cu problema în discuție. Plehanov invocă, în sfîrșit, încă o dovadă, care i se pare „de netăgăduit“. În realitate însă această dovadă (o scrisoare trimisă de Engels lui Turati în 1894) e din cale-afară de slabă.

Din felul cum expune Plehanov cuprinsul acestei scrisori (din păcate, el nu o reproduce în întregime și nu indică dacă și unde a fost publicată) reiese că Engels *s-a văzut nevoit să-i demonstreze lui Turati* deosebirea dintre revoluția socialistă și revoluția mic-burgheză. Prin aceasta s-a spus totul, tov. Plehanov ! Turati este un Millerand italian, un bernsteinian, căruia Giolitti îi oferise un portofoliu în guvernul său. Turati *confunda*, după cum se vede, cele două revoluții, care au un conținut de clasă cu totul diferit. Turati își închipuia că va promova interesele dominației proletariatului, iar Engels îi explica că în situația existentă în Italia anului 1894 (adică la cîteva decenii *după* ce Italia urcase deja „prima treaptă“, după ce cucerise libertatea politică, care a permis proletariatului să se organizeze deschis, pe scară largă și în mod de sine stătător !), într-un guvern al partidului mic-burghez victorios, el, Turati, va apăra și va promova în realitate interesele *unei clase străine*, interesele micii burghezii. Avem aici, prin urmare, un caz de millerandism ; împotriva confundării millerandismului cu dictatura democratică s-a ridicat în mod categoric ziarul „Vpered“, ale cărui argumente însă Plehanov le-a ignorat cu desăvîrșire. Avem aici unul din cazurile tipice ale situației false împotriva căreia Engels a pus de multă vreme în gardă pe conducătorii partidelor extremiste, și anume situația în care se află ei atunci cînd nu înțeleg adevăratul caracter al revoluției și, fără să știe, promovează interesele unei clase „străine“. Pentru numele lui dumnezeu, tovarășe Plehanov, ce legătură au toate acestea cu problema ridicată de Martînov și analizată de „Vpered“ ? Se poate susține oare că primejdia unei confun-

dări a treptei a doua cu cea de-a treia de către oameni care au urcat deja prima treaptă justifică atitudinea celor care, încă înainte de a urca prima treaptă, vor să ne sperie cu perspectiva de a urca două trepte deodată? ?

Nu, „scurta incursiune istorică“ a lui Plehanov nu dovedește absolut nimic. Concluzia sa principială: „a participa la un guvern revoluționar împreună cu reprezentanții micii burghezii înseamnă a trăda proletariatul“ nu este cituși de puțin confirmată prin referirile la situații care au existat în Germania anului 1850 și în Italia anului 1894, și care se deosebesc radical de situația existentă în Rusia în ianuarie și mai 1905. Aceste referiri nu ne oferă nimic în problema dictaturii democratice și a guvernului revoluționar provizoriu. Iar dacă Plehanov vrea să-și aplice concluzia la rezolvarea *acestei* probleme, dacă el consideră că *orice* participare a proletariatului la un guvern revoluționar, în condițiile luptei pentru republică, în condițiile revoluției democratice, este *în principiu inadmisibilă*, noi îi vom dovedi că acesta este „un principiu“ al anarhismului, pe care Engels l-a condamnat în modul cel mai categoric. Această dovadă o vom face în articolul următor.

ARTICOLUL AL DOILEA

NUMAI DE JOS SAU ȘI DE JOS ȘI DE SUS?

În articolul nostru precedent, analizând incursiunea istorică a lui Plehanov, am arătat că el trage în mod greșit concluzii generale și principiale din anumite afirmații ale lui Marx, care se referă în întregime și exclusiv la situația concretă din Germania anului 1850. Această situație concretă explică pe deplin de ce Marx n-a pus și nu putea să pună pe atunci problema participării Ligii comunistilor la un guvern revoluționar provizoriu. În articolul de față ne propunem să examinăm problema generală și principială a admisibilității unei asemenea participări.

Înainte de toate este necesar să formulăm în mod precis problema în discuție. Din fericire, putem folosi în acest scop una din formulările date de oponentii noștri, pentru a înlătura astfel orice dispute în ceea ce privește esența contro-

versei. În nr. 93 al „Iskrei“ se spune : „Cea mai bună cale pentru o asemenea organizare (pentru organizarea proletariatului într-un partid care să fie în opoziție față de statul burghezo-democratic) este aceea a dezvoltării *de jos* a revoluției burgheze (subliniat de „Iskra“), prin intermediul presiunii exercitate de proletariat asupra democrației aflate la putere“. În continuare „Iskra“ spune că „Vpered“ „vrea ca presiunea exercitată de proletariat asupra revoluției să vină nu numai «de jos», nu numai din stradă, ci și de sus, din saloanele guvernului provizoriu“.

Problema este pusă, așadar, cât se poate de clar. „Iskra“ vrea o presiune de jos, iar „Vpered“ vrea ca ea să fie exercitată „nu numai de jos, ci și de sus“. Presiunea de jos este presiunea pe care cetățenii o exercită asupra guvernului revoluționar. Presiunea de sus este presiunea pe care guvernul revoluționar o exercită asupra cetățenilor. Unii își *limitează* activitatea la presiunea exercitată de jos. Ceilalți nu sînt de acord cu această limitare și cer ca presiunea de jos să fie *completată* cu o presiune de sus. Controversa se reduce, așadar, la întrebarea pe care am pus-o în subtitlu : numai de jos sau și de jos și de sus ? În perioada revoluției democratice, presiunea exercitată de sus, „din saloanele guvernului provizoriu“, este în principiu inadmisibilă pentru proletariat, spun unii. În perioada revoluției democratice e în principiu inadmisibil pentru proletariat să renunțe cu desăvîrșire la presiunea exercitată de sus, să refuze să participe la guvernul revoluționar provizoriu, spun ceilalți. Nu este vorba, așadar, de a ști dacă în cutare conjunctură este probabilă, dacă în cadrul cutărui raport de forțe este realizabilă presiunea de sus. Nu, noi nu examinăm acum nici o situație concretă și, date fiind repetatele încercări de a substitui unei probleme controversate o altă problemă controversată, rugăm insistent pe cititori să aibă în vedere acest lucru. Avem în față problema principială generală a *admisibilității* trecerii de la presiunea de jos la presiunea de sus în perioada revoluției democratice.

Pentru elucidarea acestei probleme este necesar să ne adresăm mai întii istoriei concepțiilor tactice ale întemeietorilor socialismului științific. Nu cumva au existat în cursul acestei istorii controversate în jurul problemei generale a admisi-

bilității presiunii de sus? Da, o asemenea controversă a existat. Ea a fost prilejuită de insurecția izbucnită în Spania în vara anului 1873. În articolul „Bakuniștii la lucru“, publicat în 1873 în ziarul social-democrat german „Volksstaat“¹¹² și reprodus în 1894 în broșura „Internationales aus dem Volksstaat“*, Engels a analizat învățămintele pe care proletariatul socialist trebuie să le tragă din această insurecție. Să vedem, așadar, la ce concluzii generale a ajuns Engels¹¹³.

La 9 februarie 1873, Amadeo, regele Spaniei, a abdicat de la tron – „primul rege care a făcut grevă“, remarcă ironic Engels. La 12 februarie a fost proclamată republica. În provinciile basce a izbucnit apoi o rebeliune a carliștilor. La 10 aprilie a fost aleasă Adunarea constituuantă, care la 8 iunie a proclamat republica federativă. La 11 iunie a fost constituit noul guvern Pi y Margall. Republicanii extremiști, așa-numiții „intransigenți“, nu erau reprezentați în comisia pentru elaborarea constituției. Și cînd la 3 iulie a fost proclamată această nouă constituție, intransigenții s-au răscolit. Între 5 și 11 iulie ei au învins în provinciile Sevilla, Grenada, Alcoy, Valencia și într-o serie de alte provincii. Guvernul Salmeron, care a luat locul guvernului demisionat al lui Pi y Margall, a folosit armata împotriva provinciilor răscolite. După o împotrivire mai mult sau mai puțin înverșunată, insurecția a fost înăbușită: la 26 iulie 1873 a căzut Cadixul, iar la 11 ianuarie 1874 Cartagena. Acestea sînt datele cronologice sumare cu care își începe Engels expunerea.

Apreciind învățămintele care decurg din aceste evenimente, Engels subliniază în primul rînd faptul că în Spania lupta pentru republică n-a fost cîtuși de puțin și nici nu putea să fie o luptă pentru revoluția socialistă. „Spania – spune el – este o țară atît de înapoiată din punct de vedere industrial, încît nici vorbă nu poate fi acolo de o *imediată* eliberare deplină a clasei muncitoare. Înainte de a se ajunge la această eliberare, Spania trebuie neapărat să mai treacă încă prin diferite stadii premergătoare de dezvoltare și să înlăture din cale o serie întregă de obstacole. A parcurge într-un interval cît mai scurt aceste stadii premergătoare, a înlătura cît mai rapid obstacolele – iată șansele oferite de re-

* – „Pe teme internaționale“, culegere de articole apărute în „Volksstaat“.
– Nota trad.

publică. Dar aceste șanse nu puteau fi folosite decât printr-o intervenție *politică* activă a clasei muncitoare din Spania. Majoritatea muncitorilor își dădeau seama de acest lucru, ei căutau pretutindeni să participe la evenimente, să folosească ocaziile prielnice pentru a acționa, fără a mai lăsa, așa cum făcuseră pînă atunci, cîmp liber pentru acțiunea și pentru intrigile claselor avute“.

Era vorba, așadar, de o luptă pentru republică, de o revoluție democratică, și nu socialistă. Problema intervenției muncitorilor în desfășurarea evenimentelor se punea în perioada aceea sub un dublu aspect : pe de o parte, bakuniștii (sau „alliansiștii“ – întemeietorii „alianței“ în vederea luptei împotriva „Internaționalei“ marxiste) nu admiteau activitatea politică, participarea la alegeri etc. Pe de altă parte, ei se declarau împotriva participării la o revoluție care nu are drept obiectiv eliberarea deplină imediată a clasei muncitoare, împotriva oricărei participări la un guvern revoluționar. Acest din urmă aspect al situației prezintă pentru noi un interes deosebit din punctul de vedere al problemei în discuție. Și tocmai acest aspect al situației a prilejuit, între altele, formularea deosebirii *principiale* dintre cele două lozinci tactice.

„Bakuniștii – spune Engels – au susținut ani de-a rîndul că orice acțiune revoluționară de sus în jos ar fi nefastă, că totul trebuie organizat și efectuat de jos în sus“.

Așadar, principiul „numai de jos“ este un principiu *anarhist*.

Engels arată absurditatea vădită a acestui principiu în perioada revoluției democratice. Din aplicarea lui rezultă în mod firesc și inevitabil concluzia practică că crearea unor guverne revoluționare înseamnă o trădare a intereselor clasei muncitoare. Și bakuniștii au tras tocmai o astfel de concluzie, proclamînd principiul că „crearea unui guvern revoluționar înseamnă o nouă înșelare a clasei muncitoare, o nouă trădare față de clasa muncitoare“.

După cum vede cititorul, avem aici cele două „principii“ pe care a ajuns să le preconizeze și noua „Iskră“, și anume : 1) admisibilă este numai acțiunea revoluționară de jos, în opoziție cu tactica „și de jos și de sus“ ; 2) participarea la un guvern revoluționar provizoriu înseamnă o trădare a in-

tereselor clasei muncitoare. Amîndouă aceste principii neokriste sînt principii anarhiste. Mersul efectiv al luptei pentru republică în Spania a arătat cît de absurde și cît de reacționare sînt amîndouă aceste principii.

Engels ne arată acest lucru cu exemple luate din diferite episoade ale revoluției din Spania. Iată, de pildă, izbucnește revoluția în orașul Alcoy. Este un oraș industrial relativ nou, cu o populație de 30 000 de locuitori. Insurecția muncitorească învinge, în ciuda faptului că e condusă de bakuniști, care în principiu detestă ideea organizării revoluției. Bakuniștii încep să se laude, post festum, că sînt „stăpîni pe situație“. Și ce au făcut acești „stăpîni“ din „situația“ lor? — se întrebă Engels. În primul rînd au creat la Alcoy un „comitet al salvării publice“, adică un guvern revoluționar. Or, la congresul lor din 15 septembrie 1872, cu numai zece luni înainte de revoluție, aceiași aliansiști (bakuniști) hotărîseră: „orice organizare a unei așa-zise puteri politice provizorii sau revoluționare nu poate fi decît o nouă înșelăciune și ar fi tot atît de periculoasă pentru proletariat ca și toate guvernele existente în ziua de azi“. În loc de a combate aceste fraze anarhiste, Engels se limitează la remarca sarcastică că tocmai adepții acestei rezoluții au fost nevoiți „să participe la această autoritate guvernamentală provizorie și revoluționară“ din Alcoy. Engels îi tratează pe acești domni cu disprețul cuvenit, pentru că, o dată ajunși la putere, au dat dovadă „de totală neputință, dezorientare și lipsă de energie“. Cu același dispreț ar fi răspuns el acuzațiilor de „iacobinism“ pe care le aruncă cu predilecție girondinii social-democrației. El arată că într-o serie de alte orașe, de pildă la San-Lucar-de-Barrameda (port în apropiere de Cadix, cu o populație de 26 000 de locuitori), „aliansiștii au fost de asemenea nevoiți să-și calce principiile anarhiste și să formeze un guvern revoluționar“. El le reproșează că „n-au știut ce să facă cu puterea lor“. Știind foarte bine că conducătorii bakuniști ai muncitorilor au participat la diferite guverne provizorii *alături de intransigenți*, adică alături de republicani, reprezentanți ai micii burghezii, Engels nu reproșează bakuniștilor faptul că au participat la guvern (cum s-ar fi convenit să li se reproșeze potrivit „principiilor“ noi „Iskre“), ci faptul că *participarea lor a fost insuficient de*

organizată și de energică, că s-au lăsat conduși de domnii republicani burghezi. Cu ce sarcasm ucigător ar fi tratat Engels pe cei care într-o perioadă de revoluție minimalizează importanța conducerii „tehnice” și militare se vede, printre altele, din faptul că, adresându-se conducătorilor bakuniști ai muncitorilor, Engels le reproșă că, o dată intrați în guvernul revoluționar, lăsau pe seama domnilor republicani burghezi „conducerea politică și militară”, în timp ce ei înșiși hrăneau pe muncitori cu fraze pompoase și cu proiecte de reforme „sociale” care rămâneau pe hirtie.

Ca un adevărat iacobin al social-democrației, Engels nu numai că știa să aprecieze importanța acțiunii de sus, nu numai că admitea în totul participarea la un guvern revoluționar alături de burghezia republicană, dar cerea o astfel de participare și o energică inițiativă militară din partea puterii revoluționare. Engels considera de datoria sa să dea totodată sfaturi *practice*, călăuzitoare, în domeniul *militar*.

„Cu toate că — spune el — insurecția a fost începută în mod necugetat, ea ar fi avut totuși mari șanse de reușită dacă ar fi fost condusă măcar cu un pic de judecată*”, fie și după modelul rebeliunilor militare din Spania, în cursul cărora garnizoana unui oraș se ridică, înaintează spre orașul vecin, atrage de partea sa garnizoana acestui oraș, care fusese de mai înainte prelucrată în acest scop, și în felul acesta trupele de insurgenți, crescând asemenea unei lavine, înaintează spre capitală, pînă cînd o bătălie norocoasă sau trecerea de partea lor a trupelor guvernamentale decide victoria. Acest mijloc ar fi fost deosebit de potrivit în cazul de față. Insurgenții erau de multă vreme organizați pretutindeni în batalioane de voluntari, în cadrul cărora disciplina, era, ce-i drept, lamentabilă, dar în nici un caz mai lamentabilă decît în rîndurile rămășițelor vechii armate spaniole, în cea mai mare parte dizolvată. Singurele trupe de nădejde pe care le avea guvernul erau jandarmii, dar ei erau dispersați prin toată țara. Sarcina consta, în primul rînd, în a împiedica pe acești jandarmi să se concentreze într-un

* Wäre er nur mit einigem Verstand geleitet worden. Bietul Engels! Păcat că n-a avut prilejul să cunoască noua „Iskră”! Atunci ar fi aflat cit de nefastă, cit de dăunătoare, utopică, burgheză, tehniceste unilaterală și complotist-inguștă este ideea „iacobină” • „înfăptuirii (geleitet werden) a insurecției!

loc, și acest lucru era posibil numai prin acțiuni cu caracter ofensiv și pornind cu curaj la luptă în câmp deschis. Acest mod de a proceda nu prezenta mare pericol, deoarece guvernul nu putea opune voluntarilor decât trupe tot atât de nedisciplinate ca și voluntarii înșiși. Și cine voia să învingă nu avea alte căi spre victorie“.

Așa raționa acest întemeietor al socialismului științific când era vorba de sarcinile insurecției și ale luptei directe într-o perioadă de explozie revoluționară ! cu toate că insurecția fusese începută de republicanii mic-burghezi, cu toate că pentru proletariat nu se puneau nici problema revoluției socialiste, nici aceea a libertăților politice strict necesare, Engels atribuia o importanță deosebit de mare participării cât mai active a muncitorilor la lupta pentru republică și cerea conducătorilor proletariatului ca întreaga lor activitate să fie subordonată necesității de a învinge în lupta începută ; ca unul dintre conducătorii proletariatului, el înșiși se ocupa totodată pînă și de amănuntele organizării militare, fără a desconsidera, dacă acest lucru era necesar pentru cucerirea victoriei, nici metodele învechite de luptă ale rebeliunilor militare ; el pune pe primul plan acțiunile cu caracter ofensiv și centralizarea forțelor revoluționare. El făcea bakuniștilor cele mai amare reproșuri pentru faptul că au ridicat la rangul de principiu „ceea ce a constituit un rău inevitabil în perioada războiului țărănesc german și în timpul răscoalelor din mai 1849 din Germania, și anume *fărîmîțarea și izolarea forțelor revoluționare*, care au dat posibilitatea unora și acelorași trupe guvernamentale să reprime o răscoală după alta“. Între concepțiile lui Engels despre înfăptuirea insurecției, despre organizarea revoluției, despre folosirea puterii revoluționare și concepțiile codiste ale noii „Iskre“ este o deosebire ca de la cer la pămînt.

Rezumînd învățămintele revoluției din Spania, Engels subliniază mai întîi de toate că „bakuniștii, de îndată ce s-au pomenit în fața unei situații revoluționare serioase, s-au văzut nevoiți să arunce peste bord tot vechiul lor program“. Și anume : ei au fost nevoiți, în primul rînd, să arunce peste bord principiul abținerii de la activitatea politică, de la alegeri, principiul „desființării statului“. În al doilea rînd, „ei au aruncat peste bord principiul potrivit căruia muncitorii

nu trebuie să ia parte la nici o revoluție care nu urmărește scopul eliberării depline imediate a proletariatului, ei înșiși luând parte la o mișcare care era vădit pur burgheză". În al treilea rând - și această concluzie dă răspuns tocmai la problema noastră controversată -, „ei au călcat principiul proclamat cu puțin în urmă de ei înșiși, și anume că crearea unui guvern revoluționar n-ar fi decît o nouă înșelăciune și o nouă trădare față de clasa muncitoare, - ei l-au călcat în picioare participînd foarte liniștit la ședințele comitetelor guvernamentale din diferite orașe, și încă aproape pretutîndeni în calitate de minoritate neputincioasă, copleșită de majoritatea domnilor burghezi și politicește exploatată de aceștia". Nepricîpîndu-se să conducă insurecția, fărîmițînd forțele revoluționare în loc să le concentreze, lăsînd pe seama domnilor burghezi înfăptuirea revoluției, dizolvînd organizația trainică și puternică a Internaționalei, „bakuniștii ne-au dat în Spania un exemplu inimitabil de felul cum *nu* trebuie făcută revoluția“.

*
* *
*

Rezumînd cele expuse mai sus, ajungem la următoarele concluzii :

1) A limita din principiu acțiunea revoluționară la presiunea exercitată de jos și a renunța la presiunea exercitată și de sus înseamnă a da dovadă de *anarhism*.

2) Cine nu înțelege noile sarcini din perioada revoluției, sarcinile acțiunii exercitate de sus, cine nu știe să formuleze condițiile și programul unei astfel de acțiuni, habar n-are de sarcinile proletariatului în orice revoluție democratică.

3) Principiul că pentru social-democrație este inadmisibilă participarea alături de burghezie la un guvern revoluționar provizoriu, că orice participare de acest fel înseamnă o trădare a intereselor clasei muncitoare este un principiu al *anarhismului*.

4) Orice „situație revoluționară serioasă“ pune în fața partidului proletariatului sarcina *înfăptuirii* conștiente a insurecției, a organizării revoluției, a centralizării tuturor forțelor revoluționare, a desfășurării unei ofensive militare în-

drăznețe, a unei cât mai energice folosiri a puterii revoluționare *.

5) Marx și Engels nu puteau aproba și n-ar fi aprobat niciodată tactica noii „Iskre“ în actualul moment revoluționar, pentru că această tactică constă tocmai în repetarea greșelilor enumerate mai sus. Marx și Engels ar fi spus despre poziția principială a noii „Iskre“ că este o contemplare a „posteriorului“ proletariatului și o repetare a erorilor anarhiste **.

*
* * *

În articolul următor vom analiza sarcinile guvernului revoluționar provizoriu.

* În manuscris, după cuvintele „puterii revoluționare“, urmează : „Acel conducători ai clasei muncitoare care nu înțeleg aceste sarcini sau care le minimalizează în mod sistematic trebuie să fie fără cruțare aruncați peste bord de către proletariatul“. — *Nota red.*

** În manuscris : „...platitudinilor anarhiste“. — *Nota red.*

DEZASTRUL

Lupta navală din strîmtoarea Coreii se află în centrul atenției presei politice din lumea întreagă. La început guvernul țarist a încercat să ascundă supușilor săi amarul adevăr ; curînd însă s-a convins de zădărnicia acestei încercări, pentru că oricum i-ar fi fost imposibil să ascundă distrugerea completă a întregii flote ruse.

Apreciînd urmările politice ale acestei lupte navale, trebuie să repetăm cele spuse de noi în nr. 2 al ziarului „Vpered“* în legătură cu căderea Port-Arthurului. Prăbușirea militară totală a Rusiei țariste devenise evidentă încă de pe atunci, dar escadra din Marea Baltică mai inspira încă o umbră de speranță patrioților ruși. Toată lumea înțelegea că deznodămîntul războiului depinde de victoria pe mare a uneia sau alteia dintre părți. Absolutismul își dădea seama că un deznodămînt nefericit al războiului echivalează cu o victorie a „dușmanului intern“, adică cu victoria revoluției. De aceea a pus la bătaie totul. Sute de milioane de ruble au fost cheltuite pentru a trimite în grabă escadra din Marea Baltică. Cu chiu cu vai a fost adunat echipajul, în mare grabă au fost terminate ultimele pregătiri pentru plecarea în larg a navelor de război, numărul navelor a fost sporit prin adăugarea unor „lăzi vechi“ la noile și puternicele cuirasate. Marea armadă – tot atît de enormă, tot atît de greoaie, absurdă, neputincioasă și monstruoasă ca și întregul Imperiu rus – s-a pus în mișcare, cheltuînd sume fabuloase cu căr-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 151—160. — Nota red.

bunii și cu întreținerea, stîrnind risul întregii Europe, mai ales după strălucita victorie asupra bărcilor de pescari, raportată cu încălcarea brutală a tuturor uzanțelor și cerințelor neutralității. După cele mai modeste calcule, această armadă a costat circa 300 000 000 de ruble, iar expedierea ei 100 000 000, — în total 400 000 000 de ruble au fost aruncate pe gîrlă cu această ultimă carte jucată în război de absolutismul țarist.

Acum și ultima carte a fost bătută. Toată lumea se aștepta la acest lucru, dar nimeni nu credea că înfrîngerea flotei rusești va fi un dezastru atît de cumplit. Ca o hoardă de sălbatici, armada de nave rusești s-a năpustit asupra flotei japoneze, excelent înarmată și înzestrată cu toate mijloacele moderne de apărare. După o bătălie care a durat două zile, din cele douăzeci de nave de război ale Rusiei, cu un echipaj de 12 000—15 000 de oameni, treisprezece au fost scufundate și nimicite, patru capturate, și numai una („Almaz“) a scăpat și a ajuns la Vladivostok. A pierit cea mai mare parte a echipajului, a fost luat prizonier „însuși“ Rojdestvenski, împreună cu ajutorul său cel mai apropiat, Nebogatov, în timp ce întreaga flotă japoneză a ieșit teafără din luptă, pierzînd doar trei torpiloare.

Flota militară rusă a fost complet distrusă. Războiul este iremediabil pierdut. Izgonirea completă a trupelor rusești din Manciuria, cucerirea Sahalinului și a Vladivostokului de către japonezi este acum numai o chestiune de timp. Asistăm nu numai la o înfrîngere militară, ci la prăbușirea militară totală a absolutismului.

Cu fiecare lovitură nouă dată de japonezi, semnificația acestei prăbușiri, ca una care afectează întregul sistem politic al țarismului, devine tot mai clară atît pentru Europa cît și pentru întregul popor rus. Totul se ridică împotriva absolutismului, — și amorul propriu național jignit al mării și micii burghezii, și orgoliul indignat al armatei, și amărăciunea provocată de pierderea a zeci și sute de mii de tinere vieți într-o aventură militară lipsită de sens, și iritarea stîrnită de irosirea a sute de milioane de ruble din avutul pu-

blic, și temerile că un asemenea război va atrage după sine în mod inevitabil un crăh financiar și o îndelungată criză economică, și teama în fața amenințătoarei revoluții populare, pe care (după părerea burgheziei) țarul ar putea și ar trebui s-o evite, prin concesii „înțelepte“ făcute la timp. Crește și se extinde mișcarea pentru încheierea păcii, presa liberală e indignată, încep să adopte un ton amenințător chiar și elemente dintre cele mai moderate cum sînt moșierii de orientare „șipovistă“, iar convocarea imediată a unei reprezentanțe naționale este cerută pînă și de slugarnicul „Novoe Vreame“.

Burghezia europeană, acest reazem sigur al puterii țariste, începe și ea să-și piardă răbdarea. O sperie inevitabila regrupare în relațiile internaționale, puterea crescîndă a tinerii și viguroasei Japonii, pierderea unui aliat militar în Europa. O neliniștește soarta miliardelor pe care le-a împrumutat cu mărînimie absolutismului. O alarmează serios revoluția din Rusia, care stîrnește prea mari frămîntări în rîndurile proletarietului european și amenință să provoace un incendiu revoluționar mondial. În numele „prieteniei“ cu țarismul, ea îl sfătuiește pe acesta să fie rezonabil și insistă asupra necesității de a încheia pace – pace cu japonezii și pace cu burghezia liberală rusă. Europa știe foarte bine că acum pacea cu Japonia nu poate fi cumpărată decît cu un preț foarte ridicat, dar, lucidă și practică, ea își face socoteala că fiecare lună de război în exterior și de revoluție în interior ridică în mod inevitabil acest preț și agravează pericolul unei explozii revoluționare care va mătura ca pe un fir de nisip întreaga politică „de concesii“. Europa înțelege că absolutismului îi este extrem de greu, aproape imposibil să se mai oprească acum, pentru că a mers prea departe; de aceea ea, această Europă burgheză, caută să se liniștească singură și să-l liniștească și pe aliatul său cu visuri trandafirii.

Iată ce scrie, de pildă, ziarul burgheziei patriotice franceze „Le Siècle“¹¹⁴ într-un articolăș semnat de Cornély și intitulat „Sfîrșitul unei epopei“ : „Astăzi, cînd rușii sînt zdrobiți pe

mare după o serie de înfrîngeri pe uscat, guvernului lor îi incumbă obligația de a încheia pace și de a-și reorganiza forțele militare. Guvernele aventuriste se văd uneori nevoite, în virtutea pretențiilor lor sau în interesul securității lor, să atragă în război popoarele aflate sub stăpînirea lor. Și întrucît în lupta pentru victorie este în joc însăși existența acestor guverne, ele cer popoarelor lor mereu alte sacrificii, ducîndu-le astfel la dezastru. Așa a decurs în Franța istoria celor două imperii ale noastre. Așa ar fi decurs și istoria celui de-al treilea imperiu, dacă s-ar fi ajuns la instaurarea lui în țara noastră.

Situația guvernului rus se prezintă însă cu totul altfel; el își are rădăcinile în adîncurile poporului rus, și nenorocirile comune nu sapă o prăpastie între guvern și popor; ci întăresc și mai mult legătura care le unește. Un Cezar învins nu mai este Cezar. Un țar nefericit poate să rămînă un țar sfînt și popular“.

Dar vai! Fanfaronada șovinului băcan francez este „mult prea vădită“, iar asigurările lui că războiul n-ar fi săpat o prăpastie între guvernul și poporul rus sînt în așa măsură contrazise de fapte îndeobște cunoscute, încît nu provoacă decît zimbete și par un șiretlic naiv și inocent. Pentru a-și feri prietenul și aliatul – autocratul rus – de prăbușirea inevitabilă spre care el, ca un adevărat „Cezar“, se îndreaptă orbește și cu încăpăținare, burghezul francez îl asigură afectuos că nu trebuie să fie aidoma celorlalți Cezari, că el are și o altă ieșire, mai bună. „Vrăbia mălai visează“. Burghezia franceză dorește atît de mult să aibă în țar un aliat puternic, încît se leagănă cu basmul romantic că nenorocirea întărește legătura dintre poporul rus și țar. Bineînțeles că nici d-l Comély nu crede serios în acest basm; cu atît mai puține temeuri avem noi să-l luăm în serios.

Aventuriste sînt de obicei nu numai guvernele Cezarilor, ci și guvernele celor mai legitimi monarhi de cea mai veche dinastie. Absolutismul rus, rămas cu un secol întreg în urma istoriei, are în el mai mult spirit de aventură decît a avut oricare dintre imperiile franceze. Într-un chip vădit aventurist a țîrit el poporul într-un război absurd și rușinos. Acum

absolutismul se află în fața sfârșitului pe care-l merită. Războiul a scos la iveală toate răcilele lui, a dezvăluit întreaga lui putreziciune, a arătat cât de adâncă e prăpastia ce-l desparte de popor, a sfărîmat ultimele proptele ale dominației cezariene. Războiul s-a dovedit a fi o judecată severă. Poporul și-a rostit sentința împotriva acestui guvern de tâlhari. Revoluția o va aduce la îndeplinire.

„Proletarii” nr. 3
din 9 iunie (27 mai) 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, coniruntat cu manuscrisul

LUPTĂ REVOLUȚIONARĂ ȘI SAMSARLIC LIBERAL

Apariția partidelor politice constituie una dintre cele mai interesante și mai caracteristice particularități ale interesantei noastre epoci. Vechea ordine, absolutismul, se năruie. Pături tot mai largi, nu numai ale așa-zisei „societăți“, adică ale burgheziei, ci și ale „poporului“, adică ale clasei muncitoare și ale țărănimii, încep să se întrebe ce fel de ordine nouă trebuie clădită și cum anume s-o clădească. Pentru proletariatul conștient, aceste încercări ale diferitelor clase de a-și alcătui un program și de a-și crea o organizație de luptă politică prezintă o importanță uriașă. Oricât de multe elemente accidentale, arbitrare, câteodată bombastice, ar conține aceste încercări, întreprinse de cele mai multe ori de „militanți“ care nu răspund în fața nimănui și pe care nu-i urmează nimeni, în general însă interesele și tendințele fundamentale ale marilor clase sociale se manifestă cu o forță de nestăvilit. Din haosul aparent al declarațiilor, revendicărilor și programelor se conturează fizionomia politică a burgheziei noastre și adevăratul ei program politic (nu numai cel de fațadă). Proletariatul capătă tot mai mult material pentru a-și putea da seama cum *va acționa* burghezia rusă, care vorbește acum de acțiune politică, pe ce poziție se va situa ea în lupta revoluționară hotărâtoare, de care Rusia se apropie cu pași atât de repezi*.

Revista „Osvobođenje“, care apare în străinătate și care, fără a fi stinjenită de cenzură, comentează în coloanele sale

* În manuscris, primul alineat este tăiat și n-a intrat în textul publicat în ziarul „Proletarii“. — Nota red.

numeroasele manifestări ale liberalilor ruși, oferă uneori un material deosebit de prețios pentru studierea politicii burgheziei. „Programul «Uniunii eliberării»“, publicat recent în această revistă (sau reprodus din ziarul „Novosti“¹¹⁵ din 5 aprilie), constituie, împreună cu instructivele comentarii ale d-lui P.S., o admirabilă completare la hotărârile congreselor zemstvelor și la proiectul de constituție osvobođenist de care ne-am ocupat în nr. 18 al ziarului „Vpered“*. „Prin elaborarea și votarea acestui program – spune pe bună dreptate d-l P.S. – s-a făcut un pas important pe calea creării unui partid constituțional-democrat rus“.

Pentru liberalii ruși acesta este, fără îndoială, un pas important, care se distinge în cadrul epopeii destul de îndelungate a manifestărilor liberale. Dar cât de mărunț este acest important „pas“ liberal în comparație cu ceea ce este necesar pentru crearea unui adevărat partid, în comparație chiar cu ceea ce a și fost făcut în acest scop, bunăoară, de social-democrație! Burghazia dispune de mult mai multă libertate de acțiune legală decât proletariatul, de mult mai multe forțe intelectuale și mijloace bănești, de condiții incomparabil mai avantajoase pentru organizarea unui partid, – și cu toate acestea în fața noastră continuă să se afle un „partid“ fără denumire oficială, fără un program comun, clar și precis formulat, fără o tactică proprie, fără o organizație de partid, un „partid“ care, după cum spune competentul domn P.S., se compune din „fracțiunea zemstvelor“ și din „Uniunea eliberării“, adică dintr-un conglomerat amorf de persoane plus o organizație. S-ar putea, de altfel, ca membrii fracțiunii zemstvelor să fie „membri de partid“ în faimosul sens că, recunoscînd programul, ei activează „sub controlul uneia dintre organizațiile partidului“, al unuia dintre grupurile „Uniunii eliberării“. Pe cât de străin este întregului spirit al social-democrației un asemenea mod de a concepe calitatea de membru de partid, pe atît de comod și de potrivit este el pentru liberali, pe atît de propriu este el întregii lor fizionomii politice. Dintr-un asemenea mod de a concepe partidul (exprimat nu într-un statut scris, ci în structura reală a acestui „partid“) rezultă printre altele că membrii organizați

* Vezi volumul de față, pag. 198. — Nota red.

ai partidului, adică membrii „Uniunii eliberării“, deși sînt în majoritatea lor *pentru un sistem unicameral*, în programul lor ei renunță totuși la acest sistem, trec sub tăcere această problemă pentru a face pe placul membrilor neorganizați ai partidului, pe placul „fracțiunii zemstvelor“, care este pentru un sistem bicameral. S-a creat un raport de „forțe“, putem spune, providențial pentru burghezia politiceste activă: intelectualii organizați propun, iar afaceriștii, magnații finanței, capitaliștii neorganizați dispun.

D-l P.S., care salută din toată inima programul „Uniunii eliberării“, apără *din principiu* totodată și ambiguitatea, insuficiența și caracterul incomplet al programului, apără dezlinarea organizatorică și reticențele în problema tacticii, recurgînd în acest scop la considerente de „politică realistă“ ! Asupra acestei noțiuni fără seamăn, extrem de caracteristică pentru întreaga esență a liberalismului burghez, vom mai reveni în cele ce urmează ; acum însă vom trece la analiza principiilor fundamentale ale programului liberal.

După cum am mai spus, partidul nu are o denumire oficială. D-l P.S. îl desemnează cu aceeași denumire care se întilnește, cred, și în coloanele ziarelor noastre legale de orientare liberală — „partidul constituțional-democrat“. Oricît de puțin importantă ar fi la prima vedere problema denumirii partidului, totuși chiar și aici obținem din capul locului un material care ne ajută să explicăm de ce, spre deosebire de proletariat, burghezia *trebuie* să se mulțumească cu ambiguitatea politică și chiar s-o apere „din principiu“, — „trebuie“ nu numai în virtutea tendințelor și a însușirilor subiective ale liderilor ei, ci și în virtutea condițiilor obiective de viață ale întregii clase a burgheziei, luată în ansamblu. Denumirea de „partid constituțional-democrat“ amintește dintr-o dată cunoscuta maximă : limba i-a fost dată omului pentru a-și ascunde gîndurile. Denumirea de „partid constituțional-democrat“ este menită să ascundă caracterul *monarhist* al partidului. Într-adevăr, cine nu știe că întregul partid, atît partea sa patronală — fracțiunea zemstvelor, cît și partea reprezentată prin „Uniunea eliberării“, se pronunță pentru monarhie ? Atît unii cît și ceilalți nici nu pomenesc măcar de republică, considerînd că asemenea discuții ar fi

„neserioase“, iar în proiectul lor de constituție monarhia este în mod expres și categoric recunoscută ca formă de guvernământ. Aceasta înseamnă că avem de-a face cu un partid al adeptilor monarhiei constituționale, cu un partid al monarhiștilor constituționali. Acest fapt este în afară de orice îndoială și nu poate fi înlăturat prin nici un fel de declarații pe tema recunoașterii „în principiu“ a republicii (deși pînă acum n-am auzit asemenea declarații din partea „democraților constituționali“ 1), căci nu este vorba numai de o recunoaștere „în principiu“, ci de o recunoaștere politică practică, de o recunoaștere a dorinței de a cuceri și a necesității de a lupta.

Adevărul este că domnii burghezi *nu-și pot* zice de pe acum pe adevăratul lor nume. Acest lucru este tot atît de imposibil pe cît de imposibil este să ieși pe stradă în pielea goală. Ei nu pot spune deschis adevărul, nu pot aussprechen was ist (să spună ceea ce este) în auzul tuturor, pentru că aceasta ar echivala cu recunoașterea unuia dintre cele mai barbare și mai dăunătoare privilegii politice, ar echivala cu recunoașterea propriului lor *antidemocratism*. Burghezia aflată în luptă pentru libertate politică nu poate face o asemenea recunoaștere nu numai pentru că aceasta ar fi ceva din cale-afară de rușinos, penibil și necuviincios. Nu, oamenii politici ai burgheziei nu s-ar da în lături de la nici o necuviință, dacă așa ar cere interesele lor. Dar în momentul de față *interesele* lor cer libertate, iar libertatea nu poate fi dobîndită *fără popor*, al cărui sprijin ei nu și-l pot asigura fără a se intitula „democrați“ (= adepti ai puterii absolute a poporului), *fără a-și ascunde monarhismul*.

Așadar, situația de clasă a burgheziei generează în mod inevitabil șubrezenia și ipocrizia intrinsecă a formulării sarcinilor ei politice fundamentale: lupta pentru libertate, pentru desființarea privilegiilor seculare ale absolutismului este incompatibilă cu apărarea privilegiilor proprietății private, pentru că aceste privilegii obligă burghezia „să menajeze“ monarhia. De aceea programul real al constituției monarhice este îmbrăcat în frumosul veșmînt vaporos al constituției democratice. Și această înfrumusețare a conținutului real al programului cu poleiala unei frazeologii vădit ipocrice se

numește „politică realistă“... De aceea ideologul burgheziei liberale vorbește cu un dispreț suveran și cu multă suficiență despre „autoîncântarea teoretică“ cu care se îndeletnicesc „reprezentanții partidelor extremiste“ („Osvobojenie“ nr. 69-70, pag. 308). Realistii politicieni ai burgheziei nu vor să se încinte nici cu discuții și nici măcar cu visuri despre republică, pentru că nu vor să lupte pentru instaurarea ei. Dar tocmai de aceea simt ei necesitatea irezistibilă de a *încînta* poporul cu momeala „democratismului“. Nevrînd să se înșele asupra faptului că nu pot renunța la monarhie, ei sînt nevoiți să înșele poporul, trecînd sub tăcere monarhis-mul lor.

După cum se vede, denumirea unui partid nu este de loc ceva atît de întîmplător și de lipsit de importanță cum s-ar părea la prima vedere. Uneori însuși caracterul bombastic și artificial al denumirii trădează profunda ipocrizie intrinsecă a întregului program și a întregii tactici a partidului. Cu cît ideologul mării burghezii se simte mai întim atașat de monarhie, cu atît mai zgomotos se jură el pe toți sfinții, cău-tînd să convingă pe toată lumea de democratismul său. Cu cît ideologul micii burghezii reflectă mai bine nestatornicia ei, incapacitatea ei de a duce o luptă consecventă și dirză pentru revoluția democratică și pentru socialism, cu atît mai înflăcărat vorbește el despre partidul „socialiștilor-revoluțio-nari“, partid în legătură cu care s-a spus, pe bună dreptate, că socialismul lui nu este cîtuși de puțin revoluționar, iar revo-luționarismul lui nu este cîtuși de puțin legat de socialism. Nu rămîne decît ca apărătorii absolutismului să adopte (cum au și încercat în repetate rînduri) denumirea de „partid al poporului“, pentru a ne oferi un tablou complet al felului cum interesele de clasă apar transfigurate pe firmele poli-tice.

Firma burgheziei liberale (sau programul „Uniunii elibe-rării“) începe, cum se și cuvine unei firme, cu o introducere plină de efect : „Uniunea eliberării“ consideră că în mo-mentul de față greaua criză externă și internă prin care trece Rusia s-a agravat în așa măsură, încît poporul, laolaltă cu celelalte grupuri sociale care au luat atitudine împotriva re-

gimului existent, trebuie să ia în propriile sale mâini rezolvarea acestei crize“.

Așadar, puterea să treacă în mâinile poporului. Trăiască puterea absolută a poporului în locul puterii absolute a țarului ! Nu-i așa, domnilor ? Nu așa cere democratismul ?

Nu, aceasta ar fi o mostră de autoîncântare teoretică și o dovadă de neînțelegere a politicii realiste. Astăzi întreaga putere se află în mâinile monarhiei autocrate. Împotriva ei se ridică poporul, adică proletariatul și țărănimia, care au și pornit la luptă, se bat cu înverșunare și se prea poate... se prea poate ca, antrenati de avântul luptei, să nu se oprească decât atunci când dușmanul va fi definitiv răpus. Dar alături de „popor“ se află și „celelalte grupuri sociale“, adică „societatea“, adică burghezia, proprietarii funciari, capitaliștii, oamenii cu profesii intelectuale. De aceea puterea trebuie împărțită în trei părți egale. O treime să rămână monarhiei, alta să fie dată burgheziei (Camera superioară, care urmează să fie aleasă prin vot indirect, și dacă e posibil, în fapt, inegal, și nu prin vot universal), iar ultima treime – poporului (Camera inferioară, care urmează să fie aleasă prin vot universal etc.). Aceasta va fi o împărțire „dreaptă“, în cadrul căreia va fi asigurată ocrotirea fermă a proprietății private și posibilitatea de a folosi forța organizată a monarhiei (armata, birocrăția, poliția) împotriva poporului, în cazul când acesta „se va lăsa antrenat“ de vreo revendicare „nechibzuită“ dintre acelea pe care „reprezentanții partidelor extreme le formulează exclusiv pentru autoîncântarea lor teoretică“. Această împărțire dreaptă, care reduce poporul revoluționar la o minoritate inofensivă, la o treime, ar fi „o transformare radicală în spiritul principiilor democratismului“, și nicidecum în acela al principiilor monarhismului sau al privilegiilor burgheze.

Cum poate fi realizată această împărțire ? Printr-un samarlic cinstit. Acest lucru a fost de multă vreme prezis de d-l P. Struve, care, încă în prefața sa la memoriul lui Witte, a remarcat că partidele moderate au întotdeauna de câștigat de pe urma ascuțirii luptei dintre partidele extreme. Lupta dintre absolutism și poporul revoluționar se ascute: Burghezia trebuie să manevreze între cele două părți angajate în luptă, sprijinindu-se pe poporul revoluționar (momindu-l cu

„democratismul“) împotriva absolutismului, sprijinindu-se pe monarhie împotriva „exceselor“ poporului revoluționar. Printr-o manevrare abilă se va obține neapărat ceva în genul împărțirii arătate mai sus, burgheziei fiindu-i asigurată în orice caz și în mod sigur cel puțin „o treime“, în timp ce repartizarea părților între popor și absolutism va depinde de deznodământul luptei lor decisive. Situația existentă într-un moment sau altul va arăta pe cine trebuie să se sprijine de preferință burghezia – iată esența politicii de tarabă, pardon, vreau să spun : „realiste“.

În momentul de față, întreaga putere se află încă în mâinile absolutismului. De aceea este necesar să se spună că puterea trebuie să treacă în mâinile poporului. De aceea este necesar ca partidul să-și zică partid democratic. De aceea este necesar să se ceară „convocarea imediată a unei adunări constituante pe baza votului universal etc. în vederea elaborării unei constituții ruse“. În momentul de față poporul este neînarmat, fărăițat, neorganizat, neputincios în fața monarhiei absolutiste. Adunarea constituantă aleasă de întregul popor îl va uni pe acesta din urmă și va deveni o mare forță, care o va contrabalansa pe aceea a țarului. Și abia atunci cînd puterea țarului și forța compactă a poporului revoluționar vor sta față în față va veni adevărata sărbătoare pentru burghezie, abia atunci va putea ea să întreprindă, cu cele mai sigure șanse de succes, „concilierea“ acestor două forțe și să asigure un rezultat cît mai avantajos pentru clasele avute.

Acesta e calculul oamenilor politici realiști ai liberalismului. Calculul nu e prost. În acest calcul introduc ei cu bună știință menținerea monarhiei și admiterea unei adunări constituante numai alături de monarhie. Burghezia nu vrea răsturnarea puterii existente, înlocuirea monarhiei printr-o republică. De aceea burghezia rusă (după exemplul burgheziei germane din 1848) este pentru o „conciliere“ între popor și tron. Pentru reușita acestei politici de conciliere este necesar ca nici una din părțile în luptă, nici poporul, nici tronul, să nu poată repurta o victorie deplină, este necesar ca ele să se echilibreze reciproc. Atunci și numai atunci burghezia se va putea uni cu monarhia și va putea sili poporul să se

supună, îl va putea sili să se mulțumească cu „o treime“... sau poate cu o sutime din putere. Adunarea constituantă aleasă de întregul popor va avea tocmai atîta putere încît să-l poată sili pe țar să acorde o constituție, dar nu va avea și nu trebuie (din punctul de vedere al intereselor burgheziei) să aibă mai multă putere. Ea trebuie doar să contrabalanseze monarhia, dar nu s-o răstoarne; ea trebuie să lase în miinile monarhiei instrumentele materiale ale puterii (armata etc.).

Osvobojdenniștii rîd de șipoviști, care vor să dea țarului forța puterii politice, iar poporului forța opiniei. În fond însă există vreo deosebire între poziția lor și aceea a șipoviștilor? Am văzut doar că nici ei nu vor să dea poporului întreaga putere, nici ei nu urmăresc altceva decît un acord între puterea țarului și opinia poporului!

Reiese, așadar, că în actualul moment revoluționar interesele burgheziei ca clasă o determină în mod cu totul firesc și inevitabil să formuleze lozincă convocării unei adunări constituante aleasă de întregul popor și *nicidecum aceea a creării unui guvern revoluționar provizoriu*. Prima lozincă este, sau a devenit, lozincă politicii de conciliere, a politicii de tarabă și de samsarlic; cea de-a doua – lozincă luptei revoluționare. Prima este lozincă burgheziei monarhiste; cea de-a doua – lozincă poporului revoluționar. Prima lozincă asigură cel mai mult posibilitatea de a menține monarhia în pofida asaltului revoluționar al poporului; cea de-a doua indică calea directă spre republică. Prima lasă țarului puterea, îngrădind-o doar prin opinia poporului; cea de-a doua este singura lozincă care duce în mod consecvent și fără rezerve la puterea absolută a poporului, în înțelesul deplin al acestui cuvînt.

Nu mai această deosebire radicală dintre sarcinile politice trasate de burghezia liberală și cele trasate de proletariatul revoluționar ne explică, pe lîngă cele arătate, o serie întreagă de trăsături secundare ale programului „osvobojdennișt“. Numai prin prisma acestei deosebiri poate fi înțeleasă, de pildă, *necesitatea* rezervei făcute de osvobojdenniști în sensul că hotărîrile Uniunii lor „pot fi considerate *obligatorii* numai în măsura în care condițiile politice rămîn neschimbate“, că programul lor admite „elementul temporal și condițional“.

Această rezervă (pe care d-l P.S. o dezvoltă amănunțit și deosebit de „savuros“ în comentariile sale) este absolut necesară pentru partidul „concilierii“ poporului cu țarismul. Această rezervă lasă să se înțeleagă cât se poate de clar că, în numele politicii de tarabă („realiste“), membrii „Uniunii eliberării“ vor renunța la foarte multe din revendicările lor democratice. Programul lor nu este expresia unor convingeri ferme (asemenea convingeri nu sînt proprii burgheziei), nu indică obiectivele pentru a căror cucerire este obligatoriu să se lupte. Nu, programul lor este o simplă *indicare a prețului*, făcută cu luarea în considerare a unei inevitabile „reduceri de preț“, în funcție de „fermitatea“ uneia sau celeilalte dintre părțile aflate în luptă. *Burghezia constituțional-„democrată“ (citește : constituțional-monarhistă) va încheia tîrgul cu țarismul la un preț mai mic decît programul ei actual*, - acest lucru e în afară de orice îndoială, iar proletariatul conștient nu trebuie să-și facă nici o iluzie în această privință. Prin aceasta se explică atitudinea ostilă a d-lui P.S. față de împărțirea în program-minimum și program-maximum, față de „orice soluții programatice ferme“. Prin aceasta se explică asigurările d-lui P.S. că programul „Uniunii eliberării“ (dinadins expus nu sub forma unor revendicări precis formulate, ci sub forma unei *descrieri* literare, aproximative a acestor revendicări) „*este mai mult decît suficient* pentru un partid care-și propune să ducă o politică realistă“. Prin aceasta se explică faptul că în programul lor „democrații“-monarhiști trec sub tăcere înarmarea poporului, se eschivează să formuleze în termeni categorici revendicarea separării bisericii de stat, insistă asupra imposibilității de a realiza desființarea impozitelor indirecte, substituie autodeterminării politice a popoarelor asuprite autodeterminarea lor culturală. Prin aceasta se explică recunoașterea naiv de sinceră a legăturii dintre democratism și interesele capitalului, recunoașterea necesității „unei politici de protejare a dezvoltării forțelor productive ale poporului în locul protejării unor întreprinderi și a unor întreprinzători“, a necesității de a sprijini „propășirea industriei“ etc. Prin aceasta se explică reducerea reformei agrare la o „împroprietărire“ pur biro-

cratică a țăranilor, cu garantarea obligatorie a „*despăgubirii*” moșierilor pentru pământurile care urmează să treacă în mâinile țăranilor, adică, cu alte cuvinte, apărarea hotărîită a inviolabilității „proprietății” înrobitoare și iobăgiste. Toate acestea, repetăm, decurg în mod firesc și inevitabil din însăși situația burgheziei ca clasă în societatea contemporană. Toate acestea constituie o confirmare a deosebirii radicale dintre politica proletară de luptă revoluționară și politica burgheză de samsarlic liberal.

„Proletarii” nr. 3
din 9 iunie (27 mai) 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

CĂTRE MUNCITORII EVREI ¹¹⁶

Publicînd în limba evreiască darea de seamă asupra Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., redacția Organului Central al partidului consideră necesar să spună cîteva cuvinte în legătură cu această publicare.

Condițiile de viață ale proletariatului conștient din întreaga lume acționează în direcția creării unor legături cît mai strînse și a unei coeziuni cît mai mari în lupta social-democrată sistematică a muncitorilor de diferite naționalități. Măreța chemare „Proletari din toate țările, uniți-vă !“, care a răsunit pentru prima oară acum mai bine de o jumătate de veac, a devenit astăzi o lozincă care e nu numai a partidelor social-democrate din diferite țări. Această lozincă își găsește tot mai mult întruchiparea atît în coordonarea tacticii social-democrației internaționale, cît și în crearea unității organizatorice a proletarilor de diferite naționalități, care, aflați sub jugul unuia și aceluiași stat despotic, luptă pentru libertate și socialism.

În Rusia, muncitorii de toate naționalitățile, și îndeosebi cei de naționalitate nerusă, sînt supuși unei asupririi economice și politice cum nu există în nici un alt stat. Muncitorii evrei suferă nu numai de pe urma asupririi economice și politice generale, care îi apasă ca pe o naționalitate lipsită de drepturi, ci și de pe urma unei asupriri care îi privează de drepturile cetățenești elementare. Cu cît este mai apăsătoare această asuprire, cu atît mai imperioasă este necesitatea unei cît mai strînse uniri a proletarilor de diferite naționalități, deoarece fără asemenea unire nu este cu putință

o luptă victorioasă împotriva asupririi. Cu cît mai zelos se străduiește tilhărescul absolutism țarist să semene discordie, neîncredere și vrajbă între naționalitățile asuprite de el, cu cît mai odioasă este politica lui de instigare a maselor înapoiate la pogromuri bestiale, cu atît mai mult ne incumbă nouă, social-democraților, obligația de a depune eforturi ca toate partidele social-democrate răslețe ale diferitelor naționalități să fuzioneze într-un partid unic – Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.

Primul Congres al partidului nostru, care a avut loc în primăvara anului 1898, și-a pus ca scop crearea unei asemenea unități. Pentru a înlătura orice bănuială că ar avea un caracter național limitat, partidul nu a adoptat denumirea de Partid muncitoresc social-democrat rus, ci aceea de Partid muncitoresc social-democrat din Rusia. Organizația muncitorilor evrei – Bundul – a intrat în partid ca parte autonomă a lui. Din păcate, începînd de atunci unitatea social-democraților evrei și neevrei în cadrul aceluiași partid a fost distrusă. Printre militanții Bundului au început să se răspîndească idei naționaliste, care sînt în flagrantă contradicție cu întreaga concepție despre lume a social-democrației. În loc să caute să apropie pe muncitorii evrei de cei neevrei, Bundul a pornit pe calea izolării celor dintii de cei din urmă, promovînd la congresele lui ideea că evreii formează o națiune aparte. În loc să continue opera realizată de primul Congres al Partidului social-democrat din Rusia și să acționeze în direcția unei și mai strînse uniri a Bundului cu partidul, Bundul a făcut un pas în direcția ruperii lui de partid : el s-a retras mai întii din organizația unică din străinătate a P.M.S.D.R. și a întemeiat în străinătate o organizație de sine stătătoare, iar mai tîrziu s-a retras și din P.M.S.D.R., atunci cînd, cu o mare majoritate de voturi, Congresul al II-lea, din 1903, al partidului nostru a refuzat să recunoască Bundului calitatea de unic reprezentant al proletariatului evreiesc. Bundul cerea insistent să se recunoască nu numai că el este unicul reprezentant al proletariatului evreiesc, ci și că în activitatea sa el nu este îngădît prin nici un fel de limite teritoriale. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. nu putea, firește, să accepte asemenea condiții, pentru că într-o serie

întreagă de regiuni, de pildă în sudul Rusiei, proletariatul evreiesc organizat făcea parte din organizația generală a partidului. Fără a ține seama de aceasta, Bundul s-a retras din partid și în felul acesta a spart unitatea proletariatului social-democrat, în pofida muncii depuse în comun la Congresul al II-lea, în pofida programului și a statutului de organizare al partidului.

Atît la Congresul al II-lea cît și la Congresul al III-lea, Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia și-a exprimat convingerea fermă că retragerea Bundului din partid a fost din partea lui o greșeală gravă și regretabilă. Greșeala Bundului este rezultatul concepțiilor lui naționaliste, inconsistente din punct de vedere principial, rezultatul pretenției lui neîntemeiate de a deține monopolul de unic reprezentant al proletariatului evreiesc, monopol care implică adoptarea principiului federativ de organizare, — este rezultatul îndelungatei sale politici de îndepărtare și izolare de partid. Sintem convinși că această greșeală trebuie să fie și va fi, fără îndoială, îndreptată pe măsura dezvoltării continue a mișcării. Noi ne considerăm ideologicește uniți cu proletariatul social-democrat evreiesc. După Congresul al II-lea, Comitetul nostru Central n-a pășit pe calea unei politici naționaliste, ci s-a îngrijit de formarea unor comitete (cum e cel din Polesie, din Nord-Vest) care să unească într-un singur tot pe toți muncitorii — evrei și neevrei — din localitățile respective. La Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a fost adoptată o rezoluție cu privire la editarea literaturii de partid în limba idiș. Îndeplinind prevederile acestei rezoluții, noi tipărim acum în limba idiș o traducere a textului integral al dării de seamă asupra Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., apărută în limba rusă. Din această dare de seamă muncitorii evrei — atît cei care se află acum în rîndurile partidului nostru cît și cei care se află vremelnîc în afara lui — vor vedea cum decurge dezvoltarea partidului nostru. Din această dare de seamă muncitorii evrei vor vedea că partidul nostru este pe cale de a ieși din criza internă de pe urma căreia a avut de suferit după Congresul al II-lea. Ei vor vedea care sînt aspirațiile reale ale partidului nostru și care este atitudinea lui față de celelalte partide și organizații social-democrate naționale, precum și atitudinea întregului

partid și a conducerii sale centrale față de diferitele părți din care este el alcătuit. Ei vor vedea, în sfârșit, și aceasta este principalul, ce directive tactice a elaborat Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ceea ce privește politica întregului proletariat conștient în actualul moment revoluționar.

Tovarăși ! Se apropie timpul luptei politice împotriva absolutismului țarist, al luptei proletariatului pentru libertatea tuturor claselor și popoarelor din Rusia, pentru libertatea năzuinței proletare spre socialism. Ne așteaptă încercări dintre cele mai grele. De nivelul nostru de conștiință și de pregătire, de unitatea și de fermitatea noastră depinde rezultatul revoluției din Rusia. La muncă, deci, mai hotărâți și mai uniți ca oricând ! Să facem tot ce ne stă în putință ca proletarii de diferite naționalități să întâmpine libertatea sub conducerea unui Partid muncitoresc social-democrat din Rusia efectiv unit !

*Redacția Organului Central al Partidului
muncitoresc social-democrat din Rusia*

Scris la sfârșitul lunii mai 1905

*Publicat pentru prima oară în 1905,
ca prefață la broșura*

*în limba idiş : „Înștiințare cu
privire la Congresul al III-lea
al Partidului muncitoresc
social-democrat din Rusia”*

*Se tipărește după textul broșurii
Traducere din limba idiş*

SARCINILE DEMOCRATICE ALE PROLETARIATULUI REVOLUȚIONAR

Social-democrația, ca exponent conștient al mișcării muncitorești, își propune drept țel eliberarea deplină a tuturor oamenilor muncii de sub jugul oricărei asupririi și exploatarei. Atingerea acestui țel, desființarea proprietății private asupra mijloacelor de producție și crearea societății socialiste, cere o foarte înaltă dezvoltare a forțelor de producție ale capitalismului și un foarte înalt grad de organizare a clasei muncitoare. Fără libertate politică nu poate fi concepută nici dezvoltarea deplină a forțelor de producție în societatea burgheză contemporană, nici desfășurarea liberă, deschisă și largă a luptei de clasă, nici luminarea și educarea politică, unirea maselor proletariului. Iată de ce proletariatul conștient nu-și uită niciodată sarcina de a lupta cu hotărîre pentru libertate politică deplină, pentru revoluția democratică.

Nu numai proletariatul își pune această sarcină. Burghezia are și ea nevoie de libertate politică. Reprezentanții culți ai claselor avute au înălțat de mult steagul libertății; intelectualitatea revoluționară, provenită în special din rîndurile acestei clase, a luptat eroid pentru libertate. Dar în ansamblul ei burghezia nu este capabilă să lupte cu hotărîre împotriva absolutismului: ea se teme să nu-și piardă în această luptă proprietatea, care o atașează de societatea existentă; ea se teme de o acțiune prea revoluționară din partea muncitorilor, care nu se vor mulțumi niciodată numai cu o revoluție democratică, ci vor tinde spre revoluția socialistă; ea se teme de o ruptură totală cu cinovnicimea, cu birocrăția, ale cărei interese sînt strîns legate de interesele claselor

avute. De aceea, lupta burgheză pentru libertate se caracterizează prin timiditate, inconsecvență, nehotărâre. Una dintre sarcinile proletariatuului este aceea de a împinge înainte burghazia, de a lansa în fața întregului popor lozincile revoluției democratice depline, de a porni în mod independent și cu îndrăzneală la îndeplinirea acestor lozinci, într-un cuvânt, de a fi avangarda, detașamentul înaintat în lupta pentru libertatea întregului popor.

În îndeplinirea acestei sarcini, social-democrații ruși au avut nu o dată de luptat împotriva inconsecvenței liberalismului burghez. Vom aminti, de pildă, cum și-a început d-l Struve, în calitate de luptător politic pentru „eliberarea“ Rusiei, activitatea sa nestingherită de cenzură. El a început-o cu o prefață la „Memoriul“ lui Witte, în care a fost formulată o lozincă pe de-a-ntregul „șipovistă“ (ca să folosim limbajul actualelor diviziuni politice): „drepturi și zemstve investite cu puteri“. Social-democrația a arătat cât de înapoiată, cât de absurdă și de reacționară este această lozincă și a cerut un program democratic precis și categoric, formulând ea însăși un astfel de program ca parte integrantă a programului ei de partid. Social-democrația a trebuit să combată înțelegerea îngustă a sarcinilor democratice în propriile ei rânduri, pe vremea când așa-numiții „economisti“ minimalizau în fel și chip importanța acestor sarcini, propovăduiau „lupta economică împotriva patronilor și a guvernului“ și insistau asupra necesității de a se începe cu cucerirea drepturilor, de a continua cu agitația politică, urmînd ca abia după aceea să se treacă treptat (teoria stadiilor) la lupta politică.

În prezent, lupta politică a luat o amploare fără precedent, revoluția a cuprins întreaga țară, chiar și cei mai moderați dintre liberali au devenit „extremiști“, — și s-ar putea părea că sumara noastră incursiune în istoria trecutului apropiat e cu totul deplasată și nu poate avea nici o legătură cu prezentul viu și furtunos. Dar așa poate să pară numai la prima vedere. Fără îndoială, lozinci ca : adunare constituantă, vot universal, direct, egal și secret (pe care social-democrații le-au formulat de multă vreme, și înaintea tuturor, în programul partidului lor) au devenit azi un patrimoniu comun, au fost

adoptate de revista ilegală „Osvobojdenie“, au intrat în programul „Uniunii eliberării“, au devenit lozinci pentru care militează zemții, sînt repetate în fel și chip de presa legală. Progresul democratismului burghez rus în ultimii ani și în ultimele luni este de netăgăduit. Democrația burgheză trage învățăminte din desfășurarea evenimentelor, respinge lozincile primitive (de felul lozincii șipoviste : drepturi și zemstve investite cu puteri), înaintează șchiopătînd în urma revoluției. Dar ea nu face decît să șchiopăteze în urma revoluției ; în locul vechilor contradicții dintre vorbele și faptele ei, dintre democratismul în principiu și democratismul în „politica realistă“, apar noi contradicții, deoarece revoluția în creștere pune în fața democrației cerințe tot mai mari. Democrația burgheză însă, chiar dacă-și lărgeste lozincile, rămîne întotdeauna în urma evenimentelor, se tirăște întotdeauna în coada lor, își formulează întotdeauna lozincile cu cîteva grade mai jos decît o cere lupta reală, cu adevărat revoluționară, pentru o libertate adevărată.

Într-adevăr, luați această lozincă unanim recunoscută, devenită azi curentă : adunare constituantă aleasă prin vot universal etc. Este ea oare suficientă din punctul de vedere al democratismului consecvent ? Este ea oare suficientă din punctul de vedere al sarcinilor revoluționare vitale ale momentului prin care trecem ? La amîndouă aceste întrebări nu se poate răspunde decît negativ. Pentru a ne convinge de acest lucru, e de ajuns să analizăm cu atenție programul partidului nostru, program de care organizațiile noastre de partid își amintesc din păcate prea rar și nu-l citează, nu-l popularizează în măsură suficientă. (Ca o excepție fericită, care merită să fie larg imitată, semnalăm recenta retipărire a acestui program într-o serie de foi volante scoase de comitetele din Riga, Voronej și Moscova.) Programul nostru pune și el pe primul plan lozincă convocării unei adunări constituante alese de întregul popor (pentru a fi mai conșiși, convenim să folosim expresia „aleasă de întregul popor“ în loc de a spune : aleasă prin vot universal etc.). Dar în programul nostru această lozincă nu figurează în mod izolat, ci într-un anumit context, și este însoțită de adăugiri și lămuriri care exclud orice posibilitate ca ea să fie răstălmăcită de către cei care sînt prea puțin consecvenți în lupta

pentru libertate sau care luptă chiar împotriva ei. În programul nostru această lozincă figurează în legătură cu lozincile : 1) *răsturnarea* absolutismului țarist ; 2) înlocuirea lui printr-o *republică* democratică ; 3) asigurarea *puterii absolute a poporului* printr-o constituție democratică, adică concentrarea *întregii* puteri supreme a statului în mâinile unei adunări legislative care să fie alcătuită dintr-o singură cameră și formată din reprezentanți ai poporului.

Mai poate fi vreo îndoială că recunoașterea tuturor acestor lozinci este obligatorie pentru orice democrat consecvent ? Într-adevăr, atît prin sensul său gramatical cît și prin semnificația politică ce i-a fost imprimată de întreaga istorie a Europei, cuvîntul „democrat“ înseamnă adept al suveranității, al puterii absolute a poporului. Este deci ridicol să vorbești de democratism și să negi totodată măcar una dintre aceste lozinci. Dar contradicția fundamentală dintre tendința burgheziei de a apăra cu orice preț proprietatea privată și dorința ei de a dobîndi libertatea este atît de profundă, încît reprezentanții și adepții burgheziei liberale ajung inevitabil într-o asemenea situație ridicolă. După cum știe toată lumea, în Rusia se creează într-un ritm extrem de rapid un foarte larg partid liberal, din care fac parte „Uniunea eliberării“ și foarte numeroși zemiți, și căruia i se alătură ziare ca „Nașa Jizn“, „Nași Dni“, „Sîn Otecestva“, „Russkie Vedomosti“¹¹⁷ etc. etc. Acestui partid burghezo-liberal îi place să i se spună partid „constituțional-democrat“. În realitate însă, după cum se vede din declarațiile și din programul revistei ilegale „Osvobođenje“, el este un partid *monarhist*. El nici nu se gîndește la republică. El nu vrea o singură Cameră și introduce pentru Camera superioară votul indirect și, în fapt, neuniversal (censul domiciliului stabil). El nici nu vrea ca *întreaga* putere supremă a statului să treacă în mâinile poporului (deși de ochii lumii preferă să vorbească despre trecerea puterii în mâinile poporului !). El nu vrea o *răsturnare a absolutismului*, ci numai o împărțire a puterii între 1) monarhie, 2) Camera superioară (în care vor precumpăni proprietarii funciari și capitaliștii) și 3) Camera inferioară, singura care urmează a fi alcătuită pe baze democratice.

Ne aflăm, aşadar, în faţa faptului neîndoielnic că burghezia noastră „democratică”, reprezentată prin exponenţii săi cei mai progresişti, cei mai culti şi mai puţin direct subordonaţi capitalului, se tirăşte în coada revoluţiei. Acest partid „democratic” se teme de suveranitatea poporului. Copiind din programul nostru lozinca convocării unei adunări constituante alese de întregul popor, în realitate el denaturează fără pic de jenă sensul şi semnificaţia acestei lozinci, amăgeşte poporul prin folosirea sau, mai bine zis, prin folosirea abuzivă a acestei lozinci.

Ce este o „adunare constituantă aleasă de întregul popor”? Este o adunare care, în primul rînd, exprimă într-adevăr voinţa poporului ; — pentru aceasta este necesar ca alegerile să se facă prin vot universal etc. şi să fie pe deplin garantată libertatea agitaţiei electorale. Este o adunare care, în al doilea rînd, are într-adevăr forţa şi puterea necesară pentru „a institui” o ordine de stat care să asigure suveranitatea poporului. E clar ca lumina zilei că fără aceste două condiţii adunarea nu poate fi nici realmente aleasă de întregul popor, nici realmente constituantă. Dar burghezii noştri liberali, monarhiştii noştri constituţionali (care, pentru a-şi bate joc de popor, se intitulează democraţi) nu vor să fie asigurată efectiv vreuna din aceste condiţii ! Ei nu numai că nu prevăd nimic care să garanteze libertatea agitaţiei electorale şi trecerea efectivă a forţei şi a puterii în mîinile adunării constituante, ci, dimpotrivă, asigură imposibilitatea uneia şi a celeilalte, pentru că asigură menţinerea monarhiei. Forţa reală şi puterea reală rămîn în mîinile lui Nicolaie Sîngerosul : aceasta înseamnă că cel mai înrăit duşman al poporului, convocînd adunarea, „va asigura” caracterul general şi liber al alegerilor. Nu-i aşa că e foarte democratic ? Aceasta înseamnă că adunarea constituantă nu va avea niciodată şi (în concepţia burghezilor liberali) nu trebuie să aibă niciodată întreaga forţă şi întreaga putere ; ea trebuie să rămînă lipsită de orice forţă şi de orice putere ; ea nu are altă menire decît să se înţeleagă, să se impace, să convină, să cadă la învoială cu Nicolaie al II-lea ca el să-i dăruiască ei, adunării, o părticică din puterea lui ! O

adunare constituantă aleasă prin vot universal nu se deosebește cîtusi de puțin de Camera inferioară. Rezultă deci că, în concepția burgheziei liberale, adunarea constituantă, convocată pentru a exprima și înlăptui voința poporului, este menită „să instituie“ *peste voința poporului* voința Camerei superioare plus voința monarhiei, voința lui Nicolaie.

Nu este oare evident că, discutînd, perorînd și făcînd mare zarvă pe tema adunării constituante alese de întregul popor, burghezii liberali, osvobojeniștii pregătesc în realitate o adunare *consultativă antipopulară*? În loc de a elibera poporul, ei vor să-l supună pe cale constituțională, în primul rînd, puterii țarului (principiul monarhic) și, în al doilea rînd, puterii marii burghezii organizate (Camera superioară).

Dacă cineva vrea să conteste această concluzie, îl desfid să încerce să afirme: 1) că e posibilă o exprimare reală a voinței poporului în cadrul unor alegeri fără libertate deplină de agitație și fără desființarea efectivă a oricăror privilegii pe care le-ar putea avea în această agitație guvernul țarist; 2) că o adunare de reprezentanți lipsită de forță și de putere reală, care rămîn amîndouă în mîinile țarului, nu este în realitate altceva decît o adunare consultativă. Numai niște șarlatani înrăiți sau niște proști fără pereche ar putea să afirme una sau alta. Istoria dovedește fără putință de tăgadă că o adunare reprezentativă care funcționează alături de puterea monarhică este în realitate, atîta timp cît această putere rămîne în mîinile monarhiei, o adunare consultativă, care nu subordonează voința monarhului voinței poporului, ci doar *pune de acord* voința poporului cu voința monarhului, adică împarte puterea între monarh și popor, se tocmește pentru o nouă ordine, dar nu o instituie. Istoria dovedește fără putință de tăgadă că atîta timp cît guvernul care luptă împotriva revoluției nu este înlocuit printr-un guvern revoluționar provizoriu, nici vorbă nu poate fi de alegeri cu adevărat libere, de o informare cît de cît deplină a *întregului* popor asupra importanței și caracterului lor. Chiar dacă am admite pentru moment ipoteza neverosimilă și imposibilă că guvernul țarist, hotărînd să convoace adunarea „constituantă“ (citește: consultativă), va asigura *formal* li-

bertatea de agitație, este incontestabil că în decursul agitației vor rămâne în mîinile lui toate privilegiile și avantajele enorme pe care le oferă puterea de stat organizată : de aceste privilegii și avantaje în ceea ce privește agitația în alegerile pentru prima adunare populară vor profita aceia care au oprimat fără milă poporul și din mîinile cărora poporul a început să smulgă prin forță libertatea.

Într-un cuvînt, ajungem din nou la concluzia la care am ajuns și data trecută („Proletarii“ nr. 3) *, cînd am analizat această problemă sub un alt aspect. Luată aparte, lozinka convocării unei adunări constituante alese de întregul popor este în momentul de față o lozincă a burgheziei monarhiste, lozinka unui compromis între burghezie și guvernul țarist. Lozinka luptei revoluționare nu poate fi decît : răsturnarea guvernului țarist și înlocuirea lui printr-un guvern revoluționar provizoriu, care urmează să convoace o adunare constituantă aleasă de întregul popor. Proletariatul din Rusia nu trebuie să-și facă nici o iluzie în această privință : profitînd de starea de efervescentă generală, burghezia îl înșală folosind propriile lui lozinci. Dacă nu vom fi în stare să opunem forței armate a guvernului forța poporului înarmat, dacă guvernul țarist nu va fi complet înfrînt și înlocuit printr-un guvern revoluționar provizoriu, orice adunare reprezentativă, indiferent de faptul că se va numi constituantă și populară, va fi în realitate o adunare a reprezentanților mării burghezii în vederea unei tranzacții cu țarul pentru împărțirea puterii între ei.

Pe măsură ce lupta poporului împotriva țarului se apropie de deznodămîntul ei final, pe măsură ce înfăptuirea grabnică a revendicării referitoare la convocarea reprezentanților poporului devine mai probabilă, proletariatul revoluționar trebuie să supravegheze tot mai vigilent burghezia „democratică“. Cu cît mai repede vom cuceri libertatea, cu atît mai repede acest aliat al proletariatului se va transforma într-un dușman al lui. Pentru camuflarea acestei transformări va servi, în primul rînd, caracterul vag, incomplet și imprecis al lozincilor pretins democratice ale burgheziei, iar în al doilea rînd, tendința de a face din lozincile proleta-

* Vezi volumul de față, pag. 274. — *Nota red.*

riatului o înșirare de vorbe goale, de a înlocui cu promisiuni verbale garanțiile *reale* ale libertății și revoluției. Din partea muncitorilor se cere acum o atenție înzecită și o supraveghere vigilentă a „democrațiilor“. Expresia „adunare constituantă aleasă de întregul popor“ se va dovedi a fi o vorbă goală dacă, datorită condițiilor reale în cadrul cărora se vor desfășura alegerile și agitația electorală, această adunare nu va fi în măsură să exprime voința poporului, nu va fi în stare să instituie în mod de sine stătător o nouă ordine. În momentul de față centrul de greutate se mută de la problema convocării unei adunări constituante aleasă de întregul popor la aceea a *mijloacelor* prin care va fi înfăptuită această convocare. Ne aflăm în ajunul unor evenimente hotărâtoare. Neavînd încredere în lozincile general-democratice, proletariatul trebuie să le opună propriile lui lozinci proletar-democratice în toată amploarea lor. Numai o forță călăuzită de aceste lozinci poate să asigure efectiv victoria deplină a revoluției.

„Proletarii“ nr. 4
din 17 (4) iunie 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

O NOUĂ UNIUNE MUNCITOREASCĂ REVOLUȚIONARĂ

Ne aflăm în posesia unor documente tipărite și răspândite în Rusia de Comitetul Central al Uniunii de eliberare din Rusia (U.E.R.) : 1) un apel general în care sînt expuse țelurile U.E.R. și caracterul ei ; 2) o chemare către muncitori, în care le este adusă la cunoștință întemeierea Uniunii muncitorești a U.E.R. și 3) statutul acestei Uniuni muncitorești. Din aceste documente se vede că „U.E.R. nu este un partid care să aibă un program anumit, propriu numai lui ; U.E.R. este uniunea tuturor acelor care vor să obțină printr-o insurecție armată trecerea puterii din mîinile auto-crației în mîinile poporului, prin convocarea unei adunări constituante“ alese prin vot universal etc. „Necesitatea stringentă - citim în primul apel - de a atinge țelul general și imediat - convocarea unei adunări constituante - a dus la crearea U.E.R., care își propune să realizeze unirea tuturor cetățenilor dornici de libertate politică în Rusia și să înfăptuiască în practică revoluția. Atunci cînd acest țel va fi atins, U.E.R. își va înceta activitatea, lăsînd în seama miliției civile organizate ocrotirea reprezentanților poporului și apărarea securității publice“.

Statutul Uniunii muncitorești este alcătuit din 43 de paragrafe. Scopul Uniunii muncitorești este definit astfel : „1) organizarea de drujine în vederea insurecției armate ; 2) strîngerea fondurilor bănești necesare pentru înarmare și pentru editarea unor publicații cu caracter strict proletar“. Organizația Uniunii muncitorești cuprinde patru categorii de colegii : 1) grupe muncitorești (alcătuite de preferință din

muncitori care lucrează în același atelier) ; 2) consilii de întreținere ; 3) adunări raionale ; 4) comitete ale Uniunii muncitorești. Orice colegiu superior este alcătuit din reprezentanți aleși ai colegiilor inferioare, cu următoarele două excepții : prima, fiecare comitet al Uniunii muncitorești are în componența sa un membru al C.C. al Uniunii de eliberare din Rusia ; a doua, nu se specifică dacă acest C.C. este eligibil sau supus vreunui control. Despre relațiile dintre Uniunea muncitorească și U.E.R. se spune doar atât : „Prin noi (adică prin C.C. al U.E.R.) Uniunea muncitorească va fi legată de toate celelalte uniuni muncitorești și nemuncitorești“. Despre organizarea U.E.R., despre relațiile dintre Comitetul său Central și întreaga U.E.R. nu se spune nici un cuvânt. În chemarea către muncitori, sarcina imediată a C.C. al U.E.R. este expusă de el în felul următor : „Vom elabora un plan amănunțit de insurecție, vă vom arăta cum să formați drujine, vă vom învăța cum să vă înarmați, vă vom procura arme de foc. Vom coordona acțiunile tuturor celor care, împrăștiați prin toate orașele și localitățile, vor să elibereze Rusia de sub jugul absolutismului, iar după ce le vom fi coordonat, vom da semnalul pentru insurecția generală“. În încheiere, menționăm că statutul U.M. prevede (§4) : „chemarea pentru crearea Uniunii muncitorești va fi difuzată în toate uzinele și fabricile din Petersburg și din împrejurimi“.

Din cele expuse mai sus se vede că este vorba de o încercare de a organiza „în mod independent“, în afara partidelor, insurecția armată a poporului în general și insurecția muncitorilor din Petersburg în special. Nu ne propunem să examinăm aici cât de serioasă este această încercare, — o apreciere definitivă ar putea fi făcută numai pe baza rezultatelor obținute, iar una preliminară — numai pe bază de informații particulare și conspirative despre U.E.R., dar nu dispunem de *nici un fel* de informații în privința ei. Ne vom limita deci la o examinare a semnificației principiale a acestei încercări și la formularea sarcinilor tactice și organizatorice pe care ea le pune în fața social-democrației.

Avem aici, fără îndoială, o dovadă concludentă că problema insurecției armate a poporului a devenit extrem de

actuală. Această problemă este pusă acum nu de teoreticieni, ci de practicieni. Ea este pusă nu ca o concluzie dedusă dintr-un anumit program (cum se punea ea, de pildă, în literatura social-democrată din străinătate în 1902)*, ci ca o problemă vitală, actuală, a mișcării practice. Aici nu mai este vorba de discutarea problemei și nici chiar de pregătirea insurecției în general, ci de înlăturarea ei nemijlocită. Este evident că întregul mers al lucrurilor *reclamă imperios* înlăturarea insurecției, că întreaga luptă pentru libertate a dus la necesitatea unei asemenea soluții radicale. De aici se vede, de altfel, cât de profund greșesc acei social-democrați care încearcă să împiedice partidul să pună imediat la ordinea zilei înlăturarea acestei sarcini.

Încercarea despre care vorbim denotă apoi că *democrația revoluționară* din Rusia a făcut un mare pas înainte. De multă vreme, încă în nr. 7 al ziarului „Vpered“**, am semnalat noi apariția acestui grup nou printre forțele, partidele și organizațiile ostile absolutismului. Am arătat că însuși caracterul revoluției ruse, care este o revoluție burghezo-democratică, duce și va duce în mod inevitabil la creșterea și înmulțirea extrem de variatelor elemente combative care, exprimând interesele celor mai diferite pături ale poporului, sînt gata să pornească la lupta decisivă, sînt cu trup și suflet devotate cauzei libertății, nu precupețesc nici un sacrificiu pentru victoria acestei cauze, dar care nu înțeleg și nu sînt capabile să înțeleagă semnificația istorică a revoluției în curs, conținutul ei de clasă. Creșterea rapidă a acestor elemente sociale este extrem de caracteristică pentru o perioadă în care întregul popor geme sub jugul absolutismului și în care lupta politică fățișă n-a reușit încă să delimiteze definitiv clasele și să creeze partide cu o fizionomie clar conturată, accesibilă înțelegerii maselor largi. Toate aceste elemente nedelimitate, cu atitudine neprecizată, alcătuiesc cadrele democrației revoluționare. Importanța lor, ca elemente combative, este foarte mare pentru revoluția democratică: poziția lor neprecizată, în afara partidelor,

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 173—174. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 285—286. — *Nota red.*

denotă, pe de o parte, că pe calea luptei înverșunate și a participării la insurecție pornesc păturile intermediare ale populației, pături care s-au contopit mai puțin decât altele cu una dintre cele două clase antagoniste ale societății capitaliste, și anume păturile țărănimii, ale micii burghezii etc. Pe de altă parte, faptul că acești revoluționari fără partid au pornit pe calea revoluției constituie o chezășie că acum vor putea fi trezite și atrase la luptă mai ușor, pe scară mai largă și mai repede pături populare care sînt foarte departe de a avea o fizionomie de clasă precis conturată și care sînt extrem de înapoiate sub toate aspectele. Pe vremuri, în Rusia numai intelectualitatea era revoluționară. În timpurile noastre a devenit revoluționar proletariatul de la orașe. Acum devin revoluționare și luptă împotriva absolutismului o serie întreagă de alte elemente sociale, profund „populare” și în modul cel mai strîns legate de mase. Acțiunea acestor elemente este necesară pentru cauza insurecției *populare*. Importanța lor ca elemente combative, repetăm, este foarte mare. Dar importanța lor politică pentru mișcarea *proletară* poate fi cîteodată nu numai mică, dar chiar negativă. Aceste elemente sînt numai revoluționare, numai democrat tocmai pentru că nu au nici o legătură cu singura clasă care s-a delimitat strict de burghezia dominantă, adică cu proletariatul. Luptînd pentru libertate în afara oricărei legături strînse cu lupta proletariatului pentru socialism, aceste elemente joacă astfel un rol a cărui semnificație obiectivă se reduce la promovarea intereselor burgheziei. Cine slujește cauza libertății în general, fără a urmări în mod special folosirea proletară a acestei libertăți, folosirea ei în interesul luptei proletare pentru socialism, acela este, în ultimă analiză, un luptător pentru interesele burgheziei și nimic mai mult. Noi nu subapreciem eroismul acestor oameni. Nu minimalizăm cîtuși de puțin rolul lor imens în lupta pentru cucerirea libertății. Dar am afirmat și afirmăm în modul cel mai categoric că activitatea lor nu constituie cîtuși de puțin o garanție că roadele victoriei, roadele libertății vor fi folosite în interesul proletariatului, în interesul socialismului. Cine se situează în afara partidelor slujește implicit, chiar și fără voia și știrea sa, interesele

partidului dominant. Cine luptă pentru libertate, dar se situează în afara partidelor, slujește implicit interesele forței care în condițiile libertății va domina în mod inevitabil, adică interesele burgheziei. Iată de ce am calificat mai sus drept „independentă” în ghilimele organizarea insurecției în afara partidelor. A rămâne în afara partidelor, asigurându-ți o independență aparentă, înseamnă în realitate a pierde orice independență, a depinde la maximum de partidul dominant. În realitate, cei ce sînt numai revoluționari și numai democrați nu constituie decît un detașament de avangardă al democrației burgheze, iar uneori îi servesc pur și simplu ca o forță auxiliară sau chiar drept carne de tun.

Să trecem acum de la aceste teze generale la o examinare mai amănunțită a documentelor de care ne ocupăm. „Să lăsăm pentru moment controversile de partid și divergențele principiale – exclamă C.C. al U.E.R. în primul său apel –, să ne unim într-un singur tot puternic, în cadrul Uniunii de eliberare din Rusia, și să venim cu forțele noastre, cu mijloacele și cunoștințele noastre în ajutorul poporului, în marea sa luptă împotriva dușmanului comun – absolutismul. Pînă la convocarea adunării constituante trebuie să mergem cu toții împreună: numai ea ne va da libertatea politică, fără de care este de neconceput o luptă normală între partide”. Orice muncitor cît de cît conștient știe foarte bine că poporul care luptă împotriva absolutismului este alcătuit din burghezie și proletariat. Foarte dornică de libertate, burghezia face acum o zarvă nemaipomenită, luînd atitudine, atît în presă cît și la adunări, împotriva absolutismului, dar se va găsi oare măcar un singur om care să fie atît de naiv încît să nu înțeleagă că burghezia nu numai că nu va renunța la proprietatea privată asupra pămîntului și a capitalului, ci, dimpotrivă, o va apăra cu înverșunare împotriva oricăror tentative din partea muncitorilor? Pentru muncitor îndemnul de a renunța la divergențele principiale cu burghezia, alături de care el luptă împotriva absolutismului, echivalează cu un îndemn de a renunța la socialism, de a renunța la ideea de socialism, la munca pregătitoare în vederea instaurării socialismului. Într-un cuvînt, pentru muncitor

aceasta înseamnă a renunța la ideea eliberării sale economice, a eliberării oamenilor muncii de mizerie și asuprire. Se știe doar că peste tot în lume burghezia a luptat pentru libertate și a cucerit-o în primul rînd cu mîinile muncitorilor, pentru ca după aceea să ducă o luptă înverșunată împotriva socialismului. Înseamnă, așadar, că îndemnul de a renunța la divergențe este un îndemn *burghez*. Sub eticheta neapartenenței la partid, C.C. al U.E.R. oferă muncitorilor fraze burgheze, le bagă în cap idei burgheze, le intoxică conștiința socialistă cu miasmele propagandei burgheze. În mod conștient, ideea ca divergențele dintre muncitori și burghezi să fie vremelnice lăsate la o parte poate fi agreeată numai de dușmanii socialismului, de burghezii liberali, de osvobojenişti, iar în mod inconștient numai de democrații-revoluționari care nu se sinchisesc de socialism, cum sînt socialiștii-revoluționari, de pildă. Muncitorii trebuie să lupte pentru libertate, fără a înceta o *singură clipă măcar* să se gîndească la socialism și să lucreze pentru înfăptuirea lui, să pregătească forțele și organizația necesară pentru cucerirea socialismului.

Comitetul Central al U.E.R. spune : „În ceea ce privește atitudinea față de partidele și organizațiile existente, noi, C.C. al U.E.R., declarăm că nu prevedem eventualitatea ivirii unor divergențe principiale între noi și partidele social-democrate, deoarece ideea Uniunii nu contrazice programele lor...” Aceste cuvinte arată cît de puțin înțelege C.C. al U.E.R. socialismul. Comitetul Central nici nu prevede eventualitatea ivirii unor divergențe cu social-democrația, pe cînd noi am arătat de pe acum existența unei profunde divergențe principiale ! Comitetul Central nu vede contradicția dintre ideea Uniunii și programul social-democrației, pe cînd noi am arătat de pe acum că această contradicție este tot atît de profundă ca și contradicția dintre proletariat și burghezie. Divergența fundamentală dintre noi și U.E.R. constă în aceea că U.E.R. ignorează cu desăvîrșire socialismul. Orice curent politic care *admite* ignorarea socialismului se află în contradicție fundamentală cu programul social-democrației.

Cuvintele reproduse de noi arată că U.E.R. nutrește simpatii pentru social-democrație. Deoarece, în afară de cele

aflate din manifestul U.E.R., nu știm nimic despre această organizație, ne aflăm deocamdată în imposibilitatea de a aprecia sinceritatea acestei simpatii. În orice caz, noi nu ne vom mulțumi niciodată cu o simpatie pur platonice, o dragoste pur platonice e prea puțin pentru noi. Noi vrem să fim nu numai simpatizați, ci și înțeleși, iar programul nostru să fie împărțit de cei care ar prefera ca ideile lor să nu contrazică acest program. Uniunea de eliberare din Rusia vorbește despre sarcina sa „de a răspîndi pe scară largă în rîndurile muncitorilor publicații care să promoveze o concepție *strict proletară* (subliniat de noi) despre lume“. Sînt cuvinte foarte frumoase, dar numai cuvintele nu sînt de ajuns. Dacă aceste cuvinte frumoase vor fi în contradicție cu faptele, nici un fel de sinceritate nu va împiedica pe autorii acestor cuvinte să fie în realitate promotori ai ideilor burgheze în rîndurile clasei muncitoare. Într-adevăr, gîndiți-vă ce înseamnă această „concepție strict proletară despre lume“ ! Cine va aprecia dacă respectiva concepție este strict proletară ? Este oare posibil un răspuns la această întrebare, dacă „lăsăm pentru moment controversalele de partid și divergențele principiale ?“ Nu va trebui oare ca în acest scop „să lăsăm pentru moment“ răspîndirea de publicații în rîndurile muncitorilor ?

Comitetul Central al U.E.R. lansează din nou lozincă „inițiativei“ muncitorești. În partidul nostru au fost de repetate ori întreprinse încercări de a se crea în cadrul social-democrației o orientare aparte sub steagul acestei faimoase lozinci : așa au făcut „economistii“ în trecut, așa fac astăzi menșevicii sau neiskriștii. De fiecare dată și întotdeauna s-a dovedit că această lozincă (indiferent dacă autorii ei își dau sau nu seama de acest lucru) nu poate servi decît elementelor celor mai puțin înclinate să pună preț pe consecvența principială a mișcării și pe conținutul ei de idei. Priviți această nouă aplicare a vechii lozinci : oare îndemnul la „independentă“ în aprecierea a ceea ce este o „concepție strict proletară despre lume“ nu se îmbină sub ochii noștri cu repetarea „independentă“ a unor fraze antiproletare, burgheze, cu propovăduirea ideii burgheze a neapartenenței la partid ? Noi vom răspunde C.C. al U.E.R. : nu există decît

o singură concepție strict proletară despre lume, și anume *marxismul*. Strict proletare sînt programul și tactica social-democrației revoluționare internaționale. O dovadă în această privință este de altfel chiar experiența proletariatului, experiența mișcării proletare din întreaga lume, din Germania și pînă în America, din Anglia și pînă în Italia. A trecut mai bine de o jumătate de secol de cînd această mișcare a pășit pentru prima oară în arena politică largă, în 1848; partidele proletariatului s-au organizat și s-au dezvoltat, devenind armate care numără milioane de oameni; ele au participat la o serie de revoluții, au trecut prin cele mai variate încercări, au avut de făcut față unor devieri și de dreapta și de stînga, au avut de luptat atît împotriva oportunismului cît și împotriva anarhismului. Și toată această uriașă experiență constituie o confirmare a concepției marxiste despre lume și a programului social-democrat. Toată această experiență constituie o cheazăsie că și acei muncitori care urmează acum îndemnurile U.E.R. vor veni în masă, în mod inevitabil, în rîndurile social-democrației!

Continuăm citatul din apel: „...Ca organizație eminemente practică, în activitatea sa, U.E.R. nu are divergențe nici cu partidul socialiștilor-revoluționari, în măsura în care ne unește comunitatea de mijloace – lupta armată împotriva absolutismului – comunitatea de țel – convocarea unei adunări constituante, aleasă pe baze democratice...” După tot ce s-a spus mai sus, nu ne poate mira, desigur, această apropiere dintre democrația revoluționară și socialiștii-revoluționari. Subliniind tocmai în acest pasaj al apelului caracterul practic al organizației sale și limitîndu-și solidaritatea cu socialiștii-revoluționari („în măsura în care”) la comunitatea de mijloace și la comunitatea țelului imediat, U.E.R. pare a se abține deocamdată de la o definire a raportului dintre „principiile” socialiștilor-revoluționari și principiile „concepției strict proletare despre lume”. O astfel de abținere ar fi fost cit se poate de stranie din partea unui social-democrat, dar e cit se poate de firească din partea unui democrat-revoluționar. Din păcate însă, fraza următoare din apel arată unde poate duce poziția acelor care se situează „în afara partidelor”... „Noi – spune C.C. al U.E.R. – n-avem nimic de obiectat niçi chiar împotriva «Uniunii eliberării», cu

toată deosebirea radicală dintre convingerile noastre politice, bineînțeles, dacă «Uniunea eliberării» se va pătrunde de conștiința necesității insurecției armate pentru convocarea adunării constituante».

În primul rînd, remarcăm noi în legătură cu aceasta, dacă între U.E.R. și „Uniunea eliberării“ există divergențe fundamentale numai în ceea ce privește concepțiile politice ale acesteia din urmă, înseamnă că între ele par a nu exista divergențe în ceea ce privește programul ei economic, înseamnă că U.E.R. renunță față de socialism și se situează pe de-a-ntregul pe pozițiile democrației revoluționare *burgheze* ! Această concluzie este, desigur, în contradicție cu simpatia U.E.R. față de „concepția strict proletară despre lume“, dar esența poziției celor care se situează „în afara partidelor“ constă tocmai în faptul că ea generează nesfîrșite și ireconciliabile contradicții.

În al doilea rînd, în ce constă, propriu-zis, deosebirea fundamentală dintre convingerile politice ale U.E.R. și cele ale „Uniunii eliberării“ ? În fond, U.E.R. se contrazice singură : cu puțin înainte ea a cerut ca „pînă la convocarea adunării constituante să mergem laolaltă“ și „să lăsăm pentru moment“ (probabil pînă la convocarea adunării constituante) „controversele de partid și divergențele principiale“, iar acum chiar U.E.R., încă înainte de convocarea adunării constituante, se lansează în controverse și declară că nu e de acord cu „Uniunea eliberării“, care a adoptat în programul său revendicarea convocării unei adunări constituante, aleasă pe baze democratice !! Cum se face că U.E.R., exprimîndu-și dorința „de a propaga convingerile sale politice“, nu arată care sînt aceste convingeri ? Militează U.E.R. pentru instaurarea republicii, spre deosebire de „Uniunea eliberării“, care urmărește menținerea monarhiei ? Intră oare în convingerile politice ale U.E.R. revendicarea desființării armatei permanente și a înlocuirii ei prin înarmarea poporului ? Revendicarea separării complete a bisericii de stat, a desființării tuturor impozitelor indirecte ? etc. Dorind să simplifice și să înlesnească lucrurile și cerînd ca în acest scop controversele de partid și divergențele principiale să fie lăsate la o parte, prin totala lipsă de claritate a poziției sale

U.E.R. n-a făcut decît să complice lucrurile și să agraveze dificultățile.

În al treilea rînd, cum vom putea ști dacă „Uniunea eliberării“ a îndeplinit sau nu condiția pe care i-o pune U.E.R., adică cum vom putea ști noi dacă „Uniunea eliberării“ într-adevăr „s-a pătruns de conștiința necesității insurecției armate“ ? Vom aștepta ca „Uniunea eliberării“ să facă în acest sens o declarație oficială ? Dar „Uniunea eliberării“ nu vrea să spună nimic despre mijloacele de înfăptuire a programului său. „Uniunea eliberării“ lasă membrilor săi nu numai libertatea de a-și alege mijloacele, ci chiar și pe aceea de a modifica programul însuși. „Uniunea eliberării“ se consideră o parte a partidului „constituțional-democrat“ (citește constituțional-monarhist) ; cealaltă parte o constituie fracțiunea zemstvelor, care nu vrea să-și lege mîinile prin nici un fel de program și prin nici un fel de tactică. Ce valoare mai are, după toate acestea, condiția pe care U.E.R. o pune „Uniunii eliberării“ ? Apoi, cine nu știe că, dacă osvobojeniștii nu-și leagă mîinile prin nici un fel de program bine definit, prin nici un fel de tactică, este tocmai pentru ca în unele cazuri să aibă toată libertatea de a se pronunța (mai ales în mod neoficial) atît pentru teroare cît și pentru insurecție ? Ajungem, așadar, la concluzia neîndoieinică că unor membri influenți și chiar unor grupuri influente ale „Uniunii eliberării“ nu le va fi de loc greu, dacă vor dori, să intre în U.E.R. și să-și asume în cadrul ei un rol conducător. Dată fiind poziția U.E.R. ca organizație ce se situează în afara partidelor, o serie întregă de condiții independente de voința ei (importante surse de fonduri bănești, legături sociale etc.) vor favoriza ivirea unui asemenea rezultat. Dar aceasta ar însemna transformarea drujinelor populare înarmate într-un instrument al burgheziei liberale, subordonarea insurecției muncitorești intereselor acestei burghezii. Aceasta ar însemna exploatarea politică a proletariatului de către burghezie în revoluția democratică rusă. În condițiile unui asemenea rezultat, totul s-ar reduce la aceea că burghezia ar da bani pentru înarmarea proletariatului, s-ar strădui să-l abată pe acesta de pe calea luptei pentru socialism, să slăbească legătura lui cu social-democrația, propagînd în acest scop ideea de organizare în afara

partidelor, și ar avea astfel cele mai mari șanse să transforme pe muncitori în instrumente ale lor, lipsindu-i de posibilitatea de a-și apăra în revoluție propriile lor interese specifice, „de partid“, proletare.

Din tot ce s-a spus pînă aici rezultă de la sine sarcinile tactice pe care le pune în fața social-democrației apariția noii uniuni. Nu știm dacă această uniune, U.E.R., și mai ales Comitetul ei Central, care nu este supus nici unui control și care nu răspunde față de nimeni, merită sau nu încredere. Nu vom vorbi despre C.C. al U.E.R., ci despre uniunea muncitorească U.E.R., și nici măcar despre această uniune muncitorească, ci în genere despre uniunile muncitorești de acest fel. Sub o formă sau alta, sub o denumire sau alta, în proporții mai largi sau mai restrînse, asemenea „uniuni“, organizații, grupuri și cercuri apar acum pretutindeni în tot cuprinsul Rusiei. Întreaga politică a absolutismului, care silește poporul să pună mîna pe arme și să se pregătească pentru insurecție, duce în mod inevitabil la formarea unor asemenea grupuri. Compoziția eterogenă, fără caracter de clasă bine precizat și adeseori întîmplătoare a acestor grupuri, date fiind proporțiile lor extrem de restrînse și mult prea insuficienta adîncime a muncii social-democrate, le imprimă necesarmente caracterul de grupuri democrat-revoluționare fără partid. Problema atitudinii pe care social-democrația trebuie s-o adopte în practică față de aceste grupuri este una dintre problemele cele mai actuale ale partidului nostru.

Noi trebuie mai întîi de toate să folosim toate mijloacele pentru a lămuri membrilor acestor grupuri, în general, și muncitorilor, în special, punctul de vedere al social-democrației, evitînd orice neclaritate sau reticență în această privință, demonstrînd că proletariatul trebuie să se organizeze într-un partid propriu, și neapărat într-un partid social-democrat, dacă nu vrea să fie politicește exploatat de burghezie. Dar ar însemna să dăm dovadă de un pedantism fără pereche dacă ne-ar trece prin mințe să ne dezinteresăm

de aceste grupuri sau dacă am lăsa „să ne scape din vedere“ faptul creării lor și enorma lor importanță în lupta pentru libertate. Ar fi un doctrinarism de neiertat dacă social-democrații ar adopta o atitudine de îngîmfare sau de dispreț față de muncitorii „fără partid“ care fac parte din aceste grupuri. Împotriva unor asemenea greșeli, posibile mai ales datorită recrudescenței „economismului“ de tristă memorie și a înțelegerii înguste, codiste a sarcinilor noastre, în rîndurile social-democrației, — împotriva unor asemenea greșeli am vrea în special să punem în gardă pe toți membrii partidului. Trebuie să depunem toate eforturile pentru realizarea unui schimb de servicii între aceste grupuri și organizațiile partidului nostru, în scopul înarmării unui număr cît mai mare de muncitori. Trebuie să avem o atitudine cît se poate de atentă, plină de tact și cît mai tovarășească față de muncitorii care sînt gata să moară pentru libertate, care se organizează și se înarmează în vederea luptei, care sînt întru totul atașați luptei proletare și pe care-i desparte de noi faptul că le lipsește concepția social-democrată, că au prejudecăți împotriva marxismului, că în rîndurile lor mai dăinuie rămășițe de concepții revoluționare învechite. Nu există nimic mai ușor decît metoda de a rupe imediat orice legături cu asemenea muncitori care nu gîndesc la fel cu noi sau de a-i ignora pur și simplu, dar nu există de asemenea nimic mai stupid decît o asemenea metodă. Nu trebuie să uităm că social-democrația poate fi puternică numai prin unitatea maselor largi ale proletariatului și că, din cauza relațiilor capitaliste, care fărîmițează, dezbină și abrutizează, această unitate nu se creează dintr-o dată, ci numai printr-o muncă perseverentă și cu o răbdare fără margini. Nu trebuie să uităm experiența tovarășilor noștri din Europa, care se consideră obligați să aibă o atitudine atentă, tovarășească chiar și față de muncitorii organizați în uniunile catolice, ferindu-se să-i îndepărteze printr-o atitudine de dispreț față de prejudecățile lor religioase și politice și folosind cu perseverență, tact și răbdare fiecare acțiune de luptă politică și economică pentru a-i lumina și pentru a-i apropia de proletariatul conștient, pe terenul luptei comune. Cu atît mai obligatorie este deci pentru noi o atitudine

plină de grijă față de muncitorii revoluționari care sînt gata să lupte pentru libertate, dar care sînt încă străini de social-democrație ! Repetăm : nici o trecere sub tăcere a concepțiilor social-democrate, dar în același timp nici cea mai mică desconsiderare față de grupurile muncitorești revoluționare care nu împărtășesc aceste concepții. Atîta timp cît asemenea grupuri nu s-au alăturat oficial unui partid nesocial-democrat, sîntem nu numai în drept, ci chiar datori să le considerăm drept grupuri care *se alătură Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia*. Drept un asemenea grup trebuie să considerăm noi, de pildă, și Uniunea muncitorească U.E.R. Trebuie să depunem toate eforturile pentru a populariza printre membrii ei literatura socialistă, pentru a propaga prin viu grai, la toate adunările diferitelor grupuri ale acestei uniuni, concepțiile noastre. Chiar și în țările libere din Europa e considerată utopică ideea că în condițiile capitalismului ar fi posibil să se obțină ca toți proletarii să devină social-democrați conștienți. Dar nici în Europa și nici în Rusia nu este utopică ideea că social-democrația trebuie să exercite o influență îndrumătoare asupra întregii mase a proletariatului. Trebuie doar să învățăm cum să exercităm această influență, trebuie să ținem minte că aliații noștri cei mai buni în opera de luminare a muncitorilor inconștienți vor fi dușmanii noștri, guvernul și burghezia, și atunci vom face ca în momentul hotărîtor întrega masă a muncitorilor să răspundă la chemarea social-democrației !

„Proletarii” nr. 4
din 17 (4) iunie 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

PRIMII PAȘI AI TRĂDĂRII BURGHEZE

Geneva, miercuri 21 (8) iunie

Telegraful ne-a adus ieri știrea că o delegație a zemstvelor a fost primită luni de Nicolaie al II-lea, care, în răspunsul său la cuvântările rostite de prințul Serghei Trubețkoi și de d-l Fedorov, a confirmat în mod expres promisiunea sa de a convoca o reprezentanță națională.

Pentru a putea aprecia în mod just semnificația acestui „eveniment“, este mai întâi de toate necesar să redăm aici unele fapte relatate de presa străină.

În zilele de 24 și 25 mai stil vechi s-au ținut la Moscova trei adunări, la care au participat vreo 300 de reprezentanți ai zemstvelor și orașelor. Textul litografiat al petiției către țar și al rezoluției adoptate la aceste adunări, text care ne-a fost transmis din Rusia și care se află în posesia noastră, nu cuprinde indicații cu privire la numărul delegațiilor, menționând doar că la consfătuire au participat, în afară de reprezentanții zemstvelor și ai orașelor, mai mulți primari din diferite orașe și o serie de mareșali ai nobilimii. Reprezentanții proprietății funciare moșierești și ai capitalului orașenesc au discutat destinele politice ale Rusiei. După cum relatează corespondenții străini, dezbaterile au fost foarte aprinse. De o mare influență s-a bucurat partidul lui Șipov, partid moderat, care are multe legături la palat. Cei mai radicali au fost delegații din provincie, cei mai moderați - delegații din Petersburg; moscoviții au adoptat o poziție „de centru“. A fost discutat fiecare cuvânt din petiție, pe care în cele din urmă au votat-o și delegații din

Petersburg. A ieșit o petiție patriotică, pătrunsă de nefericită credință față de țar. „Minați exclusiv de dragoste fierbinte pentru patrie“, onorabilii burghezi lasă la o parte „orice discordie și toate deosebirile care-i despart“ și se adresează țarului. Ei arată „marea primejdie care amenință Rusia și însuși tronul“, nu atât din afară, cât datorită „luptelor intestinale“. (Rusia figurează, ce-i drept, înaintea „tronului“, dar patrioții noștri s-au adresat mai întâi tronului, limitându-se să amenințe – neoficial și în surdină – că se vor adresa poporului.) Cum se obișnuiește la asemenea ocazii, petiția abundă în minciuni oficiale, dând vina pe sfetnicii țarului, pe denaturarea dispozițiilor și indicațiilor lui, ceea ce a dus la întărirea puterii polițienești și a împiedicat ca „glasul adevărului“ să ajungă pînă la tron etc. În concluzie, autorii petiției își exprimă rugămintea ca, „pînă nu e prea tîrziu“, „să fie convocați fără întîrziere reprezentanți ai poporului aleși în acest scop pe bază de egalitate și fără deosebire de către toți supușii“. Reprezentanții poporului urmează să rezolve „în înțelegere“ cu țarul problema războiului și a păcii și „să instituie (tot în înțelegere cu țarul) o orînduire de stat înnoită“. Petiția nu cuprinde, așadar, nici revendicarea precisă a dreptului de vot universal, direct, egal și secret, chipurile adoptat de partidul „constituțional-democrat“ (votul direct și secret a fost cu totul omis, și desigur nu întîmplător), nici revendicarea unui minimum de garanții în ceea ce privește libertatea alegerilor. Autorii petiției se jeluiesc: „asuprirea individului și a societății, sugrumarea cuvîntului și samavolnicia se extind și cresc“, dar nu propun nici un fel de măsuri împotriva acestor rele. „În înțelegere“ cu țarul crește samavolnicia, – în înțelegere cu țarul „să fie înnoită“ orînduirea de stat... Reprezentanții burgheziei susțin cu tărie teoria unei „înțelegeri“, nu a poporului, desigur, ci a burgheziei cu asupritorii poporului.

Consfătuirea a ales o delegație alcătuită din domnii Heiden, Golovin, Petrunkevici, G. și N. Lvov, Piotr și Pavel Dolgoruki, Kovalevski, Novosilțev, Rodicev, Șahovski și Serghei Trubețkoi, care să prezinte țarului petiția. Din partea Petersburgului s-au alăturat apoi, la primirea delegației de către Nicolaie al II-lea, d-nii Korf, Nikitin și Fedorov.

Aceeași consfătuire a adoptat de asemenea următoarea rezoluție, despre care ziarele din străinătate nu scriu nimic, dar care e reprodusă în foaia volantă primită din Rusia :

„Consfătuirea grupurilor reunite ale reprezentanților zemstvelor și ai orașelor, pătrunsă fiind — cu toate deosebirile de opinii în ceea ce privește unele probleme politice — de convingerea comună că principala cauză a actualei situații interne și externe grele a Rusiei o constituie regimul birocratic, nedesființat pînă astăzi, care neagă libertatea individuală și obștească, înăbușă conștiința de sine a poporului și inițiativa lui, înlătură populația de la orice participare la viața de stat și generează samavolnicia neîngrădită și mereu crescîndă a unei administrații iresponsabile ; că acest regim, care în decurs de mulți ani a statornicit în viața noastră internă violența, minciuna și descompunerea, ne-a pus acum în mod fatal sub amenințarea unei cumplite primejdii externe, tîrînd statul într-un război nefast, provocînd și întreținînd în cursul acestui război vrajba lăuntrică și ducînd țara la o serie de înfrîngeri, care au culminat cu nimicirea — fără precedent în istoria Rusiei — a forțelor noastre navale, considerînd că dănuirea acestui regim pune în pericol nu numai pacea internă, ordinea și bunăstarea poporului, ci și trăinicia tronului, integritatea teritorială și securitatea externă a Rusiei, — declară că pentru salvarea țării sînt absolut necesare :

1. — Convocarea imediată a unei reprezentanțe naționale liber alese, care împreună cu monarhul să rezolve problema războiului și a păcii și a instituirii unei ordini de drept în viața de stat ;

2. — Abolirea imediată a legilor, instituțiilor, deciziilor și dispozițiilor contrare principiilor libertății persoanei, libertății cuvîntului, a presei, a asociațiilor și întrunirilor, precum și acordarea unei amnistii politice ;

3. — Înnoirea imediată a aparatului administrativ ; în acest scop urmează să fie chemate la conducerea administrației centrale persoane care sînt sincer devotate ideii de reorganizare a vieții de stat și care inspiră încredere societății“.

Nu se știe în ce raport se află această rezoluție față de petiție și față de mandatul delegației, adică nu se știe dacă aceasta din urmă a fost însărcinată să expună cuprinsul rezoluției sau s-o înmîneze împreună cu petiția. Sau poate că petiția este un document oficial pentru „tron“, iar rezoluția unul neoficial pentru „popor“ ?

În ceea ce privește caracterul dezbaterilor care au avut loc la consfătuire, correspondentul ziarului francez „Le Matin“¹¹⁸, d-l Gaston Leroux relatează că delegații cei mai „progresiști“, zemții din provincie, s-au pronunțat pentru alegeri indirecte, temîndu-se că în cazul unor alegeri directe vor fi copleșiți de

voturile „orașelor“ (ei se temeau probabil că în cazul unor alegeri directe nu vor fi pe deplin asigurate privilegiile moșierilor față de țărănime). Corespondentul ziarului „Frankfurter Zeitung“¹¹⁹ scrie :

„Ca partid politic, zemstva rusească se împarte în trei fracțiuni : majoritatea *liberală* (condusă de contele Heiden), minoritatea *liberală moderată*, naționalistă și slavofilă, în frunte cu d-l Șipov, și grupul constituționaliștilor radicali. Simptomatic este faptul că în delegația trimisă la Petersburg au fost aleși numai reprezentanți «feudali». Moderații au vrut să fie demn reprezentați în fața țarului prin descendenți ai unor vechi familii de vază. La rîndul lor, radicalii, care nu-și făceau nici o iluzie asupra rezultatelor petiției, au vrut ca reprezentanții vechilor familii să se convingă singuri că *de bunăvoie* guvernul nu va face nici o concesie“.

Avantajele organizării amorfe a partidului „constituțional-democrat“ (citește : monarhist), avantaje pe care d-l Struve le subliniază mereu, n-au întîrziat să-și arate în fapt toată eficacitatea. Pentru compromisuri și tocmești, pentru manevrări și subterfugii nu este bine să ai un partid riguros, trainic organizat. Să între în „partid“, deci, și „Uniunea eliberării“ (s-ar putea ca tocmai ea să fie acel „grup al radicalilor“ despre care scria corespondentul lui „Frankfurter Zeitung“) și „fracțiunea zemstvelor“ (adică și partizanii lui Heiden, și partizanii lui Șipov, de care d-l Struve caută acum să se lepede în mod oficial ?). Or, din fracțiunea zemstvelor fac parte și partizanii lui Heiden, și șipoviștii, și... „radicalii“. Descurcă-se cine poate ! Mînați de dragoste fierbinte pentru patrie și pentru privilegiile burgheziei, toți aceștia au căzut de acord asupra *teoriei concilierii*, pe care noi am explicat-o nu o dată în coloanele ziarului „Proletarii“ și care și-a găsit o expresie vădită atît în cuprinsul „petiției“ cît și în textul „rezoluției“.

Aceasta din urmă pare să fi fost menită să satisfacă exigențele „ideale“ ale radicalilor, în timp ce petiția, în interpretarea delegaților „moderați“, urma să servească pentru un compromis material cu țarul. Gloatei neinițiate i-au fost ascunse cu cea mai mare grijă atît împărțirea consfătuirii pe fracțiuni și împuternicirile date delegației, cît și condițiile

compromisului și intențiile de viitor ale zemților. „Poporul”, în numele căruia d-nii burghezi se tocnesc cu țarismul, n-are nevoie să cunoască politica înaltă a „partidului constituțional-democrat” ! D-nii burghezi vor sta de vorbă cu țarul despre sugrumarea cuvîntului, despre înăbușirea glasului adevărului, despre reprezentanții *poporului*, despre Rusia „strîns unită în jurul unui steag național unic” etc. — iar poporul n-are nevoie să știe tot adevărul despre politica tarabagiilor liberali și „osvobojenști”... Da, da, nu degeaba reproșa d-l Struve de curînd, în „Osvobojenie”, „partidelor extremiste” (adică în special social-democraților) excesiva lor predilecție pentru „conspirația” îngustă, complotistă, iacobină. Noi, social-democrații, conspirăm împotriva țarului și a copoilor săi, îngrijindu-ne totodată ca poporul să știe totul despre partidul nostru, despre nuanțele existente în cadrul lui, despre evoluția programului și a tacticii lui, să știe chiar ce a spus cutare sau cutare delegat la cutare congres al partidului. Cuii domni burghezi, osvobojenști, conspiră... împotriva poporului, care nu știe nimic precis despre faimosul partid „constituțional-democrat”, dar în schimb vorbesc confidențial cu țarul și cu copoii săi. Cum să nu-i consideri democrați ?

Ce fel de convorbiri confidențiale au avut delegații zemților cu camarila, care nu voia să-i lase să intre la țar, nu știm. Fapt este că au purtat îndelungate tratative și convorbiri confidențiale. Ziarele din străinătate pindeau cu lăcomie știrile referitoare la fiecare pas al „politicii înalte” a d-lor delegați. Petersburg, 9 iunie (27 mai). Delegația zemților va avea mai întîi o întrevedere cu d-l Bulighin, ministrul afacerilor interne, pentru a se plînge împotriva lui Trepov. — 10 iunie (28 mai). Bulighin a declarat delegației că nu va fi primită de țar și a sfătuit-o să părăsească Petersburgul. — 12 iunie (30 mai). Se dă drept probabilă știrea că țarul va primi delegația. — 15 (2 iunie). Într-o telegramă specială trimisă ziarului „Le Matin”, d-l Gaston Leroux anunță : „Delegații zemților au acceptat condițiile puse de ministerul curții pentru a fi primiți în audiență la împărat. După aceasta, baronul Fredericks a plecat astă-seară la Țarskoe Selo pentru a afla dacă țarul a hotărît să primească delegația“.

Ați auzit, muncitori și țărani din Rusia ? Iată cum procedează „democrații“ - „osvobojeniști“, dușmanii complotismului, adversarii conspirației ! Ei complotează cu ministerul curții maiestății-sale polițiste, în cîrdășie cu copoi conspiră ei împotriva poporului. Ei se pretind a fi reprezentanți ai „poporului“, dar acceptă condițiile puse de copoi asupra felului *cum* trebuie să vorbească cu țarii despre nevoile „poporului“ !

Iată cum procedează domnii bogați, independenți, culți, liberali, „mînați de dragoste fierbinte pentru patrie“. Cu totul altfel decît necioplita, ignoranta și cu totul neindependenta gloată muncitorească, care, condusă de un popă obraznic, merge de-a dreptul la țar, fără a fi discutat în prealabil cu copoi influenți condițiile în care se poate sta de vorbă cu țarul. Poți admite oare instaurarea republicii sau fie și numai adoptarea sistemului alegerilor directe și a sistemului unicameral, cînd masa poporului este politiceste atît de ignorantă ? Oamenii cu pregătire politică cunosc toate tertipurile și-și dau seama că mai întii trebuie să pătrunzi pe ușa din dos, să stai de vorbă cu copoi - poate chiar să te sfătuiesti cu ei asupra conținutului și formei petiției către țar -, și abia după aceea „glasul adevărului“ va putea „să ajungă pînă la tron“.

Ce prevede tranzacția asupra căreia au căzut la învoială preinșii „reprezentanți ai poporului“ și copoi țarului, asta nu știm. Știm din telegrame că la această audiență a rostit „o lungă cuvîntare“ prințul S. Trubețkoi, care timp de o jumătate de oră a expus țarului situația grea a Rusiei și motivele care i-au determinat pe zemți să se adreseze direct țarului (și nu prin intermediul copoilor săi ?). Această cuvîntare a produs asupra țarului o impresie adîncă. D-l Fedorov a vorbit în numele reprezentanților Petersburgului. Țarul a răspuns printr-un lung discurs. El și-a exprimat regretul în legătură cu imensele sacrificii cerute de război, a deplîns recenta înfrîngere suferită pe mare. În încheiere a spus : „Vă mulțumesc, domnilor, pentru sentimentele exprimate de dv.“ (erau, desigur, frumoase sentimentele „democratului“ Trubețkoi, în privința exprimării cărora el s-a consultat cu copoi !). „Cred în dorința dv. de a conlucra cu mine“ (țarul are încredere în burghezia liberală ; burghezia

liberală are încredere în țar ; o mână spală pe alta) „la instaurarea unei ordini de stat bazate pe principii noi. Voința mea de a convoca o adunare de reprezentanți ai poporului“ (cînd ? a unor reprezentanți aleși ? cine și cum îi va alege ? – nu se știe. Este clar că d-l Trubețkoi a ascuns monarhului adorat „rezoluția“ consfătuirii. Probabil că a fost sfătuit de copoi să nu vorbească cu țarul despre acest subiect !) „este nestrămutată. Mă gîndesc la aceasta în fiecare zi. Voința mea va fi îndeplinită. Puteți declara chiar astăzi acest lucru populației de la orașe și sate. Dv. mă veți ajuta în această operă nouă. Adunarea reprezentanților poporului va restabili unitatea dintre Rusia și împăratul ei“ (dintre alde Trubețkoi și Fedorov – și împărat ?). „Ea va fi temelia unei orînduiri care se va sprijini pe instituțiile naționale ale Rusiei“. Din această audiență – spune telegrama oficială – delegații au rămas cu o impresie excelentă. Țarul părea și el mulțumit...

Nimic mai verosimil ! Țarul e mulțumit, mulțumiți sînt și burghezii liberali. Ei sînt gata să încheie o pace trainică. Mulțumite sînt autocrația și poliția (aceste instituții naționale autentice ruse). Mulțumit e și sacul cu bani (de aici înainte el va fi mereu și sistematic consultat).

Dar fi-vor oare mulțumiți muncitorii și țărani, ale căror interese sînt scoase la mezat de trădătorii burghezi ?

„REVOLUȚIONARI“ CU MĂNUȘI ALBE

Vineri 23 (10) iunie

Ziarele din străinătate au început să publice comentarii în legătură cu audiența acordată de țar delegației zemstvelor. Presa burgheză se arată, ca de obicei, slugarnică, aducând elogii spiritului conciliant al țarului și înțelepciunii zemților, deși pe alocuri se strecoară unele îndoieli în ceea ce privește seriozitatea promisiunilor, care au fost făcute într-o formă atît de evazivă. Ziarele socialiste declară de-a dreptul că toată audiența n-a fost decît o comedie.

Absolutismului îi convine să cîștige timp și să ducă de nas burghezia liberală. Pe de o parte, el acordă lui Trepov împuterniciri dictatoriale, iar pe de altă parte face liberalilor promisiuni care nu spun nimic și nu-l obligă la nimic, pentru a provoca astfel noi șovăieli în rîndurile lor, și așa destul de șovăielnice. Tactica guvernului țarist nu e de loc proastă. Liberalii fac pe loialii, moderații și modeștii. De ce să nu profite guvernul de prostia și de lașitatea lor? „La război, ca la război“. Nu există război fără stratageme militare. Și cînd „inamicul“ (burghezia liberală) este jumătate inamic, jumătate prieten năîng, de ce să nu-l duci de nas?

D-l Gaston Leroux, la care m-am referit și în articolul de fond, comunică în legătură cu primirea delegației următoarele amănunte, a căror autenticitate nu este certă, dar care sînt, în orice caz, cît se poate de caracteristice și de semnificative. „Baronul Fredericks, ministrul curții, a spus deputaților că, deși are toată bunăvoința, îi este greu să obțină ca împăratul să-l primească pe d-l Petrunkevici, care, după

cum se spune, are legături cu revoluționarii. I s-a răspuns că împăratul Austriei a avut totuși printre miniștri săi un om ca Andrassy, cu toate că la timpul său acesta din urmă suferise o condamnare. Acest argument a înlăturat ultimele piedici, și deputații au fost primiți cu toții“.

Argumentul a fost cât se poate de bine ales. La început burghezia vest-europeană a luptat totuși în mod efectiv, a fost câteodată chiar republicană; conducătorii ei erau „condamnați“, și anume pentru *crime de stat*, adică nu numai pentru legături cu revoluționarii, ci pentru *adevărate acțiuni revoluționare*. Mai târziu, după mulți ani, uneori după decenii, acești burghezi au început să se mulțumească cu constituții anemice și ciuntite, nu numai fără republică, dar și fără vot universal, fără o libertate politică reală. Burghezii liberali s-au împăcat definitiv cu „tronul“ și cu poliția și, venind la putere, au început și continuă să reprime în mod bestial orice năzuință a muncitorilor spre libertate și spre reforme sociale.

Burghezia liberală rusă vrea să îmbine plăcutul cu utilul: e plăcut să treci drept om care are „legături cu revoluționarii“, e util să fii apt de a ocupa un fotoliu ministerial în timpul domniei împăratului Nicolaie Singerosul. Burghezii liberali ruși nu sînt cituși de puțin dispuși să riște „o condamnare“ pentru crime de stat. Ei preferă să facă *un salt direct* spre acele vremuri în care foști revoluționari ca Andrassy deveneau miniștri ai partidului ordinii! Conte de Andrassy a participat în 1848 atît de activ la mișcarea revoluționară, încît după înăbușirea revoluției a fost judecat în contumacie, condamnat la moarte și spînzurat în mod simbolic (în effigie). El a trăit apoi ca emigrant în Franța și în Anglia și abia după amnistia din 1857 s-a întors în Ungaria. Atunci a început cariera sa „ministerială“. Liberalii ruși nu vor revoluție, ei se tem de ea, ei ar vrea ca, fără să fi fost revoluționari, să dobîndească imediat faima de foști revoluționari! Ei ar vrea să sară dintr-o dată de la 1847 la 1857! Ei ar vrea să se înțeleagă imediat cu țarul asupra unei constituții de felul celor care au fost în vigoare în Europa, în perioada de crîncenă reacțiune care a urmat după înfrîngerea revoluției de la 1848.

Da, da, exemplul lui Andrásy este foarte bine ales. Așa cum soarele se reflectă într-o mică picătură de apă, tot așa se reflectă în această comparație dintre Andrásy și Petrunkevici paralela dintre democrația burgheză europeană, revoluționară și republicană la timpul său, și „democrația“ burgheză monarho-constituțională rusă (chiar și după 9 ianuarie 1905). Burghezii din Europa au început prin a lupta pe bariade pentru instaurarea republicii, apoi au trăit în exil și, în cele din urmă, au trădat libertatea, au trădat revoluția și au intrat în slujba monarhilor constituționali. Burghezii ruși vor „să-și însușească învățămintele istoriei“ și „să reducă stadiile de dezvoltare“ : ei vor să trădeze imediat revoluția, să fie din capul locului trădători ai libertății. În convorbirile lor intime, ei își repetă unul altuia cuvintele lui Hristos către Iuda : ceea ce ai de gând să faci, fă mai repede !

„Cînd deputații au fost introduși în sala în care urma să intre țarul — continuă d-l Gaston Leroux —, s-a observat deodată că revoluționarul Petrunkevici n-are mânuși albe. Colonelul Puteatin din garda imperială și-a scos imediat mânușile și le-a dat în grabă revoluționarului Petrunkevici“.

A început audiența. Prințul Trubețkoi și-a rostit discursul. După cum transmite d-l Gaston Leroux, el a început prin a mulțumi țarului că „a binevoit să-i primească, dovedind astfel că are încredere în ei“. Prințul Trubețkoi a declarat (nu cumva în numele întregului partid „constituțional-democrat“ sau „osvobođenist?“) că „noi sîntem pentru ordine și pace“, că „țarul este înșelat“ de sfetnicii săi. Pasajul cel mai „îndrăzneț“ din discursul lui Trubețkoi este acela în care el a declarat că o adunare de reprezentanți ai stărilor sociale, cum este cea proiectată de Bulighin, e „*inadmisibilă*“... și știți de ce?... pentru că „maiestatea-voastră nu sînteți țarul nobililor, negustorilor și țăranilor, ci țarul întregii Rusii“. „Reprezentanța trebuie să exprime voința întregului popor, fără excepție“. Despre rezoluția consfătuirii zemților, reprodusă în articolul nostru de fond *, *nu s-a spus absolut nimic*, ceea ce era și de așteptat.

D-l Fedorov s-a ocupat în discursul său de *aspectul financiar*... „al revoluției cu mânuși albe“. După război bugetul

* Vezi volumul de față, pag. 290—291. — Nota red.

statului va crește cu 300 000 000-400 000 000, va fi nevoie „de gigantice eforturi pe calea progresului și a civilizației”, în care scop este necesar să se asigure „independența societății” și „să se facă apel la toți oamenii de talent din rîndurile poporului” (aleși sub controlul lui Trepov?).

Răspunsul țarului se cunoaște. „După ce și-a terminat discursul - telegrafiază d-l Gaston Leroux -, țarul s-a întreținut amabil cu fiecare membru al delegației. Se spune chiar că l-a întrebat pe vestitul revoluționar (Petrunkevici) dacă nu e cumva mareșal al nobilimii. Cînd acesta i-a răspuns că nu deține o asemenea funcție, țarul și-a exprimat speranța că va veni o zi cînd el va fi mareșal al nobilimii, iar după aceea a trecut la un alt deputat. După ce țarul a părăsit sala de primire, deputații au fost conduși într-o cameră din dos a palatului, unde li s-a oferit un mic dejun, care, după părerea lor, nu putea să coste mai mult de 75 de copeici. Oricum însă, deputații au fost mulțumiți de felul cum s-au petrecut lucrurile”. (Dacă nu dintr-o dată ministru, în orice caz mareșal al nobilimii tot au promis să-l numească ! Probabil că și Andrassy a început cu o funcție asemănătoare cu cea de mareșal al nobilimii !) „Ei începuseră deja să trimită peste tot numeroase telegrame” (în sensul că acum încrederea dintre țar și „popor” a fost restabilită ?), „cînd li s-a înmînat textul oficial al răspunsului dat de țar. Mare le-a fost uimirea cînd n-au găsit acolo singura frază importantă care părea să conțină măcar un început de promisiune. Fraza: «Voința mea de a convoca o adunare de reprezentanți ai poporului este nestrămutată» a fost redată astfel : «Voința mea este nestrămutată». Delegația a restituit imediat acest text oficial, pe care nu-l putea accepta. Astăzi ea a așteptat cu oarecare nerăbdare să primească un text care să conțină cuvintele auzite din gura țarului. În legătură cu această stranie substituție de cuvinte, unul dintre deputați mi-a spus astă-seară (telegrama d-lui G. Leroux e datată 20 (7) iunie) : asta nu mai e autocrație, ci curată scamatorie”.

Nu e rău spus sau nu e rău inventat, dacă toate acestea nu sînt decît produsul fanteziei d-lui Leroux. O scamatorie există aici în orice caz, chiar dacă promisiunea de a convoca o reprezentanță națională a fost inclusă în textul oficial

al discursului. Mănușile albe - și anume mănuși albe de lacheu - constituie adevărata emblemă a actului politic al d-lor Petrunkevici, Rodicev & Co. Ei înșiși au început cu o scamatorie, nu numai prin faptul că au stat la tocmeală asupra condițiilor audienței, ci și prin aceea că și-au ascuns în buzunar rezoluția și adevăratele lor deziderate, că au spus lucruri penibile despre înșelarea țarului etc. etc. Ei n-au acum dreptul să se plîngă de faptul că la scamatoria lor li s-a răspuns printr-o altă scamatorie. Promisiunea generică de a convoca o adunare de reprezentanți ai poporului nu înseamnă absolut nimic și nu oferă absolut nimic, lăsînd deschise toate posibilitățile atît pentru o „constituție“ à la Bulighin și à la Trepov, cît și pentru tot felul de tergiversări. Totul rămîne așa cum a fost, cu singura deosebire că liberalii, duși cu zăhărelul ca niște băiețandri și dezonorați cu promisiunea titlului de mareșal al nobilimii, au făcut țarismului un bun serviciu trimițînd în toate părțile telegrame în care se vorbește de „încredere“ și făcînd în legătură cu audiența dări de seamă ca aceea pe care a făcut-o d-l Nikitin, de pildă, în Duma orășenească din Petersburg.

N-am vrea să ne asumăm rolul de Casandră¹²⁰. N-am vrea să prorocim revoluției ruse un sfîrșit ridicol și rușinos. Dar sîntem obligați să spunem fătîș muncitorilor, precum și întregului popor: lucrurile se îndreaptă spre un asemenea sfîrșit. Partidul constituțional, pretins democrat, și toți acești domni osvobojenîști împing lucrurile tocmai și numai spre un asemenea sfîrșit. Nu vă lăsați amăgiți de zarva discursurilor radical-osvobojeniste și a rezoluțiilor zemțiste. Astea nu sînt decît decoruri grosolan pictate pentru „popor“, pe cînd în culise se face un trafic intens. Burghezia liberală știe să distribuie rolurile: flecarii radicali să meargă la banchete și la adunări, iar versații oameni de afaceri să trateze cu camarila pentru „a pregăti terenul“. Și deoarece întreaga putere continuă să rămînă, la fel de neîngrădită ca și pînă acum, în mîinile autocrației, rezultatul inevitabil al unui asemenea mers al lucrurilor va fi o „constituție“ care va semăna mult mai mult cu constituția bulighinistă decît cu cea osvobojenistă.

Soarta revoluției ruse depinde acum de proletariat. Numai el poate pune capăt acestui tîrg. Numai el poate să ridice printr-un nou efort eroic masele, să dezbine armata care șovăie, să atragă de partea sa țărănimea și să cucească cu arma în mînă libertatea pentru întregul popor, strivind fără cruțare pe dușmanii libertății și azvîrlind la o parte pe venalii și nestatornicii fanfaroni burghezi ai libertății.

„Proletarii” nr. 5
din 26 (13) iunie 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

OFFENER BRIEF AN DIE REDAKTION
„LEIPZIGER VOLKSZEITUNG“

Werte Genossen !

In der Nummer 135 „Leipziger Volkszeitung“ schreibt Genosse K. Kautsky über die Spaltung der russischen Sozialdemokratie. Wir müssen Sie bitten unsere Antwort auf Angriffe des Gen. Kautsky zu drucken sowie auch uns zu gestatten tatsächliche Unwahrheiten in dem erwähnten Artikel richtig zu stellen. Wir werden so kurz wie möglich sein.

Kautsky sagt, „die deutsche Ausgabe der Resolutionen des eben abgehaltenen russischen Kongresses konnte zu keinem ungelegeneren Zeitpunkt erscheinen“, die Resolutionen „müssen der Mehrzahl der Leser ein ganz falsches Bild der Verhältnisse in der russischen Sozialdemokratie beibringen“. Kautsky kommt soweit die deutschen Genossen aufzufordern diese Resolutionen nicht weiterzuverbreiten.

Wir gestatten uns darauf zu erwidern, dass nichts den deutschen Genossen ein so richtiges Bild über die Verhältnisse in der russischen Sozialdemokratie geben kann, als authentische Resolutionen des dritten Parteitags der S.-D. A.-P. Russlands, sowie auch die Resolutionen der von den Neuskristen besuchten „Konferenz“.

Wir erklären, dass Kautsky grossen Irrtum begeht, wenn er über Dinge schreibt, die er im besten Fall nur nach Hörensagen kennt und dass seine Schilderung der Verhältnisse in der russischen Sozialdemokratie sehr schief ist. Z. B. ist es einfach lächerlich, wenn Kautsky annimmt, dass „die Resolutionen (des 3. Parteitags der S.-D. A.-P. Russlands) vielleicht jetzt schon ihre Gültigkeit selbst für diejenigen, die

SCRISOARE DESCHISĂ
CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI
„LEIPZIGER VOLKSZEITUNG“ 121

Stimați tovarăși !

Într-un articol apărut în nr. 135 al ziarului „Leipziger Volkszeitung“, tov. K. Kautsky se ocupă de sciziunea din rindurile social-democrației ruse. Ne vedem nevoiți a vă ruga să publicați răspunsul nostru la atacurile tov. Kautsky și să ne îngăduiți să rectificăm inexactitățile de fapt cuprinse în articolul menționat. Vom fi cât se poate de concisi.

Kautsky spune : „Ediția germană a rezoluțiilor recentului congres rus a apărut într-un moment cât se poate de nepotrivit“ ; din cuprinsul lor, „majoritatea cititorilor își vor face o idee cu totul greșită despre relațiile existente în cadrul social-democrației din Rusia“. Kautsky merge pînă acolo încît propune tovarășilor germani să nu difuzeze aceste rezoluții.

La aceasta ne vom permite să răspundem că nimic nu poate oferi tovarășilor germani o imagine atît de justă a relațiilor existente în cadrul social-democrației ruse ca rezoluțiile autentice ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și rezoluțiile „conferinței“ organizate de neoiskriști.

Noi declarăm că este o mare greșeală din partea lui Kautsky să scrie despre lucruri pe care, în cazul cel mai bun, le cunoaște numai din auzite și că tabloul relațiilor existente în social-democrația rusă, așa cum îl prezintă dînsul, conține foarte multe denaturări. Așa, de pildă, este pur și simplu ridicolă presupunerea lui Kautsky că „în momentul de față rezoluțiile (Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.) și-au pierdut, poate, valabilitatea chiar pentru accia care le-au întoc-

sie fassten*, verloren haben“. Einigungsverhandlungen zwischen uns und Neuiskristen gibt es viel genug und gab immer genug während der letzten 2-3 Monate, aber bis jetzt ist das Resultat dieser Verhandlungen gleich Null.

Wir protestieren energisch gegen den Versuch, unsere Stimme in der deutschen s.-d. Presse mundtot zu machen mittelst so eines groben, mechanischen, unerhörten Mittels wie Boycott der Broschüre, die nichts als Uebersetzung der Resolutionen des dritten Parteitags der S.-D. A.-P. R. enthält und die im Münchener Parteiverlag der S.-D. A.-P. Deutschlands (G. Birk & Co.) erschienen ist. Kautsky hat kein Recht über seine Unparteilichkeit zu sprechen. Er war immer parteilich im jetzigen Kampfe innerhalb der russischen Sozialdemokratie. Es war sein gutes Recht, natürlich. Aber wer parteilich ist, tut es besser, nicht zu viel über Unparteilichkeit zu sprechen, um nicht wegen Heuchlerei gewiesen zu werden.

Kautsky schildert alle Resolutionen des 3. Parteitags der S.-D. A.-P. R. als „Attacken Lenins und seiner Freunde gegen Plechanow und dessen Freunde“. Drei kleine Bemerkungen dazu. Erstens, von den 17 Resolutionen berühren nur vier direkt oder indirekt unsere Gegner innerhalb der S.-D. A.-P. R. Zweitens, ist jetzt Plechanow aus der Redaktion der „Iskra“ ausgetreten. Siehe Nr. 101 der „Iskra“. Das zeigt, wie wenig Kautsky von unseren Verhältnissen versteht. Drittens bitten wir die deutschen Genossen zu überlegen, welchen Eindruck es auf russische Sozialdemokraten haben muss, wenn der Mann mit der Autorität des Genossen Kautsky in dieser Weise die Arbeiten des ganzen Parteitags herunterzureissen sucht mit solcher „Schilderung“: „Attacken Lenins und seiner Freunde“? Was würde man in Deutschland von Leuten denken, die sich anmassen, die Verhandlungen meinetwegen des Dresdener Parteitags (ohne die Protokolle gelesen zu haben) so schildern: Attacken Kautskys und seiner Freunde...?

Ein Wort der Warnung an alle deutschen Sozialdemokraten: Parteigenossen! Betrachten sie wirklich die S.-D. A.-P. Russlands als ihre Bruderpartei, dann glauben Sie keinem

* In „Leipziger Volkszeitung“ — Druckfehler: „hassten“

mit” *. Între noi și neoiskriști se desfășoară în prezent și s-au desfășurat în cursul ultimelor 2-3 luni destule tratative în legătură cu unificarea, dar pînă acum rezultatul lor este nul.

Protestăm cu energie împotriva încercării de a înăbuși vocea noastră în presa social-democrată germană printr-un procedeu atît de grosolan, pūr mecanic și atît de nemaiauzit ca boicotarea unei broșuri care nu conține decît traducerea rezoluțiilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și care a apărut în editura de la München a P.M.S.D. din Germania (G. Birk & Co.) Kautsky n-are nici un drept să se pretindă imparțial. El a fost întotdeauna pārtinitor în lupta care se desfășoară acum în rîndurile social-democrației ruse. Nimeni nu-i contestă dreptul de a fi pārtinitor. Dar cînd cineva dă dovadă de pārtinire, e mai bine să nu vorbească prea mult despre imparțialitate, spre a nu fi acuzat de ipocrizie.

În articolul lui Kautsky toate rezoluțiile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. sînt calificate drept „atacuri din partea lui Lenin și a prietenilor săi împotriva lui Plehanov și a prietenilor lui”. În legătură cu aceasta vom face trei scurte observații. În primul rînd, din cele 17 rezoluții numai patru privesc direct sau indirect pe adversarii noștri din cadrul P.M.S.D.R. În al doilea rînd, Plehanov s-a retras acum din redacția „Iskrei” (vezi nr. 101 al ziarului „Iskra”). Aceasta arată cit de puțin înțelege Kautsky relațiile noastre interne. În al treilea rînd, rugăm pe tovarășii germani să se gîndească ce impresie trebuie să producă asupra social-democrațiilor ruși faptul că un om cu autoritatea tov. Kautsky încearcă să discrediteze lucrările întregului congres al partidului printr-un asemenea „calificativ” : „atacuri din partea lui Lenin și a prietenilor săi”. Ce s-ar crede în Germania despre oameni care, vorbind despre Congresul, să zicem, de la Dresda al partidului, și-ar permite (fără a fi citit procesele-verbale) să-i califice lucrările drept atacuri din partea lui Kautsky și a prietenilor săi... ?

* Dintr-o eroare de tipar, în „Leipziger Volkszeitung” a apărut „hassten” în loc de „fassten”.

Worte davon, was Ihnen sogenannte unparteiliche Deutsche über unsere Spaltung erzählen. Fordern Sie nur Dokumente, authentische Dokumente. Und vergessen Sie nicht : das Vorurteil ist weiter von der Wahrheit entfernt, als die Unkenntnis.

Mit sozialdemokratischem Gruss

*die Redaktion des Zentral-Organs
(der „Proletarier“) der Sozialdemokratischen
Arbeiterpartei Russlands*

P.S. Die französischen Sozialisten verstehen unter der Unparteilichkeit etwas anderes wie Deutschen. Soeben druckte ihr Zentralorgan „Le Socialiste“ die Uebersetzung der Resolutionen des dritten Parteitags der S.-D. A.-P. Russlands als besondere Beilage.

*Scris în limba germană în iunie 1905,
după data de 12 (25) ale lunii*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

Am dori să punem în gardă pe toți social-democrații germani : Tovarăși ! Dacă vedeți realmente în P.M.S.D.R. un partid frățesc, nu credeți nici un cuvânt din tot ce vă povestesc despre sciziunea noastră germanii așa-ziși imparțiali. Cereți numai documente, documente autentice. Și nu uitați : orice idee preconcepută este mai departe de adevăr decît necunoașterea.

Cu salutări social-democrate,

*Redacția Organului Central
(„Proletarii”) al Partidului muncitoresc
social-democrat din Rusia*

P.S. Socialiștii francezi concep imparțialitatea cu totul altfel decît germanii. Organul lor central „Le Socialiste”¹²² a publicat de curînd, ca supliment special, o traducere a rezoluțiilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI

Traducere din limba germană

LUPTA PROLETARIATULUI ȘI SLUGĂRNICIA BURGHEZIEI

Însurecție și luptă armată pe baricade la Łódz¹²³, - re-
presiune barbară la Ivanovo-Voznesensk¹²⁴, - greve generale la
Varșovia și la Odesa¹²⁵, tot acolo s-a tras în muncitori, -
rușinosul sfârșit al comediei cu delegația zemstvelor, - iată
principalele evenimente politice ale săptămânii care a trecut.
Dacă adăugăm la aceasta știrile apărute în ziarele geneveze
de astăzi (28-15 iunie) cu privire la tulburările țărănești din
județul Lebedin, gubernia Harkov, la devastarea a cinci moșii
și la trimiterea de trupe în acest județ, vom avea înaintea
noastră, reflectat în evenimentele unei singure săptămâni, ca-
racterul tuturor forțelor sociale principale, care apare atât
de clar și de precis acum, în timpul revoluției.

Proletariatul se află, mai cu seamă de la 9 ianuarie în-
coace, într-o stare de agitație continuă ; el nu dă dușmanului
nici o clipă de răgaz, desfășurându-și ofensiva mai ales sub
formă de greve, evitînd ciocniri directe cu forța armată a
țarismului și pregătindu-și forțele pentru bătălia cea mare,
hotărîtoare. În localitățile în care industria e mai dezvoltată
și muncitorii sînt mai bine pregătiți din punct de vedere po-
litic, unde asupririi economice și general-politice i se adaugă
asuprirea națională, - poliția și trupele țarismului procedează
într-un mod deosebit de brutal și se dedau pur și simplu la
provocări împotriva muncitorilor. Iar muncitorii, chiar și
aceia care nu sînt pregătiți de luptă, chiar și aceia care la
început se limitau la acțiuni de apărare, ne arată prin exem-
plul proletariatului din Łódz nu numai o nouă pildă de en-
tuziasm și eroism revoluționar, ci și forme superioare de

luptă. Ei sînt încă slab, foarte slab înarmați, insurecția lor continuă să fie parțială, fără legături cu mișcarea generală, dar cu toate acestea ei fac un pas înainte, ridică extrem de rapid zeci de baricade pe străzile orașului, pricinuiesc trupele țariste pierderi serioase și se apără cu înverșunare în case izolate. Insurecția armată crește în adîncime și amploare. Noile victime ale călăilor țariști - la Lodz au fost circa 2 000 de morți și răniți - aprind în inimile altor zeci și sute de mii de cetățeni o ură de moarte împotriva blestematului absolutism. Noile ciocniri armate arată din ce în ce mai limpede inevitabilitatea luptei armate hotărîtoare a popoului împotriva forțelor armate ale țarismului. Din izbucnirile izolate se conturează tot mai clar tabloul incendiului care se extinde în întreaga Rusie. Lupta proletară cuprinde noi regiuni, dintre cele mai înapoiate, iar zbirii țarului, prin zelul lor, lucrează în favoarea revoluției, transformînd ciocnirile economice în ciocniri politice, făcînd ca muncitorii de pretutindeni să se convingă din propria lor soartă de necesitatea inevitabilă a răsturnării absolutismului și transformîndu-i în viitori eroi și luptători ai insurecției populare.

Insurecție populară armată ! De această lozincă - lansată cu atîta hotărîre de partidul proletariatului la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. - ne apropie tot mai mult evenimentele înseși, însuși procesul stihinic al mișcării revoluționare, care se lărgeste și ia forme tot mai ascuțite. Să dispară deci mai repede orice șovăieli și îndoieli ; toată lumea trebuie să înțeleagă mai repede cît de absurde, cît de nedemne sînt în momentul de față încercările de a se eschiva de la această sarcină urgentă - sarcina de a ne pregăti în modul cel mai energic pentru insurecția armată -, cît de periculoasă este tărăgănarea, cît de imperios necesare sînt unificarea și coordonarea insurecțiilor parțiale care izbucnesc pretutindeni. Cînd sînt izolate, aceste izbucniri sînt neputincioase. Forța organizată a guvernului țarist poate strivi pe insurgenții unii după alții dacă mișcarea va continua să se desfășoare în mod stihinic și lent, extinzîndu-se dintr-un oraș în altul, dintr-o regiune în alta. Unite însă laolaltă, aceste izbucniri se pot contopi, transformîndu-se într-un torent revoluționar atît de puternic, încît nici o forță din lume nu-i va putea rezista. Această unificare se realizează pe mii de căi, pe care noi nu

le cunoaştem şi nu le bănuim. Poporul face şcoala revoluţiei învăţînd din experienţa acestor izbucniri şi încăierări răzleţe; ceea ce ni se cere nouă este să nu rămînem în urma sarcinilor momentului, să ştim să indicăm întotdeauna treapta următoare, superioară a luptei, acumulînd experienţă şi trăgînd învăţăminte din evenimentele trecutului şi ale prezentului, adresînd muncitorilor şi ţăranilor, cu mai multă îndrăzneală şi într-o măsură mai largă, chemarea de a merge înainte, tot înainte, spre victoria deplină a poporului, spre nimicirea deplină a bandei ţariste, care luptă acum cu desoperarea unui condamnat la moarte.

Cît de des s-au găsit în rîndurile social-democraţiei, mai cu seamă în aripa ei formată din intelectuali, oameni care au căutat să diminueze sarcinile mişcării, care, din laşitate, şi-au pierdut încrederea în energia revoluţionară a clasei muncitoare! Unii cred şi acum că, deoarece prin caracterul său social-economic revoluţia democratică este o revoluţie burgheză, proletariatul nu trebuie să tindă să-şi asume rolul conducător în această revoluţie, să participe la ea în modul cel mai energic, să formuleze lozinci înaintate ca aceea a răsturnării puterii ţariste şi a instaurării unui guvern revoluţionar provizoriu. Evenimentele îi învaţă şi pe aceşti oameni rămaşi în urmă. Evenimentele confirmă concluziile combative trase din teoria revoluţionară a marxismului. Caracterul burghez al revoluţiei democratice nu implică în mod necesar că aceasta din urmă poate fi utilă numai burgheziei. Dimpotrivă, ea este utilă şi necesară în primul rînd proletariatului şi ţărănimii. Evenimentele arată tot mai clar că numai proletariatul este capabil să lupte pînă la capăt pentru libertate deplină, pentru republică, în pofida nestatorniciei burgheziei şi a imposibilităţii de a se avea încredere în ea. Proletariatul se poate situa în fruntea întregului popor, atrăgînd de partea sa ţărănimea, care nu se poate aştepta decît la asupra şi silnicie din partea absolutismului, la înşelăciune şi trădare din partea prietenilor burghezi ai poporului. Însăşi situaţia de clasă a proletariatului în societatea contemporană îl face capabil să înţeleagă, înaintea tuturor celorlalte clase sociale, că marile probleme istorice se rezolvă, în ultimă instanţă, numai prin forţă, că libertatea nu se obţine fără sacrificii imense, că împotrivirea armată a ţarismului trebuie înfrîntă

și strivită cu arma în mână. Altfel nu vom vedea libertatea, altfel Rusia va avea soarta Turciei: un îndelungat și chinuitor proces de decădere și descompunere, chinuitor mai ales pentru toate masele muncitoare și exploatate ale poporului. Burghezia n-are decît să se umilească și să-și arate slugărnicia, n-are decît să se tocmească și să se milogească pentru o mizeră parodie de libertate. Proletariatul va porni la luptă, va duce după sine țărănimea batjocorită și martirizată prin cea mai odioasă și mai insuportabilă iobăgie, va merge spre libertate deplină, pe care o poate apăra cu succes numai poporul înarmat, sprijinit pe puterea revoluționară.

Nu sub impulsul momentului a lansat social-democrația lozincă insurecției. Ea a combătut și va combate întotdeauna frazeologia revoluționară, ea va cere întotdeauna o apreciere lucidă a raportului de forțe și o analiză lucidă a momentului. Social-democrația a vorbit încă din 1902 despre pregătirea insurecției, fără a confunda vreodată această pregătire cu absurdă punere la cale a unor rebeliuni, a căror artificială regizare nu ne-ar duce decît la o zadarnică irosire a forțelor. Și abia acum, după 9 ianuarie, partidul muncitoresc a pus la ordinea zilei lozincă insurecției, a proclamat necesitatea insurecției și stringenta actualitate a sarcinii de a ne pregăti în vederea ei. Absolutismul însuși a făcut ca această lozincă să devină o lozincă practică a mișcării muncitorești. Absolutismul a dat pe scară largă, de masă primele lecții de război civil. Acest război a și început și ia o amploare tot mai mare, forme din ce în ce mai ascuțite. Noi trebuie doar să generalizăm învățămintele lui, să explicăm tot sensul măreț al cuvintelor „război civil“, să scoatem indicații practice din diferitele bătălii ale acestui război, să organizăm forțele, să pregătim nemijlocit și neîntîrziat tot ce este necesar pentru un război adevărat.

Social-democrația nu se teme să privească adevărul în față. Ea cunoaște firea trădătoare a burgheziei. Ea știe că libertatea nu va aduce muncitorului nici liniște, nici pace, ci o nouă luptă, și mai măreață, lupta pentru socialism, lupta împotriva prietenilor burghezi de astăzi ai libertății. Cu toate acestea însă – și tocmai de aceea – libertatea le este absolut necesară muncitorilor, le este necesară mai mult

decît oricui. Numai muncitorii sînt capabili sã lupte în fruntea poporului pentru libertate deplinã, pentru republicã democraticã, și ei vor lupta pentru ea pe viață și pe moarte.

Nu-i vorbã, în popor mai e multã ignoranță și abrutizare, mai e nevoie de o muncã uriașã pentru dezvoltarea conștiinței muncitorilor, ca sã nu mai vorbim de țărănime. Priviți însă ce repede își îndreaptã spinarea robul de ieri, cum li cãrește scînteia libertății pînã și în ochii pe jumătate stinși. Priviți mișcarea țărănească. Ea este rãzlețită, inconștientã, iar noi nu cunoaștem decît fãrîme de adevãr despre porțiunile și caracterul ei. Dar știm foarte bine cã muncitorul conștient și țaranul care se ridicã la luptã se vor înțelege din douã vorbe, cã fiecare razã de luminã le va cimenta unirea în lupta pentru libertate, cã atunci ei nu vor da pe mîna venalei și lașei burghezii și pe mîna moșierilor revoluția *muncitorilor și a țaranilor*, acea revoluție democraticã care poate da pãmînt și libertate, care poate aduce oamenilor muncii toate înlesnirile de trai posibile într-o societate burghezã, în vederea continuãrii luptei pentru socialism. Priviți regiunea industrialã centralã. E oare mult de cînd ni se pãrea cufundatã într-un somn adînc, de cînd se considera cã acolo e posibilã numai o mișcare sindicalã parțialã, fãrîmitatã, de proporții reduse? Iatã însă cã acolo e în toi o grevã generalã. S-au ridicat și se ridicã zeci și sute de mii de oameni. Agitația politicã capãtã o amploare fãrã precedent. Muncitorii de acolo încã nu se pot compara, desigur, cu eroicul proletariat al eroicei Polonii, dar guvernul țarist le va deschide repede ochii și-i va face ca în scurt timp „sã ajungã din urmã Polonia“.

Nu, insurecția armatã a poporului nu este un vis. Ideea victoriei depline a proletariatului și a țărănimii în actuala revoluție democraticã nu este o idee deșartã. Și ce perspective mãrețe deschide o astfel de victorie proletariatului din Europa, pe care reacțiunea militarã și moșierească de atît amar de vreme îl împiedicã în mod artificial de la împlinirea nãzuinței lui spre fericire! Victoria revoluției democratice în Rusia va fi semnalul începutului revoluției socialiste, al unei noi victorii a fraților noștri, proletarii conștienți din toate țãrile.

Ce respingător de jalnică apare, în comparație cu vigoaroasa și eroica luptă a proletariatului, comportarea servilă pe care au avut-o zemții și „osvobojeniștii“ la faimoasa audiență acordată de Nicolaie al II-lea. Comedianții și-au primit pedeapsa binemeritată. Nici nu se uscaseră încă cerneala cu care și-au scris ei slugarnic – entuziastele dări de seamă asupra binevoitoarelor făgăduieli ale țarului, când adevăratul sens al acestor făgăduieli a apărut pentru toată lumea cit se poate de clar într-o serie de fapte noi. Cenzura își face de cap. Ziarul „Rusi“¹²⁶ a fost suspendat pentru simplul fapt că a tipărit o adresă cit se poate de umilă. Dictatura poliției, în frunte cu Trepov, e în floare. Cuvintele țarului sînt în mod oficial explicate în sensul că el a promis o adunare reprezentativă *consultativă*, fără a se aduce vreo știr-bire tradiționalei autocrației „autentic rusești“ !

A avut dreptate prințul Meșcerski cînd, apreciind în ziarul „Grajdanin“¹²⁷ felul cum a decurs audiența acordată delegației, a spus că Nicolaie a știut „donner le change“ zemților și liberalilor, adică a știut *să-i ducă de nas* !

Nimic mai adevărat ! Liderii zemților și ai osvobojeniștilor au fost duși de nas. Așa le trebuie. Pentru atitudinea lor slugarnică, pentru tănuirea adevăratelor lor hotărîri și gînduri în ceea ce privește constituția, pentru josnica tăcere prin care au răspuns la cuvîntarea iezuită a țarului, ei au fost pedepsiți după merit. Ei s-au tot tocmit și se tocmesc mereu, căutînd să obțină o parodie de libertate, „inofensivă“ pentru burghezie. Șipov se tocmește cu Bulîghin, Trubețkoi se tocmește cu Șipov, Petrunkevici și Rodicev se tocmește cu Trubețkoi, Struve se tocmește cu Petrunkevici și cu Rodicev. Ei se tocmește ca la tarabă și se învoiesc „vremelnic“ asupra programului pur șipovist al delegației zemstvelor. Acestor tarabagii li s-a răspuns după merit... printr-o lovitură de cizmă cazonă în spate.

Mai e posibil oare ca nici această dezonorare a liderilor „osvobojenismului“ burghez rus să nu constituie începutul sfîrșitului ? Ar mai putea oare oamenii capabili de convingeri *democratice* sincere și cinstate să nu întoarcă nici acum spatele acestui faimos „partid constituțional-democrat“ ? Nu vor înțelege ei oare că se acoperă pur și simplu de rușine

și trădează cauza revoluției sprijinind un „partid“ în care „fracțiunea zemstvelor“ se gudură pe lângă autocrație, iar „Uniunea eliberării“ se gudură pe lângă fracțiunea zemstvelor ?

Salutăm finalul acțiunii întreprinse de delegația zemstvelor ! Masca a fost smulsă. Alegeți, domnilor moșieri și domnilor burghezi ! Alegeți și dv., domnilor intelectuali și membri ai tot felul de „uniuni“ ! Pentru revoluție sau pentru contrarevoluție ? Pentru libertate sau împotriva libertății ? Cine vrea să fie democrat cu fapta trebuie să lupte, trebuie să rupă cu lingușitorii și cu trădătorii, trebuie să creeze un partid cinstit, care să se respecte și să-și respecte convingerile, trebuie să se situeze cu hotărâre și irevocabil de partea insurecției armate. Iar pe aceia care vor să continue jocul de-a diplomația, jocul de-a reticențele, pe aceia care vor să se tocmească și să se umilească, să profereze amenințări verbale pe care nimeni nu le ia în serios și să întâmpine cu entuziasm promisiunea adoratului monarh că va acorda un post de mareșal al nobilimii trebuie să-i înfierăm în mod public cu disprețul general al partizanilor libertății.

Jos cu trădătorii burghezi ai libertății !

Trăiască proletariatul revoluționar ! Trăiască insurecția armată pentru libertate deplină, pentru republică, pentru interesele cele mai vitale și mai actuale ale proletariatului și țărănimii !

Scris la 15 (28) iunie 1905

*Publicat la 3 iulie
(20 iunie) 1905 în ziarul
„Proletarii“ nr. 6*

*Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul*

AL TREILEA PAS ÎNAPOI

Din rezoluțiile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., toți tovarășii știu care trebuie să fie pe plan ideologic și organizatoric atitudinea lor față de așa-zisa minoritate, sau față de neoiskriști. Subliniind necesitatea luptei ideologice împotriva rămășițelor „economismului“, Congresul al III-lea a declarat că partizanii minorității pot fi primiți în organizațiile de partid dacă recunosc congresele partidului și se supun disciplinei de partid. Toate grupurile „minorității“ care nu îndeplinesc această condiție trebuie considerate ca fiind situate în afara partidului, iar *acordurile* practice cu ele sînt, bineînțeles, admisibile, la aprecierea C.C. și a Comitetelor locale, în aceleași condiții ca și acordurile cu Bundul etc.

În momentul de față nu putem comunica tovarășilor decît unele date referitoare la partea din străinătate a minorității care s-a rupt de partid. Îndată după congres, C.C. a trimis scrisori atît „Ligii“ cît și responsabililor cu aparatul tehnic și cu casa partidului, rugînd-o pe prima să comunice care este atitudinea ei față de Congresul al III-lea, iar pe ceilalți – să predea Comitetului Central bunurile partidului. La nici una din aceste scrisori nu s-a primit vreun răspuns. Neoiskriștii nu s-au dat în lături să folosească, în numele întregului partid, tipografia partidului și depozitul lui, să primească fonduri de la social-democrația germană și din străinătate în general, dar au refuzat să dea socoteală partidului de felul cum i-au administrat bunurile și cum i-au cheltuit fondurile. Socotim de prisos să comentăm o asemenea conduită.

În articolul cu privire la Congresul al III-lea („Proletarii“ nr. 1*) ne-am exprimat dezideratul ca partea care s-a rupt de partid să se cristalizeze cel puțin, cit mai curînd, într-o organizație bine încheată: în felul acesta va fi înlesnită stabilirea de înțelegeri de la caz la caz și se va contura mai clar calea către viitoarea unitate. Din păcate, și acest deziderat al nostru se dovedește a fi aproape irealizabil. Rezoluțiile „conferinței“ minorității au fost date acum publicității (vezi extrem de interesanta broșură: „Prima conferință generală a activiștilor de partid“, supliment la nr. 100 al „Iskrei“, precum și nr. 100 al „Iskrei“). Recomandăm stăruitor tuturor organizațiilor de partid să ia cunoștință de cuprinsul acestei broșuri, deoarece un material mai bun pentru lupta ideologică împotriva părții care s-a rupt de partid nici nu ne-am putea imagina. Aceste rezoluții dezvăluie incapacitatea totală a minorității de a-și organiza propriii săi partizani. Ea n-a fost în stare nici măcar să-și convoace propria sa conferință: aceasta din urmă a fost convocată de noi, Biroul Comitetelor Majorității și C.C., prin anunțarea convocării Congresului al III-lea. Din însărcinarea organizațiilor menșevice, delegații lor au plecat la congres, dar au nimerit la conferință! Conferința a refuzat să recunoască hotărârile Congresului al III-lea și a abrogat statutul partidului, adoptat la Congresul al II-lea! Conferința nu s-a putut constitui ca congres, — hotărârile ei au caracterul unor hotărâri adoptate de o adunare *consultativă*, supuse confirmării fiecărei organizații în parte. Nu s-a publicat o listă completă a delegaților care au participat la conferință, nici procesele-verbale nu s-au publicat. Organizațiile minorității nu au, așadar, decît posibilitatea de a răspunde da sau nu la întrebarea dacă sînt sau nu de acord cu cutare sau cutare rezoluție. Aceasta înseamnă că voturile deliberative se vor da în condiții cînd textele rezoluțiilor nu pot fi modificate, cînd votanții nu au posibilitatea de a cunoaște întregul mers al dezbaterilor desfășurate în jurul diferitelor rezoluții. Cum se vor totaliza aceste voturi deliberative, care la votarea unei rezoluții pot fi în divergență asupra aprobării unui paragraf al ei și asupra respingerii altuia, asta numai Allah

* Vezi volumul de față, pag. 213—214. — Nota red.

știe. Avem de-a face aici cu principiul plebiscitelor bonapartiste, în opoziție cu principiul reprezentării democratice, unanim admis de social-democrația internațională. La noi deliberază și iau hotărâri reprezentanții organizațiilor cu drepturi depline, care sînt aleși pe baze democratice și ținuți să dea socoteală de activitatea lor. La ei deliberază și fac propuneri reprezentanții plus invitații, iar organizațiile cu drepturi depline spun post factum : da sau nu. E greu de imaginat un sistem mai eficace pentru dezorganizarea social-democrațiilor. În practică, acest sistem de plebiscit degenează întotdeauna într-o farsă.

„Statutul de organizare“ adoptat de conferință, alcătuit din 13 paragrafe, este în felul său o colecție de perle. Se creează un edificiu de partid format din șase etaje dispuse în ordinea următoare, de jos în sus : 1) colectivul de conducere, 2) comitetul, 3) congresul regional, 4) comitetul regional, 5) conferința și 6) comisia executivă. În general vorbind, colegiul inferior alege pe cel superior. Dar la baza relațiilor dintre colectivul de conducere și comitet nu stă principiul electiv, ci acela al „acordului“, cum își închipuie neoiscriștii, sau al „confuziei“, cum credem noi. Pe de o parte, în componența colectivelor de conducere intră întregul comitet, împreună cu toți membrii comitetelor raionale și chiar ai „grupurilor care activează în rîndurile unor pături deosebite ale populației“. Pe de altă parte, „din comitetul raional face parte și un reprezentant al comitetului“. Pe de o parte, toate hotărârile esențiale trebuie să emane de la colectivul de conducere, iar pe de altă parte, în cazuri urgente, comitetul acționează pe propria sa răspundere, „înainte de a se consulta(!) cu comitetele raionale“. În sfîrșit, „comitetul este obligat să prezinte periodic dări de seamă în fața comitetelor raionale“. În cazul cînd majoritatea membrilor comitetelor raionale își exprimă neîncrederea în comitet, acesta se reorganizează „pe baza unui acord între comitetul regional și comitetele raionale“. Nu sînt cituși de puțin precizate drepturile și componența celorlalte organizații de partid (inclusiv ale comitetului raional). Definiția calității de membru de partid, pentru care menșevicii au dus la Congresul al II-lea o luptă de principii, a fost cu totul aruncată peste bord ! Pînă în prezent, principiul necesității unui „acord“ între

membrii uneia și aceleiași organizații sau ai unuia și aceluiași partid, care au în toate problemele esențiale de program sau de tactică o poziție comună, era considerat principiu anarhist. În asemenea cazuri, social-democrații din lumea întreagă au aplicat și aplică principiul că minoritatea se supune majorității. Neoiskriștii vor să ofere lumii un exemplu nepieritor de felul cum aceste două principii se pot împleți în cea mai „poetică” dezordine. De curînd ne-a căzut în-tîmplător sub ochi un exemplar de ziar german purtînd de-viza : „Weder Autorität noch Majorität” – „nici autoritate, nici majoritate”. E un principiu asemănător cu acela al organizației-proces a neoiskriștilor. Ziarul acesta este organul anarhiștilor germani : „Der Anarchist”.

La alegerea conducerii centrale („a organului care coordonează întreaga muncă de partid”), neoiskriștii preferă alegerilor directe alegerile indirecte, prin delegați. Comisia executivă nu se alege direct, prin votul reprezentanților colectivelor de conducere, ci prin alegeri în *patru trepte* ! De unde a apărut subit această antipatie față de sistemul alegerilor directe, asta numai Allah știe ! Unii se întreabă : nu cumva i-a contaminat pe neoiskriști exemplul d-lui Struve, care vrea ca alegerile pentru Camera superioară să se facă prin vot universal, dar nu și direct ? Cum se vor efectua aceste alegeri în patru trepte, asta tot numai Allah o știe, căci „statutul” nu prevede nimic în această privință.

Se înțelege de la sine că ar fi ridicol să se ia în serios un asemenea statut, – adevărată colecție de perle, din care am arătat aici doar foarte puține. El nu va fi aplicat niciodată. Harabaua cu șase etaje, chiar dacă va putea fi construită, nu se va putea urni din loc. Semnificația acestui statut nu e de ordin practic, ci de ordin principial. El constituie o admirabilă și neasemuită ilustrare a faimoasei teorii a „organizației-proces”. De azi înainte și un orb trebuie să vadă că organizarea-proces înseamnă dezorganizare. Pînă acum menșevicii au acționat ca dezorganizatori în raport cu oponenții lor, în raport cu Congresul al II-lea și cu organele create de el. Acum aceiași menșevici acționează ca dezorganizatori în raport cu propriii lor aderenți. De data aceasta dezorganizarea e ridicată la rangul de principiu.

Nu e de mirare că menșevicii au început cu încălcarea propriului lor statut. Ei n-au stabilit nici o împărțire pe regiuni a Rusiei. N-au ales nici o comisie executivă, fie și provizorie, pînă la confirmarea comitetelor și a organizațiilor. Conferința a ales o Comisie de organizare, neprevăzută de statut, căreia i-a dat însărcinări speciale ! Acum chiar și înțelegerile vremelnice și parțiale cu menșevicii au devenit extrem de dificile, dat fiind că această Comisie de organizare n-are nici o calitate oficială, iar hotăririle ei sînt lipsite de orice valabilitate. Cine vrea să aibă de-a face cu menșevicii trebuie să-și dea osteneală să intre în contact cu fiecare organizație a lor și chiar cu fiecare „pan“ în parte, care poate să declare : „nu permit !“

În sfîrșit, deosebit de surprinzător este faptul că „statutul“ minorității nu prevede absolut nimic în ceea ce privește organele de presă ale partidului și literatura de partid în general. Organe de presă sînt („Iskra“, „Soțial-Demokrat“¹²⁸) și vor fi, dar „statutul“ adoptat de conferință nu stabilește nici o legătură între ele și partid. E de necrezut, dar așa e. Publiciștii stau în afara partidului, deasupra partidului. Nici un fel de control, nici o obligație de a da socoteală de activitatea lor, nici o dependență materială. Ceva asemănător a existat în vremurile cele mai rele ale oportunismului socialiștilor francezi : de o parte – partidul, de altă parte – publiciștii. Din acest punct de vedere nu este, poate, întîmplătoare următoarea hotărîre a conferinței. Rezoluția cu privire la literatura *de partid* (?) : „Conferința consideră necesar ca 1) Comisia de organizare să ia măsuri pentru a se crea publiciștilor de partid mai multe posibilități de a duce în presa legală lupta pentru principiile teoretice ale partidului“. Adevărat prototip de organizare menșevică : un grup de „publiciști de partid“ „independenți“ și nesupuși nici unui control, indispensabili și inamovibili. Iar pe lângă ei – o comisie care se îngrijește de... editarea unor tipărituri legale !

Un asemenea tip de organizare nu poate fi luat în serios. Cu cît se apropie revoluția, cu cît este mai apropiată posibilitatea ca social-democrații să scrie deschis în presa „legală“, cu atît mai strict trebuie să respecte partidul prole-

tariatului principiul că „publiciștii de partid“ răspund nelimitat în fața partidului și depind întru totul de el.

Cît privește rezoluțiile adoptate de conferință în domeniul tacticii, ele confirmă de minune cuvintele Congresului al III-lea cu privire la existența în rîndurile social-democrației a unor nuanțe „înrudite cu «economismul»“, la „restringerea amploarei muncii de partid“. Nu mai vorbim de redactarea extrem de neglijentă a rezoluțiilor, care par mai curînd frînturi de idei, înșirări de aforisme, raționamente și fragmente de însemnări făcute în pripă. În această privință, numai „programul «Uniunii eliberării»“ poate rivaliza cu rezoluțiile conferinței. Din cuprinsul lor nu se desprind directive precise și clare date de organul suprem al unui partid, ci... exercițiile de stil ale unor publiciști de partid.

Să examinăm conținutul acestor rezoluții. În problema arzătoare a insurecției nu ni se spune că aceasta din urmă a devenit „necesară“, că trebuie lămurită nu numai semnificația ei politică, ci și „latura ei practică-organizatorică“, că în acest scop trebuie „organizat proletariatul“ și „create, pe măsura necesității, grupuri speciale“ (rezoluția Congresului al III-lea). Nici gînd de așa ceva. Mai întîi ni se spune că „este exclusă“ orice posibilitate de a fixa o dată precisă pentru înfăptuirea insurecției și de a o pregăti cu mijloace organizatorice-conspirative, — pentru ca după aceea să citim că, în condițiile lărgirii agitației și a organizării devine posibilă transformarea mișcărilor spontane în „insurecții organizate“. Și acest talmeș-balmeș este menit să dea partidului proletariatului o orientare ideologică! Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. *repetă și confirmă* toate vechile adevăruri referitoare la propagandă, agitație, la mișcarea general-democratică etc., dar le *adaugă* și o sarcină nouă: organizarea proletariatului în vederea insurecției, elucidarea „laturii practice-organizatorice“ a *noilor* metode de luptă, de luptă dirză pentru libertate. Conferința vorbește numai de „pregătirea insurecției“ în general, repetă numai lucruri arhicunoscute despre agitație și organizare în general, fără a se încumeta să traseze în mod de sine stătător vreo sarcină nouă, fără a lansa vreo lozincă călăuzitoare cu privire la necesitatea de a se face un pas înainte, de a se trece de la pregătirea în general, despre care vorbim încă din 1902, la măsuri practice-

organizatorice concrete. Întocmai ca și vechii „economisti”. Când la ordinea zilei s-au pus noile sarcini ale luptei politice, ei au început să le diminueze, să le fracționeze pe stadii, să le subordoneze sarcinilor luptei economice.

Nu numai luptă economică, ci și luptă politică în formele cele mai largi și mai îndrăznețe, spuneau social-democrații revoluționari. Cel mai bun mijloc de agitație politică este lupta economică, răspundeau „economistii”. Nu numai propagandă și agitație în general, spun astăzi social-democrații revoluționari, nu numai lămurirea semnificației politice a insurecției, ci și crearea de grupuri speciale, trecerea imediată la munca practică-organizatorică, „cît mai energice măsuri pentru înarmarea proletariatului”. O insurecție organizată este exclusă, răspund neoiscriștii; trebuie să lărgim agitația, să intensificăm munca de organizare, să pregătim transformarea procesului spontan într-un proces organizat; numai astfel „poate fi apropiat momentul insurecției”, „pot căpăta o însemnătate mai mult sau mai puțin serioasă pregătirile tehnice de luptă...”

Pentru ei, momentul insurecției încă nu „s-a apropiat”! Pentru ei pregătirile practice abia „pot căpăta” „o însemnătate mai mult sau mai puțin serioasă”! Ce altceva este aceasta dacă nu codism de cea mai pură speță? Ce altceva înseamnă aceasta dacă nu o minimalizare a sarcinii „urgente” (după părerea Congresului al III-lea), pentru a cărei îndeplinire noi am făcut încă atât de puțin? Nu este oare clar că acești oameni se tirăsc înapoi de la insurecție la agitație așa cum „economistii” se tirau înapoi de la lupta politică la lupta economică împotriva patronilor și a guvernului? Citiți în nr. 71 al revistei „Osvobođenje” cum d-l Struve se leapadă de lozinca insurecției armate, cum contestă acest lider al burgheziei liberale inevitabilitatea acestei lozinci (pag. 340), cum se străduiește el să minimalizeze importanța „revoluției în înțelesul tehnic”, cum „adîncește” el lozinca insurecției cu referiri la „condițiile de psihologie socială”, cum pune el în locul acestei lozinci teza „propagării în mase a ideilor reformei democratice”, — și veți înțelege ce influență profund corupătoare trebuie să exercite asupra proletariatului codismul neoiscriștilor și al cui joc face el.

Cealaltă problemă politică deosebit de actuală este aceea a guvernului revoluționar provizoriu. Rezoluția Congresului al III-lea o formulează în termeni clari și preciși. În motivarea rezoluției se vorbește despre lupta pentru republică, se arată că aceasta din urmă poate fi cucerită numai printr-o insurecție încununată de victorie deplină, se subliniază necesitatea ca adunarea constituantă să fie convocată de guvernul revoluționar provizoriu, spre a se asigura astfel efectiv libertatea alegerilor și a se împiedica falsificarea lor, necesitatea de a ne pregăti în vederea luptei împotriva burgheziei, pentru apărarea cuceririlor revoluției. Concluziile congresului și directivele lui : trebuie să explicăm proletariatului necesitatea instaurării unui guvern revoluționar provizoriu. Acestui guvern, proletariatul trebuie să-i prezinte revendicări bine precizate, și anume înfăptuirea întregului program-minimum. Participarea social-democraților la guvern (acțiune exercitată „de sus“) este admisibilă ; scopul acestei participări este precis arătat (lupta necruțătoare împotriva contrarevoluției și apărarea intereselor de sine stătătoare ale clasei muncitoare). Condițiile participării sînt la fel de precis formulate : condiția de formă este un control riguros exercitat de partid, condiția de fond – referitoare la obiectivul acestei participări – este păstrarea neștirbită a independenței social-democrației, pregătirea condițiilor pentru revoluția socialistă. Această enumerare a condițiilor participării la guvern, a condițiilor presiunii exercitate de sus, ca o formă nouă de activitate, proprie numai perioadei revoluționare, este completată cu indicarea formelor și a obiectivului presiunii permanente – și în orice caz obligatorii – exercitate de jos, de către proletariatul înarmat și condus de social-democrație, asupra guvernului revoluționar provizoriu. În ansamblu, această rezoluție ne oferă un răspuns complet la o problemă politică nouă, indicarea precisă a rolului noilor forme de luptă, a scopului lor, a programului acestei lupte, a condițiilor în care aceste forme sînt admisibile.

Dar în rezoluția conferinței ? Această rezoluție începe cu afirmația vădit greșită că „victoria decisivă a revoluției asupra țarismului“ poate fi marcată fie prin instaurarea unui guvern provizoriu, „fie prin inițiativa revoluționară a unui organ reprezentativ sau altul, care, sub presiunea revoluțio-

nară directă a poporului, hotărăște organizarea unei adunări constituante alese de întregul popor“.

Partidului i se pot da și trebuie să i se dea indicații tactice atât pentru eventualitatea unei victorii, cât și pentru eventualitatea unei înfringeri a insurecției, atât pentru eventualitatea convocării pe cale revoluționară a unei adunări cu adevărat constituante, cât și pentru eventualitatea convocării de către țară a unui simulacru de reprezentanță națională. Dar a numi victorie decisivă un rezultat lipsit de condiția cea mai esențială pentru a fi victorie înseamnă a introduce confuzie în conștiința revoluționară, iar nu a o îndruma. Orice „hotărîre“ a oricărui organ reprezentativ de a organiza o adunare constituantă este tot atât de departe de victoria decisivă pe cât de departe este vorba de faptă, căci puterea țaristă deține o forță capabilă să împiedice ca vorba să devină faptă. Rezoluția neoiskrștilor seamănă ca două picături de apă cu afirmația vechilor „economisți“ că o victorie hotărîtoare a muncitorilor poate s-o constituie fie cucerirea de către ei a zilei de muncă de 8 ore, fie acordarea de către guvern a zilei de muncă de 10 ore, de la care muncitorii vor trece la ziua de 9 ore.

Rezoluția conferinței repetă indiscutabilele teze ale marxismului cu privire la caracterul burghez al revoluției democratice, dar le dă o interpretare fie îngustă, fie greșită. În locul lozincii combative a luptei pentru republică ni se oferă descrierea procesului de „lichidare a regimului monarhic“. În loc să ni se arate condițiile și sarcinile *noii* metode de luptă prin acțiuni întreprinse „de sus“, metodă posibilă și obligatorie în condițiile victoriei insurecției proletare în perioada revoluției, ni se oferă teza potrivit căreia partidul trebuie „să rămînă un partid de opoziție revoluționară extremă“. Această teză este foarte bună pentru lupta parlamentară, pentru acțiuni întreprinse de jos, dar e vădit insuficientă în perioada insurecției. Într-o asemenea perioadă, sarcina „opoziției“ este de a răsturna prin violență guvernul, și în această problemă conferința n-a știut să dea o lozincă îndrumătoare.

Admițînd o parțială și episodică „cucerire a puterii“ în diferite orașe și regiuni, rezoluția conferinței renunță la „principiul“ noii „Iskre“ potrivit căruia participarea la gu-

vernul revoluționar provizoriu alături de burghezie este o trădare a intereselor proletariatului, este millerandism etc. O trădare parțială și episodică nu încetează de a fi trădare. Dar limitarea sferei de înfăptuire a sarcinii la teritoriul unor orașe sau regiuni, departe de a soluționa problema, nu face decât să disperseze atenția și s-o fragmenteze pe cea dintii, încurcând-o. În sfârșit, prin lipsa ei de claritate, lozincă : „comune revoluționare“, formulată în textul rezoluției adoptate de conferință, se reduce pur și simplu la o vorbă goală, spre deosebire de lozincă : dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii.

În ansamblu, rezoluția neiskriștilor cu privire la guvernul revoluționar provizoriu suferă de același păcat ca și rezoluția lor cu privire la insurecție : incapacitatea de a defini noile sarcini tactice ale momentului, repetarea unor teze arhicunoscute, în loc de a chema masele să meargă înainte, lipsa unei lozinci călăuzitoare pentru clasa înaintată în revoluția democratică, diminuarea sarcinilor și a amplexării activității acestei clase, a entuziasmului ei revoluționar și a energiei ei revoluționare. Tendința politică a acestei linii tactice greșite : apropierea neiskriștilor de osvobojenism, cedarea rolului conducător în revoluția democratică burgheziei liberale, transformarea proletariatului într-o simplă anexă a acesteia din urmă.

De această deficiență esențială suferă și celelalte rezoluții, mai puțin importante, ale conferinței. De pildă, în locul lozincii care cheamă la înfăptuirea pe cale revoluționară a zilei de muncă de 8 ore (rezoluția Congresului al III-lea), se formulează doar vechea lozincă, insuficientă în momentul de față, a agitației pentru legiferarea zilei de muncă de 8 ore. În locul creării imediate a unor comitete țărănești revoluționare, se propune doar să se ceară Adunării constituante instituirea unor asemenea comitete. În locul lozincii care cheamă la luptă împotriva inconsecvenței, mărginirii și insuficienței mișcării burgheze de eliberare, oriunde se manifestă ele (rezoluția Congresului al III-lea) – rezoluția conferinței, repetând greșeala lui Starover, își propune un scop himeric : acela de a găsi „hîrtia de turnesol“, de a enumera „punctele“ a căror îndeplinire ar permite ca un democrat burghez să fie numit prieten neprefăcut al poporului. Carac-

terul incomplet al „punctelor“ rezoluției neoiskriste a ieșit, bineînțeles, îndată la iveală. Lipsește lozinca republicii. Reiese că un grup democratic cum e „Uniunea de eliberare din Rusia“ („Proletarii“ nr. 4 *) se încadrează în aceste „puncte“, deși în realitate nu există nici o garanție că în acest grup nu precumpănesc osvobojdeniștii.

È de la sine înțeles că într-un articol de ziar nu am putut arăta decît în linii foarte generale și sumare eroarea fundamentală a întregii linii tactice a neoiskriștilor, așa cum este ea formulată în rezoluțiile conferinței. Pe cît de lipsită de seriozitate este „organizarea-proces“, preconizată de ei, pe atît de serioase și importante sînt pentru partid tendințele greșite ale tacticii lor. De aceea le vom analiza amănunțit pe acestea din urmă într-o broșură specială, care se află deja sub tipar și care va apărea foarte curînd ¹²⁹.

„Proletarii“ nr. 6
din 3 iulie (20 iunie) 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

* Vezi volumul de față, pag. 276—288. — *Nota red.*

AU BUREAU
SOCIALISTE INTERNATIONAL

Chers Citoyens,

La Rédaction du „Prolétaire“ a reçu aujourd'hui un télégramme de Berlin. Un camarade nous pris d'informer le Bureau Inter., que selon un télégramme privé du „Berliner Tageblatt“ le gouvernement russe a prié les puissances d'envoyer leurs stationnaires de Constantinople à Odessa pour lui aider à rétablir l'ordre.

Il est bien probable que le gouvernement russe ayant perdu toute confiance en ses propres forces navales tachera à faire combattre contre la révolution russe les navires de guerre des états européens sous le pretexte de défense des étrangers *demeurant* à Odessa.

Ainsi existe-t-il un grave péril que les peuples européens ne soient réduits au rôle des bourreaux de la liberté russe. C'est pourquoi nous vous prions, chers citoyens, de considérer cette question et de chercher un moyen pour prévenir cette éventualité. Peut-être serait-il opportun de publier un appel au nom du Bureau Int. Soc. aux ouvriers de tous les pays. Dans cet appel il faudrait souligner que ce ne sont pas des émeutes de la populace qui ont lieu en Russie, mais que c'est la révolution, la lutte pour la liberté, que cette lutte a pour but la convocation d'une assemblée constituante, exigée par tous les partis progressistes et surtout par le parti démocrate socialiste ouvrier. Peut-être un pareil appel, traduit en toutes les langues, publié dans tous les journaux socialistes du monde, répandu par tous les moyens qui peuvent être à notre disposition, pourrait-il influencer

CĂTRE BIROUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL

Dragi cetățeni !

Redacția ziarului „Proletarii“ a primit astăzi o telegramă din Berlin. Un tovarăș ne roagă să aducem la cunoștința Biroului internațional că, potrivit unei telegrame particulare a ziarului „Berliner Tageblatt“¹³⁰, guvernul rus a adresat marilor puteri rugămintea de a trimite la Odesa staționarele¹³¹ lor de la Constantinopol pentru a-l ajuta să restabilească ordinea.

E foarte posibil ca guvernul rus, nemaiaivând încredere în propriile sale forțe maritime, să încerce să determine navele de război ale statelor europene să lupte împotriva revoluției ruse sub pretextul ocrotirii străinilor *care locuiesc* la Odesa.

Există, așadar, un mare pericol ca popoarele europene să fie silit să îndeplinească rolul de călai ai libertății ruse. De aceea vă rugăm, dragi cetățeni, să examinați această problemă și să căutați un mijloc pentru a preveni această eventualitate. Ar fi, poate, indicat să se publice în numele Biroului socialist internațional un apel către muncitorii din toate țările. În acest apel ar trebui să se sublinieze că în Rusia se desfășoară acum nu rebeliuni ale plebei, ci o revoluție, o luptă pentru libertate, că obiectivul acestei lupte este convocarea unei adunări constituante, pe care o cer toate partidele progresiste și în special P.M.S.D. Poate că un asemenea apel, tradus în toate limbile, publicat în toate ziarele socialiste din lume, difuzat prin toate mijloacele de

l'opinion publique et frustrer les plans liberticides du gouvernement russe.

Nous espérons que vous nous communiquerez votre opinion sur ce sujet.

Veillez agréer, chers citoyens, nos salutations bien fraternelles.

Au nom du Comité Central
du parti ouvrier démocrate socialiste de Russie

N. Lénine (Vl. Oulianoff)

*Scris în limba franceză
la 21 iunie (4 iulie) 1905*

*Publicat pentru prima oară
la 2 februarie 1924
în ziarul „Le Peuple” nr. 33*

Se tipărește după manuscris

care dispunem, va fi de natură să influențeze opinia publică și să zădărnicească planurile guvernului rus, care tind să sugrume libertatea.

Nădăjduim că ne veți comunica părerea dv. în această privință.

Primiți, dragi cetățeni, salutul nostru frățesc.

În numele Comitetului Central
al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia

N. Lenin (Vl. Ulianov)

*Publicat pentru prima oară în 1928,
în edițiile a 2-a și a 3-a a Operelelor
lui V. I. Lenin, vol. VII*

Traducere din limba franceză

PARTIDUL MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA

*Proletari din toate țările, uniți-vă!*TREI CONSTITUȚII SAU TREI FORME
DE ORÎNDUIRE DE STAT ¹³²

Ce vor poliția și birocrăția ?	Ce vor burghezii cei mai liberali (osvo- bojdeniștii sau parti- dul constituțional- democrat) ?	Ce vor muncitorii conștienți (social- democrați) ?
- Monarhie abso- lută.	- Monarhie consti- tuțională.	- Republică demo- cratică.

CE REPREZINTĂ
ACESTE FORME DE ORÎNDUIRE DE STAT ?

MONARHIA ABSOLUTĂ	MONARHIA CONSTITUȚIONALĂ	REPUBLICA DEMOCRATICĂ
1. Țarul - mo- narh absolut.	1. Țarul - mo- narh constituțional.	1. Nici un fel de țar.
2. Consiliul de stat (demnitari nu- miți de țar).	2. O Cameră su- perioară (formată din reprezentanți ai poporului aleși prin vot indirect, nu în- tru totul egal și nu întru totul univer- sal).	2. Nici un fel de Cameră superioară.

3. Dumă de stat sau Cameră consultativă (formată din reprezentanți ai poporului aleși prin vot indirect, inegal și neuniversal).

3. O Cameră inferioară (aleasă prin vot universal, direct, egal și secret).

3. O singură Cameră republicană (aleasă prin vot universal, direct, egal și secret).

CE INSEAMNA
ACESTE FORME DE ORÎNDUIRE DE STAT?

MONARHIA
ABSOLUTĂ

1. și 2. Puterea deplină a poliției și a birocrăției asupra poporului.

3. Marea burghezii și moșierii bogați au vot consultativ.

- Poporul nu participă în nici un fel la exercițiul puterii.

MONARHIA
CONSTITUȚIONALĂ

1. O treime din putere aparține poliției și birocrăției în frunte cu țarul.

2. O treime din putere aparține mării burghezii și moșierilor bogați.

3. O treime din putere aparține întregului popor.

REPUBLICA
DEMOCRATICĂ

1. Poliția și birocrăția nu dețin nici o putere autonomă; ambele sînt complet subordonate poporului.

2. Nici un fel de privilegii pentru capitaliști și moșieri.

3. Întreaga putere, puterea unică, deplină și indivizibilă aparține întregului popor.

CĂRUI SCOP TREBUIE SĂ SERVEASCĂ
ACESTE FORME DE ORÎNDUIRE DE STAT ?

MONARHIA
ABSOLUTĂ

Cel mai bine să trăiască curtenii, poliția și birocrația ;

- bogații să poată jefui după plac clasa muncitoare și țărănimea ;

- poporul să rămână pentru totdeauna lipsit de drepturi, cufundat în bezna inculturii și a ignoranței.

MONARHIA
CONSTITUȚIONALĂ

Poliția și birocrația să depindă de capitaliști și de moșieri ;

- capitaliștii, moșierii și țăranii bogați să poată jefui nestingherit, pe bază de lege și nu în mod arbitrar, muncitorimea de la orașe și sate.

REPUBLICA
DEMOCRATICĂ

Poporul liber și luminat să învețe să-și conducă singur treburile, - iar principalul, clasa muncitoare să aibă posibilitatea de a lupta liber pentru socialism, pentru o orînduire în care nu vor exista bogați și săraci și în care întregul pământ, toate fabricile și uzinele vor aparține tuturor oamenilor muncii.

Tipărit în foaie volantă
la 24 iunie (7 iulie) 1905

Se tipărește după textul
foii volante

ARMATĂ REVOLUȚIONARĂ ȘI GUVERN REVOLUȚIONAR

Răscoala de la Odesa și trecerea crucișătorului „Pötemkin“ de partea revoluției au marcat un nou și important pas înainte în dezvoltarea mișcării revoluționare împotriva absolutismului. Evenimentele au confirmat uimitor de repede oportunitatea chemărilor la insurecție și la formarea unui guvern revoluționar provizoriu, pe care, prin intermediul Congresului al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, le-au adresat poporului reprezentanții conștienți ai proletariatului. Noua răbufnire a flăcării revoluționare pune în lumină importanța practică a acestor chemări și ne obligă să definim cu mai multă precizie sarcinile luptătorilor revoluționari în momentul prin care trece azi Rusia.

Insurecția armată a întregului popor se maturizează și se organizează sub ochii noștri, sub influența desfășurării spontane a evenimentelor. Nu de mult încă, singura manifestare a luptei populare împotriva absolutismului erau *rebeliunile*, adică răzvrătirile inconștiente, neorganizate, spontane, uneori crunte. Dar mișcarea muncitorească, ca mișcare a clasei celei mai înaintate, a proletariatului, a depășit repede acest stadiu inițial. Propaganda și agitația conștientă a social-democrației au dat rezultate. Locul rebeliunilor l-au luat lupta grevistă organizată și *demonstrațiile politice* împotriva absolutismului. Timp de câțiva ani sălbaticile represii armate „au educat“ proletariatul și pe oamenii simpli de la orașe, pregătindu-i pentru forme superioare de luptă revoluționară. Războiul criminal și rușinos în care absolutismul a tîrît țara a umplut paharul răbdării poporului. Mulțimea a început să opună rezistență

armată trupelor țariste. Între popor și armată au început adevărate *lupte de stradă, lupte de baricadă*. Caucazul¹³³, Lodzul, Odesa, Libava¹³⁴ ne-au dat recent exemple de eroism proletar și de entuziasm popular. Lupta s-a transformat în insurecție. Rolul rușinos de călai ai libertății, de auxiliari ai poliției nu putea să nu deschidă încetul cu încetul ochii armatei țariste însăși. Armata a început să șovăie. La început cazuri izolate de nesupunere, răzvrătiri în rândurile rezerviștilor, proteste din partea ofițerilor, agitație în rândurile soldaților, refuzul unor companii sau regimente de a trage în frații lor – muncitorii. Apoi – *trecerea unei părți a armatei de partea insurecției*.

Marea importanță a ultimelor evenimente din Odesa constă tocmai în faptul că aici, pentru prima oară, o mare unitate a forțelor armate ale țarismului – un întreg crucișător – a trecut deschis de partea revoluției. Guvernul a depus eforturi desperate și a folosit tot felul de tertipuri pentru a ascunde poporului acest eveniment, pentru a înăbuși în fașă răscoala matrozilor. Totul a fost însă zadarnic. Navele de război trimise împotriva crucișătorului revoluționar „Potemkin” *au refuzat să lupte* împotriva tovarășilor lor. Răspîndind în Europa știrile referitoare la predarea navei „Potemkin” și la ordinul țarului de a se proceda la scufundarea acestui crucișător revoluționar, guvernul absolutist n-a făcut decît să se acopere de rușine în fața întregii lumi. Escadra s-a înapoiat la Sevastopol, guvernul se grăbește să-i trimită pe matrozi la vetrele lor, să dezarmeze navele de război; circulă zvonuri despre demiterea în masă a ofițerilor din flota Mării Negre; pe cuirasatul „Gheorghi Pobedonoseț”, care se predase, au izbucnit noi revolte. La Libava și la Kronstadt de asemenea se răscoală matrozii; ciocnirile cu armata devin tot mai frecvente; au loc (la Libava) lupte de baricadă între matrozi și muncitori, de o parte, și soldați, de altă parte. Presa din străinătate publică știri cu privire la revoltele izbucnite pe o serie întregă de alte nave de război („Minin”, „Aleksandr Vtoroi” etc.). Guvernul țarist a rămas *fără flotă*. Tot ce a reușit el să obțină pînă acum este că a împiedicat flota să treacă în mod activ de partea revoluției. Iar crucișătorul „Potemkin” a rămas un teritoriu nebiruit al revoluției, și oricare ar fi soarta lui, ne aflăm

în fața unui fapt incontestabil și foarte semnificativ : o încercare de a crea un *nucleu al armatei revoluționare*.

Nici un fel de represiiuni, nici un fel de victorii parțiale raportate asupra revoluției nu vor anihila importanța acestui eveniment. Primul pas a fost făcut. Rubiconul a fost trecut¹³⁵. Trecerea armatei de partea revoluției a fost pecetluită în fața întregii Rusii și a lumii întregi. Alte încercări, și mai energice de formare a unei armate revoluționare vor urma inevitabil după evenimentele din flota Mării Negre. Sarcina noastră în momentul de față este de a sprijini din toate puterile aceste încercări, de a explica celor mai largi mase ale proletariatului și ale țărănimii importanța pe care o prezintă pentru întregul popor o armată revoluționară în lupta pentru libertate, de a ajuta diferitele detașamente ale acestei armate să ridice *steagul popular al libertății*, capabil să atragă masa, să unească forțele care vor strivi absolutismul țarist.

Rebeliuni – demonstrații – lupte de stradă – detașamente ale armatei revoluționare – acestea sînt etapele de dezvoltare ale insurecției populare. Acum am ajuns, în sfîrșit, și la ultima etapă. Aceasta nu înseamnă, bineînțeles, că întreaga mișcare se află deja pe această treaptă nouă, superioară. Nu, mișcarea prezintă încă multe trăsături neevoluate ; evenimentele de la Odesa mai au încă trăsături vădite ale vechilor rebeliuni. Dar aceasta înseamnă că primele valuri ale torentului stihinic au atins acum pragul „citadelei“ absolutismului. Aceasta înseamnă că reprezentanții înaintați ai însăși masei populare au înțeles deja, nu în virtutea unor considerente teoretice, ci sub presiunea mișcării crescînde, noile sarcini, superioare, ale luptei, ale luptei finale împotriva dușmanului poporului rus. Absolutismul a făcut *totul* pentru pregătirea acestei lupte. Ani de-a rîndul a împins el poporul la luptă armată împotriva oștirii, iar acum culege ceea ce a semănat. Din sînul oștirii însăși ies detașamentele unei armate revoluționare.

Sarcina acestor detașamente este să proclame insurecția, să dea maselor *conducerea militară* necesară într-un război civil, ca și în oricare alt război, să creeze puncte de sprijin

pentru lupta deschisă a întregului popor, să extindă insurecția asupra regiunilor învecinate, să asigure – la început fie și pe o mică parte a teritoriului statului – libertatea politică deplină, să înceapă transformarea revoluționară a putredei orînduiri absolutiste, să desfășoare în toată amploarea ei creația revoluționară a păturilor de jos ale poporului, care în timp de pace participă în mică măsură la această creație, dar în perioada revoluției ies pe primul plan. Numai atunci cînd se pătrund de conștiința acestor sarcini noi, numai atunci cînd le pun la ordinea zilei în toată amploarea lor și cu toată îndrăzneala, detașamentele armatei revoluționare pot obține o victorie deplină și pot servi drept sprijin unui *guvern revoluționar*. Iar în stadiul actual al insurecției populare, un guvern revoluționar este de o necesitate tot atît de vitală ca și o armată revoluționară. Armata revoluționară este necesară pentru ducerea luptei pe plan militar și pentru conducerea militară a maselor poporului, împotriva rămășițelor forței militare a absolutismului. Armata revoluționară este necesară pentru că marile probleme istorice pot fi rezolvate numai *cu ajutorul forței*, iar *organizarea forței* în lupta modernă înseamnă organizare militară. Nu trebuie să uităm că, în afară de rămășițele forței militare a absolutismului, există și forțele militare ale statelor vecine, al căror sprijin a și fost cerut de guvernul rus în curs de prăbușire, lucru despre care vom vorbi mai jos *.

Guvernul revoluționar este necesar pentru asigurarea conducerii politice a maselor populare – la început pe acea parte din teritoriu pe care armata revoluționară a cucerit-o deja de la țarism, iar apoi și pe scara întregului stat. Guvernul revoluționar este necesar pentru asigurarea trecerii imediate la înfăptuirea transformărilor politice care constituie obiectivul revoluției, – pentru organizarea autoadministrării revoluționare a poporului, pentru convocarea unei adunări care să fie cu adevărat aleasă de întregul popor și cu adevărat constituantă, pentru înfăptuirea „libertăților” fără de care nu e posibilă o exprimare nefalsificată a voinței poporului. Guvernul revoluționar este necesar pentru asigurarea unificării politice a părții răscolite a poporului, care

* Vezi volumul de față, pag. 343–348. — Nota red.

a rupt în mod efectiv și definitiv cu absolutismul, pentru asigurarea organizării ei politice. Această organizare poate fi, desigur, numai provizorie, după cum numai provizoriu poate fi și guvernul revoluționar, care ia puterea în numele poporului pentru a asigura exprimarea și îndeplinirea voinței poporului, pentru a acționa prin intermediul poporului. Dar această operă de organizare trebuie să înceapă *imediat*, în strinsă legătură cu fiecare pas victorios al insurecției, deoarece unificarea politică și conducerea politică nu suferă nici o amânare. Pentru victoria deplină a poporului asupra țarismului, această înlăptuire imediată a conducerii politice a poporului răsculat nu este mai puțin necesară decât asigurarea conducerii militare a forțelor lui.

Care va fi deznodământul luptei dintre partizanii absolutismului și masa poporului, — de acest lucru nu se poate îndoi nici un om care și-a păstrat cât de cât capacitatea de a judeca. Dar noi nu trebuie să închidem ochii asupra faptului că lupta adevărată abia începe, că ne mai așteaptă grele încercări. Atât armata revoluționară cât și guvernul revoluționar reprezintă „organisme“ de un tip atât de superior și necesită instituții atât de complexe, o conștiință civică atât de ridicată, încât ar fi greșit să se creadă că aceste sarcini vor fi îndeplinite imediat, fără complicații și fără greșeli. Nu, noi nu ne așteptăm la așa ceva, noi știm să apreciem la justa lui valoare rolul muncii de educare politică perseverentă, lentă, adeseori imperceptibilă, pe care social-democrația a dus-o și o va duce întotdeauna. Dar nu trebuie să admitem nici lipsa de încredere în forțele poporului, care e și mai periculoasă în momentul de față; nu trebuie să uităm cât de uriașă este forța educativă și organizatoare pe care o posedă revoluția, în cursul căreia formidabile evenimente istorice silesc pe cei indiferenți să iasă din fundăturile, mansardele și subsolurile lor și să devină *cetățeni*. Cîteva luni de revoluție educă uneori pe cetățeni mai repede și într-o măsură mai deplină decât zeci de ani de stagnare politică. Sarcina conducătorilor conștiinței ai clasei revoluționare este de a merge întotdeauna înaintea clasei în această operă de educare, de a lămuri importanța noilor sarcini și de a chema această clasă să meargă înainte, spre marele nostru țel final. Insuccesele care ne așteaptă inevitabil în viitoarele încercări

de a forma o armată revoluționară și de a instaura un guvern revoluționar provizoriu nu vor face decît să ne învețe cum să rezolvăm *în practică* aceste sarcini și vor atrage la rezolvarea lor forțe populare noi și proaspete, în prezent încă latente și amortite.

Să luăm, bunăoară, meseria armelor. Nici un social-democrat care cunoaște cît de cît istoria, care a învățat de la Engels, marele cunoscător al problemelor militare, nu s-a îndoit vreodată de uriașa importanță a cunoștințelor militare, a tehnicii militare și a organizării militare ca instrumente de care se folosesc masele poporului și clasele poporului pentru soluționarea marilor conflicte istorice. Social-democrația nu a alunecat niciodată pe panta comploturilor militare, nu a pus niciodată pe primul plan problemele militare atîta timp cît nu ne aflăm încă în condițiile unui război civil început *. *Acum* însă toți social-democrații au pus problemele militare, dacă nu chiar pe primul plan, în orice caz pe unul dintre primele locuri, au pus la ordinea zilei studiarea lor și însușirea lor de către masele populare. Armata revoluționară trebuie să folosească în practică cunoștințele militare și mijloacele militare pentru a hotărî întreaga soartă viitoare a poporului rus, pentru a rezolva problema primordială, strîngentă : problema libertății.

Social-democrația n-a privit și nu privește niciodată dintr-un punct de vedere sentimental problema războiului. Condamnînd în mod categoric războiul, ca mijloc bestial de rezolvare a litigiilor omenirii, social-democrația știe că, atîta timp cît societatea este împărțită în clase, cît există exploatarea omului de către om, războaiele sînt inevitabile. Iar în lupta pentru lichidarea acestei exploatari noi nu vom putea evita războiul, pe care-l încep întotdeauna și pretutindeni chiar clasele exploatare, dominante și asupritoare. Există război și război. Există războiul-aventură, care satisface interesele dinastiei și poftele bandei de jefuitori, țelurile urmărite de eroii îmbogățirii capitaliste. Dar există și războiul împotriva asupritorilor și înrobitorilor poporului, și acesta

* Vezi „Sarcinile social-democrațiilor ruși” de Lenin, pag. 23, în care se arată că atunci (în 1897) nu era actuală problema mijloacelor prin care va fi înfrînt atacul decisiv împotriva țarismului (vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 454—455). — Nota red.

este singurul război *legitim* în societatea capitalistă. Numai utopiștii și filistinii pot condamna din principiu un asemenea război. Numai trădătorii burghezi ai libertății se pot eschiva azi în Rusia de la acest război, care are drept obiectiv cucerirea libertății pentru popor. Proletariatul a început în Rusia acest mare război de eliberare și va ști să-l continue, formînd el însuși detașamente ale armatei revoluționare, întărind detașamentele de soldați și matrozi care au trecut de partea noastră, atrăgînd pe țărani, însuflînd noilor *cetățeni* ai Rusiei, care se formează și se călesc în focul războiului civil, eroismul și entuziasmul unor luptători pentru libertatea și fericirea întregii omeniri *.

Sarcina de a instaura un guvern revoluționar este și ea tot atît de nouă, tot atît de dificilă și de complexă ca aceea a organizării militare a forțelor revoluției. Dar și această sarcină poate și trebuie să fie îndeplinită de popor. Și în acest domeniu fiecare insucces parțial va atrage după sine perfecționarea metodelor și a mijloacelor **, consolidarea și extinderea rezultatelor. Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a arătat în rezoluția sa condițiile generale care fac posibilă înfăptuirea acestei sarcini noi ; e timpul să începem discutarea și pregătirea condițiilor practice în vederea înfăptuirii ei. Partidul nostru are un program-minimum, un program complet al prefacerilor care sînt pe deplin realizabile imediat în cadrul revoluției democratice (adică burgheze) și care sînt necesare proletariatului în vederea luptei lui ulterioare pentru revoluția socialistă. Dar în acest program există revendicări fundamentale și revendicări parțiale, care decurg din cele fundamentale sau care se presupun ca ceva de la sine înțeles. Important este ca la fiecare încercare de a instala la putere un guvern revoluționar provizoriu să formulăm tocmai revendicările fundamentale, pentru a arăta întregului popor, întregii mase, chiar și celei mai înapoiate, în formule concise, în trăsături clare și net conturate, țelurile acestui

* În manuscris, alineatul acesta este în întregime tăiat și n-a intrat în textul apărut în ziarul „Proletarii”. — *Nota red.*

** În manuscris : „Și în acest domeniu, fiecare încercare, fiecare insucces parțial vor atrage după sine imitarea exemplului pozitiv, înzecirea energiei, perfecționarea metodelor și a mijloacelor...”

Aici și în cele ce urmează se restabilesc după manuscris, în note de subsol, cele mai importante pasaje corectate pentru ziar de M. S. Olmînski. — *Nota red.*

guvern, sarcinile lui de importanță generală pentru întregul popor.

După părerea noastră, pot fi indicate șase asemenea puncte fundamentale, care trebuie să devină stindardul politic * și programul imediat al oricărui guvern revoluționar, care sînt de natură să-i atragă simpatia poporului și asupra cărora trebuie să se concentreze întreaga energie revoluționară a poporului, ca asupra obiectivelor celor mai urgente.

Iată care sînt aceste șase puncte : 1) o adunare constituantă aleasă de întregul popor, 2) înarmarea poporului, 3) libertate politică, 4) libertate deplină pentru naționalitățile asuprite și lipsite de drepturi depline, 5) ziua de muncă de 8 ore și 6) comitete țărănești revoluționare. Aceasta nu e, bineînțeles, decît o enumerare aproximativă, o înșirare de titluri, care, la rîndul lor, reprezintă o serie întreagă de prefaceri absolut necesare pentru cucerirea republicii democratice. Noi nu pretindem să dăm aici o enumerare completă. Vrem doar să ilustrăm cu exemple concrete ideea noastră cu privire la importanța pe care o prezintă anumite sarcini fundamentale. Este necesar ca guvernul revoluționar să tindă să se sprijine pe paturile de jos ale poporului, pe masele clasei muncitoare și ale țărănimii, — fără aceasta el nu se poate menține, fără activitatea revoluționară de sine stătătoare a poporului el nu este decît un zero, mai puțin decît un zero. Datoria noastră este de a pune în gardă poporul împotriva aventurismului unor promisiuni răsunătoare, dar absurde (cum e aceea a „socializării“ imediate, pe care n-o înțeleg nici cei ce vorbesc despre ea), formulînd totodată revendicarea unor transformări într-adevăr realizabile în momentul de față și într-adevăr necesare pentru consolidarea revoluției. Guvernul revoluționar trebuie să ridice „poporul“ și să organizeze activitatea lui revoluționară. Libertate deplină naționalităților asuprite, adică recunoașterea dreptului lor la autodeterminare nu numai culturală, ci și politică, — asigurarea măsurilor imperios necesare pentru ocrotirea clasei muncitoare (și înainte de toate ziua de muncă de 8 ore), în sfîrșit, garantarea unor măsuri serioase în favoarea masei țărănești, fără a se ține seama de interesele egoiste ale mo-

* În manuscris : „...care trebuie să fie formulate în primul rînd, care trebuie să devină stindardul politic...“. — Nota red.

șierilor - iată, după părerea noastră, punctele principale pe care trebuie să le sublinieze în mod deosebit orice guvern revoluționar. Nu mai vorbim de primele trei puncte, care sînt prea clare pentru a mai avea nevoie de comentarii. Nu mai vorbim de necesitatea înfăptuirii practice a acestor transformări, de pildă, chiar și pe un teritoriu restrîns, cucerit de la țarism; înfăptuirea practică este de o mie de ori mai importantă decît orice fel de manifeste și mai grea, desigur, tot de o mie de ori. Atragem atenția doar asupra faptului că trebuie să desfășurăm imediat, pe toate căile și fără întîrziere o propagandă care să ofere o idee justă despre sarcinile noastre generale și imediate. Trebuie să știm să adresăm poporului - în adevăratul sens al acestui cuvînt - nu numai o chemare generală la luptă (o asemenea chemare e suficientă în perioada dinaintea formării unui guvern revoluționar), ci o chemare directă la înfăptuirea imediată a celor mai fundamentale transformări democratice, la realizarea lor practică imediată, de sine stătătoare.

Armata revoluționară și guvernul revoluționar sînt cele două fețe ale aceleiași medalii. Ele sînt două instituții deopotrivă de necesare pentru succesul insurecției și pentru consolidarea roadelor ei. Sînt două lozinci care trebuie neapărat lansate și explicate, pentru că sînt singurele lozinci consecvent revoluționare. La noi există astăzi numeroși oameni care își zic democrați. Mulți chemați, puțini aleși. Sînt mulți flecari în „partidul constituțional-democrat“, dar prea puțini veți găsi în rîndurile faimoasei „societăți“, în rîndurile pretins democraticei zemstve, democrați *autentici*, adică oameni care să fie sincer pentru suveranitatea deplină a poporului, care să fie capabili să lupte pe viață și pe moarte împotriva dușmanilor suveranității poporului, împotriva apărătorilor absolutismului țarist.

Clasa muncitoare nu cunoaște această lașitate, această inconsecvență fățarnică, care sînt proprii burgheziei ca clasă. Clasa muncitoare poate și trebuie să fie pe deplin și consecvent democratică. Cu sîngele său * vărsat pe străzile Petersburgului, Rigii, Libavei, Varșoviei, Lodzului, Odesei, Bakuului și ale multor altor orașe, clasa muncitoare și-a dovedit

* În manuscris: „Prin eroismul său, cu sîngele său...“. — Nota red.

dreptul la rolul de avangardă în revoluția democratică. Ea trebuie să fie la înălțimea acestui mare rol și în momentul hotărîtor prin care trecem. Fără a uita cîtuși de puțin țelul lor socialist, independența lor de clasă și de partid, reprezentanții conștiinței ai proletariatului, membrii P.M.S.D.R. trebuie să vină în fața întregului popor cu lozinci democratice înaintate. Pentru noi, pentru proletariat, revoluția democratică nu este decît prima treaptă spre eliberarea totală a muncii de sub jugul oricărei exploatări, spre înfăptuirea marelui țel socialist. De aceea cu atît mai repede trebuie să parcurgem această primă etapă, cu atît mai hotărît trebuie să ne răfuim cu dușmanii libertății poporului, cu atît mai larg trebuie să propagăm lozincile democrației consecutive: armată revoluționară și guvern revoluționar.

„Proletarii” nr. 7
An 10 iulie (27 iunie) 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

ȚARUL RUSIEI CAUTĂ OCROTIRE ÎMPOTRIVA PROPRIULUI SĂU POPOR LA SULTANUL TURCIEI

Presa străină din toate țările, presa tuturor partidelor abundă în știri, telegrame și articole în legătură cu trecerea unei părți dintre navele flotei Mării Negre de partea revoluției ruse¹³⁶. Ziarele nu găsesc cuvinte pentru a-și exprima uimirea, pentru a caracteriza îndeajuns de pregnant starea rușinoasă în care a ajuns guvernul absolutist.

Culmea acestei rușini a fost *demersul prin care guvernul țarist a solicitat României și Turciei ajutor polițienesc împotriva matrozilor răsculați* ! Acest demers arată că „turcii dinăuntru“ sînt mai de temut pentru poporul rus decît orice „turci din afară“. Sultanul Turciei trebuie să apere absolutismul țarist împotriva poporului rus ; țarul nu se poate sprijini pe forțele militare ruse și imploră ajutorul unor puteri străine. Cu greu s-ar putea imagina o dovadă mai grăitoare a falimentului total al puterii țariste. Cu greu s-ar putea găsi un material mai bun pentru a arăta soldaților armatei ruse ce rol au ei.

Iată ce scrie ziarul „*Times*“ în articolul său de fond din 4 iulie (st. n.) ; — trebuie să spunem că acest ziar este unul dintre cele mai bogate și mai bine informate ziare din lume ; organ al burgheziei conservatoare engleze, el găsește că pînă și „osvobojeniștii“ noștri sînt excesiv de radicali, nutrește simpatii pentru „șipoviști“ etc. Într-un cuvînt, nimeni nu-l poate suspecta că ar fi înclinat să exagereze forțele și importanța revoluției ruse.

„Neputința guvernului rus pe mare – scria „*Times*“ – și-a găsit o confirmare surprinzătoare în nota pe care, după cum se comunică, a adresat-o *Porții* (adică guvernului *turc*) și guvernului *român*. În această notă, guvernul rus cere statelor menționate să considere pe matrozii răsculați ai flotei ruse drept delicvenți de drept comun și le avertizează că în caz contrar se pot ivi complicații internaționale. Cu alte cuvinte, guvernul țarului se umilește pînă într-atît, încît imploră pe *sultanul Turciei* și pe *regele Romîniei* să fie atît de buni și să facă pentru el treaba polițienească pe care el însuși nu mai e în stare s-o facă. Rămîne de văzut dacă *Abdul-Hamid* va binevoi sau nu să acorde țarului ajutorul cerut. Pînă acum singurul rezultat al răscoalei matrozilor, din punctul de vedere al reacției provocate din partea autorităților turcești, a fost acela că le-a determinat să introducă măsuri de supraveghere mai riguroase decît de obicei; prima victimă a acestor măsuri de supraveghere a fost o navă rusească de pază a coastelor care avea la bord pe *ambasadorul rus*, în momentul cînd, sîmbătă seara, după ce se întunecase de-a binelea, voia să intre în Bosfor. Turcii au tras asupra acestei nave o lovitură de avertisment. Acum un an turcii cu greu s-ar fi încumetat să-și exercite în acest mod controlul. Cît privește guvernul romîn, el a procedat corect, ignorînd cererea de a considera pe matrozii răsculați drept delicvenți de drept comun. Ceea ce, de altfel, era și de așteptat de la guvernul unei națiuni care se respectă. Guvernul romîn a dispus să nu se dea navei «Potemkin» nici provizii, nici cărbuni, dar în același timp a făcut cunoscut celor 700 de matrozi ai navei că, dacă vor debarca pe țărml romînesc, vor fi considerați doar ca dezertori străini“.

Așadar, guvernul romîn nu este cîtuși de puțin de partea revoluției, nici vorbă de așa ceva! Dar el nu vrea să se înjosească pînă într-atîta, încît să facă slujbă de polițist la cererea țarului întregii Rusii, care e urît și disprețuit de toată lumea. El refuză să îndeplinească rugămintea țarului. El procedează așa cum poate proceda numai „guvernul unei națiuni care se respectă“.

Iată cum se vorbește azi în Europa despre guvernul absolutist rus, iată cum vorbesc cei care ieri încă se plecau slugarnic în fața „marelui și puternicului monarh“ !

Acum găsim și în ziarele germane o confirmare a acestei noi și nemaiuzite infamii a absolutismului. „Frankfurter Zeitung“ a primit la 4 iulie (st. n.) următoarea telegramă trimisă de la Constantinopol : „Ambasadorul rus Zinoviev a remis ieri guvernului turc o notă a guvernului din Petersburg, în care se face cunoscut că vreo 400 de matrozi ruși, după ce au scufundat un crucișător, s-au salvat acum trei zile pe o navă comercială engleză care se îndrepta spre Constantinopol. Ambasadorul rus cere Turciei să rețină neapărat această navă comercială atunci când va trece prin Bosfor, să aresteze și să extrădeze pe matrozii ruși răzvrățiți. Guvernul turc a discutat în seara aceleiași zile, în cadrul unei ședințe extraordinare, nota trimisă de Rusia. Turcia a răspuns ambasadorului rus că *e lipsită de posibilitatea* de a-i satisface cererea, întrucît angajamentele ei internaționale nu-i permit să exercite un control polițienesc asupra vaselor aflate sub pavilion englez, nici chiar atunci cînd acesta din urmă staționează în porturile turcești. În afară de aceasta, între Rusia și Turcia nu există nici o convenție cu privire la extrădarea infractorilor“.

Turcia a dat un răspuns „demn“, observă în legătură cu aceasta ziarul german. Turcii nu vor să fie slugi polițiste ale țarului !

Se comunică de asemenea că, atunci cînd torpilorului „Stremitelnii“*, însoțit de alte cîteva nave de război, a sosit la Constanța (România) în căutarea crucișătorului „Potemkin“, guvernul român a reamintit autorităților rusești că în apele românești veghează asupra ordinii armata română și poliția română, chiar și în cazul cînd „Potemkin“ s-ar mai afla în apele românești.

Reiese deci că în loc ca navele străine să aibă de suferit de pe urma crucișătorului „Potemkin“ (cum afirma guvernul țarist pentru a intimida Europa), ele au de suferit acum

* Se spune că pe nava „Stremitelnii“ nu sînt matrozi. Aproape întreg echipajul este alcătuit din ofițeri. Aristocrația împotriva poporului !

mari neplăceri din partea flotei ruse. Englezii sînt revoltați de faptul că la Odesa a fost oprit și percheziționat vasul lor „Granley“. Germanii sînt indignați de zvonurile că, la cerea rușilor, turcii vor opri și percheziționa vasul german „Pera“, care merge de la Odesa la Constantinopol. S-ar putea ca în asemenea împrejurări Rusiei să nu-i fie chiar atît de ușor să obțină ajutorul Europei împotriva revoluționarilor ruși. Problema acordării unui asemenea ajutor este dezbătută în coloanele multor ziare din străinătate, care de cele mai multe ori ajung însă la concluzia că nu este treaba Europei să-l ajute pe țar în lupta lui împotriva crucișătorului „Potemkin“. Potrivit unei știri apărute în ziarul german „Berliner Tageblatt“, guvernul rus ar fi adresat și marilor puteri rugămintea de a-și trimite la Odesa, pentru a ajuta la restabilirea ordinii, navele de război staționate la Constantinopol ! Viitorul apropiat va arăta în ce măsură această știre (dezmințită de unele ziare) corespunde realității. Un lucru este neîndoielnic : trecerea crucișătorului „Potemkin“ de partea insurecției constituie primul pas spre transformarea revoluției ruse într-o forță internațională și pune revoluția față în față cu statele europene.

Această împrejurare nu trebuie uitată atunci cînd vrem să apreciem justetea celor relatate de d-l *Leroux* în telegrama sa din 4/VII st. n., trimisă din Petersburg ziarului parizian „Le Matin“ : „În tot ce s-a petrecut cu «Potemkin» – scrie el – este surprinzătoare lipsa de prevedere a autorităților rusești, dar nu putem să nu relevăm și deficiențele în *organizarea revoluției*. Revoluția pune stăpînire pe un crucișător – eveniment fără precedent în istorie ! – și nu știe ce să facă cu el“.

Aceste cuvinte conțin, fără îndoială, o mare doză de adevăr. Sîntem fără doar și poate vinovați de insuficienta organizare a revoluției. Sîntem vinovați de faptul că unii social-democrați nu sînt îndeajuns de conștienți de necesitatea de a organiza revoluția, de a include insurecția printre sarcinile practice urgente, de a propaga necesitatea instaurării unui guvern revoluționar provizoriu. Merităm din plin ca niște

publiciști burghezi să ne facă acum nouă, revoluționarilor, reproșuri pentru proasta organizare a funcțiilor revoluționare.

Dar nu ne încumetăm să afirmăm că crucișătorul „Potemkin“ a meritat acest reproș. Poate că echipajul său a urmărit tocmai scopul de a se face văzut într-un port al unui stat european? Se știe doar că guvernul rus a ascuns poporului știrile referitoare la evenimentele din flota Mării Negre pînă în momentul cînd „Potemkin“ a pornit liber spre România. În această țară, crucișătorul revoluționar a remis consulilor o proclamație în care declara război flotei țariste, confirmînd că față de navele neutre el nu-și va îngădui nici un fel de acțiuni ostile. *Revoluția rusă a făcut cunoscut Europei că poporul rus duce împotriva țarismului un război fățiș.* De fapt, prin aceasta revoluția rusă încearcă să vorbească în numele unui guvern nou, revoluționar, al Rusiei. Fără îndoială că aceasta nu este decît o primă încercare, o încercare slabă, dar „orice început e greu“, spune proverbul.

Potrivit ultimelor știri, „Potemkin“ a sosit la Feodosia, unde a cerut provizii și cărbuni. Populația orașului se agită. Muncitorii cer ca rugămintea crucișătorului revoluționar să fie satisfăcută. Duma orașenească refuză să dea cărbuni, dar acceptă să dea provizii. Tot sudul Rusiei este cuprins de o frămîntare fără precedent. La Odesa, numărul victimelor războiului civil se ridică la 6 000. Se telegrafiază că 160 de răsculați au fost împușcați din ordinul tribunalului militar, că de la Petersburg s-a primit ordinul de „a fi fără cruțare!“ Dar trupele sînt neputincioase, ele însele sînt nesigure. În suburbiile industriale ale Odesei tulburările se țin lanț. Noaptea trecută (4 spre 5 iulie st. n.) au fost uciși 35 de oameni. Din ordinul guvernatorului general, o mare parte din trupe au fost scoase din oraș, pentru că *în rîndurile lor a fost constatată o gravă lipsă de disciplină.* La Nikolaev și la Sevastopol s-au produs tulburări în arsenalele statului. La Sevastopol au fost uciși 13 oameni. În cinci județe ale guberniei Herson au loc răscoale țărănești. *În cursul ultimelor patru zile au fost uciși nu mai puțin de 700 de*

țărani. „Începe, pe cît se vede, o luptă pe viață și pe moarte între popor și birocrație“, se spune într-o telegramă trimisă din Odesa la Londra în ziua de 5/VII st.n.

Da, adevărata luptă pentru libertate, o luptă pe viață și pe moarte abia începe. Crucișătorul revoluționar nu și-a spus încă ultimul cuvînt. Trăiască armata revoluționară ! Trăiască guvernul revoluționar !

Scris la 23 iunie (6 iulie) 1905 .

*Publicat la 10 iulie (27 iunie) 1905
în ziarul „Proletarii“ nr. 7*

*Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul*

ULTIMELE ȘTIRI

„Potemkin“ și-a făcut apariția în apropiere de Feodosia. El s-a aprovizionat cu alimente și a plecat într-o direcție necunoscută, după ce a capturat un vas comercial rus încărcat cu vite. Se anunță că și-a procurat și cărbuni de pe un vas comercial englez. De predare nici nu se vorbește : „Potemkin“ își propune să pornească răscoala în toate orașele de pe litoral. Dăm mai jos textul *manifestului* pe care-l răspindește „Potemkin“ (după cum comunică din București un ziar german).

„Către cetățenii civilizați și către toți muncitorii ! Crimele guvernului absolutist au depășit marginile răbdării. Întreaga Rusie, cuprinsă de flacăra răzvrătirii, strigă : jos lanțurile robiei ! Guvernul vrea să înece țara în sînge, uitînd că armata este formată din fii ai poporului asuprit. Echipajul crucișătorului «Potemkin» a făcut primul pas hotărît. Nu mai vrem să fim călăii poporului nostru. Lozinca noastră este : moarte sau libertate pentru întregul popor rus ! Cerem încetarea războiului și convocarea imediată a unei adunări constituante alese prin vot universal. Pentru înfăptuirea acestui țel vom lupta pînă la capăt : victorie sau moarte ! Toți cei dornici de libertate, toți muncitorii vor fi de partea noastră în lupta pentru libertate și pace. Jos absolutismul ! Trăiască adunarea constituantă !“

„Proletarii“ nr. 7
din 10 iulie (27 iunie) 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

BURGHEZIA SE TOCMEȘTE CU ABSOLUTISMUL, ABSOLUTISMUL SE TOCMEȘTE CU BURGHEZIA

Aproape că nu e zi care să nu aducă o confirmare a acestei „tocmeli“, asupra căreia noi atragem de atîta timp atenția proletarilor ruși. Iată o telegramă semnificativă a d-lui Leroux, trimisă din Petersburg la 2 iulie st. n. : Adunarea reprezentanților orașelor și zemstvelor din 28 și 29 iunie (15 și 16 st.v.) a formulat încă o dată (pentru a suta oară !) revendicări constituționale și le-a trimis telegrafic ministerelor. De data aceasta se cere mai mult ca de obicei : convocarea reprezentanților poporului să fie făcută neapărat pe baze *constituționale* ; constituția „bulighinistă“ este de-a dreptul respinsă ; se cere proclamarea imediată a inviolabilității persoanei, a libertății cuvîntului etc. Se spune că la această consfătuire a fost adoptată în unanimitate (*dar nu a fost trecută în textul petiției*, – cînd te tocmești nu trebuie să-ți dai toate cărțile pe față !) revendicarea votului universal.

Dar cum apreciază corespondentul ziarului burghez această semnificativă creștere a exigenței d-lor moșieri și fabricanți ? O, el o apreciază foarte lucid :

„Este evident – scrie el – că delegații cer cît mai mult pentru a obține măcar puțin. Dar este neîndoielnic de asemenea că, pentru a fi acceptabil din punctul lor de vedere, puținul acesta trebuie să se afle la mijloc între ceea ce cer ei și ceea ce le oferă Bulighin“.

Un adevărat tîrg, în care burghezia scoate la mezat interesele și drepturile muncitorilor ruși și ale țăranilor ruși. Ca la orice tîrg, cumpărătorul – burghezia – și vînzătorul – țarul – bat palma, spun pentru a suta oară „ultimul cuvînt“.

se jură pe toți sfinții că „vînd în pagubă“, amenință să plece, dar nu se pot decide nicidecum să rupă prietenia strînsă care îi unește.

Dacă țarul nu va satisface cererile noastre, spunea d-lui Leroux „unul dintre cei mai de vază reprezentanți ai consfăturii zemstvelor“, „vom face apel la popor“.

Ce trebuie să înțelegem propriu-zis prin acest faimos „apel la popor?“ – se întreabă pe sine și pe cititorii săi corespondentul francez. Și răspunde : aici nu există o „suburbie St. Antoine“ (cartier muncitoresc al Parisului : vezi foiletonul din nr. 2 al ziarului „Vpered“¹³⁷). Poporul nu e dispus să coboare în stradă, ci preferă să stea acasă și să protesteze în manieră tolstoiană prin refuzul de a plăti dările !..

Nu calomniați poporul, domnilor trădători burghezi ai libertății ! Cu nici un fel de calomnii nu veți putea spăla rușinea lașității voastre. În tot cuprinsul Rusiei, poporul își varsă sîngele luptînd. Într-o serie de orașe, în numeroase sate apar la noi propriile noastre „suburbii St. Antoine“. Poporul duce o luptă înverșunată. Dacă ați fi vrut într-adevăr „să faceți apel la popor“ (și nu numai să-l amenințați pe țar, aliatul vostru, că veți face apel la popor), ar fi trebuit să alocați nu sute și mii de ruble pentru locurile voastre de trîncăneală, ci milioane pentru insurecția armată. Ar fi trebuit să alegeți o delegație nu pentru a face anticameră la țar, ci pentru a intra în legătură cu partidele revoluționare, cu poporul revoluționar.

Țarul și clica lui știu foarte bine că vă este peste putință să faceți acest lucru, pentru că vă temeți de soarta sacului vostru cu bani, pentru că vă temeți de popor. De aceea țarul are tot dreptul să vă trateze ca pe niște lachei, să vă hrănească mereu cu aceleași făgăduieli, cu aceeași constituție bulighinistă, sigur fiind că nu vă veți încumeta nici măcar să protestați în mod categoric, prin fapte, chiar și împotriva mizerei pomenei bulighiniste. Nu degeaba trimisul special al „seriosului“ ziar liberal genevez „Journal de Genève“¹³⁸ relatea de curînd : „Liberalii nu-și ascund că proiectul lui Bulîghin are imperfecțiuni(!), dar cred că în interesul progresului și al ordinii este necesar ca el să fie acceptat... A respinge proiectul guvernului înseamnă a distruge în mod

conștient ultima speranță de a găsi o soluție pașnică în actualul conflict dintre popor și regimul birocratic". (Ultima frază este subliniată chiar de corespondent.)

Burghezia vrea pace cu țarul și se teme de războiul poporului împotriva țarului. Țarul vrea pace cu burghezia, fără a se teme însă de războiul pe care el l-a început împotriva poporului și-l continuă fără cruțare. Nu este oare evident că, *dacă poporul nu va repurta victoria deplină, cu toată trădarea săvârșită de burghezie, rezultatul inevitabil la care va duce această situație va fi o constituție bulghinistă?*

„Proletarii” nr. 7
din 10 iulie (27 iunie) 1905

Se tipărește după textul apărut
în ziar, confruntat cu manuscrisul

DESPRE CONFUNDAREA POLITICII CU PEDAGOGIA ¹³⁹

Există la noi destui social-democrați care, ori de câte ori muncitorii suferă o înfrângere în diversele lor ciocniri cu capitaliștii sau cu guvernul, se lasă cuprinși de pesimism și resping cu dispreț orice discuții despre țelurile înalte și mărețe ale mișcării muncitorești, motivându-și atitudinea prin caracterul insuficient al influenței noastre asupra masei. E ceva care ne depășește! — spun acești oameni. N-are nici un rost să vorbim de rolul social-democrației ca avangardă în revoluție când nu cunoaștem ca lumea nici măcar starea de spirit a maselor, când nu știm să ne contopim cu masa, să ridicăm la luptă masa muncitorească! Insuccesele înregistrate de social-democrați cu prilejul zilei de 1 Mai a anului în curs au accentuat simțitor această stare de spirit. Menșevicii, sau neoiskriștii, s-au grăbit, firește, să profite de această stare de spirit pentru a lansa încă o dată ca o lozincă specială cuvântul de ordine: „Cu fața spre mase“!, lăsând să se creeze impresia că ar face-o în ciuda cuiva, că acesta ar fi un răspuns la gândurile și la discuțiile despre guvernul revoluționar provizoriu, despre dictatura revoluționar-democratică etc.

Trebuie să recunoaștem că acest pesimism, ca și concluziile pe care le trag din el prea pripitiți publiciști neoiskriști, prezintă o trăsătură foarte periculoasă, de natură să pricinuiască mult rău mișcării social-democrate. Nu-i vorbă, auto-critica este, fără doar și poate, necesară oricărui partid viu și viabil. Nu e nimic mai plat decât un optimism plin de mulțumire de sine. Nu e nimic mai legitim decât indicarea

necesității permanente și necondiționate de a adânci și lărgi, de a lărgi și adânci influența noastră asupra maselor, propaganda și agitația noastră strict marxistă, apropierea noastră de lupta economică a clasei muncitoare etc. Dar tocmai pentru că asemenea indicații sînt întotdeauna și mereu legitime, în orice condiții și în orice situație, ele nu trebuie să fie transformate în lozinci speciale și nu pot justifica încercările de a clădi pe baza lor o orientare aparte în cadrul social-democrației. Există aici o limită dincolo de care aceste indicații incontestabile se transformă într-o îngustare a sarcinilor și a amplexării mișcării, într-o uitare doctrinară a imperioaselor sarcini politice înaintate ale momentului.

Adîncirea și lărgirea muncii și a influenței asupra maselor este o sarcină permanentă. Fără aceasta nu poți fi social-democrat. Nici o organizație, nici un grup și nici un cerc nu poate fi socotit organizație social-democrată dacă nu desfășoară în permanență și în mod regulat o astfel de muncă. Într-o măsură considerabilă, tot rostul separării noastre stricte într-un partid aparte, de sine stătător al proletariatului este acela de a putea duce întotdeauna și fără înțetare această muncă marxistă, ridicînd la nivelul social-democratismului conștient întreaga clasă muncitoare, dacă e posibil, și nepermițînd în nici un caz ca furtunile politice de orice fel – și cu atît mai puțin schimbările de decor politic – să ne abată de la această muncă de importanță vitală. Fără această muncă, activitatea politică ar degenera inevitabil într-o joacă, deoarece pentru proletariat această activitate capătă o importanță serioasă numai atunci și numai în măsura în care ridică masa unei clase bine determinate, îi trezește interesul și o mobilizează să participe activ, pe poziții înaintate, la desfășurarea evenimentelor. Această muncă, am mai spus-o, este întotdeauna necesară : după fiecare înfrîngere ea poate și trebuie să fie reamintită, trebuie să fie subliniată, deoarece slăbiciunea ei este *întotdeauna* una din cauzele înfrîngerii proletariatului. Tot așa după fiecare victorie ea trebuie *întotdeauna* reamintită și importanța ei subliniată, căci altfel victoria va fi doar aparentă, roadele ei nu vor fi asigurate, importanța ei reală din punctul de vedere al întregii noastre lupte mărețe pentru țelul nostru final

va fi infimă și poate deveni chiar negativă (și anume atunci cînd victoria parțială va adormi vigilența noastră, va slăbi neîncrederea față de aliații nesiguri, ne va face să scăpăm momentul favorabil pentru un nou asalt, și mai energic, împotriva dușmanului).

Dar tocmai pentru că această muncă de adîncire și lărgire a influenței asupra maselor e întotdeauna deopotrivă de necesară, după fiecare victorie, ca și după fiecare înfrîngere, în orice perioadă de stagnare politică și în cea mai furtunoasă perioadă revoluționară, nu poți face din indicarea necesității acestei munci o lozincă deosebită, nu poți clădi pe baza ei o orientare deosebită, fără a risca să aluneci pe panta demagogiei și a diminuării sarcinilor clasei înaintate, singura clasă cu adevărat revoluționară. În activitatea politică a partidului social-democrat există și va exista întotdeauna un anumit element de pedagogie: trebuie să educăm întreaga clasă a muncitorilor salariați și să-i pregătim pe aceștia în vederea rolului de luptători pentru eliberarea întregii omeniri de sub jugul oricărei asupririi, trebuie să educăm mereu alte pături ale acestei clase, trebuie să știm să ne apropiem de elementele cele mai puțin conștiente, cele mai puțin evolute ale acestei clase, de elementele ei cel mai puțin atinse de știința noastră și de știința vieții, pentru a ști cum să vorbim cu ele și să le cîștigăm încrederea, pentru a ști să le ridicăm în mod consecvent, cu răbdare, la nivelul conștiinței social-democrate, fără a transforma învățătura noastră într-o dogmă rigidă, propagînd-o nu numai din carte, ci și prin participarea noastră la lupta de zi cu zi a acestor cele mai puțin conștiente și mai puțin evolute pături ale proletariatului. În această activitate de zi cu zi există, repetăm, un anumit element de pedagogie. Un social-democrat care ar pierde din vedere această activitate ar înceta să mai fie social-democrat. Acest lucru este incontestabil. La noi însă se pierde azi adesea din vedere că un social-democrat care ar reduce la pedagogie sarcinile politicii ar înceta și el – deși din altă cauză – să mai fie social-democrat. Oricine s-ar apuca să facă din această „pedagogie“ o lozincă deosebită, *s-o opună* „politicii“, să clădească pe această opoziție o orientare deosebită, să apeleze la masă – în virtutea acestei lozinci – im-

potriva social-democrațiilor „adepti ai luptei politice“ ar aluneca imediat și inevitabil pe panta demagogiei.

Orice comparație șchioapătă, asta se știe de mult. Orice comparație confruntă numai un aspect sau numai unele aspecte ale obiectelor sau noțiunilor supuse comparării, dezinteresându-se vremelnice și convențional de celelalte aspecte. Să reamintim cititorului acest adevăr îndeobște cunoscut, dar adesea dat uitării, și să comparăm partidul social-democrat cu o școală atotcuprinzătoare, în care se predau în același timp cursul elementar, cursul mediu și cursul superior. Niciodată și în nici o împrejurare această școală atotcuprinzătoare nu va putea neglija predarea alfabetului, predarea cunoștințelor elementare și a principiilor elementare ale gândirii independente. Dar dacă cineva s-ar gândi să ignoreze învățământul superior, invocând necesitatea predării alfabetului, dacă cineva s-ar apuca să opună rezultatelor șubrede, îndoielnice, „înguste“ ale acestui învățământ superior (accesibil unui cerc de persoane mult mai restrâns în comparație cu numărul acelor care învață abecedarul) rezultatele trainice, adânci, largi și solide ale școlii elementare, el ar da dovadă de o miopie rar întâlnită. S-ar putea chiar ca el să contribuie astfel la o denaturare completă a întregului rost al acestei școli atotcuprinzătoare, căci ignorarea învățământului superior n-ar face decât să creeze șarlataniilor, demagogilor și reacționarilor condiții favorabile pentru derutarea celor care au învățat numai abecedarul. Sau să luăm un alt exemplu: să comparăm partidul cu armata. Nici în timp de pace și nici în timp de război nu pot fi neglijate instruirea recruților, exercițiile de tragere, răspîndirea cunoștințelor militare elementare în rândurile întregii populații. Dar dacă comandantii însărcinați cu conducerea unor manevre sau ai unor bătălii reale... *

Scris în iunie 1905

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V*

Se tipărește după manuscris

* Aici manuscrisul se întrerupe. — Nota red.

UN TABLOU AL GUVERNULUI REVOLUȚIONAR PROVIZORIU

Situația : Țarismul este înfrînt la Petersburg. Guvernul absolutist este răsturnat, înfrînt, dar nu e răpus, nu e definitiv zdrobit, *nu e distrus*, nu e smuls din rădăcini.

Guvernul revoluționar provizoriu face apel la popor. *Activitate de sine stătătoare* a muncitorilor și țăranilor. Libertate deplină. Poporul își organizează singur modul de viață. *Programul guvernului* = libertăți republicane depline, comitete țărănești pentru transformarea radicală a relațiilor agrare. Programul partidului social-democrat *rămîne de sine stătător*. Social-democrații în guvernul provizoriu = delegați, *mandatari ai partidului* social-democrat.

Apoi, - adunarea constituantă. *Dacă* poporul s-a ridicat, el... * *poate* avea (chiar dacă nu dintr-o dată) majoritatea (țăranii și muncitorii). *Ergo* **, *dictatura* revoluționară a proletariatului și a țăranimii.

Împotrivirea furibundă a forțelor întunericului. Războiul civil *e în toi*, - lichidarea țarismului.

Organizarea proletariatului e în creștere, propaganda și agitația social-democrației iau o amploare de zeci de mii de ori mai mare : toate tipografiile guvernului etc. etc. „Mit der Gründlichkeit der geschichtlichen Aktion wird auch der Umfang der Masse zunehmen, deren Aktion sie ist“ ***.

* În manuscris urmează un cuvînt indescifrabil. — *Nota red.*

** Prin urmare. — *Nota trad.*

*** „O dată cu profunzimea acțiunii istorice va crește deci și amploarea masei care o înfăptuiește“²⁴⁰. — *Nota red.*

Țărănimea a luat în propriile sale mâini toate relațiile agrare, a pus stăpînire pe întregul pămînt. Atunci are loc naționalizarea.

Creșterea imensă a forțelor de producție — toată intelectualitatea satelor, toate cunoștințele tehnice sînt folosite pentru dezvoltarea producției agricole : descătușare (culturaliștii, narodnicii etc. etc.)... Dezvoltare gigantică a progresului capitalist...

Război : fortăreața trece din mînă în mînă. Ori burghazia răstoarnă dictatura revoluționară a proletariatului și a țărănimii, ori această dictatură aprinde vîlvătaia în Europa, și atunci... ?

Dacă vrem să examinăm în spirit marxist problema dictaturii revoluționare, trebuie s-o reducem la o analiză a luptei dintre clase.

Ergo, care sînt principalele forțe sociale de care trebuie să ținem seamă ? Ordine de bataille ? *

(α) sînt pentru absolutism : elementele birocratice, militariste, curtenii plus elementele înapoiate din rîndurile popoului (un conglomerat în rapidă descompunere, ieri încă atotputernic, dar mîine neputincios). (Răfuielei dinastice interne etc. sînt inevitabile.)

maximum de organizare

(β) marea burghezie și burghazia mijlocie, adică burghazia moderat-liberală.

(Aici intră moșierii liberali, magnații finanței, negustorii, fabricanții etc. etc. Aceștia = Σ stăpînitorilor atotputernici ai unei țări burgheze. „Ei pot totul“.

organizarea
e foarte ușoară

Conflicte între fracțiuni sînt inevitabile, dar toți sînt pentru constituție încă de pe acum, iar mîine vor fi într-o măsură și mai mare.

Conducători ideologici cu duimul din rîndurile funcționarilor, ale moșierilor și ale publiciștilor.

* — Ordine de bătaie. — Nota trad.

(γ) pătura mic-burgeză și țărănească. Zeci de milioane.

„Poporul“

par excellence.

minimum de organizare

Maximum de înapoiere
și dezorganizare.

Situația lor e cea mai lipsită de ieșire, avantajele *directe* de pe urma revoluției sînt cele mai mari. Maximum de instabilitate (astăzi sînt pentru revoluție; mâine, după neînsemnate îmbunătățiri, vor fi pentru ordine).

Democrația.

Conducători ideologici - foarte mulți intelectuali democrați. „Tipul“ socialistului-revoluționar.

(δ) proletariatul

un foarte înalt grad de organizare, disciplină

Este revoluționar. Atitudine critică față de mica burgeoisie. Conducători ideologici *mai puțini* decît la toți ceilalți; *numai* intelectualii social-democrați și muncitorii social-democrați culți. Numeric este mult mai slab în comparație cu pătura precedentă, dar *Kampffähigkeit* * e mult mai puternică.

Obiectivul luptei = *republica* (incluzînd aici *toate* libertățile democratice, **programul-minimum** și reforme sociale importante).

α - categoric împotriva

β - *pentru* constituție, *împotriva* republicii ($1/2-1/2$)
(Element de tocmeală.)

γ - în timpul revoluției (nestatornic) pentru republică
(nestatornice elemente de luptă).

δ - pe deplin și întru totul *pentru* republică.

Scriș în iunie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

* Capacitatea de luptă. — Nota trad.

NOTA COMISIEI
PENTRU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE
ALE CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R.
LA UN MATERIAL ANEXAT LA TEXTUL
PROCESELOR-VERBALE

În ceea ce privește numărul voturilor la congres, comisia pentru publicarea proceselor-verbale roagă pe cititori să aibă în vedere următoarele. La congres au fost 46 de voturi, reprezentate prin 23 de delegați, dintre care unul a avut 1 vot, unul 3 voturi, iar ceilalți câte 2 voturi. (O dată cu sosirea tov. Golubov, adică începînd cu ședința a 18-a, au fost 24 de delegați.) Aproape la toate votările care au avut loc la congres, numărătoarea se făcea pe delegați, adică pentru simplificare se considera că fiecare delegat are 1 vot. Iată de ce totalul voturilor pentru și contra reprezintă 23 și nu 46. E de la sine înțeles că această simplificare a modului de calcul nu putea influența rezultatele votărilor, căci atît numărul de voturi pentru cît și numărul de voturi contra se reducea la jumătate. Menționăm că niciodată voturile nu s-au împărțit în așa fel încît rezultatul votării să depindă de poziția tovarășului care avea 3 voturi.

Scris nu mai tîrziu de iulie 1905.

*Publicat în 1905, în cartea
„Congresul al treilea ordinar
al P.M.S.D.R. Textul integral
al proceselor-verbale”.
Geneva, editat de C.C.*

Se tipărește după manuscris

MATERIALE
PREGĂTITOARE

PLANUL ARTICOLULUI
„SOCIAL-DEMOCRAȚIA ȘI GUVERNUL
REVOLUȚIONAR PROVIZORIU“

Un model de confuzie

In problema guvernului provizoriu

1. Înviorarea mișcării revoluționare a repus pe tapet problema guvernului provizoriu și a participării social-democrației la un asemenea guvern.

2. S-ar părea că problema nu e chiar atât de actuală, dar condițiilor „pericolul“ li s-a părut atât de mare, încât Martînov s-a grăbit să-i consacre o broșură.

Într-o astfel de problemă e nevoie de claritate.

3. Ideile lui Martînov și platitudinea lor.

Analiza acestor „idei“.

În „Iskra“ nr. 87 au fost trecute sub tăcere. Lui Gapon nu i s-a răspuns la „programul“ formulat de el¹⁴¹.

4. Taedium vitae * a lui Parvus : el „se răzvrățește“ în foile sale volante, în „Iskra“, în prefața la broșura lui Troțki.

5) Tocmai pentru că se „răzvrățește“ a sărit peste cal.

6) Rezultatele. Organizația noastră = $\frac{1}{1000}$. Chiar dacă ar fi de o sută de ori mărită – nu justifică temerile *reacționare* ale lui Martînov. Programul = poziția *de clasă*.

Dictatura revoluționară în revoluția *democratică*.

Scris în martie 1905,

Înainte de 23 ale lunii (5 aprilie)

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri dln Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

* — Sifa de viață. — Nota trad.

**MATERIALE PENTRU ARTICOLUL
„DICTATURA REVOLUȚIONAR-DEMOCRATICĂ
A PROLETARIATULUI ȘI A ȚĂRĂNIMII“**

I

INSEMNĂRI PE MARGINEA FOILETONULUI
DIN Nr. 93 AL „ISKREI“

Compară foiletonul din nr. 93 al „Iskrei“ : noi trebuie să ne limităm la acțiuni întreprinse numai de jos, nu și de sus.

Pe această temă ar trebui scris un articol special. De arătat că un revoluționar care într-o epocă revoluționară își limitează activitatea la acțiuni întreprinse numai *de jos*, renunțând la presiuni exercitate de sus, *renunță* eo ipso * *la revoluție*.

Nu sînt posibile decît două căi de dezvoltare burgheză sau de ieșire revoluționară din iobăgîstul ancien régime ** :

1) prin mici concesiile acordate de sus, prin ciuntiri, cedări, scăderi.

2) prin prefaceri înfăptuite de jos, prin introducerea pozitivă a noii orînduirii...

constituție revoluție	zămstvă libertate politică	absolutism drapat cu forme parlamentare republică
--------------------------	----------------------------------	---

* — implicit. — *Nota trad.*

** — vechi regim. — *Nota trad.*

PLANUL ARTICOLULUI

Încă o dată despre guvernul provizoriu

1. Este nevoie de claritate în formularea țelurilor revoluționare. Martînov a început să le încurce încă înainte de 9 ianuarie. Nu avem de-a face cu o exagerare (oricînd posibilă) a unor laturi ale mișcării, ci cu o încercare de a trage înapoi mișcarea.
2. Formularea problemei: (1) este admisibilă participarea social-democrației la un guvern provizoriu? Da („Vpered“), nu („Iskra“). (2) Este admisibilă participarea social-democrației alături de democrația revoluționară la un guvern de dictatură revoluționară *democratică*? Da („Vpered“), nu („Iskra“). Jaurèsism — „iacobinism“ (tantum mutatus ab illo!)*. Importanța problemei.

3. Argumentele „Iskrei“:

se consfințește ordinea burgheză: poliția, închisorile, creditul, — șomajul etc.

- (1) „ne spurcăm gura cu împerecherea de cuvinte «trăiască!» și guvernul“. {Frazeologie} jaurèsism vulgar.
trebuie înfăptuit programul-maximum.
burghezia e conștientă și nu va permite [contra: Baku].
cînd stai de o parte e mai ușor să exerciți presiuni.

* — atît de schimbat în legătură cu aceasta! — Nota trad.

4. Erorile ei:

nu înțelege aspectul *militar* al sarcinilor și al momentului. Kurz* = lupta pentru republică. Pentru sau contra? „Se consfințește“ oare?

înțelege în mod nedialectic „consfințirea“ ordinii burgheze, a inchișorilor, a armatei etc. *Ich stimme rückwärts, nicht vorwärts zu... ***

„să lovim laolaltă“ — și tot laolaltă să zdrobim? să răpunem? să respingem atacurile? peripețiile luptei: „the run of the true love is never smooth...“*** „jaurèsismul“: l-au învățat în mod mecanic, dar nu l-au înțeles. L-au învățat pe de rost, dar nu l-au aprofundat.

Au înțeles litera, dar nu spiritul. Este oare un principiu? (Comp. Paris. 1900)¹⁴².

Programul-minimum și programul-maximum. Este oare lucid proletariatul?

5. Adevăratul pericol: uitarea sarcinilor referitoare la apărarea organizației *de sine stătătoare* a proletariatului și la lupta lui *de sine stătătoare*.

Acestea sînt condiții indispensabile.

Vor îngreua ele oare participarea la un guvern provizoriu? Libertate de asociere? Mijloace de agitație? Presa?

Foloasele unei demisii în anumite condiții.

- (2) *Distincția dintre (α) guvernul revoluționar provizoriu și (β) dictatura revoluționară (distincție creată de „Iskra“) = scolastică. α = forma juridică, β = esența de clasă. Pe de o parte, α nu-i posibil fără β. Pe de altă parte, β nu poate fi decît temporar (ori o fază de tranziție spre dictatura burgheză, spre înfrîngerea proletariatului, ori trecerea la dictatura socialistă).*

* — Pe scurt. — *Nota trad.*

** — Îl aprob în raport cu trecutul, dar nu în raport cu viitorul... — *Nota trad.*

*** — „dragostea adevărată e totdeauna cu bucluc...“ (Shakespeare). — *Nota trad.*

Prudență în problemele tacticii. Să ne pregătim, să stringem rindurile, să nu losschlagen gedankenlos (Draufgänger)*, să nu fim „mai revoluționari decît toți”...

Există oare o democrație revoluționară? Firește că da (L. Martov are dreptate contra lui *Troțki*, precum și contra lui Parvus unit cu *Troțki*). Degeaba chiar îl crede el pe *Troțki* cînd afirmă că democrația revoluționară abia „se ridică”, în timp ce proletariatul crește. Mai curînd *in v e r s* (presa legală, intelectualitatea largă, legătura ei cu țărănimea etc. se va reface sehr bald**).

„Oameni nenormali” („Frankfurter Zeitung”). Baku. Toți liberalii legali, toți oamenii onești = democrați revoluționari gata formați, toată influența scriitorilor onești, a avocaților de bună-credință, a învățătorilor, a profesorilor și a medicilor cumsecade *e t c. e t c. ...*

„Bessere Einsicht“*** formulată de „Iskra”: Revolution in Permanenz, aceasta nu este altceva decît dictatura revoluționară.

„Mai revoluționari decît toți”. Dar eserii? Lupta dintre eseri și social-democrați. Se prea poate ca social-democrații să fie nevoiți să iasă din guvernul revoluționar al eserilor și să adopte o atitudine de opoziție față de „aventurismul revoluționar”, așteptînd sfîrșitul guvernării lor... (*Este inevitabil ca democrații revoluționari să se drapeze în eseri, luîndu-i ca tip.*) Aici nu trebuie să ne legăm mîinile în nici un caz. Spiritul de organizare și de disciplină al proletariatului, „aventurismul” și nestatornicia intelectualității revoluționare și a micii burghezii revoluționare...

Scris în martie 1905,
înainte de 30 ale lunii
(12 aprilie)

Publicat
vîntu prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V

Se tipărește după manuscris

* — să nu lovim orbește. — Nota trad.

** — foarte repede. — Nota trad.

*** O ipoteză mai bună. — Nota trad.

PLANURILE ARTICOLULUI
„PROGRAMUL AGRAR AL LIBERALILOR“

1

2 probleme principale în legătură cu programul agrar al liberalilor:

I. analizarea diferitelor puncte— — —

II. concluzii generale. Sensul. Particularitatea specifică Rusiei este evidentă (moșierii sint pentru o reformă agrară).

În ce constă această particularitate?

(α) oare în pretinsul caracter socialist al rînduieilor agrare ruse?

(δ) în esența burghezo-democratică a prefacerilor agrare.

That is the question*.

Acum devine din ce în ce mai clar că social-democrații au avut dreptate susținînd (δ). (Contra narodniciei și eserii.)

Nil** cu privire la muncitorii agricoli.

Nil care să transforme rînduieile existente la sate: numai *deplasarea* în sus a unei categorii restrînse de gospodării mic-burgheze, pentru a le „cointeresa“ la menținerea orînduirii sociale.

È în întregime conceput în spiritul „tutelei binevoitoare“, al „concesiilor înțelepte“, al comisiilor Șidlovski, al încercărilor de a momi etc.

Miezul problemei: comitete țărănești și dictatură revoluționară...

* — Iată întrebarea. — Nota trad.

** — Nihi! — nimic. — Nota trad.

În rezumat:

vor să vîndă ceea ce se află în pericol de a fi luat fără plată.

N i l precis

caracterul birocratic al tuturor reformelor, frica de activitatea revoluționară de sine stătătoare a țărănimii.

2

Programul agrar al liberalilor

1. Articolul lui L. în „*Osvobojdenie*”. Acum programul elaborat de consfătuirea de la *Moscova* a reprezentanților zemstvelor.
2. „Transformare radicală... Quoad* radicală?
 { Conștiința faptului că „reforma” din 1861 a fost }
 { o reformă neisprăvită, că există o contradicție între }
 { rînduielile agrare de astăzi și cerințele dezvoltării }
 social-economice.
 Mai mult instinct decît conștiință. Care este *esența* contradicției? — împărțirea în stări sociale, iobăgia, munca în dijmă, relațiile de robie. Punerea satului în condițiile economiei burgheze (șipetele eserilor etc. în legătură cu aceasta).
3. Completarea loturilor țărănești cu terenuri defalcate din pămîntul proprietarilor funciari și răscumpărare.
 (Emană de la moșieri! Nu-i bună de nimic. Mai bine să vîndă, cînd sînt amenințați să li se ia fără plată. Conștiința șubrezeniei economice a multor moșii proprietate particulară. *Cultura* în mîinile „mujiului”).
 A salva prin concesi cîea ce este esențial în puterea moșierilor — iată programul lor.
 — a nimici definitiv puterea moșierilor — iată „programul” țărănilor)...
 Pămînturi rășluite, *expropriere*...

* — În ce măsură. — Nota trad.

4. Pământurile statului și domeniile coroanei. *O parte* din domeniile coroanei (N.B.) (se tem!). Dar cele bisericești?
„Exploatarea lui în interesul populației muncitoare“... („Burghezia narodnicizantă“.)
5. „Reglementarea arenzii“. Comp. cu programul nostru agrar...
6. „Comisii de arbitraj alcătuite din reprezentanți ai statului și ai organizațiilor obștești“.
Esențialul! De ce reprezentanți ai statului? Comp. *comitetele țărănești*.
Ce înseamnă „obștești“?
7. Strămutarea și colonizarea populației rurale, bănci, cooperatie.
{liberalii și *eserii* — paralelă...}
8. Legislația cu privire la hotărnicie. Propunere judicioasă. Quid est re vera? * = Dezvoltarea proprietății private și a fermieratului, a gospodăriei capitaliste (împotriva fărâmițării pământului etc.). Arrondissement... **
9. Summa summarum ***: desăvârșirea, încheierea *democratizării burgheze* a satului, *păstrându-se* tot ce se poate păstra din puterea moșierilor.
10. Comp. „Iskra“ nr. 3 {problema agrară *se va pune* la || ordinea zilei||¹⁴³.
11. Comp. Marx über Kriege. Linia noastră = sprijinire, mină în mină, dezvoltare, stimulare, introducerea conștiinței politice, sublinierea caracterului democrat-revoluționar, păstrarea specificului de clasă, organizarea și luminarea proletariatului agricol...

Scris în aprilie 1905,
înainte de 7 (20) ale lunii

Publicat
pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“,
vol. V

Se tipărește după manuscris

* — Care e sensul ei real? — *Nota trad.*
** — Rotunjire... — *Nota trad.*
*** — În rezumat. — *Nota trad.*

PLANUL MANIFESTULUI DE 1 MAI

1. „Primăvara“ vorbelor și mîrșăvia faptelor.
2. Înșelătoria pusă la cale de Bulîghin.
3. Războiul și falimentul sistemului guvernamental.
4. Ruină, foamete, holeră...
5. Petersburg, Riga, Varșovia etc. 9 ianuarie.
6. Baku și periculoasa mișcare antievreiască.
7. Greva revoluționară și mișcarea revoluționară de la 9 ianuarie și de după această dată. Revoluție!
8. Mișcarea țărănească. Reprimarea ei și țelurile ei.
9. Adunarea constituantă și guvernul revoluționar provizoriu.
10. Lupta pentru republică și pentru toate libertățile democratice.
11. Lupta proletară pentru republică și pentru socialism.
12. Proletariatul revoluționar rus în fruntea proletariatului revoluționar mondial.

1 Mai în general.

În ce hal au adus țara? 1—4.

Mișcarea revoluționară. 5 și 7.

Campania de ațîțări dusă de guvern. 6.

Mișcarea țărănească. 8.

Insurecția armată.

Țelurile luptei. 9—11.

0. 1 Mai în general.
A. Începutul revoluției 1—6.
B. Lupta muncitorilor și țăranilor 7—8.
C. Țelurile luptei 9—11.
D. Importanța istorică mondială a revoluției din
Rusia 12.

*Scris în aprilie 1905,
înainte de 12 (25) ale lunii*

*Publicat
pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”,
vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

**MATERIALE PENTRU CONGRESUL
AL III-LEA AL P.M.S.D.R.**

1

**IN LEGĂTURĂ CU PROIECTUL DE ORDINE DE ZI
AL CONGRESULUI**

1

PROIECT INIȚIAL DE ORDINE DE ZI

1. Insurecția armată. 2. Participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu. 3. Pregătirea în vederea acțiunii politice deschise a social-democrației. 4. Sprijinirea mișcării țărănești. 5. Atitudinea față de mișcarea liberală. 6. Atitudinea față de eseri. 7. Statutul partidului. 8. Relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor de partid.	1. Insurecția armată. 2. Participarea la un guvern provizoriu. 4. Atitudinea față de liberali. 5. Acordul cu eserii. 6. Îmbunătățirea muncii de agitație și propagandă. 7. Sprijinirea mișcării țărănești. 8. Statutul partidului. 9. Relațiile dintre muncitori și intelectuali — dările de seamă ale delegaților. 10. Alegerile. 11. 1 Mai? 12. Publicarea hotărârilor congresului și a proceselor-verbale; momentul intrării în funcțiune a noului C.C. ?13. Atitudinea față de partidele social-democrate naționale.

?? 14. Atitudinea față de par-
tea care s-a rupt de
partid. Divergențele
dinăuntru partidului.

- 1) Tactica.
- 2) Atitudinea față de alte
partide și curente.
- 3) Organizarea.
- 4) Munca internă de partid.
1 Mai.
Îmbunătățirea muncii de
propagandă și agitație.
Alegerile.
Publicarea materialelor
congresului.
75. 71.¹⁴⁴

2

GRUPAREA PUNCTELOR DE PE ORDINEA DE ZI
A CONGRESULUI

7 p-te ¹⁴⁵ I. 1) probleme de
tactică	{	[condițiile muncii organiza-
torice așa cum sînt prevă-
zute în statutul partidului]*
centralism și democra-
tism.
3 p-te II. 2) Probleme or-
ganizatorice.		<i>atitudinea mun-
citorilor față
de intelectuali.</i>
III. 3) Atitudinea fa-
ță de alte
partide și cu-
rente.	{	1. față de partea care s-a
rupt de partid
		2. față de partidele soci-
al-democrate națio-
nale.

* Textul cules cu petic și pus în paranteze drepte este tăiat în manuscris.
— Nota red.

}	3. față de liberali
	4. față de eseri
	5. față de formele inferioare ale mișcării muncitorești.

IV. 4) Problemele interne ale muncii de partid

V. 5) Dărilor de seamă ale delegaților.

1. Darea de seamă a C.C.

2. Dărilor de seamă ale delegaților.

VI. 6) Alegerile.

(1) alegerile.

(2) publicarea proceselor-verbale.

propaganda și agitația

I	—	7
II	—	4
III	—	5
IV	—	1
V	—	2
VI	—	2
		21 ¹⁴⁶

3

PROIECT DE ORDINE DE ZI A CONGRESULUI
CU INDICAREA RAPORTORILOR

*Proiect de ordine de zi
a Congresului al III-lea al partidului*

A) *Probleme de tactică.*

1. Insurecția armată.

Verner, Voinov¹⁴⁷.

2. Pregătirea în vederea acțiunii politice deschise a social-democrației.

Șmidt.

3. Atitudinea social-democraților față de politica guvernului în ajunul și în timpul revoluției.

Șmidt, Lenin.

4. Sprijinirea mișcării țărănești.

Lenin, Șmidt.

B) Atitudinea față de alte partide și curente.

5. Atitudinea față de partea care s-a rupt de Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.

6. Atitudinea față de partidele și organizațiile social-democrate naționale din Rusia.

[7] 6. Atitudinea față de liberali.

[8] 7. Atitudinea față de eseri.

Lenin, Verner.

C) Organizarea partidului.

[9] 8. Statutul partidului.

Verner.

[10] 9. Relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor de partid.

Verner.

D). Munca internă de partid.

[11] 10. Dărilor de seamă ale delegaților.

[12] 11. Îmbunătățirea muncii de agitație și propagandă.

13. Întii Mai.

[14] 12. Alegerile.

[15] 13. Publicarea proceselor-verbale și momentul intrării în funcțiune a noilor instituții.

Scris la 13 (26) aprilie 1905

Publicat pentru prima oară
în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

2

OBSERVAȚII
PE MARGINEA PROIECTULUI DE REZOLUȚIE
PREZENTAT DE RUMEANȚEV ÎN LEGĂTURĂ
CU ACȚIUNEA POLITICĂ DESCHISĂ
A. P.M.S.D.R.

După părerea mea, rezoluția trebuie modificată în felul următor:

Motivele:

(1) să se constate că sub presiunea mișcării revoluționare încep în fapt acțiuni deschise ale partidelor politice etc.

(2) că în această privință liberalii au luat-o cu mult înaintea tuturor; ei dețin aici un privilegiu *de fapt* (punctul 1 din raportul lui Șmidt).

(3) că muncitorii manifestă o *năzuință puternică* spre acțiuni asemănătoare (punctul 2 din raportul lui Șmidt).

— *concluziile* :

(1) să nu se piardă nici un prilej de acțiune deschisă, organizînd pe muncitori, *chiar în cadrul acțiunii*, ca o forță de sine stătătoare;

(2) să fie folosite absolut toate formele legale, urmărindu-se ca organizațiile muncitorești legale să se afle sub influența social-democraților.

(3) Să se propage în toate organizațiile muncitorești și în rîndurile celor mai largi mase ideea necesității de a se lua măsuri practice în vederea creării, paralel cu aparatul nostru conspirativ, a unui aparat pentru acțiuni politice deschise.

[+ 0] *I n c e p u t u l* cuceririi de fapt a libertății de activitate

Mai bine ar fi

2)
1)

1) Masele muncitorești tind spre acțiuni deschise.
2) Liberalii profită *enorm* și capătă preponderență.

3) Necesitatea de a se pregăti în vederea unei eventuale și apropiate treceri de la formele exclusiv conspirative de pînă acum la forme deschise.

Hotărăște:

- (1) să nu se piardă prilejul... acțiuni deschise — elaborează pe teren diferitele organizații.
- (2) să fie folosite chiar și formele *semilegale* de organizare, urmărindu-se subordonarea lor influenței social-democrației]*

*Scris între 16 și 19 aprilie
(29 aprilie și 2 mai) 1905*

*Publicat
pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“; vol. V*

Se tipărește după manuscris

* Textul cules cu petit și pus în paranteze drepte este tăiat în manuscris. — *Nota red.*

3

MATERIALE PENTRU RAPORTUL
ASUPRA PARTICIPĂRII SOCIAL-DEMOCRAȚIEI
LA UN GUVERN REVOLUȚIONAR PROVIZORIU ¹⁴⁸

1

PLANUL RAPORTULUI ȘI TEZE
PENTRU REZOLUȚIA CU PRIVIRE
LA PARTICIPAREA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI
LA UN GUVERN REVOLUȚIONAR PROVIZORIU

Poziția ziarului „Vpered“ în general:

- 1) Analiza obiecțiilor făcute de Plehanov.} Marx 1848
- 2) „Iskra“ nr. 93 și Bakunisten.
- 3) „Iskra“ nr. 93 („Revolution in Permanenz“) [?]
- 4) Rezoluția.
- 5) Concluzii.

Motivarea rezoluției:

- 1) Necesitatea libertății politice și a republicii democratice.
- [2) Existența unei democrații burgheze și mic-burgheze revoluționare care e capabilă să lupte pentru libertate politică și începe să ducă o astfel de luptă.
- 3) Este necesar ca proletariatul să sprijine democrația revoluționară...]*
4. Necesitatea unui guvern revoluționar provizoriu pentru răsturnarea deplină a absolutismului și pentru asigurarea efectivă a libertății alegerilor pentru adunarea constituantă.
- [5) Social-democrația revoluționară consideră că sînt admisibile acțiuni revoluționare nu numai de jos, ci și de sus.
- 6) Necesitatea ca social-democrația să participe la guvernul revoluționar provizoriu în cazul unei victorii depline a revoluției, în cazul cînd ea va conduce insurecția]*.

* Textul cules cu petit și pus în paranteze drepte este tăiat în manuscris. — *Nota red.*

- 7) Caracterul burghezo-democratic al revoluției și necesitatea unei poziții de sine stătătoare a proletariatului, spre deosebire de cea a democrației burgheze.
- [8) Existența unui partid muncitoresc social-democrat organizat, capabil să creeze o organizație deschisă (cu participarea largă a muncitorilor) și să exercite un control asupra împuterniciților partidului]*

Dispozitivul rezoluției

cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu

- 1) Propaganda și agitația în jurul ideii de guvern revoluționar provizoriu ca parte integrantă necesară a unei revoluții victorioase.
- 2) Este necesar ca în adunările muncitorești întregul nostru program-minimum să fie discutat nu numai din punct de vedere general, cum am discutat și trebuie să discutăm cu toții programul-maximum, ci și din punctul de vedere al posibilității înfăptuirii lui integrale și imediate.
- 3) *În cazul unei insurecții populare victorioase* este posibilă participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu alături de burghezia revoluționară și de democrația mic-burgheză revoluționară, în scopul reprimării necruțătoare a tuturor tentativelor contra-revoluționare și al curățirii temeinice a terenului democratic în Rusia, în scopul folosirii tuturor mijloacelor garantate de guvern pentru o mai largă organizare a clasei muncitoare.

4) Condiția indispensabilă a unei asemenea participări este ca partidul muncitoresc social-democrat să exercite un control asupra împuterniciților săi în guvern și să apere cu fermitate existența de sine stătătoare a partidului muncitoresc de clasă, care în năzuința lui spre revoluția socialistă deplină este ostil oricărei democrații burgheze.

Acestea sînt condițiile subiective. Dar cele obiective? În scopul reprimării necruțătoare a contra-revoluției. Pct. 3.

* Textul cules cu petit și pus în paranteze drepte este tăiat în manuscris. — *Nota red.*

{ N.B. Prole-
tariatul
î n a r m a t }

- 5) În orice caz, indiferent dacă social-democrația va participa sau nu la guvernul revoluționar provizoriu, este necesar să propagăm în rândurile clasei muncitoare ideea necesității unor organizații muncitorești *revoluționare*, care să poată controla activitatea *oricărui* guvern revoluționar și să exercite o presiune asupra lui.

2

SCURT CONSPECT AL RAPORTULUI
ASUPRA GUVERNULUI REVOLUȚIONAR PROVIZORIU

1. La prima privire pare straniu că se pune o astfel de problemă: nu este chiar atât de apropiată perspectiva instaurării unui guvern revoluționar provizoriu. Problema ne-a fost impusă de polemica publicistică. Martinov și modul său de a vedea înainte de 9.I.1905 („Două dictaturi“, pag. 10—11).
Codismul acestui mod de a vedea.
Importanța clarității țelurilor social-democrației.
2. Plehanov prezintă într-o lumină greșită începutul controversei (nr. 96): estompează martinovismul¹⁴⁹.
3. Formularea generală a problemei: dictatură socialistă sau dictatură democratică? Absurditatea încercărilor de a o substitui pe cea dintâi celei de-a doua.
Inevitabilitatea celei de-a doua.
4. Argumentele lui Plehanov în nr. 96.

Vezi filele separate, *p a g. 1—6**

Apoi.

- a) Două forțe: revoluția și contrarevoluția. Lupta lor armată, soarta schimbătoare a luptei, inevitabilitatea luptei duse și de jos și de sus.

* Vezi volumul de față, pag 382—386. — *Nota red.*

- b) Engels în 1849, citate din descrierea campaniei pentru constituția Imperiului ¹⁵⁰.
- c) Rezoluția și motivarea ei pe scurt.

3

OBSERVAȚII PE MARGINEA ARTICOLULUI LUI PLEHANOV
„DESPRE LUAREA PUTERII“

Din articolul publicat de *Plehanov* în nr. 96
trebuie relevată:

1) *Afirmația falsă* că „Vpered“ acuză «Iskra» (coloana 1); în felul acesta problema este pusă într-un mod denaturat.

În realitate, *Martinov* încă înainte de 9.I. a început să sperie pe vperedişti că vor fi nevoiți să participe la guvernul revoluționar în cazul unei *insurecții victorioase*, conduse de proletariat (*Martinov*, pag. 10—11). ((*Martinov și „Iskra“*, N. B. de citat N. B. din *Engels* .))

Ergo*, nu „Vpered“ este acela care a pus pe tapet problema „luării puterii“ (această formulare *nu e a noastră*, ci a „Iskrei“. Este o formulare *ingustă*), ci *Martinov* și „Iskra“, care au folosit-o pentru a speria proletariatul cu perspectiva unei *insurecții victorioase*.

2) Falsul grosolan că „Vpered“ i-ar fi numit pe Marx și Engels „virtuozi ai filistinismului“. *Martinov* nu este = Marx!!

„Vpered“ a spus că succesiunea: absolutism — constituție liberală — republică democrată — revoluție socialistă „este *justă* în linii generale“, dar că acela care încă *înainte de primul atac se limitează* la un rol secundar dă dovadă de filistinism, de platitudine. „A înfățișa fără salturi“ este o platitudine. „A înfățișa sub forma unei linii drepte, lent și uniform ascendentă“ este o platitudine. *Plehanov substituie* o problemă alteia.

3) Expunând „Adresa“¹⁵¹, *Plehanov* comite în această problemă o nouă denaturare, lăsând în umbră faptul că

* — Prin urmare. — Nota trad.

„Adresa“ a fost scrisă într-un moment cînd o *victorie deplină* a poporului *nu mai era posibilă*, cînd burghezia liberală *luase deja locul absolutismului*, cînd, prin urmare, revoluția era deja ciuntită și escamotată.

După *insuccesul* insurecției populare, care nu a adus o *victorie deplină*, Marx și Engels sfătuiesc clasa muncitoare să se organizeze și să se pregătească. Se poate susține oare în mod serios că acesta este un răspuns aplicabil situației *dinainte* de prima insurecție? Se poate susține oare că acesta este un răspuns aplicabil unei situații în care *se presupune* o insurecție victorioasă a proletariatului?? (or, tocmai de la o astfel de presupunere au pornit „Iskra“ și Martinov).

4) Expunînd „Adresa“, Plehanov *a uitat* să adauge *extrem de importanta* indicație a lui Marx că în 1848 și în 1848—1850 democrația mic-burgheză din Germania „se organiza tot mai bine“, în timp ce „partidul bază

muncitoresc își pierdea singurul său reazem solid“ ((pag. 75 „Ansprache“)).

Ergo: Marx constată o *mai bună* organizare a *democrației mic-burgheze*, constată că partidul muncitoresc *a fost în 1848 în coada burgheziei* ((S. 76 „Ansprache“)). *De aceea* Marx își concentrează atenția exclusiv asupra necesității organizării de sine stătătoare a proletariatului, de aceea el consideră *neîndoielnică preponderența* partidului mic-burghez ((S. 78 „Ansprache“)), de aceea el nu consideră că partidul muncitoresc are șanse de a deveni preponderent, de a participa la un guvern revoluționar.

5) În

„Adresă“
„Ansprache“

Marx *nu spune* absolut nimic despre o *participare* a partidului muncitoresc la un guvern revoluționar (provizoriu).

De aceea greșește profund Plehanov atunci cînd afirmă că lui Marx „nici prin gînd nu-i trecea că reprezentanții

politici ai proletariatului ar putea să lucreze împreună cu reprezentanții micii burghezii la făurirea unei noi orânduiri sociale“.

I n e x a c t. Marx *nu examinează această idee* în legătura ei concretă cu un eventual guvern revoluționar provizoriu. Marx *nu pune* de loc problema participării social-democraților la un guvern revoluționar provizoriu, în timp ce Plehanov prezintă lucrurile în așa fel ca și cum Marx *ar fi rezolvat-o într-un sens categoric negativ*.

Marx spune: noi, social-democrații, am fost mereu la coadă. Sintem mai prost organizați; trebuie să ne organizăm în mod de sine stătător pentru cazul când, dacă revoluția va fi încununată de succes, democrația mic-burgheză va veni la putere.

Martînov trage următoarea concluzie: Noi, social-democrații, care în momentul de față sintem mult mai bine organizați decît democrația mic-burgheză revoluționară din Rusia și constituim fără doar și poate un partid de sine stătător, trebuie să **ne temem** că, în cazul când insurrecția va fi încununată de succes, **vom fi nevoiți** să participăm la guvernul revoluționar provizoriu.

Da; tov. Plehanov, una e marxismul și alta martinovismul.

6) Plehanov spune că „demonstrațiile ziarului «Vpered» se limitează la cîteva cuvinte ce se repetă neîncetat“ și că „Iskra“ „nu vrea să-l critice pe Marx“.

Așa să fie oare?

Ale cui demonstrații se limitează la „cuvinte ce se repetă neîncetat“? Cine altul decît Plehanov și-a compus *tot* bagajul din „citate“? jalnic bagaj.

„Vpered“ nu-l „critică“ pe Marx. Mach și Avenarius nu sînt decît paravanul sub care se ascunde sărăcia argumentației plehanoviste.

„Vpered“ examinează *condițiile concrete din Rusia*, despre care Plehanov nu a spus *absolut nimic*: raportul dintre proletariat și țărănime

gradul de organizare a proletariatului și gradul de organizare a țărănimii

forța democrației mic-burgheze în comparație cu cea a social-democrației
momentul: *înainte* de prima insurecție
premisele întregului raționament: *o insurecție victorioasă*.

Nu cumva invers, tov. Plehanov? Nu dv. v-ați limitat la cuvintele și citate? Nu „Vpered“ și-a demonstrat susținerile analizând problema sub aspectul ei concret istoric?

7) Plehanov spune că în concepțiile lui Marx și Engels a intervenit o schimbare, și anume aceea că revoluția *socialistă* încă nu e aproape.

„Ei (după ce și-au îndreptat greșeala) ar fi definit sarcinile politice ale proletariatului pornind de la presupunerea că regimul democratic va rămâne dominant în decursul unei perioade destul de îndelungate. *Dar tocmai de aceea ei ar fi condamnat într-un mod și mai categoric participarea socialiștilor la un guvern mic-burghez*“.

De ce? Plehanov confundă aici dictatura *democratică* cu cea *socialistă*!!

8) Engels către Turati.

- a) Nu dispunem de întregul text al scrisorii.
b) Turati = Millerand. Portofoliu. *Este oare aceeași situație?*
c) Engels *i-a dovedit* lui Turati că revoluția va fi *democratică și nu socialistă*.
Nil* în esență!

9) „*A participa la un guvern revoluționar provizoriu împreună cu mica burghezie înseamnă a trăda proletariatul...*“

* Nihil — nimic. — Nota trad.

Da? {1848, 1873 „Bakunisten an der Arbeit“ .} **De jos?**
De sus?

10) „*I s k r a*“ nr. 93 (de jos).

B a k u n i s t e n .

11) „Iskra“ nr. 93 — dacă ne va reveni în mod spontan,
nu ne vom da înapoi.

*Scris în aprilie 1905,
înaintea de 18 ale lunii (1 mai)*

*Publicat
pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V*

Se tipărește după manuscris

4

CONSPECTUL CUVÎNTĂRII ÎN PROBLEMA
RELAȚIILOR DINTRE MUNCITORI
ȘI INTELLECTUALI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIILOR
SOCIAL-DEMOCRATE ¹⁵²

Conspectul cuvîntării mele din 3/V (ședința a 15-a).

- I. Este inexact că purtători ai ideilor social-democrate revoluționare sînt la noi mai ales intelectualii (cum a spus Vlasov).
- II. Este greșită afirmația că principiul electiv nu va lărgi posibilitățile pentru o mai bună informare a organizațiilor periferice etc. (cum a spus Vlasov).
- III. Vlasov a spus că în frunte (adică în fruntea sciunilor și a opoziției) stau intelectualii. Confirmă Latîșev, Leadov, Kramolnikov etc.
- IV. *Muncitorii trebuie introduși în comitete.*

Scris la 20 aprilie (3 mai) 1905

Publicat
pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

5

**MODIFICĂRI
ÎN PROIECTUL DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA PROPAGANDĂ ȘI AGITAȚIE** ¹⁵³

Rezoluția în ansamblu

a) Se va organiza un grup de propagandă publicistică, care va elabora un program general de propagandă și va întocmi pe baza lui o serie de broșuri populare în problemele fundamentale ale programului, tacticii și organizării partidului.*

a) acordînd o atenție deosebită editării unor broșuri destinate muncii în rîndurile țărănimii,

b) îngrijindu-se de organizarea editării unui organ popular în Rusia.

punctul c) de înlocuit

|| . . . admis

c) se vor lua măsuri pentru organizarea de grupuri mobile de agitatori și propagandiști care să dea concurs centrelor locale¹⁵⁴.

Lenin

Scriș la 25 aprilie (8 mai) 1905

*Publicat
pentru prima oară în 1905,
în cartea „Congresul al III-lea
ordinar al P.M.S.D.R.
Textul integral
al proceselor-verbale”,
Geneva, editat de G.C.*

Se tipărește după manuscris

* Cu petit e cules textul proiectului de rezoluție. — *Nota red.*

PLAN DE REFERAT ASUPRA
CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R.
ȘI A HOTĂRÎRILOR LUI ¹⁵⁵

Congresul al III-lea și hotărârile lui

- A) De ce s-a ținut și un congres și o conferință?
 B) Problema organizatorică la congres și la conferință.
 C) Problemele de tactică " ~ " ~ " ~ "
- A) { 1. Valabilitatea *convocării* congresului peste capul Consiliului.
 2. Valabilitatea congresului *insuși*.
 3. Ce se urmărea prin refuzul de a participa la congres? (Transformarea unui congres în două.)
- B) Cele trei probleme organizatorice fundamentale rezolvate de Congresul al III-lea:
- Bb) 1) § 1.
 2) Alegerea unui „centru unic“.
 3) „Garantarea drepturilor minorității“.
- Bc) Statutul de organizare adoptat de conferință.
 (1) „colective“ de conducere (?).
 (2) „organizația locală“ (? dar § 1?).
 (3) Comitetul Central și Comisia executivă —
 și Comitetul de Organizare ???
- (4) Condițiile acordului? la congres?
- C)
- 4 1. Guvernul revoluționar provizoriu.
 3 2. Insurecția armată.
 2 3. Situația politică actuală.
 1 4. Atitudinea față de alte partide revoluționare și de opoziție.
 5 5. Comisia executivă.

- 4 4. C.C. = Comisia executivă + reprezentanții comitetelor regionale = conferința.
- 3 3. comitetele regionale = aleșii congreselor regionale.
- 2 2. congresele regionale = delegații colectivelor de conducere.

1. Colectivul de conducere = comitetul + toate comitetele raionale + grupul special.

Comitetul prezintă dări de seamă comitetelor raionale și le „consultă“ în diferite probleme.

Comitetul este aproape un organ ales de membrii comitetelor raionale.

grupurile organizației locale

Din complimentele pe care le fac menșevicii:

„încălcarea grosolană a promisiunii“

„o încercare de a impune partidului congresul“

„o crimă nemaiauzită“

„înșelarea încrederii partidului“

„denaturare flagrantă“

„substituire“

„o încercare de a constrânge proletariatul organizat“
(pag. 13)

condițiile menșevicilor

„trebuie să fie reprezentat întregul partid, adică masa membrilor lui efectiv“ [pag. 8.]

„parcă pot fi rezolvate problemele de tactică fără ca întregul partid să le fi dezbătut în prealabil? Nu este oare o ușurință... insurecția armată... pînă și în literatura de partid controversesele abia au început“ (pag. 10). „am auzit“ (pag. 10—11).

Scris în mai 1905,
după data de 15 (28) ale lunii

Publicat
pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI

Se tipărește după manuscris

INSEMNAȚI PENTRU ARTICOLUL
„DESPRE GUVERNUL REVOLUȚIONAR
PROVIZORIU“

1. Reiese oare din „Adresa“ lui Marx din martie 1850 către membrii Ligii comuniștilor că el *nu admitea ideea* unei participări a comuniștilor la guvernul revoluționar provizoriu, în perioada revoluției democratice, alături de burghezie?

2. Este adevărat că în această „Adresă“ Marx *nici nu a ridicat măcar problema* unei participări a social-democraților la guvernul revoluționar provizoriu?

3. Există vreo deosebire între: „a nu admite ideea unei participări“ și „a nu ridica problema unei participări“?

4. Este adevărat că în sus-menționata „Adresă“ Marx însuși a relevat întărirea partidului democratic mic-burghez și slăbirea partidului comunist muncitoresc în perioada precedentă?

5...*

*Scris în mai 1905, înainte de
21 ale lunii (3 iunie)*

*Publicat
pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V*

Se tipărește după manuscris

* Aici manuscrisul se întrerupe. — *Nota red.*

INSEMNĂRI PENTRU ARTICOLUL
„LUPTĂ REVOLUȚIONARĂ ȘI
SAMSARLÎC LIBERAL“

1

Partidul „constituțional-democrat“... Hm! Quid est? Ce înseamnă această împerechere de cuvinte? Poate fi o ordine de stat democratică fără constituție?? De cine vor ei să se deosebească? De Șipov & Co. — pentru că sînt, zice-se, împotriva constituției. Dar parcă aceștia-s democrați??

Constituțional-democrat mai înseamnă: nu *republican*-democrat. Constituțional-democrat înseamnă *monarhist*-democrat sau *monarhist*-constituțional.

Amîndouă însă sună urît, inde* *descrierea*... Eufemism!

Partidul constituțional-democrat se formează...

Partidul micii burghezii — partea radicală a democrației burgheze revoluționare.

Intelectualii și
a faceriștii...
Mica burghezie

Marea burghezie
mai mult radicalism
mai multă fărîmițare

rolul mai mare al „conducătorilor“ intelectuali

*— de aici. — Nota trad.

Libertatea cuvintului — libertatea de asociere — *sprjini-
nirea pe o forță socială kommt später**...

„Politica realistă“ în concepția mercantilă —
și în accepția *materialistă*.

2

*Vorbe mieroase**Programul liberalilor organizați*

„Poporul trebuie să ia în propriile sale mâini rezolvarea
crizei...”

Poporul „*laolaltă cu celelalte grupuri
sociale*“ (N. B.)

Convocarea adunării constituante (de către cine?)

Monarhia tace milc [nici pentru, nici contra]

Separarea bisericii de stat (nil**)

„Eliberarea asociațiilor bisericesti de sub tutela statului“

[dar de subvențiile acordate de stat?]

„Reprezentanță națională“

O singură Cameră? *Nil.*

„Autodeterminarea culturală a naționalităților“ [și nu

politică!]

Reforma financiară: „treptat...“:

! „Renunțarea la sistemul de protejare a unor întreprinderi
și a unor întreprinzători și aplicarea fermă a unei politici
de protejare a dezvoltării forțelor productive ale poporului...
Propășirea industriei“

Programul agrar: **de către cine?**

„împroprietărire...” cu *despăgubirea* foștilor pro-

prietari.

Dreptul de arendă... [și nu dreptul la o arendă *redușă*]

„în interesul oamenilor muncii“

dreptul de grevă etc. pentru muncitori. [N.B. N.B.]

* — vine mai târziu. — *Nota trad.*

** — nihil — nimic. — *Nota trad.*

Legislația muncitorească...

- (Inspecția de fabrică („în toate domeniile de muncă ale poporului“).
- Ziua de muncă de 8 ore.
- Interzicerea orelor suplimentare.
- Ocrotirea muncii femeilor și copiilor.
- Camere de arbitraj...
- Despăgubirea muncitorilor accidentați.
- Asigurări de stat.

„Aceste soluții sînt obligatorii numai atîta timp cît condițiile politice rămîn neschimbate“.

——— „elementul provizoriu și condițional“

——— „o politică realistă“

„...Mai mult decît suficientă...“.

Scris în mai 1905,
înainte de 27 ale lunii (9 iunie)

Publicat
pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

SCURT ISTORIC
AL SCIZIUNII DIN PARTID ¹⁵⁶

- „Economismul“ și vechea „Iskră“. 1900—1903. 1) „Economismul“ și vechea „Iskră“. (Rezoluțiile congresului din 1901) ¹⁵⁷.
- Congresul al II-lea al partidului. VII. 1903. 2) Congresul al II-lea. 51 = 8 + 10 + 9 + 24 ¹⁵⁸. (= „Economistii“ și vechea „Iskră“.)
- Lupta pentru cooptare sau „starea de asediu“ VIII—XI.1903. 3) 26. 8. 1903 — 26. 11. 1903 ¹⁵⁹. (Niciodată cu Martînov! ¹⁶⁰ „Continuitate“. Scrisoarea din 8.X.1903 ¹⁶¹)
- ad 5
 { Spiritul de cerc și partidul!
 Pace cu „economistii“!
 „Ereziile“ lui Lenin
 XI. 1903—I. 1904. } 4) 26.11.1903 — 7.I.1904.
 [Organizația secretă].
- Încercările de împăcare
 vechea și noua „Iskră“
 („prăpastia“). I—VII. 1904. 5) 7.I.1904 — 29.VII.1904.
- Comitetele din Rusia și redacția „Iskrăi“. „22“ și „19“ ¹⁶². Lupta pentru congres. „Documentul“ demascator.

Lupta pentru congres.

VII. 1904—V. 1905. 6) VII. 1904—V. 1905.

Biroul Comitetelor Majorității = 3 conferințe.
„Vpered“.

„Planul campaniei zemstvelor“.

Congresul al III-lea al partidului. V. 1905

7) V. 1905. Congres și conferință.

După Congresul al III-lea. VI. 1905 —

8) După Congresul al III-lea¹⁶³.

Scris nu mai devreme de mai 1905

*Publicat
pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V*

Se tipărește după manuscris

CONCEPTUL NETERMINAT AL ARTICOLULUI „DICTATURA LUI TREPOV ȘI CANDIDATURA LUI ȘIPOV“

Pe măsură ce partea progresistă a burgheziei noastre se organizează în cadrul „partidului constituțional-democrat“, — reprezentanților conștiinței ai proletariatului le revine obligația serioasă de a urmări cu atenție politica acestui partid și de a arăta poporului adevăratele ei țeluri. Nu o dată am relevat noi tocmeala dintre zemstve și absolutism, — dintre „Uniunea eliberării“ și fracțiunea zemstvelor. Acum trebuie să înregistrăm un nou aspect al acestei tocmei. Zvonuri în legătură cu candidatura d-lui Șipov la portofoliul internelor au circulat mai de mult în presa din străinătate. Acum trimit în această privință comunicări amănunțite corespondenței celor mai influente ziare burgheze din Franța și Anglia — „*Le Temps*“ și „*The Times*“.

Iată ce i se comunică primului dintre aceste ziare într-o corespondență trimisă din Petersburg la 7 iulie st. n.: „Dacă ar mai fi fost nevoie de o dovadă că țarul dorește sincer reforme, ne-o furnizează faptul că d-lui Șipov i se oferă portofoliul internelor. D-l Șipov, care face parte din minoritatea anticonstituționalistă a zemstvelor și al cărui proiect pentru desemnarea unei reprezentanțe naționale a fost larg folosit de către d-l Bulighin, a declarat la congresul din mai că se alătură opiniei majorității, adică a constituționalistilor. El este, prin urmare, omul căii de mijloc — cale de aur, și ar putea să satisfacă ambele partide extreme, adaptându-se totodată imputernicirilor polițieneste extraordinare cu care este investit Trepoș, subsecretarul de stat la interne.“

Se afirmă că, pentru acceptarea postului oferit, d-l Șipov nu pune decât condiția ca țarul să acorde libertatea presei“.

Corespondentul lui „Times“ telegrafiază: „Ultima nou-tate, care face ca toate celelalte evenimente să treacă pe planul al doilea, este știrea că d-lui Șipov i-a fost oferit portofoliul internelor. Deși eventualitatea unei asemenea oferte a mai fost menționată, evenimentul constituie totuși o adevărată surpriză. În ultimul timp, d-l Șipov a încheiat pace cu majoritatea din zemstve, și de aceea era cit se poate de firesc să se creadă că candidatura lui la postul de ministru ar fi imposibilă. Hotărîrea subită a țarului de a-l numi ca succesor al d-lui Bulîghin, după ce numirea lui Ignatiev fusese dată ca sigură, denotă că planurile țarului au suferit o schimbare substanțială. Se crede că țarul a fost influențat de ultimele evenimente tragice din sudul Rusiei, care arată în chip grăitor cit de răspindite sînt ideile revoluționare chiar și printre apărătorii cei mai de nădejde ai puterii țariste.

Totodată se arată însă că alegerea d-lui Șipov nu a fost făcută fără un gînd ascuns: se speră că, cu ajutorul acestui lider liberal de fațadă, vechile rînduiri vor căpăta o spoyală de popularitate. Se speră că în orice caz sistemul electoral bulîghinist, împrumutat în fond din primul proiect al d-lui Șipov, nu va mai întîmpina opoziția inversunată a zemstvelor. Aceste presupuneri au o doză de verosimilitate, căci ar fi prea de tot să ne așteptăm ca birocrația să renunțe deodată la politica sa de obstrucție și de prefăcătorie.

Dar problema esențială care se pune în legătură cu candidatura d-lui Șipov este aceea dacă numirea lui este compatibilă cu menținerea dictaturii polițienești? D-l Șipov a pus el însuși capăt tuturor îndoielilor care existau în această privință declarînd că este gata să se supună voinței țarului, cu singura condiție ca majestatea sa să garanteze libertatea presei. D...*

*Scris în iunie 1905,
după data de 25 ale lunii (8 iulie)*

*Publicat
pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

* Aici manuscrisul se intrerupe. — *Nota red.*

PLANURILE ARTICOLULUI
„ARMATĂ REVOLUȚIONARĂ ȘI GUVERN
REVOLUȚIONAR“

1

Insurecția armată

- 1) Baricade. Luptă *armată*.
- 2) O parte din trupe au trecut de partea poporului.

1. Insuccesele insurecției și insuccesele politicii de tarabă. Lăudăroșenie („Vossische Zeitung“)¹⁶⁴.
Petrunkevici la Tver.
Correspondența din „Journal de Genève“¹⁶⁵.
2. Primirea în audiență a delegației zemstvelor și aprecierile „societății“ ruse (mesajele de salut pe care le-au adresat lui Trubețkoi reprezentanții industriei miniere și siderurgice, a numeroase zemstve etc., referindu-se la „sfintul adevăr“, la cuvântarea „fermă“).
3. Noua fază a luptei 1) *Lodz-ul* 2) *Odesa*. Caucazul. Libava.
4. Lupta pe plan militar. Conducere revoluționară și conducere militară. Armată revoluționară. (Gewalt — Geburtshelfer¹⁶⁶.)
5. Insurecția: rezoluția Congresului al III-lea și rezoluția conferinței. Chemarea la luptă și „pălăvrăgeală“. Struve nr. 71, pag. 340¹⁶⁷.
6. Guvernul provizoriu. Lozinca victoriei și confundarea lozincii revoluționare cu cea *osvobojdenistă*.

7. „Revoluție burgheză“. A nu se deduce de aici că trebuie să ne *ferim* de a participa la ea, că trebuie să avem față de ea o atitudine *pasivă*, că ea nu prezintă nici o importanță pentru muncitori.

8. Însemnătatea lozincilor politice *general-naționale*:

{ republică
 înarmarea poporului
 comitete țărănești (nu din partea Adunării constituante)
 asigurarea unei libertăți depline
 Adunarea constituantă și convocarea ei de către
 puterea revoluționară.

9. Încercări izolate, slabe. Lipsește o lozincă, lipsește uniunea, lipsește o chemare îndrăzneată. Partidul nostru este un partid *de clasă*, iar sarcinile lui sînt *mult superioare* sarcinilor revoluției democratice (burgheze). De aici decurge că nu trebuie să ne îndepărtăm de alte clase, ci să le *conducem*, că nu trebuie să adoptăm o atitudine pasivă față de revoluția burgheză, ci s-o ducem fără ezitare pînă la capăt.

Inițiativă curajoasă, lozinci largi, conștiința faptului că programul-minimum *de clasă* al partidului nostru a devenit acum o cauză politică a întregului popor — iată ce ne lipsește.

2

*Armata revoluționară
și guvern revoluționar*

Muncitorii organizați — conducători ai maselor populare sau ai multimii.

„...Planul...“

4. În timp ce burghezia liberală continuă să se tocmească, lupta ia o amploare din ce în ce mai mare.

2. Răscoală la Lodz, lupte de baricadă; — răscoală la Odesa, lupte de baricadă + trecerea unei părți a flotei și paralizarea celeilalte părți — Libava: lupte de baricadă + trecerea unei părți a flotei?

Lodz
 Varșovia
 Libava
 Odesa
 Nikolaev
 Sevastopol
 Kronstadt
 Petersburg
 Kursk
 Herson
 Kiev¹⁶⁹

lozinci politice	{ — rebeliune — — insurecție — — armată revoluționară — }
— pregătirea	
— conducerea	

Kronstadt și Petersburg — greve generale, ciocniri cu poliția și cu armata, refuzul de a se lăsa mobilizați.

La Kursk a fost ars de viu un ofițer¹⁶⁸.

3. În centrul acestor evenimente se află Odesa. Este oare aceasta prima victorie a revoluției? Din păcate încă nu, cu toate că este un mare pas înainte.

La război e legitim. Incendiu = desperare, neputință.

α	β	} Σ = înfrîngere, dar nu nimicire.
Flota + răsculat	poporul β — învins	
	α — s-a retras în ordine	

4. Conducerea militară și politică, iată ce a lipsit. Eroism, entuziasm fără margini. Sînt și forțe militare.
5. Conducerea militară ca *armată revoluționară*. Noțiunea. Provocarea a fost făcută de absolutism. Organizarea războiului civil.
6. Conducerea politică ca *guvern provizoriu*. Indiferent dacă e vorba de o parte din flotă, din armată, dintr-un oraș, dintr-un sat. Steagul întregului popor + *organizarea*.

**Toameala
 continuă¹⁷⁰.**

Leroux în „Le Matin” din 3.VII. Un congres de 1 000. Apel către popor? Insurecție?

7. Gredeskul despre nesupunerea civilă¹⁷¹.
8. Rolul *puterii* revoluționare.

9. Caracterul inconsecvent al lozincii lansate de „Iskra“: doctrina împiedică.

(1) Insurecția — De citat din „*Ce-i de făcut?*“ — Comp. cu conferința. — De recunoscut încă un pas. Odesa ne învață.

(2) Guvernul provizoriu. — Foaia volantă a „Iskrei“, — Doctrina împiedică¹⁷².

- 10) Este necesar să fie larg propagate următoarele lozinci:
1.	Adunare constitu-
2.	antă.
3.	Înarmarea poporului.
4.	Libertate politică
5.	pentru popor.
6.	Comitete țărănești.
7.	Autodeterminarea de-
8.	plină a popoarelor ¹⁷³ .

α) generalizarea răscoalelor și transformarea lor în *insurecție a întregului popor* = armata revoluționară.

β) *Organizarea* insurecției pe scară națională = guvern revoluționar provizoriu.

— propagandă prin foi volante

— „ „ la toate mitingurile și întrunirile

— inițiativă și îndrăzneală în acțiuni. Nu sint de ajuns lozinci care cheamă la *luptă revoluționară*; e nevoie de lozinci care să proclame necesitatea *conducerii și a puterii revoluționare*.

Firește, puterea revoluționară nu se va crea dintr-o dată. Ea nu poate fi decretată, numită, ea trebuie să-și *cucerească* recunoașterea. Dar trebuie întreprinse încercări, trebuie dusă o luptă pentru *cucerirea* ei, trebuie pornită această luptă.

Scris în iunie 1905,
înainte de 27 ale lunii (10 iulie)

Publicat
pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

PROIECT DE FOAIE VOLANTĂ 174

Către cetățeni!

Către poporul rus
și către toate popoarele din Rusia.

1. Război general — vărsare de sînge — măcelul de la 9.I. — baricadele din Riga — Caucaz, Polonia — Odesa etc. etc. — Răscoalele țărănești.

2. Din care cauză?

Adunare constituantă. Libertate pentru popor.

Tocmeala

3. Răspunsul guvernului. Înșelarea zemților. Guvernul provoacă la luptă. Armata și flota ezită.

4. Ce-i de făcut? Armată revoluționară și guvern revoluționar.

5. Toți muncitorii conștienți, toți democrații cinstiți, toți țărani hotărîți de luptă trebuie să se adune și să se organizeze în grupuri și detașamente ale *armatei revoluționare*, procurînd arme, alegîndu-și comandanții, fiind oricînd gata să facă tot ce se poate pentru a veni în ajutorul insurecției.

6. Instituirea unui guvern revoluționar trebuie să fie pusă ca scop. Coordonarea insurecției. Concentrarea forțelor poporului. *Organizarea libertății și a luptei pentru libertate.*

7. Lozincile și țelurile guvernului revoluționar.

Cele cinci țeluri
principale —
— centrale —
constituie temelia
formeii de guvernă-
mint popular.

- (1) Adunare constituantă.
[și alegeri parțiale]
(2) Înarmarea poporului.
(3) Libertate.
(4) Comitete țărănești.
(5) Eliberarea naționalităților
asuprite.
(6) Ziua de muncă de 8 ore.

8. Armată revoluționară și guvern revoluționar. Mun-
citori, organizați-vă! Străduiți-vă să conduceți
mulțimea! Atrageți pe țărani!

Scris în iulie 1905

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V*

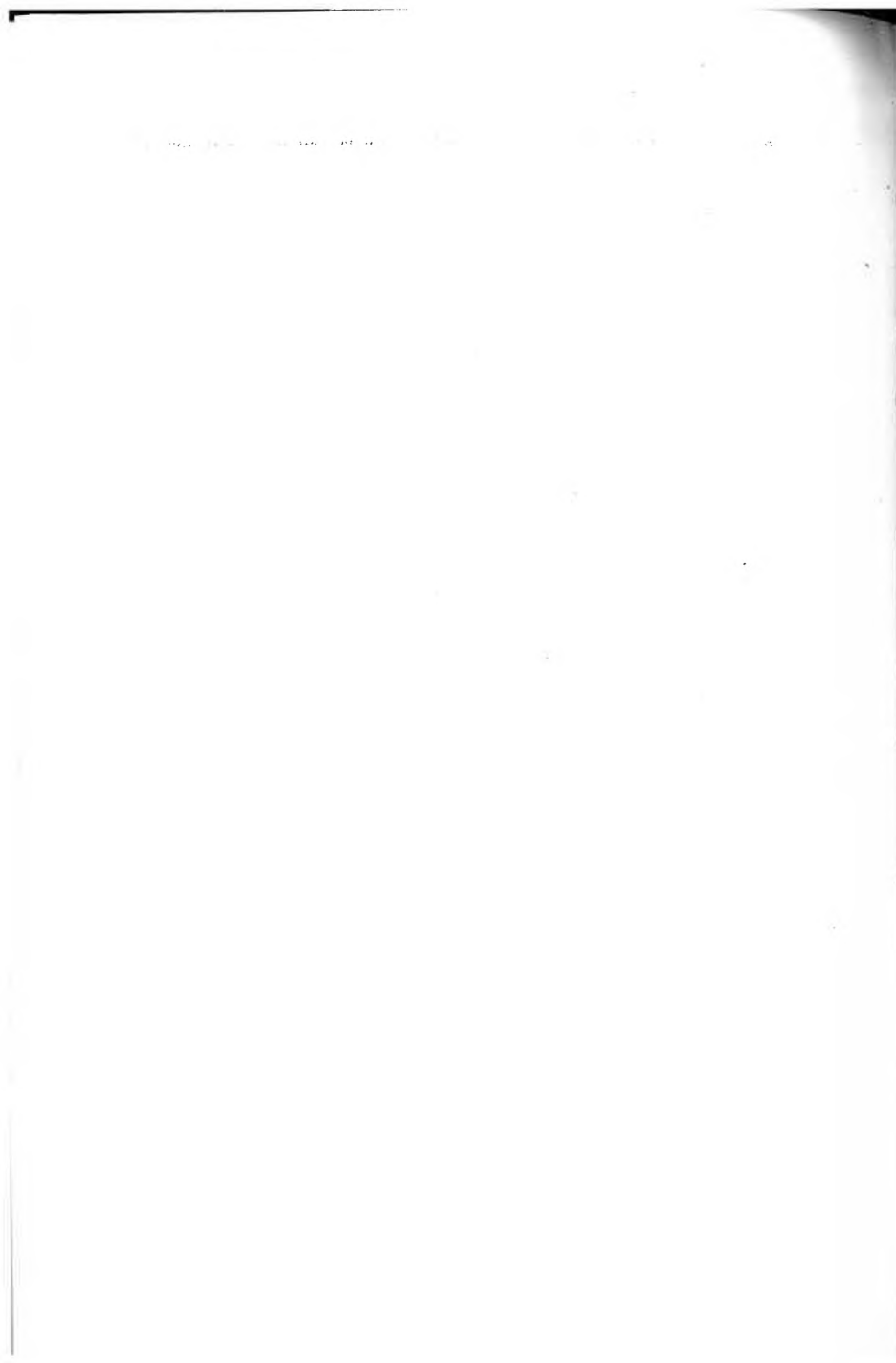
Se tipărește după manuscris

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

—
ADNOTĂRI

—
INDICI

—
DATE DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT
(Sfîrșitul lunii martie — iunie 1905)

CUVÎNTARE ROSTITĂ LA DESCHIDEREA CONGRESULUI
AL III-LEA AL P.M.S.D.R.

Despre textul acestei cuvîntări, scrisă de V. I. Lenin înainte de 12 (25) aprilie, vorbește M. Ţhakaia în amintirile sale; el arată că V. I. Lenin i-a înmînat textul cuvîntării sale, comunicîndu-i, totodată, că Comitetul de organizare l-a înputernicit ca, în numele și din însărcinarea lui, să deschidă congresul și să rostească o scurtă „urare de spor la muncă“. Textul cuvîntării „mi-a plăcut chiar foarte mult, dar eu i l-am înapoiat“ („Despre Lenin“, Culegere de amintiri, I, Lenin-grad, 1925, pag. 55—56).

TEZE PENTRU RAPORTUL CU PRIVIRE LA INSURECȚIA
ARMATĂ ȘI CU PRIVIRE LA ATITUDINEA P.M.S.D.R.
FAȚĂ DE INSURECȚIE

Raportul cu privire la insurecția armată a fost prezentat de A. V. Lunacearski în ședința a cincea a Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., la 14 (27) aprilie 1905. În ajun, V. I. Lenin i-a dat lui Lunacearski tezele raportului, după cît se pare, în formă scrisă. Cu privire la aceste teze citim în amintirile lui Lunacearski: „Vladimir Ilici mi-a dat toate tezele fundamentale ale raportului... Mi-am scris cuvîntarea și în prealabil i-am dat-o s-o citească... Vladimir Ilici a citit cu cea mai mare atenție manuscrisul meu și mi l-a înapoiat cu vreo două-trei modificări neînsemnate, ceea ce nu-i de mirare, deoarece, după cîte îmi amintesc, în cuvîntarea mea porneam de la indicațiile extrem de precise și de amănunțite pe care mi le-a dat Vladimir Ilici“ („Proletarskaia Revoluția“, 1925, nr. 11, pag. 54).

TEXTUL ÎN LIMBA RUSĂ AL DOCUMENTULUI
„CĂTRE MUNCITORII EVREI“

Documentul a fost publicat ca prefață la broșura „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“, editată în 1905, în limba idiș.

În volumul de față, această prefață se publică după textul apărut în broșură, tradus din limba idiș (vezi pag. 264—267).

SFÎRȘITUL CIORNEI ARTICOLULUI
„DICTATURA LUI TREPOV ȘI CANDIDATURA LUI ȘIPOV“

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C. C. al P.C.U.S. se păstrează 4 pagini de manuscris.

LISTA LUCRĂRILOR ȘI PUBLICAȚIILOR
LA A CĂROR REDACTARE
A PARTICIPAT V. I. LENIN

ZIARUL „VPERED“

- Nr. 14. — 12 aprilie (30 martie) 1905
Nr. 15 — 20 (7) aprilie 1905
Nr. 16 — 30 (17) aprilie 1905
Nr. 17 — 9 mai (26 aprilie) 1905

ZIARUL „PROLETARI“

- Nr. 1 — 27 (14) mai 1905
Nr. 2 — 3 iunie (21 mai) 1905
Nr. 3 — 9 (27 mai) 1905
Nr. 4 — 17 (4) iunie 1905
Nr. 5 — 26 (13) iunie 1905
Nr. 6 — 3 iulie (20 iunie) 1905
Nr. 7 — 10 iulie (27 iunie) 1905

V. VOINOV : „CUM S-AU DUS LA ȚAR MUNCITORII
DIN PETERSBURG“,

Geneva, ed. „Vpered“, 1905

Manuscrisul broșurii lui A. V. Lunacearski (V. Voinov) „Cum s-au dus la țar muncitorii din Petersburg“ a fost redactat de V. I. Lenin înainte de 30 martie (12 aprilie) 1905.

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează manuscrisul broșurii lui A. V. Lunacearski cu modificările redacționale făcute de V. I. Lenin.

V. SEVERTEV : „FOLOSIREA TACTICII ȘI A FORTIFICAȚIEI
ÎN INSURECȚIA POPULARĂ“

Geneva, editat de C. C. al P.M.S.D.R., 1905

Manuscrisul broșurii lui V. Severtev „Folosirea tacticii și a fortificației în insurecția populară“ a fost redactat de V. I. Lenin după data de 27 iunie (10 iulie) 1905.

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C. C. al P.C.U.S. se păstrează manuscrisul lucrării lui V. Severtev cu modificările redacționale făcute de V. I. Lenin.

ADNOTĂRI

1 Articolul „*Social-democrația și guvernul revoluționar provizoriu*” a fost scris de Lenin la sfârșitul lunii martie 1905, când avântul mișcării revoluționare a provocat în rîndurile social-democraților vii discuții în jurul uneia dintre cele mai arzătoare probleme ale revoluției — problema guvernului revoluționar provizoriu și a participării social-democrației la un asemenea guvern. În articolul de față, Lenin critică poziția menșevicilor, care se pronunțau împotriva participării social-democraților la un guvern revoluționar provizoriu.

În secțiunea „Materiale pregătitoare” se publică planul acestui articol (vezi volumul de față, pag. 363).

Manuscrisul articolului conține modificări făcute de M. S. Olminski, modificări cu care articolul a apărut în ziarul „Vpered”. În volumul de față se restabilesc în note de subsol, după manuscris, pasajele cele mai importante.

„Vpered” — săptămînal bolșevic ilegal; a apărut la Geneva de la 22 decembrie 1904 (4 ianuarie 1905) pînă la 5 (18) mai 1905. Au fost scoase 18 numere; ziarul avea un tiraj de 7 000—10 000 de exemplare. Organizatorul, inspiratorul ideologic și conducătorul nemijlocit al acestui ziar a fost V. I. Lenin. Tot el a fost acela care i-a propus numele. Din redacție făceau parte: V. V. Vorovski, M. S. Olminski, A. V. Lunacearski. Întreaga corespondență a ziarului cu comitetele locale din Rusia și cu corespondenții era dusă de N. K. Krupskaia.

Ziarul „Vpered” a apărut în condițiile unei înverșunate lupte interne de partid, cînd, după Congresul al II-lea, liderii menșevici acaparaseră prin înșelăciune centrele conducătoare ale partidului (Organul Central, Consiliul partidului și Comitetul Central) și începuseră să scindeze organizațiile locale. Activitatea lor dezorganizatoare submina unitatea de acțiune a clasei muncitoare. În fața revoluției ce se apropia în Rusia, cînd devenise deosebit de necesară înmănuncherea tuturor forțelor pentru asigurarea unității proletariatului în lupta care-l aștepta, o asemenea situație în partid era intolerabilă. V. I. Lenin și bolșevicii au pornit o luptă

intransigentă împotriva oportunismului menșevicilor și împotriva activității lor dezorganizatoare, au început să cheme organizațiile locale la luptă pentru convocarea Congresului al III-lea, ca unică ieșire din criza prin care trecea partidul. Definind orientarea ziarului „Vpered“, V. I. Lenin scria : „Orientarea ziarului «Vpered» este aceea a vechii «Iskre». În numele acesteia, «Vpered» duce o luptă hotărâtă împotriva noii «Iskre»“ (vezi Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 238). În ziarul „Vpered“, Lenin a scris nu numai articole de îndrumare, ci și un mare număr de note diverse ; totodată, a prelucrat numeroase corespondențe primite de ziar. Unele articole au fost scrise de el în colaborare cu alți membri ai redacției (Vorovski, Olminski ș.a.). Partea din manuscrisele diverșilor autori care s-a păstrat până azi poartă urmele unor ample intervenții făcute de V. I. Lenin. Fiecare număr de ziar era în mod obligatoriu citit în pagini de V. I. Lenin. Chiar și în zilele când era cu totul absorbit de lucrările Congresului al III-lea, la Londra, Lenin a găsit totuși timp să citească în spărt nr. 17 al ziarului „Vpered“. Numai nr. 18 a fost tipărit, după cât se pare, fără să fi fost citit în pagini de Lenin, care în acel moment se afla în drum de la Londra la Geneva. În ziarul „Vpered“ au fost publicate peste 60 de articole și note ale lui V. I. Lenin. În aceste articole și note, el a elaborat linia tactică a bolșevicilor în problemele privind insurecția armată, guvernul revoluționar provizoriu și dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, atitudinea social-democrației față de mișcarea țărănească, față de burghezia liberală, față de războiul ruso-japonez. Unele numere ale ziarului, ca, de pildă, nr. 4 și 5, consacrate evenimentelor de la 9 (22) ianuarie 1905 și începutului revoluției în Rusia, au fost aproape în întregime redactate de V. I. Lenin.

Ziarul „Vpered“ și-a câștigat în foarte scurt timp după apariția sa simpatia comitetelor locale de partid, care l-au recunoscut drept organ al lor. Unind comitetele locale pe baza principiilor leniniste, ziarul „Vpered“ a jucat un rol important în convocarea Congresului al III-lea al partidului, ale cărui hotărâri au avut la bază tezele enunțate și fundamentate de V. I. Lenin în coloanele ziarului. Linia tactică promovată de „Vpered“ a devenit linia tactică a Congresului al III-lea. Ziarul a avut o legătură permanentă cu organizațiile de partid din Rusia. Deosebit de strânsă a fost legătura cu comitetele din Petersburg, Moscova, Odesa, Baku, Ekaterinoslav și din alte localități, precum și cu Comitetul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. Articolele lui V. I. Lenin apărute în ziarul „Vpered“ erau adeseori reproduse în organele locale ale presei bolșevice, erau publicate în foi volante sau în broșuri. Articolul său „Începutul revoluției în Rusia“, apărut în nr. 4 al ziarului „Vpered“, a fost publicat în foaie volantă de către comitetele din Odesa, Saratov și Nikolaev ale P.M.S.D.R., iar articolul „Proletariatul și țărănimea“ (din „Vpered“ nr. 11) de către Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. Comitetul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. a scos în limbile gruzină, rusă și armeană

o broșură cu articolul lui V. I. Lenin „Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii” („Vpered” nr. 14).

Congresul al III-lea al partidului a relevat, într-o rezoluție specială, rolul important pe care l-a avut ziarul „Vpered” în lupta împotriva menșevismului, pentru restabilirea partinității, în punerea și tratarea problemelor referitoare la tactica mișcării revoluționare, în lupta pentru convocarea congresului, și a adus mulțumiri redacției ziarului. Printr-o hotărâre a Congresului al III-lea, în locul acestui ziar a început să apară, ca Organ Central al partidului, ziarul „Proletarii”, care a fost o continuare directă a ziarului „Vpered”.

Ziarul „Vpered” a avut un rol deosebit de important în lupta dintre linia politică proletar-revoluționară și cea mic-burgheză și burghezo-liberală în perioada primei revoluții ruse. — 1.

- 2 *Rabocedeliștii* — adepți ai „economismului” grupați în jurul revistei „Rabocce Delo”, organul „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”. Revista a apărut la Geneva, din aprilie 1899 până în februarie 1902, sub îngrijirea lui B. N. Kricevski, P. F. Teplov (Sibireak), V. P. Ivanșina, iar apoi și a lui A. S. Martînov. Au apărut 12 numere, dintre care trei duble. „Rabocce Delo” sprijinea lozincă bernsteiniană a „libertății criticii” marxismului, se situa pe poziții oportuniste în problemele referitoare la tactica și la sarcinile organizatorice ale social-democrației ruse. Rabocedeliștii propagau ideea oportunistă că lupta politică a proletariatului trebuie să fie subordonată luptei lui economice, se plocneau în fața spontaneității mișcării muncitorești și negau rolul conducător al partidului. — 4.
- 3 „*Osvobođenje*” — revistă bilunară, care a apărut în străinătate de la 18 iunie (1 iulie) 1902 până la 5 (18) octombrie 1905, sub îngrijirea lui P. B. Struve. Această revistă a fost organul burgheziei liberale ruse și a promovat cu consecvență ideile unui liberalism monarhist moderat. În 1903, în jurul acestei reviste s-a grupat (iar în ianuarie 1904 s-a constituit) „Uniunea eliberării”, care a dăinuit până în octombrie 1905. Împreună cu zemții constituționali, „osvobođenștii” au constituit nucleul partidului constituțional-democrat (al cadeților), înființat în octombrie 1905, care a fost principalul partid burghez din Rusia. — 4.
- 4 Este vorba de „Iskra” menșevică. Congresul al II-lea al partidului hotărâse ca redacția Organului Central al partidului să fie formată din V. I. Lenin, G. V. Plehanov și L. Martov. Dar, în pofida hotărârii congresului, menșevicul Martov a refuzat să facă parte din redacție fără vechii redactori menșevici (P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici), care nu fuseseră aleși de Congresul al II-lea; ca urmare, nr. 46—51 ale „Iskrei” au apărut sub îngrijirea lui Lenin și Plehanov. Ulterior, Plehanov a trecut pe pozițiile menșevismului și a cerut ca în redacția O. C. să fie cooptați vechii redactori menșevici respinși de congres. Neputând

consimți la o asemenea cooptare, la 19 octombrie (1. noiembrie) 1903 V. I. Lenin s-a retras din redacția „Iskrei”; el a fost cooptat în Comitetul Central și în cadrul acestuia a continuat să ducă lupta împotriva oportuniștilor menșevici. Numărul 52 al „Iskrei” a fost redactat exclusiv de Plehanov. La 13 (26) noiembrie 1903, procedînd în mod arbitrar și încălcînd voința Congresului al II-lea al partidului, Plehanov a cooptat în redacția acestui ziar pe foștii lui redactori menșevici Akselrod, Potresov și Zasulici. Începînd cu nr. 52, „Iskra” a încetat să mai fie organul de luptă al marxismului revoluționar. Menșevicii au transformat-o într-un organ de luptă împotriva marxismului, împotriva partidului, într-o tribună pentru propagarea oportunismului. Menșevicii înșiși au recunoscut că „între «Iskra» veche și cea nouă se află o prăpastie”. „Iskra” nouă, menșevică, submina bazele partinității: cerința respectării obligatorii a hotărîrilor partidului era taxată drept „burocratism” și „formalism”, subordonarea minorității față de majoritate era considerată ca o înăbușire „pur mecanică” a voinței și libertății membrului de partid, disciplina de partid era calificată drept „regim de iobăgie”. Menșevicii trăgeau partidul înapoi, spre fărîmîțare și dezlinare organizatorică, spre domnia spiritului de cerc și a metodelor primitive de muncă. — 4.

- 5 *Girondini și iacobini* — denumirile a două grupări politice ale burgheziei din perioada revoluției burgheze din Franța de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Girondinii, care exprimau interesele burgheziei moderate, oscilau între revoluție și contra-revoluție și urmau calea tranzacțiilor cu monarhia. Iacobini erau denumiți reprezentanții cei mai radicali ai burgheziei, democrații revoluționari, care militau consecvent pentru desființarea absolutismului și a feudalismului. Iacobinii au condus insurecția populară de la 31 mai — 2 iunie 1793, care a răsturnat puterea girondinilor și a dus la instaurarea dictaturii iacobine.

Drept girondini ai social-democrației, Lenin îi califică pe menșevici, pe adepții curentului oportunist din rîndurile social-democrației.

Bakunismul este înrudit cu proudhonismul — curent mic-burghez care reflecta ideologia micului proprietar ruinat. Principiul fundamental al bakunismului: negarea statului, inclusiv a dictaturii proletariatului. Bakuniștii nu înțelegeau rolul de importanță istorică mondială al proletariatului și duceau o luptă înverșunată împotriva teoriei și tacticii marxiste a mișcării muncitorești. Tactica lor, bazată pe comploturi, rebeliuni imediate și terorism, era o tactică aventuristă, ostilă teoriei marxiste a insurecției. Bakunismul a fost unul dintre izvoarele ideologice ale narodnicismului.

Teoria și tactica bakuniștilor au fost energic combătute de K. Marx și F. Engels. V. I. Lenin a spus că bakunismul este concepția despre lume „a micului-burghez care a pierdut nădejdea în salvarea sa” (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 11).

În legătură cu Bakunin și bakuniștii, vezi lucrările: K. Marx și F. Engels „Alianța democrației socialiste și Asociația Interna-

țională a Muncitorilor" (K. Marx și F. Engels. „Alianța democrației socialiste și Asociația Internațională a Muncitorilor“, Londra, 1873, editura A. Darson); F. Engels „Bakuniștii la lucru“. Publicat pentru prima oară în ziarul „Der Volksstaat“ nr. 105, 106 și 107 din 31 octombrie, 2 și 3 noiembrie 1873, precum și alte lucrări. —

Tkacevism — curent narodnic-revoluționar, înrudit cu blanquismul și denumit astfel după numele ideologului său P. N. Tkacev (1844—1885). Tkaceviștii vedeau în lupta politică o premisă necesară a revoluției, dar subapreciau rolul hotărâtor al maselor populare. După părerea lui Tkacev, minoritatea revoluționară trebuie să pună mîna pe puterea politică, să creeze un stat nou și să înfăptuiască transformări revoluționare în interesul poporului, căruia nu-i rămîne decît să se folosească de rezultatele ce i se oferă de-a gata.

Critica revoluționarismului mic-burghez al lui Tkacev a fost făcută de F. Engels în articolul „Literatura din emigrație“ (publicat pentru prima oară în ziarul „Der Volksstaat“ nr. 69, 73, 117, 118 din 1874 și 36, 37, 43, 44, 45 din 1875). — 5.

- 6 K. Marx și F. Engels. „Manifestul Partidului Comunist“ (vezi K. Marx și F. Engels. „Manifestul Partidului Comunist“, Editura politică, 1962, ediția a VIII-a, pag. 42). — 5.
- 7 K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 433. — 5.
- 8 K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 434. — 6.
- 9 *Socialiștii-revoluționari* (eserii) — partid mic-burghez din Rusia; a luat ființă pe la sfîrșitul anului 1901 — începutul anului 1902, prin contopirea mai multor cercuri și grupuri narodnice („Uniunea socialiștilor-revoluționari“, „Partidul socialiștilor-revoluționari“ etc.). A avut ca organe de presă oficiale ziarul „Revoluționaia Rossiia“ (1900—1905) și revista „Vestnik Russkoi Revoluții“ (1901—1905). Eserii nu vedeau deosebiri de clasă dintre proletariat și micul proprietar, estompau diferențierea de clasă și contradicțiile din sînul țărănimii, negau rolul conducător al proletariatului în revoluție. Concepțiile lor reprezentau un amestec eclectic de idei narodniciste și revizioniste. Eserii, spunea Lenin, încercau să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticile «criticii» oportuniste la modă îndreptate împotriva marxismului“ (Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 301). Tactica terorii individuale, pe care eserii o propagau ca principală metodă de luptă împotriva absolutismului, aducea serioase prejudicii mișcării revoluționare și frîna organizarea maselor în vederea luptei revoluționare.
- Programul agrar al eserilor prevedea desființarea proprietății private asupra pămîntului și trecerea lui la dispoziția obștilor, înfăptuirea folosinței egalitare a pămîntului, bazată pe „principiul

muncii", precum și dezvoltarea cooperăției. În acest program, pe care eserii îl numeau program de „socializare a pământului”, nu era în realitate nimic socialist. Analizând programul eserilor, V. I. Lenin a arătat că menținerea producției de mărfuri și a gospodăriei individuale pe pământul comun nu înlătură dominația capitalului, nu izbăvește pe țărani muncitori de exploatare și de primejdia ruinării; în condițiile capitalismului, nici cooperăția nu poate fi un mijloc de salvare pentru țărani cu gospodărie mică, pentru că ea, cooperăția, servește la îmbogățirea burgheziei sătești. În același timp, Lenin relea că, fără a fi socialistă, revendicarea introducerii folosinței egalitare a pământului avea un caracter democrat-revoluționar, istoricește progresist, deoarece era îndreptată împotriva reacționarei proprietăți funciare moșierești.

Partidul bolșevic a demască încercările eserilor de a se deghiza în socialiști, a dus împotriva lor o luptă perseverentă în vederea câștigării țărănimii, a arătat cât de dăunătoare este pentru mișcarea muncitorească tactica terorii individuale, folosită de ei. Totodată, bolșevicii consimțeau să încheie, în anumite condiții, acorduri vremelnice cu eserii în lupta împotriva țarismului. În rezoluția „Cu privire la acordurile practice cu socialiștii-revoluționari”, adoptată de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., se spunea că „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. însărcinează Comitetul Central și comitetele locale să încheie, în caz de nevoie, acorduri de luptă vremelnice cu organizațiile socialiștilor-revoluționari; se precizează că acordurile locale pot fi încheiate numai sub controlul Comitetului Central”.

Eterogenitatea compoziției de clasă a țărănimii determina, în ultimă analiză, nestatornicia politică și ideologică și fărâmițarea organizatorică a partidului eserilor, oscilările lui permanente între burghezia liberală și proletariat. Încă în timpul primei revoluții ruse s-a desprins din partidul eserilor aripa dreaptă, care a format „Partidul socialist-populist al muncii”, partid legal care prin concepțiile sale se apropia de cadeți, și aripa stângă, care a format uniunea semianarhistă a „maximaliștilor”. În perioada reacțiunii stolpîniste, partidul eserilor a trecut printr-un proces de totală descompunere ideologică și organizatorică. În anii primului război mondial, majoritatea eserilor s-au situat pe pozițiile social-șovinismului.

După victoria revoluției burghezo-democratice din februarie 1917, eserii împreună cu menșevicii și cadeții au constituit principalul sprijin al Guvernului provizoriu burghezo-moșieresc contra-revoluționar, iar liderii partidului lor (Kerenski, Avksentiev, Cernov) au făcut parte din acest guvern. Partidul eserilor a refuzat să sprijine revendicarea țărănimii cu privire la lichidarea proprietății funciare moșierești, s-a pronunțat pentru menținerea proprietății moșierești asupra pământului; miniștrii eseri din Guvernul provizoriu trimiteau detașamente de represiune împotriva țăranilor care ocupau pământurile moșierești.

La sfârșitul lunii noiembrie 1917, aripa stângă a eserilor a format partidul de sine stătător al eserilor de stînga. Căutînd să-și

mențină influența lor în rîndul maselor țărănești, eserii de stînga au recunoscut de formă Puterea sovietică și au încheiat un acord cu bolșevicii, dar curînd după aceea au pășit pe calea luptei împotriva Puterii sovietice.

În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, eserii au desfășurat o activitate subversivă contarevoluționară, au dat un sprijin activ intervenționiștilor și generalilor albgardiști, au participat la comploturi contrarevoluționare și au organizat acte teroriste împotriva militanților Statului sovietic și ai partidului comunist. După terminarea războiului civil, eserii și-au continuat activitatea dușmănoasă împotriva Statului sovietic, atît în interiorul țării cît și în tabăra emigranților albgardiști. — 6.

- 10 Nr. 93 al „Iskrei“ menșevice, apărut la 17 martie 1905, conține articolul lui L. Martov „La ordinea zilei. Partidul muncitoresc și «luarea puterii» ca una dintre sarcinile noastre imediate“. Acest articol este criticat de Lenin în lucrarea „Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii“ și în raportul prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în problema participării social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu (vezi volumul de față, pag. 20—31, 126—140). — 11.
- 11 K. Marx, „Oprește brumar al lui Ludovic Bonaparte“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 209). — 13.
- 12 „Muncă de Sisif“ — expresie sinonimă cu muncă grea, istovitoare, dar zadarnică; a apărut în legătură cu mitul regelui Sisif din Grecia antică. Pentru grave vini în fața zeilor, spune legenda, el a fost crunt pedepsit, fiind condamnat să care veșnic pe un munte înalt o piatră enormă, care, cu puțin înainte ca el să ajungă la vîrf, îi scăpa din mîini și se rostogolea la vale. Sisif era obligat să reia totul de la capăt, fără a-și putea atinge vreodată țelul — vîrfurile muntelui.
- Folosind expresia „muncă de Sisif“, Lenin face aluzie la o caricatură a lui P. Lepeșinski în care Plehanov era înfățișat străduindu-se zadarnic să-l scoată pe Martov din mlaștina menșevică. — 15.
- 13 *Congresul de la Amsterdam* — Congresul socialist internațional de la Amsterdam al Internaționalei a II-a a avut loc între 14 și 20 august (st. n.) 1904. Congresul a dezbătut următoarele probleme: 1) regulile internaționale ale tacticii socialiste; 2) politica colonială; 3) greva generală; 4) politica socială și asigurările muncitorești; 5) trusturile și șomajul, precum și alte probleme.
- În rezoluția la prima problemă, rezoluție la care se referă Lenin, se arată că social-democrația „nu poate să tindă să participe la opera de guvernare în cadrul societății burgheze“. Dar, în pofida acestei rezoluții a Congresului de la Amsterdam, liderii de dreapta ai partidelor social-democrate au intrat și continuă să

între în guvernele burgheze, ducînd o politică de menținere și consolidare a statului burghez și a dominației burgheziei. — 24.

- 14 Expresia „cretinism parlamentar“, care se întîlnește de nenumărate ori la V. I. Lenin, a fost folosită de K. Marx și F. Engels. „Cretinismul parlamentar“, scria F. Engels, este o maladie incurabilă, o boală „ale cărei nefericite victime sînt pătrunse de convingerea solemnă că lumea întreagă, istoria și viitorul ei sînt guvernate și determinate de o majoritate de voturi în adunarea reprezentativă care are cinstea să-i numere printre membrii ei“ (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 91).

V. I. Lenin folosește această expresie pentru a-i califica pe oportuniști, care considerau că sistemul parlamentar este atotputernic, iar activitatea parlamentară este în orice condiții singura și principala formă de luptă politică. — 28.

- 15 „Vorwärts“ — cotidian, organ central al social-democrației germane; a apărut la Leipzig cu începere din 1876, sub îngrijirea lui W. Liebknecht ș.a.; după o întrerupere provocată de punerea în aplicare a legii excepționale împotriva socialiștilor în 1878, ziarul „Vorwärts“ a început să apară din nou, în 1891, la Berlin. În coloanele acestui ziar, F. Engels a combătut diversele manifestări ale oportunismului. Începînd din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut, după moartea lui F. Engels, redacția ziarului „Vorwärts“ a încăput pe mîinile aripii drepte a partidului și a început să publice regulat articole scrise de oportuniști. Prezentînd în mod tendențios lupta care se ducea în cadrul P.M.S.D.R. împotriva oportunismului și revizionismului, „Vorwärts“ i-a sprijinit pe „economisti“, iar mai tîrziu, după scindarea partidului, pe menșevici. În anii reacțiunii, „Vorwärts“ a publicat articole defăimătoare scrise de Troțki, fără a da lui Lenin și bolșevicilor posibilitatea de a dezminți calomniile și de a înfățișa în mod obiectiv starea de lucruri existentă în partid.

În perioada primului război mondial, „Vorwärts“ s-a situat pe pozițiile social-șovinismului; după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a desfășurat propagandă antisovietică. În anii 1933—1940, ziarul a apărut la Praga, apoi la Paris, iar începînd din 1948 — în Germania occidentală, ca publicație săptămînală, sub denumirea „Neuer Vorwärts“. Cu începere din 1955 apare sub vechea denumire, „Vorwärts“. — 32.

- 16 Această notă a fost scrisă în legătură cu rezoluția unui grup de muncitori de la Uzina metalurgică din Petersburg. În această rezoluție, publicată în ziarul „Vpered“ nr. 14 din 12 aprilie (30 martie) 1905, muncitorii condamnau sciziunea din partid și cereau unificarea lui imediată. — 34.

- 17 Este vorba de rezoluția comitetului menșevic din Harkov cu privire la alegerea delegatului la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. și de rezoluția grupului bolșevic de la Harkov cu privire la necesitatea unificării partidului „pe baza unei tactici unice, strict principiale și a unei organizări centralizate”, rezoluții publicate în nr. 14 al ziarului „Vpered”. — 34.
- 18 Este vorba despre înțelegerea intervenită între Biroul Comitetelor Majorității și Comitetul Central al P.M.S.D.R. în problema convocării Congresului al III-lea. Punctele principale ale acestei înțelegeri au fost expuse în chemarea „Către partid”, adresată în comun de C.C. și B.C.M. la 12 (25 martie) 1905 și publicată în ziarul „Vpered” nr. 13 din 5 aprilie (23 martie) 1905, în articolul lui V. I. Lenin „Al doilea pas”. În această înțelegere se arăta că „munca ulterioară în vederea convocării congresului va fi efectuată în comun de Biroul Comitetelor Majorității și de Comitetul Central, care formează împreună Comitetul de organizare”. Aprecierea acestei înțelegeri a fost făcută de Lenin în articolele „Al doilea pas” (vezi Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 376—380) și „Consiliul a fost demascat” (vezi volumul de față, pag. 61—66). — 34.

- 19 „Iskra” („Scînteia”) — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie; a fost înființat de V. I. Lenin în 1900 și a jucat un rol hotărîtor în crearea partidului revoluționar marxist al clasei muncitoare din Rusia.

Primul număr al „Iskrei” leniniste a apărut în decembrie 1900, la Leipzig; numerele următoare au apărut la München; începînd din iulie 1902, ziarul a apărut la Londra, iar din primăvara anului 1903 — la Geneva. La organizarea editării ziarului (utilarea unei tipografii clandestine, procurarea de litere rusești etc.) au dat un ajutor prețios social-democrației germani C. Zetkin, A. Braun și alții, revoluționarul polonez I. Marchlevski, care trăia pe atunci la München, și H. Quelch, unul dintre conducătorii Federației social-democrate din Anglia.

Din redacția ziarului „Iskra” făceau parte V. I. Lenin, G. V. Plehanov, I. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici. Secretar de redacție a fost la început I. G. Smidovici-Leman, iar mai târziu, din primăvara anului 1901, N. K. Krupskaja, care purta, totodată, întreaga corespondență a „Iskrei” cu organizațiile social-democrate din Rusia.

În centrul atenției ziarului „Iskra” se aflau problemele luptei revoluționare a proletariatului și a tuturor oamenilor muncii din Rusia împotriva absolutismului țarist; se acorda o deosebită atenție celor mai importante evenimente din viața internațională, și mai ales evenimentelor din mișcarea muncitorească internațională. Lenin a fost în fapt redactorul-șef și conducătorul „Iskrei”. În coloanele ei a publicat el articole în toate problemele fundamentale ale construcției de partid și ale luptei de clasă a proletariatului din Rusia.

„Iskra“ a devenit un centru în jurul căruia se grupau forțele partidului, un centru de adunare și de educare a cadrelor partidului. Într-o serie de orașe din Rusia (Petersburg, Moscova, Samara etc.) au fost create grupuri și comitete P.M.S.D.R. de orientare iskristă-leninistă, iar în ianuarie 1902, la Consfătuirea de la Samara a iskriștilor, a fost creată organizația din Rusia a „Iskrei“. Organizațiile iskriste luau ființă și activau sub conducerea directă a discipolilor și tovarășilor de luptă ai lui V. I. Lenin : N. E. Bauman, I. V. Babușkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Krjijanovski, F. V. Lengnik, P. N. Lepeșinski, I. I. Radcenko ș.a.

Din inițiativa lui Lenin și cu participarea lui directă, redacția „Iskrei“ a elaborat un proiect de program al partidului (publicat în „Iskra“ nr. 21 din 1 iunie 1902) și a făcut pregătirile necesare în vederea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc între 17 (30) iulie și 10 (23) august 1903. În momentul convocării congresului, majoritatea organizațiilor social-democrate locale din Rusia erau deja de partea „Iskrei“, aprobând tactica, programul și planul organizatoric preconizate de ea și recunoscând-o drept organul lor conducător. Printr-o hotărâre specială, congresul a subliniat rolul excepțional al „Iskrei“ în lupta pentru crearea partidului și a declarat-o Organ Central al P.M.S.D.R.

Curând după Congresul al II-lea al partidului, menșevicii, cu sprijinul lui Plehanov, au acaparat ziarul „Iskra“. Începând cu nr. 52, „Iskra“ a încetat să fie organul de luptă al marxismului revoluționar (vezi adnotarea 4). — 35.

- 20 *Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.* a avut loc între 17 (30) iulie și 10 (23) august 1903. Primele 13 ședințe s-au ținut la Bruxelles. Apoi, din cauza persecuțiilor polițienești, el s-a mutat la Londra.

Congresul a fost pregătit de „Iskra“, care, sub conducerea lui Lenin, a desfășurat o muncă vastă pentru unirea social-democraților din Rusia pe baza principiilor marxismului revoluționar. Redacția „Iskrei“ a elaborat și a prezentat spre discutare congresului proiectul de program al partidului (care a fost publicat în „Iskra“ nr. 21 din 1 iunie 1902). O serie de documente prezentate congresului — proiectul de statut al P.M.S.D.R., unele proiecte de rezoluții, planul raportului de activitate al „Iskrei“ — au fost scrise de Lenin. Tot el a elaborat în amănunțime ordinea de zi și regulamentul de desfășurare a lucrărilor congresului. Proiectul de statut și proiectul de ordine de zi a congresului au fost în prealabil aduse la cunoștința membrilor redacției ziarului „Iskra“, iar apoi și a delegaților la congres.

La congres au participat 43 de delegați cu vot deliberativ, reprezentând 26 de organizații (grupul „Eliberarea muncii“, organizația „Iskrei“, Comitetul din străinătate și Comitetul Central al Bundului, „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“, „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“ și 20 de comitete și uniuni social-democrate din Rusia). Întrucât unii delegați dispuneau de două voturi, numărul voturilor deliberative

la congres se ridica la 51. Printre delegații care reprezentau cele mai importante comitete social-democrate din Rusia se aflau revoluționarii de profesie leniniști : R. S. Zemleacika, A. V. Șotman, P.A. Krasikov, N. E. Bauman, A. M. Stopani și alții. Congresul nu avea o compoziție omogenă. La lucrările lui participau nu numai adepți ai „Iskrei“, ci și adversari ai ei, precum și elemente nestatornice, șovăielnice.

Pe ordinea de zi figurau 20 de probleme : 1. Constituirea congresului. Alegerea biroului. Aprobarea regulamentului congresului și a ordinii de zi. Raportul Comitetului de organizare și alegerea comisiei de validare. 2. Locul Bundului în partid. 3. Programul partidului. 4. Organul Central al partidului. 5. Rapoartele delegaților. 6. Organizarea partidului. 7. Organizațiile regionale și cele naționale. 8. Grupurile separate ale partidului. 9. Problema națională. 10. Lupta economică și mișcarea sindicală. 11. Sărbătorirea zilei de 1 Mai. 12. Congresul socialist internațional din 1904 de la Amsterdam. 13. Demonstrații și insurecții. 14. Teroarea. 15. Problemele interne ale muncii de partid : a) organizarea propagandei, b) organizarea agitației, c) organizarea editării literaturii de partid, d) organizarea muncii în rândurile țărănimii, e) organizarea muncii în armată, f) organizarea muncii în rândurile tineretului studios, g) organizarea muncii în rândurile sectanților. 16. Atitudinea P.M.S.D.R. față de „socialiștii-revoluționari“. 17. Atitudinea P.M.S.D.R. față de curentele liberale din Rusia. 18. Alegerea Comitetului Central și a redacției Organului Central al partidului. 19. Alegerea Consiliului partidului. 20. Modul de publicare a hotărârilor și a proceselor-verbale ale congresului, precum și modul de intrare în exercițiul funcțiunii a persoanelor și organelor alese.

Lenin a prezentat la congres raportul cu privire la statutul partidului și a rostit cuvântări cu prilejul dezbaterii majorității problemelor de pe ordinea de zi a congresului.

Principalele probleme ale congresului au fost adoptarea programului și a statutului partidului și alegerea centrelor lui conducătoare. Lenin și adepții săi au desfășurat în cadrul congresului o luptă necruțătoare împotriva oportuniștilor.

Proiectul de program al partidului, elaborat de redacția „Iskrei“, și îndeosebi teza cu privire la rolul conducător al partidului în mișcarea muncitorească, punctul cu privire la necesitatea cuceririi dictaturii proletariatului și partea agrară a programului au constituit ținta unor atacuri înverșunate din partea oportuniștilor. Invocînd faptul că teza cu privire la dictatura proletariatului nu figura în programele partidelor social-democrate din Apusul Europei, oportuniștii au supus această teză unor atacuri directe și indirecte. O interpretare oportunistă în problema dictaturii proletariatului a fost dată de Troțki, care considera că ea nu va putea fi instaurată decît atunci cînd între partid și clasa muncitoare va exista o identitate aproape totală și cînd proletariatul va fi devenit majoritatea națiunii. Congresul a respins toate încercările oportuniștilor de a introduce în proiectul de program iskrist

modificări în spiritul programelor partidelor social-democrate din Apusul Europei și a aprobat în unanimitate (cu o abținere) programul partidului, în care erau formulate atît sarcinile imediate ale proletariatului în revoluția burghezo-democratică (programul-minimum) cît și sarcinile legate de victoria revoluției socialiste și de instaurarea dictaturii proletariatului (programul-maximum). Pentru prima oară în istoria mișcării muncitorești după moartea lui Marx și Engels a fost adoptat un program revoluționar în care, la insistențele lui Lenin, lupta pentru dictatura proletariatului a fost proclamată drept sarcină fundamentală a partidului clasei muncitoare.

În cursul dezbaterilor pe marginea statutului partidului s-a dat o luptă aprigă în problema principiilor organizatorice care trebuiau să stea la baza construirii partidului.

Lenin și adepții săi luptau pentru crearea unui partid revoluționar combativ al clasei muncitoare și considerau că este necesar să se adopte un statut care să îngreueze tuturor elementelor nestatornice și șovăitoare intrarea în partid. De aceea, textul primului paragraf al statutului așa cum l-a formulat Lenin prevedea că, pentru ca cineva să fie considerat membru de partid, el trebuia nu numai să recunoască programul și să sprijine materialicește partidul, ci să și facă parte dintr-una din organizațiile lui. Martov a prezentat la congres o formulare proprie a acestui paragraf, formulare în care, pentru ca cineva să fie considerat membru de partid, i se cerea, pe lîngă recunoașterea programului și sprijinirea materială a partidului, numai un sprijin personal acordat cu regularitate partidului, sub conducerea uneia dintre organizațiile lui. Formularea lui Martov, care înlesnea intrarea în partid a tuturor elementelor nestatornice, a fost sprijinită la congres nu numai de antiiskriști și de „mlaștină“ („centru“), ci și de iskriștii nestatornici, și a fost adoptată de congres cu o neînsemnată majoritate de voturi. În ansamblu însă, congresul a adoptat statutul elaborat de Lenin.

La congres s-a produs o sciziune între partizanii consecvenți ai orientării iskriste (leniniștii) și iskriștii nestatornici (partizanii lui Martov). La început, voturile delegaților la congres se grupau astfel: 33 de voturi iskriste, 10 voturi aparținînd delegaților care formau „mlaștina“ („centrul“) și 8 voturi antiiskriste (3 rabocedelîști și 5 bundiști). La 5 (18) august, 7 antiiskriști, și anume 2 rabocedelîști și cei 5 bundiști, nefiind de acord cu hotărârile congresului, s-au retras de la lucrările lui. În cadrul congresului s-a creat o minoritate oportunistă formată din 7 iskriști care înainte de alegerea organelor centrale s-au rupt de grupul iskriștilor consecvenți. Partizanii lui Martov, sprijiniți de antiiskristul rămas și de „mlaștină“, au format minoritatea congresului, care avea 20 de voturi (9 voturi ale partizanilor lui Martov, 10 voturi ale „mlaștinii“ și votul antiiskristului rămas), față de 24 de voturi pe care le aveau cei 20 de iskriști consecvenți, care se grupaseră în jurul lui Lenin. Partizanii orientării leniniste, care au obținut majoritatea de voturi la alegerea instituțiilor centrale ale parti-

dului, au început să fie numiți bolșevici, iar partizanii lui Martov, care au rămas în minoritate, menșevici.

Congresul a avut o mare importanță pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din Rusia. El a lichidat metodele primitive și spiritul de cerc în mișcarea social-democrată și a creat în Rusia un partid revoluționar marxist — partidul bolșevic. „Bolșevismul ca un curent de gândire politică și ca partid politic există din 1903”, scria Lenin (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 8).

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., creînd partidul proletar de tip nou, care a devenit un model pentru marxiștii revoluționari din toate țările, a constituit un punct de cotitură în mișcarea muncitorească internațională. — 35.

- 21 „*Declarația celor 22*” — chemarea „Către partid”, scrisă de Lenin și adoptată la o consfătuire ținută de bolșevici la Geneva în prima jumătate a lunii august 1904 (vezi Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 13—21). La această consfătuire au participat 19 persoane, printre care V. I. Lenin, N. K. Krupskaja, M. S. Olminski, M. N. Leadov, P. N. Lepeșinski și alții. La hotărârile consfătuirii au aderat curînd alți 3 bolșevici, astfel încît chemarea „Către partid” a fost adresată în numele a 22 de bolșevici. Declarația celor 22, publicată în august 1904 sub formă de foaie volantă, a devenit pentru bolșevici un program de luptă pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului. — 37.

- 22 „*Novoe Vremea*” — cotidian; a apărut din 1868 pînă în 1917, la Petersburg; a aparținut, pe rînd, mai multor editori și și-a schimbat în repetate rînduri orientarea politică. La început era un ziar liberal moderat, iar apoi, din 1876, cînd a început să fie editat de A. S. Suvorin, a devenit un organ al cercurilor reacționare ale nobilimii și ale funcționărimii birocratice. În 1905 a devenit un organ de presă al ultrareacționarilor. După revoluția burghezo-democratică din februarie, acest ziar a sprijinit întru totul politica contrarevoluționară a Guvernului provizoriu burghez și a dus o campanie furibundă împotriva bolșevicilor. La 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 a fost interzis de Comitetul militar-revoluționar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. V. I. Lenin numea „*Novoe Vremea*” un model de ziar venal. „*«Novovremismul»* a devenit o expresie sinonimă cu: renunțarea la convingeri, renegarea, servilismul” (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 262). În cele ce urmează, Lenin numește „*Iskra*” menșevică „această «*Novoe Vremea*» a partidului nostru”, iar pe menșevici — „oameni de teapa celor de la «*Novoe Vremea*»”. — 38.

- 23 *Consiliul partidului* (1903—1905) a fost creat, în conformitate cu statutul adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., ca for suprem al partidului, menit să coordoneze și să îmbine activitatea Comitetului Central și a redacției Organului Central, să reconstituie aceste instituții în cazul că vreuna dintre ele ar rămîne în întregime descompletată și să reprezinte partidul în relațiile

cu alte partide. Consiliul era obligat să convoace congresele partidului în termenul stabilit de statut sau, înainte de termen, la cererea unor organizații de partid care au laolaltă dreptul la jumătate din voturi la congres. Consiliul partidului era compus din 5 membri, dintre care unul era numit de congresul partidului, iar ceilalți de Comitetul Central și de redacția Organului Central, care trimiteau în Consiliu câte doi membri. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a ales ca al cincilea membru în Consiliu pe G. V. Plehanov. V. I. Lenin a făcut parte din Consiliu la început ca reprezentant al redacției O. C., iar după retragerea lui din redacție ca reprezentant al Comitetului Central. După ce Plehanov a trecut pe poziții oportuniste, iar menșevicii au acaparat redacția O.C., Consiliul partidului a devenit o armă de luptă a menșevicilor împotriva bolșevicilor. În cadrul Consiliului, V. I. Lenin a dus o luptă consecventă pentru unirea rîndurilor partidului, demascînd activitatea dezorganizatoare, scizionistă a menșevicilor. O dată cu intrarea în vigoare a statutului adoptat de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., Consiliul partidului și-a încetat existența. Cu începere de la Congresul al III-lea, unicul centru conducător al partidului în perioada dintre congrese este Comitetul Central, care numește și redacția O.C. — 40.

- 24 Este vorba de broșura lui Orlovski (V. V. Vorovski) „Consiliul împotriva partidului“, editată la Geneva în 1904. — 40.
- 25 Manifestul cu privire la insurecție, semnat de Biroul Comitetelor Majorității, a fost reprodus în ziarul „Vpered“ nr. 9 din 8 martie (23 februarie) 1905, sub titlul „Probleme actuale“. — 43.
- 26 „*Moskovskie Vedomosti*“ — unul dintre cele mai vechi ziare rusești; a început să apară în 1756, editat fiind de Universitatea din Moscova (la început sub forma unei foi de format redus). Între 1863 și 1887, redactor-editor al ziarului „*Moskovskie Vedomosti*“ a fost M. N. Katkov — ultrareacționar și șovinist. În această perioadă, ziarul a devenit un organ monarho-naționalist, exponent al vederilor celor mai reacționare pături ale moșierimii și clerului; începînd din 1905, ziarul „*Moskovskie Vedomosti*“ a devenit unul dintre principalele organe de presă ale ultrareacționarilor. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, apariția lui a fost interzisă. — 45.
- 27 Consfătuirea reprezentanților zemstvelor a avut loc la Moscova în zilele de 24 și 25 februarie (9 și 10 martie) 1905. — 45.
- 28 V. I. Lenin citează articolul de fond „Din partea editorului“, apărut în „*Ekonomiceskaia Gazeta*“ nr. 1 din 20 martie 1905; articolul nu era semnat. — 47.
- 29 Lenin citează lucrarea lui K. Marx „Contribuții la critica filozofiei hegeliene a dreptului. Introducere“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 1, Editura politică, 1960, pag. 414). — 48.

- 30 „*Der Volks-Tribun*“ — săptămânal fondat de „adevărații socialiști“ germani la New York. A apărut între 5 ianuarie și 31 decembrie 1846. — 53.
- 31 „*Das Westphälische Dampfboot*“ — revistă lunară, organ al unuia dintre curentele socialismului mic-burghez german, sau al „adevăratului“ socialism; a apărut la Bielefeld și Paderborn (Germania) începând din ianuarie 1845 și pînă în martie 1848. „Circulara împotriva lui Kriege“, despre care vorbește aici V. I. Lenin, a intrat în Operele lui K. Marx și F. Engels, vol. 4, pag. 1—16. — 53.
- 32 „*Revoluționnaia Rossiia*“ — ziar ilegal al socialiștilor-revoluționari; a fost editat, cu începere de la sfîrșitul anului 1900 (nr. 1, datat 1900, a apărut de fapt în ianuarie 1901), în Rusia, de către „Uniunea socialiștilor-revoluționari“. Din ianuarie 1902 pînă în decembrie 1905 a apărut în străinătate (la Geneva), ca organ oficial al partidului socialiștilor-revoluționari. — 54.
- 33 Organizația antipartinică secretă a menșevicilor a fost creată cîrînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., în scopul luptei împotriva bolșevicilor și al acaparării instituțiilor centrale ale partidului. În septembrie 1903 a avut loc la Geneva, fără știrea majorității partidului și a centrelor lui conducătoare, o consfătuire fracționistă la care au participat 17 menșevici, în frunte cu Martov, Potresov și alți lideri ai opoziției. Într-o rezoluție întocmită de Troțki și de Martov se schița un plan de luptă împotriva majorității partidului și a instituțiilor centrale alese de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Consfătuirea recomanda partizanilor minorității să nu se dea în lături de la nici un mijloc în lupta pentru lărgirea influenței opoziției și schimbarea componenței instituțiilor superioare ale partidului. Membrii opoziției li se recomanda să refuze să lucreze sub îndrumarea Comitetului Central, să boicoteze „*Iskra*“, să ceară restabilirea vechii redacții. La conferință a fost creat un grup de publiciști format din foștii redactori ai „*Iskrei*“ și avînd drept scop unirea menșevicilor și propagarea ideilor oportuniste ale opoziției menșevice. — 61.
- 34 Este vorba despre declarația publicată de menșevici în nr. 83 al ziarului „*Iskra*“ din 7 ianuarie 1904 (rubrica „Viața de partid“). — 62.
- 35 „*Vossische Zeitung*“ — ziar liberal-moderat, a apărut la Berlin din 1704 pînă în 1934. — 67.
- 36 „*Scrisoarea deschisă către tov. Plehanov, președintele Consiliului P.M.S.D.R.*“, a fost publicată la început în foaie volantă, iar apoi a fost reprodusă în ziarul „*Vpered*“ nr. 16 din 30 (17) aprilie 1905. Adresa prin care Comitetul Central înștiința Consiliul partidului că și-a numit reprezentanții în Consiliu și ruga să se convoace o ședință a Consiliului, adresă la care se referă

mai jos Lenin, a fost trimisă lui Plehanov la 4 (17) aprilie 1905. A doua zi, într-o ședință a Comitetului de organizare, s-a hotărât să se dea Consiliului pentru răspuns un termen de 7 zile, iar după aceea să se procedeze la deschiderea congresului. Congresul al III-lea și-a început lucrările la termenul fixat, adică la 12 (25) aprilie 1905. — 72.

- 37 Proclamația „1 Mai“ a fost scrisă de Lenin la Geneva și publicată în foaie volantă sub semnătura Biroului Comitetelor Majorității și a redacției ziarului „Vpered“. Această foaie volantă a fost retipărită de comitetele locale din Baku, Ekaterinoslav, Moscova, Nijni-Novgorod, Riga, de Comitetul regiunilor Terskaia-Daghestan și de către grupul din Rîbinsk al P.M.S.D.R. — 81.
- 38 Lenin se referă la articolul „În atenția partidului“, publicat în nr. 94 al „Iskrei“ menșevice din 25 martie 1905. — 85.
- 39 Este vorba despre *Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“*, care a avut loc între 13 și 18 (26 și 31) octombrie 1903 la Geneva. Congresul a fost convocat la insistența menșevicilor, care voiau să-l opună Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. Pronunțându-se împotriva convocării congresului Ligii din străinătate, V. I. Lenin scria: „*În momentul de față, un congres al Ligii n-ar duce decât la certuri și nu ar contribui cu nimic la buna desfășurare a muncii, adică a muncii în străinătate*“ (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 169).

La congresul Ligii din străinătate au participat 15 partizani ai majorității (începînd de la ședința a doua — 14), care aveau 18 voturi (V. I. Lenin, G. V. Plehanov, N. E. Bauman, N. K. Krupskaja, V. D. Bonci-Bruevici, M. M. Litvinov și alții), și 18 menșevici (începînd de la ședința a doua — 19), care aveau 22 de voturi (P. B. Akselrod, F. I. Dan, L. G. Deutsch, V. I. Zaslulici, L. Martov, L. D. Troțki și alții).

Congresul a dezbătut următoarele probleme: 1) raportul administrației Ligii din străinătate (L. G. Deutsch și N. K. Krupskaja); 2) raportul delegatului Ligii la Congresul al II-lea al partidului; 3) statutul Ligii; 4) alegerea administrației.

Punctul central de pe ordinea de zi îl constituia raportul lui V. I. Lenin, delegatul Ligii la congresul partidului. În raportul său, Lenin a făcut o expunere a lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și, demascînd oportunismul menșevicilor, a arătat cît de neprincipială a fost comportarea lor la congres. Folosindu-se de majoritatea pe care o avea la congresul Ligii din străinătate, opoziția a hotărît ca după Lenin să i se dea cuvîntul lui Martov, care să prezinte un coraport. În coraportul său, Martov a apărut comportarea menșevicilor la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. și a formulat o serie de acuzații calomnioase la adresa bolșevicilor. Lenin și partizanii majorității, dîndu-și seama de imposibilitatea și de inutilitatea vădită a continuării polemicii

cu opoziția, au părăsit ședința congresului și au refuzat să participe la dezbaterile în legătură cu această problemă. Căutând să acapareze instituțiile centrale ale partidului, majoritatea menșevică a congresului a adoptat, la cel de-al doilea punct de pe ordinea de zi, trei rezoluții în care se declara împotriva poziției lui Lenin în problemele organizatorice și chema la luptă sistematică împotriva bolșevicilor.

Congresul a adoptat, de asemenea, statutul Ligii din străinătate; o serie de puncte din acest statut (editarea de către Ligă a unor publicații destinate întregului partid, relații directe între administrația Ligii și celelalte organizații, nu prin intermediul C.C. și O.C., precum și altele) contraveneau statutului partidului; în afară de aceasta, menșevicii contestau Comitetului Central al P.M.S.D.R. dreptul de a aproba statutul Ligii. Reprezentantul C.C. al P.M.S.D.R. la congres, F. V. Lengnik, a cerut în numele Comitetului Central ca statutul Ligii să fie pus de acord cu statutul partidului, iar după ce opoziția a refuzat să se conformeze, el a declarat că adunarea este nestatutară. Consiliul partidului a aprobat acțiunile reprezentantului Comitetului Central (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 65).

V. I. Lenin a spus că congresul Ligii din străinătate reprezintă „apogeul ostilităților opoziției împotriva centrelor” (op. cit., pag. 103). După Congresul al II-lea al Ligii, menșevicii au transformat-o pe aceasta din urmă într-un punct de sprijin în lupta lor împotriva partidului. — 85.

- 40 *Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.* a avut loc la Londra între 12 și 27 aprilie (25 aprilie și 10 mai) 1905. El a fost pregătit de bolșevici, iar lucrările lui s-au desfășurat sub conducerea lui Lenin. Menșevicii au refuzat să participe la congres și au ținut la Geneva o conferință aparte.

La congres au participat 38 de delegați: 24 cu vot deliberativ și 14 cu vot consultativ. Cu vot deliberativ au participat la congres delegații a 21 de comitete P.M.S.D.R. (comitetele din Petersburg, Moscova, Tver, Riga, Comitetul din Nord, comitetele din Tula, Nijni-Novgorod, Ural, Samara, Saratov, Uniunea din Caucaz (comitetele din Baku, Batum, Tiflis, Imeretia-Mingrelia), comitetele din Voronej, Nikolaev, Odesa, Polesie, Comitetul din Nord-Vest, Comitetul din Kursk și cel din Orel). Lenin a participat la congres în calitate de delegat al Comitetului din Odesa. Printre delegați erau V. V. Vorovski, R. S. Zemleacika, N. K. Krupskaja, A. A. Bogdanov, A. V. Lunacearski, M. M. Litvinov, M. G. Ţhakaia și alții. Președinte al congresului a fost ales Lenin.

Congresul a examinat problemele fundamentale ale revoluției ce se desfășura în Rusia și a stabilit sarcinile proletariatului și ale partidului său. La congres au fost dezbătute următoarele probleme: raportul Comitetului de organizare; insurecția armată; atitudinea față de politica guvernului în ajunul revoluției; despre

guvernul revoluționar provizoriu; atitudinea față de mișcarea țărănească; statutul partidului; atitudinea față de partea care s-a rupt de P.M.S.D.R.; atitudinea față de organizațiile social-democrate naționale; atitudinea față de liberali; acordurile practice cu socialiștii-revoluționari; propaganda și agitația; raportul de activitate al C.C. și rapoartele delegaților comitetelor locale etc.

Lenin a scris proiecte de rezoluții în toate problemele fundamentale dezbătute la congres. El a prezentat rapoartele asupra participării social-democrației la guvernul revoluționar provizoriu și asupra rezoluției cu privire la sprijinirea mișcării țărănești, a rostit cuvântări cu privire la insurecția armată, la atitudinea față de tactica guvernului în ajunul revoluției, relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate, statutul partidului, raportul de activitate al C.C. și la o serie de alte probleme. Congresul a stabilit planul strategic al partidului în revoluția burghezo-democratică, plan care prevedea că proletariatul trebuie să fie conducătorul revoluției; în alianță cu țărănimia, izolând burghezia, el trebuie să lupte pentru victoria revoluției — pentru răsturnarea absolutismului și instaurarea republicii democrate, pentru lichidarea tuturor rămășițelor iobăgiei. Pornind de la acest plan strategic, congresul a stabilit linia tactică a partidului. El a declarat că sarcina principală, urgentă a partidului este organizarea insurecției armate. Congresul a arătat că victoria insurecției populare armate trebuie să ducă la crearea unui guvern revoluționar provizoriu, care are menirea să reprime împotrivirea contrarevoluției, să înfăptuiască programul-minimum al P.M.S.D.R., să pregătească condițiile pentru trecerea la revoluția socialistă.

Congresul a modificat statutul partidului; el a adoptat formularea dată de Lenin primului paragraf al statutului, referitor la calitatea de membru de partid; a desființat sistemul celor două centre în partid (C.C. și O.C.) și a creat un centru conducător unic — Comitetul Central; el a stabilit cu precizie drepturile C.C. și relațiile acestuia cu comitetele locale.

Congresul a condamnat acțiunile menșevicilor, oportunismul lor în problemele organizatorice și tactice. Dat fiind că „Iskra” fusese acaparată de menșevici și promova o linie oportunistă, Congresul al III-lea a însărcinat Comitetul Central să înființeze un nou Organ Central — ziarul „Proletarii”. La plenara C.C. din 27 aprilie (10 mai) 1905, redactor al ziarului „Proletarii” a fost numit V. I. Lenin.

Congresul al III-lea a avut o mare însemnătate istorică. El a fost primul congres bolșevic. El a înarmat partidul și clasa muncitoare cu un program de luptă pentru victoria revoluției democratice. În ceea ce privește lucrările și importanța Congresului al III-lea al partidului, vezi articolul lui Lenin „Congresul al III-lea” (volumul de față, pag. 212—219). Hotărârile congresului au fost fundamentate de Lenin în cartea: „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică” (vezi Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 1—123). — 87.

- 41 Aceste hotărâri, scrise de V. I. Lenin, au fost adoptate la ultima ședință, din 11 (24) aprilie 1905, a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și au fost aduse la cunoștința congresului în cuprinsul raportului de activitate al C.O., pe care L. B. Krasin, membru al C. O. din partea Comitetului Central, l-a prezentat în prima ședință a Congresului al III-lea, la 12 (25) aprilie (vezi: „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Aprilie-mai 1905. Procesele-verbale“, Moscova, 1959, pag. 30—31). — 89.
- 42 Documentul de față reprezintă proiectul punctului al cincilea al hotărârii adoptate la 11 (24) aprilie 1905 de către Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 31—32).
- Principalele teze ale acestui document au fost incluse și în rezoluția cu privire la constituirea congresului, propusă de P. A. Krasikov (Belski), M. S. Leșcinski (Jarkov) și M. M. Litvinov (Kuznețov) în ședința a 3-a a congresului, la 13 (26) aprilie, și adoptată în ședința a 5-a a congresului, la 14 (27) aprilie 1905 (vezi *ibid.*, pag. 96). — 92.
- 43 Pînă la ședința a 18-a, Comitetul din Kazan n-a avut delegat la congres, deoarece Comitetul de organizare nu reușise să stabilească la timp legătura cu comitetul. În străinătate se afla pe vremea aceea V. V. Adoratski, membru al Comitetului din Kazan. Pentru a asigura participarea la congres a organizației din Kazan, într-o declarație adresată „Comisiei de validare a congresului“ Lenin a propus ca V. V. Adoratski să fie invitat la congres cu drept de vot consultativ, ca membru al Comitetului din Kazan. Comisia de validare a recomandat ca V. V. Adoratski să fie invitat „pur și simplu în calitate de membru de partid...“ Despre această formulă, folosită de comisie, Lenin spune că este ciudată.
- Cu o mare majoritate de voturi, congresul a hotărât ca V. V. Adoratski să fie invitat „ca membru al comitetului“. Deoarece însă această hotărâre nu i-a putut fi comunicată, Adoratski nu s-a prezentat la congres. Abia la ședința a 18-a a sosit din partea Comitetului din Kazan delegatul V. I. Sammer (Savici), căruia i s-a acordat drept de vot consultativ. — 94.
- 44 N.A. Alekseev (Andreev) a prezentat o rezoluție în care propunea ca „raportul C. O. să fie discutat sub aspectul stării de fapt, și nu sub aspectul principial sau moral“. În cursul discuției acestei probleme, Andreev s-a raliat la rezoluția propusă de V. I. Lenin (vezi volumul de față, pag. 97), care a fost adoptată de congres. — 96.

- 45 Incidentul cu Comitetul de organizare s-a produs în ședința a 2-a a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și a constat în următoarele :

Încă înainte de începerea lucrărilor congresului, Comitetul de organizare respinsese cererea grupului „Borba” ca un reprezentant al său să fie admis să participe la lucrările congresului. În ședința sa din 17 (30) iulie, comisia de validare a mandatelor, sesizată fiind de o cerere în care grupul „Borba” se plîngea împotriva acțiunilor nejuste ale Comitetului de organizare, a ascultat o comunicare făcută în legătură cu această chestiune de E. M. Aleksandrova (Stein) și P. A. Krasikov (Pavlovici), membri ai C. O. Comisia de validare a găsit că hotărîrea C. O. este justă. În ședința din 18 (31) iulie a congresului, în timpul discutării acestei chestiuni, E. I. Levin (Egorov), membru al C.O., care sosise cu întîrziere la congres, a cerut să se facă o pauză pentru a putea discuta cu membrii C.O. problema grupului „Borba”. La consfătuirea ținută de Comitetul de organizare în timpul pauzei, majoritatea a votat pentru propunerea de a se recomanda ca D. B. Reazanov, reprezentantul grupului „Borba”, să fie invitat la congres cu vot consultativ. Împotriva acestei propuneri a votat iskristul Krasikov, care în ședința congresului a protestat împotriva acțiunilor Comitetului de organizare. Levin l-a acuzat pe Krasikov că prin această luare de atitudine împotriva majorității C.O. ar fi încălcat disciplina de partid.

Congresul a respins propunerea Comitetului de organizare și a adoptat următoarea rezoluție :

„Invitînd pe toți tovarășii care au de făcut propuneri să le prezinte biroului, congresul consideră închis incidentul provocat de declarațiile tovarășilor Pavlovici și Egorov”.

„O dată cu alegerea comisiei însărcinate să stabilească compoziția congresului, Comitetul de organizare a pierdut dreptul de a influența în calitate de colegiu compoziția congresului, și în această privință activitatea lui în calitate de colegiu se consideră încheiată” („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”, 1959, pag. 37, 38). — 98.

- 46 Proiectul de ordine de zi a fost discutat în ședința a 3-a a congresului, în seara zilei de 13 (26) aprilie 1905.

În volumul de față, în secțiunea „Materiale pregătitoare”, se tipăresc variantele proiectului de ordine de zi a congresului (pag. 373, 376).

Proiectul de față a fost împărțit delegaților pentru a face observații pe marginea lui, iar apoi, cu unele mici modificări de ordin redacțional, a fost citit la congres ca proiect semnat de V. I. Lenin, M. M. Litvinov (Kuznețov) și A. A. Bogdanov (Maksimov).

În cadrul discutării proiectului de ordine de zi, congresul a adoptat mai întîi șase rubrici principale, care coincid în întregime cu rubricile indicate de V. I. Lenin. Apoi, luînd în dis-

cuție subdiviziunile acestor rubrici, congresul a adoptat următoarea ordine de zi :

„I. Probleme de tactică :

- 1) Insurecția armată.
- 2) Atitudinea față de politica guvernului în ajunul și în timpul revoluției.
- 3) Atitudinea față de mișcarea țărănească.

II. Probleme organizatorice :

- 4) Relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor de partid.
- 5) Statutul partidului.

III. Atitudinea față de celelalte partide și curente :

- 6) Atitudinea față de partea care s-a rupt de P.M.S.D.R.
- 7) Atitudinea față de organizațiile social-democrate naționale.
- 8) Atitudinea față de liberali.
- 9) Acordurile practice cu socialiștii-revoluționari.

IV. Probleme interne ale vieții de partid :

- 10) Propaganda și agitația.

V. Rapoartele delegaților :

- 11) Raportul C.C.
- 12) Rapoartele delegaților.

VI. Alegerile :

- 13) Alegerile.
- 14) Publicarea rezoluțiilor și a proceselor-verbale și preluarea de către noii aleși a funcțiilor lor“. — 100.

47 D. S. Postolovski (Mihailov), A. V. Lunaccarski (Voinov) și L. B. Krasin (Zimin) au propus ca ordinea de zi a congresului să cuprindă patru rubrici : probleme organizatorice, probleme de tactică, atitudinea față de celelalte partide, rapoartele delegaților. Această propunere a fost adoptată. După discuțiile care au avut loc și în urma completărilor făcute a fost aprobată o ordine de zi cuprinzând următoarele rubrici principale : 1) probleme de tactică ; 2) probleme organizatorice ; 3) atitudinea față de celelalte partide ; 4) munca internă de partid ; 5) rapoartele delegaților ; 6) alegerile. — 102.

48 Proiectul lui Ivanov (A. A. Bogdanov), menționat de V. I. Lenin, este proiectul noului statut al P.M.S.D.R., prezentat congresului de către Biroul Comitetelor Majorității. Acest proiect a fost publicat în nr. 13 al ziarului „Vpered“ din 5 aprilie (23 martie) 1905 sub titlul „Problema organizatorică“. Cu unele modificări făcute la consfătuirile preliminare ale delegaților, proiectul a fost citit de Bogdanov (Maksimov) în ședința a 15-a a congresului, în seara zilei de 20 aprilie (3 mai). După ample dezbateri și după ce i s-au adus o serie de modificări, statutul a fost aprobat în ședința a 17-a a congresului, în seara zilei de 21 aprilie (4 mai).

Observațiile lui N. F. (E. E. Essen) la proiectul lui Ivanov au fost publicate sub titlul : „În legătură cu proiectul de statut al partidului“, în „Supliment la nr. 15 al ziarului «Vpered»“ din 20 (7) aprilie 1905. — 103.

49 Pe V. V. Adoratski, Lenin îl numește în mod greșit Arnatski.— 105.

50 Cu prilejul discutării acestei probleme în ședința a 4-a, din 14 (27) aprilie 1905, a congresului, Lenin a arătat că n-a propus ca V. V. Filatov (N.N.) să fie invitat la congres, ci că s-a limitat să transmită congresului declarația acestuia (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 80).

Propunerea ca Filatov să fie invitat la congres cu drept de vot consultativ a fost respinsă. — 106.

51 În ședința a 4-a (din dimineața zilei de 14 (27) aprilie), după raportul comisiei de validare, s-au desfășurat dezbateri în problema acordării dreptului de vot deliberativ organizațiilor bolșevice care existau și activau paralel cu comitetele menșevice (grupurile din Harkov și Ekaterinoslav, Comitetul organizației din străinătate), precum și Comitetului din Arhanghelsk, care nu fusese confirmat.

V. M. Obuhov (Kamski) declarase în ședința congresului că a acorda drept de vot deliberativ „Comitetului organizației din străinătate și grupurilor paralele înseamnă a săvârși, și în fond și în formă, un coup d'état“ (o lovitură de stat).

Printr-o hotărîre a congresului, tuturor acestor organizații li s-a acordat drept de vot consultativ. — 107.

52 Este vorba de o hotărîre adoptată în iulie 1904 de către membrii împăciuitoști ai Comitetului Central — V. A. Noskov, L. E. Galperin și L. B. Krasin. Această hotărîre avea 26 de puncte, dintre care 9 au fost publicate în nr. 72 al „Iskrei“ din 25 august 1904 sub titlul : „Declarația Comitetului Central“. Ea a fost adoptată în mod nestatutar, întrucît doi membri ai Comitetului Central, V. I. Lenin și R. S. Zemleacika, nu fuseseră invitați la ședință, fiind astfel lipsiți de posibilitatea de a apăra în cadrul Comitetului Central pozițiile majorității partidului. În această hotărîre, împăciuitoștii declarau că recunosc componența redacției menșevice a noii „Iskrei“ așa cum a fost cooptată de Plehanov. În C.C. au fost cooptați alți trei împăciuitoști : A. I. Liubimov, L. I. Karpov și I. F. Dubrovinski. Împăciuitoștii s-au pronunțat împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului și au dizolvat Biroul din sud al C.C., care făcea agitație pentru convocarea congresului. Ei i-au retras lui V. I. Lenin mandatul de reprezentant în străinătate al Comitetului Central al partidului și au interzis ca lucrările lui să fie tipărite fără aprobarea Comitetului Central.

Adoptarea „declarației din iulie“ a însemnat din partea membrilor împăciuitoști ai C.C. o renegare totală a hotă-

rîrilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și o trecere fățișă de partea menșevicilor.

V. I. Lenin a protestat în modul cel mai energic împotriva „declarației din iulie”. În scrisoarea sa „Către cinci membri ai Comitetului Central” și în broșura „Declarația și documentele cu privire la ruptura dintre instituțiile centrale și partid”, V. I. Lenin a demască acțiunile antistatutare ale acestor trei membri ai Comitetului Central (vezi Opere complete, vol 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 22—24, 115—126). Comitetele locale ale partidului — comitetele din Petersburg, Moscova, Riga, Baku, Tiflis, Imeretia-Mingrelia, Nikolaev, Odesa, Ekaterinoslav — l-au sprijinit pe V. I. Lenin și au condamnat cu hotărîre „declarația din iulie”. — 109.

53 Potrivit statutului partidului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., aveau dreptul de a fi reprezentate la congres organizațiile care fuseseră confirmate cu cel puțin un an înainte de congres. Pe acest temei, la Congresul al III-lea, comitetele din Kazan și Kuban nu au fost considerate ca avînd drepturi depline, deoarece nu figurau pe lista comitetelor cu drepturi depline confirmate pînă la 1 septembrie 1904, listă trecută în procesele-verbale ale Consiliului partidului. În ședința a 5-a, din 14 (27) aprilie, a Congresului al III-lea al partidului, V. V. Vorovski (Orlovski) a prezentat proiectul de rezoluție — scris de V. I. Lenin — în care se prevedea că aceste comitete se confirmă în calitate de comitete cu drepturi depline pentru viitor. Rezoluția a fost adoptată în aceeași ședință. — 110.

54 În ședința a 5-a a congresului, la 14 (27) aprilie, cu prilejul confirmării comitetelor din Kazan și Kuban în calitate de comitete cu drepturi depline pentru viitor, unii delegați au declarat că nu este de dorit ca delegații cu drept de vot consultativ să participe la vot, deoarece ar putea să influențeze rezultatele votului la luarea acestei hotărîri de importanță decisivă.

În legătură cu aceasta, V. I. Lenin a scris proiectul de rezoluție cu privire la modalitatea votării la congres, proiect care a fost adoptat în aceeași ședință. — 111.

55 Problema insurecției armate a fost discutată în cinci ședințe ale congresului — de la a 5-a pînă la a 9-a, în zilele de 14—16 (27—29) aprilie 1905.

Raportul cu privire la insurecția armată a fost prezentat în ședința a 5-a de A. V. Lunacearski (Voinov); tot el a prezentat congresului proiectul de rezoluție cu privire la atitudinea P.M.S.D.R. față de insurecția armată, scris de V. I. Lenin. Cu prilejul discutării acestui proiect de rezoluție, D. S. Postolovski (Mihailov), care prezentase un proiect propriu, a făcut o serie de obiecții. Pentru a pune de acord cele două rezoluții, în ședința a 8-a, din dimineața zilei de 16 (29) aprilie, congresul a fixat o ședință a comisiei pentru „împăcarea” rezoluțiilor.

În ședința a 9-a a congresului, ținută în seara zilei de 16 (29) aprilie, rezoluția cu privire la insurecția armată, întocmită pe baza proiectului scris de V. I. Lenin, a fost, cu mici modificări, adoptată în unanimitate, cu o abținere (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 162—164).

În volumul de față se publică, de asemenea, proiectul de rezoluție suplimentară cu privire la insurecția armată (vezi pag. 115), proiect scris de Lenin și care, nefiind destinat publicității, n-a fost discutat la congres, dar a fost împărțit delegaților ca să ia cunoștință de el. — 112.

- 56 În ședința a 9-a a congresului (16 (29) aprilie), P. P. Rumeaștețev (Șmidt, Filippov), care a prezentat raportul cu privire la atitudinea față de politica guvernului în ajunul revoluției, a depus un proiect de rezoluție în legătură cu această problemă. În cadrul dezbaterilor desfășurate în ședințele a 9-a și a 10-a au luat cuvântul V. I. Lenin, D. S. Postolovski (Aleksandrov, Mihaïlov) și alții. Ținând seama de obiecțiile formulate de Postolovski, Lenin a scris „Adaosul la rezoluția cu privire la atitudinea față de politica guvernului în ajunul și în timpul revoluției“. În afară de proiectul lui P.P. Rumeaștețev, au fost prezentate în această problemă și alte două proiecte de rezoluții. La propunerea lui Lenin, toate proiectele de rezoluții au fost trimise comisiei. Pentru edificarea comisiei, Lenin a scris o serie de observații pe marginea proiectului de rezoluție prezentat de Rumeaștețev, observații care se publică în secțiunea „Materiale pregătitoare“ (pag. 377—378), iar după aceea a scris întregul proiect de rezoluție (vezi volumul de față, pag. 146—147). Acest proiect n-a fost pus în discuție. În ședința a 13-a a congresului (19 aprilie (2 mai)) a fost discutat proiectul lui Rumeaștețev cu observațiile făcute de Lenin, ca proiect de rezoluție „Cu privire la acțiunea politică deschisă a P.M.S.D.R.“; prezentat de Lenin și de Rumeaștețev; cu mici modificări, acest proiect a fost adoptat de congres în unanimitate. — 122.

- 57 *Comisia senatorului Șidlovski* a fost instituită printr-un decret dat de țar la 29 ianuarie (11 februarie) 1905, chipurile, „pentru a lămurii fără întârziere cauzele nemulțumirii muncitorilor din orașul Petersburg și din suburbii și pentru a stabili măsurile de natură să înlăture pe viitor asemenea nemulțumiri“. În fruntea acestei comisii a fost numit N. V. Șidlovski, senator și membru al Consiliului de stat. Din comisie făceau parte funcționari de stat, directori de uzine ale statului și fabricanți. În afară de aceasta, urmau să facă parte din comisie și reprezentanți ai muncitorilor, desemnați prin alegeri indirecte. Bolșevicii au desfășurat o vastă muncă de lămurire în legătură cu alegerile pentru această comisie, demascând adevăratele scopuri urmările de țarism, care prin organizarea acestei comisii căuta să-i abată pe muncitori de pe calea luptei revoluționare. Când

însă împuterniciții muncitorilor au cerut guvernului să acorde libertatea cuvîntului, a presei și a întrunirilor, inviolabilitatea persoanei etc., Șidlovski a declarat la 18 februarie (3 martie) 1905 că aceste revendicări nu pot fi satisfăcute. După aceasta, majoritatea împuterniciților au refuzat să se prezinte la alegerile de delegați și au adresat o chemare muncitorilor din Petersburg, care i-au sprijinit declarînd grevă. La 20 februarie (5 martie) 1905, comisia a fost dizolvată înainte de a-și fi început activitatea.

Arătînd, în cuvîntarea rostită la congres, că „din experiența cu comisia lui Șidlovski nu se poate deduce necesitatea unei atitudini categoric negative“, Lenin se referea la atitudinea negativă a unora dintre delegații congresului față de folosirea posibilităților legale pentru desfășurarea muncii politice în rîndurile maselor clasei muncitoare. Astfel, N. V. Romanov (Leskov) afirmase că „atragera muncitorilor în asemenea asociații nu face decît să-i abată de pe calea revoluționară pe cea legală, determinîndu-i să aștepte îmbunătățiri din partea acestor asociații“ („Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 174). — 123.

- 58 Problema participării social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu a fost discutată în două ședințe ale congresului — a 11-a și a 12-a, din 18 și 19 aprilie (1 și 2 mai). V. I. Lenin a prezentat în ședința a 11-a raportul în legătură cu această problemă și un „Proiect de rezoluție cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu“. Cu prilejul discutării acestei rezoluții, Lenin a propus ca titlul ei să fie modificat astfel: „Rezoluție cu privire la guvernul revoluționar provizoriu“ (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 211). L. B. Krasin (Zimin) a prezentat o serie de amendamente la rezoluția lui V. I. Lenin. Lenin s-a declarat de acord cu majoritatea amendamentelor (vezi volumul de față, pag. 144—145), iar în ședința a 12-a a congresului rezoluția a fost adoptată în unanimitate.

În secțiunea „Materiale pregătitoare“ se publică: „Planul raportului și teze pentru rezoluția cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu“, „Scurt conspect al raportului asupra guvernului revoluționar provizoriu“ și „Observații pe marginea articolului lui Plehanov «Cu privire la problema luării puterii»“. — 124.

- 59 F. Engels. „Războiul țărănesc german“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 353—448). — 128.
- 60 „Adresa Organului central către Liga comuniștilor“ a fost scrisă de K. Marx și F. Engels la sfîrșitul lunii martie 1850. „Adresa“ a fost difuzată clandestin printre membrii Ligii comuniștilor, atît în emigrație cît și în Germania (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 263—273).

Liga comuniștilor — prima organizație comunistă internațională a proletariatului; a luat ființă la începutul lunii iunie 1847 și și-a încetat existența la 17 noiembrie 1852. Liga comuniștilor a fost înființată pe baza Ligii celor drepți, care a fost organizată de muncitori și meseriași pe la mijlocul deceniului al 4-lea al secolului al XIX-lea și care a acționat ilegal în diferite țări din Europa. La începutul anului 1847, fruntașii acestei Ligi s-au convins de justetea concepțiilor lui Marx și Engels și le-au propus să intre în Ligă, să ia parte la reorganizarea ei și să elaboreze programul Ligii. Marx și Engels au acceptat această propunere. La începutul lunii iunie 1847 a avut loc la Londra congresul Ligii celor drepți, care a intrat în istorie ca primul Congres al Ligii comuniștilor. Congresul a pus la baza activității Ligii principiile teoriei revoluționare a lui Marx și Engels. La lucrările congresului a participat Engels. Noul statut, la a cărui elaborare Engels a participat activ, a definit clar scopurile finale ale mișcării comuniste și a înlăturat punctele care imprimau organizației un caracter complotist; la baza organizării Ligii au fost puse principiile democratice. Statutul a fost definitiv aprobat la Congresul al II-lea al Ligii comuniștilor, care s-a ținut la Londra între 29 noiembrie și 8 decembrie 1847 și la lucrările căruia au participat Marx și Engels. Congresul a însărcinat pe Marx și Engels să elaboreze un manifest, care a fost publicat în februarie 1848 și este cunoscut în lumea întreagă sub titlul: „Manifestul Partidului Comunist”. În timpul revoluțiilor burghezo-democratice care au avut loc în Franța și în Germania în anii 1848—1849, numeroși militanți ai Ligii comuniștilor au participat la lupta clasei muncitoare.

La 17 noiembrie 1852, curînd după procesul comuniștilor de la Colonia, la propunerea lui Marx, Liga s-a autodizolvat.

Liga comuniștilor a avut un mare rol istoric ca școală a revoluționarilor proletari, ca germene al partidului proletar și ca precursor al Asociației Internaționale a Muncitorilor (Internaționala I).

Lenin face trimitere la ediția germană din 1885 a „Adresei”, care a fost publicată de F. Engels în anexele la cartea: K. Marx. „Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln” („Dezvăluiri asupra procesului comuniștilor de la Colonia”). Lenin a studiat temeinic „Adresa” și s-a referit la ea de repetate ori. — 130.

- 61 „*Neue Rheinische Zeitung*” („Noua gazetă renană”) a apărut zilnic, sub conducerea lui K. Marx, la Colonia, de la 1 iunie 1848 pînă la 19 mai 1849. Din redacție făceau parte: F. Engels, W. Wolff, G. Weerth, F. Wolf, E. Dronke, F. Freiligrath și H. Bürgers.

Organ combativ al aripii proletare a democrației, „*Neue Rheinische Zeitung*” a avut rolul de educator al maselor populare, pe care le ridica la luptă împotriva contrarevoluției. Articolele de fond, care precizau poziția ziarului în problemele funda-

mentale ale revoluției din Germania și din Europa, erau scrise, de regulă, de Marx și Engels.

Poziția hotărâtă și intransigentă a ziarului „Neue Rheinische Zeitung”, internaționalismul lui militant, articolele sale politice demascatoare îndreptate împotriva guvernului prusian și a autorităților locale din Colonia au făcut ca acest ziar să fie, încă din primele luni ale existenței sale, ținta unor atacuri furibunde din partea presei feudalo-monarhiste și a celei liberalo-burgeze, precum și obiectul unei prigoane din partea guvernului, care s-a înțepit mai ales după lovitura de stat contrarevoluționară care a avut loc în Prusia.

În pofida prigoanei și a șicanelor polițieneste, „Neue Rheinische Zeitung” a apărut cu mult curaj interesele democrației revoluționare, interesele proletariatului. În mai 1849, în condițiile ofensivei generale a contrarevoluției, guvernul prusian, profitând de faptul că Marx nu obținuse cetățenia prusiană, a dispus ca el să fie expulzat din Prusia. Expulzarea lui Marx și represaliile dezlănțuite împotriva celorlalți redactori ai ziarului „Neue Rheinische Zeitung” au dus la încetarea apariției lui. Ultimul număr al ziarului (nr. 301), tipărit în roșu, a apărut la 19 mai 1849. În articolul de adio către muncitori, redactorii ziarului au declarat că „ultimul lor cuvânt va fi întotdeauna și pretutindeni: emanciparea clasei muncitoare!”. — 132.

- 62 Este vorba de scrisoarea lui F. Engels către F. Turati din 26 ianuarie 1894, publicată sub titlul „La futura rivoluzione italiana e il partito socialista” („Viitoarea revoluție italiană și partidul socialist”) în revista bilunară italiană „Critica Sociale” nr. 3 din 1 februarie 1894 (vezi K. Marx și F. Engels. *Ausgewählte Briefe*, 1953, pag. 562—572). — 134.
- 63 Articolul lui F. Engels „Bakuniștii la lucru. Însemnări despre insurecția din vara anului 1873 din Spania” a fost publicat în ziarul „Der Volksstaat” nr. 105, 106 și 107 din 31 octombrie, 2 și 5 noiembrie 1873. Acest articol a fost inclus în culegerea de articole ale lui F. Engels apărută în 1894 sub titlul „Internationales aus dem Volksstaat (1871—1875)” („Pe teme internaționale, culegere de articole apărute în «Volksstaat» (1871—1875)”). Lenin a folosit această ediție. Articolul „Bakuniștii la lucru” a fost tradus în limba rusă sub îngrijirea lui V.I. Lenin și editat în broșură de către C.C. al P.M.S.D.R. în 1905 la Geneva, iar în 1906 la Petersburg. — 135.
- 64 *Vandeea* — departament din vestul Franței unde în timpul revoluției burgeze franceze de la sfârșitul secolului al XVIII-lea a izbucnit o răscoală contrarevoluționară a populației țărănești înapoiate, îndreptată împotriva republicii. Răscoala a fost condusă de clerul catolic, de nobilime, de emigranți regaliști și a fost sprijinită de Anglia.
- Vandeea a devenit sinonim cu rebeliunea reacționară și focar de contrarevoluție. — 137.

- 65 Lenin citează articolul lui K. Marx „Burghezia și contrarevoluția“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 6, Editura politică, 1959, pag. 111—137). — 138.
- 66 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 115—211. — 138.
- 67 Este vorba de intervenția lui A. I. Rîkov (Sergheev) în ședința a 13-a a congresului împotriva proiectului de rezoluție prezentat de V. I. Lenin și de P. P. Rumeașev (Filippov). Rîkov declarase că „rezoluția nu are nici o legătură cu problema în discuție“ și că punctele ei „se leagă foarte bine de problema liberalilor și a agitației“, propunând, totodată, ca ele să fie examinate cu prilejul discutării problemelor respective de pe ordinea de zi. Congresul a respins propunerea lui Rîkov. Rezoluția prezentată de Lenin și de Rumeașev a fost adoptată în unanimitate. — 148.
- 68 În ședința a 13-a a congresului, în cadrul discutării proiectului de rezoluție cu privire la atitudinea față de tactica guvernului în ajunul revoluției s-au încins ample dezbateri în jurul punctului „c“ din dispozitivul rezoluției. Acest punct glăsuia: „să organizeze proletariatul în vederea introducerii imediate, pe cale revoluționară, a zilei de muncă de 8 ore și a înfăptuirii tuturor revendicărilor fundamentale din programul-minimum al partidului nostru“. P. A. Krasikov (Belski) a propus ca expresia „pe cale revoluționară“ să fie înlocuită cu cuvintele „cucerire efectivă“. După dezbateri, punctul „c“ a fost adoptat de congres în următoarea redactare: „să organizeze proletariatul în vederea înfăptuirii imediate, pe cale revoluționară, a zilei de muncă de 8 ore și a celorlalte revendicări actuale ale clasei muncitoare“ (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 222). — 149.
- 69 În discuția congresului a fost pus „Proiectul de rezoluție cu privire la sprijinirea mișcării țărănești“, scris de Lenin (vezi volumul de față, pag. 155—156). Acest proiect fusese în prealabil împărțit delegaților și prezentat în ședința a 14-a de L. B. Krasin (Zimin). Cu prilejul discutării rezoluției au fost propuse o serie de amendamente, în urma cărora ea a fost trimisă în comisie pentru întocmirea unei rezoluții care „să împace“ ambele puncte de vedere. În legătură cu aceasta, Lenin și-a modificat proiectul de rezoluție. Sub titlul „Rezoluție cu privire la atitudinea față de mișcarea țărănească“ (op. cit., pag. 159—160), noul proiect a fost dezbătut în ședința a 15-a a congresului și adoptat în unanimitate. — 150.
- 70 Declarația celor 17 delegați a fost prezentată în ședința a 13-a a congresului. Autorii ei cereau biroului „să asigure respectarea cât mai riguroasă a regulamentului Congresului al III-lea... să ia toate măsurile pentru accelerarea congresului, dată fiind necesitatea imperioasă de a se încheia cât mai repede lucrările lui și

starea de extremă oboseală a tuturor delegațiilor“. Biroul congresului s-a alăturat acestei declarații (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 214). — 150.

- 71 „*Cernii peredel*“ („Împărțirea pământurilor“) — lozincă ce exprimă prima tendința țăranilor spre o împărțire generală a pământului, spre lichidarea proprietății moșierești.

În articolul „Programul agrar al social-democrației ruse“, V. I. Lenin arată că revendicarea „împărțirii pământurilor“ conține, alături de utopia reacționară a eternizării micii producții țărănești, și o latură revoluționară, și anume: „dorința de a mătura prin răscoală țărănească toate rămășițele iobăgiei“ (Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 329).

Mai târziu, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., V. I. Lenin a declarat: „Ni se spune că programul nostru nu poate satisface țăranimea, că ea va merge mai departe; dar noi nu ne temem de acest lucru, acest lucru este prevăzut în programul nostru socialist, și de aceea nu ne temem nici de împărțirea pământului...“ (Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 276). În același sens s-a pronunțat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. G. V. Plehanov: „Trec la problema faimoasei împărțiri a pământurilor. Ni se spune: formulind revendicarea cu privire la restituirea pământurilor rășluite, trebuie să țineti minte că țăranii vor merge mai departe de această revendicare. Acest lucru nu ne sperie cituși de puțin“ („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 223). — 152.

- 72 În ședința a 15-a, din 20 aprilie (3 mai), cu prilejul discutării raportului și a proiectului de rezoluție prezentate de A. A. Bogdanov (Maksimov) în problema relațiilor dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate, unii delegați au afirmat că o asemenea problemă nu există în partid și că nu este nevoie să se adopte o rezoluție în legătură cu ea.

Congresul a hotărât să amâne rezolvarea acestei probleme până la adoptarea statutului partidului.

La ședința a 19-a, din 22 aprilie (5 mai), congresul a reluat în discuție problema relațiilor dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate. Au fost prezentate o serie de rezoluții. Ca bază de discuție a fost adoptat proiectul scris de Lenin (vezi volumul de față, pag. 170—171) și prezentat de el împreună cu A. A. Bogdanov. Lenin a luat de repetate ori cuvântul în legătură cu această problemă (vezi volumul de față, pag. 172—173). Prin vot nominal, congresul a hotărât să nu adopte o rezoluție specială în legătură cu această problemă.

Propunerile lui V. I. Lenin au fost folosite la întocmirea rezoluției cu privire la propagandă și agitație. În această rezoluție se sublinia că „deosebit de important este în momentul de față ca în rolul de conducători ai mișcării — agitatori, propagandiști și îndeosebi membri ai centrelor locale și ai centrului conducător al întregului partid — să fie atrași cât mai mulți

muncitori conștienți, ca unii care sînt în modul cel mai nemijlocit legați de această mișcare și care leagă de ea în modul cel mai strîns partidul, — și că tocmai insuficiența unor asemenea conducători politici în rîndurile muncitorilor explică precumpănirea relativă a intelectualilor în centrele de partid, precumpănire ce se observă pînă în prezent" („Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale", 1959, pag. 457). — 163.

- 73 Cu prilejul dezbaterii proiectului de statut al partidului, congresul a prelucrat temeinic normele organizatorice ale partidului. În esență au fost atinse trei probleme principale: 1) modificarea § 1 din statut; 2) precizarea drepturilor C.C. și a autonomiei comitetelor locale, cu extinderea acestora din urmă; 3) crearea unui centru unic.

Congresul a adoptat § 1 din statut în formularea pe care i-a dat-o Lenin.

Cu majoritate de voturi, congresul a renunțat la sistemul celor două centre — C.C. și O.C. —, creat de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. A rămas un singur centru — Comitetul Central. Congresul al III-lea s-a ocupat pe larg de problema delimitării drepturilor C.C. și ale comitetelor locale, de relațiile dintre comitete și organizațiile periferice și de acordarea unor drepturi mari acestor din urmă organizații. Cu majoritate de voturi s-a hotărît ca § 8 să fie scos din proiectul de statut, adoptîndu-se în această problemă o rezoluție specială. Lenin a votat pentru menținerea § 8 în statut. În ședința a 19-a, din 22 aprilie (5 mai), a fost adoptată rezoluția lui V. V. Vorovski (Orlovski) cu privire la obligația centrelor de a informa organizațiile periferice asupra treburilor de partid și de a ține seama de votul lor consultativ, rezoluție care înlocuiește § 8 din statut (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale", 1959, pag. 325, 327—328).

Pentru ca comitetele să nu poată abuza de autonomia lor și pentru ca cele ce se dovedesc necorespunzătoare să poată fi înlocuite, § 9 din noul statut prevedea: „Un comitet local trebuie să fie dizolvat de C.C. în cazul cînd pentru dizolvare se vor pronunța simultan C.C. cu o majoritate de $\frac{2}{3}$ din voturi și $\frac{2}{3}$ din numărul muncitorilor locali care fac parte din organizații de partid". — 164.

- 74 V. I. Lenin citează articolul lui A. A. Bogdanov „Problema organizatorică", în care era expus și fundamentat noul proiect de statut al partidului. Acest articol a fost publicat în ziarul „Vpered" nr. 13 din 5 aprilie (23 martie) 1905. — 164.

- 75 § 6 din proiectul de statut, publicat în ziarul „Vpered" nr. 13 din 5 aprilie (23 martie) 1905, glăsuia: „Toate organizațiile care fac parte din partid conduc în mod autonom toate treburile privind în mod special și exclusiv domeniul de activitate pentru a cărui conducere au fost create". La Congresul al III-lea, § 6 a fost

adoptat într-o altă redactare (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 461). — 166.

- 76 Potrivit § 7 din proiectul de statut al partidului, orice organizație de partid care avea la congres drept de vot deliberativ căpăta dreptul de a edita, cu mijloace proprii și în numele său propriu, literatură de partid. O. A. Kvitkin (Petrov) s-a pronunțat pentru adoptarea § 7 cu amendamentul lui A. A. Bogdanov (Maksimov), care prevedea că „toate publicațiile periodice ale partidului sînt datoare să publice, la cererea C.C., toate declarațiile acestuia din urmă“.

P. A. Krasikov (Belski) propunea ca editarea literaturii de partid să fie admisă numai în cazul cînd lozincile practice cuprinse în ea concordă pe deplin cu hotărîrile congreselor social-democrate internaționale și ale congreselor partidului. § 7 din statutul partidului a fost adoptat în formularea lui D. S. Postolovski (Mihailov) cu amendamentul lui A. A. Bogdanov (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 461). Amendamentul lui P. A. Krasikov a fost respins cu majoritate de voturi. — 166.

- 77 *Bundul* („Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia“) a fost organizat în 1897, la congresul de constituire a grupurilor social-democrate evreiești, ținut la Vilno; el grupa, în special, elementele semiproletare ale meșteșugărimii evreiești din regiunile apusene ale Rusiei. La primul Congres al P.M.S.D.R. (1898), Bundul a intrat în P.M.S.D.R. ca „organizație autonomă, de sine stătătoare doar în problemele care privesc proletariatul evreiesc“ („Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14).

Bundul era purtătorul naționalismului și al separatismului în rîndurile mișcării muncitorești din Rusia. În aprilie 1901, Congresul al IV-lea al Bundului a hotărît să modifice relațiile organizatorice cu P.M.S.D.R. stabilite de primul Congres al P.M.S.D.R. Într-o rezoluție a sa, congresul Bundului a declarat că consideră P.M.S.D.R. drept o uniune federativă de organizații naționale și că Bundul trebuie să fie o parte federativă a P.M.S.D.R.

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., după ce congresul a respins cererea Bundului de a fi recunoscut drept unicul reprezentant al proletariatului evreiesc, Bundul s-a retras din partid. În 1906, pe baza unei hotărîri a Congresului al IV-lea („de unificare“), Bundul a intrat din nou în P.M.S.D.R.

În cadrul P.M.S.D.R., bundiștii au sprijinit întotdeauna aripa oportunistă a partidului („economisti“, meșevici, lichidatori) și au dus o luptă necontenită împotriva bolșevicilor și bolșevismului. Revendicării programate a bolșevicilor cu privire la dreptul națiunilor la autodeterminare, Bundul îi opunea revendicarea autonomiei cultural-naționale. În perioada reacțiunii stolîpiniste,

- Bundul s-a situat pe poziții lichidatoriste și a participat activ la crearea Blocului antipartinic din august. În timpul războiului mondial din 1914—1918, bundiștii s-au situat pe pozițiile social-șovinismului. În 1917, Bundul a sprijinit Guvernul provizoriu contrarevoluționar, a luptat de partea dușmanilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, conducerea Bundului s-a unit cu forțele contrarevoluției. În același timp, printre membrii de rînd ai Bundului s-a conturat o cotitură în favoarea colaborării cu Puterea sovietică. În martie 1921, Bundul s-a autolichidat, iar o parte dintre membrii săi au intrat în P.C. (b) din Rusia pe bază de cereri de primire individuale. — 167.
- 78 Cu prilejul discutării § 11 din proiectul de statut al partidului, în care se spunea că „orice organizație de partid este obligată să pună la dispoziția C.C. și a redacției O.C. toate datele necesare pentru cunoașterea întregii ei activități și a întregului ei efectiv“, A. M. Essen (Kitaev) a propus următoarea completare : „prezentînd Comitetului Central cel puțin o dată la două săptămîni dări de seamă amănunțite asupra activității ei“. După intervenția lui V. I. Lenin, această completare a fost adoptată cu majoritate de voturi. — 167.
- 79 Este vorba de § 12 din proiectul de statut, în care se spunea : „Cooptarea de membri în C.C. se face cu unanimitate de voturi“. Propunerea ca cooptarea de membri în C.C. să se facă cu unanimitate de voturi a fost adoptată. — 167.
- 80 § 13 din statut glăsuia : „Comitetul organizațiilor din străinătate ale partidului are drept scop propaganda și agitația în străinătate, precum și sprijinirea mișcării din Rusia. El acordă sprijin mișcării din Rusia numai prin intermediul persoanelor și grupurilor anume desemnate de Comitetul Central“.
- În rezoluția prezentată de P. A. Krasikov (Belski) se spunea : „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. însărcinează Comitetul Central să examineze și să aprobe statutul Organizației din străinătate, recunoscîndu-i calitatea de comitet de partid cu drepturi depline care are în atribuția sa propaganda și agitația în străinătate ; Comitetul Organizației din străinătate acordă sprijin mișcării din Rusia numai prin intermediul persoanelor și grupurilor anume desemnate de Comitetul Central“.
- Congresul a suprîmat § 13 din statut și a adoptat rezoluția propusă de P. A. Krasikov. — 167.
- 81 În proiectul de rezoluție prezentat de A. A. Bogdanov (Maksimov) cu privire la ședințele plenare ale C.C. se spunea : „Congresul obligă Comitetul Central să țină periodic, cel puțin o dată la trei luni, ședințe comune, la care să participe cele două părți ale sale“, adică partea din străinătate și partea din Rusia a Comitetului Central.

Rezoluția a fost adoptată cu un amendament care prevedea că aceste ședințe trebuie să se țină „cel puțin o dată la patru luni” („Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”, 1959, pag. 466). — 168.

- 82 În ședința a 18-a a congresului, la 22 aprilie (5 mai), s-a pus din nou problema reprezentării Comitetului din Kazan, deoarece în acel moment s-a prezentat la congres I. A. Sammer (Savici), delegatul acestui comitet. Comisia de validare a propus congresului „să-și mențină hotărârea anterioară și să admită ca delegatul Comitetului din Kazan să participe cu drept de vot consultativ” (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”, 1959, pag. 314).

I. A. Sammer, delegatul comitetului, a rugat congresul să acorde comitetului drept de vot deliberativ.

După dezbateri, congresul a respins rezoluția propusă de B. V. Avilov (Tigrov) ca delegatul Comitetului din Kazan să fie admis cu drept de vot deliberativ și a aprobat rezoluția comisiei. — 169.

- 83 N. A. Alekseev (Andreev) a propus să fie suprimate partea de la început a rezoluției (vezi volumul de față, pag. 170), declarând că „această parte anticipează hotărârea în problema atitudinii față de aripa dreaptă a partidului” („Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”, 1959, pag. 328). — 172.

- 84 P. A. Djaparidze (Golubin), sprijinind propunerea de a se adopta o rezoluție cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate, a spus: „Mă cuprinde mirarea când aud spunându-se că nu există muncitori capabili de a fi membri în comitete. Dimpotrivă (Lenin: Ascultați! Ascultați!), numărul lor este atât de mare, încât nu pot fi incluși cu toții în comitet, mulți dintre ei trebuie să fie introduși în comitetele raionale, cărora trebuie să li se acorde, așadar, drept de vot deliberativ” („Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”, 1959, pag. 332). D. S. Postolovski (Mihailov) a stăruit, de asemenea, asupra adoptării unei rezoluții, arătând că „muncitorii se interesează de problema relațiilor dintre muncitori și intelectuali” și „așteaptă cu nerăbdare răspunsul congresului la această întrebare... Principala menire a rezoluției este aceea de a îndemna comitetele locale să lărgescă cadrul organizației și s-o completeze cu muncitori... Adoptând o astfel de rezoluție congresul nu va descoperi nimic nou, el nu va face decât să tragă o concluzie pe care o sugerează viața de partid. (Lenin: Foarte just!)” (op. cit., pag. 333).

V. I. Lenin se referă la aceste cuvinte spuse de Djaparidze și de Postolovski. — 173.

- 85 În proiectul de rezoluție se spunea: „Considerând că unificarea muncii de partid constituie o cerință imperioasă a vieții de partid,

considerînd că această unificare se realizează cel mai bine în procesul muncii și în cadrul discutării în comun a lozincilor generale ale partidului de către un număr cît mai mare de activiști de partid, — Congresul al III-lea al partidului consideră că este de dorit ca Comitetul Central să organizeze în acest scop conferințe ale reprezentanților comitetelor locale“.

V. I. Lenin a adus amendamente la această rezoluție și a intervenit în sprijinul lui L. B. Krasin (Zimin) și D. S. Postolovski (Mihailov), care se pronunțaseră împotriva completărilor propuse de G. L. Șklovski (Dedușkin) și de A. I. Rîkov (Sergheev) (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 342). Amendamentele lui V. I. Lenin la această rezoluție au fost adoptate. — 174.

- 86 Proiectul de rezoluție a fost scris de V. I. Lenin și prezentat la congres în ședința a 20-a, în numele lui A. M. Essen (Kitaev) și R. S. Zemleacika (Osipov). Rezoluția a fost adoptată de congres, care a hotărît, totodată, să nu fie publicată. — 175.
- 87 În proiectul de rezoluție prezentat de P. P. Rumeanțev (Filippov) se arăta că, în relațiile cu organizațiile menșevice care vor refuza să se supună hotărîrilor congresului, trebuie adoptată regula că nu se face agitație în organizațiile periferice și în masele muncitorești nici împotriva acestor organizații menșevice în ansamblu și nici împotriva diferiților lor membri, iar dizolvarea comitetelor menșevice și confirmarea celor bolșevice, acolo unde există organizații paralele, trebuie să se facă cu maximum de precauție, numai după ce se va stabili definitiv că majoritatea membrilor comitetului local refuză să se supună hotărîrilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. În urma discuțiilor, congresul a respins prima parte a rezoluției, iar pe cea de-a doua a adoptat-o în formularea propusă de Lenin și de Bogdanov (Maksimov), hotărînd, totodată, ca această rezoluție să nu fie publicată (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 363). — 176.
- 88 În ședința a 21-a, din 23 aprilie (6 mai), a fost discutat proiectul de rezoluție cu privire la atitudinea față de organizațiile social-democrate naționale, prezentat de V. V. Vorovski (Orlovski). În acest proiect se spunea : „...Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., confirmînd poziția Congresului al II-lea în problema federalismului, obligă atît Comitetul Central cît și comitetele locale să depună toate eforturile pentru a se ajunge la o înțelegere cu organizațiile social-democrate naționale în ceea ce privește coordonarea activității locale, pregătindu-se astfel posibilitatea unificării tuturor partidelor social-democrate în cadrul P.M.S.D.R.“ („Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 365).
- D. S. Postolovski (Mihailov) a propus ca acest text să fie modificat în felul următor : „obligă atît Comitetul Central cît și organizațiile locale să depună eforturi *comune*“ (ibid.). El și-a motivat propunerea arătînd că înțelegerea va putea fi realizată

numai atunci „cînd la încheierea ei vor participa pe lângă Comitetul Central, și organizațiile locale” (op. cit., pag. 371). V. I. Lenin s-a pronunțat împotriva acestui amendament. Amendamentul a fost respins de congres. — 177.

- 89 Completînd comunicarea făcută de A. V. Lunacearski (Voinov), V. I. Lenin a citat o corespondență din Moscova publicată în ziarul englez „The Times” nr. 37 700 din 6 mai 1905 sub titlul „Semstwo congress at Moscow. Purposes and prospects” („Congresul de la Moscova al zemstvelor. Sarcini și scopuri”). (Vezi traducerea acestei corespondențe în „Culegeri din Lenin”, vol. XXVI, 1934, pag. 229—231).

Despre Congresul de la Moscova al zemstvelor, vezi articolul lui V. I. Lenin „Sfaturile burgheziei conservatoare” (volumul de față, pag. 223—226).

„The Times” — cotidian fondat în 1785 la Londra; unul dintre cele mai mari ziare conservatoare ale burgheziei engleze. — 178.

- 90 *Partidul socialist polonez (P.P.S.)* (Polska Partia Socjalistyczna) — partid naționalist reformist, înființat în 1892. Punînd la baza programului său lupta pentru o Polonie independentă, P.P.S. a desfășurat, sub conducerea lui Pilsudski și a adepților lui, o propagandă naționalistă separatistă în rîndurile muncitorilor polonezi, căuțînd să-i abată de pe calea luptei comune alături de muncitorii ruși împotriva absolutismului și capitalismului.

Sub înriurirea muncitorilor de rînd, în tot cursul existenței P.P.S. s-au format în sînul său diferite grupări de stînga. Unele dintre ele au aderat ulterior la aripa revoluționară a mișcării muncitorești poloneze.

În 1906, P.P.S. s-a scindat în „levița”-P.P.S. și în așa-numita „fracțiune revoluționară” a P.P.S., fracțiune șovină de dreapta. Sub influența P.M.S.D. (b) din Rusia, precum și a S.D.P. și L. (Social-democrația din Polonia și Lituania), „levița”-P.P.S. a evoluat treptat spre poziții consecvent revoluționare.

În anii primului război mondial, o mare parte din „levița”-P.P.S. s-a situat pe poziții internaționaliste, iar în decembrie 1918 a fuzionat cu S.D.P. și L. Cele două partide fuzionate au format Partidul Muncitoresc Comunist din Polonia (aceasta a fost pînă în 1925 denumirea Partidului Comunist din Polonia).

Aripa dreaptă a P.P.S. și-a continuat în timpul primului război mondial politica național-șovină; ea a organizat pe teritoriul Galiției legiuni poloneze care au luptat de partea imperialismului austro-german. După crearea statului burghez polonez, aripa dreaptă a P.P.S. a fuzionat în 1919 cu organizațiile P.P.S. de pe teritoriul polonez aflat pînă atunci sub stăpînirea Germaniei și Austriei, adoptînd din nou denumirea de P.P.S. Devenit partid de guvernămînt, P.P.S. a înlesnit trecerea puterii în mîinile burgheziei poloneze, iar apoi a desfășurat o propagandă anti-comunistă sistematică și a sprijinit politica de agresiune împotriva Țării sovietice, politica de cotopire și asupraire a Ucrainei

apusene și a Bielorusiei apusene. Unele grupări din P.P.S. care nu au fost de acord cu această politică au aderat la Partidul Comunist din Polonia.

După lovitură de stat fascistă a lui Pilsudski (din mai 1926), P.P.S. a trecut formal în rîndurile opoziției parlamentare; în realitate însă, el nu a dus o luptă activă împotriva regimului fascist, ci a continuat să-și desfășoare propaganda antisovietică și anticomunistă. Elementele de stînga din P.P.S. au colaborat în acești ani cu comuniștii polonezi, sprijinind într-o serie de campanii tactica frontului unic.

În timpul celui de-al doilea război mondial, P.P.S. s-a scindat din nou. Partea lui reacționară, șovină, care a adoptat denumirea de „Wolność, Równość, Niepodległość” („Libertate, Egalitate, Independență”), a participat la formarea „guvernului” reacționar polonez din emigrație de la Londra. Cealaltă parte, adică aripa stîngă a P.P.S., care a adoptat denumirea de „Partid muncitoresc al socialiștilor polonezi” (R.P.P.S.), sub influența „Partidului muncitoresc polonez” (P.P.R.), înființat în 1942, a aderat la frontul popular de luptă împotriva ocupanților hitleriști, a participat la lupta pentru eliberarea Poloniei din robia fascistă și a militat pentru stabilirea de relații de prietenie cu U.R.S.S.

În 1944, după eliberarea părții răsăritene a Poloniei de sub ocupația germană și după formarea Comitetului polonez de eliberare națională, R.P.P.S. și-a reluat denumirea de P.P.S. și împreună cu P.P.R. a participat la construirea Poloniei democrat-populare. În decembrie 1948, P.P.R. și P.P.S. au fuzionat, formînd Partidul Muncitoresc Unit Polonez (P.M.U.P.).

Social-democrația din Polonia și Lituania (S.D.P. și L.) — partid revoluționar al clasei muncitoare poloneze; a luat ființă în 1893 și a activat mai întîi sub denumirea de Social-democrația din Polonia, iar din august 1900, după congresul organizațiilor social-democrate din Polonia și Lituania, la care social-democrații polonezi au fuzionat cu o parte din social-democrații lituanieni, a adoptat denumirea de Social-democrația din Polonia și Lituania (S.D.P. și L.). Meritul acestui partid constă în faptul că a orientat mișcarea muncitorească poloneză spre alianță cu mișcarea muncitorească rusă și a combătut naționalismul.

În perioada revoluției din 1905—1907, S.D.P. și L. a propagat lozinci apropiate de cele ale partidului bolșevic și a avut o atitudine intransigentă față de burghezia liberală. Totodată însă, S.D.P. și L. avea o serie de greșeli; ea nu înțelegea teoria leninistă a revoluției socialiste, nu înțelegea rolul conducător al partidului în revoluția democratică, subaprecia rolul țărănimii ca aliat al clasei muncitoare și însemnătatea mișcării de eliberare națională. Criticînd concepțiile greșite ale S.D.P. și L., V. I. Lenin releva, totodată, meritele ei față de mișcarea revoluționară din Polonia. El sublinia meritele pe care și le-au cîștigat social-democrații polonezi „creînd pentru prima oară un partid pur proletar în Polonia și proclamînd extrem de importantul principiu al celei

mai strânse alianțe dintre muncitorul polonez și cel rus în lupta lor de clasă" (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 436). La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R., S.D.P. și L. a fost primită în P.M.S.D.R. ca organizație teritorială.

S.D.P. și L. a salutat Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și a luptat pentru victoria revoluției proletare în Polonia. În decembrie 1918, la Congresul de unificare a S.D.P. și L. și a „leviței“ P.P.S., ambele partide au fuzionat, formînd Partidul Muncitoresc Comunist din Polonia.

Partidul socialist polonez „Proletariat“ a luat ființă în 1900, fiind format dintr-o serie de grupuri care s-au desprins din Partidul socialist polonez (P.P.S.). Recunoscînd în linii generale programul social-democrat, acest partid preconiza tactica terorii individuale și principiul federativ de organizare. Partidul „Proletariat“ se pronunța pentru o apropiere între mișcarea revoluționară poloneză și mișcarea revoluționară din Rusia. El considera ca o sarcină imediată lupta pentru o constituție democratică în Rusia, constituție care să acorde Poloniei autonomia. Partidul „Proletariat“ a avut în mișcarea revoluționară poloneză un rol foarte redus; el și-a încetat existența după revoluția din 1905—1907.

Partidul muncitoresc social-democrat din Letonia a fost creat în iunie 1904, la primul său Congres. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.L., din iunie 1905, a fost adoptat programul partidului și s-a hotărît ca P.M.S.D.L. să fuzioneze cu P.M.S.D.R. În 1905, P.M.S.D.L. a condus acțiunile revoluționare ale muncitorilor și a pregătit masele în vederea insurecției armate.

La Congresul al IV-lea (de unificare) (din 1906) a fost primit în P.M.S.D.R. ca organizație teritorială. După congres a adoptat denumirea de Social-democrația din Letonia.

„Organizația muncitorească social-democrată armeană“ („specificii“) a fost creată de elemente național-federaliste armenе cîrînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Asemenea bundiștilor, „specificii“ cereau adoptarea principiului federativ de organizare a partidului, adică divizarea proletariatului după criteriul național, și se pretindeau a fi singurii reprezentanți ai proletariatului armean. Pentru a-și justifica naționalismul, ei invocau „condițiile specifice fiecărei națiuni“. Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R. în legătură cu conferința organizațiilor social-democrate din Rusia convocată pentru luna septembrie 1905, V. I. Lenin spunea :

„Vă pun stăruitor în gardă în ceea ce privește «Federația social-democrată armeană». Dacă ați comis o greșală fatală, pe care trebuie s-o îndreptați cu orice preț. Ei nu sînt decît un grupuleț de dezorganizatori care s-au instalat la Geneva, unde publică tot felul de fleacuri, și care nu au nici un fel de legături serioase în Caucaz. Ei nu sînt altceva decît o creatură a Bundului anume născocită pentru a întreține bundismul în Caucaz... Tovarășii

caucazieni sînt cu toții împotriva acestei bande de publiciști dezorganizatori..." (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 337).

Federația revoluționară armeană (Droșak) — este vorba de partidul burghezo-naționalist contrarevoluționar „Dașnakțutiun“; „Droșak“ („Steagul“) era organul central al acestui partid. „Dașnakțutiun“ a luat ființă în primii ani ai ultimului deceniu al secolului al XIX-lea; a luptat împotriva mișcării revoluționare a muncitorilor și țăranilor, ațîțind dezbinarea națională și vrajba între popoare, și a dus o politică de izolare națională a Armeniei.

În timpul revoluției din 1905—1907, dașnaccii, exprimînd interesele burgheziei armene, au dus o politică de izolare națională, s-au străduit să rupă masele armene de mișcarea revoluționară din întreaga Rusie, pricinuind astfel un mare rău mișcării muncitorești din Armenia și din întreaga Transcaucazie.

După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, dașnaccii au sprijinit politica Guvernului provizoriu burghez.

După Revoluția Socialistă din Octombrie, dașnaccii au luptat împotriva bolșevicilor, formînd în acest scop un bloc contrarevoluționar cu menșevicii, socialiștii-revoluționari și musavatștii. În anii 1918—1920, dașnaccii au stat în fruntea guvernului burghezo-naționalist contrarevoluționar al Armeniei; toate acțiunile lor erau menite să transforme Armenia într-o colonie a imperialiștilor străini și într-un punct de sprijin al intervenționiștilor anglo-francezi și al albgardiștilor ruși în lupta împotriva Puterii sovietice. Sub conducerea partidului bolșevic și cu sprijinul Armatei Roșii, oamenii muncii din Armenia au răsturnat în 1920 guvernul dașnaccilor. O dată cu victoria Puterii sovietice, partidul „Dașnakțutiun“ din Transcaucazia a fost zdrobit și lichidat.

„Gromada socialistă bielorusă“ — organizație naționalistă mic-burgheză care a luat ființă în 1902 sub denumirea de „Gromada revoluționară bielorusă“. Ea apăra interesele burgheziei bielorusă, ale moșierilor și chiaburilor, nega lupta de clasă revoluționară, căuta să rupă, să izoleze poporul bielorus de clasa muncitoare revoluționară rusă. Aceste încercări n-au găsit nici un sprijin în masele muncitoare ale poporului bielorus. În problema națională, această organizație se pronunța pentru „autonomie cultural-națională“. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, „Gromada socialistă bielorusă“ a sprijinit politica Guvernului provizoriu burghez. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Gromada bielorusă s-a împărțit într-o serie de grupuri contrarevoluționare, care au luptat activ, alături de albgardiști și de intervenționiștii străini, împotriva Puterii sovietice.

„Uniunea social-democrată letonă“, creată în străinătate în toamna anului 1900, avea revendicări similare cu cele ale socialiștilor-revoluționari ruși și era în bună parte pătrunsă de tendințe naționaliste. În 1905 a dobîndit vremelnice o oarecare influență în rîndurile unei anumite părți a țăranimii, dar a fost

curînd înlăturată de Partidul muncitoresc social-democrat leton. În anii care au urmat, „Uniunea“ a avut un rol extrem de redus.

„Partidul finlandez al rezistenței active“ a fost creat în anii 1903—1904 de un grup de intelectuali burghezi și mic-burghezi finlandezi cu scopul de a răsturna puterea țaristă în Finlanda și de a o înlocui printr-un regim constituțional. Partidul a preluat tactica aventuristă a socialiștilor-revoluționari ruși, cu care se afla în strîns contact, a pus la cale o serie de atentate împotriva unor reprezentanți ai guvernului, a organizat fabricarea de bombe. Sub paravanul unei asociații sportive, el instruia burghezia să mînuiască armele pentru a lupta nu atît împotriva țarismului, cît împotriva muncitorilor.

Partidul muncitoresc finlandez a luat ființă în 1899; în 1903 și-a schimbat denumirea, adoptînd-o pe aceea de „Partidul social-democrat din Finlanda“.

Revoluția din 1905—1907 a scos la iveală oportunismul conducătorilor acestui partid, care se țirau în coada evenimentelor. Elementele de stînga din partid, deși cereau ca proletariatul să ducă o luptă de sine stătătoare, nu luau măsuri energice pentru a curăți partidul de oportuniști. Folosind numai forme legale de luptă, social-democrații finlandezi nu pregăteau proletariatul în vederea luptei armate împotriva asupritorilor săi.

În 1918, social-democrația finlandeză s-a scindat: elementele revoluționare au format partidul comunist, iar cele reacționare au alcătuit unul dintre partidele cele mai de dreapta ale Internaționalei a II-a.

După terminarea celui de-al doilea război mondial, o parte dintre social-democrații finlandezi au început să tindă spre o apropiere de comuniști, participînd activ la lupta pentru pace și democrație.

Partidul revoluționarilor social-federaliști din Gruzia — Partid burghezo-naționalist înființat în aprilie 1904. El cerea pentru Gruzia autonomie națională în cadrul statului burghezo-moșieresc rus. În anii reacțiunii, social-federaliștii au devenit adversari fățiși ai revoluției.

Acționînd laolaltă cu menșevicii și cu anarhiștii, partidul social-federaliștilor a încercat să distrugă frontul internațional unic al oamenilor muncii din Transcaucazia în lupta împotriva țarismului și capitalismului.

După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, social-federaliștii împreună cu menșevicii gruzini, cu dașnacia și cu mușavatiștii au organizat un bloc contrarevoluționar sprijinit de intervenționiștii germano-turci, iar mai tîrziu de cei anglo-francezi.

Partidul revoluționar ucrainean (P.R.U.) — organizație mic-burgheză, naționalistă; a fost creată la începutul anului 1900. Sprijinea lozinca principală a burgheziei ucrainene — lozinca

„autonomiei“ Ucrainei. În decembrie 1905, P.R.U. a adoptat denumirea de „Partid muncitoresc social-democrat din Ucraina“ (P.M.S.D.U.) și a hotărât să fuzioneze cu P.M.S.D.R. pe baze federative, cu condiția ca P.M.S.D.U. să fie recunoscut „unicul reprezentant al proletariatului ucrainean“ în P.M.S.D.R. Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. a respins propunerea reprezentantului P.M.S.D.U. cu privire la discutarea imediată a condițiilor fuziunii și a transmis această chestiune spre soluționare Comitetului Central al P.M.S.D.R. Dat fiind caracterul mic-burghez, naționalist al P.M.S.D.U., nu s-a ajuns la un acord în problema fuziunii.

În ceea ce privește programul național, P.M.S.D.U. se afla sub influența Bundului și revendica, ca și acesta, autonomie cultural-națională.

Ulterior, P.M.S.D.U. a ajuns în tabăra contrarevoluției burghezo-naționaliste.

Partidul socialist ucrainean (P.S.U.) a luat ființă în 1900, în regiunea de pe malul drept al Niprului. În 1903 a fuzionat cu Partidul revoluționar ucrainean (P.R.U.).

Partidul social-democrat lituanian a luat ființă în 1896. Conducerea partidului a fost acaparată de elemente oportuniste, care apărau interesele burgheziei. Oportuniștii căutau să orienteze mișcarea muncitorească din Lituania pe calea naționalismului burghez, s-o izoleze de influența mișcării revoluționare a muncitorilor din Rusia. În sînul Partidului social-democrat lituanian se desfășura lupta elementelor internaționaliste împotriva oportunismului și naționalismului. La demascarea oportuniștilor și la unirea muncitorilor de diferite naționalități a adus o contribuție deosebit de importantă F.E. Dzerjinski, care pe atunci era membru al Partidului social-democrat lituanian. În 1900, din inițiativa lui F. E. Dzerjinski, o parte dintre elementele internaționaliste ale Partidului social-democrat lituanian au fuzionat cu Social-democrația din Polonia, formînd un partid unic — S.D.P. și L. care, în 1906, la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R., a fost primit în P.M.S.D.R.

În 1905, partidul a adoptat denumirea de „Partidul social-democrat din Lituania“ (P.S.D.L.). Sub influența evenimentelor revoluționare din anii 1905—1907, în cadrul P.S.D.L. a început să se întărească opoziția împotriva conducerii naționaliste. Sub înfrîurirea partidului bolșevic, partea proletară, cea mai bună a P.S.D.L. a început să treacă pe calea social-democrației revoluționare. În 1907, la Congresul al VII-lea al P.S.D.L. s-a adoptat hotărîrea de a fuziona cu P.M.S.D.R. Dar fuziunea nu s-a realizat.

În 1918, aripa revoluționară a P.S.D.L. a rupt cu social-șovinii și a format Partidul Comunist din Lituania. — 180.

91 În ședința a 23-a, congresul a ascultat și a discutat raportul de activitate al C.C., prezentat de L.B. Krasin (Zimin).

- În cadrul discuției acestui raport, unii delegați au relevat că el nu oglindește activitatea politică a Comitetului Central și au cerut ca reprezentantul C.C. să arate congresului cauzele care au împiedicat Comitetul Central să exercite rolul de conducător politic, să conducă partidul. Vorbind, în cea de-a doua intervenție a sa în cadrul discuției raportului de activitate al C.C., „despre judecată”, Lenin a avut în vedere aceste declarații făcute pe marginea raportului C.C. — 185.
- 92 Aceste cuvinte se referă la faptul că, după o luptă îndelungată împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului, C.C. al P.M.S.D.R. a adoptat totuși hotărîrea de a crea, împreună cu Biroul Comitetelor Majorității, un Comitet de organizare, care, cu toată opoziția Consiliului partidului, unde predominau menșevicii, a convocat congresul. La congres au participat doi membri ai C.C.: L. B. Krasin (Zimin, Winter) și A. I. Liubimov (Mark, Letnev). — 185.
- 93 Rezoluția a fost adoptată de congres în unanimitate. — 188.
- 94 Proiectul de rezoluție, scris de Lenin, a fost adoptat de congres. — 190.
- 95 Comisia pentru publicarea proceselor-verbale a fost aleasă în ședința a 23-a a congresului, la 25 aprilie (8 mai). Din această comisie au făcut parte V. M. Obuhov (Kamski), V. V. Vorovski (Orlovski) și N. K. Krupskaia (Sablina). Procesele-verbale au apărut pentru prima oară la Geneva, în toamna anului 1905, într-un volum de format redus, tipărit cu petit pe hîrtie subțire. — 190.
- 96 În primăvara anului 1905, mișcarea revoluționară a cuprins întreaga Rusie, inclusiv Caucazul.
- La sfîrșitul lunii martie — începutul lunii aprilie 1905 a izbucnit greva politică generală a feroviarilor din Baku, Tiflis și din alte orașe. La Tiflis, o dată cu feroviarii, au declarat grevă muncitorii tipografi. Pe străzile orașului au avut loc ciocniri cu poliția și cu cazacii. La lupta grevistă au luat parte și muncitorii din Batum, Poti și Kutais. Pentru înăbușirea grevei au fost trimise pe calea ferată transcaucaziană trupe. Mișcarea țărănească a luat o mare amploare în Transcaucazia, mai cu seamă în Guria.
- V. I. Lenin urmărea cu multă atenție evenimentele revoluționare din Caucaz. La propunerea sa, Congresul al III-lea al partidului a hotărît să adopte o rezoluție specială în legătură cu aceste evenimente.
- Proiectul de rezoluție în legătură cu evenimentele din Caucaz, scris de V. I. Lenin, a fost prezentat, în numele lui

- V. I. Lenin și al lui M. G. Ţhakaia (Barsov), în ședința a 25-a a congresului, la 26 aprilie (9 mai), ca amendament la rezoluția propusă în aceeași ședință de Ţhakaia; el a fost adoptat de congres ca rezoluție în legătură cu aceste evenimente. — 191.
- 97 O. A. Kvitkin (Petrov) a propus ca expresia „cu forță armată“ de la sfârșitul proiectului de rezoluție cu privire la evenimentele din Caucaz să fie înlocuită prin cuvintele „cu toate mijloacele de care dispun“ („Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 442). Amendamentul lui Kvitkin a fost adoptat de congres. — 192.
- 98 Este vorba de rezoluția „Cu privire la constituirea congresului“, publicată în ziarul „Proletarii“ nr. 1 din 27 (14) mai 1905, imediat după „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.“ (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 449—450). — 206.
- 99 Publicat ca notă la rezoluția Congresului al III-lea „Cu privire la constituirea congresului“, în ziarul „Proletarii“ nr. 1 din 27 (14) mai 1905. — 210.
- 100 *Ultimatumul Comitetului Central* a fost prezentat menșevicilor la 12 (25) noiembrie 1903. Punctele esențiale ale acestui ultimatum, cuprinzând concesiile practice care puteau fi făcute menșevicilor în vederea lichidării crizei din partid, fuseseră indicate în scrisoarea lui Lenin către C.C. din 22 octombrie (4 noiembrie) 1903 : 1) cooptarea în redacția „Iskrei“ a celor patru foști redactori ; 2) cooptarea în C.C. a doi membri ai opoziției, la alegerea Comitetului Central ; 3) restabilirea situației dinainte în Liga din străinătate ; 4) acordarea unui vot menșevicilor în Consiliul partidului. Condiția a 5-a, suplimentară : încetarea oricăror discuții în contradictoriu în legătură cu divergențele constatate la Congresul al II-lea al partidului și după congres. „Dacă ultimatumul nu va fi acceptat — arăta Lenin —, război până la capăt“ (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 180). Aceste propuneri ale lui Lenin (în afară de condiția suplimentară) au fost incluse în ultimatumul Comitetului Central din 12 (25) noiembrie, dar au fost întrucâtva atenuate de către membrii împăciunitoriști ai C.C.
- Menșevicii, căroră G. V. Plehanov le-a acordat un mare ajutor cooptînd în redacția Organului Central, a doua zi după ultimatum, pe toți redactorii vechi, au respins ultimatumul Comitetului Central și au pornit pe calea războiului fățiș împotriva majorității partidului.
- Aprecieră ultimatumului C.C. a fost făcută de V. I. Lenin în cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi“ (vezi Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 364). — 216.

- 101 Lenin numește *constituție „șipovistă“* proiectul de organizare a statului elaborat de D. N. Șipov, liberal moderat, liderul aripii drepte a zemților. Căutînd să limiteze amploarea revoluției și să obțină, totodată, din partea guvernului țarist unele concesii în favoarea zemțvelor, el propunea să se creeze un organ reprezentativ consultativ pe lângă țar. Printr-o asemenea tranzacție, liberalii moderați voiau să înșele masele populare, să mențină monarhia și să-și asigure, totodată, anumite drepturi politice. — 217.
- 102 *Rezoluțiile avocaților* — rezoluții adoptate de Congresul general al avocaților din Rusia, care a avut loc la Petersburg în zilele de 28—30 martie (10—12 aprilie) 1905. Caracterizînd lucrările congresului și rezoluțiile lui, ziarul „Proletarii“ scria: „În pâlăvrăgeala de la congresul avocaților se reflectă, ca într-o picătură de apă, întregul liberalism burghez, cu dorința lui de a obține o constituție, cu teama lui de luptă, cu servilismul său față de autocrația încă puternică, cu democratismul său fățarnic și interesat“ (V. Vorovski. „Congresul general al avocaților din Rusia“. „Proletarii“ nr. 2 din 3 iunie (21 mai) 1905). — 221.
- 103 *Biroul socialist internațional* (B.S.I.) — organ executiv și informativ permanent al Internaționalei a II-a; hotărîrea de a se crea un Birou socialist internațional format din reprezentanți ai partidelor socialiste din toate țările a fost adoptată la Congresul de la Paris al Internaționalei a II-a (septembrie 1900). Ca reprezentanți ai social-democraților ruși în B.S.I. au fost aleși G. V. Plehanov și B. N. Kricevski. Începînd din 1905, reprezentant al P.M.S.D.R. în B.S.I. a fost V. I. Lenin. În cadrul Biroului, Lenin a combătut energic oportunismul liderilor Internaționalei a II-a. B.S.I. și-a încetat activitatea în 1914. — 222.
- 104 „Broșura specială“ despre care e vorba aici a apărut la 12 (25) iunie 1905, în limba franceză, ca supliment la ziarul „Le Socialiste“ nr. 8, sub titlul „Troisième Congrès du Parti ouvrier Social-démocrate de Russie. Compte rendu et principales résolutions“ („Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Înștiințare și principalele rezoluții“), precum și în limba germană, la München, sub titlul „Bericht über den III. Parteitag der S.-D. A.-P.R. mit Beifügung des Partei-Statuts und der wichtigsten Resolutionen die auf dem III. Parteitag angenommen wurden. 1905“ („Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.“ și principalele rezoluții ale congresului). Apariția acestor broșuri a fost anunțată în ziarul „Proletarii“ nr. 15 din 5 septembrie (23 august) 1905, la rubrica „Viața de partid“. — 222.
- 105 „*Proletarii*“ — săptămînal bolșevic ilegal; Organ Central al P.M.S.D.R., înființat pe baza unei hotărîri a Congresului al III-lea al partidului. Printr-o hotărîre a plenarei din 27 aprilie

(10 mai) 1905 a Comitetului Central al partidului, V. I. Lenin a fost numit redactor responsabil al Organului Central. Ziarul a apărut la Geneva de la 14 (27) mai pînă la 12 (25) noiembrie 1905. Au apărut în total 26 de numere. „Proletarii“ a urmat linia vechii „Iskre“, a „Iskrei“ leniniste, și a păstrat o perfectă continuitate cu ziarul bolșevic „Vpered“.

Lenin a scris pentru acest ziar circa 90 de articole și note. Articolele lui Lenin defineau fizionomia politică a ziarului, conținutul său ideologic, orientarea sa bolșevică. O activitate deosebit de intensă a desfășurat Lenin în calitate de conducător și redactor al ziarului. Modificările sale redacționale imprimau materialelor publicate o înaltă principialitate, partinitate și claritate în tratarea celor mai importante probleme teoretice și în elucidarea problemelor mișcării revoluționare.

La activitatea redacției au participat în permanență V. V. Vorovski, A. V. Lunacearski și M. S. Olminski. Un rol important în munca redacției au avut N. K. Krupskaia, V. M. Velicikina și V. A. Karpinski. Ziarul a avut legături strînse cu mișcarea muncitorească din Rusia; în coloanele lui se publicau articole și note scrise de muncitori care participau nemijlocit la mișcarea revoluționară. Culegerea corespondențelor și trimiterea lor la Geneva erau organizate de V. D. Bonci-Bruevici, S. I. Gusev și A. I. Ulianova-Elizarova. Corespondența redacției cu organizațiile locale de partid și cu cititorii era purtată de N. K. Krupskaia și L. A. Fotieva.

„Proletarii“ reacționa imediat la toate evenimentele importante din mișcarea muncitorească rusă și internațională, ducea o luptă necruțătoare împotriva menșevicilor și a celorlalte elemente revizioniste oportuniste.

Ziarul a desfășurat o vastă activitate pentru propagarea hotărîrilor Congresului al III-lea al partidului și a avut un rol important în făurirea unității organizatorice și ideologice a bolșevicilor. „Proletarii“ era în rîndurile social-democrației din Rusia singurul organ care apăra în mod consecvent marxismul revoluționar și care dezbătea toate problemele fundamentale ale revoluției ce se desfășura în Rusia. Oglindind și analizînd sub toate aspectele evenimentele din 1905, „Proletarii“ ridica masele largi de oameni ai muncii la luptă pentru victoria revoluției.

„Proletarii“ exercita o mare influență asupra organizațiilor social-democrate locale. Unele articole ale lui Lenin apărute în ziarul „Proletarii“ erau reproduse de ziarele bolșevice locale și difuzate în foi volante.

Curînd după plecarea lui Lenin în Rusia, la începutul lunii noiembrie 1905, ziarul „Proletarii“ și-a încetat apariția. Ultimele două numere (25 și 26) au apărut sub îngrijirea lui V. V. Vorovski, dar și pentru ele Lenin a scris cîteva articole, care au fost publicate după plecarea sa din Geneva. — 222.

- 106 La baza lucrării „Despre guvernul revoluționar provizoriu“, publicată în două articole apărute în ziarul „Proletarii“, stau tezele dezvoltate de Lenin în raportul cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu, prezentat de el la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. În secțiunea „Materiale pregătitoare“ din volumul de față se publică însemnările făcute în vederea acestei lucrări (pag. 391).

La sfârșitul celui de-al doilea articol se spune că într-un articol următor vor fi analizate sarcinile guvernului revoluționar provizoriu. Dar un asemenea articol în continuarea lucrării „Despre guvernul revoluționar provizoriu“ n-a apărut în presă. Problema sarcinilor guvernului revoluționar provizoriu a fost examinată de Lenin în însemnările intitulate „Un tablou al guvernului revoluționar provizoriu“ (vezi volumul de față, pag. 357—359), în articolul „Armată revoluționară și guvern revoluționar“ (op. cit., pag. 333—342) și în cartea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“ (Vezi Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 1—123).

Lucrarea „Despre guvernul revoluționar provizoriu“ a fost publicată și sub formă de foaie volantă de către Comitetul din Iașoslavl al P.M.S.D.R. — 227.

- 107 *Frăția muncitorească a lui Stephan Born* — organizație creată în Germania în 1848 de către Stephan Born, unul dintre reprezentanții tendinței reformiste din rîndurile mișcării muncitorești germane. „Frăția muncitorească“ se limita la lupta economică, distrăgînd astfel pe muncitori de la lupta politică, de la sarcinile fundamentale ale revoluției. F. Engels a apreciat în felul următor activitatea „Frăției muncitorești“ a lui Born: „De aceea în publicațiile oficiale ale frăției găsești un amestec pestriț de concepții expuse în «Manifestul Comunist» și de reminiscențe și deziderate corporatiste, de fragmente din Louis Blanc și Proudhon, protecționism vamal etc., — într-un cuvînt, o încercare de a împăca pe toată lumea.“ (K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, Editura pentru literatură politică, 1955, pag. 381). În perioada revoluției din 1848—1849, „Frăția muncitorească“ n-a participat la mișcarea politică a proletariatului; ea a existat mai mult pe hîrtie și a avut un rol atît de neînsemnat, încît reacțiunea a interzis-o abia în 1850. — 235.

- 108 K. Marx. „Dezvăluiri asupra procesului comuniștilor de la Colonia“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 429). — 237.

- 109 V. I. Lenin se referă la „Adresa Organului Central către Liga comuniștilor“, scrisă de K. Marx și F. Engels la sfârșitul lunii martie 1850 (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 263—273). — 238.

- 110 K. Marx. „Critica programului de la Gotha“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 21). — 238.
- 111 Vezi F. Engels. „Contribuții la istoria Ligii comunistilor“ (K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 366). — 238.
- 112 „Der Volkesstaat“ — ziar, organ central al social-democrației germane (al partidului eisenachienilor); a apărut sub conducerea lui W. Liebknecht, la Leipzig, în anii 1869—1876, la început de două ori, iar din 1873 de trei ori pe săptămână. Acest ziar a avut printre colaboratorii săi pe K. Marx și F. Engels. — 242.
- 113 F. Engels. „Bakuniștii la lucru“. Publicat pentru prima oară în „Der Volksstaat“ nr. 105, 106 și 107 din 31 octombrie, 2 și 5 noiembrie 1873. — 242.
- 114 „Le Siècle“ — cotidian burghez, care a apărut la Paris din 1836 pînă în 1939; era apropiat de cercurile ministeriale. În 1905, redactor responsabil al ziarului era Lanessan, fost ministru al marinei în guvernul Waldeck-Rousseau.
Citatul este luat din articolul „La fin d'une épopée“ („Sfârșitul unei epopei“) de Cornély, publicat în numărul din 30 mai 1905. — 251.
- 115 Este vorba de ziarul „Novosti i Birjevaia Gazeta“ — unul dintre organele de presă ale burgheziei liberale ruse. Ziarul a apărut la Petersburg între anii 1872 și 1906. În coloanele lui se publicau articole și documente oficiale ale „Uniunii eliberării“. — 255.
- 116 Documentul de față reprezintă prefața redacției ziarului „Proletarii“, Organul Central al P.M.S.D.R., la broșura „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.“, scoasă în 1905 în limba idiș.
În această broșură au fost incluse principalele rezoluții ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., publicate anterior în ziarul „Proletarii“ nr. 1 din 27 (14) mai 1905. Prefața a fost scrisă de Lenin. Manuscrisul ei în limba rusă n-a fost găsit pînă acum. Textul ce se publică în volumul de față este o traducere a textului apărut în broșura în limba idiș. — 264.
- 117 „Nașa Jizn“ — cotidian de orientare liberală; a apărut la Petersburg, cu întreruperi, de la 6 (19) noiembrie 1904 pînă la 11 (24) iulie 1906.

„Russkie Vedomosti“ — cotidian; a apărut la Moscova cu începere din 1863; exprima concepțiile intelectualității liberale

moderate. Începînd din 1905, ziarul a devenit organul aripii drepte a partidului cadeţilor. Lenin a arătat că ziarul „Russkie Vedomosti” îmbina în felul său „cadetismul *de dreapta* cu o oarecare doză de narodnicism” (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 119).

În 1918, ziarul „Russkie Vedomosti” a fost interzis o dată cu celelalte ziare contrarevoluţionare.

„*Naşi Dni*” — cotidian de orientare liberală; a apărut la Petersburg de la 18 (31) decembrie 1904 pînă la 5 (18) februarie 1905; editarea lui a fost reluată la 7 (20) decembrie 1905, dar n-au mai apărut decît două numere.

„*Sîn Otecestva*” — cotidian de orientare liberală, care a apărut la Petersburg din 1856 pînă în 1900, iar după o întreprindere de cîţiva ani a reînceput să apară la 18 noiembrie (1 decembrie) 1904. La acest ziar colaborau osvobojenişti şi narodnici de diferite nuanţe. Cu începere de la 15 (28) noiembrie 1905, ziarul a devenit organ al partidului socialiştilor-revoluţionari. La 2 (15) decembrie 1905, ziarul a fost interzis. — 271.

118 „*Le Matin*” — cotidian burghez francez, fondat în 1884. Ultimul număr a apărut în august 1944.

Lenin citează o corespondenţă a lui Gaston Leroux, intitulată „Suprême appel au Tsar”. — „Le peuple russe s'adresse a son empereur” („Apel către ţar”. — „Poporul rus se adresează împăratului său”). Corespondenţa a fost publicată în numărul 7781 din 15 iunie 1905 al ziarului „Le Matin”. — 291.

119 „*Frankfurter Zeitung*” — cotidian, organ al marilor financiari germani, a apărut la Frankfurt pe Main din 1856 pînă în 1943. Din 1949 reapare sub denumirea de „Frankfurter Allgemeine Zeitung”; este purtătorul de cuvînt al monopoliştilor vest-germani.

Lenin citează o corespondenţă din Petersburg cu privire la delegaţia zemstvelor, publicată în numărul din 16 iunie 1905 al ziarului, în cea de-a doua ediţie de dimineaţă. — 292.

120 *Cassandra* — fiica lui Priam, rege legendar al Troiei. Potrivit unei legende greceşti antice, Cassandra avea darul profeţiei şi a prezis căderea Troiei. — 300.

121 „*Scrisoarea deschisă către redacţia ziarului «Leipziger Volkszeitung»*” a fost scrisă de V. I. Lenin în numele redacţiei ziarului „Proletarii”, ca răspuns la articolul lui K. Kautsky „Die Spaltung der Russischen Sozialdemokratie” („Scindarea social-democraţiei ruse”), publicat în ziarul „Leipziger Volkszeitung” nr.

135 din 15 iunie 1905. În articolul său, Kautsky se pronunța împotriva difuzării broșurii „Bericht über den III. Parteitag der S.-D. A.-P.R. ...“, München („Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R...“, München) și prezenta în mod denaturat esența divergențelor din rîndurile social-democrației ruse. În legătură cu articolul lui Kautsky, V. I. Lenin scria Comitetului Central al partidului la 12 iulie 1905: „Kautsky a publicat un articol cum nu se poate mai mîrșav în legătură cu ediția germană a «Înștiințării»“ (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 316). Redacția ziarului „Leipziger Volkszeitung“ n-a publicat „Scrisoarea deschisă“ a lui Lenin.

„Leipziger Volkszeitung“ — organ al aripii stîngi a social-democrației germane. Ziarul a apărut zilnic din 1894 pînă în 1933; timp de mai mulți ani a fost redactat de F. Mehring și R. Luxemburg. Din 1917 pînă în 1922 el a fost un organ al „independentilor“ germani, iar după 1922 — organ al social-democraților de dreapta. — 303.

- 122 „Le Socialiste“ — cotidian, organ teoretic al Partidului muncitoresc francez, iar din 1902 — al Partidului socialist din Franța; a început să apară în 1885. Din 1905 ziarul a devenit organ al Partidului socialist francez; și-a încetat apariția în 1915. — 307.
- 123 În mai—iunie 1905 au avut loc mari greve în orașul Lodz, care era considerat inima Poloniei muncitorești. Sub conducerea social-democrației revoluționare, muncitorii din Lodz se pregăteau intens în vederea insurecției armate împotriva absolutismului. La 10 (23) iunie, întregul oraș a fost împînzit de baricade, pe care timp de două zile cîteva zeci de mii de muncitori au purtat lupte crîncene împotriva trupelor. În aceste lupte au fost uciși și răniți vreo 2 000 de oameni. Răscoala muncitorilor din Lodz a intrat în istoria revoluției din 1905 ca un exemplu de eroism proletar și de entuziasm popular. — 308.
- 124 Represiunea barbară de la Ivanovo-Voznesensk a avut loc la 3 (16) iunie 1905, în timpul grevei generale a muncitorilor textiliști care a început la 12 (25) mai. Greva a fost condusă de grupul din Ivanovno-Voznesensk al Comitetului din Nord al P.M.S.D.R., grup care era condus de bolșevici. În timpul grevei a fost creat un Soviet de împuterniciți ai muncitorilor, care în cursul luptelor revoluționare a devenit unul dintre primele Soviete de deputați ai muncitorilor. Pentru a frînge voința muncitorilor greviști, guvernul țarist a concentrat la Ivanovo-Voznesensk și în orașele învecinate numeroase trupe și detașamente de poliție. La 2 (15) iunie 1905, viceguvernatorul a emis o ordonanță prin care se interziceau întrunirile. Fără a ține seama de această inter-

dicție, în dimineața zilei de 3 (16) iunie 1905, muncitorii au început să se adune. Cazacii, soldații și polițiștii au atacat pe muncitori și au început să-i maltrateze în mod bestial. Represiunea a durat câteva ore. Dar ea n-a frânt voința de luptă a muncitorilor. Greva generală a continuat la Ivanovo-Voznesensk pînă la 22 iulie (4 august), iar greve parțiale în diferite întreprinderi au mai avut loc în august și în septembrie 1905. — 308.

- 125 Greva generală a muncitorilor din Varșovia, declarată în semn de protest împotriva reprimării sîngeroase a răscoalei proletariatului din Lodz, a început la 13 (26) iunie. Pe unele străzi din Varșovia au fost ridicate baricade; au avut loc ciocniri între muncitori și trupe.

Greva muncitorilor din Odesa a început tot la 13 (26) iunie 1905. În seara acestei zile a luat cuvîntul în fața muncitorilor un reprezentant al comitetului bolșevic, care i-a îndemnat să se pregătească în vederea insurecției armate. La 14 (27) iunie, greva a devenit generală. Muncitorii au început să ridice baricade. Au avut loc ciocniri armate cu poliția. În seara zilei de 14 (27) iunie a ancorat în rada portului Odesa crucișătorul răscolat „Potemkin“. Pentru a împiedica unirea marinarilor răscolaiți cu muncitorii din oraș, autoritățile țariste au recurs la o provocare. În noaptea de 15 (28) spre 16 (29) iunie, bande de pogromiști au dat foc antrepozitelor din acest port și au început să le jefuiască. Trupele chemate la fața locului au deschis focul asupra mulțimii privitorilor. Au fost uciși și răniți mulți oameni nevinovați.

La 16 (29) iunie au avut loc la Odesa funeraliile marinarului Vakulincuk de pe crucișătorul „Potemkin“, care fusese ucis de un ofițer superior. Funeraliile s-au transformat într-o puternică demonstrație revoluționară. În oraș au avut loc ciocniri între muncitori, de o parte, poliție și cazaci, de altă parte. Burghezia și administrația țaristă din Odesa erau cuprinse de panică. Momentul era prielnic pentru o acțiune organizată a muncitorilor, dar, din pricina activității dezorganizatoare a menșevicilor, precum și din cauză că în urma arestărilor forțele bolșevicilor din Odesa erau considerabil slăbite, unirea marinarilor de pe „Potemkin“ cu muncitorii din Odesa nu a fost realizată. La 19 iunie (2 iulie), crucișătorul a părăsit portul Odesa. Greva generală din Odesa a început să scadă în intensitate. Cu toate acestea, însemnătatea ei a fost deosebit de mare. Ea a trezit energia revoluționară a muncitorilor din alte orașe, care s-au ridicat la luptă împotriva absolutismului. — 308.

- 126 „Rusi“ — cotidian burghezo-liberal, care a apărut la Petersburg cu începere din decembrie 1903. Redactor responsabil și editor al ziarului era A. A. Suvorin. În timpul revoluției din 1905, ziarul „Rusi“ se situa pe poziții apropiate de cele ale cadeților,

- fiind însă și mai moderat decât ei. A fost interzis la 2 (15) decembrie 1905. Ulterior a reapărut, cu întreruperi, sub diferite denumiri: „Rusi“, „Molva“, „XX vek“, „Oko“, „Novaia Rusi“. — 313.
- 127 „*Grajdănin*“ — revistă reacționară; a apărut la Petersburg din 1872 pînă în 1914. Începînd din deceniul al 9-lea al secolului al XIX-lea a devenit organ al ultramonarhiștilor; era redactată de prințul Meșcerski și finanțată de guvern. Revista nu era prea răspîndită, dar se bucura de influență în cercurile birocratiei. — 313.
- 128 „*Soșial-Demokrat*“ — organ al menșevicilor, cu subtitlul „*Rabociaia gazeta*“. A apărut la Geneva din octombrie 1904 pînă în octombrie 1905. Au apărut în total 16 numere. Redactor-șef al acestei publicații a fost F. Dan. — 319.
- 129 Lenin numește broșură specială cartea sa „*Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică*“. — 325.
- 130 „*Berliner Tageblatt und Handelszeitung*“ — ziar burghez german, a apărut din 1872 pînă în 1939. — 327.
- 131 *Staționare* — nave de război străine care staționează în porturile unor țări coloniale sau semicoloniale; fac serviciu de poliție.
În 1905 staționau în rîda portului Constantinopol nave de război care aparțineau unor puteri europene și care erau gata să participe la înăbușirea revoluției din Rusia. — 327.
- 132 Proclamația lui V. I. Lenin „*Trei constituții sau trei forme de orînduire de stat*“ a apărut în limba rusă în foaie volantă scoasă de ziarul „*Proletarii*“, de Comitetul Central și de comitetele locale din Astrahan, Veatka, Moscova, Nijini-Novgorod, Kazan, Omsk etc.; în limba gruzină — în foaie volantă scoasă de Comitetul din Tiflis; în limba armeană — de Uniunea din Caucaz a P.S.M.D.R.; în limba letonă — de Partidul muncitoresc social-democrat leton. — 330.
- 133 În mai 1905, sub conducerea bolșevicilor, muncitorii din Baku au declarat o grevă de protest împotriva politicii guvernului țarist de așțare a vrajbei naționale. Declarînd grevă, muncitorii au formulat o serie de revendicări economice și politice: ziua de muncă de 8 ore, mărirea salariilor, libertatea presei, a întrunirilor etc. La Tiflis, greva generală a durat de la 20 iunie (3 iulie) pînă la 28 iunie (11 iulie). La această grevă au aderat muncitorii din Gori, Telav, Kutais, Batum. În cadrul unor mitinguri și întruniri s-au adoptat rezoluții în care se cerea convo-

care a unei adunări constituante, dezarmarea bandelor de pogromiști, evacuarea trupelor din orașe, proclamarea libertății cuvântului și a presei. — 334.

- 134 Cu prilejul zilei de 1 Mai au avut loc greve în toată Letonia. Potrivit hotărârii C. C. al P.M.S.D. din Letonia, grevele au început la 30 aprilie. Deosebit de bine organizată a fost greva de 1 Mai de la Libava. Viața orașului s-a oprit, fabricile și uzinele și-au încetat activitatea, magazinele și piețele s-au închis, tramvaiele nu circulau. Social-democrații letoni se pregăteau intens în vederea insurecției armate. Se creau drujine muncitorești de luptă, se stabileau legături cu echipajele de pe navele de război ancorate la Libava.

În vara anului 1905, mișcarea revoluționară a luat o mare amploare în rîndurile matrozilor din portul militar Libava. La 2 (15) iunie a început greva generală a muncitorilor. Lucrul a încetat în toate fabricile și uzinele precum și la atelierile căilor ferate. În timpul grevei generale s-au răscolat echipajele de pe cinci nave, în total vreo 4 000 de oameni. Marinarii răscolți au pus stăpînire pe arsenal și pe mica cantitate de arme ce se păstrau acolo, au eliberat pe marinarii care fuseseră arestați înainte. Dar unirea marinarilor cu muncitorii din oraș nu a putut fi realizată. Autoritățile au luat măsuri energice și au împiedicat intrarea matrozilor în oraș. Comandantul portului a chemat în ajutor trupe, și răscoala din Libava a fost înăbușită cu cruzime. — 334.

- 135 „*Rubiconul a fost trecut*” — expresie care înseamnă că s-a adoptat o hotărîre definitivă, că s-a făcut un pas decisiv. Această expresie datează de pe vremea lui Iuliu Cezar (100 — 44 î.e.n.). Întors dintr-o campanie, în pofida legii, el a trecut în anul 49 î.e.n. cu trupele sale rîul Rubicon, hotarul care despărțea Galia Cisalpină de Italia propriu-zisă. Prin aceasta Cezar a declanșat războiul civil. Trecînd Rubiconul, Cezar a exclamat: „Zarurile au fost aruncate”, adică războiul a început, nu se mai poate da înapoi. — 335.

- 136 Sub înfrîurirea mișcării muncitorești și țărănești din Rusia, și mai ales sub influența propagandei social-democrate pe care bolșevicii o desfășurau în rîndurile armatei și ale flotei, în iunie—iulie 1905 au trecut de partea revoluției următoarele nave ale flotei din Marea Neagră: crucișătorul „Potemkin” (14 (27) iunie — 25 iunie (8 iulie)), torpilorul nr. 267, crucișătorul „Gheorghii Pobedonoseț” (17 (30) iunie — 18 iunie (1 iulie)) și nava-școală „Pрут” (19—20 iunie (2—3 iulie)). (Vezi articolul lui V. I. Lenin „Armată revoluționară și guvern revoluționar”, volumul de față, pag. 333—342). — 343.

- 137 Este vorba de articolul lui A. V. Lunacearski „Din istoria luptei revoluționare a proletariatului european“, publicat în ziarul „Vpered“ nr. 2 din 14 (1) ianuarie 1905, în care se vorbea despre rolul important al „suburbiei St. Antoine“ — cartier muncitoresc din Paris — în lupta revoluționară a oamenilor muncii din Franța. — 351.
- 138 „*Journal de Genève*“ — ziar de orientare liberală, a apărut cu începere din 1826. V. I. Lenin reproduce un citat din articolul „Les promesses du tsar. L'attitude des partis“ („Făgăduielile țarului. Poziția partidelor“), publicat de acest ziar la 1 iulie 1905. — 351.
- 139 Ceea ce l-a determinat pe Lenin să scrie articolul de față a fost apariția articolului „Succese și insuccese de 1 Mai“, publicat în ziarul „Iskra“ nr. 100 din 15 mai 1905. În cuprinsul acestuia din urmă se făceau aprecieri pesimiste în legătură cu demonstrațiile care au avut loc la 1 Mai 1905 în Rusia. — 353.
- 140 K. Marx și F. Engels. „Sfânta familie, sau critica criticii critice“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 2, E.S.P.L.P. 1958, pag. 90). — 357.
- 141 Este vorba de „Scrisoarea deschisă către partidele socialiste din Rusia“ de Gh. Gapon, publicată în ziarul „Vpered“ nr. 7 din 21 (8) februarie și în ziarul „Iskra“ nr. 87 din 10 februarie 1905. În această scrisoare se arată că toate partidele socialiste din Rusia trebuie să încheie un acord de luptă împotriva țarismului. La această scrisoare, Lenin a răspuns în articolul de fond al ziarului „Vpered“ nr. 7, intitulat „Cu privire la un acord de luptă în vederea insurecției“ (vezi Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 278—286). „Iskra“ însă s-a limitat să publice „Scrisoarea deschisă...“ cu următoarea mențiune din partea redacției: „Atitudinea noastră față de problemele atinse în scrisoarea de față este precizată în articolul de fond al numărului de azi“. Dar nici articolul de fond, intitulat „Să mergem separat și să lovim laolaltă“, nu a dat vreun răspuns la problemele ridicate în scrisoare.
- Ulterior s-a aflat că Gapon era un provocator, agent al ohranei țariste. — 363.
- 142 Lenin are în vedere dezbaterile desfășurate la Congresul al V-lea al Internaționalei a II-a, ținut la Paris în zilele de 23—27 septembrie (st. n.) 1900, în jurul problemei cuceririi puterii politice de către proletariat și a admisibilității intrării socialiștilor în guverne burgheze. Discutarea acestei probleme devenise deosebit de actuală după ce în 1899 socialistul francez A. Millerand intrase în guvernul reacționar al lui Waldeck-Rousseau, din care făcea parte și generalul Galliffet, unul dintre

călăii Comunei din Paris. Cu aprobarea lui Jaurès, liderul socialiștilor francezi, Millerand a continuat să rămână în guvern și după ce acesta a ordonat să se tragă în muncitorii greviști. Congresul a adoptat rezoluția de compromis a lui K. Kautsky, care în fond legitima tactica lui Millerand.

În articolul „Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii”, Lenin se referă și la rezoluția „Regulile internaționale ale tacticii socialiste”, adoptată în august 1904 la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a (vezi volumul de față, pag. 24). — 366.

- 143 V. I. Lenin se referă la articolul său „Partidul muncitoresc și țărănimea”, publicat în ziarul „Iskra” nr. 3 din aprilie 1901 (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 421—429). — 370.
- 144 Cifrele indică numărul total al voturilor la congres. Potrivit listei publicate în ziarul „Iskra” nr. 89 din 24 februarie 1905, existau 33 de comitete P.M.S.D.R. cu drepturi depline. Fiecare dintre ele avea două voturi, în total deci 66 de voturi. Potrivit statutului de organizare al P.M.S.D.R. adoptat la Congresul al II-lea al partidului, instituțiile centrale (Consiliul partidului, Organul Central și Comitetul Central) dispuneau de 9 voturi. Rezultă, așadar, că comitetele organizațiilor locale și instituțiile centrale aveau 75 de voturi. Pe baza unor date ulterioare, numărul total al voturilor a fost stabilit de congres la 71 : 62 de voturi ale celor 31 de organizații cu drepturi depline și 9 voturi ale instituțiilor centrale ale partidului. De aici rezultă și cifrele indicate de Lenin : 75 — numărul probabil și 71 — numărul definitiv al voturilor aparținând comitetelor cu drepturi depline. — 374.
- 145 Cu prilejul discutării ordinii de zi s-au stabilit 7 puncte la rubrica I (Probleme de tactică) și 3, iar apoi 4 puncte la rubrica a II-a (Probleme organizatorice). — 374.
- 146 Cifra „21” indică numărul total al punctelor de pe ordinea de zi. — 375.
- 147 La congres, planul de repartizare a rapoartelor a suferit unele modificări. În prima problemă, raportul a fost prezentat de A. V. Lunacearki (Voinov), iar coraportul de A. A. Bogdanov (Verner, Maksimov) ; în problema a doua nu s-a prezentat un raport separat, întrucât a fost inclusă în raportul cu privire la atitudinea față de politica guvernului în ajunul revoluției — raportor P. P. Rumeanțev (Șmidt, Filippov) ; în problema a patra, raportul a fost prezentat de V. I. Lenin, iar coraportul de M. Tșakaia (Barsov) ; în problema a șaptea, raportul a fost prezentat de V. I. Lenin. — 375.

- 148 „Materialele pentru raportul asupra participării social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu”, publicate aici, oglindesc procesul elaborării treptate a rezoluției și arată ampla muncă pregătitoare depusă de V. I. Lenin la întocmirea acestui raport, în care au fost folosite extrase din „Adresa Organului Central către Liga comuniștilor”, scrisă de K. Marx și F. Engels, și observațiile făcute pe marginea articolului lui Plehanov „Cu privire la problema luării puterii”. Proiectele de rezoluție, adăosul la rezoluție, cuvântarea în legătură cu amendamentele la rezoluție și raportul cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu se publică în textul volumului de față (pag. 124—145). — 379.
- 149 V. I. Lenin se referă la articolul lui G. V. Plehanov „Cu privire la problema luării puterii”, publicat în ziarul „Iskra” nr. 96 din 5 aprilie 1905. — 381.
- 150 Vezi F. Engels. „Campania germană pentru constituția imperiului” (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 115—211). — 382.
- 151 Este vorba de „Adresa Organului Central către Liga comuniștilor” (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 263—273). — 382.
- 152 Cuvântările nu erau stenografiate, iar potrivit regulamentului fiecare vorbitor era obligat să prezinte biroului congresului, cel mult după două ore de la închiderea ședinței, un conspect al cuvântării rostite în ședința respectivă (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”, 1959, pag. 11). — 387.
- 153 Proiectul de rezoluție cu privire la propagandă și agitație a fost discutat și adoptat în ședința a 22-a a congresului, la 25 aprilie (8 mai). Amendamentele și completările propuse de V. I. Lenin au fost adoptate și incluse în rezoluție (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”, 1959, pag. 457).
Amendamentul la punctul „a” a fost scris de V. I. Lenin și prezentat de A. A. Aristarhov (Osetrov) și de V. M. Obuhov (Kamski). — 388.
- 154 În proiectul de rezoluție, punctul „c” era formulat astfel: „Se vor lua măsuri pentru a se organiza în toate regiunile principale din Rusia grupuri mobile de agitatori, sub conducerea unor agitatori regionali responsabili, care să dea concurs centrelor locale”. Amendamentul lui V. I. Lenin era menit să înlocuiască acest text. — 388.
- 155 Referatul cu această temă a fost prezentat de Lenin la Geneva în ziua de 19 sau 20 mai (1 sau 2 iunie) și curînd după aceea

la Paris. Într-o scrisoare adresată L. A. Fotievei, care se afla la Paris, Lenin scria la 1 sau la 2 iunie că intenționează să vină la Paris și a rugat-o să organizeze prezentarea referatului său cu tema „Congresul al III-lea și hotărârile lui”. Referatul, scria Lenin, va fi „o analiză paralelă a hotărârilor noastre și a celor ale menșevicilor: aceștia au publicat de curînd un comunicat despre conferința lor și eu îmi propun să-l analizez” (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 131). Vorbind despre „comunicat”, Lenin se referă la broșura menșevicilor „Prima Conferință generală a activiștilor de partid din Rusia”, apărută ca supliment la ziarul „Iskra” nr. 100 din 15 mai 1905. În planul referatului, Lenin face trimitere la paginile acestei broșuri.

Unele puncte din planul referatului au fost dezvoltate de V. I. Lenin în articolul „Al treilea pas înapoi”, publicat mai târziu. — 389.

- 156 În „Scurt istoric al sciziunii din partid” sînt arătate principalele etape ale luptei dintre aripa revoluționară și aripa oportunistă a social-democrației din Rusia. Un articol care să corespundă pe deplin planului de față nu există.

Caracterizarea etapelor luptei desfășurate înăuntrul partidului pînă la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. a fost făcută de Lenin în documentul „Scurt istoric al sciziunii din P.M.S.D.R. Scrisoare către Greulich”, scris în februarie 1905 (vezi Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 233—239). În planul intitulat „Plehanov și noua «Iskra»”, scris de Lenin în august 1905 (vezi „Culegeri din Lenin”, vol. V, 1926, pag. 360—366), lupta dinăuntrul partidului este înfățișată în aproximativ aceleași etape ca și în „Scurt istoric al sciziunii din partid”. — 395.

- 157 Este vorba de rezoluțiile Congresului „de unificare” a organizațiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., care a avut loc în septembrie 1901. La congres au participat 6 membri ai organizației din străinătate „Iskra” și „Zareă” (V. I. Lenin, N. K. Krupskaja, L. Martov ș.a.), 8 membri ai organizației „Social-demokrat” (dintre care 3 membri ai grupului „Eliberarea muncii”: G. V. Plehanov, P. B. Akselrod și V. I. Zasulici), 16 membri ai „Uniunii social-democraților ruși” (dintre care 5 membri ai Comitetului din străinătate al Bundului) și 3 membri ai grupului „Borba”. V. I. Lenin, care participa la congres sub numele conspirativ „Frei”, a rostit o cuvîntare strălucită, în care a demascât acțiunile oportuniste ale „Uniunii”. După ce la congres s-a dat citire amendamentelor și adaosurilor oportuniste prezentate de „Uniunea social-democraților ruși” la rezoluția care condamna oportunismul și proclama necesitatea unirii tuturor forțelor social-democrate din Rusia pe baza principiilor revoluționare ale „Iskrei”, partea revoluționară a con-

- gresului (membrii organizațiilor „Iskra” și „Zarea”, „Social-demokrat”) a dat citire unei declarații în care se arăta că unificarea este imposibilă și a părăsit congresul. Din inițiativa lui V. I. Lenin, aceste organizații s-au unit în octombrie 1901, formând „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. — 395.
- 158 Este vorba de gruparea voturilor la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc între 17 (30) iulie și 10 (23) august 1903. La congres au participat în total 43 de delegați, care aveau 51 de voturi. Dintre ele : 24 de voturi — iskriștii din majoritate, 9 voturi — iskriștii din minoritate, 10 voturi — „măștina” și 8 voturi — antiiskriștii (3 rabocedeliști și 5 bundiști). În ceea ce privește descrierea mai amănunțită a luptei desfășurate la congres, vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 322—337. — 395.
- 159 La 10 (23) august 1903 și-a încheiat lucrările Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. La 15 (28) august a apărut nr. 46 al ziarului „Iskra”, redactat de V. I. Lenin și G. V. Plehanov. Nu s-a putut stabili la ce anume se referă V. I. Lenin indicând data de 13 (26) august. La 13 (26) noiembrie, Plehanov a cooptat în redacția „Iskrei” pe menșevicii Akselrod, Martov, Zasulici și Potresov. — 395.
- 160 V. I. Lenin se referă la cuvintele lui Martov, care la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, ținut între 13 (26) și 18 (31) octombrie 1903, a declarat că n-ar consimți să lucreze în aceeași redacție cu Martinov. — 395.
- 161 La 25—26 septembrie (8—9 octombrie) 1903, într-o scrisoare adresată lui V. I. Lenin și G. V. Plehanov, foștii redactori ai „Iskrei” au declarat că resping invitația de a colabora la „Iskra” (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 343—344). După cât se pare, V. I. Lenin se referă la această scrisoare. — 395.
- 162 Este vorba de consfătuirea celor 22 de bolșevici și de declarația celor 19 bolșevici. Consfătuirea a avut loc în prima jumătate a lunii august 1904 (vezi adnotarea nr. 21).
- Declarația celor 19 a fost editată de Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R. în octombrie 1904, sub titlul : „Chemare către membrii P.M.S.D.R.” (vezi Culegerea de documente și materiale „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.”. Moscova, 1955, pag. 99—106). — 395.
- 163 Datele menționate indică perioada dintre consfătuirea celor 22 de bolșevici (prima jumătate a lunii august 1904) și Congresul

- al III-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc între 12 (25) aprilie și 27 aprilie (10 mai) 1905. — 396.
- 164 V. I. Lenin pare a se referi la declarația lăudăroasă a liberalilor că „vor proclama la Moscova un guvern provizoriu“, declarație reprodușă în nota Ernste Anzeichen, apărută în „Vossische Zeitung“ nr. 293 din 25 iunie 1905, în cadrul unui grupaj intitulat „Die revolutionäre Bewegung in Russland“ („Mișcarea revoluționară din Rusia“). — 399.
- 165 Este vorba de nota „Făgăduielile țarului“, apărută în „Journal de Genève“ din 1 iulie 1905. — 399.
- 166 „Gewalt — Geburtshelfer“ (violență — moașă). Lenin se referă aici la următoarele cuvinte ale lui Marx : „Violența este moașa oricărei societăți vechi care poartă în pînțece una nouă“ (K. Marx. „Capitalul“, vol. I, Editura politică, 1960, ediția a IV-a, pag. 746). — 399.
- 167 Este vorba de articolul lui Struve „Cum să ne regăsim?“, în care autorul declara că pentru insurecția armată trebuie „create condiții de psihologie socială“ („Osvobojudenie“ nr. 71 din 1905, pag. 340). — 399.
- 168 La 17 (30) iunie 1905, la Kursk, pentru uciderea unui soldat, un ofițer a fost ars de viu în vagon de către mulțimea revoltată. — 401.
- 169 În lista din stînga sînt înșirate orașele în care au avut loc ciocniri între muncitori și trupe sau răscoale în diferite unități militare. — 401.
- 170 Această parte a punctului 6 din plan nu a fost tratată în articolul „Armata revoluționară și guvern revoluționar“ și a fost dezvoltată de Lenin în articolul „Burghezia se tocmește cu absolutismul, absolutismul se tocmește cu burghezia“ (vezi volumul de față, pag. 350—352). — 401.
- 171 Într-o cuvîntare rostită la 19 martie (1 aprilie) 1905 în cadrul unei ședințe a Societății juridice din Harkov, N. A. Gredeskul, reprezentant al burgheziei liberale, a declarat : „Tabloul Rusiei de astăzi poate fi înfățișat în felul următor : clasele culte de sus se află într-o stare de totală nesupunere ideologică, iar în parte și faptică față de guvern ; clasa muncitoare — într-o stare de nesupunere ideologică și reală ; țărănimea — într-o stare extrem de periculoasă, care denotă că e gata să treacă la nesupunere reală, deși lipsită de conținut politic“ (N. A. Gredeskul. „Pe teme de actualitate“, Harkov, 1905, pag. 41).

În legătură cu această cuvîntare, V. I. Lenin a scris: „Revoluția devenea *fapt*. Nu mai trebuia să fii revoluționar pentru a recunoaște revoluția. Guvernul absolutist se descompunea și se descompune de fapt în văzul tuturor. După cum a observat, pe bună dreptate, în presa legală un liberal (d-l Gredeskul), s-a creat o stare de reală nesupunere față de acest guvern“ (Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 109—110). — 401.

- 172 Punctul 9 din acest plan a fost dezvoltat de V. I. Lenin în articolul „Revoluția ne învață“ (vezi Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 130—139). — 402.
- 173 În cuprinsul articolului, aceste cinci lozinci au fost completate cu lozinca zilei de muncă de 8 ore (vezi volumul de față, pag. 340). — 402.
- 174 Nu s-a putut stabili dacă Lenin și-a realizat intenția de a scrie și publică o foaie volantă (proclamație) cu acest cuprins. — 403.
-

INDICE DE LUCRĂRI
ȘI IZVOARE CITATE SAU MENȚIONATE
DE V. I. LENIN

A doua adresă a C.C. către tov. Plehanov, președintele Consiliului partidului — vezi [Krasin, L. B.] Iohansen și [Liubimov, A. I.] Valerian. Scrisoare către președintele Consiliului P.M.S.D.R.... 7 (20) aprilie 1905.

Adresa către țar — vezi Petiția către țar, adoptată la congresul reprezentanților zemstvelor și ai orașelor în ziua de 25 mai (7 iunie) 1905.

Ajunul revoluției. Revistă neperiodică pentru probleme de teorie și tactică. Sub îngrijirea lui L. Nadejdin. Nr. 1. [Geneva], 1901. 132 pag. (Editat de grupul „Svoboda”). — 16.

Akselrod, P. B. Scrisoare către tovarășii muncitori. (În loc de prefață). — În cartea : „Muncitor. Muncitorii și intelectualii în organizațiile noastre”. Cu o prefață de P. Akselrod. Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1904, pag. 3—16. (P.M.S.D.R.). — 114, 161.

— *Uniunea social-democrației din Rusia și sarcinile ei.* Rezultatele lichidării metodelor primitive de muncă. — „Iskra”, [Geneva], 1903, nr. 55 din 15 decembrie, pag. 2—5 ; 1904, nr. 57 din 15 ianuarie, pag. 2—4. — 201.

[Alekseev N. A.], Andreev. [Proiect de rezoluție cu privire la discutarea raportului Comitetului de organizare, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 13 (26) aprilie 1905]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al P.M.S.D.R. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, 1905, pag. 32. (P.M.S.D.R.). — 96.

Andreev — vezi Alekseev, N. A.

[Anunț cu privire la apariția broșurii lui A. Martînov „Două dictaturi”]. — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 84 din 18 ianuarie, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid”. — 4.

Apel către membrii P.M.S.D.R. [Foaie volantă]. Editat de Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R. [Moscova], tip. Comitetului din Moscova, octombrie 1904. [2] pag. (P.M.S.D.R.). — 395.

*[*Apelul C.C. al Uniunii de eliberare din Rusia, în care sînt expuse țelurile U.E.R. și caracterul ei.* Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, editat de C.C. al U.E.R., [1905]. 1 pag. — 276, 280—281, 282, 283—285.

[*Aristarhov, A. A., Osetrov, [Romanov, N. V.] Leskov și Leadov, M. N.* [Proiect de rezoluție cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 22 aprilie (5 mai) 1905]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 293. (P.M.S.D.R.). — 172.

Așa oare trebuie să ne pregătim? — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 62 din 15 martie, pag. 1—2. — 114.

Belski — vezi Krasikov, P. A.

[*Bogdanov, A. A.*] *O concluzie.* — În cartea [Olminski, M. S.] Galerka și [Bogdanov, A. A.] Readovoi. „Divergențele noastre“. Editat de autori. Geneva, tip. coop., 1904, pag. 60—71. (P.M.S.D.R.). Semnat : Readovoi. — 38.

— *Ivanov. Problema organizatorică.* — „Vpered“, Geneva, 1905, Nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 2—3. — 103, 164—167.

— *Maksimov. [Proiect de rezoluție cu privire la agitație și propagandă prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 25 aprilie (8 mai) 1905].* — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 352. (P.M.S.D.R.). — 388.

— *Maksimov. [Proiect de rezoluție cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 20 aprilie (3 mai) 1905].* — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 226—227. (P.M.S.D.R.). — 163, 172.

* Cu asterisc sînt notate cărțile, ziarele și articolele pe care există însemnări făcute de V. I. Lenin și care se păstrează în Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

- *Maksimov*. [Proiect de rezoluție cu privire la ședințele plenare ale C.C., prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 21 aprilie (4 mai) 1905]. Manuscris¹. — 168.
- *Maksimov*. [Proiect de statut al partidului, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 20 aprilie (3 mai) 1905]. — *Ibid.*, pag. 241—243. — 164—167, 172, 174.
- [*Brandenburgski, I. N.*], *Evgheni*. Scrisoarea unui membru al Comitetului bolșevic din Ekaterinoslav către Congresul al III-lea al partidului cu privire la organizația de partid din Ekaterinoslav. Manuscris². — 90.
- Către membrii congresului convocat de „Biroul Comitetelor Majorității”*. [Hotărâre a Consiliului partidului din 10 martie 1905]. — „*Iskra*”, [Geneva], 1905, nr. 91 din 6 martie, pag. 3, la rubrica: „Viața de partid”. — 77, 79—80.
- Către membrii partidului*. [Declarația împotruriciților minorității]. — „*Iskra*”, [Geneva], 1904, nr. 72 din 25 august, pag. 9—10, la rubrica: „Viața de partid”. — 64.
- Către partid*. [Chemarea C.C. al P.M.S.D.R. 4 (17) martie 1905]. — „*Vpered*”, Geneva, 1905, nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 5—6, la rubrica: „Viața de partid”, în articolul: [Lenin, V. I.] Al doilea pas. — 86.
- Către partid*. [Chemarea C.C. al P.M.S.D.R. și a Biroului Comitetelor Majorității. 12 (25) martie 1905]. — „*Vpered*”, Geneva, 1905, nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 6, la rubrica: „Viața de partid”, în articolul: [Lenin, V. I.] Al doilea pas. — 34, 63, 64.
- Către tovarășii întruniți la congres din invitația „Comitetului de organizare”*. — *vezi* Declarație către congresul convocat de „Com[itetul] de organizare”.
- Cererea C.C. al P.M.S.D.R., adresată lui L. G. Deutch* — *vezi* [Krasin, L. B.] Iohansen și [Liubimov, A. I.] Valerian. Scrisoare către L. G. Deutch.
- Cervantes, Miguel. Don Quijotte*. — 126.

¹ Publicat pentru prima oară în cartea: „Congresul al III-lea ordinar din 1905 al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Cu o prefață de M. N. Leadov și sub îngrijirea lui. Editura de stat, Moscova, 1924, pag. 314. (Comisia pentru stringerea și studierea materialelor referitoare la istoria Revoluției din Octombrie și a Partidului Comunist (bolșevic) din Rusia.)

² Publicat pentru prima oară în cartea: „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Aprilie-mai 1905”. Sub îngrijirea Nadejdei Konstantinovna Krupskaja. [Moscova], Editura partidului, 1937, pag. 526—530. (Institutul Marx-Engels-Lenin de pe lângă C.C. al P.C. (b) din U.R.S.S. Procesele-verbale ale congreselor și conferințelor P.C. (b) din U.R.S.S.)

- * *Cetățeni! Trăim cu toții un mareș moment istoric...* [Declarația politică comună a conferinței partidelor socialiste din Rusia, convocată de Gh. Gapon. Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [1905]. 3 pag. Hectografiat. — 182—183.
- * *Cetățeni! Vilvâtaia revoluției care începe aruncă o lumină vie asupra naturii ei reale, asupra menirii ei reale.* [Declarația organizațiilor socialiste, adoptată de conferința partidelor socialiste din Rusia, convocată de Gh. Gapon. Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [1905]. 3 pag. Hectografiat. — 183—184.
- Chemarea C.C. al P.M.S.D.R. și a Biroului Comitetelor Majorității.* 12 (25) martie 1905 — vezi Către partid. *Chemarea C.C. al P.M.S.D.R. și a Biroului Comitetelor Majorității.* 12 (25) martie 1905.
- * [Chemarea C.C. al Uniunii de eliberare din Rusia către muncitori în legătură cu întemeierea Uniunii muncitorești. Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției. Editat de C.C. al U.E.R., [1905]. 1. pag. — 276—277.
- „Colecția de hotărâri și dispoziții ale guvernului, publicată sub îngrijirea Senatului ocîrmuitor“, Petersburg, 1886, nr. 67 din 11 iulie, pag. 1 355—1 372. — 50.
- [Comunicat cu privire la consfătuirea reprezentanților zemstvelor din 24 și 26 februarie (9 și 11 martie) 1905]. — „Russkie Vedomosti“, Moscova, 1905, nr. 58 din 2 martie, pag. 3, la rubrica: „Știri din Moscova“. — 45.
- Conferința generală a activiștilor de partid.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 100 din 15 mai, pag. 8, la rubrica: „Viața de partid“. — 316.
- * *Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904]. 387, II pag., (P.M.S.D.R.). — 12—13, 24, 37, 62, 73, 74, 79—80, 98, 102, 141—142, 153—154, 164—165, 183, 197, 206, 213, 216, 255, 265—266, 270—271, 281—282, 316, 324—325, 339—340, 370, 389—390.
- Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905. XXIX, 401 pag. (P.M.S.D.R.). — 94, 95, 96, 97, 98, 99, 102, 109, 114, 116—117, 123, 144—145, 149, 161, 164—167, 175, 178, 183—184, 190, 211, 212, 266, 366, 375—376, 377, 379—381, 387, 388.
- Constituția bulgărinistă* — vezi Bulygins Wahlgesetz.

- [*Cu privire la apariția broșurii lui A. Martînov „Două dictaturi”*]. — „Osvobođenje”, Paris, 1905, nr. 66 din 25 (12) februarie, pag. [2, cop.], la rubrica: „Vitrina cu cărți a revistei «Osvobođenje»”. — 202.
- Cu privire la atitudinea față de alte partide revoluționare și opoziționiste*. [Rezoluție a primei conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia]. — În cartea: „Prima conferință generală a activiștilor de partid din Rusia”. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra”. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 25—26. (P.M.S.D.R.). — 324—325.
- Cu privire la atitudinea față de liberali (rezoluția lui Starover)*. [Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 13—14, 357. (P.M.S.D.R.). — 324—325.
- Cu privire la cucerirea puterii și participarea la un guvern provizoriu*. [Rezoluție a primei conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia]. — În cartea: „Prima conferință generală a activiștilor de partid din Rusia”. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra”. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 23—24. (P.M.S.D.R.). — 324—325, 401, 402.
- Cu privire la insurecția armată*. [Rezoluție a primei conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia]. — Ibid., pag. 18—19. (P.M.S.D.R.). — 319—320, 324, 399, 402.
- Cu privire la literatura de partid*. [Rezoluție a primei conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia]. — Ibid., pag. 26—27. (P.M.S.D.R.). — 319—320.
- Cu privire la locul Bundului în partid*. [Principalele rezoluții adoptate la Congresul] al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 12, 62. (P.M.S.D.R.). — 265—266.
- Cu privire la lupta economică*. [Rezoluție a primei conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia]. În cartea: „Prima conferință generală a activiștilor de partid din Rusia”. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra”. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 19—20. — 324.
- Cu privire la munca în rândurile țărănimii*. [Rezoluție a primei conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia]. — Ibid., pag. 21—23. — 324.

- Cu privire la relațiile dintre cele două părți ale partidului.* [Rezoluție a primei conferințe generale a activiștilor de partid din Rusia]. Ibid., pag. 27—28. — 390.
- Cu privire la retragerea Bundului din P.M.S.D.R.* [Rezoluție adoptată la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 10 (23) august 1903]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 355. (P.M.S.D.R.). — 265—266.
- [Declarația a 17 participanți la congres cu privire la necesitatea respectării riguroase a regulamentului, prezentată la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 19 aprilie (2 mai) 1905].* — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 190. (P.M.S.D.R.). — 150.
- Declarația adresată congresului convocat de „Comitetul”, de organizare.* — În cartea : „Prima conferință generală a activiștilor de partid din Rusia“. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 7—14. (P.M.S.D.R.). — 210—211, 390.
- Declarația celor 22 — vezi Lenin, V. I., Către partid.*
- Declarația Comitetului Central.* [Declarația din iulie a C.C. al P.M.S.D.R. 1904]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres“. (Culegere de documente). Geneva, tip. coop., 1904, pag. 90, 93. (P.M.S.D.R.). — 64, 109.
- Declarația Comitetului Central.* [Declarația din iulie a C.C. al P.M.S.D.R. 1904]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 72 din 25 august, pag. 9, la rubrica : „Viața de partid“. — 64, 109.
- [Declarația Comitetului Central al P.M.S.D.R.].* — În cartea : [Vorovski, V. V.] Orlovski. „Consiliul împotriva partidului“. Nr. 11. Editura pentru literatură de partid social-democrată V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. Geneva, tip. coop., 1904, pag. 30. (P.M.S.D.R.). — 62.
- Declarația Comitetului Central al P.M.S.D.R. 4 (17) martie 1905.* — vezi Către partid. Chemarea C.C. al P.M.S.D.R. 4 (17) martie 1905.
- Declarația din iulie a C.C. al P.M.S.D.R. 1904.* — vezi Declarația Comitetului Central.

- Declarația martoviștilor.* [25—26 septembrie (8—9 octombrie) 1903]. Semnat : Zas[ulici] și alții. Manuscris¹. — 395.
- [*Declarația minorității cu privire la încetarea separatismului din partid*]. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 83 din 7 ianuarie, pag. 5—6, la rubrica : „Viața de partid“. — 62, 395.
- Declarația reprezentanților C.C. în Consiliu* — vezi Lenin, V. I. Opinia separată a reprezentanților C.C., prezentată în ședința din 17 (30) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.
- Declarația Uniunii din Siberia* [mai 1904]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 70 din 25 iulie. Supliment la nr. 70 al ziarului „Iskra“, pag. 3, la rubrica : „Viața de partid“. — 72—73, 76.
- [*Desnițki, V. A.*] *Sosnovski.* [*Proiect de rezoluție cu privire la atitudinea față de politica guvernului în ajunul revoluției, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 18 aprilie (1 mai) 1905*]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 158. (P.M.S.D.R.). — 123.
- Deutch, L. G.* [*Scrisoare către [Krasin, L. B.] Iohansen și [Liubimov, A. I.] Valerian, în care declară că refuză să predea gestiunea tov. [Liubimov, A. I.] Valerian.* 7 (20) aprilie 1905]. Manuscris. — 79—80.
- Din partea Consiliului Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* [Geneva], tip. partidului, 7 aprilie 1905. 4 pag. — 61—66, 77, 79—80.
- „*Din partea editorului*“. — „*Ekonomiceskaia Gazeta*“, [Petersburg], 1905, nr. 1 din 20 martie, pag. 2—3. — 47.
- Din partea redacției.* — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 55 din 15 decembrie, pag. 10, la rubrica : „Viața de partid“. — 37.
- Din partea Uniunii fărânești a partidului socialiștilor-revoluționari către toți militanții socialismului revoluționar din Rusia.* — „*Revolütionnaia Rossiia*“, [Geneva], 1902, nr. 8 din 25 iunie, pag. 5—14. — 54.
- „*Dnevnik Soșial-Demokrata*“, [Geneva], 1905, nr. 1, martie, pag. 6—16. — 152.
- Documentele congresului „de unificare“.* Editate de Liga social-democrației revoluționare ruse. Geneva, tip. Ligii, 1901. IV, 11 pag. — 395.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. VI, 1927, pag. 303.

- „*Ekonomiceskaia Gazeta*“, Petersburg, 1905, nr. 1 din 20 martie, pag. 2—3. — 47.
- Engels, F. [Scrisoare către F. Turati. 26 ianuarie 1894]. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 96 din 5 aprilie, pag. 1, în articolul: Plehanov, G. V. Cu privire la problema luării puterii. (Scurtă incursiune istorică). — 134—135, 239, 385.
- [Essen, A. M.], Kitaev. [Proiect de rezoluție cu privire la relațiile dintre comitete și organizațiile periferice, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 22 aprilie (5 mai) 1905]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 291—292. (P.M.S.D.R.). — 172.
- [Essen, E. E.] N. F. În legătură cu proiectul de statut al partidului. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 15 din 20 (7) aprilie. Supliment special la nr. 15 al ziarului „Vpered“. În întâmpinarea Congresului al III-lea, pag. 8—12. — 103.
- Evgheni — vezi Brandenburgski, I. N.
- Expunere de motive [la legea fundamentală a Imperiului rus. Proiect de constituție rusă, elaborat de un grup de membri ai Uniunii eliberării]. — În cartea : „Legea fundamentală a Imperiului rus“. Proiect de constituție rusă, elaborat de un grup de membri ai „Uniunii eliberării“. Paris, Société nouvelle de librairie et d'édition, 1905, pag. 45—76. (Editat de redacția revistei „Osvobojdenie“). — 197—204.
- Fedorov, M. P. Cuvîntare rostită la audiența acordată de țar delegației zemstvelor în ziua de 6 (19) iunie 1905. — vezi Feodoroff, M. Adresses au tsar.
- Filippov — vezi Rumeantsev, P. P.
- Foaie volantă cu privire la insurecție — vezi Probleme arzătoare.
- *Gapon, Gh. A. [Invitație la conferința organizațiilor socialiste din Rusia, trimisă redacției ziarului „Vpered“. Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [1905]. 1 pag. Hectografiat. — 179—180.
- Scrisoare deschisă către partidele socialiste din Rusia. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 87 din 10 februarie, pag. 4. Sub titlul general : O nouă scrisoare a lui Gh. Gapon. — 363.
- [Scrisoare deschisă către partidele socialiste din Rusia]. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 7 din 21 (8) februarie, pag. 1, în articolul : [Lenin, V. I.] Despre o înțelegere în vederea luptei pentru insurecție. — 363.

„Grajdanin“, Petersburg, 1905, nr. 45 din 9 iunie, pag. 18—20.
— 313.

Gredeskul, N. A. Două cuvîntări rostite în ședința din 19 martie 1905 a Societății juridice din Harkov. I. Înaltul ucuz către Senatul ocîrmuitor și rescriptul către ministrul de interne A. G. Bulîghin din 18 februarie 1905. II. Situația actuală din Rusia. Harkov, tip. și litografia Petrov, 1905. 44 pag. Pe copertă figurează titlul : Pe teme de actualitate. — 401.

Hotărîre cu privire la reglementarea muncii salariate în agricultură. 12 iunie 1886. — „Colecție de hotărîri și dispoziții ale guvernului, publicată sub îngrijirea Senatului ocîrmuitor“, Petersburg, 1886, nr. 67 din 11 iulie, publ. sub nr. 619, pag. 1 355—1 372.
— 49—50.

[Hotărîrea C.C. al P.M.S.D.R. din 14 februarie 1904]¹. — 77, 78.

Hotărîrea Consiliului P.M.S.D.R. din 7 februarie 1905. — „Iskra“ [Geneva], 1905, nr. 86 din 3 februarie, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid“. — 77, 79.

Hotărîrea Consiliului P.M.S.D.R. din 8 martie 1905. — „Iskra“ [Geneva], 1905, nr. 89 din 24 februarie, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid“. — 63, 73, 77, 90, 91, 107.

Hotărîrea Consiliului P.M.S.D.R. din 10 martie 1905 — vezi Către membrii congresului convocat de „Biroul Comitetelor Majorității“.

Hotărîrea Consiliului P.M.S.D.R. din 7 aprilie 1905 — vezi Din partea Consiliului P.M.S.D.R.

[Hotărîrea Consiliului P.M.S.D.R. prin care se stabilește ca denunțarea partidului să figureze numai pe broșurile editate din însărcinarea unor organizații de partid]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 73 din 1 septembrie, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid“. — 15—16.

Hotărîrile Congresului [I] [al P.M.S.D.R.]. — În foaia volantă : Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Fără indicarea locului apariției, tip. partidului, [1898], pag. 2. — 206, 207.

„Iskra“ (veche, leninistă), [Leipzig — München — Londra — Geneva]. — 35, 38—39, 41, 42, 215, 395.

„Iskra“ (nouă, menșevică), [Geneva]. — 5, 11, 14, 23, 35, 42, 73, 75, 78, 80, 91, 138, 164, 179, 180, 215, 230, 236, 241, 244, 247—248, 319, 323—324, 366, 367, 382, 383, 384, 395, 402.

¹ Nu s-a publicat. Conținutul este redat în articolul lui V. I. Lenin „Scrisoare deschisă către tov. Plehanov, președintele Consiliului P.M.S.D.R.“.

- * „*Iskra*“, [München], 1901, nr. 3 din aprilie, pag. 1—2. — 370.
— [Geneva], 1903, nr. 54 din 1 decembrie, pag. 1—2. — 370.
— 1903, nr. 55 din 15 decembrie, pag. 2—5, 10. — 37, 201.
— 1904, nr. 57 din 15 ianuarie, pag. 2—4. — 201.
— 1904, nr. 60 din 25 februarie, pag. 8. — 16.
— 1904, nr. 62 din 15 martie, pag. 1—2. — 114.
— 1904, nr. 66 din 15 mai, pag. 2—4. — 214.
— 1904, nr. 69 din 10 iulie, pag. 2—7. — 15—16, 318, 325.
— 1904, nr. 70 din 25 iulie. Supliment la nr. 70 al „*Iskrei*“, pag. 3.
— 72—73, 76.
— 1904, nr. 72 din 25 august, pag. 9—10. — 64, 109.
— 1904, nr. 73 din 1 septembrie, pag. 8. — 15.
— 1905, nr. 83 din 7 ianuarie, pag. 5—6. — 62, 395.
— 1905, nr. 84 din 18 ianuarie, pag. 8. — 4.
— 1905, nr. 85 din 27 ianuarie, pag. 1—2, 2—4. — 15, 42, 43, 363.
— 1905, nr. 86 din 3 februarie, pag. 8. — 77.
— 1905, nr. 86 din 3 februarie. Supliment la nr. 86 al „*Iskrei*“,
pag. 1—2. — 38.
— 1905, nr. 87 din 10 februarie, pag. 1—2, 4. — 128, 363.
— 1905, nr. 89 din 24 februarie, pag. 8. — 63, 73, 77, 90, 91, 107.
— 1905, nr. 91 din 6 martie, pag. 3. — 78, 79.
— 1905, nr. 92 din 10 martie, pag. 2—5. — 35—36, 38, 39, 40,
41, 42—43.
— 1905, nr. 93 din 17 martie, pag. 2—5. — 11, 20, 23, 29, 30, 135—
136, 137, 138, 140, 241, 364, 365, 366, 367, 379, 382, 386.
— 1905, nr. 94 din 25 martie, pag. 6. — 85—86.
— 1905, nr. 95 din 31 martie, pag. 2—6, 7—8. — 64, 73, 79—80,
93, 98, 137.
— 1905, nr. 96 din 5 aprilie, pag. 1—2, 6. — 72—73, 127, 131—
132, 133, 134—135, 229, 230—231, 232—233, 234, 236—240,
379, 381, 382—386.
— 1905, nr. 97 din 18 aprilie, pag. 8. — 73.

- 1905, nr. 100 din 15 mai, pag. 1—2, 8. — 316, 353.
- 1905, nr. 101 din 1 iunie, pag. 8. — 304, 305.
- Ivanov — vezi Bogdanov, A. A.
- În atenția partidului.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 94 din 25 martie, pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 85—86.
- Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Cu o prefață din partea redacției O.C. al partidului. În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții ale Congresului al III-lea. [Londra], editat de C.C. al P.M.S.D.R., [1905]. III, 27 pag. În limba idiș. — 264, 266—267.
- *Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, 20 pag. (P.M.S.D.R.). — 190, 222, 264, 266, 302—305, 306, 307, 309, 315, 316, 320, 321, 322, 324, 333, 339.
- Înștiințare cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 8 din 28 (15) februarie, pag. 1. — 36, 38, 40, 145.
- Înștiințare publicată de „Iskra“ cu privire la acceptarea Declarației din iulie a C.C. al P.M.S.D.R. de către organizațiile menșevice — vezi* Către membrii partidului.
- Înțelegerea dintre Biroul C[omitetelor], M[ajorității] și C.C. [al P.M.S.D.R. din 12 (25) martie 1905].* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 95 din 31 martie, pag. 7—8, la rubrica : „Viața de partid“. — 64, 65, 76, 79—80, 92, 98.
- [Kautsky, K.], *Kautsky despre divergențele noastre de partid.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 66 din 15 mai, pag. 2—4. — 214.
- Kitaev — vezi Essen, A. M.
- [Krasikov, P. A.], *Belski. Proiect de rezoluție cu privire la statutul organizației din străinătate — vezi* Rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. cu privire la statutul organizației din străinătate.
- [Krasin, L. B.] *Zimin. [Proiect de rezoluție cu privire la participarea la un guvern revoluționar provizoriu, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 19 aprilie (2 mai) 1905].* — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 178—179. (P.M.S.D.R.). — 144—145.

- [Krasin, L. B.] Iohansen și [Liubimov, A. I.], Valerian. [Scrisoare către L. G. Deutch în care i se cere să predea întreaga sa gestiune tov. [Liubimov A. I.], Valerian. 6 (19) aprilie 1905]. Manuscris. — 79—80.
- [Scrisoare către președintele Consiliului P.M.S.D.R., cu rugămintea de a convoca o ședință a Consiliului pînă la data de 10 (23) aprilie 1905. 7 (20) aprilie 1905]. Manuscris. — 72, 78.
- Kricevski B. N. Principiile, tactica și lupta. — „Rabocce Delo“, Geneva, 1901, nr. 10, septembrie, pag. 1—36. — 42.
- L. In legătură cu problema agrară. — „Osvobođenje“, Stuttgart, 1903, nr. 9 (33), 19 octombrie (1 noiembrie), pag. 153—158. — 369.
- L. M. — vezi Martov, L.
- Lege cu privire la părăsirea arbitrară a lucrului — vezi Hotărîre cu privire la reglementarea muncii salariate în agricultură.
- Legea fundamentală a Imperiului rus. Proiect de constituție rusă, elaborat de un grup de membri ai „Uniunii eliberării“. Paris. Société nouvelle de librairie et d'édition, 1905. XIX, 76 pag. (Editat de redacția revistei „Osvobođenje“). — 197—204, 223, 255, 300.
- [Lenin, V. I.], [A doua cuvîntare rostită în cadrul discutării programului agrar în ziua de 1 (14) august 1903, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 209—210. (P.M.S.D.R.). — 152.
- [A doua cuvîntare rostită în cadrul discutării statutului partidului în ziua de 2 (15) august 1903, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — Ibid., pag. 250—252. — 40.
- Al doilea pas. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 5—6, la rubrica : „Viața de partid“. — 63, 65.
- Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat. — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 54 din 1 decembrie, pag. 1—2. Semnat : N. Lenin. — 370.
- Capitalul european și absolutismul. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 1. — 67.
- Căderea Port-Arthurului. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 2 din 14 (1) ianuarie, pag. 1. — 249.

- *Către Liga din străinătate*. [După data de 10 (23) mai, 1905]. Manuscris. ¹. — 315.
- *Către muncitorii evrei*. — În cartea : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Cu o prefață din partea redacției O.C. al partidului. În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții ale Congresului al III-lea. [Londra], editat de C.C. al P.M.S.D.R. [1905], pag. I—III. (P.M.S.D.R.). În limba idiș. — 264.
- *Către partid*. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, tip. Comitetului din Riga, august 1904, 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 37, 216, 395.
- *Către sărăcimea satelor*. Explicație pentru țărani : ce vor social-democrații. În anexă : Proiectul de program al P.M.S.D.R. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. Geneva, tip. Ligii, 1903. 92 pag. (P.M.S.D.R.). Autor : N. Lenin. — 152.
- *Ce-i de făcut ?* Problemele acute ale mișcării noastre. Stuttgart, Dietz, 1902. VII, 144 pag. Autor : N. Lenin. — 5, 278, 311, 402.
- *Congresul al III-lea*. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 1 din 27 (14) mai, pag. 3. — 316.
- [Cuvîntare cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R., rostită la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 20 iulie (2 august) 1903]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului [1904], pag. 90—92. (P.M.S.D.R.). — 37.
- [Cuvîntare cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate, rostită la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 20 aprilie (3 mai) 1905]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 234—235. (P.M.S.D.R.). — 387.
- [Cuvîntare cu privire la valabilitatea convocării congresului, rostită la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 13 (26) aprilie 1905]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 35—36. (P.M.S.D.R.). — 185.
- *De ce m-am retras din redacția „Iskrei“ ?* — vezi Lenin, V. I., Scrisoare către redacția „Iskrei“.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. V, 1926, pag. 284.

- [*Lenin, V. I.*] *Declarații prezentate comisiei de validare a congresului.*
 Către comisia de validare a congresului. Manuscris¹. — 94.
- *Despre convocarea Congresului al III-lea al partidului* — vezi Lenin, V. I. Din partea redacției.
- *Despre guvernul revoluționar provizoriu.* Articolul întâi : Incursiunea istorică a lui Plehanov. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 2 din 3 iunie (21 mai), pag. 2—4. — 240.
- *Despre guvernul revoluționar provizoriu.* Articolul al doilea : Numai de jos sau și de jos și de sus ? — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 3 din 9 iunie (27 mai), pag. 3—4. — 240.
- *Despre o înțelegere în vederea luptei pentru insurecție.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 7 din 21 (8) februarie, pag. 1. — 179, 278.
- *Despre programul nostru agrar.* (Scrisoare către Congresul al III-lea). — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 12 din 29 (16) martie, pag. 1—2. Semnat : ч . — 53.
- *Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 1. — 12, 128, 133, 237, 239, 382.
- *Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică.* Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905, VIII, 108 pag. (P.M.S.D.R.). Autor : N. Lenin. — 325.
- *Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 1 din 27 (14) mai, pag. 1. — 212, 213, 216, 218.
- *Luptă revoluționară și samsarlic liberal.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 3 din 9 iunie (27 mai), pag. 1—2. — 274, 292.
- *Marx despre „cernii peredel“ de tip american.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 15 din 20 (7) aprilie, pag. 1—2. — 49.
- *Observații pe marginea articolului lui Plehanov „Cu privire la problema luării puterii“.* (Materiale pentru raportul cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu). Manuscris². — 381.
- *O nouă uniune muncitorească revoluționară.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 4 din 17 (4) iunie, pag. 2—4. — 325.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI, 1931, pag. 97.

² Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. V, 1926, pag. 302—305.

- [*Opinia separată a reprezentanților C.C., prezentată la 17 (30) ianuarie 1904 în ședința Consiliului P.M.S.D.R.*]. — În cartea : Șahov N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres”. (Culegere de documente). Geneva, tip. coop., 1904, pag. 84—85. (P.M.S.D.R.). — 61.
- *Partidul muncitoresc și țărănimea.* — „Iskra”, [München], 1901, nr. 3, aprilie, pag. 1—2. — 370.
- [*Prima cuvîntare în cadrul discutării raportului de activitate al C.C., rostită la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 25 aprilie (8 mai) 1905*]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 386. (P.M.S.D.R.). — 185.
- [*Prima cuvîntare în cadrul discutării statutului partidului, rostită în ziua de 2 (15) august 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.*]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 240. (P.M.S.D.R.). — 40—41.
- *Primii pași ai trădării burgheze.* — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 5 din 26 (13) iunie, pag. 1. — 296, 298.
- *Programul agrar al liberalilor.* — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 15 din 20 (7) aprilie, pag. 1. — 153.
- [*Proiect de rezoluție cu privire la acțiunea politică deschisă a P.M.S.D.R., prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 19 aprilie (2 mai) 1905*]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 190—191. (P.M.S.D.R.). — 148.
- [*Proiect de rezoluție cu privire la atitudinea P.M.S.D.R. față de insurecția armată, prezentat de A. V. Lunacearski în numele său la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 14 (27) aprilie 1905*]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, 1905, pag. 87. (P.M.S.D.R.). — 116—117.
- [*Proiect de rezoluție cu privire la evenimentele din Caucaz, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 26 aprilie (9 mai)*]. — Ibid., pag. 397—398. — 192.
- [*Proiect de rezoluție cu privire la guvernul revoluționar provizoriu, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 18 aprilie (1 mai)*]. — Ibid., pag. 173—174. — 143, 144—145.

- [*Lenin V. I.*] [*Proiect de rezoluție cu privire la măsurile pentru restabilirea păcii în partid, prezentat în ședința din 15 (28) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.*]. — În cartea : Șahov, N. [*Malinin, N. I.*] „*Lupta pentru congres*“. (Culegere de documente). Geneva, 1904, pag. 81—83. (P.M.S.D.R.). — 216.
- [*Proiect de rezoluție cu privire la § 1 din statutul partidului*]. — În cartea : „*Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale*“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 238. (P.M.S.D.R.). — 40.
- [*Proiect de rezoluție cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 22 aprilie (5 mai) 1905*]. — În cartea : „*Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale*“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 292. (P.M.S.D.R.). — 172.
- [*Proiect de rezoluție cu privire la sprijinirea mișcării țărănești*]. — „*Vpered*“, Geneva, 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 1, în articolul : [*Lenin, V. I.*] *Proletariatul și țărănimea*. — 150—154.
- [*Proiect de ordine de zi a Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 13 (26) aprilie 1905*]. — În cartea : „*Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale*“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 49—50. (P.M.S.D.R.). — 102.
- *Proiect de statut al partidului, prezentat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.*¹ — 40—41.
- *Proletariatul și țărănimea*. — „*Vpered*“, Geneva, 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 1. — 150—154.
- *— *Rezoluție cu privire la insurecția armată, [adoptată la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.]*. — În cartea : „*Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia*“. În anexă : *Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea*. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 9—10. (P.M.S.D.R.). Sub titlul comun : *Principalele rezoluții*. — 304, 305, 309, 311, 320—321, 333, 399.
- *Rezoluție cu privire la insurecția armată, [adoptată la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.]*. — „*Proletarii*“, Geneva, 1905, nr. 1

¹ Proiectul nu s-a păstrat.

- din 27 (14) mai, pag. 1. Sub titlul comun : Principalele rezoluții. — 208.
- *Sarcini noi și forțe noi.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 9 din 8 martie (23 februarie), pag. 1. — 40, 41.
- *Sarcinile democratice ale proletariatului revoluționar.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 4 din 17 (4) iunie, pag. 1. — 292.
- *Sarcinile social-democraților ruși.* Cu o prefață de P. Akselrod. Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tip: „Uniunii social-democraților ruși“, 1898, 32 pag. — 338.
- *[Scrisoare către membrii C.C. 13 (26) mai 1904].* — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.]. „Lupta pentru congres“. (Culegere de documente). Geneva, tip. coop., 1904, pag. 86—89. (P.M.S.D.R.). — 216.
- *Scrisoare către redacția „Iskrei“.* [De ce m-am retras din redacția „Iskrei“ ?]. Geneva, tip. partidului, decembrie, 1903. 8 pag. Autor : N. Lenin. — 36, 37.
- *Scrisoare către un tovarăș despre sarcinile noastre organizatorice.* Editată de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1904. 31 pag. (P.M.S.D.R.). Autor : N. Lenin. — 161, 163.
- *Social-democrația și guvernul revoluționar provizoriu.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 3—4 ; nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 3—4. — 20, 127—128, 130, 133, 134, 230—232, 233, 238, 239.
- *Sofisme politice* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 18 din 18 (5) mai, pag. 1—2. — 223, 255.
- *Țarul Rusiei caută ocrotire împotriva propriului său popor la sultanul Turciei.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 7 din 10 iulie (27 iunie), pag. 1—2. — 336.
- *Vorbele frumoase nu țin de cald.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 2 din 14 (1) ianuarie, pag. 2—3. — 38, 172.
- *Un pas înainte, doi pași înapoi.* (Criza din partidul nostru). Geneva, tip. partidului, 1904. VIII, 172 pag. (P.M.S.D.R.). Autor : N. Lenin. — 36, 37, 38—39, 40—41, 216.
- [*Lenin, V. I. și Plehanov, G. V. Scrisoare adresată vechilor redactori ai „Iskrei“ și lui L. D. Troțki, colaborator. 23 septembrie (6 octombrie) 1903].* — În cartea : [Lenin, V. I.] „Un pas înainte, doi pași înapoi. (Criza din partidul nostru)“. Geneva, tip. partidului, 1904, pag. 117. (P.M.S.D.R.). Autor : N. Lenin. — 216.
- Leskov* — vezi Romanov, N. V.

- Lista comitetelor P.M.S.D.R. confirmate pînă la 1 (14) aprilie 1905*
— *vezi Martov, L. Rezoluție cu privire la modalitatea votării.*
- [*Lunacearski, A. V.*], *Din istoria luptei revoluționare a proletariatului european.* — „*Vpered*“, Geneva, 1905, nr. 2 din 14 (1) ianuarie, pag. 2—3. — 351.
- [*Proiect de rezoluție cu privire la acordurile practice cu socialiștii-revoluționari, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 23 aprilie (6 mai) 1905*]. — În cartea : „*Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale*“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 342. (P.M.S.D.R.). — 183—184.
- *Voinov. Proiect de rezoluție cu privire la insurecția armată, prezentat în numele său la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 14 (27) aprilie 1905* — *vezi Lenin, V. I. Proiect de rezoluție cu privire la insurecția armată.*
- [*Proiect de rezoluție cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 22 aprilie (5 mai) 1905*]. — În cartea : „*Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale*“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 293 (P.M.S.D.R.). — 172.
- Luxemburg R. Problemele organizatorice ale social-democrației ruse.*
— „*Iskra*“, [Geneva], 1904, nr. 69 din 10 iulie, pag. 2—7. — 15, 318, 325.
- Maksimov* — *vezi Bogdanov, A. A.*
- Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, tip. partidului, [1898], 2 pag. — 206, 265.
- Martinov, A. Două dictaturi.* Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905, 68 pag. (P.M.S.D.R.). — 4—5, 6, 7—12, 14, 20, 23, 28, 126—128, 132, 134, 139, 201, 202, 229—230, 236, 239, 363, 365, 381, 382, 383, 384.
- *Literatura de demascare și lupta proletară* („*Iskra*“, nr. 1—5). — „*Rabocce Delo*“, Geneva, 1901, nr. 10 din septembrie, pag. 37—64. — 42, 269.
- *Perspective revoluționare.* — „*Iskra*“, [Geneva], 1905, nr. 95 din 31 martie, pag. 2—6. — 137.
- [*Martov, L.*], *Imnul socialistului rus modern.* — „*Zarea*“, Stuttgart, 1901, nr. 1, aprilie, pag. 152—153. Semnat : Narcis Tuporîlov. — 15.

- [*Martov, L.*], *La ordinea zilei. Partidul muncitoresc și „luarea puterii”,* ca una dintre sarcinile noastre imediate. — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 93 din 17 martie, pag. 2—5. Semnat: L. M. — 11, 20, 23, 29, 30, 135—136, 137, 140, 241, 243, 364, 365, 366, 367, 379, 386.
- *Lupta împotriva „stării de asediu” din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.* În anexă: Scrisori trimise de N. Lenin, G. Plehanov și F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin). Geneva, Pfeffer, 1904. VIII, 96 pag. (P.M.S.D.R.). — 165.
- *Novă ianuarie.* — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 85 din 27 ianuarie, pag. 1—2. — 42—43.
- [*Proiect de statut al partidului*]. — În cartea: [Lenin, V. I.] „Un pas înainte, doi pași înapoi. (Criza din partidul nostru)”. Geneva, tip. partidului, 1904, pag. 31—34. (P.M.S.D.R.). Autor: N. Lenin. — 36.
- *Răspunsul secretarului Consiliului [partidului.* Geneva, 6 noiembrie 1904]. — În cartea: [Vorovski, V. V.] Orlovski. „Consiliul împotriva partidului”. Nr. 11. Editura pentru literatură de partid social-democrată V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. Geneva, tip. coop., 1904, pag. 40—41, în secțiunea: Anexa I. (P.M.S.D.R.). — 62.
- [*Rezoluție cu privire la condițiile cerute pentru a se recunoaște comitetelor drept de vot în problema convocării congresului partidului, adoptată în ședința Consiliului partidului din 5 (18) iunie 1904*]. — În cartea: [Vorovski, V. V.] Orlovski. „Consiliul împotriva partidului”. Nr. 11. Editura pentru literatură de partid social-democrată V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. Geneva, tip. coop., 1904, pag. 10—11. (P.M.S.D.R.). — 107, 108.
- [*Rezoluție cu privire la modalitatea votării în problema convocării congresului, prezentată în ședința Consiliului P.M.S.D.R. din 5 (18) iunie 1904*]. Manuscris¹. — 89, 91.
- [*Scrisoare către Gh. Gapon în numele redacției ziarului „Iskra”*]. 1 (14) martie 1905. Manuscris². — 180.
- *Succese și insuccese de 1 Mai.* — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 100 din 15 mai, pag. 1—2. — 353.
- Marx, K. și Engels, F. Adresa Organului central către Liga comuniștilor* — vezi Marx, K. u. Engels F., Ansprache...

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”, vol. XV, 1930, pag. 78—79.

² Conținutul acestei scrisori este redat de Lenin în „Insemnare pe marginea scrisorii iskriștilor către Gapon”, publicată în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI, 1931, pag. 81.

- *Burgezia și contrarevoluția* — vezi Marx, K. Köln, 11. Dezbr.
- *Circulară împotriva lui Kriege* — vezi Marx, K. u. Engels, F. Der Volks-Tribun, redigiert von Hermann Kriege in New York.
- [Meșcerski, V. P.], *File de jurnal*. — „Grajdanin“, Petersburg, 1905, nr. 45 din 9 iunie, pag. 18—20. — 313.
- Mihailov — vezi Postolovski, D. S.
- „Moskovskie Vedomosti“, 1905, nr. 61 din 3 (16) martie, pag. 1—2. — 44.
- [Muncitorii]. *Muncitorii și intelectualii în cadrul organizațiilor noastre*. Cu o prefață de P. B. Akselrod. Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1904, 56 pag. (P.M.S.D.R.). — 38, 114, 161.
- *Proaspeții conducători ai social-democrației ruse*. — „Iskra“ [Geneva], 1905, nr. 86 din 3 februarie. Supliment special la nr. 86 al „Iskrei“. Problemele vieții de partid, pag. 1—2. Semnat: Același muncitor. — 38.
- N. F. — vezi Essen, E. E.
- Nadejdin, L. *Ajunul revoluției* — vezi Ajunul revoluției.
- „Nașa Jizn“, Petersburg. — 271.
- 1905, nr. 116 din 9 (22) iunie, pag. 3. — 300.
- 1905, nr. 118 din 11 (24) iunie, pag. 1. — 313.
- „Nași Dni“, Petersburg. — 271.
- Nicolaie al II-lea (Romanov). *Cuvîntare rostită la audiența acordată delegației zemstvelor în ziua de 6 (18) iunie 1905*. — vezi Leroux, G. La réponse de l'empereur.
- [Nikitin, A. N.], *Dare de seamă asupra audienței acordate de țară delegației de reprezentanți ai zemstvelor și orașelor*. — „Nașa Jizn“, Petersburg, 1905, nr. 116 din 9 (22) iunie, pag. 3. — 300.
- [Nota redacției ziarului „Iskra“ la articolul lui Parvus „Bilanțuri și perspective“]. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 85 din 27 ianuarie, pag. 2. — 41, 43.
- [Nota redacției ziarului „Iskra“ la Scrisoarea deschisă a lui Gb. Gapon către partidele socialiste din Rusia]. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 87 din 10 februarie, pag. 4. — 363.
- „Novoe Vremea“, Petersburg. — 37—38, 39.
- 1905, nr. 10 490 din 18 (31) mai, pag. 3; nr. 10 491 din 19 mai (1 iunie), pag. 3. — 251.

„*Novosti i Birjevaia Gazeta*“, Petersburg, 1905, nr. 87 din 18 (5) aprilie. — 255.

[*Olminski M. S.*], *Galerka și [Bogdanov, A. A.] Readovoi. Divergențele noastre*. Editat de autori. Geneva, tip. coop., 1904, 91, 1 pag. (P.M.S.D.R.). — 39.

Ordinea de zi a Congresului [al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului [1904], pag. 10. (P.M.S.D.R.). — 102.

Ordinea de zi [a Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 53. (P.M.S.D.R.). — 104.

[*Ordinea de zi a Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., propusă de C.C. al P.M.S.D.R. și de Biroul Comitetelor Majorității*]. — „*Vpered*“, Geneva, 1905, nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“, în articolul : Lenin, V. I. Al doilea pas. — 102.

Ordinul ministrului afacerilor interne din 9 (22) iunie 1905. — „*Nașa Jizn*“, Petersburg, 1905, nr. 118 din 11 (24) iunie, pag. 1. — 313.

Organizarea partidului monarhist. — „*Moskovskie Vedomosti*“, 1905, nr. 61 din 3 (16) martie, pag. 1—2. — 45.

Orlovski — *vezi Vorovski, V. V.*

„*Osvobojenie*“, Stuttgart — Paris. — 197, 254, 270.

— Stuttgart, 1903, nr. 9 (33) din 19 octombrie (1 noiembrie), pag. 153—158. — 369.

— Paris, 1905, nr. 66 din 25 (12) februarie, pag. [2, cop.]. — 202.

— 1905, nr. 67 din 18 (5) martie, pag. 278—279. — 4, 292.

— 1905, nr. 69—70 din 20 (7) mai, pag. 305—306, 307—308. — 254, 256—259, 261—263, 270, 271—272, 284, 285, 292, 318, 320, 393, 394.

— 1905, nr. 71 din 31 (18) mai, pag. 337—343. — 293, 321, 363, 399.

Parvus. Bilanțuri și perspective. — „*Iskra*“, [Geneva], 1905, nr. 85 din 27 ianuarie, pag. 2—4. — 15, 42, 43, 363.

- Parvus* [Către V. I. Lenin. Noiembrie 1904 — înainte de 15 (28) februarie 1905]. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 8 din 28 (15) februarie, pag. 3, în articolul: [Olminski, M. S.] O variantă de oportunism. — 44.
- *Fără țar, iar guvernul să fie muncitoresc.* [Foaie volantă]. [Geneva], tip. partidului, [1905], 4 pag. — 15, 363.
- *Festinul sîngeros.* [Foaie volantă]. Geneva, tip. partidului, [1905]. 2 pag. — 15, 363.
- [Prefață la cartea: *Troțki, N. Înainte de 9 ianuarie*]. — În cartea: [Troțki, L. D.] „Înainte de 9 ianuarie“. Cu o prefață de Parvus. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. I — XIV. (P.M.S.D.R.). Autor: N. Troțki. — 15—16, 18, 29, 128, 129, 133—134, 363, 366, 367.
- Petiția adresată țarului de către muncitorii din Petersburg la 9 ianuarie [1905].* [Foaie volantă]. Publicată de un grup social-democrat al minorității. [Petersburg, ianuarie 1905]. 2 pag. Hectografiat. — 196.
- [*Petiție către țar, adoptată la consfătuirea reprezentanților zemstvelor și ai orașelor în ziua de 25 mai (7 iunie) 1905*]. — În foaia volantă: Ședința comună a reprezentanților zemstvelor și ai orașelor. Fără indicarea locului apariției, [1905], pag. 3—4. — 289—290, 291, 292—293, 294.
- [*Petiție către țar, adoptată la consfătuirea reprezentanților zemstvelor și ai orașelor în ziua de 25 mai (7 iunie) 1905*]. — „Rusi“, Petersburg, 1905, nr. 151 din 8 (21) iunie, pag. 2, în articolul: Audiența acordată de țar reprezentanților zemstvelor și ai orașelor. — 313.
- [*Petrunkевичi, I. I. Cuvîntare rostită la adunarea zemstvei guberniale Tver în ziua de 7 (20) iunie 1905*]. — „Russkie Vedomosti“, Moscova, 1905, nr. 155 din 11 iunie, la rubrica: „Știri interne“, în articolul: Tver, 8 iunie. — 399.
- Planul unei campanii a zemstvelor, propus de „Iskra“ — vezi Scrisoare către organizațiile de partid.*
- Plehanov, G. V. [Către redacția ziarului „Iskra“. 16 (29) mai 1905].* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 101 din 1 iunie, pag. 8, la rubrica: „Viața de partid“. — 306, 307.
- [*Plehanov, G. V. Cu privire la problema luării puterii.* (Scurtă incursiune istorică). — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 96 din 5 aprilie, pag. 1—2. — 127, 129—130, 131—132, 133, 134—135, 136, 229, 230—231, 232—233, 234, 236—240, 379, 381, 382—386.

- *Să mergem separat, să lovim laolaltă.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 87 din 10 februarie, pag. 1—2. — 128—129.
- [Scrisoare către C.C. al P.M.S.D.R. 9 (22) aprilie 1905]. Manuscris. — 72, 78, 79, 80.
- „Țăranii se răscoală“ — „Dnevnik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1905, nr. 1, martie, pag. 6—16. — 152.
- Plehanov, G. V. — *vezi* Lenin, V. I. și Plehanov, G. V. Scrisoare către vechii redactori ai ziarului „Iskra“ și către L. D. Troțki, colaborator.
- [Postolovski, D. S.], Mihailov. [Proiect de rezoluție cu privire la insurecția armată, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 16 (29) aprilie 1905]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 141. (P.M.S.D.R.). — 116—117.
- [Potresov, A. N.] Starover. Rezoluție cu privire la atitudinea față de liberali — *vezi* Cu privire la atitudinea față de liberali (rezoluția lui Starover).
- Prima conferință generală a activiștilor de partid din Rusia. Supliment special la nr. 100 al „Iskrei“. Geneva, tip. partidului, 1905, 31 pag. (P.M.S.D.R.). — 210—211, 302, 303, 316, 317—318, 319, 320—321, 323—325, 389—390, 399, 401, 402.
- *Prima victorie a revoluției. Cetățeni ai Rusiei, muncitori și țărani ! [Foaie volantă. Geneva, 1905]. 2 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : Redacția ziarului „Iskra“. — 401, 402.
- Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 12—18. (P.M.S.D.R.). — 206.
- Principalele rezoluții [ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. [Geneva], tip coop., 1905, pag. 7—20. (P.M.S.D.R.). — 190, 222, 302—305, 306, 307, 316.
- Principalele rezoluții [ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.]. — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 1 din 27 (14) mai, pag. 1—3. — 207, 212, 213, 217, 218—219, 389

*[*Probleme arzătoare*]. Foaie volantă nr. 2. Fără indicarea locului apariției, [1905], 4 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : Biroul Comitetelor Majorității. — 43.

Proces-verbal de ședință a C.C. al P.M.S.D.R. [9 (22) iulie 1904]. Manuscris. — 91, 109.

Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903]. VIII, 136 pag. (P.M.S.D.R.). — 165—166, 395.

Procesele-verbale ale ședinței a doua a Consiliului P.M.S.D.R. Șesiunea a treia [5 (18) iunie 1904]. Manuscris¹. — 89, 91, 107, 108, 109.

Proclamația echipajului crucișătorului „Potemkin”, înmînată consilierilor — vezi À toutes les puissances de l'Europe.

Programul agrar al liberalilor — vezi Programul agrar elaborat de consfătuirea reprezentanților zemstvelor, ținută la 24 și 26 februarie (9 și 11 martie) 1905.

[*Programul agrar elaborat de consfătuirea reprezentanților zemstvelor ținută la 24 și 26 februarie (9 și 11 martie) 1905*]. — „Russkie Vedomosti”, Moscova, 1905, nr. 58 din 2 martie, pag. 3, la rubrica : „Știri din Moscova”. — 45—47, 48, 51—52, 368—370.

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. [Foaie volantă]. Editat de Comitetul din Voronej. [Voronej], ianuarie 1905. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 270.

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. [Foaie volantă]. Riga, 1905. — 270.

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea. [Foaie volantă]. Editat de Comitetul din Moscova. [Moscova], tip. Comitetului din Moscova, iunie 1905. 2 pag. — 270.

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 1—6 (P.M.S.D.R.). — 12—13, 24, 41—42, 49—50, 141—142, 152, 153—154, 183, 197, 206, 266, 269, 270—271, 281, 282, 339—340, 372.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”, vol. XV, 1930, pag. 62—84.

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În cartea: „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. IX—XV. (P.M.S.D.R.). — 190.

Programul Uniunii eliberării. — „Osvobojdienie“, Paris, 1905, nr. 69—70 din 20 (7) mai, pag. 305—306. — 255, 256—259, 260, 261—263, 270, 271—272, 284, 285, 320.

Proiect de program al partidului socialist-revoluționar, elaborat de redacția ziarului „Revoluționnaia Rossiia“. — „Revoluționnaia Rossiia“, [Geneva], 1904, nr. 46 din 5 mai, pag. 1—3. — 184.

Proiect de rezoluție colectivă cu privire la atitudinea față de tactica guvernului în ajunul revoluției. — În cartea: „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 191—192. (P.M.S.D.R.). — 149.

[Proiect de rezoluție (suplimentară) cu privire la convocarea unor conferințe periodice ale reprezentanților comitetelor locale, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 22 aprilie (5 mai) 1905]. Ibid., pag. 307. (P.M.S.D.R.). — 174.

„Proletarii“, Geneva. — 222, 264, 267, 306, 307, 326, 327.

— 1905, nr. 1 din 27 (14) mai, pag. 1—3. — 206—207, 208, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218—219, 229, 266, 316, 389.

— 1905, nr. 2 din 3 iunie (21 mai), pag. 2—4. — 240.

— 1905, nr. 3 din 9 iunie (27 mai), pag. 1, 3—4. — 240, 274, 292.

— 1905, nr. 4 din 17 (4) iunie, pag. 1, 2—4. — 292, 325.

— 1905, nr. 7 din 10 iulie (27 iunie), pag. 1—2. — 336.

[Propunerea comisiei de validare în problema reprezentării la congres a Comitetului din Kazan, prezentată la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 13 (26) aprilie 1905]. Manuscris¹. — 94, 95.

„Rabocee Delo“, Geneva. — 42, 127.

— 1901, nr. 10, septembrie, pag. 136, 46. — 42, 269.

¹ Publicat pentru prima oară în cartea: „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Aprilie-mai 1905“. Sub îngrijirea Nadejdei Konstantinovna Krupskaja. [Mos-cova], Editura partidului, 1937, pag. 35. (Institutul Marx-Engels-Lenin de pe lângă C.C. al P.C. (b) din U.R.S.S. Procesele-verbale ale congreselor și conferințelor P.C. (b) din U.R.S.S.).

Răspunsul redacției ziarului „Iskra” la invitația lui Gh. Gapon — vezi Martov, L. Scrisoare către Gh. Gapon în numele redacției ziarului „Iskra”.

Readovoi — vezi Bogdanov, A. A.

[Regulamentul lucrărilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 3—4. (P.M.S.D.R.) — 111.

[Revendicările constituționale formulate de adunarea reprezentanților orașelor și ai zemstvelor la 15 și 16 (28 și 29) iunie 1905]. — „Russkie Vedomosti”, Moscova, 1905, nr. 161 din 17 iunie, pag. 3, la rubrica : „Știri din Moscova”. — 350.

„Revoluționnaia Rossiia”, [Kuokkala — Tomsk — Geneva]. — 54.

— [Geneva], 1902, nr. 8 din 25 iunie, pag. 5—14. — 54.

— 1904, nr. 46 din 5 mai, pag. 1—3. — 183.

Rezoluția [adoptată la consfătuirea reprezentanților zemstvelor și ai orașelor în ziua de 23 mai (5 iunie) 1905]. — În foaia volantă : Ședința comună a reprezentanților zemstvelor și ai orașelor. Fără indicarea locului apariției, [1905], pag. 4. — 289, 290—291, 292—293, 295, 298, 300.

[Rezoluția comitetelor P.M.S.D.R. din Petersburg, Moscova, a Comitetului din Nord, a Comitetului din Tver, Nijni-Novgorod și Riga cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului. Decembrie 1904]. — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 2 din 14 (1) ianuarie, pag. 4, la rubrica : „Viața de partid”. — 72—73, 76.

Rezoluția Comitetului din Harkov [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului]. — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 6, la rubrica : „Viața de partid”. — 34, 72—73, 76.

Rezoluția Comitetului din Kazan [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului. 20 martie (2 aprilie) 1905]. — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 96 din 5 aprilie, pag. 6, la rubrica : „Viața de partid”. — 73.

Rezoluția Comitetului din Kiev [al P.M.S.D.R. 25 martie (7 aprilie) 1905]. — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 95 din 31 martie, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid”. — 73.

- Rezoluția Comitetului din Kuban [al P.M.S.D.R. 30 martie (12 aprilie) 1905]. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 96 din 5 aprilie, pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 73.*
- Rezoluția Comitetului din Nikolaev [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului]. — În cartea : [Vorovski, V. V.] Orlovski. „Consiliul împotriva partidului“. Nr. 11. Editura pentru literatură de partid social-democrată V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. Geneva, tip. coop., 1904, pag. 40. (P.M.S.D.R.). — 72—73, 76.*
- [Rezoluția Comitetului din Odesa al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului. Februarie 1904]. Manuscris¹. — 72—73, 76.*
- Rezoluția Comitetului din Polessie [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului]. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 96 din 5 aprilie, pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 72—73, 76.*
- Rezoluția Comitetului din regiunea Donului [al P.M.S.D.R. 20 martie (2 aprilie) 1905]. — „Iskra“, Geneva, 1905, nr. 95 din 31 martie, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid“. — 73.*
- Rezoluția Comitetului din Samara [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului. Februarie 1905]. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 72—73, 76.*
- Rezoluția Comitetului din Smolensk [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului]. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 72—73, 76.*
- [Rezoluția Comitetului din Tula al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea imediată a Congresului al III-lea al partidului]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin N. I.]. „Lupta pentru congres“ (Culegere de documente). Geneva, tip. coop., 1904, pag. 61. (P.M.S.D.R.). — 72—73, 76.*
- Rezoluția Comitetului din Ural [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului]. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 72—73, 76.*
- Rezoluția Comitetului din Voronej [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului. În jurul datei de 15 octombrie 1904]. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 3 din 24 (11) ianuarie, pag. 4, la rubrica : „Viața de partid“. — 72—73, 76.*

¹ Publicat pentru prima oară în 1925.

- [Rezoluția conferinței comitetelor din Odesa, Nikolaev, Ekaterinoslav și a Biroului din Sud al C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului. Septembrie 1904]. Manuscris¹. — 73.
- [Rezoluția conferinței comitetelor P.M.S.D.R. din Tiflis, Baku, Batum și din Imeretia-Mingrelia cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului. Noiembrie 1904]. — În foaia volantă: Rezoluțiile [conferinței comitetelor din Caucaz]. Fără indicarea locului apariției, tip. Uniunii, [1904]. 1 pag. (Uniunea din Caucaz a P.M.S.D.R.). — 72, 73, 76.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la acordurile practice cu socialiștii-revoluționari. — În cartea: „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”. În anexă: Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 14. (P.M.S.D.R.). Sub titlul comun: Principalele rezoluții. — 304, 305.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.], cu privire la acțiunea politică deschisă a P.M.S.D.R. — Ibid., pag. 11—12. — 304, 305.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la acțiunea politică deschisă a P.M.S.D.R. — „Proletarii”, Geneva, 1905, nr. 1 din 27 (14) mai, pag. 2. — 208, 218.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la atitudinea față de liberali. — În cartea: „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”. În anexă: Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 14—15 (P.M.S.D.R.). Sub titlul comun: Principalele rezoluții. — 304, 305, 324.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la atitudinea față de mișcarea țărănească. — Ibid., pag. 12—13. — 304, 305, 324.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la atitudinea față de organizațiile social-democrate naționale. — Ibid., pag. 14. — 304, 305.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la atitudinea față de tactica guvernului în ajunul revoluției. — Ibid., pag. 11. — 304, 305, 324.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”, vol. XV, 1930, pag. 218.

- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la conferințele periodice ale reprezentanților diferitelor organizații de partid.* — Ibid., pag. 19—20. — 304, 305.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la constituirea congresului.* — Ibid., pag. 7—9. — 304, 305.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.], cu privire la constituirea congresului.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 1 din 27 (14) mai, pag. 1. Sub titlul comun : Principalele rezoluții. — 206, 210.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la evenimentele din Caucaz.* — În cartea : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 16 (P.M.S.D.R.). Sub titlul comun : Principalele rezoluții. — 304, 305.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.], cu privire la guvernul revoluționar provizoriu.* — Ibid., pag. 10. — 304, 305, 322, 333, 339.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la guvernul revoluționar provizoriu.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 1 din 27 (14) mai, pag. 1. Sub titlul comun : Principalele rezoluții. — 208, 229.
- Rezoluția Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. cu privire la insurjecția armată* — vezi Lenin, V. I. Rezoluția cu privire la insurjecția armată, adoptată la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la obligația centrelor de a informa organizațiile periferice asupra muncii de partid și de a ține seama de votul lor consultativ.* — În cartea : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 19. (P.M.S.D.R.). Sub titlul comun : Principalele rezoluții. — 304, 305.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.], cu privire la Organul Central al partidului.* — Ibid., pag. 19. — 304, 305.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la partea care s-a rupt de partid.* — Ibid., pag. 13—14. — 304, 306, 315, 320.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.], cu privire la partea care s-a rupt de partid.* — „Proletarii“, Geneva, 1905, nr. 1 din

- 27 (14) mai, pag. 2. Sub titlul comun : Principalele rezoluții. — 206—207.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la propagandă și agitație.* — În cartea : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 15—16 (P.M.S.D.R.). Sub titlul comun : Principalele rezoluții. — 304, 305.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la sprijinirea materială a partidului.* — Ibid., pag. 19. — 304, 305.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] cu privire la statutul organizației din străinătate.* — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 271. (P.M.S.D.R.). — 167.
- Rezoluția [Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.] în legătură cu ziarul „Vpered“.* — În cartea : „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 20 (P.M.S.D.R.). Sub titlul comun : Principalele rezoluții. — 304, 305.
- [*Rezoluția unui grup de muncitori de la Uzina metalurgică din Petersburg.*] — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 34.
- [*Rezoluția grupului din Harkov al majorității cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului.*] — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 6, la rubrica : „Viața de partid“. — 34, 72—73, 76.
- Rezoluția Uniunii din Crimeea.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 97 din 18 aprilie, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid“. — 73.
- Rezoluțiile adoptate de [prima]-conferință [generală a activiștilor de partid din Rusia].* — În cartea : „Prima conferință generală a activiștilor de partid din Rusia“. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 15—30. (P.M.S.D.R.). — 302, 303, 316, 320, 325.
- Rezoluțiile [conferinței comitetelor din Caucaz ale P.M.S.D.R. Foaițe volante].* Fără indicarea locului apariției, tip. Uniunii, [1904]. 1 pag. (Uniunea din Caucaz a P.M.S.D.R.). — 72—73, 76.
- [*Rezoluțiile conferinței organizațiilor social-democrate din străinătate. Iunie 1901.*] — În cartea : „Documentele Congresului «de

unificare». Editat de Liga social-democrației revoluționare ruse. Geneva, tip. Ligii, 1901, pag. 1—3. — 395.

Rezoluțiile Congresului din 1901 — vezi Rezoluțiile conferinței organizațiilor social-democrate din străinătate. Iunie 1901.

[*Rezoluțiile Congresului general al avocaților din Rusia. 28—30 martie (10—12 aprilie) 1905*]. — În foaia volantă: Uniunea generală a avocaților din Rusia [Primul congres]. 28—30 martie 1905. [Moscou, 1905], pag. 1—4. — 221.

[*Romanov, N. V.] Leskov. [Proiect de rezoluție cu privire la atitudinea față de politica guvernului în ajunul revoluției, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 18 aprilie (1 mai) 1905*]. — În cartea: „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 151—152. (P.M.S.D.R.). — 123.

[*Romanov, N. V.] Leskov și alții [Proiect de rezoluție (suplimentară)...]* — vezi Proiect de rezoluție (suplimentară).

[*Rumeanțev, P. P.] Filippov. Proiect de rezoluție cu privire la acțiunea politică deschisă a P.M.S.D.R.* — vezi [Rumeanțev, P. P.] Filippov. Proiect de rezoluție cu privire la atitudinea față de politica guvernului în ajunul revoluției.

— Filippov. [Proiect de rezoluție cu privire la atitudinea față de politica guvernului în ajunul revoluției, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 16 (29) aprilie 1905.]. — În cartea: „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 146. (P.M.S.D.R.). — 122, 123, 377.

— Șmidt. [Proiect de rezoluție cu privire la partea care s-a rupt de partid, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 23 aprilie (6 mai) 1905]. Manuscris¹. — 176.

„Rusi”, Petersburg. — 313.

— 1905, nr. 151 din 8 (21) iunie, pag. 2. — 313.

„Russkie Vedomosti”, Moscova. — 271.

— 1905, nr. 58 din 2 martie, pag. 3. — 45—47, 48, 51, 52, 368—370.

¹ Publicat pentru prima oară în cartea: „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Cu o prefață de M. N. Leadov și sub îngrijirea lui. Moscova, Editura de stat, 1924, pag. 407 (Comisia pentru strângerea și studierea materialelor referitoare la istoria Revoluției din Octombrie și a P.C. (b) din Rusia).

- 1905, nr. 155 din 11 iunie, pag. 2. — 399.
- 1905, nr. 156 din 12 iunie, pag. 1. — 399.
- 1905, nr. 161 din 17 iunie, pag. 3. — 350.
- Saltikov-Șcedrin, M. E. Moșierul sălbatic.* — 70.
- Scrisoare către organizațiile de partid* [Scrisoarea I]. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [noiembrie 1904]. 4 pag. (Numai pentru membrii de partid). — 27—28, 43—44.
- [*Scrisoare*] *către tov. Plehanov, președintele Consiliului P.M.S.D.R., [cu rugămintea de a convoca o ședință a Consiliului până la 10 (23) aprilie 1905. 7 (20) aprilie 1905].* Manuscris. — 72.
- [*Scrisoarea C.C. al P.M.S.D.R.*], *către comisia tehnică și serviciul de expediție al fostului Organ Central — ziarul „Iskra”.* [20 mai 1905]. Manuscris. — 315.
- [*Scrisoarea C.C. al P.M.S.D.R. către Consiliul partidului cu rugămintea de a se convoca imediat o ședință a Consiliului.* 4 (17) aprilie 1905]. Manuscris. — 72, 78—79.
- [*Scrisoarea C.C. al P.M.S.D.R.*], *către Consiliul partidului și către redacția ziarului „Iskra”, în care se face cunoscut că [Krasin. L. B.], Iohansen și [Liubimov, A. I.] Valerian au fost numiți reprezentanți ai C.C. în străinătate.* [4 (17) aprilie 1905]. Manuscris. — 72.
- Scrisoarea C. C. al P.M.S.D.R. către Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse — vezi Lenin, V. I. Către Liga din străinătate.*
- Scrisoarea C.C. către tov. Starover.* [12 (25) noiembrie 1903]. — În cartea : [Vorovski, V. V.] „Comentariu pe marginea proceselor verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. Geneva, tip. partidului, 1904, pag. 26—28 (P.M.S.D.R.). — 216.
- Scrisoarea Comitetului din Tver [al P.M.S.D.R.].* Către redacția O.C. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 60 din 25 februarie, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid”. — 15—16.
- [*Severțev, V. (Filatov, V. V.) Cu privire la construirea de baricade — „Vpered”,* Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 1—2. Semnat : V. S. — 106.
- *Folosirea tacticii și a fortificației în insurecția populară.* Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905, 45 pag. — 106.

— [Scrisoare către Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. și proiect de statut al Organizației de luptă a P.M.S.D.R.]. Manuscris¹. — 106.

— [Scrisoare către V. I. Lenin, cu rugămintea de a fi admis la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. între 25 și 30 martie (7 și 12 aprilie) 1905]. Manuscris¹. — 105—106.

Shakespeare, W. *Visul unei nopți de vară*. — 366.

„*Sîn Otecestva*“, Petersburg. — 271.

„*Soțial-Demokrat*“, [Geneva]. — 319.

Starover — *vezi* Potresov, A. N.

Statutul de organizare [adoptat de prima conferință generală a activiștilor de partid din Rusia]. — În cartea: „Prima conferință generală a activiștilor de partid din Rusia“. Supliment special la nr. 100 al ziarului „*Iskra*“. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 17—18. (P.M.S.D.R.). — 317—318, 319, 389—390.

Statutul de organizare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În cartea: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 7—9. (P.M.S.D.R.). — 37, 62, 73, 74, 75—76, 77, 79—80, 92, 98, 99, 103, 164—165, 213, 214, 216, 255, 266, 316.

Statutul partidului, adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — *vezi* Statutul de organizare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului.

Statutul partidului, [adoptat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea: „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă: Statutul partidului și principalele rezoluții adoptate de Congresul al III-lea. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. coop., 1905, pag. 17—18 (P.M.S.D.R.). — 190.

Statutul partidului, [adoptat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.]. — „*Proletarii*“, Geneva, 1905, nr. 1 din 27 (14) mai, pag. 2. Sub titlul comun: Principalele rezoluții. — 206—207, 213, 214, 215, 216—217, 222.

**Statutul Uniunii muncitorești*. Fără indicarea locului apariției, editat de C.C. al U.E.R. [1905]. 2 pag. — 276—277, 282, 284.

¹ Publicat pentru prima oară în cartea: „Partidul în revoluția din 1905. Documente referitoare la istoria partidului în 1905“, Moscova, 1934, pag. 321—322, 322—324.

- Struve, P. B. Cum să ne regăsim. Răspuns autorului scrisorii „Cum să nu ne pierdem”. — „Osvobojdenie”, Paris, 1905, nr. 71 din 31 (18) mai, pag. 337—343. — 293, 321, 399.*
- *În legătură cu programul Uniunii eliberării. — „Osvobojdenie”, Paris, 1905, nr. 69—70 din 20 (7) mai, pag. 307—308. Semnat : P. S. — 255, 256, 257—258, 259, 260, 262, 270, 292, 318, 393, 394.*
- *Partidul democrat și programul său. — „Osvobojdenie”, Paris, 1905, nr. 67 din 18 (5) martie, pag. 278—279. — 4, 293.*
- *Prefața redactorului revistei „Osvobojdenie” [la cartea : „Legea fundamentală a Imperiului rus. Proiect de constituție rusă, elaborat de un grup de membri ai «Uniunii eliberării»”. — În cartea : „Legea fundamentală a Imperiului rus. Proiect de constituție rusă, elaborat de un grup de membri ai «Uniunii eliberării»”. Paris, Société nouvelle de librairie et d’édition, 1905, pag. VII—XV. (Editat de redacția revistei „Osvobojdenie”). — 198—199.*
- *Prefață [la cartea lui S. I. Witte „Autocrația și zemstvele”]. — În cartea : [Witte S. I.] „Autocrația și zemstvele”. Memoriul confidențial al ministrului secretar de stat la departamentul finanțelor S. I. Witte. (1899). Cu o prefață și adnotări de R.N.S. Tipărit de „Zarea”. Stuttgart, Dietz, 1901, pag. V—XLIV. Semnat : R.N.S. — 259, 269, 270.*
- Suvorin, A. S. Mici epistole. — „Novoe vremea”, Petersburg, 1905, nr. 10490 din 18 (31) mai, pag. 3; nr. 10491 din 19 mai (1 iunie), pag. 3. — 251.*
- Șabov, N. [Malinin, N. I.], Lupta pentru congres. (Culegere de documente). Geneva, tip. coop., 1904. 111 pag. (P.M.S.D.R.). — 61, 64, 72—73, 76, 109, 216.*
- Ședința comună a reprezentanților zemstvelor și ai orașelor. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [1905]. 4 pag. — 289—291, 292—293, 294, 295, 298, 300.*
- Șmidt — vezi Rumeanțev, P. P.*
- Telegramă către S. N. Trubețkoi trimisă de consiliul congresului proprietarilor de întreprinderi din industria extractivă. — „Russkie Vedomosti”, Moscova, 1905, nr. 156 din 12 iunie, pag. 1, la rubrica : „Știri telegrafice”. — 399.*
- Troțki, L. D. Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Raportul delegației din Siberia. Geneva, 1903 36 pag. — 15—16.*
- *Înainte de 9 ianuarie. Cu o prefață de Parvus. Geneva, tip. partidului, 1905, XIV, 64 pag. (P.M.S.D.R.). Autor : N. Troțki. — 15—17, 18—19, 128, 129, 133—134, 363, 366, 367.*

- *Sarcinile noastre politice*. (Probleme tactice și organizatorice). Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1904, XI, 107 pag. Autor : N. Trojki. — 15—16, 395.
- Trubețkoi, S. N. *Cuvîntare rostită la audiența acordată de țar delegației zemstvelor în ziua de 6 (19) iunie 1905*. — *vezi*. Troubetzkoi, S. Adresses au tsar.
- Ultimatumul C.C. — *vezi* Scrisoarea C.C. către tov. Starover.
- Uniunea generală a avocaților din Rusia. [Primul congres]. 28—30 martie 1905. [Foaie volantă, Moscova, 1905]. 4 pag. Hectografiat. — 221.
- V. S. — *vezi* Severțev, V. (Filatov, V. V.):
- Voinov — *vezi* Lunacearski, A. V.
- [Vorovski, V. V.] *Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse*. Geneva, tip. partidului, 1904. 40 pag. (P.M.S.D.R.). — 216.
- *Consiliul împotriva partidului*. Nr. 11. Editura pentru literatură de partid social-democrată V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. Geneva, tip. coop., 1904. 47 pag. (P.M.S.D.R.). — 15—16, 40, 62, 72—73, 76, 107, 108—109.
- Orlovski. [Amendamente la proiectul de rezoluție al lui [Rumeantsev, I. I.], Filippov în problema atitudinii față de politica guvernului în ajunul revoluției, prezentate la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 18 aprilie (1 mai) 1905]. — În cartea : „Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 157. (P.M.S.D.R.). — 123.
- [Proiect de rezoluție cu privire la atitudinea față de organizațiile social-democrate naționale, prezentat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 21 aprilie (6 mai) 1905]. — *Ibid.*, pag. 327. — 177.
- „Vpered”, Geneva. — 28, 34, 35, 36, 38, 41, 42, 43, 84, 128, 135, 137, 179, 180, 182, 210, 229, 230, 239, 241, 365, 379, 382, 384, 396.
- 1905, nr. 2 din 14 (1) ianuarie, pag. 1, 2—3, 4. — 38, 72—73, 76, 172, 249, 351.
- 1905, nr. 3 din 24 (11) ianuarie, pag. 4. — 72—73, 76.
- 1905, nr. 7 din 21 (8) februarie, pag. 1. — 179, 278.

- 1905, nr. 8 din 28 (15) februarie, pag. 1, 2—3. — 36, 38, 40, 41, 44, 145.
- 1905, nr. 9 din 8 martie (23 februarie), pag. 1—2. — 40, 41.
- 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 1, 6. — 72—73, 76, 150—154.
- 1905, nr. 12 din 29 (16) martie, pag. 1—2. — 53.
- 1905, nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 1, 2—4, 5—6. — 20, 34, 63, 64, 65, 67, 102, 103, 127—128, 130, 133, 134, 164—166, 230—232, 233, 238—239.
- 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 1—4, 6. — 20, 34, 72—73, 76, 106, 127, 128, 129, 130, 133, 134, 230—232, 233, 238—239, 382.
- 1905, nr. 15 din 20 (7) aprilie, pag. 1—2, 6. — 49, 153.
- 1905, nr. 15 din 20 (7) aprilie. Supliment special la ziarul „Vpered“ nr. 15. Cu prilejul Congresului al III-lea, pag. 8—12. — 103.
- 1905, nr. 18 din 18 (5) mai, pag. 1—2. — 223, 255.
- [Witte, S. I.], *Autocrația și zemstvele*. Memoriul confidențial al ministrului secretar de stat la departamentul finanțelor S. I. Witte (1899). Cu o prefață și adnotări de R.N.S. Tipărit de „Zarea“. Stuttgart, Dietz, 1901, XLIV, 212 pag. — 259, 269, 270.
- „Zarea“, Stuttgart, 1901, nr. 1, aprilie, pag. 152—153. — 14—15.
- Zigzagurile unei linii ferme*. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 92 din 10 martie, pag. 2—5. — 35—36, 38, 39, 40, 41, 42—43.
- Zimin — vezi Krasin, L. B.
- Ъ — vezi Lenin, V. I.
-
- [À toutes les puissances de l'Europe]. — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7801, 5 juillet, p. 3, dans l'article : Un manifeste des mutins. — 347.
- „Der Anarchist“, Berlin. — 318.
- Aulard, A. *Histoire politique de la révolution française*. Origines et Développement de la Démocratie et de la République (1789—1804). Paris, Colin, 1901. XII, 805 p. — 28.
- Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle*. Hrsg. von F. Mehring. Bd. II. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Juli 1844 bis November 1847. Stuttgart, Dietz, 1902. VIII, 482 S. — 53—59, 370.

- Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle.* Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. VI, 491 S. — 137—140, 381—382.
- Bericht über den III. Parteitag der SDAPR mit Beifügung des Partei-Statuts und der wichtigsten Resolutionen, die auf dem III. Parteitag angenommen wurden.* München, Birk, 1905. 23 S. (SDAPR). — 222, 302, 303, 304, 305.
- „*Berliner Tageblatt und Handelszeitung*“. — 326, 327, 346.
- M. Buliguine's successor.* Ministry offered to M. Schipoff. — „The Times“, London, 1905, N 37, 753, Juli 7, p. 5. — 398.
- Bulygins Wahlgesetz.* — „Vossische Zeitung“, Berlin, 1905, N 177, 14. April, S. 1—2. Unter dem Gesamttitel: Die revolutionäre Bewegung in Russland. — 67—71, 298, 300, 350, 351, 352.
- [*Communiqué sur le*] *Troisième congrès du Parti ouvrier social-démocrate de Russie.* Compte rendu et principales résolutions. — „Le Socialiste“, [Paris], 1905, N 8, 25 juin—2 juillet. Supplément à N 8 „Le Socialiste“, p. 5—6. — 222, 306, 307.
- Compte rendu sténographique non officiel de la version française du cinquième congrès socialiste international tenu à Paris du 23 au 27 septembre 1900.* Paris, 1901. 218 p. — 366.
- Cornély. La fin d'une épopée.* — „Le Siècle“, Paris, 1905, 30 mai. — 251—252.
- „*Critica Sociale*“, Milano, 1895, N 3, 1. febbraio, p. 35—36. — 134—135, 239, 385.
- „*Deutsch-Französische Jahrbücher*“, Paris, 1844, 1. u. 2. Lfg., S. 71—85. — 48—49.
- Differences among the delegates.* — „The Times“, London, 1905, N 37, 701, May 8, p. 5. Under the general title: The zemstvo congress at Moscow. — 223—224.
- Engels, F. Die Bakunisten an der Arbeit.* Denkschrift über den letzten Aufstand in Spanien. — „Der Volksstaat“, Leipzig, 1873, N 105, 31. Oktober, S. 1; N 106, 2. November, S. 1—2; N 107, 5. November, S. 1. — 242.
- *Die Bakunisten an der Arbeit.* Denkschrift über den Aufstand in Spanien im Sommer 1873. (Volksstaat 1873). — In: Engels, F. Internationales aus dem Volksstaat (1871—75). Berlin, Expedition des „Vorwärts“ Berliner Volksblatt, 1894, S. 16—33. — 135—136, 242—247, 379, 386.
- *Deutsche Bauernkrieg.* 3. Abdruck. Leipzig, die Genossenschaftsbuchdruckerei, 1875. 120 S. — 5, 6, 7, 8, 127—128, 239, 382.

- *Die deutsche Reichsverfassungskampagne.* — In: Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 289—383. — 138—140, 382.
- *Internationales aus dem Volksstaat (1871—75).* Berlin, Expedition des „Vorwärts“ Berliner Volksblatt, 1894. 72 S. — 135—137, 242—248, 379, 385.
- *La futura rivoluzione italiana e il partito socialista.* — „Critica Sociale“, Milano, 1894, N 3, 1. febbraio, p. 35—36. — 134—135, 239, 385.
- *Zur Geschichte des „Bundes der Kommunisten“.* — In: Marx, K. Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln. Neuer Abdruck, mit Einleitung von F. Engels und Dokumenten. Höttingen-Zürich, Volksbuchhandlung, 1885, S. 3—17. (Sozialdemokratische Bibliothek. IV). — 238.
- Ernste Anzeichen.* — „Vossische Zeitung“, Berlin, 1905, N 293, 25. Juni, S. 2. Unter dem Gesamttitel: Die revolutionäre Bewegung in Russland. — 399.
- Feodoroff, M.* Adresses au tsar. — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7787, 21 juin, p. 3, dans l'article: Leroux, G. Le tsar et son peuple. — 289, 294, 299, 313.
- Feuerbach, L.* *Nachgelassene Aphorismen.* — In: Grün, K. Ludwig Feuerbach in seinem Briefwechsel und Nachlass sowie in seiner philosophischen Charakterentwicklung. Bd. 2. Ludwig Feuerbach's Briefwechsel und Nachlass, 1850—1872. Leipzig-Heidelberg Winter'sche Verlagshandlung, 1874, S. 305—333. — 27, 366.
- [*The formidable riots at Odessa...*]. — „The Times“, London, 1905, N 37, 750, Juli 4, p. 9. — 343—345.
- „*Frankfurter Zeitung*“, Frankfurt am Main. — 367.
- 1905, 16. Juni. — 292.
- 1905, Juli. — 345.
- Französisch-russische Schmiergelder!* — „Vorwärts“, Berlin 1905, N 78, 1. April, S. 1. — 32—33.
- Gouin, J.* [*Der Brief des Präsidenten des Aufsichtsrates in Petersburg*]. — „Vorwärts“, Berlin, 1905, N 78, 1. April, S. 1, in dem Art.: *Französisch-russische Schmiergelder!* — 32—33.
- Grün, K.* *Ludwig Feuerbach in seinem Briefwechsel und Nachlass sowie in seiner philosophischen Charakterentwicklung.* Bd. 2. Ludwig Feuerbach's Briefwechsel und Nachlass. 1850—1872.

Leipzig-Heidelberg, Winter'sche Verlagshandlung, 1874. VIII, 333 S. — 27, 366.

Internationale Regeln der sozialistischen Taktik. [Die Resolution des Internationalen Sozialisten-Kongresses zu Amsterdam]. — In: Internationaler Sozialisten-Kongress zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1904, S. 31—32. — 24.

Internationaler Sozialisten-Kongress zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1904. 78 S. — 24.

Jaurès, J. *La Constituante (1789—1791).* Nombreuses illustrations d'après des documents de chaque époque. Paris, Rouff, [1901]. 756, VIII p. (Histoire Socialiste (1789—1900). Sous la direction de J. Jaurès. T. I). — 28.

— *La Convention.* I. La République. Les idées politiques et sociales de L'Europe et la Révolution. (1792). II. La mort du roi. — La chute des Girondins. — Idées sociales de la Convention. — Gouvernement révolutionnaire. (1793—1794 (9) Thermidor). Nombreuses illustrations d'après des documents de chaque époque. Paris, Rouff, [1903]. 1824 p. (Histoire Socialiste (1784—1900). Sous la direction de J. Jaurès. T. III—IV). — 28.

— *La Législative* (1791—1792). Nombreuses illustrations d'après des documents de chaque époque. Paris, Rouff, [1902]. 757—1316 p. (Histoire Socialiste (1789—1900). Sous la direction de J. Jaurès. T. II). — 28.

„*Journal de Genève*“, Genève, 1905, 1 juillet. — 351—352, 399.

Kautsky, K. *Die Spaltung der russischen Sozialdemokratie.* — „*Leipziger Volkszeitung*“, 1905, N 135, 15. Juni, S. 2—3. — 302—307.

[Kriege, G.] *An die Frauen.* — „*Der Volks-Tribun*“, New York, 1846, N 13, 28. März, S. 1—2. — 56.

— *Antwort.* — „*Der Volks-Tribun*“ New York, 1846, N 14, 4. April, S. 4. — 55, 56.

— *Was wir wollen.* — „*Der Volks-Tribun*“ New York, 1846, N 10, 7. März, S. 1—2. — 55, 57.

„*Leipziger Volkszeitung*“, 1905, N 135, 15. Juni, S. 2—3. — 302—307.

Leroux, G. *Les délégués des zemstvos ont accepté les conditions d'audience qui leur ont été imposées.* — „*Le Matin*“, Paris, 1905, N 7782, 16 juin, p. 3. Sous le titre général: La crise russe. — 293.

- *Les délégués des zemstvos, réunis en assemblée solennelle à Moscou, viennent de préciser, dans un document historique, les revendications du peuple russe.* — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7799, 3 juillet, p. 1. Sous le titre général : L'agitation en Russie. Déclaration des droits de l'homme. — 350—351, 401.
- *La publication, enfin autorisée en Russie, des événements de la Mer Noire, a produit partout une émotion considérable.* — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7801, 5 juillet, p. 3. Sous le titre général : La crise Russe. Le „Kniaz Potemkin“. — 346—347.
- *La réponse de l'empereur.* — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7787, 21 juin, p. 3, dans l'article : Leroux, G. Le tsar et son peuple. — 289, 294—295, 299, 313.
- *Suprême appel au tsar.* Le peuple russe s'adresse à son empereur. — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7781, 15 juin, p. 1. — 291—292.
- *Le tsar consent à recevoir un certain nombre de délégués des zemstvos, mais dans des conditions telles qu'on doute de leur acceptation.* — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7781, 15 juin, p. 3. Sous le titre général : La crise russe. — 291—292.
- *Le tsar et son peuple.* — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7787, 21 juin, p. 3. Sous le titre général : l'entrevue de Péterhoff. — 296—297, 298—300, 399.

Marx, K. u. Engels, F. Ansprache der Zentralbehörde an den Bund vom März 1850. — In : Marx, K. Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln. Neuer Abdruck, mit Einleitung von F. Engels und Dokumenten. Höttingen-Zürich, Volksbuchhandlung, 1885, S. 75—83, IX. Anhang. (Sozialdemokratische Bibliothek. IV). — 130—133, 232—237, 238, 240, 379, 382—386, 391.

** — *Die heilige Familie, oder Kritik der kritischen Kritik.* Gegen Bruno Bauer und Co. Frankfurt a. M., Literarische Anstalt (Rütten), 1845. VIII, 336 S. — 18, 357.

** — *Manifest der Kommunistischen Partei.* London, „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter“, 1848. 30 S. — 5, 130.

— *Der Volkstribun, redigiert von Hermann Kriege in New York.* — „Das Westphälische Dampfboot“, Bielefeld, 1846, [Juli], S. 295—308. — 53.

Marx, K. u. Engels, F. Der Volkstribun, redigiert von Hermann Kriege in New York. — In : Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. II. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von

** Cu două asteriscuri sînt notate primele ediții ale lucrărilor, în cazurile în care nu se poate stabili la ce ediție s-a referit V. I. Lenin.

Juli 1844 bis November 1847. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 414—428. — 53—59, 370.

** *Marx, K. Der 18-te Brumaire des Louis Napoleon.* New York, Schmidt und Helmich, 1852. IV, 64 S. (Die Revolution. Eine Zeitschrift in zwanglosen Heften. Hrsg. von J. Weydemeyer. 1. Hft). — 12—14.

— *Entbüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln.* Neuer Abdruck, mit Einleitung von F. Engels und Dokumenten. Hötingen — Zürich, Volksbuchhandlung, 1885, 88 S. (Sozialdemokratische Bibliothek. IV). — 8, 130—133, 232—237, 238, 240, 379, 382—386, 391.

** — *Das Kapital.* Kritik der politischen Ökonomie. Bd. I. Buch I. Der Produktionsprozess des Kapitals. Hamburg, Meissner, 1867. XII, 784 S. — 399.

— *Köln, 11. Dezbr.* — „Neue Rheinische Zeitung“, Köln, 1848, N 169, 15. Dezember, S. 1—2, in der Abt.: Deutschland. — 137.

** — Zur Kritik der Hegel'schen Rechts-Philosophie. Einleitung.

— „Deutsch-Französische Jahrbücher“, Paris, 1844, 1. u. 2. Lfg., S. 71—85. — 49.

** — *Zur Kritik des sozialdemokratischen Parteiprogramms.* Aus dem Nachlass von Karl Marx. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1890—1891, Jg. IX, Bd. I, N 18, S. 561—575. — 238.

„*Le Matin*“, Paris, 1905, N 7781, 15 juin, p. 1, 3. — 291—292.

— 1905, N 7782, 16 juin, p. 3. — 293.

— 1905, N 7787, 21 juin, p. 3. — 289, 294—295, 296—297, 298—300, 313, 399.

— 1905, N 7799, 3 juillet, p. 1. — 350—351, 401.

— 1905, N 7801, 5 juillet, p. 3. — 346—347.

„*Neue Rheinische Zeitung*“, Köln. — 132, 140, 234—236.

— 1848, N 169, 15. Dezember, S. 1—2. — 137.

„*Die Neue Zeit*“, Stuttgart, 1890—1891, Jg. IX, Bd. I, N 18, S. 561—575. — 238.

Organisation der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Mainz 1900. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28.

- September 1901. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1901, S. 6—8. — 98—99.
- Progress of the reform movement.* — „The Times“, London, 1905, N 37, 706, May 13, p. 7. Under the general title: The State of Russia. — 224—226.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“, 1903. 448 S. — 304—305.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, Expedition der Buchhandlung „Vorwärts“. 319 S. — 98—99.
- Purposes and prospects.* — „The Times“, London, 1905, N 37, 700, May 6, p. 9. Under the general title: Zemstvo congress at Moscow. — 178.
- Résolutions du congrès antiautoritaire international tenu à Saint-Jmmer le 15 septembre 1872 par les délégués des Fédérations et sections italiennes, françaises, espagnoles, américaines et jurassiennes.* [Le tract]. S. 1., [1872]. 3 p. — 244—245, 246—247.
- Samedi. Les promesses du tsar. L'attitude des partis.* (De notre correspondant particulier). — „Journal de Genève“, 1905, 1 juillet. — 351—352, 401.
- „Le Siècle“, Paris, 1905, 30 mai. — 251—252.
- La situation politique, et la question de la paix en Russie.* — „Le Temps“, Paris, 1905, N 16090, 8 juillet. — 397—398.
- „Le Socialiste“, [Paris], 1905, N 8, 25 juin — 2 juillet. Supplément à N 8, p. 5—6. — 222, 306, 307.
- „Le Temps“, Paris, — 398.
- 1905, N 16090, 8 juillet. — 397—398.
- „The Times“, London. — 225, 343, 397.
- 1905, N 37, 700, May 6, p. 9. — 178.
- 1905, N 37, 701, May 8, p. 5. — 223—224.
- 1905, N 37, 702, May 9, p. 5. — 224.
- 1905, N 37, 706, May 13, p. 7. — 224—226.
- 1905, N 37, 750, Juli 4, p. 9. — 343—345

- 1905, N 37, 753, Juli 7, p. 5. — 398.
- [*Troubetzkoi, S.*] *Adresses au tsar.* — „Le Matin“, Paris, 1905, N 7787, 21 juin, p. 3, dans l'article : Leroux, G. Le tsar et son peuple. — 289, 294, 298, 300, 313, 399.
- „*Der Volksstaat*“, Leipzig, 1873, N 105, 31. Oktober, S. 1 ; N 106, 2. November, S. 1—2 ; N 107, 5. November, S. 1. — 242.
- „*Der Volks-Tribun*“, New York. — 53, 55.
- 1846, N 10, 7. März, S. 1—2. — 55, 57.
- 1846, N 13, 28. März, S. 1—2. — 57.
- 1846, N 14, 4. April, S. 4. — 54, 56.
- „*Vorwärts*“, Berlin, 1905, N 78, 1. April, S. 1. — 32—33.
- „*Vossische Zeitung*“, Berlin, 1905, N 177, 14. April, S. 1—2. — 67—71, 298, 300, 350, 351, 352.
- 1905, N 293, 25. Juni. S. 2. — 399.
- „*Das Westphälische Dampfboot*“, Bielefeld, 1846, [Juli], S. 295—308. — 53.
- The zemstvo congress at Moscow.* — „The Times“, London, 1905, N 37, 702, May 9, p. 5. — 224.

INDICE DE NUME

A

Abdul-Hamid al II-lea (1842—1918) — sultan al Turciei (1876—1909). S-a urcat pe tron cu sprijinul burgheziei liberale, dar în 1878 a dizolvat parlamentul și a instaurat un regim despotic. Pentru politica sa de asuprire a popoarelor din Imperiul otoman și mai cu seamă pentru pogromurile organizate împotriva armenilor a fost supranumit „sultanul sîngeros”. V. I. Lenin îl numea „Nicoalaie al II-lea al Turciei” (Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 172). A contribuit la transformarea Turciei într-o semicolonie a puterilor imperialiste europene. După revoluția din 1908 a fost nevoit să convoace parlamentul și să restabilească constituția. În 1909, după o nereușită încercare de lovitură de stat contrarevoluționară, a fost detronat și întemnițat. — 343—348.

Adoratski, V. V. (Kazanet) (1878—1945) — revoluționar de profesie, bolșevic, om de știință marxist. A intrat în mișcarea revoluționară în 1900, pe cînd era student la Universitatea din Kazan. În anii 1904—1905 a fost membru al Comitetului din Kazan al P.M.S.D.R. În 1905 a fost arestat și apoi deportat pe termen de trei ani în gubernia Astrahan; în 1906 deportarea i-a fost comutată în expulzare din țară. În timpul primului război mondial a fost internat într-un lagăr din Germania. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a predat la Universitatea comunistă „I. M. Sverdlov”, a fost director-adjunct al Direcției arhivelor centrale (1920—1929), director-adjunct al Institutului Lenin (1928—1931), director (în 1931—1939) și redactor-șef (în 1939—1941, 1944—1945) al Institutului Marx-Engels-Lenin. A condus Institutul de filozofie al Academiei de Științe a U.R.S.S.; a fost membru al Academiei comuniste, iar din 1932 — membru al Academiei de Științe a U.R.S.S. A scris o serie de lucrări în domeniul teoriei marxiste a statului și dreptului, al filozofiei și istoriei marxismului. — 94, 105.

Akimov (Mahnovet)*, V. P. (1872—1921) — social-democrat, reprezentant de seamă al „economismului”, unul dintre cei mai în-

* În paranteză este indicat cu caractere cursive numele de familie adevărat.

veterați oportuniști. Pe la mijlocul ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Grupul narodovoliștilor“ din Petersburg; în 1897 a fost arestat, iar în aprilie 1898 — deportat în gubernia Ienisei. În septembrie 1898 a fugit în străinătate, unde a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“; a luat poziție împotriva grupului „Eliberarea muncii“, iar apoi și împotriva „Iskrei“. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat ca delegat din partea „Uniunii“, a avut o poziție antiiskristă; după congres a fost unul dintre reprezentanții aripii de extremă dreaptă a menșevismului. În perioada revoluției din 1905—1907 a susținut ideea lichidatoristă a creării unei „Organizații a clasei muncitoare din întreaga Rusie“, în cadrul căreia social-democrația nu ar fi fost decât unul dintre curentele ideologice. A participat, cu drept de vot consultativ, la lucrările Congresului al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R., unde a apărat tactica oportunistă a menșevicilor și a susținut ideea unei alianțe cu cadeții. În anii reacțiunii s-a retras din rîndurile social-democrației. — 38, 43.

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menșevismului. În anii 1870—1880 a fost narodnic, iar după scindarea organizației „Zemlea i volea“ a aderat la grupul „Cernii peredel“; în 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii“. Începînd din 1900 a fost membru al redacției ziarului „Iskra“ și revistei „Zarea“. A participat la Congresul al II-lea ca delegat cu drept de vot consultativ din partea redacției ziarului „Iskra“; iskrist din minoritate. După congres s-a manifestat ca menșevic activ. În 1905 a lansat ideea oportunistă a convocării unui larg congres muncitoresc, pe care el îl opunea partidului proletariului. În anii reacțiunii a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor și a făcut parte din redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, organ al menșevicilor lichidatori; în 1912 a participat la Blocul antipartinic din august. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a luat parte la conferințele de la Zimmerwald și Kienthal, unde a aderat la aripa dreaptă. După revoluția din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului din Petrograd, a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. În emigrație a militat pentru intervenția armată împotriva Rusiei Sovietice. — 66, 114, 161, 201.

Aleksandrov — vezi Postolovski, D. S.

Alekseev, N. A. (Andreev) (n. 1873) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic; a făcut studii de medicină. Și-a început activitatea revoluționară la Petersburg, la sfîrșitul ultimului deceniu al secolului trecut. În primăvara anului 1897 a intrat în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. La începutul anului 1898 a fost arestat și deportat pe termen de patru ani în gubernia Vearka (or. Slobodsk). În 1899 a fugit în străinătate. În perioada 1900—1905 a locuit la Londra; a fost membru al „Uniunii social-democraților ruși din

străinătate", iar apoi al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost reprezentant al bolșevicilor la Londra. A participat cu drept de vot consultativ la lucrările Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și a fost secretar al congresului. În decembrie 1905 s-a întors la Petersburg, a colaborat la publicațiile bolșevice „Vestnik Jizni“, „Volna“ ș.a., a desfășurat o activitate de propagandă și agitație.

Din 1911 până în 1917 a lucrat ca medic la Irkutsk. După revoluția din februarie 1917 a activat, în cadrul organizației social-democrate unite din Irkutsk, ca membru al Comitetului militar al Sovietului de deputați ai soldaților din Irkutsk. A participat la Revoluția Socialistă din Octombrie. În anii războiului civil a luat parte la răsturnarea regimului lui Kolceak în regiunea Lenei și a fost președinte al Comitetului revoluționar din Kirensk. A lucrat la Comitetul general pentru educație politică, la Internaționala Comunistă, a predat istoria P.C. (b) al U.R.S.S. la Universitatea de stat din Moscova, a lucrat în diferite organe de stat și de partid. Alekseev a tradus o serie de lucrări ale lui K. Marx și F. Engels. — 96, 144, 145, 172.

Amadeo (1845—1890) — al doilea fiu al regelui Italiei Victor Emanuel al II-lea. Când în Spania a fost înlăturată dinastia Bourbonilor, i-a fost oferit tronul acestei țări, iar în noiembrie 1870 cortesurile constituante l-au proclamat rege. În februarie 1873, sub presiunea mișcării revoluționare, a abdicat și s-a întors în Italia. — 242.

Andrássy, Gyula (1823—1890) — conte, om de stat maghiar. A luat parte la revoluția din Ungaria din 1848—1849; după înfrângerea revoluției a emigrat. În 1858, după acordarea amnistiei, s-a întors în țară, iar în 1861 a fost ales în Camera inferioară a dietei. A contribuit la încheierea acordului din 1867, prin care Austria absolutistă a fost transformată într-un stat monarho-constituțional dualist (Austro-Ungaria), și a fost numit prim-ministru al Ungariei. În anii 1871—1879 a fost ministru al afacerilor externe al Austro-Ungariei, a intensificat expansiunea în Balcani, a dus o politică de apropiere de Germania și în 1879 a semnat tratatul de alianță militară cu Germania, îndreptat împotriva Rusiei și Franței. — 297, 298, 299.

Andreev — vezi Alekseev, N. A.

Aulard, François-Victor-Alphonse (1849—1928) — istoric burghez francez, autorul mai multor lucrări de istorie a revoluției burgheze franceze de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, membru al partidului radical. În perioada 1886—1922 a fost la Sorbona profesor de istorie a revoluției franceze. A fost prim-secretar al „Societății pentru studierea istoriei revoluției franceze“ și redactor-șef al revistei „Révolution française“. În lucrările sale, întemeiate pe un vast material arhivistic, a combătut de pe poziții burghezo-liberale tendința istoricilor reacționari de a denatura istoria revoluției franceze.

Aulard idealiza principiile cuprinse în Declarația drepturilor omului și cetățeanului din 1789, în a căror realizare el vedea sensul întregii istorii ulterioare a Franței. Opera sa fundamentală este „Histoire politique de la Révolution française“ (1901). — 28.

Avenarius, Richard (1843—1896) — filozof reacționar german, idealist subiectiv, din 1877 profesor la Universitatea din Zürich. În 1876, în lucrarea „Philosophie als Denken der Welt gemäss dem Prinzip des kleinsten Kraftmasses“, a formulat principiile fundamentale ale empiriocriticismului — filozofie reacționară care interpreta în mod speculativ ultimele descoperiri din domeniul științelor naturii — și a încercat să reînvie idealismul subiectiv al lui Berkeley și Hume.

În cartea „Materialism și empiriocriticism“ (1909), Lenin a demonstrat inconștența și sensul reacționar al filozofiei lui Avenarius și a adepților săi.

Principalele lucrări ale lui Avenarius sînt: „Der menschliche Weltbegriff“ (1891) și „Kritik der reinen Erfahrung“ (1888—1890). Începînd din 1877, Avenarius a editat revista „Vierteljahrsschrift für wissenschaftliche Philosophie“. — 134, 239, 384.

Avilov, B. V. (Tigrov) (1874—1938) — social-democrat, ziarist și statistician. Delegat al Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. din partea grupului bolșevic „Vpered“ din Harkov; față de menșevici a avut la congres o poziție împăciuitoare. În 1905 a participat activ la insurecția armată din Harkov; în aprilie 1917 a colaborat la ziarul menșevic „Novaia Jizn“, iar în august 1917 a intrat în organizația social-democraților internaționaliști. În 1918 s-a retras din activitatea politică. Pînă în 1928 a lucrat la Direcția Centrală de Statistică a U.R.S.S., iar din 1929 la Comisia de Stat a Planificării din R.S.F.S.R.; ulterior a lucrat la Comisariatul poporului pentru căile de comunicații. — 99.

B

Barsov — vezi Ţhakaia, M. G.

Belski — vezi Krasikov, P. A.

Bem — vezi Silvin, M. A.

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democrației germane și a Internaționalei a II-a, teoretician al revizionismului și reformismului. A participat la mișcarea social-democrată începînd din a doua jumătate a deceniului al 8-lea al secolului trecut; se afla sub influența lui Dühring. Din 1881 pînă în 1889 a fost redactor responsabil al ziarului „Der Sozialdemokrat“, organ central ilegal al Partidului social-democrat din Germania. În anii 1896—1898 a publicat în revista „Die Neue Zeit“ o serie de

articole sub titlul comun „Probleme ale socialismului“, care au fost apoi editate într-un volum intitulat „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației“ (1899), în care a procedat deschis la revizuirea bazelor filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar. Bernstein nega teoria marxistă a luptei de clasă, teoria inevitabilității prăbușirii capitalismului, teoria revoluției socialiste și a dictaturii proletariatului. „Cît privește revoluția proletariatului, oportunistul s-a dezvățat pînă să se și gîndească la așa ceva“ — scria Lenin referindu-se la Bernstein (Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 425). Bernstein afirma că mișcarea muncitorească nu are altă sarcină decît aceea de a lupta pentru reforme menite să îmbunătățească situația economică a muncitorilor în societatea capitalistă. El a lansat formula oportunistă : „Mișcarea este totul, scopul final nu este nimic“. Concepțiile teoretice ale lui Bernstein și ale adepților săi, precum și activitatea lor oportunistă practică au dus la trădarea directă a intereselor clasei muncitoare și, ca urmare, la falimentul Internaționalei a II-a. În anii care au urmat, Bernstein a continuat lupta împotriva marxismului, militînd pentru sprijinirea politicii burgheziei imperialiste. — 138.

Bogdanov, A. (Malinovski, A. A., Verner, Ivanov, Maksimov, Readovoi) (1873—1928) — filozof, sociolog, economist, de profesie medic. În ultimul deceniu al secolului trecut a participat la activitatea unor cercuri social-democrate (la Tula). După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În calitate de membru al Biroului Comitetelor Majorității a participat în Rusia la pregătirea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. A fost delegat la Congresul al III-lea din partea Comitetului din Tula al P.M.S.D.R. și a fost ales membru al C.C. A făcut parte din redacțiile organelor de presă bolșevice „Vpered“ și „Proletarii“ și a fost unul dintre redactorii ziarului bolșevic „Novaia Jizn“. În anii reacțiunii a devenit lider al otzoviștilor, precum și al grupului „Vpered“, care combătea linia promovată de Lenin și de partid. În domeniul filozofiei a încercat să creeze un sistem propriu — „empiriomonismul“ (variantă a empiriocriticismului, camuflată printr-o terminologie pseudomarxistă), pe care Lenin l-a criticat cu asprime în lucrarea sa „Materialism și empiriocriticism“ (1909). La consfătuirea din iunie 1909 a redacției lărgite a ziarului „Proletarii“, Bogdanov a fost exclus din partidul bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre inspiratorii și organizatorii „Proletkultului“, a activat în cadrul Universității proletare. Începînd din 1926 a fost director al Institutului de transfuzie a sîngelui, întemeiat de el. — 39, 103, 164—165, 168, 375, 376.

Born, Stephan (adevăratul său nume : *Simon Buttermilch*) (1824—1898) — unul dintre reprezentanții tendinței reformiste în mișcarea muncitorească germană, de profesie zețar. A participat la mișcarea muncitorească începînd din 1845 ; la sfîrșitul anului 1846 a plecat la Paris, unde l-a cunoscut pe F. Engels și a intrat în Liga comuniștilor. După izbucnirea revoluției din 1848 în Germania

a plecat la Berlin, unde, din inițiativa lui, a fost creat Comitetul Central al muncitorilor din Berlin, iar apoi organizația „Frăția muncitorească”. A căutat să țină mișcarea muncitorească departe de lupta politică și s-o orienteze spre revendicarea unor reforme economice mărunte. După înfrângerea insurecției de la Dresda din mai 1849, la care a participat, a emigrat în Elveția și în scurt timp s-a îndepărtat de mișcarea muncitorească, a început să facă ziaristică și a predat istoria literaturii germane și franceze la Universitatea din Basel. În 1898 și-a publicat memoriile, scrise în spirit burghezo-reformist. — 235.

Brandenburgski, I. N. (Evgheni) (1881—1951) — și-a început activitatea revoluționară în 1900, la Universitatea din Odesa unde a aderat la una dintre primele organizații iskriste. În 1903 a intrat în organizația bolșevică din Odesa. A dus muncă de partid la Ekaterinoslav, la Riga, iar apoi la Tver. A fost delegat la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. A fost în repetate rânduri victima unor măsuri de represiune din partea guvernului țarist. În 1908 a emigrat în Franța. În 1917 s-a întors în Rusia și a lucrat la diferite organe de aprovizionare. Din 1922 până în 1929 a fost membru al colegiului Comisariatului poporului pentru justiție. Din 1929 — vicepreședinte al comitetului executiv al ținutului Volgăi inferioare. Din 1931 a fost membru al colegiului Comisariatului poporului pentru problemele muncii al U.R.S.S., iar din 1934 membru al Tribunalului suprem al U.R.S.S. Din 1940 — pensionar cu pensie personală. — 90.

Branting, Karl Hjalmar (1860—1925) — lider reformist al partidului social-democrat din Suedia, unul dintre conducătorii Internaționalei a II-a; revizionist și oportunist. Din 1884 a fost colaborator, iar apoi redactor al ziarului liberal „Tiden”; în anii 1887—1917 a fost (cu întreruperi) redactorul organului central al partidului — ziarul „Socialdemokraten”; deputat în riksdag (1897—1925). În anii primului război mondial a fost social-șovinist. În 1917 a intrat în guvernul de coaliție liberalo-socialist al lui Edén, a sprijinit intervenția militară împotriva Rusiei Sovietice. În 1920, 1921—1923 și 1924—1925 a condus guverne social-democrate. — 180.

Bulghin, A. G. (1851—1919) — ministru de interne țarist; mare moșier. Până în 1900 a fost judecător de instrucție, apoi guvernator într-un șir de gubernii. În anii 1900—1904 a deținut funcția de viceguvernator general al Moscovei; a sprijinit în mod asiduu activitatea ohranei zubatoviste. La 20 ianuarie 1905 a fost numit ministru de interne. În cursul lunii august a aceluiași an a condus, din însărcinarea țarului, lucrările de elaborare a proiectului de lege cu privire la convocarea unei Dume de stat consultative, cu scopul de a stăvili creșterea avântului revoluționar din țară. Această Dumă n-a mai fost însă convocată, fiind măturată de revoluție. După 17 octombrie 1905 Bulghin a fost demis, rămânând doar membru al Consiliu-

lui de stat, și de fapt a dispărut din arena politică. — 67, 69, 71, 293, 298, 313.

Büchner, Friedrich Karl Christian Ludwig (1824—1899) — filozof burghez german, unul dintre principalii reprezentanți ai materialismului vulgar, reformist burghez ; de profesie medic. Din 1852 a fost docent-privat la catedra de medicină legală de la Universitatea din Tübingen. În lucrarea sa principală „Kraft und Stoff“ (1855) („Forță și materie“) a făcut o expunere sistematică a materialismului vulgar. Punând la baza concepției sale despre lume științele naturii, Büchner ignora însă dialectica, căuta să reînvie concepțiile mecaniciste asupra naturii și societății. În anii care au urmat a fost medic la Darmstadt. A scris o serie de lucrări : „Der Mensch und seine Stellung in der Natur...“ (1869), „Darwinismus und Sozialismus“ (1894) și altele. — 27.

C

Caesar, Caius Iulius (100—44 î.e.n.) — unul dintre cei mai de seamă oameni de stat ai Imperiului roman, comandant de oști și scriitor. — 252.

Cornély — colaborator al ziarului burghez francez „Le Siècle“. — 251—252.

D

Desnițki, V. A. (Sosnovski) (1878—1958) — social-democrat. În rîndurile mișcării social-democrate a început să activeze în 1897. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. A activat pe linie de partid la Nijni-Novgorod, la Moscova, în Ural și în sudul Rusiei. La Congresul al III-lea al partidului a participat ca delegat al Comitetului din Nijni-Novgorod al P.M.S.D.R. A făcut parte din școala fracționistă din Capri, organizată de „vperedniști“. În 1909 s-a îndepărtat de bolșevici. În 1917 a fost unul dintre fondatorii ziarului „Novaia Jizn“, de orientare menșevică. Pînă în martie 1918 a fost membru al C.E.C. din Rusia, fiind ales pe lista partidului social-democraților internaționaliști. Începînd din 1919 a desfășurat o activitate științifică și pedagogică la Leningrad. — 96, 117, 145.

D'Ester, Karl Ludwig Johann (1811—1859) — socialist și democrat german, de profesie medic. Membru al comunității din Colonia a Ligii comuniștilor ; în 1848 — deputat al Adunării naționale a Prusiei, a făcut parte din aripa ei stîngă. Din octombrie 1848 — membru al comitetului central al democraților din Germania ; a jucat un rol de seamă în insurecția din 1849 din Baden-Palatinat ; ulterior a emigrat în Elveția.

În ceea ce privește rolul pe care l-a avut D'Ester în episodul

cu arestarea lui F. Engels, vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, Editura politică, 1960, pag. 170. — 140.

Deutsch, L. G. (1855—1941) — a participat la mișcarea narodnică, iar apoi la mișcarea social-democrată. În 1877 a fost unul dintre organizatorii acțiunii țăranilor din județul Cighirin. A făcut parte din organizația „Zemlea i volea”, iar apoi din organizația „Cernii peredel”. În 1880 a plecat în străinătate; în 1883 a participat la întemeierea grupului „Eliberarea muncii” și a activat pe linia editării literaturii marxiste și a transportării ei în Rusia. În 1884 a fost arestat în Germania și extrădat guvernului țarist; a fost condamnat la muncă silnică. În 1901 a fugit din locul de deportare; sosind la München, a fost cooptat în administrația „Ligiî din străinătate a social-democrației revoluționare ruse” și a participat la editarea și difuzarea ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — delegat al grupului „Eliberarea muncii”; a făcut parte din minoritatea iskriștilor. După congres a făcut parte din rândurile menșevicilor, iar în anii reacțiunii a fost lichidator. În timpul primului război mondial a fost social-șovinist și a colaborat la „Priziv”, organ al social-defensiștilor. După revoluția din februarie 1917 a redactat împreună cu Plehanov ziarul „Edinstvo”, organ al menșevicilor defensiști de dreapta. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică, a lucrat la publicarea operelor lui G. V. Plehanov și a scris o serie de articole consacrate istoriei mișcării de eliberare din Rusia. — 77, 78—79.

Djaparidze, P. A. (Golubin) (1880—1918) — unul dintre militanții de seamă ai partidului bolșevic, revoluționar de profesie. În 1898 a intrat în organizația din Tiflis a P.M.S.D.R., a activat pe linia creării de organizații social-democrate în Transcaucazia și a contribuit la întărirea lor. În anii 1901—1904 a activat în cadrul organizației social-democrate din Kutais; a fost membru al Comitetului Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. Activitatea sa revoluționară ulterioară s-a desfășurat mai cu seamă la Baku. În 1904 a fost membru al Comitetului din Baku al P.M.S.D.R., unul dintre organizatorii grupului social-democrat „Gummet”, care activa în rândurile oamenilor muncii azerbaidjeni. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat al Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. În 1906 a participat activ la organizarea editării ziarului bolșevic „Bakinski Rabocii”, a făcut parte din redacția lui. În anii reacțiunii a lucrat în presa bolșevică, a fost secretar al consiliului sindicatului muncitorilor din industria petrolului. A fost în repetate rânduri arestat, întemnițat și deportat. După revoluția din februarie 1917 a fost unul dintre conducătorii organizației de partid din Baku. În mai 1917 a fost ales membru al Centrului regional al Sovietelor de deputați ai muncitorilor și țăranilor. A participat la Congresul al VI-lea al P.M.S.D.R. (b) ca delegat al organizației din Baku; a fost ales membru supleant al C.C. al partidului. După Revoluția Socialistă din Octombrie, din momentul constituirii Consiliului Comisarilor Poporului din Baku (25 aprilie 1918) a fost comisar al afacerilor interne, iar

mai târziu și comisar cu aprovizionarea. A fost concomitent și președinte al Comitetului Executiv al Sovietului din Baku. La 20 septembrie 1918, printre cei 26 de comisari din Baku, a fost împușcat de intervențiștii englezi și de mercenarii lor esero-menșevici. — 173.

Dolgorukov, Pavel Dmitrievici (1866—1930) — prinț, mare moșier, fruntaș al zemstvelor, cadet. În anii 1893—1906 a fost mareșal al nobilimii dintr-un județ al guberniei Moscova. A fost unul dintre întemeietorii „Uniunii eliberării” și ai partidului cadet; președinte al C.C. al partidului cadet în anii 1905—1911. A colaborat la „Russkie Vedomosti”, a fost președinte al fracțiunii cadete în Duma a II-a de stat. După Revoluția Socialistă din Octombrie a participat activ la comploturile albgardiste împotriva Puterii sovietice. A fost judecat și condamnat pentru activitate contrarevoluționară. — 290.

Dolgorukov, Piotr Dmitrievici (1866 — aprox. 1945) — prinț, mare moșier, fruntaș al zemstvelor, cadet. A fost președinte al zemstvei județene Sudjansk. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. Unul dintre organizatorii partidului cadet, membru al C.C. al acestui partid. A fost deputat și vicepreședinte al Dumei I de stat. După Revoluția Socialistă din Octombrie emigrant alb. — 290.

E

Engels, Friedrich (1820—1895) — unul dintre întemeietorii comunismului științific, conducător și învățător al proletariatului internațional, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx (vezi articolul lui V. I. Lenin „Friedrich Engels” — Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 1—14). — 5, 6, 7, 127—128, 134—140, 237—240, 242—248, 338, 382—385.

Ermolov, A. S. (1846—1917) — funcționar superior al guvernului țarist. În 1893 — secretar general la ministerul domeniilor statului, din 1894 pînă în 1905 — ministru al agriculturii și al domeniilor statului, apoi membru al Consiliului de stat. În anii 1886—1888 a fost vicepreședinte al Societății economice libere. A scris în legătură cu problemele agriculturii o serie de lucrări, în care s-a manifestat ca exponent al intereselor moșierilor iobăgiști. În 1892 a publicat cartea „Seceta și foametea”, în care a încercat să justifice acțiunile guvernului țarist față de țărani înfometaji. — 67.

Essen, A. M. (Kitaev) (1880—1930) — a participat la mișcarea social-democrată începînd din 1899. A dus muncă de partid la Ekaterinoslav, Petersburg, Moscova și în străinătate. A fost în repetate rînduri victima unor măsuri de represiune din partea guvernului țarist. A participat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ. În anii 1907—1917 n-a participat în mod activ la munca de partid. Începînd din 1918 a fost

menșevic-internaționalist. În 1920 a fost primit în rândurile P.C. (b) din Rusia. În 1922 a fost redactor al revistei „Kavkazski Rabocii”, iar din 1923 pînă în 1925 rector al Institutului politehnic din Tiflis. În 1925 a fost numit vicepreședinte al Comisiei de Stat a Planificării din R.S.F.S.R. Din 1929 a lucrat în Comisariatul poporului pentru căile de comunicații. — 165, 167, 172.

Essen, E. E. (N.F.) (1879—1931) — social-democrat, membru de partid din 1898, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară ca propagandist, iar apoi s-a ocupat de transportarea literaturii ilegale prin Finlanda. În 1903 a activat la Ekaterinoslav, a participat la organizarea grevelor din sudul Rusiei. În septembrie 1904 a luat parte la conferința comitetelor din sud ale P.M.S.D.R., care a avut un rol deosebit de important în realizarea unirii comitetelor bolșevice din sudul Rusiei și în crearea Biroului Comitetelor Majorității. A participat de asemenea la activitatea revoluționară desfășurată la Harkov, Odesa și Petersburg. În 1914—1915 a activat în rândurile soldaților de pe frontul Riga. După revoluția din februarie 1917 a fost președinte al Sovietului raional Vasileostrovski din Petersburg. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost pînă în 1918 locțiitor al comisariatului poporului pentru Controlul de stat, din 1918 pînă în 1924 a activat pe linie politică și didactică în cadrul Armatei Roșii, în 1924—1925 a fost rector al Institutului de economie națională din Leningrad, iar în 1925—1929 — rector al Academiei de artă din Leningrad. În 1929 a ieșit la pensie. — 103.

Evgheii — vezi Brandenburgski, I. N.

F

Fedorov, M. P. (n. 1845) — unul dintre reprezentanții burgheziei comerciale și industriale; fruntaș al zemstvelor, cadet. Membru al Dumei orașenești din Petersburg și deputat în Duma a II-a de stat; a jucat un rol politic însemnat în coalizarea burgheziei liberale și a moșierimii cu țarismul împotriva revoluției din 1905—1907. — 289, 290, 294—295, 299.

Feuerbach, Ludwig Andreas (1804—1872) — eminent filozof materialist și ateist german, unul dintre precursorii marxismului. Din 1828 a fost docent-privat la Universitatea din Erlangen; în prima sa lucrare, intitulată „Gedanken über Tod und Unsterblichkeit” (1830), s-a ridicat împotriva dogmei creștine a nemuririi sufletului. Cartea a fost confiscată, iar Feuerbach supus unei prigoane care în scurtă vreme s-a soldat cu destituirea lui de la facultate. În 1836 s-a stabilit în satul Bruckberg (Turingia), unde a locuit aproape 25 de ani. În prima perioadă a activității sale filozofice, Feuerbach a fost idealist și a făcut parte din aripa stîngă a școlii hegeliene. Spre sfîrșitul celui de-al 4-lea deceniu al secolului trecut s-a îndepărtat de idealism; în lucrările „Zur Kritik der Hegelschen Philo-

sophie" (1839) și „Das Wesen des Christentums" (1841) el a rupt cu hegelianismul și a trecut pe poziții materialiste. În explicarea fenomenelor sociale, Feuerbach a rămas idealist; în centrul filozofiei sale se află omul ca ființă corporală, înzestrată cu simțuri, dar nu și social-istorică. Principiul antropologic în filozofie, proclamat de el, a fost caracterizat de V. I. Lenin ca fiind „doar o descriere inexactă, slabă, a *materialismului*" (Opere, vol. 38, Editura politică, 1959, pag. 72). Feuerbach n-a izbutit să depășească caracterul contemplativ al materialismului metafizic și să înțeleagă rolul practicii în procesul cunoașterii și al dezvoltării sociale.

Feuerbach a fost ideologul păturilor celor mai radicale, democratice, ale burgheziei germane. În timpul revoluției din 1848 a recunoscut importanța primordială a politicii, dar el însuși s-a ținut departe de activitatea politică. După revoluție, influența sa în Germania a scăzut simțitor. În ultimii ani ai vieții a manifestat interes pentru literatura socialistă, a citit „Capitalul" de Marx, iar în 1870 a intrat în Partidul social-democrat din Germania.

Lucrările „Teze despre Feuerbach" de K. Marx și „Ludwig Feuerbach și sfârșitul filozofiei clasice germane" de F. Engels conțin o analiză multilaterală a filozofiei lui Feuerbach (vezi K. Marx și F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a doua, pag. 388—436, 437—439). — 27.

Filatov, V. V. (V.S., Severțev) (n. 1879) — social-democrat, ziarist. Și-a început activitatea revoluționară în ultimul deceniu al secolului trecut, la Petersburg. După executarea unei pedepse cu deportarea în gubernia Orenburg, a emigrat din țară; a colaborat la „Iskra", iar mai târziu la ziarele bolșevice „Vpered" și „Proletarii". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. A scris o broșură intitulată „Folosirea tacticii și a fortificației în insurecția populară" (Geneva, 1905). În toamna anului 1905 s-a întors în Rusia, a colaborat la ziarele „Novaia Jizn" și „Kazarma", iar mai târziu a activat în cadrul organizației militare și de luptă din Moscova. A fost în repetate rânduri victima unor măsuri de reprimare din partea guvernului țarist. În 1920 a încetat să facă parte din P.C. (b) din Rusia. — 106.

G

Galliffet, Gaston-Alexandre-August (1830—1909) — general francez, călău al Comunei din Paris din 1871. A participat la o serie de războaie purtate de Franța. În timpul războiului franco-german (1870—1871) a căzut prizonier lângă Sedan și a fost anume eliberat pentru a participa la lupta împotriva Comunei din Paris. Comandând o brigadă de cavalerie din armata versaillezilor, el s-a distins prin cruzimea manifestată față de comunarzi. În 1872 a înecat în sânge o răscoală arabă în Algeria. Ulterior a deținut o serie de posturi importante în armată, iar în iunie 1899 — mai 1900 a fost ministru de război în guvernul Waldeck-Rousseau. — 8, 238.

Gapon, GH. A. (1870—1906) — preot; provocator, agent al ohranei țariste. În ajunul revoluției din 1905—1907, din însărcinarea departamentului poliției, a creat după modelul organizațiilor zubatoviste o organizație nouă — „Uniunea muncitorilor ruși din Petersburg“, subvenționată de departamentul poliției și de ohrana din Petersburg. A pus la cale procesiunea din 9 ianuarie 1905 a muncitorilor din Petersburg cu o petiție către țar. A fugit apoi în străinătate, unde a avut legături strinse cu socialiștii-revoluționari. Întors în Rusia, a intrat din nou în legătură cu ohrana. Demascat ca provocator, Gapon a fost ucis de socialiștii-revoluționari. — 17, 18, 82, 180—182, 363.

Giolitti, Giovanni (1842—1928) — om de stat italian, lider al partidului liberal. Din 1882 — deputat, în 1889—1890 — ministru de finanțe, iar în 1892— 1921 a fost în repetate rânduri prim-ministru. Ca exponent al intereselor marelui capital italian, a pus bazele blocului burgheziei italiene cu clericali; prin reforme neînsemnate și prin colaborare cu liderii oportuniști ai partidului socialist a căutat să abată mișcarea muncitorească de pe calea acțiunilor revoluționare. În 1922, după venirea fasciștilor la putere, s-a retras din activitatea politică. — 239.

Glebov — vezi Noskov, V. A.

Goldman — vezi Liber, M. I.

Golovin, F. A. (n. 1867) — fruntaș al zemstvelor, membru al partidului cadeților. Din 1898 până în 1907 — membru al zemstvei guberniale Moscova, iar apoi președintele ei. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. Unul dintre organizatorii partidului cadeților. A fost președinte al Dumei a II-a de stat și membru al Dumei a III-la de stat. A obținut, împreună cu alții, o importantă concesiune feroviară. În martie 1917, Guvernul provizoriu burghez l-a numit comisar pe lângă Ministerul curții. — 290.

Golubin — vezi Djaparidze, P. A.

Gouin, Jules — directorul unei uzine constructoare de mașini din Batignolle, suburbie a Parisului. — 32.

Gredeskul, N. A. (n. 1864) — jurist și publicist, profesor universitar, cadet. În 1905 a participat la editarea ziarului „Mir“, care în decembrie a aceluiași an a fost interzis pentru publicarea unor articole cu caracter „antigubernamental“, iar Gredeskul a fost arestat și deportat în 1906 în gubernia Arhanghelsk. În timp ce se afla în deportare, a fost ales membru în Duma I de stat; întors la Petersburg, a fost ales vicepreședinte al Dumei. După dizolvarea Dumei I de stat, a semnat apelul de la Viborg, a fost din nou arestat și întemnițat. După ce și-a ispășit pedeapsa, a colaborat la

o serie de ziare liberale. În 1916 a părăsit partidul cadeților. După revoluția din februarie 1917 a participat la editarea ziarului burghez „Russkaia Volea”, care desfășura agitație împotriva partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a evoluat spre stînga; și-a expus concepțiile în lucrarea „Rusia înainte și astăzi” (1926). A fost profesor universitar la Leningrad. — 401.

H

Heiden, P. A. (1840—1907) — conte, mare moșier, fruntaș al zemstvelor, octombrist. Din 1895 — mareșal al nobilimii dintr-un județ al guberniei Pskov. Președinte al Societății economice libere (1895). În 1904—1905 a participat activ la mișcarea zemților. Sub paravanul liberalismului, a căutat să unească burghezia și moșierimea în lupta împotriva mișcării revoluționare în creștere. După 17 octombrie 1905 a trecut fățiș în lagărul contrarevoluției, intrînd în partidul octombriștilor. În Duma I de stat a condus grupul deputaților de dreapta. Lenin l-a calificat drept „moșier contrarevoluționar tipic” care apăra cu dibăcie interesele generale ale clasei sale (vezi articolul lui V. I. Lenin „În amintirea contelui Heiden” — Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 37—44). — 290, 292.

I

Iohansen — vezi Krasin, L. B.

Ivanov — vezi Bogdanov, A.A.

J

Jarkov — vezi Leșcinschi, M. S.

Jaurés, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mișcării socialiste franceze și internaționale, conducător al aripii drepte, reformiste a Partidului socialist francez, filozof, orator eminent, autorul unei serii de lucrări de istorie. În lucrarea sa în patru volume consacrată istoriei revoluției burgheze franceze de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, el a încercat să pună și să rezolve problemele de istorie social-economică a acestei revoluții. Prin concepțiile sale filozofice, Jaurés era un idealist eclectic.

Din 1885 — deputat, radical de stînga; în 1902 a devenit unul dintre liderii fracțiunii parlamentare socialiste; a militat de pe poziții reformiste, pledînd pentru colaborarea de clasă a proletariatului cu burghezia. În 1904 a fondat ziarul „L'Humanité”, organul central al Partidului socialist francez, pe care l-a condus pînă la sfîrșitul vieții sale. Jaurés a fost un luptător înflăcărat împotriva expansiunii coloniale, împotriva militarismului și a războiului. În ajunul primului război mondial (la 31 iulie 1914) a fost asasinat de șovinisti. — 25, 28.

K

Kamenev, L. B. (Rosenfeld, L. B., Iuri) (1883—1936) — membru al P.M.S.D.R. din 1901. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat al Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. În anii reacțiunii a avut o atitudine împăciuitoare față de lichidatori, otzoviști și troțkiști. În 1915, fiind arestat, a declarat în fața tribunalului țarist că se dezice de lozinca bolșevică a înfrîngerii guvernului țarist în războiul imperialist. După revoluția din februarie 1917 s-a ridicat împotriva liniei partidului, orientată spre înfăptuirea revoluției socialiste, și împotriva tezelor din aprilie ale lui V. I. Lenin. În octombrie 1917 a comis împreună cu Zinoviev un act de trădare, publicînd în ziarul semimensevic „Novaia Jizn” o declarație în care arăta că nu este de acord cu hotărîrea Comitetului Central de a înfăptui insurecția armată și divulgînd astfel Guvernului provizoriu planurile partidului.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost președinte al C.E.C. din Rusia, președinte al Sovietului din Moscova, vicepreședinte al Consiliului Comisarilor Poporului, președinte al Consiliului Muncii și Apărării; a fost membru al Biroului Politic al C.C. S-a ridicat în repetate rînduri împotriva politicii leniniste a partidului: în noiembrie 1917 s-a declarat pentru formarea unui guvern de coaliție la care să participe menșevicii și socialiștii-revoluționari, în 1925 a fost unul dintre organizatorii „noii opoziții”, iar în 1926 — unul dintre liderii blocului antipartinic troțkisto-zinovievist. În 1927, Congresul al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. l-a exclus din partid ca militant activ al opoziției troțkiste. În 1928 a declarat că-și recunoaște greșelile și a fost reprimat în partid, dar, deoarece nu și-a încetat activitatea antipartinică, în 1932 a fost din nou exclus din P.C. (b) al U.R.S.S. În 1933 a fost pentru a doua oară reprimat în partid. În 1934, pentru activitate antipartinică și antisovietică criminală, a fost pentru a treia oară exclus din partid, iar apoi judecat și condamnat. — 90.

Kamski — vezi Obuhov, V. M.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a; la început a fost marxist, iar apoi a devenit un renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului) — unul dintre curentele oportuniste din mișcarea muncitorească; a fost redactor al revistei „Die Neue Zeit”, organ teoretic al social-democrației germane.

A început să participe la mișcarea socialistă cu începere din 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleanism, neomalthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism; dar încă din acea perioadă a dat dovadă de șovăieli și oscilări spre oportunism, lucru pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu asprime. În anii 1880—1900 a scris o serie de lucrări în legătură cu probleme ale teoriei marxiste: „Doctrina economică a lui K. Marx”, „Problema agrară” etc., care, cu toate greșelile pe care le conțin, au

jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai târziu, când mișcarea revoluționară a luat o mare amploare, Kautsky a trecut pe pozițiile oportunistului. În ajunul primului război mondial el devine centrist, iar în timpul războiului trece în tabăra dușmanilor fățiși ai marxismului revoluționar, camuflându-și social-șovinismul cu o frazeologie internaționalistă. Kautsky a emis teoria ultraimperialismului, a cărei esență reacționară a fost demascată de Lenin în lucrările „Falimentul Internaționalei a II-a” (1915), „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului” (1916) și în alte lucrări ale sale. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod fățiș poziție împotriva revoluției proletare și a dictaturii proletariatului, împotriva Puterii sovietice.

În „Statul și revoluția” (1917), „Revoluția proletară și renegatul Kautsky” (1918) și într-o serie de alte lucrări ale sale, V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare teoriile kautskiste. Arătând primejdia pe care o reprezintă kautskismul, el scria: „Clasa muncitoare nu-și poate îndeplini rolul său revoluționar mondial dacă nu duce un război necruțător împotriva acestei atitudini de renegare, împotriva acestei lipse de caracter, împotriva acestei slugărnicii față de oportunism și împotriva acestei nemaipomenite trivializări teoretice a marxismului” (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 306). — 214, 304, 305.

Kazanțev — vezi Adoratski, V. V.

Kitaev — vezi Essen, A. M.

Korf, P. L. (1837—1913) — baron, fruntaș al zemstvelor. Până în 1860 a servit în armată. După ce a demisionat din armată, a fost arbitru de pace în județul Schlüsselburg; din 1866 — mareșal al nobilimii din județ, iar din 1868 — președinte al zemstvei guberniale Petersburg. Din 1878 până în 1881 a fost primar al Petersburgului. În 1906 a fost ales în Consiliul de stat. — 290.

Kovalevski, N. N. (n. 1858) — fruntaș al zemstvelor, moșier din gubernia Harkov, cadet. Membru al „Uniunii eliberării”, a participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. A fost membru al Dumei I de stat. — 290.

Kramolnikov, G. I. (n. 1880) — membru al P.M.S.D.R. din 1898. Și-a început activitatea revoluționară în organizațiile Uniunii din Siberia a P.M.S.D.R., a activat la Omsk, la Tomsk, apoi la Samara, Moscova, Petersburg, Kazan și în alte orașe. A fost în repetate rânduri victima unor măsuri de represiune din partea guvernului țarist. A participat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al organizației din Samara. În 1905—1906 a activat ca agent al C.C. al partidului. În 1907 a aderat la menșevici, a reprezentat organizația menșevică din Irkutsk la Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. Din 1909 n-a mai participat activ la munca de partid. În 1919 a intrat în P.C. (b) din Rusia, a desfășurat o activitate științifică și

pedagogică în domeniul istoriei partidului într-o serie de școli superioare din Moscova, iar din 1924 pînă în 1941 a lucrat la Institutul Marx-Engels-Lenin. Din 1943 — pensionar cu pensie personală. — 387.

Krasikov, P. A. (Belski) (1870—1939) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1892, ca propagandist în cercurile marxiste muncitorești din Petersburg; în același an a plecat în Elveția, unde a intrat în legătură cu grupul „Eliberarea muncii”. În 1893 a fost arestat, iar în 1894 deportat în Siberia. În deportare a făcut cunoștință cu V. I. Lenin și cu alți militanți ai „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1900, după întoarcerea din deportare, i s-a fixat domiciliu forțat la Pskov, unde a intrat în organizația „Iskrei”. La consfățuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902), Krasikov a fost ales membru al Comitetului de organizare. A participat la congres ca delegat din partea Comitetului din Kiev. A fost partizan al majorității iskriste. Împreună cu V. I. Lenin și cu G. V. Plehanov a făcut parte din biroul (prezidiul) congresului. După congres a luat parte activă la lupta împotriva menșevicilor, a ținut referate despre congres la o serie de centre din străinătate și a făcut, într-o „Scrioare către tovarăși”, un bilanț al lucrărilor congresului. În august 1904 a participat la consfățuirea de la Geneva a celor 22 de bolșevici; a luat parte, ca delegat al bolșevicilor, la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a. A participat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Organizației din străinătate. A participat activ la revoluția din 1905—1907; a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg. A fost în repetate rânduri victima unor măsuri de reprimare din partea guvernului țarist.

După revoluția din februarie 1917 a fost membru al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd; după Revoluția Socialistă din Octombrie a fost președinte al Comisiei de anchetă pentru combaterea contrarevoluției, iar apoi a făcut parte din colegiul Comisariatului poporului pentru justiție al U.R.S.S. Începînd din 1924 a deținut funcția de procuror al Tribunalului suprem, iar din 1933 pînă în 1938 — pe aceea de locțiitor al președintelui Tribunalului suprem al U.R.S.S. A fost membru al Comitetului Executiv Central din Rusia și al Comitetului Executiv Central din U.R.S.S. în decursul mai multor legislaturi. — 106, 149, 166, 167.

Krasin, L. B. (Zimin, Iohansen) (1870—1926) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic, remarcabil om de stat sovietic, diplomat. În 1890 a fost membru al unui cerc social-democrat din Petersburg, condus de Brusnev. În 1891 a fost expulzat de poliție din Petersburg și silit să plece la Nijni-Novgorod, pentru că a luat parte la demonstrația care a avut loc cu prilejul funeraliilor lui Șelgunov. În 1894 a fost din nou arestat, iar apoi deportat pe timp de trei ani la Irkutsk. După expirarea termenului de deportare (în 1897) s-a înscris la Institutul tehnologic

din Harkov, pe care l-a absolvit în 1900. În anii 1900—1904 a lucrat ca inginer la Baku, unde a organizat, împreună cu V. Z. Kețhveli, o tipografie ilegală a „Iskrei“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici, a fost cooptat în C.C. al partidului, unde s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de menșevici și a contribuit la cooptarea a trei reprezentanți ai menșevicilor în C.C. Curînd însă a rupt cu menșevicii. Krasin a participat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. ca membru al Consiliului partidului și al C.C. al P.M.S.D.R.; la congres a fost ales membru al C.C. În 1905 a fost unul dintre organizatorii primului ziar bolșevic legal — „Novaia Jizn“, iar ca reprezentant al C.C. a făcut parte din Sovietul de deputați ai muncitorilor din Petersburg. La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. a fost ales din nou membru al C.C. În 1908 a emigrat din țară.

În anii reacțiunii a făcut parte, un timp oarecare, din grupul otzovist „Vpered“; mai târziu s-a retras din activitatea politică și a lucrat ca inginer în străinătate și în Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii aprovizionării Armatei Roșii, apoi membru al prezidiului Consiliului superior al economiei naționale și comisar al poporului pentru căile de comunicații. În 1919 a intrat în diplomație. În anii 1921—1923 a fost reprezentant plenipotențiar la Londra și a participat la conferința de la Genova și la cea de la Haga. În 1924 a fost numit comisar al poporului pentru comerțul exterior, iar în 1925 — reprezentant plenipotențiar al U.R.S.S. în Anglia. La Congresele al XIII-lea și al XIV-lea ale partidului a fost ales membru al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. — 72, 77, 102, 109, 123, 144—145.

Kricevski, B. N. (1866—1919) — social-democrat, publicist, unul dintre liderii „economismului“. Spre sfîrșitul deceniului al 9-lea al secolului trecut a participat la activitatea cercurilor social-democrate din Rusia; după 1890 a emigrat; în străinătate s-a alăturat, pentru cîtva timp, grupului „Eliberarea muncii“ și a colaborat la publicațiile lui. În ultimii ani ai secolului trecut a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“; în 1899 a fost redactor al revistei „Rabocce Delo“, organul acestei „Uniuni“, în coloanele căreia a propagat concepțiile bernsteiniene. Curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a retras din mișcarea social-democrată. — 43.

Kriege, Hermann (1820—1850) — ziarist german, reprezentant al așa-zisului „adevărat socialism“. În a doua jumătate a deceniului al 5-lea al secolului trecut a condus grupul „adevăraților socialiști“ germani din New York. A editat revista „Volks-Tribun“, în care propovăduia comunismul creștin, „etic-religios“, al lui Weitling. În problema agrară preconiza folosirea egalitară a pămîntului. Aderările sentimentale și fanteziste ale lui Kriege au provocat o intervenție categorică din partea lui Marx și Engels, care au scris cunoscuta lucrare „Circulară împotriva lui Kriege“ (vezi K. Marx

și F. Engels. Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 1—16). — 53—59, 370.

Krohmal, V.N. (Vtorov) (1873—1933) — social-democrat, menșevic. Pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Kiev. În 1898 a fost deportat la Ufa, unde a jucat un rol activ în grupul social-democrat local. Din 1901 a fost agent al „Iskrei“, a activat la Kiev, iar în 1902 a fost arestat; la 18 (31) august 1902, împreună cu un grup de iskriști, a evadat din închisoarea Lukianovskaia din Kiev și a fugit în străinătate, unde a intrat în „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Ufa; a făcut parte din minoritatea iskriștilor. La sfârșitul anului 1904 a fost cooptat în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor, iar în februarie 1905 a fost arestat. La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. din partea menșevicilor. După revoluția din februarie 1917 a redactat ziarul menșevic „Rabocetia Gazeta“; după Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diverse instituții din Leningrad. — 78—79.

Kuropatkin, A. N. (1848—1925) — general, din 1898 pînă în 1904 — ministru de război. În timpul războiului ruso-japonez din 1904—1905 a fost comandant al forțelor terestre, iar apoi al tuturor forțelor armate ruse din Extremul Orient; s-a dovedit a fi un comandant incapabil și lipsit de voință. În timpul primului război mondial (în 1916) a fost comandantul Frontului din nord, iar apoi guvernator general și comandant al trupelor din Turkestan. După Revoluția Socialistă din Octombrie a locuit în gubernia Pskov. — 26.

Kuznețov — vezi Litvinov, M. M.

Kvitkin, O. A. (Petrov) (1874—1937) — social-democrat. În 1901, pentru faptul că a luat cuvîntul în fața muncitorilor de la uzina „Breansk“ (din Bejița), i s-a fixat domiciliu forțat pe termen de 3 ani în gubernia Vologda. În 1904 a intrat în partid și a activat la Orel, Breansk și Kostroma. A participat la Congresele al III-lea, al IV-lea și al V-lea ale P.M.S.D.R. ca delegat al organizațiilor de partid din Orel, Kostroma și Ivanovo-Voznesensk. În 1906 a fost membru al Biroului regional Moscova. În 1908 s-a retras din activitatea politică. Din 1919 a lucrat la Direcția Centrală de Statistică a U.R.S.S. — 166, 192.

L

L. — autorul articolului „În legătură cu problema agrară“, publicat în revista „Osvobođenje“ nr. 9 din 1903. — 374.

Latișev — vezi Litvinov, M. M.

Leadov (Mandelstam), M. N. (1872—1947) — revoluționar de profesie, și-a început activitatea revoluționară în 1891, în cercurile narodniciste din Moscova; în 1892 a intrat într-un cerc marxist, iar în 1893 a luat parte la înființarea Uniunii muncitorilor din Moscova, prima organizație social-democrată din Moscova. În 1895 a condus la Moscova o adunare de 1 Mai, a fost arestat, iar în 1897 a fost condamnat la deportare pe termen de 5 ani, la Verhoiansk. După întoarcerea din deportare a activat la Saratov. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Comitetului din Saratov, făcând parte din majoritatea iskristă; după congres a fost agent al C.C., a dus o luptă activă împotriva menșevicilor în Rusia și în străinătate. În august 1904 a participat la consfătuirea de la Geneva a celor 22 de bolșevici, a făcut parte din Biroul Comitetului Majorității, a participat, ca delegat al bolșevicilor, la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a. A participat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ. A luat parte activă la revoluția din 1905—1907, a fost membru al Comitetului de partid din Moscova, a îndeplinit sarcini de răspundere primite din partea C.C. al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii s-a alăturat otzoviștilor; în 1909 a aderat la grupul fracționist „Vpered” și a fost unul dintre lectorii școlii de partid de la Capri. În 1911 s-a retras din grupul „Vpered” și a plecat la Baku.

După revoluția din februarie 1917 a fost vicepreședinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Baku, s-a situat pe poziții menșevice.

În 1920 a fost reprimat în rîndurile P.C. (b) din Rusia, a lucrat în sectorul economic la Moscova, în Consiliul economic superior, iar apoi la Comisariatul poporului pentru învățămîntul public; în 1923 a fost numit rector al Universității comuniste „I. M. Sverdlov”; a fost delegat la Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea și al XVI-lea ale partidului. — 138, 387.

Lengnik, F. V. (Vasiliev) (1873—1936) — revoluționar de profesie, bolșevic. A intrat în mișcarea social-democrată în 1893; în 1896 a fost arestat, fiind implicat în procesul intentat „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1898 a fost condamnat la deportare pe termen de trei ani în Siberia răsăriteană. La sfîrșitul lunii august—începutul lunii septembrie 1899, împreună cu alți 16 social-democrați, a semnat „Protestul social-democraților din Rusia”, scris de V. I. Lenin, împotriva „Credo”-ului „economistilor”. Întors din deportare, a intrat în organizația „Iskrei”; La consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (în noiembrie 1902) a fost cooptat în Comitetul de organizare. La congres a fost ales, în lipsă, membru al C.C. și al Consiliului partidului. În anii 1903—1904 a participat în mod activ la lupta dusă în străinătate împotriva menșevicilor; în octombrie 1903 a luat parte la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, iar după refuzul menșevicilor de a vota statutul Ligii propus de C.C. al partidului, a declarat, în numele C.C., că ținerea în continuare

a ședințelor congresului contravine prevederilor statutului partidului și a părăsit apoi congresul împreună cu grupul de bolșevici. În februarie 1904 s-a întors în Rusia, dar curînd după aceasta a fost arestat în legătură cu procesul Biroului din nord al C.C. al partidului. După revoluția din 1905—1907 a dus muncă de partid în sudul Rusiei, la Moscova și la Petersburg.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat la Comisariatul poporului pentru industrie, la Consiliul economic superior și la Comisariatul poporului pentru Inspecția muncitorească-tărănească, a luat parte la întocmirea planului GOELRO. La Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea și al XV-lea ale partidului a fost ales membru al Comisiei centrale de control a P.C. (b) al U.R.S.S. În ultimii săi ani de viață a desfășurat o activitate științifică și pedagogică, a fost vicepreședinte al Asociației unionale a vechilor bolșevici. — 67.

Lenin, V. I. (Ulianov, V. I., Lenin N.) (1870—1924) — date biografice. — 16, 36—40, 61, 67, 78, 91, 161, 163, 169, 179, 185, 216, 222, 249, 278, 336, 338, 376, 387, 388.

Leonov — vezi *Thakaia, M. G.*

Leroux, Gaston (n. 1868) — în perioada revoluției din 1905—1907 din Rusia a fost la Petersburg corespondentul ziarului burhez francez „Le Matin”. — 291, 293, 296—297, 298, 346, 350, 401.

Leskov — vezi *Romanov, N. V.*

Leșcinski, M. S. (Jarkov, Morozov) (n. 1882) — social-democrat. A dus muncă de partid la Odesa, Moșcova și Ekaterinoslav. A fost în repetate rînduri victima unor măsuri de represiune din partea guvernului țarist. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat al Comitetului din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. La sfîrșitul anului 1906 (sau la începutul anului 1907) a emigrat în America. Ulterior s-a întors în Rusia. — 90, 116.

Letnev — vezi *Liubimov, A. I.*

Liber (Goldman), M. I. (1880—1937) — unul dintre liderii Bundului. Și-a început activitatea politică în 1898. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a condus delegația Bundului, s-a situat pe o poziție de extremă dreaptă, antiiskristă, iar după congres a devenit menșevic. La Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. al P.M.S.D.R. din partea Bundului și a reprezentat această organizație în Biroul din străinătate al C.C. În anii reacțiunii a fost lichidator, iar în 1912 — militant activ al Blocului troțkist din august. În anii primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. După revoluția din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd și al Prezidiului C.E.C în prima legislatură. A adoptat o poziție menșevică contrarevoluționară și a fost partizan al guvernului de coaliție. A avut

o atitudine ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie și a fost un dușman activ al Puterii sovietice. Mai târziu s-a retras din activitatea politică și a lucrat în domeniul economic. — 37.

Litvinov, M. M. (Kuznețov, Latîșev) (1876—1951) — social-democrat, bolșevic, diplomat sovietic de seamă. Și-a început activitatea revoluționară în 1898, ca propagandist în cercurile muncitorești din Klinți, gubernia Cernigov. În 1900 a activat în cadrul Comitetului din Kiev, iar în 1901 a fost arestat; în închisoare a aderat la iskriști. În august 1902, împreună cu alți zece iskriști, a evadat din închisoare și a emigrat în străinătate. A luat parte activă la difuzarea ziarului „Iskra”, a participat la Congresul al II-lea al „Ligiî din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, a fost trimis de Comitetul din Riga ca delegat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. În 1905 a luat parte la editarea primului ziar bolșevic legal „Novaia Jizn”. În 1907 a participat, ca membru și secretar al delegației ruse, la Congresul socialist internațional de la Stuttgart; în 1912 a participat la Conferința de la Berna a grupurilor social-democrate din străinătate. A fost delegat al secției bolșevice pe lângă Biroul socialist internațional. În februarie 1915, din însărcinarea lui Lenin, a luat cuvîntul la conferința de la Londra a socialiștilor din țările Antantei, cerînd ieșirea socialiștilor din guvernele burgheze și o ruptură totală cu imperialiștii. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost numit în 1918 membru al colegiului Comisariatului poporului pentru afacerile externe; a fost membru al delegației sovietice la Conferința internațională de la Genova, președinte al delegației sovietice la Conferința de la Haga. În 1921 Litvinov a fost numit adjunct al Comisarului poporului pentru afacerile externe. Din 1930 pînă în 1939 a fost comisar al poporului pentru afacerile externe. În anii 1941—1943 a fost adjunct al comisarului poporului pentru afacerile externe și ambasador al U.R.S.S. în S.U.A.; după întoarcerea din S.U.A. a fost, pînă în 1946, adjunct al comisarului poporului pentru afacerile externe. — 167, 387.

Liubimov, A. I. (Valerian, Letnev, Mark) (1879—1919) — social-democrat, a participat la mișcarea revoluționară începînd din 1898. A fost unul dintre membrii „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Moscova. A fost în repetate rînduri victima unor măsuri de represiune din partea guvernului țarist. În 1904 a fost cooptat în C.C. al P.M.S.D.R. A participat la Congresul al III-lea, al P.M.S.D.R. ca membru al Consiliului partidului. Atît după Congresul al II-lea al partidului cît și în anii reacțiunii s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de menșevici. În timpul primului război mondial a fost ultradefensist, a făcut parte din grupul „Edinstvo” al lui Plehanov. — 72, 77, 80, 90, 91, 109.

Lnunacearski, A. V. (Voinov) (1875—1933) — om de stat sovietic, militant pe tărîm social. A intrat în mișcarea revoluționară la începutul ultimului deceniu al secolului trecut. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a devenit bolșevic. A făcut parte din redacțiile

ziarelor bolșevice „Vpered“, „Proletarii“ și „Novaia Jizn“. A participat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea redacției ziarului „Vpered“; din însărcinarea lui Lenin, a prezentat raportul asupra insurecției armate. A participat la Congresele al IV-lea (de unificare) și al V-lea ale partidului. În 1907 a reprezentat pe bolșevici la Congresul socialist internațional de la Stuttgart. În anii reacțiunii s-a îndepărtat de marxism, a făcut parte din grupul anti-partinic „Vpered“ și a propagat ideea îmbinării marxismului cu religia. În lucrarea „Materialism și empiriocriticism“ (1909), V. I. Lenin a dezvăluit caracterul eronat al concepțiilor lui Lunacearski și le-a criticat cu asprime. În 1911 Lunacearski s-a îndepărtat de „vperedisti“. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. La începutul anului 1917 a aderat la grupul „interraioniștilor“, împreună cu care a fost primit în partid la Congresul al VI-lea al P.M.S.D.R. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost, până în 1929, comisar al poporului pentru învățământul public, iar apoi președinte al Comitetului științific de pe lângă C.E.C. al U.R.S.S. În august 1933 a fost numit reprezentant plenipotențiar al U.R.S.S. în Spania. A scris o serie de lucrări în domeniul artei și al literaturii. — 102, 106, 116—117, 183, 375.

Lvov, G. E. (1861—1925) — prinț, mare moșier, delegat la congresele zemstvelor din 1904—1905, cadet. În anii 1903—1906 a fost președinte al zemstvei județene Tula. Membru al Dumei I de stat. În perioada primului război mondial a fost președinte al Uniunii zemstvelor din Rusia, iar apoi unul dintre președinții Uniunii generale a zemstvelor și orașelor — organizație a burgheziei imperialiste și a moșierimii. După revoluția din februarie 1917 a fost, din martie până în iulie, președinte al Consiliului de Miniștri și ministru al afacerilor interne în Guvernul provizoriu. Unul dintre organizatorii masacrării muncitorilor și soldaților din Petrograd în zilele din iulie 1917. După Revoluția Socialistă din Octombrie — emigrant alb; a participat la organizarea intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice. — 290.

Lvov, N. N. (1867—1944) — moșier; V. I. Lenin l-a calificat ca „mic nobil contrarevoluționar“, „model de trădător cadet“. În anii 1893—1900 a fost mareșal al nobilimii din județul Balașov; din 1899 — președinte al zemstvei guberniale Saratov. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. A fost unul dintre fondatorii „Uniunii eliberării“ și ai partidului cadet; membru al C.C. al acestui partid. Ales în Duma I de stat cu voturile țăranilor înșelați de cadeți, a luat o atitudine categorică împotriva satisfacerii revendicărilor țăranesti. Membru al Dumei a II-a de stat. Unul dintre fondatorii „Partidului înnoirii pașnice“. În Dumele a III-a și a IV-a a fost liderul progresiștilor. În 1917 a fost unul dintre conducătorii uniunii moșierilor. După Revoluția Socialistă din Octombrie — ziarist albgardist, iar mai târziu emigrant alb. — 290.

M

Mach, Ernst (1838—1916) — fizician și filozof austriac, idealist subiectiv, unul dintre întemeietorii empiriocriticismului; a predat matematica și fizica la universitățile din Graz și Praga; din 1895 pînă în 1901 — profesor de filozofie la Universitatea din Viena. A încercat să reînvie concepțiile lui Berkeley și Hume; considera că senzațiile sînt „adevăratele elemente ale lumii“. Interpretînd în mod speculativ descoperirile din domeniul științelor naturii, a luat atitudine împotriva teoriei materialiste a cunoașterii. În fond, machismul a fost o formă pseudoștiințifică de apărare a religiei. În cartea „Materialism și empiriocriticism“, V. I. Lenin a făcut o critică multilaterală a filozofiei reacționare a lui Mach.

Principalele lucrări ale lui Mach sînt: „Die Mechanik...“ (1883), „Beiträge zur Analyse der Empfindungen“ (1886), „Erkenntnis und Irrtum“ (1905). — 133, 239, 384.

Maksimov — vezi Bogdanov, A. A.

Mark — vezi Liubimov, A. I.

Martînov, A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economismului“, militant de seamă al menșevismului; mai tîrziu a devenit membru al partidului comunist. La începutul penultimului deceniu al secolului trecut a activat în cadrul unor cercuri narodovoliste; în 1886 a fost arestat și deportat în Siberia răsăriteană. În deportare a devenit social-democrat. În 1900 a emigrat; a făcut parte din redacția revistei „Rabocce Delo“, organ al „economistilor“; a combătut „Iskra“ leninistă. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“; s-a situat pe poziții antiiskriste. După congres a aderat la menșevici. În anii reacțiunii a fost lichidator. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste, iar după revoluția din februarie 1917 a fost menșevic-internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a rupt cu menșevismul. În anii 1918—1920 a fost învățător în Ucraina. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, a fost primit în partid; a lucrat la Institutul K. Marx și F. Engels; începînd din 1924 a făcut parte din redacția revistei „Internaționala Comunistă“. — 4—12, 14, 16, 20, 23, 28, 39, 126, 130, 132, 134, 139, 201, 229—230, 236, 239, 363, 365, 381, 382—383, 384, 395.

Martov, L. (Federbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menșevismului. A intrat în mișcarea social-democrată în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut. În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1896 a fost arestat în legătură cu procesul acestei organizații și deportat pe termen de trei ani la Turuhansk. În 1900, după expirarea termenului de deportare, a luat parte la pregătirile pentru editarea „Iskrei“; a făcut parte din redacția acestui ziar. La

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat ca delegat al organizației „Iskrei“, s-a situat în fruntea minorității oportuniste și de atunci a fost unul dintre conducătorii instituțiilor centrale ale menșevicilor și redactor la mai multe publicații menșevice. În anii reacțiunii a adoptat o atitudine lichidatoristă, a fost redactor la ziarul „Golos Soțial-Demokrata“, a luat parte la conferința antipartinică din august 1912. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a participat la conferințele de la Zimmerwald și Kienthal. După revoluția din februarie 1917 s-a situat în fruntea grupului menșevicilor-internaționaliști. După Revoluția Socialistă din Octombrie a trecut în tabăra dușmanilor fâțiși ai Puterii Sovietice. În 1920 a emigrat în Germania, unde a editat, la Berlin, revista menșevică contrarevoluționară „Soțialisticeski Vestnik“. — 9, 16, 36, 62, 66, 107, 109, 127, 137, 214, 231, 237, 367.

Marx, Karl (1818—1883) — întemeietorul comunismului științific, gânditor genial, conducător și învățător al proletariatului internațional (vezi articolul lui V. I. Lenin „Karl Marx (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)“ — Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 29—77). — 5, 8, 49, 53—60, 127, 130—139, 230—239, 247—248, 370, 379, 382—384, 391.

Meșcerski, V. P. (1839—1914) — publicist reacționar. A fost funcționar la poliție și în ministerul afacerilor interne; din 1860 a colaborat la „Russki Vestnik“ și la „Moskovskie Vedomosti“; între anii 1872 și 1914 a editat revista ultrareacționară „Grajdanin“, iar în 1903 a fondat revistele reacționare „Dobro“ și „Drujeskie Reci“. În publicațiile sale, pe care guvernul țarist le subvenționa din gros, Meșcerski cerea guvernului să nu facă nici o concesie, nu numai muncitorilor, dar nici măcar burgheziei liberale. — 67, 313.

Mihailov — vezi Postolovski, D. S.

Millerand, Alexandre-Etienne (1859—1943) — om politic francez; în penultimul deceniu al secolului trecut — radical mic-burghez; în deceniul următor a aderat la socialiști și s-a situat în fruntea curentului oportunista din mișcarea socialistă franceză. În 1899 a intrat în guvernul burghez reacționar condus de Waldeck-Rousseau, în cadrul căruia a colaborat cu generalul Galliffet, călău al Comunei din Paris. V. I. Lenin a demascat millerandismul, dezvăluind rădăcinile lui sociale și calificându-l ca o trădare a intereselor proletariatului și ca o expresie practică a revizionismului.

Exclus din partidul socialist în 1904, Millerand a înființat, împreună cu o serie de foști socialiști (Briand, Viviani), partidul „socialiștilor independenți“. În anii 1909—1910, 1912—1913 și 1914—1915 a ocupat diferite posturi ministeriale. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii intervenției antisovietice; în anii 1920—1924 a fost președinte al Republicii Franceze. În iunie 1924, după victoria obținută în alegeri de către partidele burgheze de stînga, care au refuzat să colaboreze cu el, a fost nevoit să-și dea

demisia. În anii 1925 și 1927 a fost ales senator. — 8, 25, 135, 238, 239, 385.

Moleschott, Jakob (1822—1893) — om de știință olandez, docent-privat la Universitatea din Heidelberg (1847—1854), profesor de fiziologie la universitățile din Zürich (1856—1861), Torino (1861—1879) și Roma (1879—1893). Unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai materialismului vulgar; a încercat să reînvie concepțiile mecaniciste asupra naturii și societății. A scris o serie de lucrări de fiziologie. Principala sa operă filozofică este „Der Kreislauf des Lebens“ (1852). — 27.

Morozov — vezi Leșcinski, M. S.

„*Muncitor*“ — autorul broșurii „Muncitorii și intelectualii în «organizațiile» noastre“, apărută la Geneva în 1904. Analizând în amănunțime această broșură, V. I. Lenin a demască esența demagogică a agitației desfășurate de menșevici în rândurile muncitorilor. — 38, 114, 161.

N

Nadejdin, L. (Zelenski, E. O.) (1877—1905) — și-a început activitatea politică ca narodnic; în 1898 a intrat în organizația social-democrată din Saratov. În 1899 a fost arestat și deportat în gubernia Vologda; în 1900 a emigrat în Elveția, unde a organizat „grupul socialist-revoluționar“ „Svoboda“ (1901—1903). În revista „Svoboda“, în broșurile „Ajunul revoluției“ (1901), „Reînvierea revoluționarismului în Rusia“ (1901) etc. a sprijinit pe „economisti“, preconizând totodată folosirea terorii ca mijloc eficace de „trezire a maselor“. A combătut „Iskra“ leninistă. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a colaborat la publicații menșevice. — 16, 17.

Nebogatov, N. I. (n. 1849) — contraamiral; în 1905 a comandat escadra a 3-a, care făcea parte din escadra din Pacific a amiralului Rojdestvenski, trimisă de guvernul țarist în ajutorul Port-Arthurului asediat de japonezi. În bătălia de la Tșusima (14—15 (27—28) mai 1905) s-a predat japonezilor, fapt pentru care, la întoarcerea în Rusia, a fost condamnat la 10 ani de detențiune într-o fortăreață, dar curând a fost grațiat. — 250.

Nicolaie al II-lea (Romanov) (1868—1918) — ultimul împărat al Rusiei, a domnit din 1894 pînă la revoluția din februarie 1917. A fost executat la 17 iulie 1918, la Ekaterinburg (Sverdlovsk), în urma unei hotărâri a Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din regiunea Ural. — 137, 272—273, 289, 290, 293, 294—295, 296, 297, 298, 313.

Nikitin, A. N. (1849—1909) — liberal, fruntaș al vieții publice, publicist, membru al dumei orășenești din Petersburg. A colaborat la „St. Peterburgskie Vedomosti“, „Birjevie Vedomosti“, „Vestnik Evropi“ și la alte organe de presă burghezo-liberale. Om cu autoritate în cercurile financiare, cunoscător al problemelor bancare. — 290, 300.

Noskov, V. A. (Glebov) (1878—1913) — social-democrat. În a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1898 a fost arestat, iar în 1899 deportat la Iaroslavl și apoi la Voronej. A fost unul dintre organizatorii Uniunii muncitorești din nord. În aprilie 1902 a luat parte la consfătuirea de la Zürich a redacției ziarului „Iskra“, în cadrul căreia a fost dezbătut proiectul de program al partidului. În anii 1902—1903 a organizat transportarea publicațiilor social-democrate ilegale din străinătate în Rusia și a luat parte la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. La congres a participat ca delegat cu drept de vot consultativ, iskrist din majoritate, președinte al comisiei pentru elaborarea statutului partidului; a fost ales membru al C.C. După congres a adoptat o poziție împăciuitoare față de menșevici, s-a pronunțat împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului. În 1905 a fost arestat. În anii reacțiunii s-a retras din activitatea politică. — 78, 89, 91, 108, 109.

Novosilțev, L. N. (n. 1872) — fruntaș al zemstvelor, cadet. A fost membru al zemstvei guberniale și al Dumei orășenești Kaluga. A luat parte activă la crearea secției din Kaluga a partidului cadet. Deputat al guberniei Kaluga în Duma I și a IV-a de stat. — 290.

N. F. — *vezi* Essen, E. E.

O

Obuhov, V. M. (Kamski) (1873—1945) — social-democrat, de profesie statistician, doctor în științe economice. Și-a început activitatea revoluționară în 1896, a participat la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1897 a fost arestat și deportat în gubernia Saratov. Din 1902 a fost membru al Comitetului din Saratov al P.M.S.D.R. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat din partea Comitetului din Saratov al P.M.S.D.R. A luat parte activă la revoluția din 1905—1907. În decembrie 1905 a fost arestat și deportat în gubernia Tobolsk, ce unde a fugit în străinătate. Reîntors în Rusia în 1909, s-a retras din activitatea politică, s-a ocupat de statistică și pînă în 1916 a lucrat la secția de statistică a Casei de asigurări a zemstvelor. Din 1926 pînă în 1933 a fost membru al colegiului Direcției Centrale de Statistică și director al Institutului de statistică experimentală. A scris numeroase lucrări în domeniul statisticii și al agrometeorologiei. — 107.

Oiiama, Ivaio (1842—1916) — feldmareșal japonez, șef al marelui stat-major (1881—1904) și ministru de război (1885—1891, 1892—1894) al Japoniei; în timpul războiului ruso-japonez a fost comandantul trupelor japoneze din Mancuriia. — 26.

Orlovski — *vezi* Vorovski, V. V.

P

Parvus (Ghelfand, A. L.) (1869—1924) — menșevic; la sfârșitul ultimului deceniu al secolului trecut și la începutul primului deceniu al secolului nostru a activat în rândurile Partidului social-democrat din Germania, făcând parte din aripa lui stîngă; a fost redactor la „Sächsische Arbeiter-Zeitung“. A scris o serie de lucrări în probleme de economie mondială. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În perioada primei revoluții ruse s-a aflat în Rusia, unde a colaborat la ziarul menșevic „Nacealo“, a pledat în favoarea participării la alegerile pentru Duma lui Bulîghin, a sprijinit tactica micilor tranzacții cu cadeții etc. Parvus a formulat teoria anti-marxistă a „revoluției permanente“, pe care ulterior Troțki a transformat-o în armă de luptă împotriva leninismului. În anii reacțiunii s-a îndepărtat de social-democrație; în timpul primului război mondial a fost social-șovinist, agent al imperialismului german, s-a îndeletnicit cu specula în stil mare și s-a îmbogățit din furnituri de război. În 1915 a scos revista „Die Glocke“, „organ al renegării și al lacheismului murdar în Germania“ (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 418). — 15—17, 18, 25, 28, 42, 43, 44, 92, 129, 134, 363.

Petrov — *vezi* Kvitkin, O. A.

Petrunkevici, I. I. (1844—1928) — moșier, fruntaș al zemstvelor, cadet. În 1904 a fost președinte al „Uniunii eliberării“. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. Unul dintre fondatorii și liderii de seamă ai partidului cadet, președinte al C.C. al acestui partid. În activitatea sa publică, Petrunkevici întruhipa slugărnicia politică a burgheziei liberale față de absolutism, împotriva căruia ea acționa, după cum a spus V. I. Lenin, „în mod delicat, solicitînd reforme, făcînd concesii, evitînd să se atingă de aristocrație, de nobilime, de curte — cu prudență, fără nici un fel de sfărîmări, cu amabilitate și politețe, în mod aristocratic, cu mănuși albe“ (Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 44). A fost membru al Dumei I de stat, editor al organului central al partidului cadet — ziarul „Reci“. După Revoluția Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — 290, 298, 300, 313, 399.

Pi y Margall, Francisco (1824—1901) — om politic spaniol, lider al republicanilor-federaliști de stînga, se afla sub influența ideilor socialismului utopic; de profesie avocat și publicist. În perioada revoluției din 1854 a făcut parte dintr-o serie de organizații revoluționare,

iar din 1864 a fost redactor al organului de presă republican „La Discusión“. După revoluția din 1868 a fost ales în cortesurile constituante din 1869. Când regele Amadeo a abdicat de la tron (februarie 1873), Pi y Margall a fost numit ministru al afacerilor interne în guvernul republican. La 8 iunie 1873, Spania a fost proclamată republică federală, iar Pi y Margall a fost numit președinte provizoriu al republicii. La 18 iulie însă, el a fost nevoit să demisioneze sub presiunea republicanilor de dreapta. După restaurarea Bourbonilor (1874) s-a retras din activitatea politică. În 1886 a fost ales în cortesuri, unde a continuat să militeze pentru republică. — 242.

Plehanov, G. V. (1856—1918) — militant de seamă al mișcării muncitorești ruse și internaționale, primul care a propagat marxismul în Rusia. În 1875, pe când era încă student, Plehanov a intrat în legătură cu narodnicii, cu muncitorii din Petersburg și s-a încadrat în activitatea revoluționară. În 1877 a intrat în organizația narodnică „Zemlea i volea“, iar în 1879, după scindarea acesteia, s-a situat în fruntea noii organizații narodnice „Cernii peredel“. În 1880 a emigrat în Elveția, a rupt cu narodnicismul și în 1883 a creat la Geneva prima organizație marxistă rusă — grupul „Eliberarea muncii“. În primii ani ai acestui secol, Plehanov a redactat, împreună cu V. I. Lenin, ziarul „Iskra“ și revista „Zarea“, a luat parte la elaborarea proiectului de program al partidului și la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat al grupului „Eliberarea muncii“, făcând parte din majoritatea iskristă; a fost ales membru în biroul (prezidiul) congresului.

Plehanov a scris numeroase lucrări de filozofie, de istorie a doctrinei social-politice, de teorie a artei și literaturii, lucrări care au avut un rol important în apărarea concepției materialiste despre lume și care constituie un prețios aport la tezaurul socialismului științific. Principalele sale scrieri sînt: „Socialismul și lupta politică“ (1883), „Divergențele noastre“ (1885), „Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei“ (1895), „Contribuții la istoria materialismului“ (1896), „Fundamentarea narodnicismului în lucrările domnului Voronțov. (V. V.)“ (1896), „Despre concepția materialistă a istoriei“ (1897), „Rolul personalității în istorie“ (1898) etc. „În decurs de 20 de ani, 1883—1903, — scria V. I. Lenin —, el a dat o mulțime de lucrări excelente, îndreptate mai ales împotriva oportuniștilor, machiștilor, narodnicilor“ (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 360). V. I. Lenin spunea despre lucrările filozofice ale lui Plehanov că sînt cele mai bune din literatura marxistă internațională.

Dar încă de pe atunci au început să se manifeste la Plehanov unele greșeli serioase, care au constituit germenele concepțiilor sale menșevice de mai târziu. El subaprecia rolul revoluționar al țărănimii și vedea în burghezia liberală un aliat al clasei muncitoare; admitînd în vorbe ideea hegemoniei proletarietului, în realitate el era împotriva esenței acestei idei.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Plehanov s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de oportuniști, iar mai târziu s-a alăturat menșevicilor. În perioada revoluției ruse din 1905—1907 s-au

ivit profunde divergențe între el și bolșevici în problemele fundamentale ale tacticii. În anii reacțiunii, Plehanov a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machiști și împotriva lichidatorismului, și s-a situat în fruntea grupului „menșevicilor-partiiți”. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După revoluția din februarie 1917 s-a întors în Rusia și a sprijinit Guvernul provizoriu burghez; față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — 35, 66, 72—80, 98, 127, 130—136, 152, 216, 229—240, 305, 381, 382—385.

Postolovski, D. S. (Aleksandrov, Vadim, Mihailov) (1876—1948) — social-democrat. A participat la mișcarea social-democrată cu începere din 1895. A dus muncă de partid la Petersburg, Vilnius și Tiflis. Din primăvara anului 1904 — agent al C.C. al P.M.S.D.R., împăciuitorist. În martie 1905 a fost numit reprezentant al C.C. al P.M.S.D.R. în Consiliul partidului. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat al Comitetului din nord-vest al P.M.S.D.R. și a fost ales membru al C.C. A fost reprezentantul oficial al C.C. al P.M.S.D.R. în Comitetul Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg. În anii reacțiunii s-a retras din activitatea politică. După revoluția din februarie 1917 a lucrat în comisia juridică a Sovietului din Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat la Comisia de propuneri legislative de pe lângă Consiliul Comisarilor Poporului al U.R.S.S. Din 1932 a fost pensionar cu pensie personală. — 76, 102, 116, 117, 122, 165, 173, 177.

Potresov, A. N. (Starover) (1869—1934) — unul dintre liderii menșevismului. În ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la marxism. Pentru participarea sa la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg a fost deportat în gubernia Veatka. În 1900 a plecat în străinătate, unde a luat parte la înființarea ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ, reprezentând redacția „Iskrei”; iskrist din minoritate. În anii reacțiunii s-a manifestat ca ideolog al lichidatorismului; a avut un rol important în conducerea revistelor menșevice „Vozrojdienie”, „Nașa Zarea” etc. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat; în străinătate a colaborat la „Dni”, săptămânalul lui Kerenski, în coloanele cărui s-a dedat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — 324.

P. S. — vezi Ștruve, P. B.

R

Readovoi — vezi Bogdanov, A. A.

Ribkin — a participat la Congresul al III-lea ca delegat al Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. — 192.

Rikov, A. I. (Vlasov, Sergheev) (1881—1938) — membru al P.M.S.D.R. cu începere din 1899. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat al Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R. În perioada reacțiunii a adoptat o poziție împăciuitoare față de menșevici, „vperedisti” și troțkiști. După revoluția din februarie 1917 s-a ridicat împotriva liniei partidului, orientată spre înfăptuirea revoluției socialiste, și împotriva tezelor din aprilie ale lui V. I. Lenin.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost președinte al Consiliului economic superior, vicepreședinte al Consiliului Comisarilor Poporului și al Consiliului Muncii și Apărării, președinte al Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. și al R.S.F.S.R.; a fost membru al Biroului Politic al C.C. S-a ridicat în repetate rânduri împotriva politici leniniste a partidului; în noiembrie 1917 s-a declarat pentru formarea unui guvern de coaliție la care să participe menșevicii și socialiștii-revoluționari; în 1928 a fost unul dintre liderii devierii oportuniste de dreapta din partid. În 1937 a fost exclus din partid și apoi judecat și condamnat pentru activitate anti-partinică și antisovietică. — 123, 148, 161, 162, 172.

Rodicev, F. I. (n. 1856) — moșier din Tver, fruntaș al zemstvelor, jurist, unul dintre liderii partidului cadet, membru în Comitetul Central al acestui partid. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. Deputat în cele patru Dume de stat. După revoluția din februarie 1917 a fost numit de Guvernul provizoriu burghez comisar pentru problemele Finlandei. După Revoluția Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — 290, 300, 313.

Rojdestvenski (Rojestvenski), Z. P. (1848—1909) — viceamiral al flotei țariste. Până în 1904 a fost șeful Marelui stat-major al marinei. În timpul războiului ruso-japonez din 1904—1905 a comandat escadra a doua din Pacific, trimisă de guvernul țarist în ajutorul Port-Arthurului asediat de japonezi. În bătălia de la Tsushima (14—15 (27—28) mai 1905) a dat dovadă de incapacitate totală, fiind înfrânt și făcut prizonier. — 250.

Romanov, N. V. (Leskov) (1864—1916) — social-democrat, bolșevic. Și-a început activitatea politică în cercurile narodnice. A participat la mișcarea social-democrată începând din 1890. A fost în repetate rânduri victima unor măsuri de represiune din partea guvernului țarist. De la sfârșitul anului 1903 a fost membru al Comitetului din nord al P.M.S.D.R. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat al Comitetului din nord al P.M.S.D.R.; a fost președinte al comisiei de validare. În anii 1906—1907 a colaborat la publicațiile periodice bolșevice „Volna”, „Vestnik Jizni” etc. — 116.

Rumeantev, P. P. (Șmidt) (1870—1925) — a participat la mișcarea social-democrată cu începere din 1891; a dus muncă de partid la Petersburg și în alte orașe din Rusia. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici, a fost membru al Biroului Comite-

telor Majorității. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat al Comitetului din Voronej al P.M.S.D.R. În iunie 1905 a fost cooptat în C.C. al P.M.S.D.R. În 1905 a fost redactor și colaborator al primului ziar bolșevic legal „*Novaja Jizn*“, iar în 1906—1907 redactor și colaborator al revistei „*Vestnik Jizni*“. În anii reacțiunii s-a îndepărtat de partid și a lucrat ca statistician. A murit în străinătate. — 122, 176, 375, 377—378.

S

Salmerón y Alonso, Nicolas (1838—1908) — om politic spaniol, unul dintre liderii republicanilor burghezi moderați, profesor de istorie și filozofie la Universitatea din Madrid. În timpul revoluției din 1868 a fost membru al juntei revoluționare a partidului republican, a avut o poziție centristă. După abdicarea regelui Amadeo (în februarie 1873) a fost ministru de justiție în guvernul republican. În iulie 1873 i-a urmat lui Pi y Margall în postul de președinte provizoriu al republicii ; a condus înăbușirea insurecțiilor cantonale ; în septembrie, sub presiunea republicanilor de dreapta și a monarhiștilor, a demisionat. După restaurarea Bourbonilor (1874) a emigrat în Franța. În 1884 s-a întors în Spania, iar în 1886 a fost ales în cortesuri, unde a continuat să militeze pentru progresul pașnic, evolutiv și pentru calea „legală“ de instaurare a republicii în Spania. — 242.

Schapper, Karl (1812—1870) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale. În 1836, la Paris, a aderat la Liga proscrisilor, organizație cu caracter democrat-revoluționar, iar după scindarea ei (1836—1837) a fost unul dintre conducătorii Ligii celor drepti, în cadrul căreia erau grupați muncitori germani cu tendințe socialiste. În 1840 a plecat la Londra, unde, împreună cu J. Moll, a fondat comunitatea locală a Ligii celor drepti și Asociația culturală a muncitorilor germani. După ce, în urma reorganizării efectuate de K. Marx și F. Engels, Liga celor drepti a fost transformată în Liga comuniștilor, Schapper a participat intens la activitatea acesteia, fiind membru al conducerii ei centrale. A luat parte la revoluția din 1848—1849 din Germania, a fost membru al comitetului democraților din districtul renan, iar în februarie-mai 1849 a fost președinte al Ligii muncitorești din Colonia. În iulie 1850 a emigrat în Anglia ; a intrat în conducerea centrală a Ligii comuniștilor și împreună cu A. Willich a luat poziție împotriva majorității ei, condusă de K. Marx și F. Engels ; a devenit unul dintre liderii fracțiunii sectare și aventuriste a Ligii.

În 1856, dându-și seama că s-a situat pe poziții greșite, s-a apropiat din nou de Marx și Engels ; în 1865, la propunerea lui Marx, a fost cooptat în Consiliul General al Internaționalei I. — 237.

Sergheev — vezi Rîkov, A. I.

Silvin, M. A. (Bem) (1874—1955) — social-democrat, a participat la mișcarea revoluționară cu începere din 1891 ; în 1893 a făcut

parte din cercul social-democrat al studenților tehnologi, a participat activ la propagarea marxismului în rîndurile muncitorilor din Petersburg. Ulterior a făcut parte din grupul central al „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1896 a fost arestat, iar în 1898 deportat pe termen de trei ani în Siberia răsăriteană. În toți acești ani a fost în legătură permanentă cu Lenin, l-a vizitat în repetate rînduri la Șusenskoe. La sfîrșitul lunii august — începutul lunii septembrie 1899, împreună cu alți 16 social-democrați a semnat „Protestul social-democraților din Rusia”, scris de V. I. Lenin, împotriva „Credo”-ului „economistilor”. Curînd după aceea a fost luat în armată, a făcut serviciul militar în Siberia, iar apoi la Riga, unde a fost vizitat de V. I. Lenin în scopul de a stabili legătura cu social-democrații. În 1901 a fost la Samara ca agent al „Iskrei”; în 1902 a fost arestat și deportat în gubernia Irkutsk, de unde a fugit în străinătate. În 1904 a fost cooptat în C.C. al P.M.S.D.R.; din 1905 pînă în 1908 a colaborat la o serie de ziare bolșevice ca: „Borba”, „Svetoci”, „Voprosî Dnea” etc. În 1908 s-a retras din activitatea politică și a încetat să facă parte din P.M.S.D.R. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat la Comisariatul poporului pentru învățămînt al R.S.F.S.R., din 1923 pînă în 1930 — la reprezentanța comercială a U.R.S.S. în Anglia, în 1930—1931 — la Academia de Științe a U.R.S.S. în calitate de secretar științific al Consiliului pentru studierea forțelor de producție; din 1931 a lucrat pe tîrîmul didactic. — 77—78, 79.

Sosnovski — vezi Desnițki, V. A.

Starover — vezi Potresov, A. N.

Struve, P. B. (P. S.) (1870—1944) — economist și publicist burghez, unul dintre liderii partidului monarhist liberal al cadeților. În ultimul deceniu al secolului trecut — reprezentant de seamă al „marxismului legal”, colaborator și redactor al revistelor „Novoe Slovo” (1897), „Nacealo” (1899) și „Jizn” (1900). Încă în prima sa lucrare, intitulată „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei” (1894), Struve, criticînd narodnicismul, a procedat la o „completare” și la o revizuire „critică” a teoriei economice și filozofice a lui K. Marx; s-a solidarizat cu reprezentanții economiei politice burgheze vulgare și a propagat malthusianismul. „Marele maestru al renegării” — astfel l-a numit V. I. Lenin pe Struve (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 488). Struve a fost unul dintre teoreticienii și organizatorii „Uniunii eliberării”, organizație burghezo-liberală (1904—1905), și redactor al organului ei ilegal, revista „Osvobojdenie” (1902—1905). O dată cu înființarea, în 1905, a partidului cadeților, el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. După înfrîngerea revoluției din 1905—1907, îl găsim pe Struve lider al aripii drepte a liberalilor; la începutul primului război mondial a devenit unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost un dușman înrăit al Puterii sovietice, membru al guvernului contrarevoluționar al lui Vrangel și, în cele din urmă,

emigrant alb. — 178, 199, 202, 223, 255, 256, 259, 262, 269, 292, 293, 313, 318, 321.

Sultanul — vezi Abdul-Hamid al II-lea.

Ș

Șabovskoi, D. N. (n. 1861) — prinț, fruntaș al zemstvelor, unul dintre organizatorii „Uniunii eliberării” (1904—1905). Din 1905 a fost membru al C.C. al partidului constituțional-democrat (al cadeților). Deputat în Duma I de stat și secretar al ei. Din mai pînă în iunie 1917 a fost ministru al asistenței sociale în primul guvern provizoriu. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în sistemul cooperăției sovietice. — 290.

Șcerbatov, N. B. (n. 1868) — prinț, mare moșier. Din 1907 a fost mareșal al nobilimii din gubernia Poltava, iar din 1912 — membru al Consiliului de stat. În 1915 a fost cîțva timp ministru al afacerilor interne. După Revoluția Socialistă din Octombrie a desfășurat o activitate contrarevoluționară la Kiev, Odesa și în alte orașe din sudul Rusiei; a avut legături strînse cu cercurile de la curte și a fost unul dintre inspiratorii ocuți ai reprimării mișcării revoluționare de către țarism. — 67.

Șeremetev, S. D. (n. 1844) — conte. În 1885 a fost ales mareșal al nobilimii din gubernia Moscova. În 1900 a fost numit membru al Consiliului de stat; a avut legături strînse cu cercurile de la curte și a fost unul dintre inspiratorii ocuți ai reprimării mișcării revoluționare de către țarism. — 67.

Șidlovski, N. V. (1843—1907) — moșier din gubernia Voronej, senator, membru al Consiliului de stat. La 29 ianuarie 1905 a fost numit președinte al comisiei guvernamentale speciale, însărcinată „să lămurească fără întîrziere cauzele nemulțumirii muncitorilor din orașul Petersburg și din suburbii și să stabilească măsurile de natură să înălțare pe viitor asemenea nemulțumiri”. Această comisie a fost desființată de guvernul țarist la 20 februarie 1905. — 123, 368.

Șipov, D. N. (1851—1920) — mare moșier, fruntaș al zemstvelor, liberal moderat. Din 1893 pînă în 1904 a fost președinte al zemstvei guberniale Moscova. În noiembrie 1904 — președinte al „Consfătuirii neoficiale a reprezentanților zemstvelor”. În noiembrie 1905 a fost unul dintre organizatorii „Uniunii 17 octombrie” și președinte al Comitetului ei Central. În 1906 a părăsit „Uniunea” și a intrat în „Partidul înnoirii pașnice”; în același an a fost ales membru în Consiliul de stat. În 1911 s-a retras din activitatea politică. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; a fost unul dintre conducătorii organizației albgardiste contrarevoluționare „Centrul național”. — 70, 224, 226, 289, 292, 313, 392, 397—398.

Șmidt — vezi Rumeanțev, P. P.

T

Tigrov — vezi Avilov, B. V.

Trepov, D. F. (1855—1906) — În anii 1896—1905 a fost șeful poliției din Moscova. A fost, după cum spune V. I. Lenin, „unul dintre slugoii țariști pe care-i detestă cel mai mult întreaga Rusie și care și-a câștigat un trist renume la Moscova prin cruzimea și brutalitatea sa, ca și prin participarea la încercările lui Zubatov de a perverti pe muncitori“ (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 240). La 11 ianuarie 1905 a fost numit guvernator-general al Petersburgului, iar apoi ministru-adjunct la interne. Autor al faimosului ordin din octombrie 1905 „de a nu trage cu cartușe oarbe și de a nu economisi gloanțele“. Inspirator al pogromurilor săvârșite de sutele negre. — 293, 296, 299, 313, 397.

Troțki (Bronstein), L. D. (1879—1940) — dușman inveterat al leninismului. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Siberia a P.M.S.D.R., iskrit din minoritate. După congres a dus o luptă activă împotriva bolșevicilor în toate problemele teoriei și practicii revoluției socialiste. În anii reacțiunii a fost lichidator, iar în 1912 — organizator al Blocului antipartinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste, l-a combătut pe V. I. Lenin în problemele războiului, păcii și revoluției. Întorcându-se din emigrație după revoluția din februarie 1917, a aderat la grupul „interraioniștilor“ și, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia, a fost primit în rândurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost comisar al poporului pentru afacerile externe, comisar al poporului pentru problemele militare și maritime, președinte al Coșsiliului militar-revoluționar al republicii; a făcut parte din Biroul politic al C.C. În 1918 a luat poziție împotriva păcii de la Brest, iar în 1920—1921 a fost în fruntea opoziției în discuția asupra sindicatelor. Începând din 1923 a dus o înverșunată luptă fracționistă împotriva programului leninist de construire a socialismului, împotriva liniei generale a partidului; a propagat ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascând troțkismul ca pe o deviere mic-burgheză în partid, l-a zdrobit din punct de vedere ideologic și organizatoric. În 1927 Troțki a fost exclus din partid; în 1929 a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică, iar în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. — 15, 16, 18, 363.

Trubețkoi, S. N. (1862—1905) — prinț, filozof idealist, liberal prin concepțiile sale politice. A căutat să întărească țarismul prin introducerea unei constituții moderate. În 1905, ca membru al delegației zemților pe care V. I. Lenin a numit-o „ceată de slujitori burhezi ai țarului“, a fost în audiență la Nicolaie al II-lea și a rostit în fața lui un discurs programatic. Vorbind despre acest demers politic al zemților, Lenin l-a calificat ca o încercare de compromis,

ca o tranzacție a burgheziei cu țarismul, ca o manifestare de slugărnice față de absolutism. În 1905, Trubețkoi a fost ales rector al Universității din Moscova; și-a dat încuviințarea pentru închiderea universității, temându-se ca studenții să nu întreprindă în incinta ei acțiuni revoluționare față de absolutismului.

În lucrările sale filozofice „Natura conștiinței umane” (1889—1891), „Bazele idealismului” (1896) și în alte lucrări a combătut cu înverșunare materialismul. A fost redactor al revistei „Voprosi filosofii i psihologii”. — 289, 290, 294—295, 298, 313, 399.

Turati, Filippo (1857—1932) — militant reformist al mișcării muncitorești italiene. În 1891 a fondat revista „Critica Sociale”. A fost (în 1892) unul dintre organizatorii Partidului socialist italian și lider al aripii lui drepte, reformiste. În 1896 a fost ales în parlament, unde a condus grupul socialiștilor reformiști. A promovat o politică de colaborare de clasă între proletariat și burghezie; în perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. A avut o atitudine ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie, a luat poziție împotriva mișcării revoluționare a oamenilor muncii italieni. După scindarea Partidului socialist italian (în 1922) a trecut în fruntea Partidului socialist unitar, de orientare reformistă. În 1926 a emigrat din Italia fascistă și s-a stabilit în Franța. — 135, 239, 385.

T

Thakaia, M. G. (Barsov, Leonov) (1865—1950) — revoluționar de profesie, unul dintre cei mai vechi militanți ai partidului bolșevic și ai mișcării muncitorești internaționale. A intrat în mișcarea revoluționară în 1880. Din 1898 a fost membru al P.M.S.D.R. A dus muncă de partid în Caucaz, la Harkov și la Ekaterinoslav. A fost unul dintre conducătorii Comitetului Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. A luat parte la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat al Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R.; ca cel mai în vârstă dintre delegați, a deschis prima ședință a congresului. A participat activ la revoluția din 1905—1907. A fost în repetate rânduri victima unor măsuri de represiune din partea guvernului țarist. Din 1907 până în martie 1917 s-a aflat în emigrație; a fost delegat la Congresul al V-lea al partidului. După revoluția din februarie 1917 s-a întors în Rusia împreună cu Lenin. În 1917—1920 a fost membru al Comitetului de partid din Tiflis. După victoria Puterii sovietice în Gruzia în februarie 1921 a deținut posturi de conducere în aparatul Sovietelor și pe linie de partid; președinte al Comitetului Executiv Central al Republicii Sovietice Federative Socialiste din Transcaucazia, membru al prezidiului Comitetului Executiv Central al U.R.S.S., președinte al Comitetului Executiv Central al Gruziei, membru în C.C. al P.C. (b) din Gruzia. — 90, 130, 150.

U

Ulianov, V. — *vezi* Lenin, V. I.

Urusov, S. D. (n. 1862) — prinț, mare moșier ; prin concepțiile sale politice a fost adept al monarhiei parlamentare și a căutat să întârească țarismul prin introducerea unei constituții moderate. În 1903 și 1904 a fost guvernator general al Basarabiei. În 1905 a fost cîțva timp adjunct al ministrului de interne în guvernul Witte. În 1906 a fost ales în Duma I de stat ca deputat al guberniei Kaluga ; membru al partidului „reformelor democratice“. După dizolvarea Dumei I de stat a semnat „Apelul de la Viborg“, fapt pentru care a fost arestat și condamnat la 3 luni de închisoare. Pînă în 1917 s-a ocupat cu agricultura. De la 1 martie pînă în iunie 1917 a fost adjunct al ministrului de interne în Guvernul provizoriu. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în calitate de contabil, iar apoi a făcut parte din comisia specială de pe lîngă prezidiul Consiliului economic superior pentru studierea anomaliilor magnetice de la Kursk. Din 1921 pînă în 1929 a lucrat la Banca de Stat. — 67.

V

Vadim — *vezi* Postolovski, D. S.

Valerian — *vezi* Liubimov, A. I.

Varlin, Louis-Eugen (1839—1871) — revoluționar francez, militant de frunte al Comunei din Paris din 1871, proudhonist de stînga (o vreme s-a situat pe poziții apropiate de cele ale bakuniștilor) ; de profesie muncitor-legător. A organizat asociația muncitorilor-legători din Paris, a condus grevele lor din 1864 și 1865. În 1865 a intrat în Internaționala I, a fost unul dintre organizatorii și conducătorii secțiilor ei din Paris. A fost delegat la Conferința de la Londra (1865) și la congresele de la Geneva (1866) și Basel (1869) ale Internaționalei I. A fost de repetate ori urmărit de justiție. În 1871 a fost membru al Comitetului Central al Gărzii naționale, în zilele Comunei din Paris a fost membru al Consiliului (guvernului) ei, „delegat“ al comisiei financiare, iar apoi al comisiei militare ; a făcut parte din minoritatea de stînga a Comunei. După ce trupele versailleze au pătruns în Paris, a condus apărarea în arondismentele 6 și 11, a luptat eroinic pe baricade. La 28 mai a fost prins de versaillezi, torturat și împușcat fără judecată. — 8, 238.

Vasiliev — *vezi* Lengnik, F. V.

Verner — *vezi* Bogdanov, A. A.

Vlașov — *vezi* Rîkov, A. I.

Vogt, Karl (1817—1895) — naturalist german, unul dintre principalii reprezentanți ai materialismului vulgar. A participat la revoluția din 1848—1849 din Germania; deputat în Adunarea națională de la Frankfurt, a făcut parte din aripa ei stângă în calitate sa de democrat mic-burghez. După înfrângerea revoluției a emigrat în Elveția. A scris o serie de lucrări în domeniul zoologiei, geologiei și fiziologiei. Ca adept al materialismului vulgar, susținea că „între gândire și creier există aproape același raport ca între fiere și ficat sau între urină și rinichi” („Scrisori pe teme de fiziologie”). Adversar înverșunat al socialismului științific, a participat la campania de ațintiri împotriva revoluționarilor proletari și a făcut declarații calomnioase asupra activității lui K. Marx și F. Engels. În pamfletul intitulat „Herr Vogt”, Marx l-a demascată pe Vogt ca agent secret plătit al lui Ludovic Bonaparte (vezi K. Marx și F. Engels, Werke, Bd. 14, Dietz Verlag, Berlin, 1961, S. 385—686). — 27.

Voinov — vezi Lunacearski, A. V.

Vorovski, V. V. (Orlovski) (1871—1923) — revoluționar de profesie, militant de seamă al partidului bolșevic, diplomat sovietic eminent, publicist și critic literar. Și-a început activitatea revoluționară în 1890, în cadrul unor cercuri studențești. Din 1894 a fost membru activ al „Uniunii muncitorești” din Moscova, care avea strânse legături cu „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1899, aflându-se în deportare, a aderat la „Protestul social-democraților ruși” împotriva „economistilor”, scris de Lenin. În 1902 a emigrat din țară și a devenit colaborator al „Iskrei” leniniste. La începutul anului 1904, din însărcinarea lui V. I. Lenin, a întemeiat la Odesa Biroul din sud al P.M.S.D.R.; la sfârșitul lunii august a plecat în străinătate, unde s-a raliat la declarația celor 22 de bolșevici. În 1905 a lucrat, alături de Lenin, ca redactor la ziarele „Vpered” și „Proletarii”. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat din partea Comitetului din Nikolaev al P.M.S.D.R. De la sfârșitul anului 1905 a activat în cadrul organizației bolșevice din Petersburg și a fost membru al redacției ziarului bolșevic „Novaia Jizn”. În 1906 a fost delegat la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. În 1907 a condus organizația bolșevică din Odesa. Pentru activitate revoluționară a fost de repetate ori arestat și deportat. În 1915 a plecat la Stockholm, iar în 1917, la propunerea lui V. I. Lenin, a intrat în Biroul din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut importante posturi în diplomație; a fost reprezentant plenipotențiar al R.S.F.S.R. în țările scandinave (1917—1919) și în Italia (1921—1923), secretar general al delegației sovietice la Conferința de la Genova și reprezentant al Rusiei Sovietice la Conferința de la Lausanne. A fost ucis de albgarđiști, la Lausanne, în ziua de 10 mai 1923. A scris o serie de lucrări publicistice și de critică literară. — 40, 62, 109.

V. S. — *vezi* Filatov, V. V.

Vtorov — *vezi* Krohmal, V. N.

W

Willich, August (1810—1878) — a participat la mișcarea revoluționară din Germania; de profesie ofițer. În 1846, ca urmare a convingerilor sale politice, a demisionat din armata prusiană; a fost sub influența curentului mic-burghez al „adevăratului socialism”. În 1847 a intrat în Liga comuniștilor. În perioada revoluției din 1848—1849 din Germania a participat la o serie de acțiuni armate ale republicanilor din sudul Germaniei; în timpul insurecției din Baden-Palatinat din 1849 a comandat un batalion de voluntari și l-a avut ca aghiotant pe F. Engels. După înfrângerea insurecției a emigrat în Elveția, iar apoi în Anglia. A fost unul dintre liderii fracțiunii sectare și aventuriste care s-a rupt de Liga comuniștilor în 1850. K. Marx și F. Engels au luat atitudine împotriva tacticii lui Willich și a adepților săi. În 1853 a plecat în S.U.A., unde a participat activ la războiul civil (1861—1865), deținând diferite posturi de comandă în armata nordicilor. — 140, 237.

Witte, S. I. (1849—1915) — om de stat rus, exponent al intereselor „imperialismului militaro-feudal” din Rusia țaristă; partizan convins al absolutismului; a căutat să mențină monarhia făcând promisiuni și concesiuni neînsemnate burgheziei liberale și recurgând la crâncene represii împotriva poporului. A fost unul dintre organizatorii înăbușirii revoluției din 1905—1907. În calitate de ministru al căilor de comunicații (februarie-august 1892), ministru de finanțe (1892—1903), președinte al Consiliului de Miniștri (octombrie 1905 — aprilie 1906), prin măsurile luate de el în domeniul finanțelor, al politicii vamale, al construcției de căi ferate și al legislației pentru reglementarea muncii în fabrici, prin stimularea intensă a investițiilor de capital străin, a contribuit la dezvoltarea capitalismului în Rusia și la accentuarea dependenței ei de puterile imperialiste. „Ministru-misit”, „agent de bursă”, așa l-a calificat V. I. Lenin. — 259, 271.

Z

Zimin — *vezi* Krasin, L. B.

DATE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(Sfârșitul lunii martie — iunie 1905)

- Martie-iunie* Lenin locuiește la Geneva (de la sfârșitul lunii aprilie 1903).
- Martie, înainte de 23 ale lunii (5 aprilie)* Lenin scrie planul articolului „Social-democrația și guvernul revoluționar provizoriu“.
- Martie, 23 și 30 (aprilie 5 și 12)* În numerele 13 și 14 ale ziarului „Vpered“ este publicat articolul lui Lenin „Social-democrația și guvernul revoluționar provizoriu“.
- Martie, 26 (aprilie, 8)* Într-o scrisoare de răspuns către O. I. Vinogradova, la Odesa, Lenin dă lămuriri în legătură cu crearea unei organizații sindicale a meseriașilor.
- Martie, înainte de 30 ale lunii (12 aprilie)* Lenin scrie planul articolului „Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii“ și-și face o serie de însemnări în legătură cu acest articol.
- Lenin scrie articolul „Oameni care dau vina pe alții“. Articolul a fost publicat în ziarul „Vpered“ nr. 15 din 20 (7) aprilie.
- Lenin redactează articolul lui V. V. Vorovski „Lupta pentru dreptul la grevă“. Articolul a fost publicat în ziarul „Vpered“ nr. 14 din 12 aprilie (30 martie).
- Lenin redactează manuscrisul broșurii „Cum s-a dus muncitorii din Petersburg cu petiție la țară“ de A. V. Lunacearski (V. Voinov).
- Lenin și M. S. Olminski scriu nota din partea redacției ziarului „Vpered“ la rezoluția adoptată de un grup de muncitori de la Uzina metalurgică din Petersburg în care se vorbea de nece-

sitatea unității partidului. Rezoluția și nota au fost publicate în ziarul „Vpered” nr. 14 din 12 aprilie (30 martie).

*Martie, 30
(aprilie, 12)*

În nr. 14 al ziarului „Vpered” apare articolul lui Lenin „Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii”. Ulterior, articolul a apărut și într-o broșură editată de Comitetul Uniunii din Caucaz în limbile rusă, gruzină și armeană.

*Sfârșitul lunii
martie*

În vederea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., Lenin își face o serie de însemnări în care enumeră materialele necesare delegaților la congres. Lenin se întâlnește cu M. I. Vasiliev-Iujin, cu care discută starea de lucruri din organizațiile de partid din Petersburg și din Caucaz.

Aprilie, 2 (15)

Lenin scrie articolul „Tocmeala în jurul constituției”. Articolul a fost publicat în ziarul „Vpered” nr. 16 din 30 (17) aprilie; ulterior a apărut și într-o foaie volantă editată de Comitetul bolșevic din Baku.

Aprilie, 5 (18)

Lenin ia parte la ședința Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului.

Aprilie, 6 (19)

Lenin însărcinează pe G. D. Leiteizen, colaborator al ziarului „Vpered”, să rostească la congresul Partidului socialist francez cuvântul de salut din partea redacției ziarului „Vpered”.

*Aprilie, înainte
de 7 (20) ale
lunii*

Lenin scrie planul articolului „Programul agrar al liberalilor”.

Lenin studiază poziția adoptată de K. Marx și F. Engels față de mișcarea pentru reforma agrară care a avut loc în S. U. A. în 1846 și face extrase din lucrarea lor „Circulară împotriva lui Kriege”; aceste extrase au fost folosite de el în articolul „Marx despre «cerniți peredel» de tip american”.

Lenin scrie nota din partea redacției ziarului „Vpered” la o corespondență primită din Odesa cu privire la organizarea comitetelor de partid în uzine. Acest material a apărut în ziarul „Vpered” nr. 15 din 20 (7) aprilie.

- Lenin redactează articolul „Lucrările comisiei lui Kokovțev“ de V. V. Vorovski. Articolul a fost publicat în ziarul „Vpered“ nr. 15 din 20 (7) aprilie.
- Aprilie, 7 (20)* În nr. 15 al ziarului „Vpered“ apar articolele lui Lenin: „Programul agrar al liberalilor“ (articol de fond), „Marx despre «cernii peredel» de tip american“, „Consiliul partidului a fost demascat“.
- Aprilie, înainte de 8 (21) ale lunii* Lenin îi scrie lui A. A. Preobrajenski, la Samara, anunțându-l că în curînd va avea loc Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.
- Aprilie, 10 (23)* În numele C. C. al P.M.S.D.R., Lenin scrie o „Scrisoare deschisă către tov. Plehanov, președintele Consiliului P.M.S.D.R.“. Scrisoarea a fost publicată în ziarul „Vpered“ nr. 16 din 30 (17) aprilie.
- Aprilie, nu mai tîrziu de 11 (24) ale lunii* Lenin întocmește proiectul de hotărîre a Comitetului de organizare privind reprezentarea unor organizații la congres și proiectul de rezoluție a Comitetului de organizare cu privire la constituirea congresului.
- Aprilie, 11 (24)* Lenin ia parte la ședința Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului.
- Aprilie* Lenin scrie articolul „În legătură cu Congresul al III-lea“.
- Aprilie, înainte de 12 (25) ale lunii* Lenin scrie planul proclamației și proclamația „1 Mai“. Proclamația a apărut sub semnătura Biroului Comitetelor Majorității și a redacției ziarului „Vpered“.
- Lenin asistă la prezentarea referatului lui A. V. Lunăcearski consacrat problemei insurecției. Lenin primește din partea comitetelor din Kursk și din Odesa mandate de delegat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. La congres, V. I. Lenin s-a prezentat ca delegat din partea Comitetului din Odesa.
- Lenin discută cu delegații veniți la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. felul cum se vor desfășura lucrările congresului; el se informează asupra situației muncii de partid în Rusia și ține consfătuiri în legătură cu principalele probleme de pe

ordinea de zi a congresului. Convorbirile au avut loc la Geneva, iar apoi la Londra.

Într-o convorbire cu V. A. Desnițki, delegat la Congresul al III-lea al partidului din partea Comitetului din Nijni-Novgorod, Lenin se interesează amănunțit de activitatea lui A. M. Gorki.

Lenin pleacă din Geneva la Londra, pentru a participa la lucrările Congresului al III-lea al partidului.

Lenin elaborează ordinea de zi a Congresului al III-lea al partidului și ține o serie de consfătuiri cu membrii Biroului Comitetelor Majorității și cu membrii redacției ziarului „Vpered”.

Lenin scrie pentru M. Ţhakaia textul cuvîntului de deschidere a congresului.

Aprilie, 12—27
(aprilie, 25 —
mai, 10)

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.

Lenin conduce lucrările congresului.

Lenin ține jurnalul ședințelor congresului.

Aprilie, 12 (25)

În prima ședință, Lenin este ales președinte al congresului.

La propunerea lui Lenin, regulamentul Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. este luat ca bază a regulamentului lucrărilor Congresului al III-lea.

Lenin prezintă un amendament la completarea propusă de V. V. Vorovski la punctul 7 al regulamentului Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. cu privire la numărătoarea voturilor consultative. Completarea împreună cu amendamentul lui Lenin sînt adoptate de congres.

Lenin face însemnări în timpul prezentării raportului C. O. din partea Biroului Comitetelor Majorității.

Aprilie, 13 (26)

Lenin scrie declarația „Către comisia de validare a congresului”, în care propune ca V. V. Adoratski, membru al Comitetului din Kazan al P.M.S.D.R., să fie invitat la congres cu drept de vot consultativ, dat fiind că nu s-a prezentat un delegat oficial din partea Comitetului din Kazan.

În ședința a doua a congresului, Lenin propune ca V. V. Adoratski să fie invitat la congres.

Împreună cu alți delegați la congres, Lenin semnează declarația în care se propune comisiei de validare ca A. M. Essen să fie invitat la congres cu drept de vot consultativ.

În ședința a 3-a a congresului, Lenin ia cuvântul în cadrul discutării raportului Comitetului de organizare și prezintă un proiect de rezoluție în legătură cu această problemă. Rezoluția este adoptată.

Lenin scrie conspectul cuvântării cu privire la valabilitatea convocării congresului și ține o cuvântare în această problemă.

Lenin scrie planul rezoluției cu privire la valabilitatea convocării Congresului al III-lea.

Lenin prezintă un amendament la completarea propusă de P. P. Rumeanțev la proiectul de rezoluție cu privire la constituirea congresului.

Lenin intervine de două ori în apărarea ordinii de zi a congresului elaborate de el, care este adoptată de congres cu unele modificări; ia cuvântul în cadrul discutării sistemului de lucru al congresului.

Lenin prezintă un proiect de rezoluție cu privire la alegerea unor comisii pentru examinarea rapoartelor delegaților, pentru numirea raportorilor și pregătirea proiectelor de rezoluții în principalele probleme de pe ordinea de zi.

Lenin este ales în comisia pentru pregătirea proiectelor de rezoluție.

Aprilie, înainte de 14 (27) ale lunii

Lenin redactează raportul lui A. V. Lunacearski cu privire la insurecția armată și la atitudinea P.M.S.D.R. față de aceasta din urmă.

Aprilie, 14 (27)

În ședința a 4-a a congresului, Lenin prezintă un proiect de rezoluție cu privire la reprezentarea Comitetului din Batum. Rezoluția este adoptată.

Lenin prezintă o rezoluție cu privire la reînnoșterea mandatului lui V. V. Vorovski ca reprezentant al Comitetului din Nikolaev.

Lenin prezintă amendamente la proiectul de rezoluție cu privire la reprezentarea grupului din Minsk al P.M.S.D.R.

Lenin ia cuvîntul în cadrul discutării propunerii de a se acorda drept de vot deliberativ Comitetului din Arhanghelsk, grupurilor din Ekaterinoslav și Harkov, precum și Comitetului organizației din străinătate a P.M.S.D.R.

În ședința a 5-a a congresului, Lenin intervine în discuția pe marginea raportului comisiei de validare cu privire la reprezentarea comitetelor din Kazan și din Kuban și prezintă un proiect de rezoluție în care propune să nu se țină seama de voturile acestor comitete la constituirea congresului. Rezoluția este adoptată.

Este prezentată și adoptată rezoluția lui Lenin cu privire la modalitatea votării la congres.

A. V. Lunacearski prezintă proiectul de rezoluție cu privire la atitudinea P.M.S.D.R. față de insurrecția armată, scris de Lenin.

Aprilie, 15 (28)

În ședința a 6-a a congresului, Lenin rostește o cuvîntare cu privire la insurrecția armată.

*Aprilie, nu mai
tîrziu de 16
(29) ale lunii*

Lenin scrie proiectul rezoluției suplimentare cu privire la insurrecția armată.

Aprilie, 16 (29)

În ședința a 8-a a congresului, Lenin rostește o cuvîntare cu privire la insurrecția armată; redactează rezoluția scrisă de el în legătură cu această problemă. Rezoluția lui Lenin cu privire la insurrecția armată este adoptată în ședința a 9-a a congresului.

Lenin prezintă un adaos la rezoluția cu privire la atitudinea P.M.S.D.R. față de politica guvernului în ajunul și în timpul revoluției.

*Între 16 și 19
aprilie (29 aprilie
și 2 mai)*

Lenin face o serie de observații pe marginea proiectului de rezoluție prezentat de P. P. Rumeanțev în legătură cu acțiunea politică deschisă a P.M.S.D.R.

*Aprilie, înainte
de 17 (30) ale
lunii*

Lenin redactează articolul „Renașterea bisericii ortodoxe” de A. V. Lunacearski. Articolul a fost publicat în ziarul „Vpered” nr. 16 din 30 (17) aprilie.

*Aprilie, înainte
de 18 ale lunii
(1 mai)*

Lenin scrie o scrisoare (nu s-a stabilit cui îi era adresată) în care arată că este necesar să se traducă în limba rusă și să se editeze în broșură

articolul „Campania germană pentru constituția imperiului” de F. Engels. De această lucrare el se ocupă amănunțit în raportul prezentat la congres cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu.

Lenin scrie proiectul de rezoluție cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu.

Lenin scrie planul, tezele și un scurt conspect al raportului cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu și face o serie de însemnări în vederea acestui raport; el scoate extrase din lucrările lui K. Marx și F. Engels, pe care le folosește în raportul său.

*Aprilie, 18
(mai, 1)*

În ședința a 10-a a congresului, Lenin rostește o cuvîntare cu privire la atitudinea P.M.S.D.R. față de tactica guvernului în ajunul revoluției.

În ședința a 11-a a congresului, Lenin prezintă raportul cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu și proiectul său de rezoluție cu privire la guvernul revoluționar provizoriu.

*Aprilie, nu mai
tîrziu de 19 ale
lunii (2 mai)*

Lenin scrie un adaos la rezoluția cu privire la guvernul revoluționar provizoriu.

*Aprilie, 19
(mai, 2)*

În ședința a 12-a a congresului, Lenin rostește o cuvîntare în legătură cu amendamentele la rezoluția cu privire la guvernul revoluționar provizoriu și prezintă amendamente la punctele „a”, „b” și „c”. Rezoluția împreună cu amendamentele sînt adoptate de congres.

Lenin scrie proiectul de rezoluție cu privire la acțiunea politică deschisă a P.M.S.D.R.

Lenin prezintă amendamente și completări la proiectul de rezoluție cu privire la atitudinea față de tactica guvernului în ajunul revoluției.

Lenin ia cuvîntul în cadrul discutării proiectului de rezoluție cu privire la acțiunea politică deschisă a P.M.S.D.R.

Lenin intervine de două ori în cadrul discutării proiectului de rezoluție cu privire la atitudinea P.M.S.D.R. față de tactica guvernului în ajunul revoluției

Lenin prezintă raportul asupra rezoluției cu privire la sprijinirea mișcării țărănești.

*Aprilie, nu mai
târziu de 20 ale
lunii (3 mai)*

Lenin scrie articolul „Despre dări de seamă bilunare din partea organizațiilor de partid“.

*Aprilie, 20
(mai, 3)*

În ședința a 14-a a congresului este prezentat proiectul de rezoluție al lui Lenin cu privire la sprijinirea mișcării țărănești.

Lenin își redactează proiectul, care este prezentat și adoptat în ședința a 15-a.

Lenin scrie conspectul cuvântării cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate și rostește în ședința a 15-a a congresului cuvântarea în legătură cu această problemă.

Lenin adresează prezidiului congresului o notiță în care arată că este necesar să se adopte o rezoluție cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate.

*Aprilie, 21
(mai, 4)*

În ședința a 16-a a congresului, Lenin intervine de cinci ori în cadrul discutării proiectului de statut al partidului.

În ședința a 16-a a congresului, § 1 din statutul partidului este adoptat în formularea lui Lenin. Lenin își face o serie de însemnări în legătură cu relațiile dintre organizațiile periferice și comitete.

În ședința a 17-a a congresului, Lenin intervine de 8 ori în cadrul discutării proiectului de statut al partidului și a rezoluțiilor suplimentare la statut.

Lenin traduce în limba rusă un pasaj din statutul Partidului socialist francez, pentru ca P. A. Krasikov să-l poată folosi în cuvântarea sa la discutarea proiectului de statut al partidului.

*Aprilie, 22
(mai, 5)*

În ședința a 18-a a congresului, Lenin ia cuvântul pe marginea raportului comisiei de validare cu privire la reprezentarea Comitetului din Kazan.

În ședința a 19-a a congresului, Lenin prezintă „Proiectul de rezoluție cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organiza-

țiilor social-democrate" și ia de trei ori cuvântul în această problemă.

Lenin intervine de două ori în cadrul discutării rezoluției suplimentare la statutul partidului cu privire la conferințele periodice ale reprezentanților diferitelor organizații de partid.

*Aprilie, 22 și 23
(mai, 5 și 6)*

Congresul discută în ședința a 19-a proiectul de rezoluție cu privire la partea care s-a rupt de partid, prezentat de A. A. Bogdanov, cu amendamentele lui V. I. Lenin, și îl adoptă în ședința a 20-a.

*Aprilie, 23
(mai, 6)*

În ședința a 20-a a congresului, Lenin ia cuvântul împotriva proiectului de rezoluție cu privire la partea care s-a rupt de partid, prezentat de P. P. Rumeanțev.

Congresul adoptă, cu amendamentele lui Lenin, proiectul de rezoluție cu privire la dizolvarea comitetelor care vor refuza să recunoască hotărârile Congresului al III-lea.

În ședința a 21-a a congresului, Lenin ia cuvântul în cadrul discutării proiectului de rezoluție cu privire la atitudinea față de organizațiile social-democrate naționale.

Lenin ia cuvântul în problema atitudinii față de liberali; în cuvântarea sa, el folosește extrasele făcute din materialele publicate de ziarul „The Times” despre congresul zemstvelor.

Lenin rostește o cuvântare despre acordurile practice cu socialiștii-revoluționari.

*Aprilie, 25
(mai, 8)*

În ședința a 22-a a congresului, cu prilejul discutării proiectului de rezoluție cu privire la propagandă și agitație, Lenin sprijină propunerea ca toate organizațiile de partid să trimită Comitetului Central dări de seamă bilunare și prezintă amendamente și completări la punctele „a”, „c” și „d”.

Lenin scrie conspectul cuvântării pe marginea raportului de activitate al C.C. și ia de două ori cuvântul în legătură cu această problemă în ședința a 23-a a congresului.

Lenin ia cuvântul în problema alegerii Comitetului Central și prezintă amendamente la propunerile privind procedura alegerilor.

Lenin întocmește lista membrilor comisiei de verificare a alegerilor pentru C.C.

Lenin participă la alegerea prin vot secret a Comitetului Central și depune două buletine de vot.

Lenin este ales membru al Comitetului Central al partidului.

În ședința a 23-a a congresului este prezentat și adoptat proiectul de rezoluție, scris de Lenin, cu privire la momentul intrării C.C. în exercițiul funcțiilor sale.

Lenin ia cuvântul în legătură cu publicarea proceselor-verbale ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.

În ședința a 23-a a congresului este prezentat și adoptat proiectul de rezoluție, scris de Lenin, cu privire la publicarea proceselor-verbale, a rezoluțiilor și a înștiințării despre Congresul al III-lea al partidului.

*Aprilie, înainte
de 26 ale lunii
(9 mai)*

Lenin citește materialul care urmează să intre în nr. 17 al ziarului „Vpered” și-și comunică observațiile într-o scrisoare către M. S. Olminski.

Lenin redactează articolul „Din istoria luptei revoluționare a proletariatului european. IV. Marșul spre Versailles al femeilor înfometate” de A. V. Lunacearski. Articolul a fost publicat în ziarul „Vpered” nr. 12 din 9 mai (26 aprilie) 1905.

*Aprilie, 26
(mai, 9)*

În ședința a 25-a a congresului este prezentată rezoluția cu privire la evenimentele din Caucaz, scrisă de Lenin. Lenin ia de două ori cuvântul în cadrul discuției ei. Rezoluția este adoptată.

*Aprilie, 27
(mai, 10)*

Lenin declară închise lucrările Congresului al III-lea al partidului.

Lenin prezidează prima ședință a Comitetului Central ales de Congresul al III-lea al partidului.

Printr-o hotărâre a Comitetului Central, Lenin este numit redactor responsabil al ziarului „Proletarii”, Organul Central al partidului, și reprezentant al C. C. în străinătate.

Lenin schițează planul de repartizare a sarcinilor între membrii C.C. atât pentru munca din străinătate cât și pentru cea din Rusia; stabilește parola, cifrul și numele conspirative pentru întreținerea legăturii dintre membrii C. C.; tehnica organizării și modul finanțării muncii de partid.

Lenin alcătuiește, pe grupe, lista delegaților la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.: „Agitatori, propagandiști, organizatori“.

*Aprilie, după data
de 27 ale lunii
(10 mai)*

Împreună cu alți delegați care au participat la lucrările Congresului al III-lea, Lenin vizitează mormântul lui K. Marx din cimitirul Highgate din Londra.

Împreună cu M. G. Țhakaia, N. K. Krupskaja și R. S. Zemleacika, Lenin vizitează Muzeul britanic de istorie naturală.

Lenin se întoarce de la Londra la Geneva. În drum se oprește la Paris, unde, împreună cu M. G. Țhakaia, N. K. Krupskaja și R. S. Zemleacika, vizitează locul unde au fost executați comunarzii din Paris — „Zidul comunarzilor“ de la cimitirul „Père Lachaise“; el vizitează de asemenea turnul Eiffel și Luvrul.

*Prima jumătate
a lunii mai*

Lenin scrie un plan de referat asupra Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.

Lenin prezintă două referate asupra lucrărilor Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Primul referat, de instructaj, a fost prezentat în fața coloniei bolșevice și a agenților care urmau să plece în organizațiile de partid; al doilea a fost public. În timpul discuțiilor pe marginea celui de-al doilea referat, Lenin își notează obiecțiile formulate de L. Martov.

Mai, 5 (18)

În nr. 18 al ziarului „Vpered“ sînt publicate articolele lui Lenin „Sofisme politice“ și „Un observator din afară despre Rusia“.

Mai, 7 (20)

Lenin participă la o adunare a colaboratorilor ziarului „Proletarii“, Organul Central al partidului, la care se discută planul de muncă al redacției.

Lenin scrie în limba engleză o scrisoare adresată „Secretarului «Comitetului pentru reprezentarea muncitorilor» din Anglia“ exprimînd mulțumiri

- pentru banii donați la fondul de ajutorare a victimelor revoluției.
- Lenin semnează hotărârea C. C. al P.M.S.D.R. prin care G. V. Plehanov este numit reprezentant al P.M.S.D.R. în Biroul socialist internațional.
- Mai, după data de 10 (23) ale lunii* În numele C.C. al P.M.S.D.R., Lenin adresează „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ o scrisoare în care îi cere să-și precizeze atitudinea față de hotărârile Congresului al III-lea al partidului.
- Mai, nu mai devreme de 13 (26) ale lunii* Lenin face extrase dintr-o recenzie la cartea „Mizeria“ de R. Hunter, apărută în ziarul „Vorwärts“.
- Mai, înainte de 14 (27) ale lunii* Lenin scrie planul articolului „Congresul al III-lea“.
- Lenin dă colaboratorilor redacției și tipografiei ziarului „Proletarii“ indicații cu privire la prezentarea grafică a ziarului.
- Lenin scrie o notă introductivă la „Programul de activitate al cercurilor țărănești“, întocmit de Comitetul din Saratov al P.M.S.D.R.
- Mai, nu mai târziu de 14 (27) ale lunii* Lenin face în scris observații pe marginea proiectului de statut al Organizației din străinătate a P.M.S.D.R., elaborat de congresul ei constitutiv în martie 1905.
- Mai, 14 (27)* Apare primul număr al ziarului bolșevic „Proletarii“, redactat de Lenin. În acest număr sînt publicate următoarele articole scrise de el: „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“ (articol de fond), „Congresul al III-lea“, nota la rezoluția „Cu privire la constituirea congresului“, precum și principalele rezoluții ale Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., în majoritate scrise de Lenin.
- Mai, după data de 14 (27) ale lunii* Într-o scrisoare adresată lui I. M. Steklov, Lenin îl invită să colaboreze la ziarul „Proletarii“, Organul Central al P.M.S.D.R.
- Mai, după data de 15 (28) ale lunii* Lenin scrie un plan de referat asupra Congresului al III-lea și a hotărîrilor sale.

- Mai, 19 sau 20
(iunie, 1 sau 2)* Lenin prezintă un referat asupra Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și a hotărârilor sale.
- Într-o telegramă și într-o scrisoare către L. A. Fotieva, Lenin o anunță că intenționează să țină la Paris un referat asupra Congresului al III-lea și a hotărârilor sale și o roagă să găsească un local potrivit și să-i răspundă de urgență la Geneva.
- Mai, 20 (iunie, 2)* Într-o scrisoare adresată Biroului socialist internațional, Lenin face cunoscut că a avut loc Congresul al III-lea al partidului, care a hotărât ca ziarul „Proletarii” să fie considerat Organ Central al P.M.S.D.R.
- Mai, înainte de
21 ale lunii
(3 iunie)* Lenin face extrase dintr-o corespondență despre congresul zemților, apărută în ziarul „The Times”. El folosește aceste extrase în articolul „Sfaturile burgheziei conservatoare”.
- Lenin scrie planul articolului „Despre guvernul revoluționar provizoriu” și-și face o serie de însemnări în legătură cu el.
- Mai, 21
(iunie, 3)* În nr. 2 al ziarului „Proletarii” este publicat articolul lui Lenin „Sfaturile burgheziei conservatoare”.
- Mai, 21 și 27
(iunie, 3 și 9)* În nr. 2 și 3 ale ziarului „Proletarii” este publicat articolul lui Lenin „Despre guvernul revoluționar provizoriu”.
- Mai, înainte
de 24 ale lunii
(6 iunie)* Lenin pleacă de la Geneva la Paris.
- Mai, 24
(iunie, 6)* Lenin prezintă la Paris un referat asupra Congresului al III-lea al partidului și a hotărârilor sale.
- Mai, 24—26
(iunie, 6—8)* În timpul șederii sale la Paris, Lenin vizionează mai multe spectacole de teatru.
- Mai, după data
de 26 ale lunii
(8 iunie)* Lenin se întoarce de la Paris la Geneva.
- Mai, înainte
de 27 ale lunii
(9 iunie)* Lenin scrie planul unei foi volante sau al unui articol, pe care l-a dezvoltat ulterior în articolele „Luptă revoluționară și samsarlic liberal” și „Sarcinile democratice ale proletariatului revoluționar”.

- Lenin își face o serie de însemnări pentru articolul „Luptă revoluționară și samsarlîc liberal“.
- Mai, 27
(iunie, 9)* În nr. 3 al ziarului „Proletarii“ sînt publicate articolele lui Lenin „Dezastrul“ (articol de fond) și „Luptă revoluționară și samsarlîc liberal“.
- Mai, nu mai
de vreme de 29
ale lunii
(11 iunie)* Într-o scrisoare adresată lui C. Braque-Desrouseaux, Lenin roagă să i se trimită textul cuvîntării lui P. Lafargue despre guvernul revoluționar provizoriu.
- Sfîrșitul lunii mai* Lenin scrie articolul „Către muncitorii evrei“. Articolul a fost tipărit ca prefață la broșura „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.“, editată în limba idiș.
- Nu mai de vreme
de luna mai* Sub titlul „Scurt istoric al sciziunii din partid“, Lenin face o schiță a principalelor etape ale luptei dinăuntrul partidului.
- Mai-iunie* Lenin scrie articolul „Revoluție victorioasă“.
- Între 2 și 8
(15 și 21) iunie* Lenin face extrase dintr-o corespondență apărută în „Frankfurter Zeitung“ în legătură cu alegerea delegației de zemți care urma să se prezinte la țar. Aceste extrase au fost în parte folosite de el în articolul „Primii pași ai trădării burgheze“.
- Iunie, înainte
de 4 (17) ale lunii* Lenin redactează articolele „Greva politică de masă. Articolul al doilea“ de A. V. Lunacearski și „Burghezii liberali și învățătorii ruși“ de M. I. Iujin (M. I. Vasiliev). Aceste articole au fost publicate în ziarul „Proletarii“ nr. 4 din 17(4) iunie.
- Lenin citește rapoartele primite de la grupul social-democrat din Minsk, de la Comitetul din Tver și de la grupul social-democrat din Kostroma, precum și corespondențele sosite din Ekaterinoslav, Tver și Ivanovo-Voznesensk, făcînd pe marginea lor o serie de însemnări. Aceste materiale au fost publicate în ziarul „Proletarii“ nr. 4 din 17 (4) iunie.
- Iunie, 4 (17)* În nr. 4 al ziarului „Proletarii“ sînt publicate articolele lui Lenin „Sarcinile democratice ale proletariatului revoluționar“ (articol de fond) și „O nouă uniune muncitorească revoluționară“.
- Iunie, 5 (18)* Lenin aprobă statutul Organizației din străinătate a P.M.S.D.R.

- Iunie, 8 (21)* Lenin scrie articolul „Primii pași ai trădării burgheze“, publicat apoi ca articol de fond în ziarul „Proletarii“ nr. 5 din 26 (13) iunie.
- Iunie, 10 (23)* Lenin scrie articolul „«Revoluționari» cu mânuși albe“, publicat apoi în ziarul „Proletarii“ nr. 5 din 26 (13) iunie.
- Iunie, înainte de 12 (25) ale lunii* Lenin organizează editarea „Înștiințării cu privire la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.“ și a principalelor hotărâri ale congresului în limbile germană și franceză.
- Iunie, după data de 12 (25) ale lunii* Lenin scrie o „Scrisoare deschisă către redacția ziarului «Leipziger Volkszeitung»“, în care protestează împotriva felului denaturat în care prezintă Kautsky situația existentă în P.M.S.D.R.
- Lenin face extrase din ziarele „Russkie Vedomosti“ și „Birjevîie Vedomosti“, pregătindu-și pentru articolul „Burghezia se tocmește cu absolutismul, absolutismul se tocmește cu burghezia“ materialele necesare pentru caracterizarea delegației zemstvelor.
- Iunie, înainte de 13 (26) ale lunii* Lenin redactează articolele „Burghezia și grevele. Articolul al doilea“ de V. V. Vorovski și „Lupta revoluționară și conducerea politică“ de V. S. (V. Severțev) și V. V. Vorovski, precum și foaia volantă prin care Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R. face cunoscut că Conferința de partid din Moscova a aderat la hotărârile Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Articolele și o parte din textul foii volante au apărut în ziarul „Proletarii“ nr. 5 din 26 (13) iunie.
- Iunie, nu mai devreme de 13 (26) ale lunii* Lenin face extrase din ziarul „Vossische Zeitung“ în legătură cu rezultatele probabile ale congresului zemstvelor și congresului nobilimii.
- Iunie, 15 (28)* Lenin scrie articolul „Lupta proletariatului și slugărnicia burgheziei“, publicat apoi ca articol de fond în ziarul „Proletarii“ nr. 6 din 3 iulie (20 iunie).
- Iunie, după data de 18 ale lunii (1 iulie)* Lenin face extrase din ziarul „Journal de Genève“ în legătură cu atitudinea liberalilor față de proiectul bulgărinist pentru convocarea Dumei de stat. Aceste extrase sînt folosite de el în articolul „Bur-

ghezia se tocmește cu absolutismul, absolutismul se tocmește cu burghezia“.

Lenin face extrase din revista „The Economist“ în legătură cu răscoala de pe crucișătorul „Potemkin“.

*Iunie, 20
(iulie, 3)*

În nr. 6 al ziarului „Proletarii“ apare articolul lui Lenin „Al treilea pas înapoi“.

Lenin scrie în limba franceză o scrisoare adresată secretarului Biroului socialist internațional, în care îi aduce la cunoștință că G. V. Plehanov nu mai este reprezentantul P.M.S.D.R. în Biroul socialist internațional.

*Iunie, după
data de 20 ale
lunii (3 iulie)*

Lenin extrage din ziarul „Le Matin“ o serie de pasaje în legătură cu revoluția din Rusia și le folosește în articolul „Burghezia se tocmește cu absolutismul, absolutismul se tocmește cu burghezia“.

*Iunie, 21
(iulie, 4)*

Într-o scrisoare în limba franceză adresată Biroului socialist internațional, Lenin îl roagă pe acesta să lanseze un apel către muncitorii din toate țările, chemându-i să împiedice reprimarea răscoalei de pe crucișătorul „Potemkin“.

*Iunie, înainte
de 23 ale lunii
(6 iulie)*

Lenin extrage din ziarele „The Times“, „Frankfurter Zeitung“, „Le Matin“ și „Berliner Tageblatt“ o serie de pasaje în legătură cu demersul întreprins de țarul Rusiei pe lângă puterile europene în sensul ca ele să-i acorde ajutor militar pentru reprimarea mișcării revoluționare din Odesa. Pasajele extrase au fost folosite de Lenin în articolul „Țarul Rusiei caută ocrotire împotriva propriului său popor la sultanul Turciei“.

*Iunie, 23
(iulie, 6)*

Lenin scrie articolul „Țarul Rusiei caută ocrotire împotriva propriului său popor la sultanul Turciei“. Articolul a apărut în ziarul „Proletarii“ nr. 7 din 10 iulie (27 iunie).

*Iunie, 24
(iulie, 7)*

Foaia volantă „Trei constituții sau trei forme de orînduire de stat“, scrisă de Lenin, apare ca material editat de ziarul „Proletarii“.

*Iunie, 25
(iulie, 8)*

Lenin adresează Biroului socialist internațional o scrisoare în problema modalității întretinerii legăturilor P.M.S.D.R. cu B.S.I. pînă în momentul cînd C.C. va numi un nou reprezentant în locul lui G. V. Plehanov.

- Iunie, după
data de 25 ale
lunii (8 iulie)* Lenin scrie planul și conceptul articolului „Dictatura lui Trepov și candidatura lui Șipov“.
- După 25
iunie (8 iulie)* Lenin stă de vorbă la Geneva cu marinarul A. N. Matiușenko, unul dintre conducătorii răscoalei revoluționare de pe crucișătorul „Potemkin“.
- Iunie, înainte
de 27 ale lunii
(10 iulie)* Lenin redactează manuscrisul broșurii „Folosirea tacticii și a fortificației în insurecția populară“ de V. Severțev (V. V. Filatov).
- Iunie, 27
iulie, 10)* Lenin scrie planul articolului „Armată revoluționară și guvern revoluționar“.
- Iunie* În nr. 7 al ziarului „Proletarii“ apar articolele lui Lenin : „Armată revoluționară și guvern revoluționar“ (articol de fond), „Burghezia se tocmește cu absolutismul, absolutismul se tocmește cu burghezia“ și „Ultimele știri“.
- Iunie* Lenin scrie planul articolului și articolul „Despre confundarea politicii cu pedagogia“.
- Sfârșitul
lunii iunie* Lenin scrie însemnarea „Un tablou al guvernului revoluționar provizoriu“.
- Iulie* Lenin îl însărcinează pe M. I. Vasiliev-Iujin, care pleacă în Rusia, să stabilească legătura cu organizația social-democrată care a condus răscoala din flota Mării Negre și de pe crucișătorul „Potemkin“.
- Iulie* Lenin scrie un „Proiect de foaie volantă“ în care vorbește despre evenimentele revoluționare din Caucaz, din Polonia, din Odesa și din alte orașe, despre necesitatea de a se crea o armată revoluționară, precum și despre lozincile și țelurile guvernului revoluționar.
- Vara* Lenin se ocupă de organizarea cumpărării și expedierii de arme în Rusia.

CUPRINS

Prefață	VII
-------------------	-----

1905

SOCIAL-DEMOCRAȚIA ȘI GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU	1—19
---	------

I.	3
II.	7
III.	12
IV.	14

DICTATURA REVOLUȚIONAR-DEMOCRATICĂ A PROLETARIATULUI ȘI A ȚĂRĂNIMII	20—31
---	-------

OBICEIURI FRANCO-RUSE DE „A UNGE“ !	32—33
---	-------

*NOTA REDACȚIEI ZIARULUI „VPERED“ LA REZOLUȚIA ADOPTATĂ DE UN GRUP DE MUNCITORI DE LA UZINA METALURGICĂ DIN PETERSBURG	34
--	----

OAMENI CARE DAU VINA PE ALȚII	35—44
---	-------

PROGRAMUL AGRAR AL LIBERALILOR	45—52
--	-------

MARX DESPRE „CERNII PEREDEL“ DE TIP AMERICAN	53—60
--	-------

CONSILIUL PARTIDULUI A FOST DEMASCAT	61—66
--	-------

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. — *Nota red.*

TOCMEALA ÎN JURUL CONSTITUȚIEI	67—71
SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE TOV. PLEHANOV, PREȘEDINTELE CONSILIULUI P.M.S.D.R.	72—80
1 MAI	81—84
ÎN LEGĂTURĂ CU CONGRESUL AL III-LEA	85—86
*CONGRESUL AL III-LEA AL P.M.S.D.R. 12—27 aprilie (25 aprilie — 10 mai) 1905	87—192
*1. PROIECT DE HOTĂRÎRI ALE COMITETULUI DE ORGANIZARE PENTRU CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA PRIVIND REPRE- ZENTAREA UNOR ORGANIZAȚII	89
*2. PROIECT DE REZOLUȚIE AL C.O. CU PRI- VIRE LA CONSTITUIREA CONGRESULUI	92
*3. INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU RAPORTUL COMISIEI DE VALIDARE PRIVIND REPRE- ZENTAREA LA CONGRES A COMITETULUI DIN KAZAN. 13 (26) APRILIE	94
*4. AMENDAMENT LA PROPUNEREA COMISIEI DE VALIDARE PRIVIND REPREZENTAREA LA CONGRES A COMITETULUI DIN KAZAN. 13 (26) APRILIE	95
*5. INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA DISCUTĂRII RAPORTULUI COMITETULUI DE ORGANIZARE. 13 (26) APRILIE	96
*6. PROIECT DE REZOLUȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU DISCUTAREA RAPORTULUI COMITETULUI DE ORGANIZARE	97
*7. CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA VALABILITATEA CONVOCĂRII CONGRESULUI. 13 (26) APRILIE	98
8. PROIECT DE ORDINE DE ZI A CONGRESU- LUI AL III-LEA AL PARTIDULUI	100
*9. INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII ORDINII DE ZI A CONGRESULUI. 13 (26) APRILIE	102

*10. INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII SISTEMULUI DE LUCRU AL CONGRESULUI. 13 (26) APRILIE	103
*11. PREZENTAREA UNUI PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA ALEGEREA UNOR COMISII PENTRU EXAMINAREA RAPOARTELOR DELEGAȚILOR ȘI PREGĂTIREA PROIECTELOR DE REZOLUȚII. 13 (26) APRILIE . . .	104
*12. DECLARAȚII PREZENTATE COMISIEI DE VALIDARE A CONGRESULUI	105
1.	—
2.	106
*13. INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII RAPORTULUI COMISIEI DE VALIDARE. 14 (27) APRILIE	107
1.	—
2.	—
*14. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA CONFIRMAREA COMITETULUI DIN KAZAN ȘI A CELUI DIN KUBAN	110
*15. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA MODALITATEA VOTĂRII LA CONGRES . . .	111
*16. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA P.M.S.D.R. FAȚĂ DE INSURECȚIA ARMATĂ	112
*17. CUVINTARE CU PRIVIRE LA INSURECȚIA ARMATĂ. 15 (28) APRILIE	114
*18. PROIECT DE REZOLUȚIE SUPLIMENTARĂ CU PRIVIRE LA INSURECȚIA ARMATĂ . . .	115
*19. CUVINTARE CU PRIVIRE LA INSURECȚIA ARMATĂ. 16 (29) APRILIE	116
*20. REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA INSURECȚIA ARMATĂ	118
*21. ADAOS LA REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE POLITICA GUVERNULUI ÎN AJUNUL ȘI TIMPUL REVOLUȚIEI . . .	122
*22. CUVINTARE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE TACTICA GUVERNULUI ÎN AJUNUL REVOLUȚIEI. 18 APRILIE (1 MAI)	123

*23. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI LA UN GUVERN REVOLUȚIONAR PROVIZORIU	124
*24. RAPORT CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI LA UN GUVERN REVOLUȚIONAR PROVIZORIU. 18 APRILIE (1 MAI)	126
*25. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU	141
*26. ADAOS LA REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU	143
*27. CUVÎNTARE ÎN LEGĂTURĂ CU AMENDAMENTELE LA REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU. 19 APRILIE (2 MAI)	144
*28. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA ACȚIUNEA POLITICĂ DESCHISĂ A P.M.S.D.R.	146
*29. INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII REZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA ACȚIUNEA POLITICĂ DESCHISĂ A P.M.S.D.R. 19 APRILIE (2 MAI)	148
*30. INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII PROIECTULUI DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE TACTICA GUVERNULUI ÎN AJUNUL REVOLUȚIEI. 19 APRILIE (2 MAI)	149
1.	—
2.	—
*31. RAPORT ASUPRA REZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA SPRIJINIREA MIȘCĂRII ȚĂRĂNEȘTI. 19 APRILIE (2 MAI)	150
*32. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA SPRIJINIREA MIȘCĂRII ȚĂRĂNEȘTI	155
*33. REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE MIȘCAREA ȚĂRĂNEASCĂ	159
*34. CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA RELAȚIILE DINTRE MUNCITORI ȘI INTELECTUALI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIILOR SOCIAL-DEMOCRATE. 20 APRILIE (3 MAI)	161

*35. CĂTRE PREZIDIUL CONGRESULUI	163
*36. CUVINTARE ȘI INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII STATUTULUI PARTIDULUI, 21 APRILIE (4 MAI)	164
1.	—
2.	165
3.	166
4.	—
5.	—
6.	—
7.	—
8.	167
9.	—
10.	—
*37. INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII PROIECTULUI DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA ȘEDINȚELE PLENARE ALE C.C. 21 APRILIE (4 MAI)	168
*38. INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU RAPORTUL COMISIEI DE VALIDARE CU PRIVIRE LA REPREZENTAREA COMITETULUI DIN KAZAN, 22 APRILIE (5 MAI)	169
*39. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA RELAȚIILE DINTRE MUNCITORI ȘI INTELEC- TUALI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIILOR SOCIAL-DEMOCRATE	170
*40. INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII PROIECTELOR DE REZOLUȚII CU PRIVIRE LA RELAȚIILE DINTRE MUNCITORI ȘI INTE- LECTUALI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIILOR SOCIAL-DEMOCRATE, 22 APRILIE (5 MAI)	172
1.	—
2.	—
3.	173

*41. INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII REZOLUȚIEI SUPLIMENTARE LA STATUTUL PARTIDULUI CU PRIVIRE LA CONFERINȚELE PERIODICE ALE REPREZENTANȚILOR DIFERITELOR ORGANIZAȚII DE PARTID. 22 APRILIE (5 MAI)	174
1.	—
2.	—
*42. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA PARTEA CARE S-A RUPT DE PARTID	175
*43. INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU REZOLUȚIA LUI RUMEANȚEV CU PRIVIRE LA PARTEA CARE S-A RUPT DE PARTID. 23 APRILIE (6 MAI)	176
*44. INTERVENȚIE ÎN CADRUL DISCUTĂRII REZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA ATITUDINEA FAȚĂ DE ORGANIZAȚIILE SOCIAL-DEMOCRATE NAȚIONALE. 23 APRILIE (6 MAI)	177
*45. INTERVENȚIE ÎN PROBLEMA ATITUDINII FAȚĂ DE LIBERALI. 23 APRILIE (6 MAI)	178
*46. CUVINTARE CU PRIVIRE LA ACORDURILE PRACTICE CU SOCIALIȘTII-REVOLUȚIONARI. 23 APRILIE (6 MAI)	179
*47. INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII RAPORTULUI DE ACTIVITATE AL C.C. 25 APRILIE (8 MAI)	185
1.	—
2.	—
*48. PROPUNERI ÎN LEGĂTURĂ CU ALEGEREA C.C. 25 APRILIE (8 MAI)	187
*49. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA MOMENTUL INTRĂRII COMITETULUI CENTRAL ÎN EXERCITIUL FUNCȚIUNILOR SALE	188
*50. INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE ALE CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R. 25 APRILIE (8 MAI)	189
*51. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA PUBLICAREA ÎNȘTIINȚĂRII DESPRE CONGRESUL AL III-LEA AL P.M.S.D.R. ȘI A PROCESELOR-VERBALE ALE CONGRESULUI	190

*52. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA EVENIMENTELE DIN CAUCAZ	191
*53. INTERVENȚII ÎN CADRUL DISCUTĂRII RE- ZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA EVENIMENTELE DIN CAUCAZ. 26 APRILIE (9 MAI)	192
1.	—
2.	—
*DESPRE DĂRI DE SEAMĂ BILUNARE DIN PARTEA ORGANIZAȚIILOR DE PARTID	193—194
SOFISME POLITICE	195—204
ÎNȘTIINȚARE CU PRIVIRE LA CONGRESUL AL III-LEA AL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL- DEMOCRAT DIN RUSIA	205—209
*CU PRIVIRE LA CONSTITUIREA CONGRESULUI	210—211
CONGRESUL AL III-LEA	212—219
REVOLUȚIE VICTORIOASĂ	220—221
*SCRISOARE CĂTRE BIROUL SOCIALIST INTERNA- ȚIONAL	222
SFATURILE BURGHEZIEI CONSERVATOARE	223—226
DESPRE GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU	227—248
<i>Articolul întâi. Incursiunea istorică a lui Plehanov</i>	229
<i>Articolul al doilea. Numai de jos sau și de jos și de sus?</i>	240
DEZASTRUL	249—253
LUPTĂ REVOLUȚIONARĂ ȘI SAMSARLIC LIBERAL	254—263
*CĂTRE MUNCITORII EVREI	264—267
SARCINILE DEMOCRATICE ALE PROLETARIATULUI REVOLUȚIONAR	268—275

O NOUĂ UNIUNE MUNCITOREASCĂ REVOLU- ȚIONARĂ	276—288
PRIMII PAȘI AI TRĂDĂRII BURGHEZE	289—295
„REVOLUȚIONARI“ CU MĂNUȘI ALBE	296—301
OFFENER BRIEF AN DIE REDAKTION „LEIPZIGER VOLKSZEITUNG“ — SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI „LEIPZIGER VOLKSZEITUNG“	302—307
LUPTA PROLETARIATULUI ȘI SLUGĂRNICIA BUR- GHEZIEI	308—314
AL TREILEA PAS ÎNAPOI	315—325
*AU BUREAU SOCIALISTE INTERNACIONAL — CĂ- TRE BIROUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL	326—329
TREI CONSTITUȚII SAU TREI FORME DE ORÎN- DUIRE DE STAT	330—332
Ce reprezintă aceste forme de orînduire de stat ?	330
Ce înseamnă aceste forme de orînduire de stat ?	331
Cărui scop trebuie să-i servească aceste forme de orînduire de stat	—
ARMATĂ REVOLUȚIONARĂ ȘI GUVERN REVOLU- ȚIONAR	333—342
ȚARUL RUSIEI CAUTĂ OCROTIRE ÎMPOTRIVA PRO- PRIULUI SĂU POPOR LA SULTANUL TURCIEI	343—348
ULTIMELE ȘTIRI	349
BURGHEZIA SE TOCMEȘTE CU ABSOLUTISMUL, AB- SOLUTISMUL SE TOCMEȘTE CU BURGHEZIA	350—352
*DESPRE CONFUNDAREA POLITICII CU PEDA- GOGIA	353—356
UN TABLOU AL GUVERNULUI REVOLUȚIONAR PROVIZORIU	357—359

*NOTA COMISIEI PENTRU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE ALE CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R. LA UN MATERIAL ANEXAT LA TEXTUL PROCESELOR-VERBALE	360
---	-----

MATERIALE PREGĂTITOARE

*PLANUL ARTICOLULUI „SOCIAL-DEMOCRAȚIA ȘI GUVERNUL REVOLUȚIONĂR PROVIZORIU“	363
---	-----

*MATERIALE PENTRU ARTICOLUL „DICTATURA REVOLUȚIONĂR-DEMOCRATICĂ A PROLETARIATULUI ȘI A ȚĂRĂNIMII“	364—367
---	---------

*1. ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA FOILETONULUI DIN Nr. 93 AL „ISKREI“	364
---	-----

*2. PLANUL ARTICOLULUI	365
----------------------------------	-----

*PLANURILE ARTICOLULUI „PROGRAMUL AGRAR AL LIBERALILOR“	368—370
---	---------

1.	368
------------	-----

2.	369
------------	-----

*PLANUL MANIFESTULUI DE 1 MAI	371—372
---	---------

*MATERIALE PENTRU CONGRESUL AL III-LEA AL P.M.S.D.R.	373—388
--	---------

*1. ÎN LEGĂTURĂ CU PROIECTUL DE ORDINE DE ZI A CONGRESULUI	373
--	-----

*1. Proiect inițial de ordine de zi	—
---	---

2* Gruparea punctelor de pe ordinea de zi a congresului	374
---	-----

*3. Proiect de ordine de zi a congresului cu indicarea raportorilor	375
---	-----

*2. OBSERVAȚII PE MARGINEA PROIECTULUI DE REZOLUȚIE PREZENTAT DE RUMEANȚEV ÎN LEGĂTURĂ CU ACȚIUNEA POLITICĂ DESCHISĂ A P.M.S.D.R.	377
---	-----

*3. MATERIALE PENTRU RAPORTUL ASUPRA PARTICIPĂRII SOCIAL-DEMOCRAȚIEI LA UN GUVERN REVOLUȚIONĂR PROVIZORIU	379
---	-----

*1. Planul raportului și teze pentru rezoluția cu privire la participarea social-democrației la un guvern revoluționar provizoriu	—
2. Scurt conspect al raportului asupra guvernului revoluționar provizoriu	381
*3. Observații pe marginea articolului lui Plehanov „Despre luarea puterii“	382
*4. CONSPECTUL CUVÎNTĂRII ÎN PROBLEMA RELAȚIILOR DINTRE MUNCITORI ȘI INTELLECTUALI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIILOR SOCIAL-DEMOCRATE	387
*5. MODIFICĂRI ÎN PROIECTUL DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA PROPAGANDĂ ȘI AGITAȚIE	388
*PLAN DE REFERAT ASUPRA CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R. ȘI A HOTĂRÎRILOR LUI	389—390
*ÎNSEMNĂRI PENTRU ARTICOLUL „DESPRE GUVERNUL REVOLUȚIONAR PROVIZORIU“	391
*ÎNSEMNĂRI PENTRU ARTICOLUL „LUPTĂ REVOLUȚIONARĂ ȘI SAMSARLIC LIBERAL“	392—394
1.	392
2.	393
SCURT ISTORIC AL SCIZIUNII DIN PARTID	395—396
*CONCEPTUL NETERMINAT AL ARTICOLULUI „DICTATURA LUI TREPOV ȘI CANDIDATURA LUI ȘIPOV“	397—398
*PLANURILE ARTICOLULUI „ARMATĂ REVOLUȚIONARĂ ȘI GUVERN REVOLUȚIONAR“	399—402
1.	399
2.	400
PROIECT DE FOAIE VOLANTĂ	403—404

Lista lucrărilor lui V. I. Lenin care n-au fost găsite pînă în prezent (<i>Sfîrșitul lunii martie-iunie 1905</i>)	407—408
Lista lucrărilor și publicațiilor la a căror redactare a participat V. I. Lenin	409—410
Adnotări	411—468
Indice de lucrări și izvoare citate sau menționate de V. I. Lenin	469—511
Indice de nume	512—549
Date din viața și activitatea lui V. I. Lenin	550—566

 ILUSTRĂȚII

Coperta broșurii lui V. I. Lenin „Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii”. — 1905	21
Coperta cărții „Congresul al III-lea ordinar al P.M.S.D.R. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C., Geneva, 1905	88—89
Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Rezoluție cu privire la insurecția armată”. — Aprilie 1905	119
Pagina a doua a manuscrisului lui V. I. Lenin „Rezoluție cu privire la atitudinea față de mișcarea țărănească”. — Aprilie 1905	157
Pagina întâi a ziarului bolșevic „Proletarii” nr. 1 din 27 (14) mai 1905, cuprinzînd articolul lui V. I. Lenin „Înștiințare cu privire la Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia”, precum și principalele rezoluții ale congresului	204—205